ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN.

V.

BUDAPEST, 1877.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALÁBAN.

(Az Akadémia épületében.)

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK KIADÁSAI.

Kaphatók saját könyvkiadó-hivatalában (Akadémia épületben) és minden könyvárusnál.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM. II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. I. Oszt. Had- és belügy, szerkeszti *Thaly Kálmán*. I. köt. Rákóczi Ferencz fejedelem Leveleskönyvei, levéltárának egykorú lajstromaival 1703—6. XXVIII és 688 l. — II. 1707—9. XXVIII és 656 l. — III. 1710—12. X és 747 l. Pest 1873—4. Mindenik kötet ára 2 frt. — IV. kötet. Gróf Bercsényi Miklós levelei Rákóczi fejedelemhez I. köt. 1704—1712. Közli Thaly K. 1875. XII és 764 lap. Egy kőnyomatú táblával. Ára 3 frt 60 kr.

— — II. Oszt. Diplomatia I. II. és III. köt. Angol diplomatiai iratok, angol levéltárakból közli *Simonyi Ernő*. Pest 1871—77. 639, 672, 496 l. Egy-egy kötet ára 2 frt.

II. Rákóczi Ferencz Önéletrajza és »Egy keresztény fejedelem áhításai« czímű munkája. Budapest, 1876. VIII. 589. l. Ára 3 frt.

TÖRÖK-MAGYARKORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: I. II. köt. Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon. Szilády Áron és Szilágyi Sándortól. I. II. köt. 1863. XXX és 458 és 480 l. 4 frt.

— — — III.—IX. köt. 1868—73. Török-magyar-kori Állam-Okmánytár szerk. és jegyzetekkel ellátták, Szilády Áron és Szilágyi Sándor. I.—VII. k. 1868—73. mindenik kötet 2 frt.

A kilencz kötet együtt megrendelve 15 frt.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. A történelmi kútfők ismeretének előmozditására. Szerkeszti *Toldy Ferencz* I—XXI. kötet. 1856—1875. 8-rét. Ára a 21 kötetnek együttvéve 16 frt. Egyenként egy-egy kötet ára 80 kr., kivévén a XX. és XXI. köt. egyegynek ára 1 frt 80 kr.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Négyszáz magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX. és 432 l. kilencz köriratu hasonmásos táblával 1 frt 20 kr.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betürendü tárgymutatója Czinár Mórtól. XVI és 549 l. 2 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához. Knauz Nándor által. 44 l. 20 kr.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON Gr. Teleki Józseftől. I.—V., VI: 1 és X.—XII. köt. Mindenik kötet ára 3 frt 50. kr. — (VI. köt. 2. része sajtó alatt.)

PAULER GYULA. Wesselényi Ferencz nádor és társai összeesküvése 1664—1671. Két kötetben. 1876. Kis 8-rét. I. Köt. X és 412 lap, — II. köt. 450 lap. Ára 5 frt 60 kr.

MAGYARORSZÁG HELYRAJZI TÖRTÉNETE. Fötekintettel az egyházi intézetekre vagyis a nevezetesebb városok, helységek, s azokban létezett egyházi intézetek, püspök-megyék szerint rendezve. Rupp Jakabtól. Első kötet két darabban. Az esztergami egyháztartomány a hozzá tartozó püspökmegyékkel együtt. Pest 1870. XVIII és 807 l. 1 frt.

— — Második kötet: Az egri érseki egyháztartomány, a hozzá tartozó püspöki megyékkel együtt. Pest 1872. XIV és 473 l. Ára 50 kr.

— — Harmadik kötet: A bácsival törv. egyesitett kalocsai főegyházmegye. 1876. XV. és 375. lap. Ára 1 frt 80 kr.

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története, Rupp Jakabtól. Két térképpel. Pest 1868. 306 l. 50 kr.

ACTES ET DOCUMENTS pour servir á l'histoire de l'Alliance de George Rákóczi. Prince de Transylvanie, avec les Français et les Suédois dans la Guerre de Trente ans publiés par A. Szilágyi. 1874. In 8. VI-491. pag. 3 frt 60 kr.

FRAKNÓI V tr. A magyar országgyülések története. 1526—1563. I—IV. köt. 1874—1877. 8-rét. (I. köt. VIII és 235 lap, — II. köt. 168 lap, — III. köt. 173 lap IV. köt. — 171 lap.) Ára 6 frt 60 kr.

II. RÁKÓCZI FERENCZ
LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

V.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN.

V.

BUDAPEST, 1877.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

SZÉKESI
GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS

FŐHADVEZÉR ÉS FEJEDELMI HELYTARTÓ

LEVELEI

RÁKÓCZI FEJEDELEMHEZ.

1704—1712.

AZ EREDETI KÉZIRATOKBÓL A TITKOS JEGYEK FÖLFEJTÉSÉVEL

KÖZLI

THALY KÁLMÁN.

MÁSODIK KÖTET.

(1706—1708.)

BUDAPEST, 1877.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

»A reménség csak kétség; és így reménséghintésekkel csak kétséget vetnek az emberek szívében.... Nincs ügyünknek egyéb argumentuma, csak Isten, s a — fegyver!«

(Bercsényi, Rákóczinak; 90. és 243. l.)

Budapest. 1877. Nyomatott az Athenaeum r. társ. nyomdájában.

1706.

1.

Csataj, 2. Januarÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Minapi, azelüttvaló alázatos levelemben megírtam vala Nagyságodnak alázatossan, mint jártak Prukkal? Azt sem érték, Sopront is odahatták vala. Azonban csak érkezék Ebeczki István Uram, Andrási Pál Urammal és Nemes Vas Vármegye követivel, kiktül értettem meg, hogy Rusztban öszszeakadván az Sopron alúl erre s az Pruk alúl arra menő gyalogság s munitio: ismét megtért Bottyán Csáky Mihály Urammal Soprony alá, kinek elhagyását rosz consequentiának tartották. Már azúlta miben vadnak? nem tudom; de valóban nagy confusiókban vadnak egymás között, az tisztek mindenekben Bottyán Uram értetlenségét okozzák. Kire nézve látván, lehetetlen már azoknak jól együtt lenni, s lehetetlen csak írás által ordereznem: ma megindúltam, azon leszek, hacsak két-három napra is közikben mehessek.

Megvallom, Kegyelmes Uram, ha ily nagy szükségét nem láttam volna, örömöst megvártam volna Gerhárd Uramot; determinativa resolutiókkal gyün, tudom, ne tartózkodtak volna azok miattam; s nem vala, — láttam — az mediatoroknak is kedvekre eljövésem, de mi haszna Kegyelmes Uram, mind rakáson van annyi hadunk, operatió nélkűl, az nagyreménségő igírkezeti az főd népének az confusiók miatt meg ne csükkenjenek.

Pálfi van vagy 700. lóval Újhelyben. Az horvát, Haiszter gyülekezik; Sliknek híre: Péter-Váradban ment, az ráczokot bizgatja; oda semmi reflexió, orderim nem effectuáltatnak, s ha ugyan ki tanál gyünni az német Erdélybűl, előre kellenék véghez vinnünk az mi lehet; s netalán Gerhard Uram által való resolutiója Nagyságodnak nekünk is több dolgot

adjon, — most láttam legjobbnak általrándúlásomot, annyival is inkább, mert harmadnapi munkám után elhitettem az mediatorokkal méltó kívánságunkot, ut nos non ad instar, sed qua semper liberos, előre esmérjen az Udvar; kit ma béadván, míg ők is azt fogván folytatni, mi is addig lássunk magunk dolgához, az mint lehet.

Azonban, Kegyelmes Uram, mind zsoldos s mind mezei katona, valami vagy szökve vagy engedelemmel innen az ezerekbűl felment, semmi vissza nem tér, azt állatván s hirrelvén, hogy odafogják s hajtják őköt erővel az Erdélybűl kigyűtt ezerekben, — noha contrariumot láttam Barkóczi Uram levelébűl. Mindazáltal, hogy eleget tegyek az itt maradtak zajgásának: Szalai Pál Uramot ő Kegyelmét elbocsátám, kinek is legtöbb katonája, s majd fele oda ezerének, másként is alkalmatos az összehajtásra; de én semmi pátenst, sem levelet sem adtam, nem akarván az dispositiókot más Generális Uraknak akadályoznom; hanem bizonyos memorialiskát adtam, kikrűl Nagyságod kegyelmes parancsolatját kérje s vegye ő Kegyelme.

Veszem most Helepront levelét is; szörnyű excessusit írja Pécs táján az hadnak, nem is csudállom: mert gaznépet hagyott ott Bottyán Uram; de már Szekeres Nagy Istvánt fogom oda commendíroznom, s elhiszem, Kegyelmes Uram, Nagyságod megnyugszik rajta, úgy hozom, ha lehet, rendben az dispositiókot, ha Isten közikben viszen az hadaknak. Csak azt bánnám, ha még Soprony alatt tanálnám őköt; mert azzal késni káros, s már ott hadni bajos, s ha nem akarja, nem adja, — nem tartozik vele Bottyán Uramnak bizony! Már is faltörő ágyúkot kért tőlem, hogy küldjem oda Újvárbúl posta-hajón. De hiszem, Le Mehr, Revier ott vadnak, talám tesznek neki valamit. Én mindenekrűl tudósítani Nagyságodot el nem múlatom. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezűleg.)

2.

Samarja, 5. Januarÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Munkácsrúl 26. praeteriti mensis írt méltóságos levelét Nagyságodnak; kibűl, úgy az acclusákbúl, látom: már megkezdették portásink az erdélyi németet; Isten adjon már vérszemet nekik, — de ezen levelekben contrariumot látok az németnek az Körös mellett való kiindúlatjában, az mint ezelűtt való méltóságos írása vala Nagyságodnak; sőt ollyat is írtak vala azon úttal mások, hogy Kolozsvárbúl egészszen már kiment volna az német; de, úgy látom ezen levelekbűl, még ki nem indúlt, sőt igen elhánva kell neki lenni Erdélyben, egy felől ha Dévát lövi, más felűl Beszterczét lakja. Mikor Szappanosék túl oldallanák, s innen Károli szaporodhatnék, jó volna; mert egyátaljában, Kegyelmes Uram, hacsak ide kívánjuk nyakunkra, — nem sok jót reménlek belőle. Vész, döglik, fogy, de mi haszna? ha mi azzal nem bátorodunk ellene!

Ezelűtt való alázatos levelemben megírtam vala Nagyságodnak: megyek által az Dunán, az hol Bottyán Uram eszit senki sem penetrálhatván: ha jót mondana, sem hiszi más, s ő sem másnak. Csak vesztegetik egymást és az üdűt. Már, az mint írám, összebukkantak Ruszton az két rendbeli munitióval és gyaloggal; maga (Bottyán) Ruszton maradt, az gyalogot minden lovas nélkűl küldte ismét Ocskaival alája Sopronnak. Ott formális obsidio nélkűl nem bízván az lövésekhez az ingenírek, ostromot javallottak, kit akaratja ellen is Bottyánnak, el akartak tegnapelűtt követni az külső-városon, s reá kellett az lovasnak is gyűlni. Erre nézve, tegnapelűtt vártam volna valami hírt, — de eddig sem gyütt semmi; már azért nem késem, ezennel megindúlok ha megvirrad, s közikben megyek, az mint jobbnak látom disponálok, ut errores corrigi possent; mert, hogy Sárvárt s Óvárt elmúlatták, — kiket már is igen provideáltak azúlta, — nem jól esett. Látom, Bottyánt le kell küldenem Slikre nézve is az Duna mellé; úgy hiszem, Csáki Urammal Andrási Pál véghez viszik itten, ha rendben hagyhatom őköt.

Azt kívánnám, Kegyelmes Uram, valósággal tudnom, — mivel csak elhigyjük, mihelt gyühet, kigyün az német, és elhiszem, hágy valamely részt ott is annyit, az kivel Erdélyt bírhassa, és így két felűl lesz munkánk, — in illo casu succurrálhat-é Nagyságod in tempore úgy, ut possit bellum transferri in partes Trans-Danubianas? Mert nem *szaporodik ott a had igen,* az mint tegnap Fodor Uram póstán jövén, referálja, s látom az tisztek relatiójábúl is; nem hiszem, *háromezer* volna. Az hadnak penig igen elhányva kell lenni: mert Haister az Lápincs mellett az stÿrusokkal, az horvátság az Mura mellett, az hol gyöngén vadnak. Ha megelőznek bennünköt míg az passusainkhoz nem készűlhetünk, — nem jó lesz!

Már én is pro 15. termináltam az Confoederatióban lépését az (duuántúli) vármegyéknek. Az zsoldost és portális gyalogot nem ellenzik az vármegyék, de igen fegyvertelen az nép*); teszek mindenekben dispositiót, és értetem mindazáltal **) Nagyságodot.

Gerhárd Uram megtérését várjuk impatienter. Minapi rescriptumunkot, ratione declarationis haereditatis, Udvarhoz küldték; míg mindkettő megérkezik, vettem ezen üdűmöt, azért is nem fogok késhetnem. — Itt tavasz van már; nem tudom, az tél hátramaradt-é aratásra, vagy már is elmúlt?

Forgács Uram talám eddig is Szombatban van; igen félek rajta: mind magának, s nekünk is ne ártson szokott beszédje, mert fogják faggatni. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlván magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Valljon, Kegyelmes Uram, nem az forog-é Beszterczén, az ki benn marad, (t. i. Erdélyben), s az ki kigyün, Torda körűl? s egyszersmind ***) amaz csap ki, ez gyün ki?

(Eredeti, féliven, negyedrétben, sajátkezűleg; a dőlt betűkkel szedett részek titkos jegyekkel írva).

---

*) Heister 1704-ben a fegyvereket Dunántúl általán beszedette s elkoboztatta.

**) Így, nyilván tollhibából, mindenekrűl helyett.

***) Értsd: egyszerre.

3.

Ruszt, 8. Januarÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Most veszem Nagyságod méltóságos parancsolatját, pro 25. praesentis Miskolczra compareálnom kiben parancsol Nagyságod. Elhiszem, Kegyelmes Uram, ezelűtti írásimbúl megérteni méltóztatott Nagyságod mind általjövetelemet, s mind annak okát. Már, Kegyelmes Uram, mikínt érkezhessem az terminusra? nem tudom, mivel pro 12, 14 et 16. termináltam itt, az vármegyéknek rendben való hozásokra, s az Confoederatiónak véghezvitelére; kit, ha csak kezdenem is talám, magamnak kell.

Az hadi operatiókot is rendben kell vennem; mert Bottyán Uram Sopront tágítani nem akarván, nemcsak minden munitiómot nyakokban hányatta, hanem tegnapelűtt, annak fottával ostromot tett maga is; feles jó embert elvesztett, sebessel több száz ember kárt vallottunk, kivált az katonaságban, — mert az jobban ment ostromnak az hajdúnál. Az testeket is, lajtorjákot is odahattuk.*) Van, mondják, 5000 ember benne. Azzal az ingenírek csak elgyüttek, s egymásra vetnek. Az nap értem ide; megüzentem az városban: ne bolondoskodjanak, ne lövődözzenek, — másnap irok nekik. Megszűntek azonnal, s én is küldtem levelet az városnak és az commendantnak; respiriumot kértek mára, holnap mi válaszom lesz? elválik, de megvallom, nem bízom hozzá.

Nekem elég turbatiót csinál ez; mert ha eddig Óvár miénk lett volna: minden praeparatiót oda tehettünk volna. Már így üdűt adván az ellenségnek, majd distrahál bennünket: mert már is az horvát Haiszterhez ment, — oda segétség kell; az rácz gyűlekezik, Simonytornya segétséget kér. Pálfinak gyün majd, ha lehet, segétsége.

És így, minapi szándékomnak előzésére nézve is, Bottyánt innen le fogom commendéroznom az Ráczországra, valamely haddal. Andrásit most expediálom Ebeczkivel, Pálfinak Ebenfurtban való megszorítására, és munitióért elküldtem többért, hogy Óvárt megpróbáltathassam; s más kissebb muni-

*) Az egykorú Ritter György János sopronyi kronikája ezt épen ellenkőzőleg említi.

tióval az városokra szorúlt pórságot Austriában akarom contributióra hajtatnom, ha Isten segét.

Gerhard Uram még sincs; már Sennyei Uram s a többi mennyi akarnak; ha megtérésemig megindúlnak, félek rajta: confundálja elméjeket az mediatoroknak. Ezekrűl már váloszt talám nem is remélhetek, akarám mindazáltal alázatossan értésére adnom Nagyságodnak. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Úgy látom, Kegyelmes Uram, ez csak ollyan dolog itt, mint az bécsi sau, sau! (schau, schau!) Hertelen felkap az pára (pór had), s hazamegyen. Zsoldos, portás ugyan lesz, de bizony egyéb semmi.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

4.

Samarja, 13. Januarÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan kívánván Nagyságod kegyelmes parancsolatjának engedelmeskednem, az elkezdett dógaimnak férehagyásával, kiket abreviálhattam, végezvén, megtértem, hogy pro 25. alázatossan udvarolhassak Nagyságodnak. Ma útamban Rajkánál tanálám Gerhard Uramot, ki is valamely nap Szombatban várakozván reám, impatientiájokot várásomra az mediator uraknak is azzal csendesíteni kívánták, hogy hamarébb megtérít. Ugyan együtt érkezett ő Kegyelmével az curírom által s azután is irott két rendbeli méltóságos levele Nagyságodnak; kikre — minthogy magam sem sokára udvarlok Nagyságodnak, — egyebet most nincs mit írnom, hanem Isten bévívén Nagy-Szombatban, egy-két napi múlatásommal valamit Nagyságod parancsolatiban véghezvihetek, el nem múlatom; de, Kegyelmes Uram, az armistitiumnak dolga nem harmadnapot kíván; kiben látván, praetextuose szóllanak sine positionum mutatione, tőlök várni az propositiókot utulsó írásunkkal jelentettük. Már attúl nem várva, hogy nyúlhassunk hozzá ily praecipitantiával? módját nem látom.

Az svéciai és brandenburgus mediatiója már nehezebb dolog lesz az eddigvalóknál: mert ezeket már közelétve, nem

hiszem, abban meg ne ütközzenek; el nem múlatom ugyan eléhoznom már írva is, de innen semmi választ se várjon Nagyságod ez úttal.

Rechteren föl akar menni Bécsben, ott sürgetni az praeliminárénak resolutióját; de Bruinix nem, kinek, úgy értem most Gerhart Uramtúl, hogy kedve volna Nagyságodhoz elmenni, ha in loco tertio lenne Nagyságod vele szemben, mert nem contentusok principálissi azzal az böcsülettel, melylyel excipiálta Nagyságod őköt Vichnyín. Ezt értve azért, én sem hozom többször elő is nekik: netalán javallásommal adjak okot csak szabására is conditiójának. — Ezeket csak magam csekély elmélkedése szerént, valami reflexióra lehessenek Nagyságodnak, ítéltem előre alázatossan megírnom; ha mindazáltal deputatus uraméknak máskínt fog tetszeni, azt cselekszem.

Dunántúl való dispositióimrúl, Kegyelmes Uram, röviden így informálhatom Nagyságodot, hogy Sopront abban kelletvén simpliciter hagyatnom, Andrási Pál Uramot Ebeczki Istványnyal Ebenfurtban szorítani Pálfit küldtem vala: de már kiment vala, ki Újhely, ki Ebersdorfra mondja, érkezett bé recrutta lovas melléje. Az parasztságot hajtják Austriában, szabad prédát hirdetvén Magyarországban, — de nem gyűl különben, hanem egészlen az kerített helyekben szorúlt mindenivel, az hol kevés-kevés praesidium, ott sánczolja magát.

Vimpaszra szállétottam Andrásit, onnan magam neve alatt Brandtsatczungot patentaliter is, currentaliter is bocsáttam, minden falusi háztúl 2 tallért, városkában 3 tallért, kerített helyben, ha fegyvert nem fog, 4 tallért. Napot vetettem; addig talám elérkezik az munitió Újvárbúl, (mert 20 bombája maradt Bottyánnak.) Csáki Uram az gyalogsággal utánna megyen (Andrássynak), Ebenfurtot megbombardérozzák, s ott hagyják, ha nem sarczol, meg mást, ki-kigyűnek nyúgodni, kenyerezni. Azalatt hátok megett az új hadat szedik, fizetik, mustrálják az új ezeres tisztek.

Ocskait kétezer lovassal és kétezer gyaloggal idehoztam Óvárt megpróbálni per omnia fortia, mert csak semmi dolgunk passus (Duna-rév) nélkűl. Ha ezen általesnék, vagy volna ezt kire bíznom: Morvára kellene Ocskainak mennyi, mert csak kényére csapdoz ki ott az német; már ugyan Trencséntűl kétszer

elcsapták, de féltem harmadszor. Luzsinszky viseli jól magát: mert ha harmadszor is visszaveri az élést, — mienk Trencsén.

Bottyánt maga ezerivel küldtem cum gestu Földvárhoz; hitire kötötte az hidat. Az ráczokkal is bíztatnak. Most küldök pénzt, posztót utánna, azon kívűl az új ezerekben adtam négy lovast és kettőt gyalogot neki.

Horvát és stájer Haiszter ellen rendeltem három ezer lovast, és gyalogot egyet, de nincs több. Kisfaludi György commendantjok az öcscsével (László), — az jobb magánál. Az vármegyékre leveleimet bocsátván, egymást érte az sok követ, s főember; pro 24. akartam volna solemniter cum insurrectione az Confoederatiót, kit már bizonyossan acceptáltak és némellyek subscribálták, többihez már csak commissariussokot küldtem, usque ad 24. mind véghez megyen. Az zsoldosok és portások dolgát eligazítottam; regimenteket, colonellusokot constituáltam, pro fine mensis praesentis az mi híával van is, előáll. Lovas ezeret újat hatot, és gyalogot ötöt; nem hiszem, két hét alatt légyen 2000 hía. Az paur *) is tölti már az puskát; kire süti? tudja kurvanyja, — most ugyan még Bécset czéllozza. Ezek ugyan mind összegyűnek rendelésem szerént, s ha addig nem brandtsatczungoz német uram, talám Bécs sem marad meg elűttök; hiszem, talám nincs az ollyan, mint Soprony.

Ezek, Kegyelmes Uram, várják vissza Erdélybűl az német tábort, s úgy hiszik, nem mér másfelé, hanem Péter-Váradjának gyünni, azt mondják. Igen jó lesz, ha addig megcsináltathatja Bottyán az hidat: mert ezek innen eleiben mennek az Dráváig, s Nagyságod tábora is megelőzheti őköt az földvári hídon. Csak meghalunk az Confoederatióért! Juta eszemben, hogy nyilván most vágják ketté Mártont, **) ha eddig ki nem adta Habakukos lelkét.

Én, Kegyelmes Uram, hiában megyek Miskolczra: mert gondolkodásábúl is kifáradtam már dolgainknak. Elnézem magunkot; Forgács rettegő, Antal (Eszterházy) rekedő, Károli boszonkodó, Bárkóczi panaszolkodó, Pekri

*) Úgy látszik, a Soprony vidéki német pórságot érti.

**) Koncz Márton, Bercsényinek 1704—1705-ben sokszor emlegetett, profetizáló kémje, a kit tehát ekkor ú. l. a németek elfogtak.

sopánkodó, Toroczkai szomorkodó, Orosz Pál morgolódó, Gyürki Pál jövendölő, Bottyán mérgelődő, Sennyei nyeggevődő, (sic) Dániel (Eszterházy) öntögető, Andrási György tőtögető,*) Csáki Mihály csak kaczagó, hát Petrőczi csak pihegő, — magam sem vagyok egy ebbel is jobb az Diákné vásznánál! Engem már az világ is megúnt, — de én is őtet; meghalladta már az én sorsom az ő crisissét. Nincs mivel kérkednünk, Kegyelmes Uram, Nagyságod elűtt, — hoc male! Ihon, itt jól folynak dolgaink; azt mondják, nem lehet segétségek, majd ennyin leszünk, majd amannyin, majd mind összefagy az német ha megindúl, — hoc bene! Hát mit csináljunk?... Nem tudom bizony én. Azt tudom, hogy vagyok s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön féliven:

P. S. Kegyelmes Uram! Levelem elvégezésekor vettem alázatossan újjabb két rendbéli leveleit Nagyságodnak. Egyik datum nélkűl, másik, kiben az német Beszterczétűl való megindúlását írja Károli Uram. Az németnek ez még, úgy látom, csak csavargása, mert valamíg elsőben egy corpusban nem veszi magát, azzal, hogy két-három ezerenként motoz, — semminek tartom; lám, taval csak úgy töltötte az üdűt, hol ide, hol oda, csak izog-mozog. De bizony, nem egy híre lesz annak, ha megindúl; nem tudja ő azt, hogy mi rosszak vagyunk! Húst, lisztet készét? Hiszem jó gazda ő, tanúl ő maga kárán, télen készéti, hogy nyáron egye. Mi haszna? mert, hacsak tüzet nem rak az eb az anyja az szekerében, s bé nem fűti maga alatt az lovát s úgy nem űl rá, — bizony, megfázik most vagy egy holnapig; mert azért lesz már hideg, hogy eddig nem vólt.

Ut-ut sit, — jól esett, látom, Bottyánt megindítanom, kinek kell még egy hét, míg leér. Míg német Uram az Tiszát éri, bizony szöktethetni addig hadat többet is. Szólnokot jó nem félteni: de csak jó volna megrakni, és jó embert tenni melléje (Szabó) Máténak, mert jó ő egynek.

Immár, Kegyelmes Uram, az Tisza-Dunaközre nem lesz

*) Amaz pálinkázni, emez mértéktelenűl borozni szeretett. Sennyey örökké nyavalyog vala, — tán innét nyögdelődő.

jobb Bottyánnál, ha kell; mert, csak elhiszem, Nagyságod írása szerént, Kegyelmes Uram, annak gyün, bizony Egernek, Hatvannak, s Budának, elláttam előre; de bizony nem lesz az ad : 5., attúl bár ne féljen Károli Uram! Az bányáknak fordúl, ha mi itt tágítunk, az bizonyos; mert elgondolja confusiónkot. De, az mely föld felszabadúl, az segétsen túl rajta az párákon, meg is erősednek ők addig, s nem félnek Pálfitúl, — csak Andrási Pált kell consolálnunk.

Igen akarom Pekri Uramrúl az hírt, hogy állandó. Hogy Nagyságod placidálta az harmadikot, nem tudom; mért nem mind az hármot? Mert úgy volnánk s látszanánk mi jobbaknak, ha rosszabbat is láthatnánk magunknál. Istennek hála, hogy (Zsibónál) annyi nem veszett zászlóinkban. Posztóra adtam-é assignatiót Esze Tamásnak? nem tudom, Kegyelmes Uram, mert hiszem, ki volt ruhája. De vagyon száz vég kék posztó Nyitrán, kire már szükségem nincsen; többet is várok óránként, kit nem is hozatok már ide. Talám jobb is lesz, ha elfogyatja kongónkot az német: mert nem vágy oszton fizetésre az eb tagja, — visszanyeri, ha kell neki.

Alázatossan kérem Kegyelmes Uram Nagyságodot: se Rádai Uramot, se az én csekély opiniómot ne várja Nagyságod az Pekri Uram hada fogadásárúl; mert én — Isten úgy segéljen — az zsidót is fogadnám. Az Portára való küldést suo modo régen javallom; eddig is többet értünk volna azzal, 24 complementumó barátságánál másoknak!

Már bépöcsétlése után levelemnek, veszem ezen levelét Andrási Pál Uramnak, az Pálfi acclusájával. Már penig kimutatták vala az orra elűtt magokot, s tagadták magokot. Mit akar Pálfi? — talám ugyan jelengeti magát? Mert csak 300-ad magával van ott (Ebenfurtban), s azt hirdetik közönségessen az pauerek, hogy nem mér Bécsben menni, rebellisnek kiáltották, ki kellett gyünni az liniábúl, s igen disgustatus. Meglehet ez ollyan volatilis gondolatnak, de nem hiszem! Andrási Pál ugyan bizgatott, hogy ezt mondta, amazt mondta neki, — de az csak szó. Mi haszna? most is sokan vagyunk Urak, minket sem győz Nagyságod respectussal. Sok discretiót kíván az magahitt indiscretió. Jobb, csak fúrja Ebenfurton az ebet János Uram!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezüleg írva.)

5.

Tÿrnaviae, 10. Februarÿ 1706.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezék Rátki György Uram póstán az Dunántúl, ki is ha maga nem gyütt volna, még most sem tudtam volna az elmúlt szombati szerencsétlen actussokot túl; kit is mivel még csak magátúl tudok, hogy jobban megmondhassa Nagyságodnak, póstán küldtem fel ő Kegyelmét. Az Isten jól adta, hogy mégis harmadszori írásomra felnyitották szemeket, s béküldték az gyalogságot az Rábaközben. Már mint lesznek? híreket sem hallhatom külömben, hanemha Rábaközben által érthetnék valamit; mindgyárst küldtem bizonyos embert.

Ugyanerre nézve Pozsonnál összeszedte (magát) valamely gyalogság, s vagy 3 compánia lovas Rajkára ment vala, ugyan oly hírrel Pozsonbúl, hogy az passust elnyerje, mivel Pálfi az mieinknek rajta ment. Nem akarom elhinnem! Ott megpuskáztak vélek, s visszaszállott Oroszvárhoz Bertóti, ki is csak tegnapelűtt ért bé Somorjában, rajta akart menni, az mint írta, ez elmúlt éjjel; mit adott Isten? nem tudom; de ha meg nem bírja,— nem lesz alkalmatlanság nélkűl az dolog!

Én ugyan minden dispositiókot teszek, az mint lehet, s azon leszek, Bécs felé küldjek valamely portát túl az Dunán: talám revocálhatom Pálfit, kit nem hiszek, hogy recedáljon addig, míg Haiszterrel nem conjungálja magát, és egészszen meg nem veszi az túlsó földet. Leginkább búsúlok, hogy az munitió mind Kapuvárban van, az gyalogsággal; ha az gyalogság megrezzen, — odahagyja, s az Bakonnak veszi magát. Még ugyan, ha conjungálhatják magokot, nem félteném őköt hertelen; de az fatalitássa nagy azon földnek, azt tudja de stÿlo az mi hadunk, csak általgyün. De Fődvárnál is rosz az dispositió, az mint Nagyságod írja; az nem jó lesz!

Szintín, hogy írnya kezdettem, vettem Nagyságod méltóságos levelét, Forgács Uram levelével, kit bizony nem olvastam vala. Ugyan itt van nálom most Öcsémuram; én bizony azt tartom, *sufficit ipsum se expectorasse, in suo genere megint jó lesz.* Most is emlétém, hogy talám Nagyságod fogja siettetni

fölmenetelét, nem láttam difficultálni; de az hadaknak még quártélban való létit okozza múlatásának, és hogy Nagyságod expresse nem parancsolta. Az mundírung felül azt mondja: maga úgy alkudt meg Lónyai Uram Miskóczon az tisztekkel, hogy maga fogja Lónyai Uram megcsináltatni, s ugyan itt van az alkunak írott mássa, kit Lónyai adott magától, s ugyan arra nézve 20,000 frtra adott az Úr Forgács Uram assignatiót Lónyai Uramnak; kit, ha Nagyságod méltóztatik magát reflectálni, ugyan Miskóczon is megmondott Nagyságodnak. Egyeben, azt mondja, nem búsúl, csak az fegyveren.

Igazán, lám mondá Nagyságod, hogy az Dunántúl való földet akarja occupálni elsőben az ellenség, s úgy csinálni armistitiumot; valóban, érte is van, az mint látom.

Ocskai azt írja: semmi láttatja Leopold segétségének, hanemha finitis rebus, avagy Csákit legalább Haiszter eleiben ha adja Pálfi, úgy ha gyün erre; mert lám, Montecuculi is odament, noha éppen most hozák hírit: az Morva mellé Bécs felül is gyütt volna nép.

Még semmi híre az követnek; úgy hiszem, nem is gyün, míg ezen comédiának vége nem lesz; úgy jó armistitiumja lesz, ha innen a Dunáig s túl az Tiszáig bírhatja az földöt, kirül is mit kell in tali casu, vel praetextus, vel praetensionis, vel apparentiae cselekedni? alázatossan elvárom Nagyságod parancsolatját. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k. írva, némi részben titkos jegyekkel.)

6.

Tÿrnaviae, 12. Februarÿ estve, 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezelütt egynéhány órával vettem alázatossan Nagyságod levelét. Károli Uram glossáját és cogitatióit én helybenhagyom, noha akkor volt még az, az mikor más bizodalomban voltak német uramék. Már, elhiszem, Erdélyben változik s itt is eszek. Igaz dolog, mind illyenformán beszélték régen az

Bécsbűl jövő emberek: de én azt hiszem, ha itt cum fructu operálhatnánk, — bizony, az merre hamarébb gyühetne, gyünne; mert az Dunát mindenek fölött oltalmaznák, est vita Ungariae, ut medianna corporis. Ugyanis az üdű legböcsössebb nálunk, ut non praeveniamur.

Pozsonbúl hozák ma, hogy tegnap Pálfi ott volt, s már az Nyulason hada, s ugyan tegnap az híd elkészűlése után 3 órakor ment ki az gyalogja 1200 Pozsonbúl két ágyúval, s azt mondta Pálfi az Hubertet vivő szent-györgyi embernek: ne féljetek most, ha Óvártúl elhajtom az kuruczot, akkor megyek Leopoldhoz! — Lárma, lárma már nálunk! Az is igaz, Hubertet magához hivatta Pálfi, s elküldte maga Bécsben, már ma utánnament innen Brunix feleségestűl.

Ezekrűl akartam bizonyossat értenem, azért tartóztattam meg az curírt, s ímé, ezen órában veszem Révai Imre levelét Samarjábúl. Illyen lármátúl féltettem Forgács Uram levelébűl is Óvárt. Ez már megvan; elhiszem, eddig vége van ott az históriának. Csak már most fordúlna rajta följűl hacsak az lovassa is! Már nem hiszem, általgyűjön, mert obtineálta, az mit kért; csak ezen koczódtak eddig is velem, hogy Mosony vármegyét adjam oda. Azt hiszem, azt manuteneálja, s az mi passusunk oda, hacsak Sopront meg nem környékezik addig az mieink följűl. Leopoldhoz minek fárod? mert hiszem majd megkenyerezzük úgy is! Én ugyan holnap contrahálom itt az hadat, az ki még körűlem van; de, ha csak el akarja hadni az túlsó földet, — quod ego vix credo, — én nem bírok véle, elgyühet e spaciatim. A jó Isten nem szereti, látom, az armistitiumot, mindenkor bajunkra van; vagy elvégezzük most, vagy soha többször elő ne vegyük.

Ha mi hírem gyün, tudúsítom azonnal Nagyságodot; de ebbűl, Kegyelmes Uram, bizony semmi lesz több; mert vagy megfeneklik ottan, vagy hátrábbmegyen, ha csak Prukhoz is, nem adhat üdűs följűl hadunknak. Most sem gyütt volna, ha Óvár nem lett volna. Villámlás, megvan az villámlás! Jól írja Nagyságod, Kegyelmes Uram: *késön gyün meg Forgácsnak az esze; bárcsak váloszomot várta volna*! Semmi az, így is jó lesz még az egyszer, hiszem az Istent.

Kőszeg várossa hozzám küldött, mint Szakolcza, neutra-

lis akar lenni, kimegy az praesidium belőle, csak salvaquarda marad. Optime, libenter megengedtem.

Az helyeket, valamerre gyütt Sopronyon túl, mind égette Pálfi, most is Lósot, Czenket s a többit, s mind csak az ráczra fogja. Én tegnaptúl fogva mérgelődöm már, mert meg kelle kérésekre írnom: az hostilitás megszűnjék még tegnapelütt. Quasi vero! Meggyün virradtig Petenádi az confuitúl Pozsontúl, — mindgyárst írok Nagyságodnak alázatossan. Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Már levelem bépöcsétlése után veszem Forgács Uram levelét Csornárúl; írja: Andrási István odaérkezett az hadakkal; megbízta magát, rajta akar menni Pálfin, kirűl azt írja, hogy az németség még tegnapelütt Margarítán és Sirczen volt, egy mérfőd innen Sopronyon, — hogy lett volna hát tegnap Gátán? Talám csak Pálfit kísérték? vagy az elmaradt had volt csak ott? nem capiálom. Az munitiót is meg akarta tartóztatni, penig nincs bumbája, sem pora. Megírtam, mit csináljon; ha azt követi, jó lesz; ne gyűjön vissza Óvárnak, hanem Sopron felűl mindgyárst menjen az lovas. Ha vissza nem tér Pálfi: megcserélhetjük per armistitium; ha visszatér, ott verheti meg az gyaloggal. Elválik addig az suspensio. Bizonyossabbat várok virradtig. Ma költözött az munitiónk ide, az bizonyos, által az Dunán.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k. írva, némi részben titkos jegyekkel.)

7.

Kér, 17. Februarÿ 9. órakor reggel, 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában akadtak össze velem ezen Szirmai Uramnak szólló levelek, mellyek az mediatorok copertái alatt vadnak, azért dirigáltam Nagyságodhoz; talám nem fogja bánnyi, pro celeriori notitia ha felnyitja Nagyságod. Magános curír hozta, czímeres, Bécsbűl, több pachetummal. Okolocsáni Uramot majd beérem.

Nincs semmi hírem egyéb, hanem az egész Dunántúl

való vármegyék követi Szombatban vadnak. Bezzegh Gábor, szegén, hallom, hertelen meghala Samarjában. Az feleségemet igen roszszúl mondják lenni még, — majd beérkezem Isten által, az honnan bővebben udvarlok Nagyságodnak. Maradván
Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Nem jó volna-í Morvát és Silesiát *odaigírni Augustusnak sub praetensione* nostra? Causa non causa potenti satis et omnia justi.

(Eredeti, félíven, s. k. írva, a dölt betükkel szedett nehány szó titkos jegyekben. Negyedrét.)

8.

Týrnaviae, 21. Februarý 1706.

Kegyelmes Uram!

Lyarma, lyarma! Íme, mit írnak Bottyán felül, alázatossan accludálom Nagyságodnak. Ez ugyan nem egész relatió: de az mennyiben van, nem lehetetlen, mert az tengermellyéki ráczok gyülekezetinek vala már híre, kirül ugyan nem írtak Földvár felől, de — úgy mondják — híre nélkül meg lehetett Simonytornyának, mert az Dráva akadályozta az hírt.

Lyarma, lyarma! Ma írja de dato 17. praesentis Csáki Uram Eszterház Dánielnek, hogy berzenkedik Haiszter, Szombathelyhez akar gyünni, Pálfi penig Sopronyhoz; s ugyan ma hozának egy nagy csomó intercipiált levelet Miklósdorfrúl egy kémtül, — ezen levelemben tött s általam decifrált levél kimutatja szándékát Pálfinak; más több levél is, az ki bizonítja azt, íme accludáltatik. Az többi semmi; de, úgy látom, iparkodik itt magános corpusban az német; úgy kell, mert csak aludtak eddig hadaink. Mennyi pénzkérőt tanáltam itt; senki sem próbál, — mind kikongattam előlem az kongóban telhetetlen henyélőt.

Ocskai s Bertóti is csak rezgelődtek, s egyik Sasínban s másik Detrekőben telepedett; fölrivasztám Ocskait, s ma tüzel Austriában. Már azzal nem revocál-í valamit Pálfitúl? nem tudom.

Írtam már két curír által Csáki s Andrásinak. Ebeczki sem mert itt megvárni. Csak két napra járják az Dunát, de nem tudtam disponálnom, mert nem tudom, hányadán vadnak? Isten vezérek; ha háromfelűl veszik őköt, talám öszvefutnak. Még talám nem féltem; de majd ha Baváriábúl gyün hada az németnek: lyarma, lyarma! 10,000 német? Sok lesz! Talám jobb az akasztás.*) Az mint is

Beszéllettem az suspensiórúl, de — úgy látom — még semmit sem tudnak róla bizonyossat; hanem, íme, micsuda írást adtak, alázatossan megküldtem; de senkinek sem szól, hanem az Senatust Deputatiónak híák; én resentiáltam, s megmondtam: erre váloszszok nem lesz, mert az mint kezdették, Statust higyjenek hogy repraesentál az Senatus. Interlocutorie tusakodván: miért nem elégszünk meg az Declaratióval? azt tanálám mondani, hogy nincs distinctiója az haereditásnak, mert Ungern will khain Erblandt sein. Engelandt hat ein Erb-Princes: ist doch im sich khain Erblandt! Capiálta, s kapott rajta Rechtern, s azt modta: így nem értette még, s láttatott Okolocsáni jelenlétiben igen annuálni; de communicálta Bruinix-al, ki is sárgaságban fekszik. Már azt akarja vítatni: mind egyre s arra is megyen az Declaratió. Azt mondtam: írják azt, hogy arra értik! Más az, hogy kívánják: maradjon az tractára, s kezdjük azon; és íme, maga Rechteren is felmegyen az suspensió végett. Már holnap nekem missiliter akarnak írnya, mivel ezen írásokra váloszt nem adok. Elvárom s alázatossan megküldöm Nagyságodnak; Úgy látom, *közelétenünk jobb az tracta reménségét*, mert egyik levélbűl látom: még nem bizonyos az *Baváriábúl jövö had, — Olaszországba* küldhetik még, s ettűl várnak. Ha a nélkűl Pálfi nem mehet, vagy ha tracta nem lesz: én, megvallom, zsibongok szívemben.

Az Dunántúl való követek mind rakással érkeztek, s engem Senténél tanáltak elő. Mivel már némely része itt kezdte: itt végeztetem velek az solemnizatióját az Confoederatiónak; máskínt solemnissime hozták könyvben az egész Confoederatiót magok földirűl, et habent praetensiones votorum. Az mint is — mivel némelliket közűlök de necesse vissza kell külde-

---

*) Suspensio (armorum), fegyver-fölfüggesztés értelemben.

nem — némellyeket, az residensekkel együtt, elküldök Nagyságodhoz; de instantiájoknak, az miben s mennyiben lehet, satisfaciálok. Az mint látom, igen bíznak, hogy ott nem hagyjuk; készítik az deszkát s fát magok is az hidakhoz, de mégis inkább szeretnék az békességet. Instálnak positive Antalért. Csáki Mihály Uram is igen kéredzik, mert elbetegedett, nem is lovagolhat már; elesett keze s lába, sokszor nem bírja.

Hidat vetni iparkodom, csak vasam s vasmacskám legyen, azon kérem alázatossan Nagyságodot.

A feleségemet bizony roszszúl találtam, de már jobbadúl; species hemiplexidis, penig bal felűl mustrálta magát. Most is hűl gyakran keze-lába; de Isten megmenti most, — másszor nem tudom.

Az érsek (Széchényi Pál) is ma ágynak esett; igazán irom, változottságát ösmertem képinek, mihelt gyüttem; még ugyan nem halálos. Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Íme, ismét ezen intercipiált levelek között találtam mássát az császár pátensinek, kit, mondják s írják, Száraz hozott le Bécsbűl. Vagyon szép descriptiója az döbröczöni bibliothecának is. Kurvanyja az ki írta!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, egészen s. k., némi részben titkos jegyekkel van irva.)

9.

Týrnaviae, 25. Februarÿ, 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Kövesdrűl irott méltóságos levelét Nagyságodnak, Bottyán Uram leveleivel együtt, kirűl én is már stafetaliter alázatossan tudúsítottam vala Nagyságodot. Inkább oszlott, mint veszett ott (Igalnál) az had, kit tulajdoníthatni az gondatlanságnak: miért kellett annyira széllthányni neki az hadat, és oly kevéssel indúlni? Mert hiszem, ha azon hadakot az mellyeket keze alá rendeltem, mind csuportra vette volna, — nem esett volna ez. Az kinek én is miként suc-

currálhassak? nem tudom, mivel mind Styriában s mind Austriában gyülekezik az ellenség. Már ugyan praevie is két curírt, most penig Rátki György Uramot póstán küldtem által, s megírtam, hogy ne legyenek úgy elhánva széllyel az falukon, hanem inkább az gyalogságot az Rába mellé szállítván, csuportossan legyen két felé Haister és Pálfi ellen excubáló lovas hadok. Ha kigyünnek is, úgy in triangulum vetvén magok, minden confusió nélkül rajta mehetnek egyiken; mert ugyanis, két-háromfelé ha dividálják magokot, haszontalan. Segétséget is így küldhetnék Bottyánnak, máskínt nem.

Földvárt, Kegyelmes Uram, én igen féltem, hacsak Nagyságod engedelméből s parancsolatjábúl Csajági Uram az városokon szedett gyalogsággal nem succurrál, vagy nem succurrált eddig is; mert itt semmi sincs körülem, confusió nélkül penig gyaloggal Csáki Mihály Uram nem succurrálhat, nem is tudom, mennyire szaporodhatott azúlta az portális hajdú Dunántúl, kik közül az kapuvári passuson kívül szükséges lesz lelopnom Karvához, az ki Esztergamhoz lehessen, ha lehet, és Samarjához is; kirül ugyan mind tettem dispositiót, de már az válosztja: mit fog Pálfi csinálni? Morvábúl ugyan csak elment az lovas had Pálfi mellé, Ocskai bécsapatott; íme, mint jártak? maga leveléből megérteni méltóztassék Nagyságod. Ismét ma kellett másszor bémenniek, hogy lármáskodva próbáljam Pálfi conceptusát. Vettem Fodor levelét, látom, bíztatják magokot.

Az mi az suspensiót illeti: arrúl többet nem írhatok, mint minap; hanem íme, micsuda írásokot ismét küldtek nékem, s azokra mit replicáltam, — alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Úgy értem, maga Gróff Rechteren föl akar menni Bécsben; kívánta volna tudni tőlem előre: micsuda punctumi lehetnek az suspensiónak? De csak az mennyiben itéltem nem nehezéteni, úgy szóllottam, relegálván particularitást ideire. Azalatt az hidakhoz kellene készülnünk, ha új tél nem lenne; de itt ismét fagyon, havon járunk.

Nem tudom, Kegyelmes Uram, hová oszlik az katonaság? de ide bizony nem gyün; sőt oszlik, mert Szalai ezerében alig van már 200, Bertótié 300; túl sem hallom, tolódnék az Dunán, — csak elvonja az falukon magát.

Radvánszki Uram levelét megküldtem Nagyságodnak. Az Istenért, Kegyelmes Uram, valaki menjen által minélelőbb; de hiszem, Beszterczén is 4, s nem 24 az jó tanács: Spátai, Izdenczi, Prileszki, Horvát György. Ezek közűl Spátai az jesoviták inquisitora, Prileszki censor vagy exactor, Horvát Györgyöt Bezzegh Gábor Uram helyett akarnám próbálni Nagyságod kegyelmességébűl, mert eddig is az computusokban segétette; mellettem lévén, applicáltam reá. És így én nem tudom, Kegyelmes Uram, igazán írom, mit fog parancsolni Nagyságod? Hanemha Senator Uraimékban szakaszt Nagyságod valakit.

Most, hogy ezt irom, illyen reflexio villámlik eszemben: nem jó volna-é, ha Nagyságod, Kegyelmes Uram, Csáki István Generális-Commissarius Uramot általküldené? melléje rendelvén ex Senatoribus Beniczki László és Török István Uraimékot, ex Consilio Oeconomico Izdenczi Uramot, Prileszki Uramot, és tűl tanálja Horvát Zsigmond Uramot ex Commissariatu is, és quasi commissionaliter mind az fiscalitásokat s mind az Commissariatusság dolgát vennék rendben. Nem is kellene sok instructió: mert az Commissariatusság dolga incumbál úgy is neki; az oeconomicum és fiscalitás iránt ex consilio adjunctorum, instructiójához képpest, in oeconomicis az Consilium Oeconomicum instructióját tekéntve, vennének mindeneket rendben. Bizony, Kegyelmes Uram, talám nem rosz villámlás; mert ő (Csáky) szorgalmatos kis lélek, s úgyis az Commissariatusság segedelmére való az fiscalitás. Különben félek az confusiótúl, mert csak arra vetnek mindenek. Úgyis, ha tracta lesz, csak baj lesz véle Sennyeivel, már is látom; így honeste s utiliter abstrahháltatik, és habár Antal általmegyen is, nem poczkázik bizony Istócskán (Csáky), — becsűlettel kiadott tegnap is itt Dánielen. Mégis, cum respectu látná az Dunántúl való föld is dispositióit. Bizony, jó lesz ott, s itt nem szükséges; ha Nagyságodnak tetszik, nem is kellene ezzel késni, csak peremptorie parancsolni azokra, kiket melléje akar Nagyságod rendelni. Az suspensio addig meglesz, ha lesz.

Oszten dániai Oberster Uram ír nékem, és kívánja: extendáltathassék terminussa usque in finem Martÿ, és holmi anslagokat ad szabadúlása iránt. Én megmondtam itt az kö-

veteknek is, hogy szokása már ez az Udvarnak: ; olmi praetextusokkal tartóztatja parolájokot, — azért gyüjön vissza a barátom, s innen onslegoljon; hacsak Nagyságod maga meg nem engedi: tartsa magát parolájához, mert mi az követek is kezessek érette nekem.

Erdélybül az németet már nem is várják: mert, csak elhiszem, az baváriai hadhoz bíznak, az mint minap írám. Brandenburgust mondják, 4000 embert adott szegények ellen, kik még benn vadnak Baváriában, azt ott hagyják lesben, s a többi német reánk gyün; de ha lehet, felbíztatom őköt : Olaszországban.

Midőn ezen levelemet írnám, veszem íme Bottyán levelét; parancsolja ő Kegyelme: egy edictumot, 1000 kartácsot küldjek. Rosz dolog, Kegyelmes Uram, Helepront megverése; így is jó lesz oda Csajági, mert zabolázni kell azokot. 2-do. Az munitiót Egerbül, deszkát s mindent az hídhoz küldjön Vai Uram, felvállolta. 3-tio. Jobb lesz Halasra az Jászságbúl küldeni, mintsem Bottyán hadát; mert ha Bottyán összeszedheti magát, az mint megírtam, s tudna maga hírivel járni, — meg kellene az kölcsönt adni! Csak szigeti história volt az: mert 700 ráczot fogadni indúlt vala Bottyán, — azok fiadzottak meg. 4-to. Az szólnoki hajdúságot meghattam vala váltani Csajáginak; már nem tudom, Nagyságod mit fog parancsolni? Nagy kár Szeged. Mást ad Isten! Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, egészen s. k., némi részben titkos írás.)

10.

Týrnaviae, 25. Februarý 1706.

Kegyelmes Uram!

Minapi alázatos levelemben megírtam vala Nagyságodnak, hogy az Dunántúl való követ uraimékot előtanálván, az Confoederatiót, — minthogy itt nálom mind az három instru-

mentum megvan még, és már némely része praevie itt készen vala, — itt végeztettem el ő Kegyelmekkel; ugyan vármegyék pecsétjeit tették, az kiknek vala, magánossan penig minden vármegye micsuda nagy solemnitással vitték véghez: magok fogják praesentálni Nagyságodnak.

Ezek, Kegyelmes Uram, az kik lemennek, magokot ösmértetni mennek; más mind meglehet: hanem egy Meszléni, másik Láda nevű van köztök, — azokot jó lesz megtartóztatni más residensek helyett, noha követ Meszléni.

Hanem Csernel (János?) már alkalmasint megösmértette magát; *rettenetessen irtózik töle az had;* igazán irom: *merö káromkodás* már is készűleti; *Vaival bíztatja* in publicum magát, már ex eo: valamit követne magátúl, ártatlanúl *Vai gyülöltetnék* éretie, mert maga hírrelli. Az Istenért, Kegyelmes Uram, ne légyen *templarista,* *) mert több confusió lesz utánna. Kiket ítélhetnénk? íme alázatossan accludáltam, — válogathatni bennek. **)

Sigrai Uram micsuda qualificatus, tanúlt legén, megmustrálja magát; hívségét is akarja hitetni. Azt ösmérem benne: est gloriae cupidus, honoris amans, s látom: többhez bízik itt, mint másutt; ha azért lehet consolatiója, s nem postpositióját hiszi, — reménlem, jó szolgája lehetne még Nagyságodnak s az hazának. Instantiái most lesznek: hogy holmi, anyja s osztatlan atyjafiai jószági vadnak itt diribban-darabban, azokot azért kérné, hogy feleségét általhozhatná. Én úgy gondolnám, ha Nagyságodnak tetszenék, méltózhatnék Nagyságod in talem conditionem et protunc engedni, midőn feleségét általhozná, s magát más, nem vármegye szolgálatjára applicálná; de hiszem, csak gyűjön az felesége által ide: én gondom, ha jót nem teszek felőle!

Más dolgokrúl ezen kényes pósták által nem is írok, hanem ő Kegyelmeket s az Dunántúl való földöt recommendálom Nagyságod kegyelmességében; ha azt oda nem hagyjuk, miénk lesz Erdély; ha azt már odavesztjük s rosszúl vesztjük

---

*) Értsd: az egykor protestáns, de Leopold kényuralma alatt elfoglalt s most visszaadatandó templomok ügyében kiküldendő bizottság tagja.

**) Lásd a levél végén.

— rosszúl lesz a nem jó! Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Nekem, Kegyelmes Uram, illyen punctumokot adtak vala bé; alázatossan megküldtem válaszommal Nagyságodnak*), — méltóztassék informatiót venni belőle.

Most hozzák hírűl az óvári városiaknak kéréseket: ők feladják magokot, mindent adóznak; ha penig alája megyünk erővel: az várot is feladja az commendant, mert orderje van. Két ember gyütt ki illyen becsülletes követséggel. Igazán, az bécsi kurvakínt: tue er toch, alsz wan er mich umwerfen wollt! Majd lopok hajdút, ha lesz honnan; jó volna pro suspensione armorum, megújúlna míg megalkudnánk Óvár uram!

Első melléklet.

Prima nota.

Commissarii ex Statu Catholico in Comitatibus Soproniensi et Castriferrensi:

Dominus Joannes Mohos, vel Gabriel Bácsmegyei.

Dominus Paulus Nagy, vel Franciscus Szegedi.

Ex parte Augustanae Confessionis:

Dominus Georgius Martonfalvai, vel Dominus Ladislaus Bácsmegyei.

Ex parte Confessionis Helveticae:

Dominus Emericus Bús, vel Dominus Michaël Szeremlei.

Secunda nota.

In Comitatibus Szaladiensi, Veszprimiensi, Simigiensi, Tolnensi, Albensi, Jaurinensi et Mosoniensi.

Ex Statu Catholico:

Dominus Franciscus Újvári,
Dominus Franciscus Horvát.

Vel:

Dominus Joannes Szigeti,
Dominus Joannes Salomvári.

Ex parte Confessionis Augustanae:

Dominus Nicolaus Lengyel,
Dominus Ladislaus Egervári.

Vel:

Dominus Balthasar Sankó.

Ex parte Helveticae Confessionis:

Dominus Paulus Oroszi.

Vel:

Dominus Stephanus Bús.

Vel:

Dominus Joannes Srétter. (Pápai.)

Második melléklet.

Az Dunántúl való Nemes Vass, Soprony, Veszprím és Szala Vármegyéknek postulatumi közönségessen.

Primo. Mivel az Tekintetes Confoederatiónak acceptatiója által, ezen Nemes Vármegyék is az Dunán innét való Nemes Vármegyékkel obque Juribus, Libertatibus, ac praerogativa egyenlőkké lettenek: azért kívánják, hogy azon földrűl is in numerum ac cathalogum Inclÿti Senatoratus, arra érdemes személlyek — a kik ezen vármegyéknek minden sebeit tudván — intuitu etiam amplitudinis tantae plagae, válosztathassanak, és azzal is consoláltassanak.

Secundo. Vagy, ha talántán absque novi Regni Congressu hic et nunc azt nem consequálhatnánk, — a melylyet ugyan nem reménljenek

Ezen punctumira Nemes Vármegyéknek resolutióképpen intimáltatik:

1-mo. Ezen kivánságát az Tekintetes Nemes Vármegyéknek magok is repraesentálhatják az Méltóságos Fejedelem előtt; s ha most nincs, — mivel augeálni nem lehet az Senatorok numerussát, úgy is lévén az Dunántúl való Urakban az Senatusban, — legalább in prima vacantia consoláltathatnak; hanem pro

2-do. Az tracta alkalmatosságával hogy az Commissio előtt magok kívánságit repraesentáltathassák, mely úgyis intimáltatik vármegyéknek kö-

— tehát Isten ő szent Fölsége kegyelme által ha az kívánatos békesség tractája elkezdődik: azon tractára az megírt vármegyéknek ablegatussai is admittáltassanak, a kik is, a mint följebb ezen megírt vármegyéknek nyavalyáit és rövidségeket mindenképpen tudván, illendőképpen proponálhassák, és ugyanazon tractában votumok is lehessen.

zönségessen, igenis, meglehet; de nem per vota, hanem per consensus partium szokott folyni az tracta.

T e r t i o. Ex praemissa, virtute Confoederationis acceptatae, aequalissá tétetvén, ut praeattactum est, ezen Nemes Vármegyék az idevaló (Dunán inneni) Nemes Vármegyékkel: azért in negotio exercitationis et insurrectionis nem más móddal, hanem a mint ezen idevaló Nemes Vármegyék, insurgálni tartozzanak; pro cujus majori notitia, az Dunán innét lévő Nemes Vármegyék insurrectiójoknak methodussát kívánják magokkal scripto közelytetni.

3-tio. Igenis, egyenlőséget kívánunk in toto corpore Confoederationis megtartani, s azért is communicáltatni fognak minden universalis dispositiók.

Q u a r t o. Az Commissariatusság már is erga datam super fienda competentis praetii persolutione assecurationem, az Nemes Vármegyéktűl feles victualékat az Vitézlő Rend szükségére administráltatni parancsolván, a mint administrálták is, még penig semmi contentatiója az

4-to. Meg van már s tovább is meg lesz parancsolva az T. N. Commissariatusságnak, minden rend szerint való administratióknak contentatiója, sőtt előre fognak fizetni s vásárlani, sőtt etiam intra tempus Confoederationis valamit per assignationem anticipáltak. Kirűl Gróff Csáki István

szegénységnek nem lett; pro consolatione ejusdem, parancsoltatnék meg azon Commissariatusságnak: contentáltatnának azon administrált victuálék iránt.

Quinto. Nem kevés rövidsége vagyon az Nemes Vármegyebelieknek abban is, hogy Commissarius Uraimék az tábornak szükségére, erővel is elvévén marhájokat, csak éppen annyira fizetnék meg az szegénységnek, a mennyire azon marháknak csupán az húsát imaginative ítílik. És így mind fagyújának, mind bőrének ára elvész az szegénységtűl, nyilvánvaló kárával; azért praetio forensi, mint mások által, vétessenek meg az marhák. Holott penig az hadak marsban volnának, és Commissarius velek nem volna: eo in casu ha valamely hely marhát adna, az bőr és fagyú az helységnek maradván, az húsát megmázsoltatván, az hadi tiszt quietantiát tartozik adni, s azon quietantia szerint fizesse meg az Commissariatusság jövendőben, — az mint ezen az földön is practicáltatik. Ezt penig értvén és extendálván de hactenus etiam taliter acceptis et emptis animalibus..

Úr tégyen dispositiót, ott mint itt.

5-to. Arceálni fogja Gróff Csáki István Uram az Commissariusokat ez illyen excessusoktúl, kitűl várhatják is az Nemes Vármegyék contentumokot ebben. Ha penig az Vármegyék magok akarnának nemcsak marsban, hanem statiókban is húst vágatni, erga assignationem et exolutionem infallibilem Commissariatus, igen jól esnék. Kirűl Csáky Urammal lehetne végezni.

Sexto. Ehhez accedál az is: minthogy a megírt vármegyékben némely helyeken kissebb, azaz, az pozsonyi köböl, némellyekben penig nagyobb mérték, úgymint kila vagyon; Commissarius Uraimék juxta cujusvis privati loci mensuram — a midőn kívántatik az élésnek administratiója — veszik az victuálét az szegénységtűl, et tempore solutionis ejusmodi victualium, non habita ratione majoris vel minoris mensurae, egyenlőképpen exolválják az szegénységet, mely nem kevés kárára következik. Arra nézve parancsoltatnék meg Commissarius Uraiméknak, hogy mindenütt egy mértékkel, úgymint az pozsonyi köböllel administráltassék a victuálé, és így vegyék is be Commissarius Uraimék; úgy, hogy valamint ezen földön pecsétes köblek és mérők vadnak: ott is egyaránság legyenek mindenütt, azon pecsét alatt.

6-to. Ezt igen méltó, szükséges is véghez vinni; kirűl disponál Gróff Csáky István, Commissariatusság administratiójának hivataljábúl.

Septimo. Ezenkívűl sokszor megtörténik az, hogy némely Commissarius Uraimék, a kik egyébaránt az Nemes Vármegyéknek állapotját s helységeknek proportióját és facultásit éppen nem tudják, csak magoktúl limitátiót tévén az helységekre, erejeken

7-mo. Universaliter meg van itt is, hogy az Nemes Vármegyék, kikben az hadak sűrűbben vadnak, tartják commissariusit vagy szolgabíráit ad latus Commissariatus; mert néha az szükség üdűt nem szenved, és nem is szabad immittálni magát külömben az

felől némely helységek aggraváltatnak általok. Azért vagy az Nemes Vármegyékbűl ahhoz értő Commissariusok választassanak, vagy penig az ollyatín Commissarius Uraimék correspondeálván és communicálván processualis szolgabírák Uraimékkal; vagy penig inkább talán hasznossabban esik, ha az Hadi Commissariusok mellé az Nemes Vármegye Commissariussai adjungáltatván, az ollyatín teendő impositát, servata justa proportione, vessék fel az helységekre, akárminémő az legyen is. Melly praemittált Commissarius Uraimék csak magoktúl de administrandis victualibus nulla proportione considerata lett impositiójokat, signanter Nemes Veszprém Vármegyében Hellepront János és más subalternusi elkövették, a mint világossan ex praesentibus annexis currentalibus ki is tetszik.

Commissarius Uraiméknak az limitatióban, hanem per Commissariatus, nisi necessitas adigat; és így ennek obviálni úgy, az mint feltették az Nemes Vármegyék, igen jó.

O c t a v o. Ezen vármegyék igen megfogyatkozván a sóbúl: instálnak de invectione salis. És mivel már ezen vármegyék az hadak számára erga affidationem Commissariatus feles victualékot adtanak, mellyekrűl, ut praemissum est, semmi satisfactiójok nem lett ez ideig is: igen hasz-

8-vo. Actufárodnak feles kősóknak felszállításában Földvár, Újvár, és Somorja felé; mert az általszállításnak az hidak lesznek alkalmatossabb fundamentumi. De jobb az vármegyéket pénzűl contentálni, s azon s hasonló pénzen folyjon az só, pro circulatione monetae.

nossan esnék, ha ezen Dunán innét levő kősó, bizonyos helyekre öszvehordattatván, erga justum, Comitatuum cum Commissariatu ineundum computum, az Nemes Vármegyék de praestitis et expost praestandis victualibus, erga debitum praetium, sóval contentáltatnának; melly iránt alázatossan instálnak is.

N o n o. Ezen Nemes Vármegyék közűl némellyeknek igen nagy hasznára és előmenetelire következnék, hogyha az liberum commercium in Austriam, Stÿriam admittáltathatnék; mert már is nagy rövidségeket és károkat érzik abban is, hogy azon föld mind az vasbúl s mind az malomkövekbűl, posztókbúl, selemből és más egyéb szükséges, az országban nem található állapotokbúl utólsóképpen megfogyatkozott. Azon commercium folytatására pedig in confinijs Regni bizonyos alkalmatos helyek denomináltassanak.

9-no. Az commerciumnak folytatása suis vijs nem lesz tilalmazva. Lészen is Tek. Nemz. Radvánszki János Uramnak — ki is többekkel az fiscalitás és oeconomiának rendbevételére expediáltatik — ez iránt is commissiója.

D e c i m o. Kiváltképpen való hasznára következnék az szegénységnek az is, hogyha némely, talántán nemannyira az ország szolgálatjára szükséges praesidiumok, úgymint: pápai, palotai és kőszegi, tolláltatnának; vagy ha nem is:

10-mo. Az commendansok excessusit juxta particularem delationem büntetni köll; azért nem köll tollálni mindgyárst az praesidiumot. Kiknek is in jurisdictionem magistratus immolálni nem lehet: de per generales positiones ez nem

Commendans Uraimék magokat ne immittálják in jurisdictione magistratus, hanem in casu praetensionis cujuscunque, attúl praestolálják az satisfactiót.

Undecimo. Post acceptatam primam homaginationem, ezen Nemes Vármegyék semminémő hostilitást ezen Nemes Magyar Haza fegyvere ellen nem exerceálván, hanem csak magokat házoknál continuálták; mindazonáltal némely katonák magokat összevervén, és sub illo praetextu, mintha valóságos kuruczok lettenek volna, magok között tiszteket tévén, és olykor zászlót is emelvén, némelykor penig ollyak is, a kik noha ugyan valóságos zászlók alúl valók vóltanak, minden order nélkűl, hol éjjeli időben, hol nappal is Nemes Uraimék házokra és curiájokra hatalmasúl jővén, felverték, Nemes Uraimékot megverték, tagolták, hurczolták, megfogták, taxálták, litrálták, és minden marhájoktúl s más egyéb mobilialiumoktúl is megmentették. Azok közűl pedig némelylyek, pro sui securitate más zászlók alá irattatván magokat, most is a seregben vannak.

Duodecimo. Instálnak azért ezen Nemes Vármegyék

mehet büntetésben, hanem az Nemes Vármegyék el ne múlassák particularis panaszit.

11-mo. Az hadi törvényszéknek útja nyitva minden előtt; ebben nincs más mód, hanem universalis edictumi vadnak az Vitézlő Rendnek, az ki-ellen járókot in particulari kell suo modo et ordine perseqválni, lévén már is commendírozó Tiszt Uraiméknak ez illyek iránt specialis ordereik; de nem lehet esztendőkig terjedt cselekedeteket per universalem positionem tollálni: mert casus debent distingvere casus; particularis és specifica repraesentatiót kívánnak ezek. És így

12-mo. Nem communis inquisitio, hanem delatio s edoctio

alázatossan, hogy propria inquisitione azok ellen serio et notabiliter animadvertáltassék, és exemplum is statuáltassék, és a mennyire lehet az megkárosodott feleknek is, satisfactiójok is administráltassék.

kell ehhez; ad primum arestatio, ad 2-dum executio.

D e c i m o 3-t i o. Instálnak azon is modo praevio, hogy ezen . Nemes Vármegyékből felálléttatott vagy állétandó Vitézlő Rendnek ha mi particularis praetensiói lennének az vármegyebéli lakosok ellen: azon praetensiójok iránt az Vitézlő Rend se maga, se pedig (a Colonellus ?) sub confidentia functionis suae militaris, maga mellé veendő vitézeknek ereje és veszedelme által ne vindicálhasson, avagy az ollyatén praetensióit meg ne vehesse; hanem observata competenti prima instantia, az ollyatín félnek, a ki ellen mit praetendál, — bírája és magistratussa által, partibus auditis, tartozik keresni és megvenni.

13-tio. Ennek universalis tilalma van per se, kirűl — tudom — commendírozó Tiszt Uraimék suo modo, juxta subalternationis gradum requiráltatván, tesznek satisfactiót, quia ordinem militarem servare tenentur cuncti militantes.

D e c i m o 4-t o. Holott penig az békességnek tractája ugyan csak elkezdődnék és meglenne: azon tractán szükségképpen teendő mindennémő propositiójoknak és proponálandó gravameneknek teljes facultását ezen Nemes

14-to. Az második punctumhoz tartozandó ez is. Kívánunk igenis, mind közön, s mind külön mindnyájunk contentumot.

Vármegyék alázatossan reserválják.

15-to. Mindezeknek pedig literatorie adandó válaszszárúl a megírt Nemes Vármegyék alázatossan instálnak.

16-to. Ezek után azon is alázatossan instálnak: Méltóságos Fő-Generális Urunk ő Nagysága ezen Nemes Vármegyék követeinek és residensinek, továbbvaló útjokrúl vagy megmaradásokrúl — mit tudniillik cselekedendők legyenek? — parancsolni méltóztassék.

Ezek valának, a mellyeket az Nagyságod méltóságos parancsolatja szerint is alázatossan proponálni kívántak

A fölülírt Nemes Vármegyék követjei közönségessen.

15-to. Ímé, ez írás is egyik satisfactiója ezen punctumnak.

16-to. Úgy javallom, hogy itt az Confoederatiónak universalis instrumentumát authentisálván, azután residens Uraimékkal az Nemes Vármegyék követjei közűl némellyek az Méltóságos Fejedelemhez menjenek, az holott is erősedhessenek annyival is inkább bizodalmokban.

Ezek azért, mellyeket az Tekintetes Nemes Vármegyék követjei propositióira, sui et suorum pro directione, válaszúl írva adni kívántam. Tÿrnaviae, 22. Februarÿ 1706.

(Eredeti; maga a levél félíven, negyedrétben, sajátkezűleg iratott, részben titkos jegyekkel. A két melléklet egykorú idegen írás, az első félíven negyedrétben, s a második két íven in folio.)

11.

Tÿrnaviae, 27. Februarÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Egerbűl 24. költ méltóságos parancsolatját Nagyságodnak, Forgács Uramnak szólló levéllel együtt, kit úgy magyarázok, hogy Nagyságod a végre küldött kezemhez, gondolván ittlétit ő Kegyelmének, és hogy szólhassak is mellette. De, Kegyelmes Uram, miólta Miskolczrúl

elgyütt, azólta hírit sem hallom ő Kegyelmének, s hitemre: sem tudtam, sem véltem, hogy Nagyságodnak üzent volna; s mivel declaratióm után esett, s nekem semmit sem jelentett: elhiszem, engem is discreditumban vett. Mert nékem csak azt mondá utúlszor: az hadakra nézve mégyen Eperjes felé, és láttam nem contentusnak, s emlegette az Generálisok declaratióját; kire nézve is írtam ugyanott mindgyárst, — de, hitemre, csak magamtúl, s küldtem alázatossan Szent-Iváni által Nagyságodnak.

Eleget gondolkodom már: mitevő legyek? Mert, ha Nagyságod ő Kegyelminek szólló levelét considerálom, — nem lehet elítélnem, ha csak más magános commandót nem kíván, ne contentáltathassék, annyival inkább, minthogy abbúl ki fogja látni, mely *necessariusnak ösméri ötet lenni* Nagyságod; *ezt nem satisfactiónak, hanem maga után való járásnak fogja magyarázni,* — tudom jól természetit: *nem mindenkor jó utánna járni!* S ámbár most megint alkalmaztatná magát Nagyságod parancsolatjához: *már ezt példájúl, szokásúl venné;* sőt, ha illyen nagy declaratiója után Nagyságodnak okot tanálna magának: inkább meggyükerezik — kit most is legnagyobbnak látok — *Vai Uram ellen való* opiniója. Ellenben, úgy látom, késedelem nélkűl akarná Nagyságod ezen dolognak visszáját kivenni. Igazán, törődöm rajta, mert még nem tudom, hol van? Ezelűtt két nappal még Tavarnokon nem vólt, s talán még sincs. Ha Nagyságod méltóságos levelét, bár az magaméval is küldjem hozzája: az üdű s az maga humorja válosztja effectusát; gravius sanatur, quam causatur cicatrix. Ha késleltetem, s várom leérkezését: nemcsak az üdűt vesztem, de mivel hoc jam praeter me volebat fieri, — kit magyarázok abbúl, hogy engem praetereálva Rádai Uramot vette közre, — talám inkább nevelem opinióit, s az ki nagyobb: ha magam sem disponálhatom pro voto? Mert emlékeztetem alázatossan Nagyságodot, hogy mondottam Nagyságodnak: midőn mindezeket az miket Nagyságod ír, Forgács Uramnak megmondottam volna, láttatott ugyan csendesedni, de akkor is s azután is mondotta: nem bízik maga emberségéhez, lehetetlen neki Vaÿ Urammal együtt lenni, — maga ösmervén magát, végső veszedelmet okozna magának. Mert mi nem ud-

vari-kapitányságnak annyira forog, úgy látom, akadékja, mint maga személyje Vaÿ Uramnak; miért? — ők tudják.

Én, Kegyelmes Uram, valamely hittel s kötelességgel tartozom Nagyságodhoz s hazámhoz: azon hitem szerént irom Nagyságodnak, hogy ezen írásomot *passiónak vagy cointelligentiának* Nagyságod *ne vélje, — de oly meggyükerezett gyülölségben van már Vai Uram,* hogy semmi Nagyságod körül keresztül nem eshetik, kit *másnak tulajdonítsanak. Keserüséggel egyeledett boszúnak tartanák,* Istenemre, hitemre, *mindnyájan az Urak, hogy az kit az egész haza megúnt, megútált: tekéntetessebb légyen mindnyájoknál.* Tudom, Kegyelmes Uram, Nagyságod maga méltóságának sérelmét magyarázza, ha okot adna Nagyságod valakinek vagy kiknek az kérkedésre; tudom, Nagyságod Kegyelmes Uram, *nem volt, nem debet cogi:* de, édes Kegyelmes Uram, *egy ilyen tenorú levele* Nagyságodnak *Forgácshoz* — multa completitur. Azért is én igaz löllköm szerént most s jobbat nem tanáltam ezen dologban, hanem mindgyárst küldöm levelemet látni Forgács Uramnak, és magam megyek hozzája, s nem mindgyárst adom meg levelét Nagyságodnak, hanemha látnám hasznát s ideit; ha penig még le nem érkezett: elhiszem, Rádai Uram által várja Eperjes táján az bagázsiánál váloszszát Nagyságodnak, és úgy javallanám alázatossan Nagyságodnak, ha Rádait egyenessen hozzá küldené Nagyságod; ha idegyün azalatt: én szóllok, — ha nem gyün, ő szólljon; de talám jobb lesz üzenni többet, mert ő csak ő, bizony *más, nem én, s én sem más; mert engem semmi nem keseréthet, egyedül positive* Nagyságod, et hoc cum actu directe ad eum finem directo. De bizony, csiklandóssabb néha más!

Antal Úr más baj, s mennél tovább disgustáltatik: annálinkább nő az baj. Bizony, Kegyelmes Uram, én el nem mehetek ezekben principiumom mellül: vel sunt necessarÿ, vel non sunt, vel saltem de meliori; si non sunt necessarÿ: noscant se, et cognitio sui se ipsos corriget. Si sunt necessarÿ: omnimode praeveniendum, ne hoc cognoscant, sed affectus et amor non sinat pensitare necessitatem sui; secus haec aesca injuriae, haec flamma vindictae, quae nunquam liberius exercetur, quam dum nihil agendo, se cuncta jam egisse noscat. Im-

buit patientiae speciem vindicta, virtusque appellari cupit. Si solum de meliori: pro meliori casu fortunae exponendi. Én, Kegyelmes Uram, honestissimo et necessarissimo titulo *Munkácsra tenném Vai bátyámot, sine declaratione surrogálnék mást, ha nem jobb: meg mást*, s amazt odafelejteném naturalissime, *mert lapis offensionis* cornutorum.

Az idevaló dolgokban nincsen semmi újságom; ma ment még csak el Rechteren Okolocsánival, igen sürgette: írva adjam, meglesz suspensio nélkül az tracta; nem adtam, mert azt mondtam: lesz, de míg nem lesz, — én ugyan itt nem lesz, — s más sem lesz sub armis. Magok ugyan feleségestül s Lapsánszki Uramék itt lehetnek. Qui vult velle: debet velle et posse. — Angliai lovakrúl szóllottam; de két-háromszáz arany legalább; látatlanúl nagy baj. Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

12.

Týrnaviae, 1. Martý 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezék meg emberem Tavarnokrúl; azt írja Forgácsné Asszonyom: még hírit sem hallja az Úrnak, nem is vette semmi tudúsítását. És így talám jól esett, hogy az curír által Nagyságodnak tudtára adtam. Mihelt elgyün, lesz híremmé; de én úgy hiszem: ott az regimentek közt múlat.

Most gyütt ki Pozsonbúl Eszterház Ferencz Uram secretáriussa, volanter hozta complementum-levelét, s azzal *Antalhoz akar menni, és mondja, hogy ki akarnak gyünni;* de még jól nem examinálhattam, mert nem tudom, féltiben neszez-í, vagy mitűl?

Az érsek ma akar általindúlni az Dunán, ha meg nem tartózkodik azon, hogy igen hírrelik nemcsak egy felűl, de mindenfelűl gyűlekezni Újhelyhez az németet, s e napokban

megpróbálását az mieinknek. Győrhez is tatai s esztergamiak felgyüttek, az samarjai révet akarják elnyerni, az kit üressen tanáltam; most küldtem ki Bertóti István Uramot, ha reáérne. Már mit ad Isten? elválik harmad-negyed nap alatt.

Az munitiót, de kiváltképpen az öreg mozsárokot mind Kapuvárra vitette az patvar vélek; már elküldtem igyenessen Reviert magát, s parancsoltam: Óvár bumbardérozása praetextussával hozzák vissza, úgy az gyalogságot is, mert nincs kinek csak passust is őrzeni itten, sem Karvánál, — ott penig első confusió szokás szerint széltveri őköt. Már mint hozhatom rendbe őköt? nem tudom, mert ők is gyülekeztek, és az első orderemre azt írták: bár odaküldenék, s nem revocálnék. Meghattam: az gyalog-liniát az Rába mellé vessék, az lovas messze légyen előttök, — vaktában ne ütközzenek. Kapuvártúl rajta is mehet, s el is állhatja az passust az hajdú, s lesz tartalékja az lovasnak is. Most igazán magyarmódon vadnak; jó is lehet, s bizony, igen rosz is belőle: mert 2 regiment lovas már legyütt, s már 4 lovas, 2 gyalog Pálfi; féltem őköt lyármától.

Pekri Uram levelét veszem; bizony, akarom tüzességét. Éppen jókor mutathattam meg Tisnek írott levelét az mediatiónak: mert Bécsbűl azt írták neki, hogy Pekri, Mikes s a többi redeálnak, s hallani sem kíván senki már Erdélyben Nagyságodrúl, hanem mostan új végezésre mentek az császárral; felküldik pariáját Bécsben.

Vettem az ordinarián Nagyságod méltóságos parancsolatját Károli Uram insurgáltatása iránt; de, igazán írom, Kegyelmes Uram, az nekem szólló parancsolatján Nagyságodnak el nem tudnék igazodnom, ha másként is nem tudnám. Vagy corrigálja magát Ráthi Uram, vagy corrigálni kell ő Kegyelmét.

Nyemesáni Bálint, szegény, úgy értem Szirmai Uram levelébűl, az sóvári akna helyett — az sírban bújt. Ugyan alázatossan kérem Nagyságodot, Kegyelmes Uram: ha az én tekéntetemért nem tétetett vala Úsz Bálint, — méltóztassék Nagyságod maga méltóságát tekénteni; decretaliter adta vala Nagyságod neki azon inspectorságot: hogy lehet decretum super decretum, ante formalem amotionem, amotio ante con-

victionem, convictio ante revisionem? Hiszem, kész az számadásra! Azért vádoltatott, hogy széllyeljárt; ne járjon a barátom, inkább el leszek szolgálatja nélkül! Mint panaszolja: miattam vesztette tisztit; noha, mondja: ő semmit sem múlatott el, többet mutat 50,000 frt procreatiónál; de csak azon síránkozik: decretalis tisztibűl ne vettetnék ki, míg meg nem hallgattatik; ha érdemli, — haj ki! Bizony, vétkeiért nem alkalmatlankodom kérésemmel Nagyságodnak.

Ezen levelemet Forgács Uram dolgára nézve stafetaliter expediálom, és magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. M. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, sajátkezűleg írva, némi részben titkos jegyekkel.)

13.

Týrnaviae, 2. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Ímé, micsuda levelét vettem Forgács Uramnak, alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Ebbűl semmit sem látok ollyast, hanem talám — az mint mondám — kéretve vágyott volna az armistitium-csinálásra; azért kérdi talám Szombatban oly szorgalmatossan: mikor gyűjön? De, minapi levelemben megírt okokra nézve, inkább kívánok ott, mint itt szóllanom véle; azért magam megyek ímé hozzája. Ha Nagyságodnak úgy tetszik, talám jó lesz, ha általmegyen az Dunán; én, hitemre, örömöst el leszek Nagyságod mellett. Ha penig sine suspensione lesz tracta: úgy is embernek kell lenni túl; mert így — hitemre — nem jól lesz! Én penig megmondtam hitemre: nem tractálok én úgy, hogy környűlvegyenek fegyverrel, — jobb hozzá sem fogni. Mert, ha sine suspensione akarják: bizony, elhihető — *bíznak valamihez. Ezen had nem sufficiál.* Eleget hányom-vetem az elmémet: de nem lehet különben, 4 corpusunknak kell lenni, az passussokon kívűl. 1 az (Fejér) hegyen túl; 2. Sopron táján, az dereka; 3. Stýria és

Horvátország felül; 4. az Duna mellett, s a ráczra Simonytornya körül, — mert ez mind ellenség az Dunáig. Ha lehet ugyan, míg ki nem gyün, nem örömöst adnék okot az horvátnak és stájernek; de keres az okot, ha ideit látja!

Ímé, Ocskai levelét most veszem. Csak csipkedés; nem szeretem: csuportoz az német, Leopold igen rakétáz, már salétrommal süti az kenyeret; bizony megsegéti, s nincs mivel ellent állanom, hacsak Ocskaira általgyün. Meghattam én is az föld népit gyüjteni, de mi haszna? mert ha az tempót nem éri, — eloszlik az átkozott.

Bottyán, elhiszem, írt Nagyságodnak; nekem mit írt? meglátni méltóztatik Nagyságod. De én jobbnak látnám, ha az szegedi ráczokot leültethetnénk: mert így rezzenve marad tőle hátmegül az ember úntalan. Talám Csajági gyalogját mégis jobb volna ideküldeni, az karvai passust s hidat reábíznám, és háta megett maradna Újvár; inkább a helyett Senynyei Pongráczot és Beszprém s Fehér vármegyei gyalogságot küldeném melléje Bottyánnak, kiket most szedve s rendelve intéztem volna Karvához, — de annak is egy része már lement Bottyánhoz. Még ha staffetán vehetném parancsolatját Nagyságodnak Csajági iránt: Pápátúl lemehetnének, mert ad 15. fognak odagyűlni ezek.

Le Mehrnek nem hallom semmi hírit. Revier mondja: az öreg ágyúk iránt vett ordert La Mottúl; talám *Esztergam a jel?*

Revier, látom, kedvetlenűl értette az franczia követ írásábúl, hogy meg ne házosodjék, absolute tilalmazza neki: mert — úgymond — van valamely occasio elütte, nekivaló. Hihető, ha békesség lesz, visszaviszik őköt; ez nem mér hírek nélkűl megházosodni.

Annyi az rab, nincs hová tennem. Bajnóczot mondták, kell praesidiálni. Azt kívánják Bécsbűl: mi is s ők is küldjék embereiket széllyel egymás váraiban, registrálni az rabokot. Micsuda kókó kívánság! Még semmi hírem Bécs felül; hanem szeles üdő, rosz álmom vala, nem féltek az Dunántúl, consequentia — in forma. Adjon Isten jót!

Az érsek elmene ma; pro coronide, búcsúzásakor mondá, hogy Szent-József napján megsegétik Leopoldot, — vígyáz-

zak reá! Itt hagyá még holmi portékáját, 1—3 hétre ajánlá magát, hogy megtér Sümögrül.

Visa ma érkezék; haragszik az érsekre: mért ment el híre nélkül? Bécsben menne örömöst astrologusnak, hogy nem kell az mediatió; hanem ő általa végezzen az császár, küldje meg az donatiót Nagyságodnak az erdéli fejedelemségre cum feudo. Nem bocsátám, azt tudnák: instructus ment farsangolni bőtben; attúl félek, megírja in X., ut Talpa. (Sic.) Erdély hallgat, azért könyörög Unghvár: Nagyságod ne hagyja gyámoltalanúl! Kiért is könyörgök, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Forgács Uram villámlását az svécushoz esett franczia rabokért, talám nem volna rosz próbálni: adná az svécus őköt az új királynak (Szaniszló), mi adnánk neki érette az medgyesi németeket, az sárosi, szepesi vitízeket, et adhuc aliquid plus.

Balogh Ádám azt tudja: Bottyánra tanált, — oly dérrel-durral ír reám; még cum praefixione termini parancsolja: két hét alatt leküldjem az ezerének részit, külömben viseljem gondját azon 3 sereginek is az kivel van, mert ott hagyja, s Nagyságod mellé megyen voluntérnak. Többször ne kínáljon, — mert, ha nem megy is, viszik Nagyságodhoz! Az reája támodó seregeit ad ferulajam hattam itten, magát leküldtem Tolnát, Baranyát in supplementum fölszedni, s most ptrünnög ő Kegyelme; hadd ptrünnögjön csak!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezüleg, részben titkos jegyekkel írva.)

14.

Tavarnok, 5. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Forgács Uram megérkezését értve, eljöttem látogatására ő Kegyelmének. Megvallom, nem egész contentummal találtam ő Kegyelmét, — de közel sem abban az opinióban,

az mint magyarázta talám Rádai Uram; mert nemhogy az haza szolgálatját elmúlatni, vagy az reguláris hadaknak rendben való vételén fennhadni akart volna: sőt igyenessen mindazoknak dispositióira ment Eperjesnek; az mint is — úgy mondja — mindeneket ott jó rendben hagyott. Nem egyéb oka volt üzenetinek, hanem, hogy úgy hitette vala el magával, hogy ő Kegyelmét mindenkor Nagyságod maga oldala mellett akarja tartani, azaz: nem az hadak között, hanem Nagyságodnak Egerben s másutt létiben is maga mellett, és mintha onnan imide is, amoda is commandérozná, azt, az mit mondanának neki, kit csak Vaÿ Uramra nézve is egyátaljában nem cselekedhetik, és in tali casu inkább kíván mint főispán Nagyságod mellett lenni, mintsem Generálist ágálni.

Ez, úgy látom Kegyelmes Uram, ebbűl származott, hogy midőn Nagyságod parancsolta commendérozni az reguláris hadaknak részit Andrási István Urammal, és kérdezte volna Öcsém-Uram (Forgách): hát ő hová menjen innenhazúl? Nagyságod parancsolta: Egerben, és nem mondotta Nagyságod Egerben, és az hadak közé onnan! De én el kívántam hitetnem ő Kegyelmivel, az mint úgy is hiszem, hogy Nagyságod ha nem mondta is, úgy értette, hogy Egerbűl az hadak közé menjen, azon corpushoz, az mellyet az Tisza-Duna között erigálni jónak is, szükségesnek is láttunk az conferentiában, s úgy is volt tetszése Nagyságodnak, hogy Nagyságod Egerben múlatván is, Forgács Uram lenne ott, és csak Forgács Uram hazajövetelére nézve kerestük vala Andrási István Uramot pro interimsz-commendante.

Ezt, Kegyelmes Uram, így értve, már Nagyságod abban securus lehet, hogy Öcsém-Uram ő Kegyelme az hadi szolgálattúl el nem vonja magát, s igenis, kész az corpushoz lemenni, mihelt szükséges, avagy Nagyságod parancsolja. És ha ex contingenti Nagyságod azon corpushoz akar menni, mellyet ő Kegyelme commendéroz: azt sem sajnálja, sem sajnálhatja, sőt böcsűlletnek kell ő Kegyelmének tartani, s tarhatja is, — csak azzal, hogy Nagyságod az hadak közé érkezik, ne láttassék decedálni az ő Kegyelme commandója, és mintha cessálna per hoc, az mint erdéli példáját panaszolja; mellyeket példázva feltenni s nekem béadni ígérte. Ugyan ellátom, quid sit?

Mert hiszem az naturaliter mutatja magát, ha szokását nem tudnánk is az hadi rendnek; csak per se is Nagyságod méltóságának sérelmivel esnék, ha quasi per subalternationem Nagyságod odaérkezésével valamely Commendérozó-Generálisnak cessált az sverája, (spherája); mert hiszem mindnyájunknak Nagyságod lévén fejünk, — akármely corpushoz menjen Nagyságod: magáéhoz megyen, és akárki hol commendérozzon, de Nagyságod orderjei szerint commendéroz, és immediate az Nagyságod commendójátúl függ. És így akármely corpushoz való menetelivel Nagyságodnak valamint nem augeáltatik Nagyságod: úgy nem decedál másnak; hanem Nagyságod maga méltóságának praesentiája csak azt teszi, hogy valamint in absentia sui írott orderei s parancsolati által directe et praecise per Generalem Commendantem commendéroz s parancsol: most in praesentia szóval, avagy Generál-Adjutant, s nem más által adja ki az ordereket directe az Generálisnak, és az disponálja azoknak effectussát. E converso, az Commendérozó-Generális valaminthogy mindenekrűl írva tartozik Nagyságodnak repraesentatiót tenni: úgy in praesentia szóval. És így minden reportumok az Generálishoz menvén, incumbál neki minden importantiájú dolgokot Nagyságodnak referálni, és Nagyságod parancsolatit kérni s venni.

Nincs is, úgy hiszem, ezekben kérdés; mert inter peritissimos etiam Belli Duces, Principis laudatur praesentia, vel ex eo: ne expectatio absorbeat occasionem, dum Principis a longe petitur nutus. S ugyanez, Kegyelmes Uram, az distinctiója s incomparabilis disparitása az superioritásnak énbennem és Nagyságod méltósága között; mert eo non obstante, quod sum Supremus-Generalis et totius Exercitus Commendans, avagy General-Laidinant, avagy Bellicus Praeses, vagy akármi mascara: de az én universalitásságom csak arra extendáltatik, quoad operationes militares, hogy akármely corpushoz megyek, sine ulteri assignatione Commandae, per se mindgyárst commendérozok, vi subalternationis universalis. Én veszem bé az reportumokot, és én adom in absentia írva, in praesentia szóval Nagyságodnak az relatiókot, s várom az ordereket. És így apparet inter nos Generales paritas, gradu distincta, quae in centro absolutae ordinationis seu Commandae, in Prin-

cipe causae terminatur. Az mint is, az mely Generálisnak Nagyságod corpust ad: én attúl az commandót nemcsak el nem vehetem, de ubi Princeps suae vult inesse curae operationes, nem is orderezhetem az ollyan Commendérozó-Generálist; hanem ha Nagyságod ex ratione status belli úgy rendelné, hogy in certis casibus etiam non expectato ordine Principis ezen tábor ama tábort segétse, etc., — akkor az ollyan két Commendérozó-Generális között (non obstante etiam aliqua disparitate gradus) ex ratione Commandae corporum a capite, correspondentia szokott lenni. Én irántam penig dependenter kell lenni eo facto, és in casu ulterutro amaz engem pro succursu, cum respectu et obligamine informationis requirálna, — én penig őtet ad succursum ordereztném. Hanem az én Generálisságomnak supremitása megvan, vagyis kellene lenni in sua universalitate, in casibus promotionum, oeconomicis et juridicis ac politicis, militaribus, azaz in sua svera. Verbi gratia, in promotione vel per me fierent instantiae, vel per se factae instantiae per viam et formam communicationis, etc. Kirűl s az többirűl bár volna akárki glossatorom: ha engedelmem volna, megmutatnám, írva is tudnám az rendet mind tartani, s mind nevelni, nagyobb méltóságával s nyúgodalmával Nagyságodnak, mintsem így, mikor soha senki közűlünk nem tudja, micsuda? Ha ki authoritását tisztinek akarja tartani: azt mondja, (Nagyságodnak praejudicál az!) ezt mondja amaz, — holott maga sem érti némellik, s nem hiszi, hogy rend, mert ő nem tudja. Hiszem, lám Vay Uram sokszor mondta nekem: ő örömöst tanúl, mert nem tudja: mi haszna, *ha minden leczkének megiszszuk az áldomását,* s megint kra! kra! Per hoc, hogy Nagyságod nevével mondhatja s Nagyságod nevével parancsolhat: már azt tudja, mind jól van, mert Nagyságod szabad parancsolni. Igenis, szabad, s mindnyájon Nagyságod parancsolatjátúl függünk: de ugyanis, Kegyelmes Uram, ha egy tiszttartó ezen falut szántani, amazt kaszálni rendeli, és heti szerét az munkának maga concredált udvarbírói hivatalja szerént elrendeli, — azonban Nagyságod vagy vadászatot, vagy egy erdővágást parancsolna: nem küldené Udvari-Kapitány Uram az étekfogót az faluban az munkásokot hajtani, hanem Nagyságod parancsolna az udvarbírónak: tégyen rendelést!

Ha penig az udvarbíró híre nélkül distrahálják az munkást: ki veszi censurára panaszszát? Kegyelmes Uram, minden Generális: tiszttartó, én praefectus vagyok; szabad Nagyságodnak az praefectus híre nélkül parancsolni propter hamaritudem is az tiszttartóknak: de vagy Nagyságod, vagy az tiszttartók, ut casus ferunt, hírré teszik az praefectusnak. De ugyan, az hol az praefectus van: nem praetereálja Nagyságod. De ugyan, tiszttartóságot nem conferál Nagyságod, opiniója nélkül. De ugyancsak, az ispánságokot nem Nagyságod osztja, sem tiszttartó, az praefectus híre nélkül. De ugyancsak, az tiszttartók ellen való panaszt az praefectusra relegálja Nagyságod. De ugyancsak, az úrszékét s censurát, mit az praefectus rendel, szedi is az vér- s néha az húsbírságot is.

Így, Kegyelmes Uram, immagináljuk az Commandérozó-Generálisoknak corpusit: az melly jószágában Nagyságod bémegy, per hoc az tiszttartó csak tiszttartó, és Nagyságod csak Úr, mint otthon, — ugyan belénéz, ha akar, az oeconomiában: de nem tiszttartókodik Nagyságod. Hogy (ha) az praefectus ott nincs: directe, az praefectus helyett parancsol Nagyságod az tiszttartónak, — de per hoc ugyan csak praefectus az praefectus, ugyan csak az tiszttartó az praefectustúl függ, ha mást nem parancsol az Úr. Ha az jószágban van Nagyságod: az számtartóra commissiókot ad Nagyságod, — de per hoc nem independens az tiszttartótúl is, azt is kiadja, az kit Nagyságod parancsol, s azt is, az kit az tiszttartó, ha van. Ez az, az kit oeconomia-, és subalternatiónak hínak in militaribus.

Ezeket azért terjesztem ennyire, Kegyelmes Uram, hogy látom, mindent meghánva: mind Simony (Forgách) s mind Antal (Eszterházy) Uramék disgustatióiban ezeknek confusióinál egyéb okot, hitemre, nem látok. Ezeket méltóztassék Nagyságod így disponálni, hogy folyjanak: bizony, jó lesz, — hoc unico addito, hogy prout jus per juratos, sic bellica per Generalis-Adjutantes aut commendirizatos Officiales volunt cursum habere. Mi haszna, Kegyelmes Uram, sokat hallottam itt panaszlani; sokrúl kevesebbet írhatnék, s több consequentiát causálna, — jobbnak tartom ezen egyrül írnom sokat, kivel mind helyre áll. Megválik ugyan, mi jegyzését küldi Öcsém-Uram?

azonnal Nagyságodnak alázatossan repraesentálom; de most bizony egyebet nem írhatok, hanem valamikor parancsolja Nagyságod: kész mennyi az hadak közé, az mint is, úgy hiszem, csak egy hét múlva is elmehet, — addig nem is volna hova menni neki.

Az mi az operatiókot illeti: már meglátom, mit tanálok Szombatban? onnan alázatossan bővebben írok Nagyságodnak, csak félek ismég Leopoldtúl, kitűl mentsen az Atya-Isten, Fiú, Szent-Lélek, Amen!

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva, némi részben titkos jegyekkel.)

15.

Tÿrnaviae, 8. Martÿ 1706.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnapelűtt, Tavarnokrúl való elindúlásomkor veszem Nagyságod méltóságos parancsolatját. Forgács Urammal már szóllottam, s méltóságos levelét is Nagyságodnak már megadtam vala, és már staffetaliter alázatossan írtam vala is Nagyságodnak, melynek nagyobb részit megolvastam elűtte, azért, hogy maga se mondhassa annál többre, s ne kívánhassa magának rendit; s ugyanazon úttal nem is kívántam Nagyságodnak más particularitásokrúl írnom, — mostan bővebben udvarlok Nagyságodnak. Az levelet is azért adtam bé, hogy már mindazokot csaknem Rádai Uram megírta vala ő Kegyelmének, Nagyságod nevével; kiben hogy, s legkiváltképpen franczia követ és más iránt való affidatiójában securussabb lehessen, mert igazán írom, Kegyelmes Uram, mind csak az illyen eseteknek vélekedésébűl esnek ez illyenek. Nagyságod sokszor sine reflexione parancsol, sine ordine expediálnak, sine sale beszéllenek, — s azonban más mind mondva esett dolognak tartva, si non adinvenit, fingit sibi causas et consequentias.

Úgy tudom, megírta maga levelében Nagyságodnak, hogy nékem bizonyos punctumit adta, kiket is megvizsgálva, semmi újságot sem látok benne; mert első is az franczia Ge-

nerális vagyis követ dolga. Nem azt mondja, hogy tőle vette az parollát, hanem hogy az reguláris hadak mind tőle vették, Nagyságod parancsolatjábúl, és hogy most is Sasan Oberst-Vochmaisterét őáltala parancsolta Nagyságod instelláltatni Sasannak, és hogy most is Generálissoknak, s nem követnek vallják az franczia tisztek. Én, megvallom, ebben leghihetetlenyebb vólt; hogy megnyughassék Nagyságod maga írásán: úgy adtam oda neki. *De már mind előre elcsináltam útját, hogy úgy értse, az mint jobb.* Más az, hogy Rádai Uram azt írta Forgács Uramnak: mindenekre volt általam váloszsza, »hanem talám Bercséni Uram múlatta el;« nem akartam eztis elmúlatni; de mégis — suo modo.

2. Vay Urammal, mint halálos ellenségével meg nem fér egyháznál, s másként is, hogy Udvarnál s nem mezőben és az hadak közt continuuskodjék, — nem akarja érteni; de, az mint minap írtam, én sem értettem azt Nagyságodtúl. Coeterum

3. »Isten ne adja, mezőben, akár micsuda had volna kezem alatt, nem kívánnám azzal conjungálni Urunkkal ő Nagyságával magamot«, — így írja maga. Hanem pro

4. Az laib-regimenteknek in tali casu commandóját anynyiban, az mennyiben mezei szolgálatot tesznek, vagy regimenteknek tartatnak, — kivévén azokot, kiket laib-guardiának akar Nagyságod megtartani. De, bizony ez accomodabile azzal, *Vai Uram nem létivel,* et per consequens az tábormesterek (?) és reportumok. De hiszem, Újvárnál mind hozzám hozták.

5. Az alteréria tiszteinek dependentiája, azoknak, kik azon corpusnál vadnak; mert La Mott most is mondta volna: neki nem parancsol! Port kért az lemenő commendérozottaknak. Azt mondja Forgács Uram: hiszem, tudom én, — de miért üzeni ő is boszúmra? azért, hogy tudhassam én is, hogy ő is tudja? Azt bánom, hogy úgy is tudom. Ez illyenben est modus erroneus Gallo sógor uramban!

6. Et maximum: már minden Generális, országos Generális, úgy magyaráztatik Feldmarscalságok; s már Forgács Uram semmi: mert a Feldmarscal csak mintha már idegen volna, quia Partium Generalatus praecedunt campestram di-

gnitatem. Már soha nem tudom; hanem még az felföldi, s ide az Cis-Danubianus Generalatusságnak nincs senki denominálva, — ezt nem sietteti, ezzel még consoláltathatik. Legnagyobb szégyennek tartaná; de hiszem, könnyű az orvossága, esz ghoszt khain gelt. Conclusio:

»Noha ezeknél még sokkal több megbántódásim voltak: de hallgatok azokkal, hanem csak azon kérem az nagy Istenért Méltóságos Bátyám-Uramot, úgy kórmányozza dolgomat, hadd ne essem továbbvaló disgratiában ő Nagysága elűtt; ő Nagysága úgy is részegesnek, állhatatlannak, s tudatlannak tartván, — hadd ne alkalmatlankodjam Vaival, mert nem jó lesz az dolog, mindaketten elveszünk.« *)

Már ezen históriáknak vége lesz, ha *Vai Munkácsot vájja*. Bizony, Kegyelmes Uram, nem látom okát, hogy az *kálvinisták is bánják,* mert in particulari *mindenik megúnta*. Hiszem, lám elegen maradnak (Udvarnál) úgy is; osztán nem lesz már annyi okok az meglött dolog (szécsényi egyezmény) után. Akárkit, de csak — azt tartom — roszszabbat nem tanál Nagyságod: mert Pogány Ádám is véghez vinné úgy, mint ő. Ha mi interveniens casusnak, differentiáknak s dolgoknak eligazítását illeti: nego suppositum, csak őtet illeti; az kinek committáltatik, azt illeti! Az bécsi udvarnak példája talám csak azért sem illik ideje (sic), hogy ott az sok, itt az egy, nem sok mutatio. Sőt még jobb, ut sciant se et fortiter stare, et tamen mutabiles esse. Qui cunctis placere voluerit, nemini placebit; igaz, — sed qui nemini placere vult, cunctis displacet, — ez is igaz. Immár ez jól indúlt dolog, talám csak hadd menjen!

Az reguláris hadak tiszteivel hogy Forgács Uram iratott, — assecurálja Nagyságodot hitire: sem iratott, se híre benne, sőt haragszik érte. Mutatta elűttem, micsuda dispositiókot s punctatim való instructiót hagyott Antalnak is; semmi panaszszok sem lehet.

Hallom fülhegygyel, Károli Uram valami reversálist vagy mit vett az vármegyéktűl. Mi haszna ollyat exoperálni, quod malam habet consequentiam? Miért nem tesznek Nagy-

*) Forgách levele Bercsényihez

ságod elütt panaszt avagy repraesentatiót? minek az contradictió? Jó vóna, ha minden districtusnak volna helyes Generálissa jó. — Csajáginak adjon Isten jó útat; már nem tudom, mint boszúlhatja Bottyán?

Esztergami commendantnak szép múlatságot szerzettek: mert az ágyú alatt csaknem, innen az Dunán, van egy tó, — annak halászatjára küldött; segétsége ment az bloquadának Újvárbúl, Isten úgy adta, egynél több (német) vissza nem tért; 104 testet tettek halomban, 19 rabot hoztak bé, azok között két fő- s egy vice-hadnagyot, 2 dobot. Úgy mondják, 3 compánia volt benne német: már 200 nem igen maradt, — de ez volt az java az népnek. 119 lovas volt, ugyan magam és Bottyán ezerébűl, az ki felverte őköt. Keményen puskáztak, egy rajtamenéssel felgázolták 9 emberünk kárával, de 4 sebes benne, 5 veszett el. Meghattam: mindenfelűl vígyázzanak, ne mehessen succursusa. Bezzeg, igazán jó volna! Még ugyan Le Mehrnek nem hallom hírit, de csak jónak látom; ha az *Tiszáig* Nagyságod már *odaszánta* az fődöt: nem látok jobbat, igen sok okokra nézve. 1-mo. In meditulio, mindenövé onnan reáérünk. 2-do. Az conjunctiót onnan impediálhatni jobban, mint sehonnan. 3-tio. Túlsó föld bizodalma megél. 4-to. Provisio környűle, s már is készszen van. 5-to. Concurrálhatunk omnes. 6-to. Cum honore et rumore tér meg az gyalogságunk a facie inimici. 7-mo. Bizonyosson evocáljuk Erdélybűl az közel úton, s még Budáig talám beszéllünk is véle. De

Tegnap vala nálom Bruinix, azt mondja, hogy Rechtern írja: az suspensióhoz proclivis az császár, míg az ministerium? nem tudja; mikor gyün? azt sem. Ez választja el dolgainkot, kihez — igazán irom, — semmi bizodalmom. Még sem Gerhárd, sem más, az instructióval. Úgy láttam, magára várta volna Forgács Uram, mint hadi dolgot. Immár megválik; hiszem, itt leszünk mink is!

Csáki István Uramot, Kegyelmes Uram, igen szükségesnek látom általküldeni; de ha az Oeconium Consiliumbúl senki sem megy, sem Senator, — csak hiában lesz az oeconomiákban vagyis fiscalitásokban; bizony, jobb annak rendbenvételét reábíznya; jobb Csáki disponáljon, s más provideáljon: mintsem maga disponáljon magának Piskus (sic) Uram!

Károli Uram, írja Bánfi secretáriussa vallása után: igenessen Csongrádnak akar gyünni az német. Gönczi Jánosnak megírtam, csakhogy el akarta Károli Uram Nagyságoddal hitetni, de nem hihetem, innen el akarjon mennyi, mikor itt is kapitány, serege is itt van; én, hitemre, nem bánom, de hiszem talám nem parancsolja Nagyságod poenitentiára küldeni, ha nem akarja.

Az repraessaliára egész okunk, mind Erdélyben s mind Trencsénnél; de igen lassan bánnak vélek. Ugyan ellátom most, mint segéti Leopoldot? Ha lehet, megelőzöm szent Joseph napján. Megszűnt az német-újheli hír is, hihető, az üdűre nézve is.

Az monéta új verésének kevés haszna; ismét az circulatiót kívánja, máskínt semmi sem lesz.

Salczer igen roszemberkedni kezdett már is Komáromban: mindazonáltal nem sokat adok rajta. Ugyan nagy baj van: 150 rab Újvárban, s mindenütt dugva; hanemha már igyenessen állanak egymás mellett az rabházakban. Elküldöznöm nincs hová, mind rakva Csábrág, Murán, Léva, Detrekő; hanem már csak az rabokkal ha töltöm meg Bajnóczot.

Rettenetessen félek az hústúl. Már az praesidiumokon kezdeném örömöst az ellopást, — már is 500 frt kára volt az mészárszéken Újvárban egy vagy két holnapig, mert drágúl az marha, soholt sem akarják már, csak hanem fele rézpénzen adni mindenütt az marhát; 24-rűl már 48 tallérra szállott az ára. Ha ebben medius terminus nem lesz, s ha ezután, midőn nagyobb contemptusban lesz az rézpénz, valamit parancsol Nagyságod iránta, féltem, — vége lesz az dolognak!

Ezzel magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Otlik György Uram lévén Tavarnokon, minthogy Luzsinski Uram is igen beteg, éppen az tót Imperiumot nem volt kire bíznom, hogy elrendelje; jókor gyütt az patriárcha, (Ottlyk?) kértem ő Kegyelmét, s talám megoltalmazhassuk

Trencsén helyett Lipótot. Ha valamely nappal tovább múlat ő Kegyelme: magamra válloltam mentségét.

Galand most nincs itt ollyan, de hoznak most Bécsbűl, — magam megválasztom.

Már midőn megindúl vala ezen levelem: veszem alázatossan de dato 6. költ méltóságos parancsolatját Nagyságodnak. Eddig már, tudom, Tavarnokrúl írott levelembűl is megérteni méltóztatott Nagyságod Forgács Uram elméit; holnap maga is bé akar gyünni hozzám, talám valamit elfelejtett.

Leopoldra bizony vagyon gondom, mert nem szeretném: itt az orrom elűtt piszkálnának; valóban gyűteném is az honnan mi lehetne össze az hadakban. — Az Dunántúl való hadak iránt valamint Nagyságod méltóztatik most írnya, úgy parancsoltam, s nemcsak egyszer, de kétszer is; mert csak okoskodnak, hogy, ha contrahálják magokot, szívet adnak az ellenségnek. Már ugyan Óvár megszállása praetextussával küldtem ordert, az hadakban, kivált az gyalogban, visszahozni; ugyan talám vagy 10,000 emberre reáverekedhetem; — de, csak elhiszem, — Leopoldhoz ha gyün, kevés nem gyün, soknak meg nincs híre, s láttatja sincs, mert ismét eloszlott az gyűtött népe. Azon vagyok, általrugaszkodjam az hegyen, az hadak közé, és inkább bécsapatok, ha érzem hasznát. Az Dunántúl is által akarnék rándúlnom, mihelt legyün Rechtern, ha lesz suspensio, ha nem is, mert így nem lehetnek.

Gerhard Uram is most nem régen jöve; mutatta az plenipotentiát, tudom, ott az minutája, mindazáltal, hogy hamarébb láthassa Nagyságod: megküldöm párban, cum subtractionibus. Egyébiránt így is megírhatom, 1-mo: »Regiaque Mattis.« Ezt eddig mi kerültük, noha cseh király is, de csak successor ott, quia necdum inauguratus. 2-do: hogy ő is Szombatban »suos constituerit mittere.« és »pari consensu.« De semmi; ezeken meg nem akad, ha kell nekik!

Alázatossan köszönöm azonban Nagyságodnak, Ungvárhoz mutatja gratiáját. Munkásnak lenni kell erővel is az dominiumbúl, ha kedvvel nem akar, meghagyom Isoldnak.*) Bizony, Kegyelmes Uram, nem lesz már Újvárban is oly bő az

*) Bercsényi ungvári praefectusa.

munkás, mint tavaly; még csak fát sem akarnak pénzért is hordani. Igen rajta leszek most, hogy impositive az vármegyéknek committáljak pénzért fát hordani az téglavetőkhöz.

Mint járánk Nádasdival, Csajági Uram praedicator hites hitelő szava után? — ímé, alázatossan megérti Nagyságod ezen új ékességű titulussal trágyázott levélbűl. (Nincs itt.)

(Eredeti, két íven, in folio s. k. írva, némi részben titkos jegyekkel.)

16.

Samarja, 13. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tudom, impatienter várja Nagyságod, Rátki György Uram által való hír után tudúsításomot; de mivel semmi bizonyossat nem érthettem, ex impatientia magam is bégyüttem ide Samarjában Forgács Urammal. Költöztetek utánnom valami hadacskát, az kit lophattam Ocskai mellűl, hogy tehessek valami fordítást. Azonban az étszaka veszem íme Fodor Uram levelét Kapuvárrúl; már annyival is inkább sietnék valami diversióval.

Ezen levele után Fodornak gyün hírmondó Gálosrúl, hogy tegnapelűtt ugyan 11-ma, tíz órakor tájban kezdődve, éppen délután 4 óráig szörnyű lövéseket hallottak, s úgy tetszett nekik: felnyomúlt Sopron felé az hang, s ugyan estvére felé úgy hallott, mintha Sopronban lőttek volna, és estig folyt ollyan hír az falujokban, hogy már Sopront is meghalladta ismét az kurucz.

Ma ismég oly szél van hajnaltúl fogva, hogy az öreg Dunát nem járhatni, s nincs hírem bizonyos. Combinálom: hihető, reggel írta az levelet Fodor, azután kellett rajta mennyi az passusnak, kit ha manuteneálhattak az mieink, — hátúl esett Csáky Ebeczkivel, retirálva kellett esni az sok lövésnek vissza Sopron felé. Más az, ha mi vesztettünk volna: tegnap is elég SS.*) lett volna már itt az passuson Söprősnél. 3-dik az, hogy nem igen mozog ki az helyébűl az nagy lövés; ha mi veszt-

*) Superat Soldat = győz a német; (s V. C. = vincit Curucz, győz a magyar) a lőcsei naptár prognosticon jelei. Itt szaladó hadakat kell alatta értenünk.

jük: nem űznek minket ágyúlövésekkel! Immár légyen Isten akaratja; liceat interim sperare.

Az pozsoni német mégis visszanyomattatott kárával, jókor érkezett szinte Bertóti Uram; de már ismét ki akar gyünni, — kurvanyja!

Az bécsi úton fogtak most egy quártélymestert, azt mondja: valami commissarius ment Péter-Váradjára, 300 recruttával, és 4 millium pénzzel, — míg az bé nem érkezik Erdélyben, addig meg nem indúl az német onnan; arra kellene vígyázni, avagy török kecseziákat (haramiák?) támosztani, ha arra vinnék. Mondja, 8000 embert hiresétnek hogy legyün.

Tegnap, már kijövetelem után érkezett Szombatban az követ atyámfia fia, emberim tanálták elő, de Okolocsánirűl semmit sem tudtak még az késérők is, sem Horváth Györgyrűl; talám oda fogták őköt. Vala nálom eljövetelem elütt Bruinix, és azt mondta: jó hírrel várja Rechternt és nagy reménséggel de suspensione; az mint írja mindazáltal az kis Csáki (István) nagyon haragudt; ihon — azt mondja — sinceritás! Mit csinált ennyit Bécsben? Lám, megjárta egy hétre másszor: de most Pálfitúl várt; volunt nos docere sincere decipere.

Az Reviert igen bánom*); patvar hordozta oda! Meghattam vala: Kapuvárnál tovább ne menjen, ott delineáljon, — ő bizony nem, hanem ad revidendum imide-amoda. Osten kigyütt; ha őtet s az másik franczia Óberst-Laitnant kiváltaná, csak elbocsátanám; még nem tudom, mert csak hallom, az követtel gyütt ki Osten. Mihelt értek valamit, tudúsítom alázatossan Nagyságodot. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Ha Csajági maga nem: bár csak borsodi s hevesi gyalog gyünne, mert már egy része itt van megmundérozva azoknak, csak az többit kiáltják; ez is elmegy, sem itt, sem ott, sem ez, sem az; úgy is két Óberst-Laitmant tart Csajági Uram, itt is, ott is.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

*) Elfogták, — de nemsokára kicseréltetett.

17.

Kegyelmes Uram!

Tegnap veszem két rendbeli méltóságos leveleit Nagyságodnak, kire particularissabb alázatos válaszomot megmentik ezen inclusák, kibűl ennyi külömbözőségek között nem is tudok majd merre kapnom? Hanem Öcsém Forgács Simony Uram maga ment által az Dunán, Bertóti Istvánt küldeni Bécs felé vagy ezer lovassal égetni, ha revocáltathatnék (Pálfi). Az mint az levelekbűl látom, az túlsóknak nincs nagyobb hibájok az egymást-értőségnél, kit, — mivel magok is igen óhajtják, egynéhány levéllel is, — Forgács Uram tollálni fog. Nem is mint ott maradó commandóra, csak ad revidendum ment dispositiókot tenni; magam penig az armistitiumnak képtelen propositióira nézve, és ezen accludált Viza cédulájára bémegyek ezennel postán Szombatban, meglátom, s mindenekrűl tudúsítom Nagyságodot. Most penig én csak azt írhatom Nagygásodnak: Esztergam légyen oxicrucium, mert az békességhez s tractához semmit sem kell bíznya. Meglátja Nagyságod, ha itt vesztünk: ott nem nyerünk. Megtetszik az armistitium propositióibúl is, mint bánja ezt az országot!

Én, Kegyelmes Uram, nem szakadhatok sokfelé; ha most Isten kedvét nem gerjesztette volna Öcsém-Uramnak: mit csináltam volna? Túl is lárma, innen is lárma, — Szombatban is tracta! Kegyelmes Uram, nem ad az ellenség üdűt mindenre; fegyverrel kezdtük: a nélkűl ki nem tractáljuk az békességet. Mindgyárst irok, mihelt Szombatban érek. Maradván

Nagyságodnak

Raptissime Samarja,

15. Martÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben. S. k.)

18.

Tÿrnaviae, 17. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Samarjában két rendbeli s itt is már két rendbeli leveleire Nagyságodnak hogy punctualis váloszt nem adhattam: rész szerént ugyan az Samarjábúl expediált staffétám megment, rész szerént penig tegnap itt az követekkel szóllani is kívántam, s azalatt az fejem fájdalma ágynak nyomott, — most is csak alig tudok kimásznom.

Hogy azért elsőben is az Dunántúl való állapotokrúl alázatossan írjak, mellyekrűl Forgács Uram általmenetelétűl fogva még semmit sem tudok, ki is még csak nem lesz Kapuvárott, tudom, Bertóti Uram is tegnap s ma el nem múlatta Bécs felei — az mennyire mehetett — operatióit; Ocskai is ugyan tegnap ment által Dévénnél, az bécsi hidak felé. Megválik, ezen két diversió nem ad-é okot az revocatiójára? Újonnan most költöztetek ezer lovast és ezer gyalogot Csalóközben bé, kik után magam is ismét bérándúlok; vagy succurrálok Forgácsnak, vagy diversiót teszek újjonnan Bécs felé, ha az első nem használt. Ocskait penig, ha megtér, ismét Baradnak (Brod) küldöm, turbálni az leopoldi igyekezetet, kinek egyéberánt is semmi híre, se láttatja, — hanem mintha Pálfi lecsapván az mieinket túl, maga akart vóna erre Pozsonnak gyünni; de ha úgy van is, még Isten kegyelmébűl meg nem készűl most!

Otlik Uram is most érkezett ide. Semmi gyűlekezet nincs Morvában, s már indúlni akart Nagyságod udvarlására: de levelét Nagyságodnak ő Kegyelmének mutattam, hogy az jószágok kézhez vételét ő Kegyelmére akarja Nagyságod parancsolni, — azért megtartózkodik, Nagyságod parancsolatját várva.

Elhiszem, Kegyelmes Uram, Forgács Uram általmenetelét csudálni fogja Nagyságod, annyival is inkább, hogy mit írt az iránt Nagyságod nekem; de, Kegyelmes Uram, ez különben nem lehet, occasio et necessitas naturaliter hozta magával, kit maga látván, igen nagy készséggel kívánt ad hauc solam occasionem közikben mennyi. Megvallom, nem hamar

akartam: de elláttam, hogy másként is csak nem hitette szabása magával, hogy ex *diffidentia* aut *contemptu vadnak* mindazok, az mellyeket panaszol; semmi jó nem lett volna belőle. Most ártani nem árthat, — használhat sokat az hadak között, csak abbúl is, hogy meglátják: nem akarjuk odahagyni őköt. Éppen hogy ezen levelemet írom, veszem Forgács Uram levelét, kit alázatossan accludálok.

Az mi az suspensio dolgát illeti: tegnap, az mennyire fájó fejemtűl lehetett, beszéllettem az kondor feivel Rechteremnek, s megmondtam, hogy sit contra institutum belli et causae nostrae per armistitium stativát engedni: holott causa belli nostri est contributio et stativa praeterita; más az, mikínt lehet confoederált corpusnak membra tradere hosti? És így, ha én mediator lettem volna, — ezzel meg sem értem volna; ezzel szaporodik az háború és diffidentia. Azt mondja: mondta, de mikor'eo non obstante, csak akarták, hogy béadja az mediatio ezen punctumokot, — nem lehetett más benne. S azt tanálám mondani Gerhart Uram jelenlétiben neki: Ad quid ergo illa authoritas mediatoria? Volunt Excellentiae Vestrae hic aliquid posse, et ibi nihil? Ego ita judicavi, quod mediationi convenisset respondere: non velle tradere, aut urgere iniqua. Parva secus erit distinctio inter mediatorem et tabellarium, si solum scripta debebunt per se sibi respondere, et in tam nota jam quaestione tempus terere. Aula dicit: melius est, ut recedant, quam ut repollantur. Én azt mondom: melius esset non praetendere, quam non obtinendo, recedere ad Viennam. Azt mondja ex impatientia: utinam quia aula esset facilior. Apparet sinceritas! promptitudo ad necessitatem! amicitia ad coacta!

Okolocsánit is már itt tanáltam; eleget mondja: ezt mondtam, s azt mondtam, — s itt is azt mondja, az mit akarja. Elég az, hogy fit nihil. Hirekrűl egyebet nem mond, hanem hogy 2 regimentet várnak még Baváriábúl, s ott még két hely tartja magát, és 4 felűl akarnak aggrediálni bennünköt: Pálfi, Haiszter együtt 6 vagy 7 ezer; 2-do. Montecuculi Morvábúl az födnépivel; 3-tio. Generális Nehem az Dráva-Száva-közi ráczczal; 4-to. Erdély cum suis, — és hogy igen megütköztek az svéciai nyereségben.

Én, Kegyelmes Uram, mindezeket meggondolva, nagyon consoláltam Nagyságod dispositióiban, hogy Nagyságod az hadakot nemcsak által parancsolta mennyi Földvárnál, de maga is Nagyságod resolválta *Esztergamot;* mert, — az mint azelűtt s írtam Nagyságodnak, — quasi in centro lévén, bizony, pisszenni sem mér rácz uram túl, Morvára is ráér, az mikor kell. Mint az borbélyszéket, úgy fordíthatjuk az tábort egy lépéssel, ha kell túl, — ha kell, az nógrádi hegyeknek, ha kell, az váczinak, ha kell, az újvári pusztának; azonban magában optime folyhat minden, 24 óra alatt magunk is mind együtt lehetünk az Generálisok. Nem várnám én, Kegyelmes Uram, arra az tavaszt; mert ha Nagyságod, mint Egret, az fűhegygyel kezdené, mindenfelűl reágyühetne az gyalog: Földvártúl, Rábaközbűl, Csalóközbűl. Míg csak amúgy sétáldogálva nyomúlna fel Nagyságod az udvari hadakkal bár csak, az reguláris had lassan-lassan szaporodnék èrre fel, — szépen menne ez véghez. Azalatt Isten mit ad túl? elválik; mert igazán, már így nem félthetem őköt, annyival is inkább, ha általkelhet az had Földvárnál, csak ne késsenek vele. Hiszem, még jobb lesz túl felgyünni, ha nem kell; az egész lovas had penig liniában lehet előtte; az föld is, mint a fű, bíztában felkél. Mennyire fáj penig ez jobban Erdélynél német uramnak: megmutatják csak ezen armistitium punctumi is.

Forgács Uram iránt többet már nem írhatok. Commandót nem difficultál; consolate jó lesz, máskínt haszontalan, quia voluntas cogi nequit. Meglátja Nagyságod: suo modo szívessen fog szolgálni, ez penig igen alkalmatossan esik, mert most mindgyárst odamegyen, az hová fogja Nagyságod parancsolni; nem is kell már igen conditiózni, az conditiók magában bételnek per executionem, et tolletur per se quaestio.

Az mi Károli Uram corpussának restantiáját illeti: nem kis summa; azokot ugyan méltó consolálni: de ugyan, ha parancsolja Nagyságod, mostani confusió túl nem szenved úgy is üdűt az fizetésre; többet is küldhetne Helempach, legalább 50,000 frtot, 200,000 Egernél oda, — kétszerre kifizethetné ember, ha egészszen nem is.

Az mi, Kegyelmes Uram, illeti némely Nemes Vármegyéknek conventiculumját: megvallom, Kegyelmes Uram, ne-

héz szóllanom; mert akár instantiájoknak módját, s akár okát nézzem, — nem lehet roszszúl ítélnem felőlök. Ellenben az conventiculumoknak usussa micsoda roszszat generálhatna: netalán, ezen kezdve, mást végezzenek! Tilalma penig, vagy animadversiója annak miképpen lehessen? módját nem látom; mert sub tÿrannico illo, contra quod bellamus, imperio, az illyen összegyűlése Nemes Vármegyék követeinek egy principalissabb vármegyének gyűlésére, in usu et imperturbate vala. Úgy szokták vala sub sigillo privato ablegatorum concinnálni az instructiókot, kivel kérdés kívül magam is hol 7, s hol tíz, s hol több vármegyék követségivel jártam. Ennek tilalma multum videretur libertati praejudicare, s netalán magában is roszszabbat szűlne; máskínt is, in manutentionem reversalium hogy lehetne kérdésben venni sufficientiáját az privata követek pecsétlésének? hiszem, magis privatum volt az reversalis-adás! Nem is látnám illendőnek, hogy Nagyságod ezzel akarna kérdést támosztani az vármegyékben, mert nisi instructi, nehezen fogják ellenzeni; azonban insimuláltatnék netalán maga Nagyságod de dissensionis seminatione. Én, igazán irom, inkább javallanám csak lecsendeséteni, és nem is mutatni, mintha resentiálná Nagyságod; mert ugyanis, mire való az a reversális? Est res pessimae consequentiae et pessimae figurae. Res communis nostra et unius cujusvis agitur; ha az haza szereteti őtet s a Confoederatio nem erőlteti, — nincs haszna, sem rendi reversálisnak! És így inkább in sua forma kellene talám érteni: hogy Károli Uram nem érthette Nagyságod parancsolatját, nem is kell Nagyságodnak reversálissok, kivel inkább praejudicálni láttatna Nagyságod mind magának, s mind a Confoederatió ereinek. Máskínt sem lehet confundálni az zsoldosok regimentit az personalissal (insurrectió.) Az Pozsony s több vármegyék formáját nem lehet erővel béhozni; ha maga az vármegye nem akarja: nem lesz úgy semmi jó belőle.

Az absensek ellen való ajánlások igen jó; nec potest violentari libertas, hogy ab executione kezdenék az büntetést.

Az banderiatus és praelatusok iránt hát nem méltó-í kívánságok?

Az rézpénz iránt, Kegyelmes Uram, universalis az

panasz itt is, — nem fogják azt sohult úgy bévennyi qua currenti; hogy penig praeter legem, extra legem, multo magis contra aut in laesionem legis, etiam ex Senatus Consulto mindenekre, avagy csak mire is erőltethessenek az vármegyék, nehezen hiszem. Qui sunt actus militares, titulo armorum multa possunt praeterire. Az mi az zsoldosok fizetését és az többit illeti: illa egent informatione. Jobb, Kegyelmes Uram, ha lehet, okát tollálni az conventiculumoknak, mintsem per fortia inhibeálni, mert annál több rosz születik belőle, ut Venus ex putri.

Azt meghiszem, quod sit haec materia substrata et quidem generatiora. Újhelyi profetiám nem lesz soha késő: de az muráni ideit vesztheti magával; ebben legjobb volna csak az occasiót tollálni az Senatus opiniója szerént. *Én minden correspondentiátúl elrekeszteném.* Hitemre, Kegyelmes Uram, csak elláttam: ninçs mihez bíznya, minden dolgok csak hiábavaló. Nagyságod semmiben másban reménségét ne vesse, — egyedűl az fegyverben; se correspondentia, sem mediatio, sem protectio, sem semmi elmélkedés bennünköt nem boldogít, ha fegyverünk csonkúl, — ebbűl álljon minden reménségünk. Nagyságod valamint kezdette: fegyverrel continuálja Nagyságod! Igyekezzünk erőt venni az ellenségen: mind magában jó lesz; ne féljünk úgy belső factiótúl, ne féljünk külső nem-barátságtúl, ne féljünk nem engedelmességétűl az hazának, ne féljünk okoskodásátúl az procuratoriának, ne féljünk nemserénkedésétűl az mediatiónak. De inclinantibus armis fortuna recedere videtur, fortunam sequitur spes animorum, spem amicitia, amicitiam fidelitas, quam metus regit, és első argumentuma in omne movens. Mi haszna már, ím ládd ez s amaz? De favente armorum fortuna, vox omnibus una. Haszontalan, Kegyelmes Uram, non est de tempore, nec modo, nec ordine, ut aliquid violentari cum bono effectu possit. Nihil praeter amorem regere potest in Republica, popularis autem amor semper; ut sperat, sic vivit; spes fortunae comes est, quam quia nonnisi in armis positum esse noscimus. Ad arma! ad arma!! Nagyságod siessen most praeveniálni az ellenséget, kivel re-

ménséget plántáljon az haza fiai szíviben; mert félek rajta, (igaz szívembűl igazán szóllom) az kiknek az szabadúlásnak reménsége panaszszit meggyőzte, — nem remélve jókra s többre ne fakadjanak! Tudom én, Kegyelmes Uram, már sokszor próbált szolgája vagyok Nagyságodnak, s hiszem Istent, mennél többször, annyiszor böcsessebb. Lám mondám, mondám, — ha mondám, sem mindenkor roszszat mondám, legalább mindenkor jobbnak úgy gondolám! Most is, Kegyelmes Uram, nem lehet nem mondanom, valamit jónak látok. Ím, Kegyelmes Uram, egy nekem hizelkedő kálvinista praedicatornak sententiája rólam, — kiben kálvinista vagyok véle, — sum praedestinatus ad hoc.

Az törökországi relatióbúl, úgy látom, még egyéb nem tetszik ki, hanem hogy az török is keresi az occasiót, s arra tartja magát. Igenis, praecipitantiának tarhatni Skerlettel való communicatióját az dolgoknak; már is azt mondta Rumel, Pálnak: (Okolicsányi) most nálok vannak az propositiók, s az mint tapogatja, elütte mit mondott Rumel, — el is hihető, ha ott is nem oly stÿlust tart Pál Uram, mint itt, — nem irtóznak annyira az töröktűl, mint az svécustúl, kitűl ugyan van bíztatások, de az mediatiójokot hallani sem akarják. De, nem rosz consideratióbúl most csak az első punctumot forgattatni akarom az armistitiumban, hogy nem lehet vel spitamam terrae cedere in possessionem, azért, nisi sint arma in statu quo: haszontalan kezdeni is az alkujához; hoc sit primum, tandem ad reliqua deveniendum.

Osten itt van; proponáltam már is neki Reviert és az másik Oberst-Laütmant: de elküldöm innen Osten Uramot; még csak azt tudja: sicut domi, — ordinarius póstátúl küldöz hozzám; de semmi! Az több rabok iránt már is Szirmaira relegálnak; most is elég levelet hozott neki Horvát György, kit is directe Nagyságodhoz expediálok, s általa lyukas galondot is, az minemőt hoztak Bécsbűl az hollandus emberei; de bizony, nem szép, hiszem, hozatok mást is, addig valeat istum, quantum potem. Az órácskát is elhozta, s elküldtem. Maradok azonban

Nagyságodnak alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

Noha már staffetaliter elküldtem: de ismét ímé accludálom alázatosson az punctumokot.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

19.

Týrnaviae, 19. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Étszaka érkezett ide hozzám Csáki Mihály Sógor Uram, kit már Forgács Uram Kapuvárrúl küldött, cum relatione negotiorum. Eddig van, hogy Pálfi megtért Kapuvártúl, s ment igyenessen Nyékre, az ki látszik megtérésnek, de én inkább hiszem: Haiszternek ment eleiben, mert Nyék az útjában van Kőszegnek, Soprontúl. Haiszter megfeneklett Körmenden, 3000 a híre, Andrási Szombathelyen. Már nyakában gyűjtották egyszer Körmendet Haiszternek, de micsuda effectussal? nem tudom. Ebeczki Bezerédivel kapták magokot, s odamentek, — ímé az levele; de netalán Pálfi utánnok menjen, nem karkas! Erre nézve Forgács Uram kapta magát, odament ő is közikben.

Látom, Forgács Uram igen tüzes, meg sem fér az reménség s bizodalom benne, de megírtam neki: lassan-lassan! s ne praecipitálja; s mivel mindgyárst ismét Kapuvárra akar térni, magam is ezennel indúlok, és Seprősnél közel esvén hozzája, általszóllétom, s hacsak extrema szükségét nem látom, inkább nem is bocsátom által, mintsem operatiókban elegyedjék Nagyságod parancsolatja ellen, hátramaradásával is az reguláris hadi rendnek. Igazán, *most poenitentia rajtam.* Bizony, Kegyelmes Uram, mint az napfény, oly szükséges volna túl most egy jó Commendérozó-Generális. Most szükséges volt, mert látom, Csáki és Andrási már is elvesztették vala az tramontánát. Csak bár recedáljon kicsint Pálfi: reducam ipsos in statum, hogy Nagyságod készszen tanálhasson mindent. Elfogták az soproni póstát, megbántam, — nihil notabile, hanem hogy nincs onnan semmi több hadnak híre; kik most — vadnak, hacsak Isten nem akarja: nem confundáltathatunk.

Szentkeresztinek, az erdéli secretáriusnak fia, más jóforma legényjével, cancellistájával kiszöktek Bécsbűl; ez qualificatus legény, — proxime fölküldöm Nagyságod udvarlására. Particularitási közt nevezetessebb az kit mond, hogy 18,000 német akar kigyűni Erdélybűl úgy, hogy csak éppen Szebenben maradjon praesidium Kleklsperggel. Rabutin kigyün, mert Herbeville már is kigyütt, Horvátországban van.

Minap elmaradtak itten az prémek, — ezen curír által elküldöttem. Nagyságod parancsolatját örömöst venném: mikorra várjuk errefelé Nagyságodot? Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az suspensióra az válosz, hogy nem illik resuscitálni az régi quaestiót: nem adunk, sem adhatunk országot; ha recedál attúl, az többire lesz váloszszok. De mint járunk Pálfival addig? elválik.

Bertóti Uram által nem mehetett az Fise (Fischa) vizén; 13 falut fölégetett, s megtért. Megújítom most, ha lehet. Ocskairúl még nincs hírem.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

20.

Týrnaviae, 24. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap későn estve veszem egymás után, egyiket de dato 18., másikot 20., harmadikot Szirmai diákja által, 's ma negyediket sine dato, kin csudálkozom, mert 22. költ levelemre való váloszt hétfőn délben expediáltam, — most délben veszem váloszszát.

Hogy azért mindannyi parancsolatira Nagyságodnak alázatossan váloszt tehessek: elsőben is az Dunántúl valókrúl semmit sem írhatok egyebet, hanem, hogy ma veszem 22. költ levelét Forgács Uramnak, kit alázatossan accludálok. Elhiszem, ha mindenfelől gyülekezető híre éri Pálfit: vagy siet az

ütközöttel, vagy recedál; én azt tartom, Sárvárhoz megyen. Hacsak impediálni akarják az mieink, elkövethetik, további útját. Ha penig Kapuvártúl Sopronnak, Bécsnek, incommodálni háta megé, — az is meglehet; nem fogja, az mint látom, praecipitálni az dolgokot.

Azt valóban akarom, hogy Nagyságodnak nincs ellenére általmenetele Forgácsnak: mert, megvallom, gondoltam; noha Isten látja, úgy is már confusióban voltak, én penig, hitem szerint, nem mehettem, mert *most tavaszszal nem vagyok lóra s munkára való ember*. Ha más okaim nem lettek volna is: már óránkínt várom Istenünk kegyelmét az jó hírrel, kirűl azonnal értetni fogom Nagyságodot. Írtam már Forgács Uramnak is, hogy Nagyságod approbálni méltóztatik általmenetelét; kivel, tudom, fog consoláltatni.

Az mi az másik és primipilussabb dolgot*) illeti: Kegyelmes Uram, életem s vérem kész Nagyságod szolgálatjára, köszönöm is alázatossan: méltóztatott meghinnyi Nagyságod; de, megvallom, inkább szerettem vóna, ha már az másik *diákja* (Szirmaynak) *Horvát nevő continuálta volna ezen dolgot*, már úgy is ő *túdós lévén benne. Ez igen félénk, látom ugyan, igen titkos*, — még magamnak is alig akarta ma jól aperiálni magát. Én, Kegyelmes Uram, az mennyire gondolkodhatom az dologrúl, *nem látnék alkalmatossabb módot, mint ha vízen úgy gyühetne, hogy ott, vagy Petronella táján kiszállhatna, vagy akárhol Fisemenyen* (Fischament) *alúl; de még annál is bizonyossabb lenne bent Morvában. Ha napját, helyét, óráját infallibiliter tudhatnám: könnyü volna provideálni de securitate.* Az illyennek, Kegyelmes Uram, egy óra az közi mind jóra s gonoszra. *Bádombúl* (Baden) *semmi hasznát sem látom; ha nekünk ott járhat hadunk: akkor ki nem bocsátják, és az Lajta és Fise vize már nem lesz gázló; másként azon portánk sem mehet fegyver nélkül át*, et quod maximum est, most minden óra megmutatja az túlsó statussát hadainknak. Én azért jobbat nem látok benne, hanem *értésére adom az Fejedelemasszonnak possibilitásomot, s elvárom tetszését s parancsolatját. De, csak*

*) Rákóczi nejének s fiainak a bécsi internáltatásból tervezett kiragadtatását.

nem látok jobbat az víznél. Vannak most nekem *apró hajóim, szekereken vitetném Dévénhez vagy azon följül, elfognánk az hajót, ha máskínt nem*; *ellenben, ha ez nem succedál: bizonyossan béviszik* (a fejedelemfiakat) *Pozsomba; ott nem kellene késnyi, ha a l' incognite lesz: mindgyárst csak az hóhár-rétje felí kellene az Duna mellé gyüni: már az nap ott várhatná Püspökitül kész hajó. Ezek nagy extremitások s vakszerencsék*; *ha jobbat tanálunk, azt kövessük.* Légyen Isten kegyelme!

Nem-nem ideillik az is, hogy most már három ízben is gyütt gyalog-német Pozsonban; igen kezdették vala is rebesgetni az leopoldi élést e napokban. Két regiment lovast várnának még e héten: de nem lehet elhinnem, az Pozson felül meglégyen addig, míg Pálfi dolga el nem válik; hát megűl penig nincs láttatja. Én ugyan Ocskai corpussát, — az ki mind is nincs négyezer közel is, — itt tartom már készszen, s nyugtatom, hogy erre is arra is reáérjen. Azalatt, ha Nagyságod bár csak Csáki Mihály Uram ezerét küldené minélelőbb föl, igen jól esnék; hiszem, ha most ide gyünne had per partes, úgy vóna jó etiam ad oxicrutium formandum.

Ad reliqua térek váloszommal rendre. Ad 1-mum. Az armistitium iránt tegnap küldték fel az deputatió váloszával Okolocsánit az mediatorok, úgy mondják, oly opiniójokkal, hogy recedáljon Pálfi Austriában, és mi maradjunk innen az Rábán, caetera plaga sit vacua, sed nostrae potestatis. Hogy Csáki Uram ezután ír: elhiszem; eddig is miért nem? elhiszem, maga sem tudja. Én igazán, azt tudtam, ők küldték meg Nagyságodnak az scriptumot, s ők azt tudták: én küldtem meg.

Az Nagy Jánossal commandérozottak iránt való fogyatkozás, úgy látom, nem Forgács vétke, hanem Antalé; az, elhiszem, menteni fogja magát az többinek fogyatkozott állapotjával. Én bizony azt tartom, per positiones jam factas módossabban folyhat az reguláris hadnak előkészítése; meglehet már az Forgács Uram nélkűl is, quia pendent cuncta ab executione.

Károli Uram levelét, parancsolatja szerént Nagyságodnak, visszaküldtem. Déva megvételit bizonyosnak tartják, — már is Csáki Andrást emlegették Ostenért, ki is itt van, s kívánom böcsűlettel tartanom: de Reviert és az Belegardot ké-

rem érte, cum portionibus complemento. Majd mind az cambium s mind más mód felől magam szóllok véle.

Az articulusokban olvasom: valet pro exemplo et historia ita statutum fuisse tunc pro tunc; svadet et pro nunc status rei, sed articulus non necessitat.

Az borbélyszék (Esztergom) igen jó lesz, Kegyelmes Uram, akármint járjanak túl; mert ugyan csak nem falja el azokot Pálfi, — nagyobb szája lesz a Bakonnak! Míg Fődvár felé mulatoznak: megvettetem az hidat és az sánczot (Seprősnél vagy Karvánál) s így is kell segéteni; ha penig még lavírolnak: csak ezer gyalogom volna még (de már nincs itt minek fiadzani) megvettetném ad medium Aprilis az hidat bizonyossan. Mi nem sok hívával leszek én ahhoz már is, ha csak potem talpakbúl! Soha bizony Nagyságodnak azért késni nem kelleneék az hidírt, csak más oka nem lesz. Hiszem, Andrási corpussán kívűl van annyi túl, hogy szombati harczon sem voltunk annyin, — vágni sem győzné azt mind le; lesz kinek conjungálni magát Monsigneur Uraimékkal. *) Ugyanis utulsóbb írása szerént Nagyságodnak, ha Gradiskára gyün: M. Uram voxát bétöltsük, reáérjünk magunk is.

Ungvár iránt való gratiáját Nagyságodnak alázatossan veszem. Ha így jól indúlnak az dolgok, bizony, fellantol Rabutin, vagy Pekri megüti, — hamis buti.

Az Commissariatusság és cassárúl, Kegyelmes Uram, egyebet nem írhatok: megírtam Helenpachnak, ide semmi pénzt ne küldjön, mind oda; mert — itt még is, — de Dunántúl nem is igen kell most az hadnak is már az kongó, mert semmit sem vehet rajta, most kiváltképpen. Most is írtam Helenpachnak; min múlik? nem tudom, mert én nem distrahálom. Eddig, Kegyelmes Uram, úgy hittem, maga parancsolt Nagyságod. Fehérpínzt semmit sem küldött. 200,000 frt miólta Miskolczrúl gyüttem, megvan, ide most nem kell.

Pekri Uram levelét olvasám is, kaczagám is. Fermentant ingenia et ebulliunt quae natura ferre nequit; k. o. ko., kokó!

Az beteges feleségem alázatossan udvarol Nagyságod-

---

*) Az Olaszország felől a partvidéken és Horvátországon át ekkoriban várt franczia segédsereg, melynek beütése azonban, kedvezőtlen olaszföldi harczok folytán, végkép elmaradt.

nak csukuládival az mennyi van: de megint hoznak mostan neki meghitten, mert édes-leányja maga veszi, mint magának. Már az galond is ott van, curír által küldtem.

Éppen most érkezik Maizik, mondja, hogy gyün Szakmári utánna, igen jókor! Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Talám jó volna, Forgács helyett Antal vinne már ott mindent véghez?

Ímé, Kegyelmes Uram, két új kuruczot küldtem Nagyságod udvarlására; Szentkeresztinek fia egyik, másik győri, — kikrűl már ezelőtt alázatossan írtam.

Gondolván, hogy későn járnak az levelemmel az új kuruczok: inkább staffetaliter küldöm az csukuládit; költse Nagyságod egészséggel!

Az szegény éhelhaló Csáki László levelét veszem, kit ímé, alázatossan accludálok, megírtam neki: kívánnék örömöst szolgálnom neki, — de olyformán való keresetinek se ideit se módját nem látom, és hogy Nagyságod parancsolatjátúl várok.

(Eredeti, egy és egy negyed íven, negyedrétben s. k. írva, részben titkos jegyekkel).

21.

Týrnaviae, 25. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapi staffétám elküldése után semmi oly hírem nem érkezett, hanem ezen accludált kis czédulája esztergami meghitt emberünknek. Pozsonban szaporodik az gyalog német hajókon; ebbűl látom, nem Leopold, hanem inkább ez (Esztergom) van eszében, kire nézve megerősétem az passusokon az hajdúkot, de mi haszna? mert le csak elmehet puskázva is, annak az vízen nehéz ellent állani.

Bertóti István Uram, mind nyavolyáját, mind számtalan kárát, s mind regimentinek rettenetes rendetlen voltát tűrhe-

tetlenűl forgatván, bocsátottam Nagyságod udvarlására; méltóztassék Nagyságod ő Kegyelme regimentje iránt parancsolni; mert Károli Uram historiájára nézve sem kívántam magam írnom az vármegyéknek, nem tudván: miben maradt okoskodásoknak vége? Magát is Bertóti Uramot, Kegyelmes Uram, igazán merem recommendálnom Nagyságodnak; bizonyosnak tartsa ember azt, az mit reábíz; nem tudatlanúl követi penig. Ha lábot lehetne cserélni, — nem egy nyalkának srófolnám ki az lábát!

Szentkeresztinek az fiát, látom, igen sajnálják, az hollandusok is kívánták: küldjem vissza, illyen-amollyan rosz gyermek, apja haragjátúl féltiben szökött, másik: adósságokot contrahált, etc. Megmondottam: Nagyságodhoz küldtem; hallom, hollandus expeditiókban is tűdós, nem kívántam igen examinálnom, — ne essék ezeknek hírekké.

Mind ezen kettőt, mind penig más két jóforma laitmant, kik Pozsonbúl szöktek, ugyan Bertóti Uram által küldtem Nagyságod udvarlására.

Éppen hogy ezt írom, veszem bolondsággal tölt levelét Forgács Uramnak, de dato 23. Kapuvárrúl. Haiszter Szarkaházán, Pálfi Szombathelyben vagyon; tegnap akart Forgács Uram kiindúlni Kapuvárbúl ellene, nagy reménséggel, már megegyezvén tőlem ment hadakkal. Hogy Ebergéni írta volna valakinek: Simkó, ördöglelkő, csak gyünne hamar, ha úgy akarta az Udvar, — vesztene el már! De, az mint Forgács Uram írja, ha módját nem látja, reávárja Bottyánt. Igazán írhatom, Kegyelmes Uram, nagy consolatióját tapasztalom az földnek, általmenetelivel Forgácsnak és az succursusnak. Hej, monsieur, monsieur, — hamar szúrj az horvát kukó-bakóban! Imádom, nem urallom csak. Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot.

Nagyságodnak

Trba kíván brudze (?);
már írtam optime.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben. S. k.)

22.

Týrnaviae, 25. Martÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Mai levele után Forgács Uramnak, kiben sok tréfával írt, ezen órában vettem ezen accludált levelét. Mindenkor azt tartottam: Sárvárnak mégyen (t. i. Pálffy) s onnan igyenessen Pápának, mind az árpási legkönnyebb passusra nézve, mind Bottyánnal való communicatiótúl s egyszersmind az Bakontúl is elrekeszsze, s kész magazinumokot — ki még egyedűl Pápán vala — elvegye, s ha meg nem is, de fels o ítsa. Mellyeknek eltávoztatására, látom, nem fog halladhatni, meglesz most minden órán próbájok, kit inter spem et metum függesztve várok óhajtva. Már, úgy tetszik, minden szellő hírt hoz. Adja az én irgalmas Istenem, légyen jó, szégyenítse meg magahittségét ellenségünknek, ki is igazán contemptusbúl mégyen hadunk ellen.

Ímé, Kegyelmes Uram, Osten levele; 200 frtot ígért adatni Bellegardnak, úgy, hogy azon 200 frt adattassék ezen Munkácson levő Oberst-Laütmannak; tudom, Nagyságod méltóztatik parancsolni felőle.

Ímé, Kegyelmes Uram, Rétei Jánosnak instantiáját vagy kérésének signaturáját alázatossan accludálom, mint méltóztatott Nagyságod hozzája már kegyelmességét ajánlani. Én penig maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

Kegyelmes Uram! Meghozák Unghvárnak is delineatióját. Alázatossan köszönöm az Nagyságod gratiáját; még ugyan nem vizsgáltam meg derekassan: de, az mint látom, elől, Garam felől, az honnan Nagyságod szokott vala Munkácsrúl járni, azaz, a kapú fel''l éppen az malomig, s azon az oldalon mindenestűl igen jól van az delineatió; hanem az vőgy felől az meredek hegy alatt — látom — csinálta az erőssége liniáját, azt gondolom szükségtelennek; talám jobb volna fönt az

hegyében csinálni valamit: mert így igen sok né] et is kívánna, s nehéz is volna feljűl alá az járása az communicatiónak nyitott fővel. De hiszem, jobban tudnak ők ahhoz! Le fogom ugyan itt iratnom ezt, és én az kókó tetszésemet adjungáltatom; de ha Nagyságodnak úgy tetszik, — talám csak hozzáfoghatnának ide elől az város felűl. S hát a collegium? Vagy bástya legyen, vagy kész batéria lesz az revelín ellen. Egy szóval: ha Nagyságodnak tetszik — nékem is!

Rettenetes lamentatióval vannak az rézpénz iránt túl az Dunán: semmit sem vehetnek rajta; leginkább féltem az confusiótúl őköt, ha provisiójokban megfogyatkoznak, mert az Rábaköz nem győzi. Kár Beszprém vármegyének az templom, — mert hamissak.

Szombathelt 17 helyen gyújtatta fel Pálfi, mikor kiment volt belőle. Soha nem capiálom: Körmendnek ment, s megtért mindgyárst. Vagy ki akarta csalni maga után (Forgáchot), vagy árúltatással tért meg, valaki bíztatására, vagy proviantolja Sárvárt, vagy — az mint írtam, s hiszem most is — Pápának megyen, hogy Bottyán communicatióját is impediálja, s az mieinket felszorítsa s fogyatkozásban hozza, vagy az lovas liniát meg akarja hertelen ütni s úgy próbál szerencsét, — ettűl félek. Eddig máskínt van ott az dolog; nem múlatott Sárvártt Pálffi, én elhiszem.

Zsibrik Uram csak ma gyütt által, de csak maga alkalmatosságával. Megvárok még egy hírt, s felküldöm póstán; most is el akartam küldeni, de dolgai vannak holnap még itt, azt mondja. (1706. 26. Martÿ.)

(Eredeti, két félíven, negyedrétben, sajátkezűleg írva.)

23.

Tÿrnaviae, 27. Martÿ estve, 1706

Kegyelmes Uram!

Midőn Nagyságod méltóságos levelét, de dato 25. olvasnám: ugyanakkor veszem Forgács Uramnak is de eodem dato költ levelét is, kit is ímé, alázatossan accludálok Nagyságodnak.*) Már tegnap is tudtam Körmend felé indúlását Pálfi-

*) Forgách ezen, valamint többi levelei, a jelen gyűjtemény későbbi köteteiben, önállóan terveztetnek kiadatni.

nak: de, megvallom, nem hihettem, szaladjon; azért vártam bizonyossabbat. Megírtam még tegnap: megvígyázzák, ha nem csak maga után akarja-í csalni őköt Szombathelynek oly czégéres tüzével? Hacsak az franczia hír nem bűzlegeti orrokot: nem lehet, elmenjenek egymás mellől. Hizelkedve szabad ítélni, hogy talám csak proviantolja Sárvárt, s bémegy vissza Stÿriában s a többi Austriában; de nem hizelkedve az is lehet, hogy conjungálta stayr több porral magát.

Jóllehet, Kegyelmes Uram, talám eddig is — hacsak az üdűk nem alkalmatlankodtanak — megpróbálták egymást: de az mint Zsibrik Uram mondja, lehetetlen, árthasson nekik, az mint vígyáznak, s ímé, megküldtem az deliniatiót, mellyet Forgács Uram küldött. *) Igazán, magahittsége Pálfinak próbálja meg, contemptusunkkal.

Ezen írása Forgács Uramnak nem kevesli már az hadat,

*) E delineatió egy félívre készült, melyen délen a Nagy-Rába folyam ábrázoltatik, mellette Körmend, Molnári, Ikervár és Sárvár helységekkel. E folyamba fut a Gyöngyös vize, mely mellett Kőszeg, Szombathely városok jelölvék, s a Rábába való torkollásához közel egy híd, e hozzáírással, a balparton: »Az német gyalogja itt fekszik.« A jobbparton: »Lovassa innet.« A Rábán túl Sárvárral szemben »Kemenyesalja« látható. A Gyöngyössel majdnem párhuzamosan fut a Répcze vize, félhold alakulag hajolva Csepregtől le a Kis-Rábáig. Balpartján sűrű helységek és hidak között a magyar hadvonalak, ekképen: a Répcze Csanaknál szakad a Kis- vagy Kapuvári-Rábába; Csanak mellett mindjárt Lak, Szemere, Csafort, Jánosfa és Kis-Geresd helységek állanak, megannyi híddal, mellettök e jelzés: »Ezen helyekben Kisfaludi György Uram vagyon maga brigádjájával, úgymint maga, Kisfaludi László, Baranyai s Török István ezereivel.« Kis-Geresd után a Répcze partján Nagy-Geresd, Berekalja, Pór-Ládon következnek, szintén hidakkal és ezen megjegyzéssel: »Itt Ebeczky Uram az maga, Rétei s Bezerédi ezereivel.« Ezután jönek Mesterháza, Csernelháza és Beő helységek hídjaikkal, és e jelölésse: »Itt Balogh (István) Uram, az maga, úgy Géczy és Somody Uraimék ezereivel.« Ezen fölül három Bük és Csepreg. Más oldalról rajzolva van a Kis-Rába folyása a Hanságtól kezdve, s túl rajta Csorna város és a Rábaköz, partjain pedig Kapuvár vára, híddal és e jegyzettel: »Csáky Uram az derék gyalogsággal.« Lejebb Gyúró, Czirák és Dénesfa, szintén hidakkal, megjegyeztetvén, hogy: »Ezen passusokon vígyázó seregek.« Még lejebb, a folyók összeszakadásán túl, a vághi hídnál: »Fodor Uram ezere.« Végre a hadvonalokon belől, közép tájon, körrel jelezve I v á n községe, e megjegyzéssel: »Itt az Haub-Qartÿr, Barkóczy, Bossányi és Bertóti Uraimék ezerivel. »Mögötte Sakad (?), Család, Nagy-Kér s Új-Kér helységek.

bizonítja proscriptumja is. Azon írása, kire most Nagyságod méltóztatik reflexiót tenni, még akkor volt, midőn innen nem érkezett volt még az succursussa, se Sándor László, Szekeres, s a többi. Ímé, az mennyire tudom az hadakot, accludálom alázatossan Nagyságodnak. *) Igazán, Isten büntetését ösmérjük rajtunk, ha confundáltatunk! Igaz dolog, *Forgácsot ösmérjük, reszketve bocsátám*, — de igazán, csak pro emethico; *eddig vége volna.* Zsibrik Uram is s minden más is azt mondja: micsuda nagy consolatióval van azon föld, s teljes reménségben. In casum *adversum való gondolkodási* Nagyságodnak nem lehetnek nem approbálva, s tagadhatatlan, hogy *peiora foret: de úgy is recoligálnák magokot Bottyánra nézve, s úgy is, bár volna hídunk, — mi nem vesz az oda!* Mindennek végit veti, ha az franczia gállyás hír igaz tanál lenni.

Simonytornyai kapitány írja, hogy Eszéknél az hidat csinálják, hihető, már is az erdélyinek.

Pozson körűl még is mind van ollyan had-szivárkozásnak híre, s inkább hiszem: az Dunán akarja provideálni Esztergamot, Budát, s a többit, mert erre ki talám nem mer keveses (t. i. német had) bolondoskodni most az rosz útakban.

Okolocsáni ha valahogy armistitiumot hoz cum conditione: in statu quo, — már az Rába folyása volna az? Mit kellessék cselekednünk, Kegyelmes Uram, kivált *frncziára* nézve *bizonyost nem tudva? úgy is, nem is, kérdés.*

Már, Kegyelmes Uram, bőven írtam elűtti levelemben az *Fejedelemasszon dolgában, meg kell válosszát várni;* másként is, most az szörnyű vizekben itt sohova sem lehet menni, — nem tudom, túl? de, hitemre, semmi rajtam nem múlik, csak hogy *nem bízom ez diák bátortalanságához.* Jó az Isten, s benne bízzunk! Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Éppen, íme, érkezik az ingenír; igen emberséges ember, jókor is gyütt meg, — csak gyalogom volna; de hiszem majd általesik az histórián Forgács Uram!

---

*) L. a levél végén.

Sliknek magának meg sem gondoltam ottlétit Péter-Váradjan, hanem az commissarius nevét is tudtam, de el felejtettem, valami Corado, vagy Konroda, vagy mi patvar, az ki az pénzzel lement. Adjon Isten szerencsét; de hiszem, utúbbi levelét gondolom vettem már én Nagyságodnak datum nélkűl.

Melléklet:

Az Dunántúl való hadak,
in statu effectivo, ad minimum.

		Zászló.		Személy.
Lovas.	1. Rétei György . .	10	=	900
Ezek túl voltak azelűtt, kikhez ment előszször az Úr. (Forgách.)	2. Ebeczki István . .	10	=	700
	3. Bezerédi . . .	12	=	900
	Kisfaludi György . .	8	=	600
	Kisfaludi László . .	12	=	800
	4. Eszterház Dániel . .	8	=	600
	Török István . .	7	=	500
	5. Barkóczi . . .	12	=	700
	6. Bosáni	8	=	400
				6100
Ezeket innen küldtem utánna.	7. Bertóti . . .	5	=	200
	8. Géczi Gábor . . .	11	=	900
	9. Petrőczi . . .	8	=	500
	10. Balogh István . .	7	=	500
	Somogyinak . . .	6	=	700
				2800
Ezek Bottyánnal voltak s Kemenyes-allyára rendeltetek, ha elértek.	Bottyán . . .	10	=	800
	Szekeres . . .	8	=	700
	Sándor László . .	10	=	700
	Godának . . .	5	=	300
	Balog Ádám . .	10	=	800
	Somogyi Ádám . .	8	=	600
				3900

Tészen lovast	12,000	2800
Gyalog	5250	6100
	17,550	12,800

Ennek, ha sok, nincs több hía ezennel mind is. (Sic.)

Gyalog.

	Zászló.	Személy.
Fodor László . . .	=	800
Lóczi	7 =	600
Színainak	6 =	500
Sennyeinek (Pongrácz) .	8 =	600
Andrási Pál . . .	10 =	800
Cziriákinak . . .	12 —	800
Révai Gáspárnak . .	7 =	700
Révai Imre . . .	6 =	450
		Nro. 5250.

NB. Ezenkívűl az hegyháti (Zala) nép Kis Gergely mellé felkölt, vannak azt hallom . . 1500.

Talián és Domonkos hajdúi még most is Fehérvár, Csíkvár s a tájon vadnak.

Hát még az reguláris, Andrásival, ha egyezik ezekkel!

(Eredeti, a levél háromnegyed íven, negyedrétben, részben titkos jegyekkel, a melléklet pedig féliven in folio írva, mind sajátkezűleg.)

24.

Kegyelmes Uram!

Már szintén elindúltak vala staffétámmal: veszem Forgács Uramnak ezen annectált levelét; kiből Nagyságod méltóztatik megérteni az túlsó dolgokot. Nem tartom, Kegyelmes Uram, rosznak, mert így soha bizony nem félthetem; de az mint maga is írja vala Nagyságod mai levelében, *peiora forent prioribus*; s megvallom, nehéznek tartom más módon az hazardot: mert nobis vel extrema necessitas, vel majus bonum ex victoria, quam malum ex perditione javallhatja egyedűl az extremitást, s ha consideráljuk statusunkot: ott plus multo perderemus perdendo conflictum, és Nagyságodnak minden intentiója megcsükkennék, mind maga operatiói iránt, mind az *Fejedelemasszszon iránt*, mind penig monsieur uraimék jövetele iránt; így penig particularis actusok nihil possunt tam mali generare. Azalatt megvettessük az hidakot, kitanúljuk az híreket, fogyassuk ellenségünket, vérszemet kapassunk hadunkkal. Így bizony bí-

zom jóhoz. Az mint írja, diversiókkal faggatni fogja; mert az nekünk iskolánk, az thaesisünk, azt megdisputálhatjuk, hiszem Istenemet, meg is nyerjük. Ha csak így marad is hadunk: Nagyságod maga intentiója szerént megindúlhat; mert sok szívet adna az hadnak, ha Nagyságod, Erdélyben még hevervén az német, csak az *maga mellett tartott hét* s azon kívűl valamely *reguláris regimenttel Esztergamhoz jöne;* mindenkor az Rábaközrűl két nap ott lehet az gyalog, az mennyi kell, minden akadék s tartalék nélkűl, fárodság nélkűl. Nem kell gondolkozni, lesz egész készűleti az *hídnak, ha csak lehet hajó nélkül.*

Tudom, Kegyelmes Uram, kedvetlenséget okozna Nagyságodnak az acclusa, ha más írná; de, Kegyelmes Uram, malum necessarium. Hoc genus daemoniorum non, nisi tolerando vincitur. Azt bizonyossan hitesse el Kegyelmes Uram Nagyságod magával, hogy imprimálta magának: valami particuláris aversiója légyen Nagyságodnak hozzája, s kiváltképpen fél Nagyságod haragjátúl, s azt tudja: ha nem lesz particuláris dolga, — nem lesz oka offensájára Nagyságodnak Alázatossan kérem azért Nagyságodot, maga bölcsessége szerint ponderálván mindeneket: adjon Nagyságod pro voto neki válószt, vagy inkább pro genio ipsius. Csekély opinióm a vóna, hogy az utulsó czikkelire levelének nem felelve, csak azt írná Nagyságod: hogy az reguláris hadaknak fölállítása, az ő Kegyelme Eszterház Antal Uramnak adott instructiója szerént, mennél jobban lehet, véghez menjenek, nemcsak parancsolni fogja, hanem azt is, hogy, ha mi hátramaradás lenne az mundírban s egyébben, Nagyságodot informálja, — s kívánja Nagyságod admaturáltatni; ő Kegyelme is azalatt jól kezdett dispositióit continuálja, s hazájához való szeretetit tegye emlékezetessé, etc. etc. Csak *Simkó — Simkó! Velem is összeveszett már leveleiben, megint reátért; de jó emberek vannak most mellette, — lebeszélik lábárúl.* Most is azt írja Nagyságodnak: *én kértem; ha kértem vóna, — nem ment vóna!* De, csak jól légyen az dolog, — úgy tetszik, megvígasztaltattam ezzel. Mert ugyan csak nem félthetem az Rábaközön az gyalogságot, az lovast is lehetetlen elrekeszteni tőle; ha egyikét megriasztják, — semmi, még jobban vígyáz az

másik! Már Szekeres s a többi Kemenyesallyára érkeztek hiszem Istent, jó lesz már.

Az való, Kegyelmes Uram, ha fehérpénzzel nem segétjük, féltem, az provisió miátt mindenfelűl megfogynak ottan nekem penig semmi sincs, nem is küldött még Helempach semmit, kérni sem mertem: mert talám máshová rendelte Nagyságod; vagy el is múlt talám az hintós (sic) históriája is annak ?

Nem lehet, Kegyelmes Uram, elmúlatnom megírnom: micsuda rettenetes boszúval van Forgács Uram az templomcommissariussi ellen; bizony, Kegyelmes Uram, istentelenség dolgok! Az hol száz, kétszáz lélekkel superálja is az pápista, az dotált ecclésiákot — csak odaadják. Volt nálom *Otlik Uram is* in hoc casu, csak sipít-sápít, s tudom, ex adverso. Én ugyan admoneáltam az commissariusokot; jó volna, Kegyelmes Uram, egy admonitoriumot iratni reájok. Most restaurálni fogják az vármegyéket: mindenütt praeparálják ad suas intentiones a dolgokot; penig Zólyomon innen jam non currit hoc negotium, quia non praevalent. Hiszem, éljenek békivel, — csak ne terpeszkednének kiljebb leplyeknél!

Mundért én is csináltathatnék vagy ezer emberre valót, csak tudnám, micsudást? Van vagy egy mustra valahol, ha leküldenék; van itt elég mesterember is széllyel az várasokon. De fegyver az dereka, — az szűk leginkább; majd hoznak Triestumbúl! . . . . . . Ezzel maradok

Nagyságodnak

Tÿrnaviae, 28. Martÿ hora 1-ma post éjfél, 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Eszterház Antal Úrnak sok citós csomóját inkább Nagyságodnak küldtem, mintsem ott suri-murit csináljon, mert tudom, panaszos.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k. írva, részben titkos jegyekkel.)

25.

Tÿrnaviae, 29. Martÿ estve 9 órakor, 1706.

Kegyelmes Uram!

Micsuda levelét veszem most Forgács Uramnak, ímé, in originali megküldtem alázatossan Nagyságodnak. Úgy látom,

azt tartja: már vége van az comoediának, vagy legalább az prima scena operatiójának; de én azt írtam: valameddig el nem válik Pálfi Haistertűl, — addig csak csavarog s garázdát keres bizonyossan. Mert, ha vissza akar Sopronnak s consequenter haza térni: infallibiliter Haister Stÿriának megy, — mely most Kőszegtűl lesz meg, hahogy arra ment; ha penig Okolcsáni nem gyün cum propositionibus armistitÿ, s bizonyossan együtt maradnak Pálfi Haiszterrel, — ebség dolgok!

Pozsonbúl ma ezen spanyol levelet így hozták acclusástúl, mellyeket alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Nem vala másonnan tudva elűttem, hogy hidat késziteneének Pozsonban, hanem ezen spanyol írásbúl. Pálfi hogy elhagyja de toto Austriát és Stÿriát: teljes lehetetlenségnek tartom; hogy erre az Tóköznek kerűljön bé Rábaközre, azt sem engedik az vizek és sarak, az Han, Jend micsuda. Hogy Leopold elő ne fordúljon, nem lehetetlen, — de bizony, ahhoz is üdű kell míg előkerűl, nekem is lesz gondom, az mint lehet, mert nem járhat szárnyon német uram is az rosz útban; ott is hágy el, ide sem sokat hoz, itt penig hamarább belékaphatni kétszer, mint túl az Dunán egyszer.

Bertótit (Zsigmond) szegént, valamint lehet, kiszabadítom most mindgyárst Szirmai ha gyün, csak azért is, hogy érthessek valamit azokban, az mikrűl ír; méltóztassék Nagyságod megtartani levelét.

Pálfinak Forgács mit írt? ímé alázatossan annectálom.*) *Nem is mondom, hogy megküldtem* Nagyságodnak, mert *jobb, mintha nem is tudná* Nagyságod, mintsem *approbálni vagy reprobálni; úgy sem hattam én szó nélkül.*

Nem tanálok majd 50 levél között csak mit is, kiket intercipiáltak most, éppen nihil dignum, hanem ismét újjúl Baváriában az revolta. Még 6 compániát várnak Bécshez, többnek nincs híre.

Nekem mind úgy tetszik, Pálfit mégis ebség bántja, mert ha félne: nem járna láb alatt; de, ha ugyan megtér, már Nagyságodnak dispositiói folyhatnak; ha nem tér is, nem hi-

*) L. a későbbi kötetekben, Forgách levelei közt. Bercsényi e megjegyzést írá a levél külsejére: »Forgács Uram írta Pálfinak, de megírtam: ne leveleseljen véle, — oly váloszt ád, szeme s füle telitelik véle.«

szem, az Rábaközrűl kivehesse (Forgáchot), s már eljár lovasunk dolgában; bizony, nem lesz rosz. Én elküldtem az tót Imperiumban is, elküldtem az Garam mellé is, most az áradáson meglesz mind. Én azonban Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és szerencsés ünnepeket, minden kigondolható szíves üdvözléssel alázatossan kívánok, maradván holtomig

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

26.

Týrnaviae, 31. Martý 1706.

Kegyelmes Uram!

Mai ordinarián veszem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét. Aduá Isten, gyühetne confirmatiója Károli Uram szerencsés progressussának! — Itt miben vadnak az Dunántúl? ezen acclusákbúl is *) megérteni méltóztatik Nagyságod. Igaz dolog, Kegyelmes Uram, fájdalmas szenvednünk járkálását az elkenségnek: de mi haszna másként? Próbáljuk így is!

Feles levél, az kiket intercipiáltak, meghántam s hányattam, nincs több emlékezetre való ezen acclusáknál; látni ezekbűl: nincs reménysége is több hadhoz, ez penig meg nem próbál többször onnan, ha most megtér, hanemha másfelűl, de az is csak semmi. Most már lesz ideje az borbélyszéknek, míg meg nem indúl Erdélybűl az német, s míg ezen kis czéduláckák javallják, s még észre sem veszi magát, — csak fellopódni hamarjában.

Elküldtem én magános embereimet az fáért, deszkáért: mert most eresztett meg még csak az Vág s Garam; hozzá fogva három nap is sokat teszen; nem úgy lesz itt, mint a Karikán! Isten is segét: mert Pozsony alúl harmad napja nyerettem 30 öreg hajót; az kilső sánczban való némettel puskáztattam szörnyen, szekeren egy kis hajót két katona s két paraszt odavitt, az lárma alatt csak bocsátton-bocsátták az ha-

*) Ma már nincsenek mellékelve.

jókot, — van már majd 40 hajóm, jó lesz Némánál hidat vetni; nem lesz több Pozsony 10 mérfődnél az borbélyszékhez, Fődvár talám hét, Triestum 17 aut aliquid plus.

Bottyán iránt veszem másik parancsolatját Nagyságodnak. Soha bizony nem tudja, mit kér! Azt tudja: hóddal jár az hópénz; megfizettem nekik Samarjábúl magam, 2 hó restál az kecskeméti mundírért. Ha, Kegyelmes Uram, semmit sem kell elvitázni, — semmi sem lesz Károli instantiájában, hogy mi is panaszoljunk. De semmi, nyerjen most Bottyán annyit, az mennyit (Igalnál) vesztett, — akkor kérjen fizetést!

Csak bár succurrálhatnék fehérpénzzel által az Dunán: mert az tisztek s hadak rettenetessen írnak reám; csak bíztatom őköt.

Szirmai Uram most érkezett, de még Okolocsánirúl semmi hírünk, se az másikrúl. Most várnám már az tudúsítást, s készszen volnék; adná Istenem, szolgálhatnék Nagyságodnak!

Ímé, Kegyelmes Uram, megküldtem Unghvárt; tétettem valami nótákot, az mennyire betéve tudom az situatiót. Én úgy hiszem, jobb így, s kevesebb is költsége. Pro disparitate mindakettőt visszaküldtem, — Nagyságod méltóztatik parancsolni már iránta. Én penig maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Alázatossan kérem Nagyságodot, Zmiluisa Dobrodzien, *megint írnak reám Zlatnicskárúl; ezer biti tallér az aranyos smussennak* (így) *az ára. Eddig megküldtem volna* dla honoru, de soha módját nem tanálhatom in der Stil; hanem alázatossan kérem Nagyságodot, oda *az Asszony* (Sieniawska hgnő) *által, valami ott benn való pénzbül méltóztassék letétetni azon ezer biti tallért;* avagy, ha úgy nem akarná Nagyságod, *Missunáninak letehetné Kálnási, vagy aliquid* simile, — csak hogy *Isold* s a többi ne vennék észre. Diabol ma potÿ fraczki, na co za co po co. Co sie stalo, to sie stalo, a cos potom.

Okolocsáni per parabolas adja tudtomra, hogy most csakhamar egy regimentet várnak, s vagyon híre még négy regimentnek azon kívűl, de mikor? nem bizonyos. Petronellárúl

szökött két német, azok Baváriábúl gyüttek most az recruttákkal, azt mondják: Olaszországban ruinált regimenteket Baváriában hozták, erővel is szedik az lovakot és recrutázzák Baváriában; hihető, azokot ellenünk készétik.

Bécsben de dato 27. confirmáltatik az Dalmátiában érkezett franczia hír.

Ha az armistitiumhoz kellene fogni: nem volna-i jó az Dunának s Tiszának nekünk is kívánni passusát Törökországrúl fel, ha valami hasznunkra lehetne, s ha volna bizonyossan mit hordani Landor-Fehérvárrúl.

Kegyelmes Uram! Már elvégezése után levelemnek ismét veszem Forgács Uramnak expressusa által küldött levelét, kit is alázatossan accludálok Nagyságodnak. Én ugyan elmegyek Samarjában: de nem hiszem, az munitió elgyühessen, mert kiöntött az víz mindenütt. Óvár inkább praetextus pro munitionis retractione; nem jó volna, míg nem tudjuk, mit akar Pálfi? az ki esküdt: vagy elvesz, vagy harczol!

Balogh István levelét is most hozák; ez szép dolog: magát megszalasztani az császárt, elnyerni madarait (vadászsólymok) etc. Casus exemplaris. Tudom, Gréczben sem kissebb volt az lárma. Elválik, mit csinál Pálfi? vagy dühödten rajtamegy, vagy revocáljuk.

Keservessen írja Forgács Uram: Tapolcsanírt *) citáltatja Nagyságod, proprietariust de pacifico Dominio; omni lege: hol tanálja, ott váltja magáit. *Talám nem is lehet extendálni annyira ezen commissiót, és mostani historiáit is considerálni.* Kegyelmes Uram, alázatossan követem Nagyságodot, ne vétsek véle: *nec Deus extremam exequitur semper justitiam*, sem siet, sem felejt; *szükségünk van reá most, nem kellenék gyújtogatni; hitemre,* Kegyelmes Uram, még lehet azt *moderálni derogamenje nélkül* Nagyságodnak.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezűleg, részben titkos jegyekkel írva.)

---

*) A nagy-tapolcsányi, másként tavarnoki uradalmat, a gr. Forgách család örökét, b. Petrőczy István bírta volt zálogban, azonban azt tőle, mint Thököly hívétől, a császáriak elvévén, visszaadák Forgáchéknak. Petrőczy pedig a Rákóczi-mozgalmak kezdetével hazatérvén bujdosásábúl, most törvényesen követelé igazát. Ez iránt idéztetett Forgách törvényre.

27.

Tÿrnaviae, 4. Aprilis estve, 1706.

Kegyelmes Uram!

Jóllehet Okolocsáni Uram nagy hévvel-lével tegnap érkezett dél tájban, s hozzám is oly circumflexiókkal gyütt, hogy előre megjárván az többit, már Szirmai Uramot itt tanálta: mindgyárst nyomában gyüttek hozzám cum floribus az követek, hogy már az udvar recedált az conditióktúl, és mivel debeant arma in statu quo manere, azért meghatták Pálfinak, ne progrediáljon tovább, és semmi hostilitást se kövessen, az Rábáig megelégszik; de én nyomba megmondám: nullum agnoscimus statum armorum ipsorum, quia nullibi stat, nec aliud, nisi pro excursione habetur, quia undique circumseptus nostratibus, rapinis, non stativis vivit. Csakhamar, kevés koczódásom után, fakadának reá: ergo queramus medium terminum; tamen recedere totaliter non convenit, quia est actualiter ibi, et illi credunt se posse manutenere. Annyira, hogy magoktúl emlétették: ponant se in unum locum, et remittentur ipsis aliqua plaga et linea in confinÿs etiam extra Rabam, és Körmend, Kőszeg, Sopron s azoknak háta megét czélozták, s igen kívánták premálni mindnyájan, antequam Commissarij deputati sciant, csak magammal beszélve in forma projecti, — hiszem, azután possunt fieri formalitates; de semmit sem vehettek tőlök. Ily formán nem láttam, megsürgették volna az dolgokot, cum aliqua conplacentia rei passust Vratislaunak Pozsonig etc. Így, se amúgy két hónap nem sok. Mondom: nem sok, igenis, csak szinte elég arra, hogy talám valami rongyollott, olasz olajon hízott regimentecskék vérszemet kaphassanak, s erdélyi is mozoghasson. Azt mondja Bruinix nevetve: possen, 2 Regimenter werden s werk nicht auszrichten! Okolocsáni mondja: nem difficultáltak 4—5 s több hólnapot is igen, haec verba sunt, azt mondják, csak de termino hoc végzünk stationis hic, az többirül is. S én penig dixi nihil, s ők írás nélkül akartak, s most is. Én penig ellláttam: vagy igen nagy az szükség rajtok, vagy meg akarnak csalni, — utraque causa svadet cautionem; nem praecipitálom, s el sem vágom hertelen; meglátom, mit adnak írva?

Ezt, Kegyelmes Uram, megírtam volna tegnap is: de reménlettem, már írva adják, s azt vártam. Vártam Forgács Uramot is, ki is tegnap Mosonra gyütt, s engem oda várt, de megírtam: nem mehetek. Kívántam tudni az dolgokot, s úgy expediálnom curírt; de már ezek elmúlván, várakoztatom curíremet, ezeket penig csak ennyire alázatossan staffetaliter megírnom Nagyságodnak.

Az Pálfi historiája az bécsi pósta után abban van, hogy Csöprögön múlatott, és onnan mikor s merre indúlt? megmutatja ezen acclusája Bezerédinek. Ebbül azt magyarázzák, az kik tudják az fód csínyját, s maga is Forgács Uram: azért veszi magát az hegy alá, elszökhessék Haisztertül, s az többivel Sopron megé fartol. Az való, Kegyelmes Uram, maga is megírta Bécsben: nem tehet semmit, mert harczot nem állanak; Rábaköznek nem mehet, az lovast nem persequálhatja, mert körüljárják sokfelül, s nem subsistálhat. Talám, Kegyelmes Uram, nem rosz dolog ez, s bizonyossabb az vakszerencse próbájánál; mert, Kegyelmes Uram, nem ad ez semmi tartózkodást, — szívet vett az föld, szívet vett az had. Lássa, már nem csak úgy akarjuk, mint eddig ott: csapd föl, s hadd ott, ha nem birod!

Vettem, Kegyelmes Uram, ma az isteni szolgálaton Nagyságod 1. Aprilis költ levelét. Ezen dolgoknak constitutiói, Kegyelmes Uram, egész váloszt tesznek. Elválik, ezen mostani óvári próbája is mit tesz Forgács Uramnak? Van talám 20 vagy 30 bumbája, ma kérte Óvárt, ha nem adta: holnap — durr! míg abba tart; ha nincs haszna, mindgyárst *én innen reáérek,* hogy már *ad requisitionem et cum honore salvabimus mozsarones.* Hajdú már kelletinél is több van az Rábaközön. Az lovas had maga munkája szerént Bezerédivel s a többivel faciunt sua. *Forgácsonem is habebo ad manum,* s megválik, mit akarnak itt is az suspensióval? Jóllehet, most concludálni nem lehet ezeknek de integro, arra Vratiszlau, Til s a többi Pozsonba akarnak gyünni, quasi primi ad armistitium deputati Commissarij, quibus nisi in destinato loco facultas tractatus non sit, és ők nem is tettek kérdést Csáki Uramtúl, hanem per reditum redivivum credunt Commissionem nostram. Most is csak in concavo járnak; igazán, Kegyelmes Uram,

nem tudom, ha az első mellett maradva hallgassak-í ezekrűl? Még conferálni fogunk róla holnap.

Nekem jár ott az elmém: ha ki nem nyomhatni hertelen Pálfit, nem jó volna-í Ruszt és Sopron megét oda cedálni? Egészszen csak az palatinus jószága, semmi nemes jószág nincs, csak Sopron s Ruszt városi, falui, de egy confoederatus úrnak is nincs (ott) jószága, — most sem adtak portás-hajdút, hamis, kutya német emberek; hadd eszi, ha szereti! Ezt penig csak úgy, ut usque ad suspensionis armorum, firmiorem suspensionem et conclusionem substant tantisper, verbi gratia: per 2 septimanas, és azalatt gyűne Vratislau Pozsonban, s Nagyságod Újvárban; quam bene hoc fieret cum custodia corporis, lassan-lassan a többi is utánna. *Megtudnók addig* Monsieur Uramot is: kako-bako? Megtudnánk sokat, kit nem tudunk; én penig magam is udvarolhatnék praevie per postam Nagyságodnak, ha le nem gyünne is Nagyságod. Ezeket Nagyságod perpendálja, s parancsoljon. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

28.

Tÿrnaviae, 7. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem ma 5. praesentis költ méltóságos levelét Nagyságodnak, együtt Károli Uram levelével. Istennek hála, szerencsés bémenetele; s ha már Dévának nem succurrálhat is, tehet hasznos operatiót, és nem kis confusiót az ellenség elméiben, míg recoligálja magát. Úgy látom ugyan írásábúl, reménli bentmaradását, — adja Isten! Csak már az Szamos mellékin is vígyáznának az tempóra az mieink.

Forgács Uram általmenetele elütt miért nem fogtak jobban az ellenségen, míg divise voltak? bizony, Kegyelmes Uram, nem egyéb az oka, hanem az értetlenség, vagyis inkább: az tudatlan okoskodást mondjam; nem, hogy egymást nem akarták volna érteni Csáki és Andrási Uraimék, hanem mindenik csak maga eleiben nézvén, Csáki Andrásit hítta Pál-

fira, — Andrási Csákit Haisztcrre. Egyik azt gondolta: új vagyok; másik azt gondolta: ifiú vagyok; azalatt az alkalmatosság elmúlt. Hogy penig Forgács Uram nevezet szerint Nagyságoddal, vagyis Nagyságod orderivel mentette volna magát az ütközettűl: azt senkitűl sem hallottam, hanem Dániel Úrtúl. Lehet, de ezelőtt két órával ment el tőlem Forgács Uram, s azt mondta, hogy igenis, megverekedett volna, ha ideit s módját látta volna: de mindenkor fortélyos helyeket keresvén Pálfi, s nem is múlatván egy helyben, — auf hazard Rábaközbűl kivinnyi az gyalogot nem jó lett volna. Ugyanis, Kegyelmes Uram, praeter hoc, hogy bizonyossan agyonverni jó lett volna, semmi kárát sem vallottuk még; mert én csak azt hiszem, hogy bataliában megverni Pálfit igen bizontalan, s bizonyossabb az mi confusiónk, kibűl mi következhetik? — nem szükség leírnom.

Mint esett penig Forgács Uramnak ide való jövetele? ezelőtti alázatos levelembűl megérteni méltóztatott Nagyságod; s noha siettem megírnya ő Kegyelmének, hogy Okolocsáni Uram mivel gyütt: mindazáltal már Óvár alatt s az aprossában tanálta levelem; kire nézve per ambassa egynehány bombát vettetett az városba, s maga eljött, s hatta azalatt az commandót Ebeczki István Uramra. Meg tanált valamely ház gyúladni, — az várost feladák Ebeczkinek, és bészorúlván az német az várban, az városbúl kezde capitulálni az várbeliekkel. Ma Forgács Uram ismét ott vót; mire mehetett? elválik.

Stÿriábúl megtért portának ma gyütt relatiója. Bíztokban otthon laktak az stÿrusok, — csak 50 helyt égettek fel, nyereségek majd semmi ahhozképpest: mert az Dunántúl való boszús had mihelt valamely helyt ért, csak gyújtotta, ha mi nevezetes embert fogtak is, kézben is megölték, mint az bódúlt nép, úgy ugrattak lovon s gyalog az vizekben. Temérdek ember s cseléd égett össze az falukban, mert mind otthon volt az nép, szaladni sem mert ki az tűz alúl. Elhiszem, rettenetes boszú lesz ezen kegyetlenségnek emlékezeti, kit máris Pálfinak tulajdonítnak, s ugyanis, ha vesztég lett volna, — ezek elmúltak volna.

Pálfi csak falúz azalatt. Nagy-pinteken Csepregrűl meg-

indúlt, Locsmándra szállott, két rendbéli porta lévén késérőben: s nyomában Barkóczi, Bezerédi, és Kisfaludi László. Azonban az egyik portát megindították; annak hírire, hogy már succursusára, kimentek Bezerédiék s a többi: Pálfi kilátta őköt; azt tudták: harczot keresnek, — az egész corpussát kivitte; attúl megrezzentek az mieink, s megszaladtak, Barkóczi ezere megfordúlt egyszer, s azért is azokban elhullott egynehány, plus minus 50. Elállván rólok az ellenség, bíztjában megszállott Draskovics egy faluban; az mi másfelűl való oldalló portánk, ugyan Géczi Gábor ezerébűl, rajtok ütöttek, s fölverték őköt szerencséssen, és íme, három zászlót is nyerének tőlök, kiket alázatossan elküldöttem Nagyságodnak. Az phoenix-tolló süvegét is Draskovicsnak elnyerték, de még nincs itt, megírtam: hozzák el.

Pálfi azonban Locsmándrúl Frankóra szállott, az még 3 mérfőd Sopronyon túl; azúlta nem tudom, hova lett, ott van-í még?

Pozsonban az hídcsinálásnak van híre, még nincs. Valami ágyúkot is hoztak oda, s ugyan valamint Nagyságod méltóztatott gondolkozni, úgy beszéllik: talám Pozsonnak gyűjjön Pálfi. Erre nézve úgy beszéllettem Forgács Urammal, hogy ha megegyezett erővel halladja meg Pálfi Sopront: készűljön úgy hozzá, hogy megverekedhessék véle az Nyulason; úgyis az egész lovas hadnak már parancsolatja vagyon: mindenütt nyomában gyűjjön. Itt is circiter 4000 lovas, 2000 gyalog van Óvár körűl. Kapuvár Óvárhoz 4 mérfőd; hiszem Istent, nem marad üttetlen. Ha penig ugyan csak által tanál gyünni (látja Isten, nem hihetem,) Forgács Uram mindgyárst az pozsoni hidat vegye el s összelövesse, — lesz már mód benne, és az egész corpussal menjen igyenessen Bécsnek; míg az bécsi hídra kerűl innen, — megadja az leopoldi prófuntnak az árát!

Az mi az borbélyszék iránt való dispositióját illeti Nagyságodnak: bölcsön gondolkozik Nagyságod mindazokrúl; de én, Kegyelmes Uram, nem az helyt magát, mint az situatiót értem borbélyszéknek, s az hidat pro principali; s nem is járott elmém, hogy Csalóközre transferáltassék az híd: hanem úgy szeretném: itt is, ott is; az hajóknak úgy sem lehet használ venni másutt, mert nem engedi Csalóköz. Ezek, Kegyel-

mes Uram, de statu armorum az mint vadnak; Nagyságod parancsolatja mindenek, kitül várunk.

Az mi penig az armistitium állapotját illeti: az mediatorok micsuda írást adtak? tudom, megküldte Csáki Uram Nagyságodnak, kiben proponálják: vagy hadd beszéljenek ők, vagy passust Vratislaunak Pozsonig. Feleltük: mindenik meglehet; s most úgy hallom, magok opinióját teszik papirosra, s már communicálták is Szirmai és Okolocsánival. Azt mondja Szirmai: praeter quod Moson, Sopron s Vas vármegyéket az Rábáig, teszik fel; nincs lehetetlenség, — elválik, és akarják projectálni az interims-suspensiót is, az mint írám. Megvizsgáltuk, mit tehetünk, ha sine declaratione lavírol Sopron körül Pálfi? Forgács Uram is jónak látja, vagy csak azért is, hogy addig hidat vethessünk, ki annyival is inkább meglehet, ha már gyün Le Mehr; de sine recessu aliquo et plagae assignatione, hanem, az mint írám, az palatinus jószágát Sopronyon belül, az hol úgy sem lehetünk.

Az öszvérekben csak egyet hoztak hozzám, nem is nyertek többet kettőnél. Az madarakot emlegették, ha nem küldöm-í vissza? Én megmondtam: már Nagyságodnak megírtam. Ha Nagyságod parancsolja, — nincs több itt: sólyom 4, s egy ráró; az kelecsenek oda vannak, mind is 9 volt.

Az commissariusok cassájárúl én nem tudok gondolkoznom másként, hanemha az zsoldosok és portás hadak fizetése in fixo, kiket úgy is ex cassa kell fizetni, — legalább ezen circulatio lenne meg. Az pénzverést Jánoki Uram jobban kitanúlhatja, — én bizony ahhoz nem tudok; hanem az fehérpénzt csak síjuk-ríjuk mindenfelül. Már az hús 7 pénzen ment az marha drágaságáért; az ott drágúl az alföldön, s azért itt is.

Az unghvári delineatio hogy itt maradt, csak most vettem észre; követem alázatosan Nagyságodot, s köszönöm az iránt, úgy az másik slisalem iránt való kegyelmességét is Nagyságodnak. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezű.)

29.

Kegyelmes Uram!

Minthogy Hubert megérkezék Bécsbűl: íme, magát küldtem cum relatione, mert ismét föl akartam most küldeni, de nem mert elmenni; bizony, Kegyelmes Uram, itt is reszket előttem mikor szól, nemhogy másra bátorságos volna. Eleget törődöm rajta, — de illyen formám lehetetlenség. *Tegnap érkezett Hubert, s már holnapután legyen meg!* De az semmi, csakhogy *sine destinato loco, vagy Podom felí, vagy az hidakon által gyün,* és in illo casu *kapják el, — micsuda lehetetlenség az! most az Morva oly nagy, az hidakon is följül jár, úgy az Lajta is;* másik az, mindenütt vígyázók vadnak, s lehetetlenség sem éjjel sem nappal lárma nélkűl Austriában bémennyi: mert mindenütt, minden faluban ágyúcska, szakállos, micsuda vagyon, egyet lőve — százot lőnek, s mind csak szalad az nép mindgyárst; s hát már ollyankor *micsuda rettenetes bizontalanság az tempót observálni; lehetetlen, hogy épen odaérjen in momento illo,* az hol casualiter tanál lenni. Impatientissimus vagyok illyen hiábavalóságért; talám ugyan *akarja is, nem is; hiszem, akár vízen, akár szározon, de inkább vízen, Fisemen felé. Ebeczkit, Ocskait azért tartám késszen: avagy* ha erővel kellene is meglenni, csak volna *locus destinatus,* — de így, hogy *kigyün, s kapják el,* nem lehet órára s momentumra szabni. Azt is mondja már: ha armistitium lesz, azután *ki nem akar gyünni nem tudom, miért nem? Talám jobb volna küldeni Horvátot föl, — többet bízom ahhoz, mint ehhez.* Én rajtam, Kegyelmes Uram, hitemre, semmi sem múlik, mert kívánom minden alkalmatossággal bizonyítanom, hogy vagyok

Nagyságodnak

Tÿrnaviae, 7. Aprilis 1706.

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Hubertet ezen alkalmatossággal akartam elküldeni Zsibrik Urammal, — ő bizony nem mert elmennyi az zászlókkal: megtudnák Bécsben, hogy ő vitte, e lenne s ama lenne belőle! Talám még *fel beszélem Bécsbe: vizen hozná le.*

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., nagy részben titkos jegyekkel írva.)

30.

Tÿrnaviae, 8. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Andrási Pál Uram ő Kegyelme sok úntatására nézve, kívánván Nagyságodnak magát bémutatni, mégyen Nagyságod udvarlására, most nem lévén már oly szükséges ott léte, kivált *kedvetlenül, mert látom: kívánná magát valaminek declaráltatni. Dicsírném, ha mások is úgy dicsírnék, mint azelőtt volt az opinió felőle, látom, nem oly tüzes, talám hogy új kurucz.* Alázatossan recommendálom Nagyságodnak, az menynyiben érdemét méltóztatik Nagyságod ösmérni, mert jó accomodatióval kedve, s kedvvel jár az készség; elűttem ugyan semmit sem jelentett in particulari, áll azért Nagyságod kegyelmességén, kiben magamot is ajánlom, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

31.

Tÿrnaviae, 10. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma délután, szintín hogy az suspensio dolgában fárodtunk volna, és már úgy incamináltam vala az dolgot, hogy magok projectálták azt, hogy ad conclusionem armistitij szűnjenek meg az hostilitások, — veszem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét igen a propo; melybűl tetszését s parancsolatját Nagyságodnak megértvén, kívántam azt secundálnom. És íme, tíz órakor most estve determináltatott itt köztünk az mediatorokkal, hogy ne csináljon ismét bontást az fegyverkezés jó szándékjokban: engedtem pro remonstratione sinceritatis kívánságoknak, és most expediálnak még ez étszaka bizonyos currírt Bécsben, úgy, hogy holnapután intimálhassák Pálfinak, s én is megírom Forgács Uramnak. Holnapután, úgymint kedden, kell az intimatiónak Pálfit érni; reccedálni vissza neki még lehet:

de ha kiljebb felénk nem progrediál, — cessáljon az hostilitás. Megírják ezt in instanti Pozsonban is, mert ott az hidat megvetették, s berzenkednek Óvárért, kirül mit írjon Forgács Uram, — íme alázatossan Nagyságodnak megküldöttem; eddig annak vége szakadt.

Igaz dolog, Kegyelmes Uram, naturaliter nem félhetünk: az Dunántúl most elgyőzzenek; de hiszem, talám nem vesztünk azzal az kis üdűvel, és secundáltatik intentiója Nagyságodnak. Ezt még ugyan pro infallibili nem tarhatom: mégis akartam értésére adnom Nagyságodnak mindgyárst, accelerálhassa Nagyságod maga dispositióit. Holnapután fölmegyen maga Brunix, s talám múlat is oda, az mint látom; nem is hiszem, legyűjön az tractáig.

Az ő cogitatiójokrúl ma sokat szólván, levertem opiniójokrúl: éppen ne is véljék Moson s Vas vármegyéket, hanem csak — az mint írám, s Nagyságodnak is tetszik — Sopron megét; de nem mentem Kőszegig, quia esset contra Confoe-, derationis principium. Az többiben nyújtottam reménséget praeter communicationem copiarum et evacuationem Csalóköz.

Legnagyobb difficultását látom az armádája recessusában, — noha már is Pálfi Sopronnál mondatik lenni, de nem is tudom bizonyossan. Az két holnapot nem urgeáltam én messzebbre: de megmutattam nekik, nem lehet. Úgy mondják, az Udvar tovább akarta, s ők nem javallották; már hármat mondanak, — Nagyságod tetszése az mint lesz; úgy látom, azt prolongálhatni.

Ezen alkalmatossággal, hogy az mennyire lehet segéthessem, reábeszéltem *Hubert, és felmegyen Bécsbe az Fejedelemasszonhoz, — disponálhatja, hogy vízen csak Fisemenyen által gyüjön, kiszállhat, s várhatja késszen hadunk*; *akár szározon, ha általyyühetne Fisemenyen, hiszem nihil derogaret : non esset hostilitas ;* mert, az mint írám, Kegyelmes Uram, nem látom más módját most, hanemha jobb alkalmatossággal, mert status et circumstantiae obsunt.

Az ideje ezen hostilitas statusquojának ad primum Maj czélja: de csak itt, nem másutt, — azalatt kell végezni. Nem tudom, Nagyságod mint érkezhetnék azalatt, ha addig is

el nem készűlne; noha igen sietve megírom valóságát: de mégis napok telnek belé.

Az francziárúl az hír continuál Bécsben, hogy az Marsilli van vélek, kin kicsaptak itt, és hogy ugyan Triestumnál kiszállott vólt: de nem penetrálhatott az szoros passusokon, visszanyomúlt-í? nyomták-í? és Constantinápoly felé evedzett; talám még jobb volna az!

Mintegy 500 lovas érkezett ismíg Újhelyben; mondják, várnak még többet is, — talám elgyün azalatt. Semmi bizony az, csak hidunk lehessen, de még semmi fám sincs.

Íme, micsuda írást accludálok Nagyságodnak; nem megvető dolgok ezek; ha csak villámlás is, — mégis jó reflexiók, de az *praedicatortúl tudja.*

Kis Gergely Sopronban lévén, onnan kijővén, megvette Alsó-Lindvát, disarmálva bocsátá el az horvát praesidiumot, 3 taraczkot, egynéhány szakállost kihozott belőle.

Már több írásommal most nem alkalmatlankodom Nagyságodnak; valamivel jobban lehet, úgy kormányozom az dolgokot; már ki is fárodtam, hitemre, belőle! Nagyságodnak kegyelmességében ajánlom azonban magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Már levelem elvégezése után, hogy indúlni akart Hubert, mondotta: ezen Nagyságodnak szólló levél légyen nála, s annak kedvéért curír által küldtem meg ezen levelemet Nagyságodnak. Azután is üzentek az követek: bizonyosnak tartják megállapodását az fegyvernek; elhiszem, Nagyságod sem késik, — három nap alatt megtudjuk valóságát.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k. írva, részben titkos jegyekkel.)

32.

Týrnaviae, 11. Aprilis éjfélkor, 1706.

Kegyelmes Uram!

Minekutánna Forgács Uramnak ezen accludált levelét vettem volna: csakhamar érkezik Nagyságodnak is de dato

9. Aprilis költ méltóságos levele. Ez(er) Óvárnál is többet tészen Károli Uram szerencsés bémenetele (Erdélybe), — csak Isten tegye nyomóssá; elhiszem, nem kis confusiót okoz az erdélyi németnek. Mindennél nagyobbnak tartanám, ha az Maroson való készületit felégettethetní s rontathatná, az mint írja, hogy elküldött. Az armistitiumban magok propositiója is azt tartja az Udvarnak: in Transÿlvania maneant in statu. quem arma sibi fecissent, juxta axioma: possideatis, uti possidetis, — és így ezeknek nem lenne akadékjára. Kinek is micsuda kimenetele lesz? nem tudom, mert nem hittem volna: pozsoni mindennapi jellövések az mennyire bizonyítják, anynyira viszkessen nekik Óvár; csak ma is hatot lőttek Pozsonban, két ízben, reggel 3, délben 3. Úgy vót az hire: ma kellett volna általmenni Pozsonbúl 1300 gyalog németnek, és Pálfi már Boldogasszonnál az Förtő mellett lett volna; de még ezen pozsoni hír nem confirmáltatik Forgács Uramtúl, se mástúl.

Az szombati hírharangnak hangjára nézve megütközvén az mediatorok: netalán csütörtökig összeakadva, confundálja az fegyverkezés munkánkot, — directe is írtak Pálfinak, kit kérésekre magam általküldtem. Forgács Uramnak megírtam: ha ugyan az Nyulasra gyün s erre alább Pálfi, csak mindgyárst Sopron felűl környékezzék meg Austriát, cum reson kérhessük: térjen meg ez oda az Nyulasrúl, s mi vissza onnan. Avagy, ha feljűl kerülve, mit tehet Pálfinak, vagy ha mit hagyott volna Sopron körűl, menjen rajta, habebit locum regressus. Azt éppen nem hihetem, hogy erre gyüjön által: mert nem hagyja túl az földet nyitva, nincs is oka, mivel Leopold in tali extremitate nincs még, hogy el ne várhassa az armistitiumot, kiben megígértük az élést.

Ebeczkinek is megírtam expressus által: ha látja, nincs haszna,*) (mert az mit mi harmadnap megvehettünk németttűl, — nem tartja azt az portás hajdú estinél tovább, vagy kiszökik, vagy feladja virradtig) ne adjuk vissza oly késszen: égesse fel, ott az hajók, kompok, tövében. Ezt ugyan ne praecipitálja, mert víva nem víja talám már; az dolgokot jól fontolja, s ha

*) T. i. emberkedésének, Magyar-Óvár oltalmazásában.

szükség, ne múlassa. Elhiszem, ha csak akart, eddig igen közelétett Pálfi: mert Ruszt kicsin 8 mérföd Ôvárhoz, útja igen jó, s már 9. Ruszt *), holnap ott lehet gyalog nélkűl, de az pozsoni gyalog kedvéért kerűlni kell neki. Csak attúl félek: az Nyulason éri az levél, s elvesztjük az Kanaán földit (Rábaközt) véle. Tudom, Kegyelmes Uram, azon boszonkodik Nagyságod: miért nem verik agyon? Bizony, non potem! Historiát beszéllek róla. Az *esztergami készület* bizony nem historia; úgy kell annak meglenni ex tripede próbálva, másként úgy épét az ép gazda; de az ki reménség feiben kezdi, hogyha van 4 kőmíves bérre, s egy hét alatt többet vár, — nem érkezik illyen kész calculatióra! Még ehhez is több köll; úgymint: male jaculavit nro — tormentum fusit crepare etiam (?) 3 bombát e le mar, s hát még a gabiones. (Sic.) Így, Kegyelmes Uram, meg nem lopjuk, ehhez üdő kell, s igen jól esik ez, ha lesz. Elvonhatni ezt talám. Csak megindúlhatna már Nagyságod Szécsénig, s onnan Kis-Tapolcsánig.

Úgy hiszem, az mint az hírekben látom, de nem lesz igen sok 1000; exprobrálni küldtem Pált (Okolicsányi) azt is, s az szántás tilalmát is. Mi haszna?! necessitas ipsis legem, nobis felicitas justitiam tribuit; nincs ügyünknek egyéb argumentuma, csak Isten s a fegyver!

Forgács Uram maga quietálta magát Tapolcsán végett, mihelt megtudta: nem czélja Petrőczi Uramnak Tapolcsán; most nincs ebben vétke, mert úgy vélte: talám ex lista írtak csak, semmit ebben Nagyságodnak nem imputált, hanem azt tudta: más igyekezeti légyen Petrőczi Uramnak. *Hitemre,* Kegyelmes Uram, *megmutatom: nem lehetett másként, faveálnom kellett most, — majd-majd* szóllom kicsin én is! Ezzel magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., némi részben rejtett írással.)

---

*) Értsd: már 9-kén Ruszton volt.

33.

Czifer, 13. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagy impatientiában lévén az dolgoknak s híreknek habozására nézve: ez éjjel küldött stafétám után jövén hírem, hogy tegnapelőtt Pálfi mindenével szállott Köpcsén s Körtvélyes közé, — Óvárnak oly confuse való recursusa és az ide általköltözni indúlt gyalognak s minden munitiónak Forgács Uram által való revocatiója nem is kis turbatiót csinált; kire nézve contrahálván az hadakot, magam is kigyüttem ide közhelyre. Itt, mind Pozsonbúl az késérők által s máskínt is, s mind Csalóközbűl várván az embereimet: veszem elsőben Balogh István levelét, az kiben írja bizonyossan, Miklósdorfnak ment tegnap Pálfi, meglátszott bizonyosnak felfordúlása; de, ha csak faluzni tért-é az Lajta mellé? nem tudhattam. Gondoltam ugyan az suspensiót, de, csak elhittem: Óvárt nem hagyja, s ha Forgács Uram eleiben tanált — az mint írta — fordúlni? mind zsibongottam, s vártam volna Pozsonbúl valamit. Azonban ezen órában veszem másik levelét Balogh Uramnak, kibűl már látszik, hogy az mi Óvárbúl kiment hadunknak nyomában sietett, s elhiszem, csak az lovassal, hogy Szent-Miklósnál az Rábcza kelőin érhessen valamit bennek.

Hogy azon, az Jenden az Rábaközre bémehessen, nem ítélem: mert míg az Rábczán béköltöznék is, az egész gyalogság az Rábaközrűl reáér azon passuson, az ki nem roszszabb az kapuvárinál oltalomra; lehetetlen, annyi hajdú ellen bémenjen, hacsak Isten bódólással meg nem bünteti. Az ugyan való, hogy sáncza nem hiszem, lett volna jó, s hamarsággal vihetne valamit véghez, ha az Rábcza nem tartóztatná.

Legnagyobb búm az, hogy az salve- és ágyúlövéseket arra magyarázom: az Rábcza költezésén érte az munitióval Óvártúl ment gyalogot, s nem volt ott több egy öreg hajónál semmi, — annak tódúlt, elhiszem, előre az gyalog, s az munitióban nem hattak-í el valamit? az jó Isten tudja! Én, hitemre, nem hiszem, feléje is ment volna Óvárnak, ha ollyan lárma ott hagyással szívet nem adtak volna neki. Eddig, megvallom, Ke-

gyelmes Uram, Forgács jól disponált: de ezen óvári dispositióban nagyot vétett, és az szükségtelen munitiónak revocatiójával, kit mennyire sóhajtottam, jól tudta, — de talám Isten megtartja, s ha általvitték szerencsére az Rábczán már akkorig, hihető: ők lődöztek az lovas előjáróhoz, mert ugyan Köpcsénhez hat mérfődet tett az: nem lehetett az gyalognak odamenni semmiképpen ma reggelig; osztán abban minden bizodalmom, hogy Ebeczki István vélek volt, tudom: nem hatta kordélyra. Már magam is holnap bémegyek (Csallóközbe), hogy közeljebb lehessek legalább, és azonnal alázatossan tudúsítom Nagyságodot.

Pozsonbúl talám senkit ki nem bocsátanak, hogy nincs hírem; s elhiszem, míg Pálfi már meg nem írja, mehet-é tovább? már nem is gyün Bécsbül válosz. Ha nem bízik hozzá, hogy bémehessen Rábaköznek, — akkor gyün az suspensió; de azalatt az mi lovas hadunk mit tehet? Isten tudja, az ki már ezelütt harmadnappal nyomúlt Sopron felé, úgy, hogy utánnamenjen mindenütt az németnek, s elhiszem, az tüzellést sem múlatja el. Ezt bizonyosnak mondja Rátki Dániel Uram, az ki most gyütt Kapuvártúl.

Nekem dispositióim már csükkennek annyiban, hogy azon 2000 hajdúra volt reflexióm, az mint írám, az kiket Óvárhoz szöktetni az munitióval kívántam, és Leopoldot ugyancsak az Nagyságod csináltatta sánczábúl (1705.) akartam volna megoltalmazni, most az víz áradásával mezeit is körül folytatván az Dudvággal, hacsak nem arra, — másfelé ne mehessen; az mint is ugyan e végre magát küldöm Ocskait is oda holnap, mert úgy mondják: meg lehet ott hat napra való árvizet egy gát-elrontással csinálni, kit azelütt nem tudtam. Magam penig bémegyek (a Csallóközbe), és az püspöki sánczot rendbe hagyom; ott most az ingenír is, s kitanúlom: miben vadnak túl az dolgok? Ha ugyan megfordúlva onnan Pálfi, Leopoldnak akarna gyünni: elkövetek ezen kevés haddal az mit lehet, — noha lehetetlennek látom: mert vagy confundálja ott az mieinket, (kitül ójjon Isten) vagy sem; ha confundálja: bizony, nem tágítja, s azokot nem hagyja Leopoldért; ha penig nem confundálja: ismét szívet ád az mieinknek, és lehetetlen, minden hadát általhozza, és szaggatva sem hagyja, hanem mind-

gyárst suspensio armorum szokás szerínt, novis conditionibus. És in tali casu quid faciendum, ha csütörtökig nem gyün, hanem azután az válosz? alázatossan venném Nagyságod parancsolatját, mert elhiszem, reáér curírje Nagyságodnak.

Midőn ezen levelemet írnám, vettem alázatossan de dato 11. költ méltóságos levelét Nagyságodnak, kit meg sem olvashattam, míg eddig való relatiómot le nem írtam. Hogy azért váloszt tegyek, Kegyelmes Uram, Leopold iránt följebb tött írásomhoz, — az, Kegyelmes Uram, régen általlátott s elszánt dolog vala elüttem, — megvallom, — mihelt az hadakot általküldtem még őszszel, hogy míg által nem verik, túl maradjanak, s consequenter, ha Pálfi oly erővel gyün által, az kivel túl is ennyire bajoskodtak: azzal nékem bírnom nem lehet, Isten kiváltképpen való kegyelme nélkül; mert *hétezerre nem telhetek;* kevéssel penig, hiszem Istent, meg sem próbál, mert huzamost nem járhat, s azt csak elvéltem mindenkor s most is, hogy az túlsó földet nem hagyja; ha penig azt hagyva, idegyün: szígyent s kárt többet vallhat túl, itt penig kevés confusiót tészen, mert tudni fogja minden, hogy itt nem múlathat, elmegy minden előle, s bizony, én sem hagyom üttetlen, s által sem megyek elütte az Vágon; nem hagyom az tótot, ha lehet.

Az bécsi liniát megvenni haszontalan gondolni: de az franczia Generáliskínt két bumbát vetni belé, híriért nagyobb volna Leopoldnál. Bizony, Kegyelmes Uram, eleget törődöm én azon, — de nem lehet kettő: itt is, túl is kis erőbül nagynak lenni; akkor már költözni késő, mert nincs híd; bezzeg, mikor érkezhettek volna az fával eddig: de az Árva s Liptó még is jeges. Karvánál majd ott lesz az fa már. Mikor az ide destinált had közelíthetne akkorra mégis.

Az armistitiumot bizony nem vontattam én; éjjel is sürgettem volna én, nemcsak nappal, ha lehetett vóna, s ezután sem múlatom el, annyivalinkább, így értvén Nagyságod parancsolatját és az erdéli zenebonát. Csak most maradhasson meg Rábaköz, minden jó lesz; de ha nem, — sok nem jó!

Az madarakot*) visszaküldöm, ha megtérek; az suspensiókor lenne még jókor.

---

*) József császár elfogott vadászsólymai és kerecsenei.

Helenpachnak én nem hattam fehérpénzen vásárlani: de itt már 7 pénzen (kel) az hús, s minden képtelen áron, úgy, hogy az mit egy garason adtak: most egy kongó; nem is lehet máskínt alkudni: vagy egy kongó, vagy kettő. Egy pár tyúkfi egy kongó, egy pár sarkantyú egy kongó, etc.

Hubert dolgát — látom — most elválosztja: curírsága mit hoz? Szüntelen érte leszek, abban alázatossan assecurálhatom Nagyságodot.

Ezt írván, érkeznek Pozsonbúl; ott Pálfit Köpcsénnél vélték, s ugyan csak Leopold az hír, nem is lehet ok nélkül: mert Vöröskőben már tűz látszott két éjjel Leopoldbúl, és igen beszélnek Vöröskővel rakétlikkel, — úgy szokták 3—4 nap azelőtt is, indúlása előtt az németnek. De már Óvár most hallasztja; elválik tovább!

Most Pozsony üres, ha módját látnám: felveretem, csütörtököt már elvárom; hiszem, ha nem gyün oda Vratislau, — szabad lesz azután! Ezzel magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Isten bocsáss, nem végezhetem levelemet! Ismét hozának egy jó forma, ma szökött káprált Pozsonbúl, azt magam examináltam.

Pozsonbúl nem ment több 2. battalionnál: Princz Loj (?) 1, és Zikin 1, — lehetett 6 vagy 7-száz, nem több.

Ágyút 4-et vittek, bagázsiát az ki akart, de az markotányosoknak meg volt hagyva: jó provisióval menjenek!

Pálfi az gyalogját jobb részént bagázsiástúl Prukban hatta vala, az lovassal Köpcsénhez gyütt, ott egyeztek meg az pozsoni némettel; Partel lovas-regimentibűl 6 compánia penig Pruknál egyezett meg vélek.

Mindenestűl, ráczczal, horváttal mivel, 5000-nél többnek nem igen mondják. Sohonnan híre sincs, hogy többet várnának: mert Olaszországban megy mind.

Leopold segétségének nagy híre van, mert azt mondták: 8 napnál tovább nem tartják már. Az proviont már mind készszen van, s mind kászolódtak még Pálfi jövetele előtt, valami

lovast várva; de most abba hatták az szót, minthogy el is fordúlt Pálfi.

3 nappal ezelőtt hallotta emlegetni: ha erre nem vihetik, Morvábúl fogják vinnyi.

Mikor általment az német Pozsonbúl: még nem tudták, Óvár hogy föladta magát; hanem összetalálkoztak az hírrel.

álfi jövetelének híre nem volt köztök, csak két nap érkezése elűtt; de azelűtt, hogy Leopoldban mikor emlegették az élést vinni, Pálfinak híre nem volt, hanem valami lovasnak, de nem bíztak hozzá, mert —

Az híre, hogy itt majd minden falu rakva haddal. Óvárban is 5000 talpacsnak volt híre.

Az franczia hogy Horvátországban van 9000, rebesgetik, de ha szoldat szóllott róla, megbüntették.

(Eredeti, másfélíven, negyedrétben, s k., a dőlt betűkkel szedett nehány szó titkos jegyekben.)

34.

Kegyelmes Uram!

Íme, micsuda leveleim érkeztek, megküldtem alázatossan copialiter Nagyságodnak.*) Tegnap még délelűtt Miklósdorfon jól kapott portánk: de azután délben már kidoboltatta Pálfi az armistitiumot, s elhiszem, erre nézve az mieink sem mérgelődnek; kik ugyan, az mint hallom, már megkörnyékezték: mert Széleskút, Nizsider táján vannak hátmegűl, — és így Sopron vidékit elűlték e helyett. Itt penig semmi communicatiónkot el nem vették: mert az Szigetközre visszaküldtem az hadban innen, nem is volt több az egyszeri portásánál az németnek ki. Szent-Miklóson, Lébenen is az mi hadaink; de még nem vettem Forgács Uram levelét, — most küldtem utánna, ezent intimálván, noha már bizonyos vagyok benne: az első tudúsításomot vette vala.

Óvárbúl az élést kiviszik, megpraesidiálják-é azután? nem tudom; nem vittek még munitiót belé.

Az leopoldi s trencséni provisiótételt nem hiszem, lehessen impediálni módjával, hacsak ismét azért bomlását nem

*) L. a jelen levél után.

teszszük az tractának; majd bémegyek (Nagy-Szombatba), elvégzem, az mint jobban lehet. Többet használ addig csak az fánk lehozása is, mert csak annyit engedek: élődjék, ne gazdagodjék bent, s az Commissariatussággal adatom fehérpénzért neki. Tudúsítom Szombatbúl bővebben Nagyságodot alázatossan, és maradok

Nagyságodnak

Samarja, 15. Aprilis 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Már, Kegyelmes Uram, elgyühet Nagyságod; volna is oka könnyűszerrel való jövetelének Kis-Tapolcsánra: mert ott az falukon most még lesz szénácska, szalmácska, — másutt nincs.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

35.

(Rechteren gróf hollandi követ, Bercsényihez.)

Excellentissime et Illustrissime Domine Comes!

Hoc momento responsum accepi, quod Sacra Sua Caesarea Regiaque Majestas ad svasiones Mediationis consenserit, ut ab omni obstineatur hostilitate pro tempore quindecim dierum, eumque in finem jam stricta sua mandata expediri curaverit ad Dominum Generalem Pálffy, dje duodecima praeterita hujus mensis; ideoque nullomodo dubito, quin Excellentia non solummodo etiam talia mandata dederit: sed et eo exequi curare velit. Cum autem virtute nostrarum propositionum necesse erit, ut interim pro supradictis quindecim diebus provideatur praesidijs, incolis, et pecoribus Majestatis Suae occlusis: rogo Excellentiam Vestram quantocius huc redire velle, ut ista bono ordine regulari possint. Permaneo, —

Excellentissime Domine Comes,

Tÿrnaviae, die 14. Aprilis 1706.

ad quaevis bona officia paratissimus
Comes à Rechteren m. p.

Superinscriptum: Excellentissimo, Illustrissimo Domino, Domino Comiti de Bercsényi, Supremo Generali Dominorum Confoederatorum Hungarorum.

(Egykorú másolat, egy íven, in folio, Bercsényi april 15-iki leveléhez mellékelve.)

36.

(Gr. Wratislaw levele b. Szirmay Istvánhoz.)

(Paria.)

Vienna, 13. Aprilis 1706.

Illustrissime Domine Baro!
Domine Colendissime!

Cum ex literis Illustrissimae Dominationis Vestrae ad me 10-a currentis datis intellexerimus Hungaris ordines undiquaque transmissos esse, quatenus ab affuturo die Jovis, qui in 11-am praesentis incidit, incipiendo, ab omnibus hostilitatibus abstineatur, armadaque in loco, quo subsistat, idque nobis per Dominos Mediatores eodem cum nuntio confirmatum, a me vero originalis (?) ad S. S. Caesaream Majestatem delatus sit: hesterno adhuc vespere cursor hinc ad comitem Pálffy abijt, in mandatis ferens, ut ipse pariter omnibus hostilitatibus supersedeat. Si unquam mihi, tunc sane modo persvadeo, hancce Suae Majestatis promptitudinem Hungaris satis abundeque testari, quo paterno vero amore ipsos complectatur, Regnumque totum pristino ut tandem tranquillitatis loco restituatur, cordi habeat, ea etiam de causa minus ambigo exordium hoc nobis denique optatae pacis finem procuraturum. Et quemadmodum, dum nunquam antea de armistitio sermo fuit, semper etiam de suppeditando victu et comeatu ijs locis, quae caesaraeis praesidijs muniuntur, simul actum sit, S. S. Caesarea Majestas Commissarium quendam suum Posonium destinavit, qui pro ratione temporis, duraturi armistitÿ Leopoli et Trenchinio necessarijs ex vicinitate coëmendis rebus succurrat, idem postmodum de locis ad rippam Danubij et alibi sitis disponendum. Et quanquam mihi nunquam in mentem venit huic nostrae dispositioni, quae in natura justis negotij sus-

pensionis armorum fundatur, ab Hungaris quidquam impedimenti allaturum fore; cum enim firmam de reciproca illorum synceritate ac fide opinione foveo, ut ex parte sua in ingressu operis, nullam de vero illorum in pacem animo dubitandi ansam praebeant: Illustrissimam Dominationem Vestram tamen hisce speciatim requirendum duxi, ut sua opera eo allaboret, quatenus dicto Commissario Caesareo mandata de inserendo comeatu libere ac cum assistentia peragere liceat. Ego vero, cum caetera omnia quae scopo nostro praeficere possunt, Illustrissimae Dominationi Vestrae iterum iterumque commendo, semper maneo

Illustrissimae Dominationis Vestrae
ad officia paratissimus
J. W. Comes a Wratislau m. p.

(Egykorú másolat, egy íven, in folio, Bercsényi apr. 15-iki leveléhez csatolva.)

37.

Týrnaviae, 16. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Noha már eddig Samarjábúl küldött currírom az suspensiónak meglétit alázatossan megvitte Nagyságodnak: nem lévén mindazáltal bizonyos benne, ha Forgács Uram túl rajta Sopron felűl nem tött-í valamely hostilitást? de, ideérkezvén, ma veszem ezen accludált levelét ő Kegyelmének, kibűl látom, már megvan. Pálfi János írt Forgácsnak, hogy vigye vissza az Széleskútrűl hadainkot: netalán közellétek miatt az ráczokkal vagyis horvátokkal felbontsák az suspensiót. De, elhiszem, meg nem cselekeszi: mert »debent in statu quo manere cuncta«, és többet nyerek véle, ha ugyanis az ő recessusát kívánjuk, s úgy mi is onnan, az ki neki volt destinálva per interlocutionem. Már, ha itt marad, sem bánom; de nem hiszem, jobban ne szeresse amazt ennél. Nekünk ugyan az sem fogta el s nem is fogja communicatiónkot, minthogy az Szigetköz és Szent-Miklós táíka miénk Lébenig s Óvárig.

Ma rajtam gyütt az követ, és noha azelűtt is kívántak volna per formam alicujus congressus conferentia-formát tar-

tani: de magokhoz, akarták, menjünk, s én, hozzám hogy ők gyűjenek, — s ezen múlt; de ma fére tévén az quaestiót, maga elgyütt, s cum summa facilitatione negotiorum, sed magna aviditate forgatta az leopoldi és trencséni két hétig való provisiót. Kire (minthogy adtam vala is valamely bizodalomra való szót praevie, az suspensió kedvéért) nem lehet jobban accedálnunk, mint az mint ezen acclusábúl *) megérteni méltóztatik Nagyságod. Megvallom, nehezen cselekedtem, de — hitemre, — se kezünkben nem adta volna Leopoldot két hét, se nem méltó az reménlhető sok jót bizontalanságért elhadnunk.

Hubertnek én — hitemre — mostani relatióján el sem tudok indúlni, mert ollyat veszek eszembe: nem akarná azt, *mintha maga gyüne az Fejedelemasszon, hanem hogy elkapják erövel.* Ebbűl semmi sem lesz, se semmi hasznát nem látom az praecautiónak, s máskínt is, annak elmúlik most ideje; hacsak *maga nem gyün:* ad casum committálni nem lehet cum fatali momento.

Maga Nagyságodnak tegyen relatiót, s egyszersmind annak is micsuda valóságos hírirűl: mintha 42 hajó s 2 gállya francia érkezett volna, és — az ki nagyobb, az töröknek 200 ezer számmal való megindúlása, az Száván is híd vetése, etc. etc. az mellyek indították az Udvart mindezekre leginkább. De nincs nagyobb csudám, mint hogy ezeket én írom Nagyságodnak! *Most vegyük az illyen híreknek hasznát, míg ki nem üti magát: mert mindezekhez kevés bizodalmom, csak azért, hogy nem tudjuk; nem gyünne hivatlan,* — avagy, ha csak kérkedve is, megrikkantaná magát az (franczia) követ, hogy: H i c e s t! Az svécusnak is nagy triumphusa rémíti őket, — miért?

Most vettem délután méltóságos levelét is Nagyságodnak, az Vratiszlau passusára; de már az én passusom mellett Pozsonban lesz hétfőn vagy kedden. Az armistitiumban semmi kétségem: mert hiszem, könyörögve ír, pénzért kér élést, — abbúl volt s határrúl az kérdés. Erdély in statu quo; az communicatió tehet quaestiót: de, ha akarjuk, debebimus facere aliquid, cum reson, — az többi bizony meglesz; azt bizony bizo-

---

*) L. a levél végén.

nyosnak tartom: 3 vagy négy holnapra meglesz, de talám ad reflexiones multas nékünk sem kell annyi, az mint elsőben.

Most, Kegyelmes Uram, kezünkön van az armistitium s minden tracta, csak vegyük hasznát ezen két hétnek! Oka van Nagyságodnak könnyűszerrel az feljövetelre, ha akaratja van; én, hitemre, csak öt—hat sereg karabélyossal gyünnék, ha Nagyságodnak volnék, ha csak Kis-Tapolcsánig is, az két hét alatt, és így okunk volna az két hetet továbbra is extendálni. Hogyha Nagyságod akarja, itt lesz Nagyságod az más héten, s méltó is volna, mert most van egyszer az dolog kezünkön, s hasznos is volna, s alkalmatos is; mert így, per pocztam, salva servat omnia, akár visszamenjen Nagyságod, akár utánna gyűjön minden Nagyságodnak, pro re enata cuncta convenient. Álljon mindazáltal Nagyságod tetszésén!

Az acclusát elküldtem Bécsbe ma. Lemer is érkezett ma. Most környűlveszik ex praevijs operibus vízzel Leopoldot: mert összeszakasztatom az Dudvágot az Vággal, kit nem tudtam; holnap magam is Lemerrel megyek ad revidendum, — — úgy hagyatom félben, ut semper sit res in promptu. Épéti Óvárt, s megszállította; hagyján, — én is sánczot Karvánál, csak fám legyen! lesz most Trencsénynyel: adok neki pénzért prófuntot, s ő is nékem hidakot. Már is elküldtem. Ezzel maradok

Nagyságodnak alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel írva.)

Melléklet:

Quandoquidem partes belligerantes svasionibus Mediationis cessationem ab omni actu hostilitatis amplexae sint, incipienda a decimaquinta hujus mensis Aprilis, et duratura ad primum mensis proximi Maÿ inclusive, sperandumque sit per hanc viam brevi tempore perventurum ad armistitium generale, sub cujus conditionibus etiam de puncto providendi praesidia et incolas Sacrae Suae Caesareae Regiaeque Majestatis conveniri debebit; interea autem, ne res pejoris conditionis fierent quam jam sunt: interpositione Mediationis obtulit Deputatio Hungarorum Confoederatorum, ut pro isto praedicto

tempore provideatur praesidio, incolis et pecoribus Suae Majestatis Leopoldini occlusis, portione frumenti cujusque personae sumpta ad duas libras panis, unam libram carnis, duas medias Hungaricas seu unam pintam cerevisiae, quotidie, quoad salia et ligna subministrabuntur secundum quantitatem personarum quae invenientur; quoad equos, vaccas, et alia pecora, quae in praedicto Leopoldino sunt, ostendentur extra portam, et erit facultas ista providendi secundum stÿlum ordinarium. Omniaque, quae suppeditabuntur, currenti praetio erunt exolvenda.

Illud, quod dictum est quoad Leopoldinum, etiam locum habebit quoad praesidium Threncsinii, — sed non ad incolas extendi poterit.

Praedictae provisiones debebunt advehi per fluvium Vagum; sitque pro tempore cessationis liber praedicti fluminis cursus.

Quoad alias cautelas, inter partes per Commissarios ab utraque parte nominandos, vel ope Mediationis convenietur. Tÿrnaviae, Dje 16. Aprilis 1706.

(Egykorú másolat, egy íven, ívrétben, Bercsényi ez nap költ föntebbi leveléhez csatolva.)

38.

Brunócz, 17. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Búval-bajjal s galibával tölt fejemet szellőztetni akarván, ma kirándúltam ide, mivel úgy is Vratiszlau Uramot csak keddre várják Pozsonban; s útamban vettem alázatossan, Vojnovics levelének mássával, Nagyságod méltóságos levelét. Elhiszem ugyanis, többet lehet az clavises levelekbűl tanúlni: mert ebben még az jó igyekezetnél több nincs, és nem látszik az 42 hajó, 200 ezer török híre confirmáltatni, s nem is ítélem, lehetett volna ezen levél után meglenni azoknak, mind azért, hogy ezen levélnek elűtte is folyt már híre az hajóknak, s mind, hogy az indúlatnak bizonyos ideirűl még nem is emlékezik. Azt ugyan könnyen elhiszem már, hogy öltek 8 embert az törökök, Hubert hozta hire szerént, — de ahhoz nem kel-

lett 200 ezer; egyébiránt 200-búl két-három semmivel sok ezer telik, írott híren! Ut-ut sit, Kegyelmes Uram, azt tartom, ez sem nem megvető dolog, sem ollyan csalhatatlan, — de csak az híre is jó, s talám jobb az híre most magánál. Berzenkedéséhez cum securo regressu bízom, *conjunctiójához nem annyit;* mi nem könnyűnek hiszi azt, s nem sacrificálja *maga saját népét ennyi födre könnyen.* De talám ezeket tollálják az clavises levelek.

Merre lehessen magát conjungálni? s jobb-í? vagy ott operáljon? — csekély elmélkedésem ott járna, hogy, ha nagy s magával bíró erő: jobb volna, ott operáljon, vagy csak azért is, hogy az tengerrűl való communicatiótúl nagy erő magát el ne rekesztesse, az ki ha maga-vető erő, s munkálódva gyün: haszonnal gyühet, mert hódíthatja útjában az országot, s habár ellentállására menne is innen az ellenség, útat nyitna nekünk is nyomában. Ha penig kicsin s meggyőzhető erő: jobb, holocaustumnak siessen közinkben, mert vel sola novitate rei, mindeneket maga ellen támaszt, s operálva elfogy. Segítheti ugyan igen Vojnovics cum sibi paribus. Merre? én nem tudom jobban Nagyságodnál az világot, de úgy intézem, (látom, még Vojnovics is odaczéloz, hogy az Drávamelléki operatiót sürgeti) nem lenne jobb s bizonyossabb útja, mint az Száván által; mihelt az Szávát meghalladná: mindgyárst az Drávához mehetne egy corpusunk, s nem nagy munka lenne az Dráván hidat vetni, túl is s innen is bírva az országgal: ő túl, s mi innen! Az töröknek is, elhiszem, az lenne kedvessebb útja, az ellenségnek nagy baja: mert Austriának és Stÿriának elhagyásával kellene arra menni; az borbélyszéktűl (Esztergom) nekünk is igyenes útunk, s habár in illo casu az erdélyi ellenség is arra sietne, mellőzve Földvárnak az környűlette lévő had, (sic) — minden erőnköt contrahálhatnánk mink is. Mert megvallom, Kegyelmes Uram, nem is gondolkozom már azon, hogy az Dunántúl oly könnyen kicsapjon bennünköt; mi nagy végház az Rábaköz, most az két hét alatt úgy megerősíthetni azt, insuperabilissá tehetni, — megtarthatja öt—hat ezer hajdú az egész ereje ellen is német uramnak! Herbeville Uram ott bizony nem villáz. És így, ha csak két illyen armádája nem lesz: Bécsnek, Grécznek kapuját bézárja Rábaköz! Ha akarja, sem küldhet sokat el innen, még az armistitium alatt is, az meny-

nyi hitelünk van elütte. Az borbélyszéktül egy nap penig conjungálhatják az rábaköziekkel magokot az hadak, — háromnégy nap az Drávát érhetni minden akadék nélkül.

Mennyi ideig tartson penig az armistitium? azt, Kegyelmes Uram, inkább lehetne az clavises levelekbül kitanúlnunk: mintsem az armistitium ideihez amazt szabnyi; mert annak folyását, ha megindúlt, nem jó megállítani, — nekünk penig lehet üdüt szabni az armistitiumnak. Nagyobbnak tartom már itt, hogy az armistitium alatt kívánja az Száva-Dráva között való communicatióját az hadaknak; azt megengedni már jó lesz-í? Másként sem jó, így inkább nem, hogy kihozza Erdélybül hadait. Ha meg nem engedjük: felbomlik az armistitium; abbúl, s az végek s városok universalis provisiójárúl lesznek az kérdések s akadékok, — máris én ollyat fordítottam s gördítettem eleikben: nem kívánhatják azokot, mellyek bloquadálva nincsenek, nincs penig több négynél: Leopold, Trencsén, Fehérvár, Várad. Látom, igen megütközött benne mediator uram, azt mondván: ma vett leveleket Bécsbül: még az suspensió alatt is mindeneket kívántak. Pálfi is ír nekem: lehetetlen, subsistáljon az hol van, mivel Nizsiderig terjedve van hadunk; bár csak Moson vármegyét engedjem egészszen! De megírtam, most instatu quo kell maradni, — elválik, mint alkhatunk Vratiszlauval majd! De communicatiónkot bizony el nem veszi. Ha most nem confundáltattunk: nem félek már, csak szerencse-koczkára ne vessük hertelen magunkot, kire Forgács Uram igen kész vóna. Hitemre, Kegyelmes Uram, ha *verekeszünk* — *megvernek*, így soha meg nem vér!

Ha bár csak Szécsénben volna most Nagyságod: inkább odamentem volna, mint ide. Azt csak reiterálom s alázatossan javallom Nagyságodnak: igen könnyüszerrel, minden nehéz bagázsiája nélkül gyüjön föl Nagyságod, mert majd elmúlik az két hét, körmünkre ég, vagy roszszúl esik az dolog, s ha nem jól végzünk: okai ne legyünk, mert nem tudjuk azt mind, az mit Nagyságod, — s irremediabile lehet azután. Kívánván azért udvarlanom Nagyságodnak minélelőbb, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Unghvárt, Kegyelmes Uram, ismég megküldtem alázatossan Nagyságodnak; azt mondja Le Mer: la reson, — és így, az mint corrigálta, igen jónak látnám. Csinált ugyan valami több árnyékot is az kert felől: de troppo di favore, — nagy s késő munka volna az! Most Leopoldot küldtem az suspensió alatt jól megnézni: mikínt csinálhassunk Nóé bárkáját belőle? Mert az Vágot s Dudvágot szeretném nyakába bocsátani, — az két heti prófuntot hadd áztatná!

Otlik Uram nékem novinkát ír, hogy Nagyságod az bajnóczi jószág iránt parancsolt valakinek, s az divínit nem tudom kinek; bánnám, ha későn köszönném kegyelmességét Nagyságodnak: de énnekem még nincs külömben semmi hírem benne. Se Nagyságod nem parancsol nekem, se más nem kínál, — s én sem tudom: kit kínáljak Dévénynyel?

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némi részben czifrákkal írva.)

39.

Brunócz, 19. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Most veszem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét, de dato 15. Eddig már az suspensiónak megállásárúl egész hire lévén Nagyságodnak, elhiszem, determinálta is Nagyságod útját; és noha már is van oka berzenkedésemnek, — mert az éjjel hozák hírűl, hogy Lébén és Szent-Miklósra akarja Pálfi Haister hadát szállítani, kivel az Csalóközrűl való communicatiónkot akarja elvenni, s már Czundorfrúl, — az hol két seregünk vala, — ki is igazította Pálfi, s maga szállott oda, Miklósdorfra s Jandorfra, és Draskovics Oroszvárra; s az ki több: Komárom- s Esztergambúl föl s alá járnak már az hajók, csak elhiszem, éléssel. Mindazáltal, értvén Nagyságod mind azelütti s kiváltképpen mostani levelébűl az armistitium iránt való parancsolatját, s *nagy szükségét annak részünkre:* nem akartam ezekre rumpálni; hanem az curiositás kihozta vala Szirmai Uramot tegnap, már ismét béküldtem az mediatorhoz: ezeket remediálja, quia sunt contra pacta.

Ma kell Pozsonba gyünni okvetetlen Vratiszlaunak, magam is bémegyek ma Szombatba, — s én csak az Erdélybűl

kijövő hadak communicatiójának positiójátúl tartok, kirűl már másszor bővebben írtam Nagyságodnak. Máskínt mit akarnak az pozsoni hidakkal? nem tudom. Az két kis-Dunán már azúlta vetették meg az hidat, kivel igen okot adtak nekünk is az hídcsináláshoz, csak fánk s vasmacskánk érkeznék; az első talám eddig is ott van, az másikrúl nincs hírem Sréter Uramtúl. Botytyán hídja is, (Földvárnál) félek rajta, azon múlik.

Az Dunán való járását tiltanám, ha volna kivel; az hidat csináltatnám: de nincs gyalogom oda is, Leopoldhoz is, — mert az két heti éléshez nem hiszem, ragaszkodjanak csak, ha meg nem lesz az armistitium. Az dudvági munkám már ugyan véghez ment volna, s van is már effectusa, — most járja azt Lemer, nunc pro tunc. Határ bomlik, s Leopold omlik. Nyicsego!

Vratislau elérkezésérűl s úgy mindenekrűl alázatossan írok Szombatbúl Nagyságodnak; magamot azonban ajánlom Nagyságod kegyelmességében, és maradok

Nagyságodnak

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némi részben czifrákkal írva.)

40.

Tÿrnaviae, 20. Aprilis 1706, estve 8 órakor.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 17. Aprilis költ méltóságos levelét Nagyságodnak. Károli Uramnak szerencsés progressusiírt áldassék Istennek szent neve; mind jók ezek az békesség ösztönére! Azt is igen örűlöm, hogy Isten Nagyságodat hozza, — talám ezen accludált levél még szaporábban fogja Nagyságodat hozni: mert nékem azt izeni (a fejedelemasszony), hogy talám engedelme lészen az suspensio alatt is Nagyságodhoz gyünni, s legyenek itten lovak készszen; optime, libenter, — akár magam legyek kocsis, hiszem, úgy is egyik professióm!

Ma hozák meg Vratiszlau leveit is ide, ad omnes partes. Ma fogott Pozsonba érkezni Tillel. Az mediator holnap, együtt

Szirmai, Viza s Okolocsáni mind fölmennek, mert hivatja Pozsonba. Azt mondja Rechteren: holnapután ismét itten lészen. Már, úgy látom, keményen kapnak az armistitiumon, és azt kívánja Vratiszlau igen, — s mindeniknek, mind Szirmainak, Vizának, Okolocsáninak s Rechteremnek egyeránt ír felőle, — hogy efficiálják nálom: adjak Gróff Althamnak egy passust, hogy igyenessen mehessen Erdélybe; mivel Rabutin nem igen szokott az ordereknek engedelmeskedni: azért akarják elküldeni hozzá, de mi végre? s micsoda orderrel? nem írja; hanem az mediator csak gyanú- (gondolom) képpen mondja, hogy talám más ordert küldtek neki, hogy mozdúljon, és ha már in motu lenne, félnek attúl: netalán valamelly motussa az egész dolgot fölfordítsa, — azért akarják ily consideratiójú ember által intimálni. Én penig azt mondám: talám nem, hanem azt nem fogadta, hogy régen orderezték az indúlatra s nem indúlt, — most azt akarják: ha fortélyját látná, gyünne kiljebb, oda, az merre alkalmatossabb communicatiója lehetne, az armistitiumnak hadd vehetné úgy hasznát; avagy in casum viszen ordert, és pro casu informatiót hoz; s még lehet több is, kirűl szóllani nem kívántam, ut in exemplo: az török s franczia, etc. hogy lopódhatna az Száva-Dráva közé valami? Denique, illetlen volna, hogy ante armistitij conclusionem körösztűlbocsátanánk valakit az országon, hanem az armistitium hírivel talám inkább meglehetne; de extra viam communicationis, hogy Nagyságod híre nélkűl bocsáthassuk Erdélybe, — az nem lehet. Kért azért az mediator: írjak Nagyságodnak, és ha lehet, 4 vagy 5 nap gyühessen Nagyságodtúl váloszom, — ő is azalatt bona fide végére jár, quia nihil cupit, quod insincerum foret. Várom azért Nagyságod parancsolatját, az iránt mitevő legyek?

Pálfi nem berzenkedik már, megvannak embereink Szent-Miklóson, Nizsideren, s mindenütt. Constringálta 4 vagy 5 helyre hadát Pálfi, s maga van Pozsonban.

Kőszeget nem kell úgy érteni, Kegyelmes Uram, mert nem engedtem oly neutralitást; hiszem, az ki meghódol töröknek, nem lesz törökké; de, úgy hallom, úgy is kiszökött az német belőle, — vége van annak!

Az horvátországi sok jó hír sincs »csak« nélkűl, az

mint látom Nagyságod levelébűl. Addig vegyük hasznát, az míg lehet, az jó hírnek!

Már fa, deszka elég van Lévánál, már hordatni is parancsoltam; csak úgy szeretnék én ahhoz készűlni: mindene készszen s összefaragva másutt volna, s úgy vinnék készszen. Cum floribus elvinni s megvetni az hidat, három nap lenne in toto. Mert darabolva mi haszna kezdeni? Azért odíbb vitetem Lévánál, — rá kérem Le Mert: Mon ser, fet la, fet la! Eskoro. Úgy szeretném, ha addig Nagyságod Újvárban is vóna, cum omnibus cunctis.

Az rézpénznek baja, igenis, nagy; de nehezen szerettetjük meg erővel, mert ha följebb nem szabad adni: nem ad el semmit. Íme, 80—70 talléron folyt az mai vásárban az marha, — nem adta limitative, mert esküdt: följebb vette; visszahajtotta. Az limitatióhoz nagy communicatió és cointelligentia kellenék: mert, hogy limitálhatni itt azt ócsóra, kit drágábbra véve hoznak ide? et e converso. Én ugyan megcselekeszem Nagyságod parancsolatját: de bizony, jobb vólna az contrabant az sütésnél, *) mert legalább nekem használna, mint Károlinak egyszer, — de az sütés se nekem, se az országnak, hanem hogy holtig lesz cum libertate, ex tribu libertatis signatus. **) Bizony, Kegyelmes Uram, reátérünk még arra az circulatióra, úgy fog fogyni, s az szükség veti böcsit, nem az tilalom, sem szerelem. Majd, mennél jobban reménlik az békességet: annál jobban fogják útálni. Nem most kezdtem én attúl irtózni! Én az Dunántúl félek most zajtúl a miátt: mert ott még delicate kell bánni. Azonban egy pár csizma 5 forint kongó, — nem éri fel az hópénzzel, s nem tart kettőig; hanemha Földvárra sok sót szállítanának, — talám eltukmálhatná ember. Én azonban maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

---

*) T. i. hogy a rézpénzért (kongó) árúlni nem akarók portékái koboztassanak el, azon eddig ijesztő példáúl olykor-olykor gyakorolt büntetés helyett, hogy a rézpénz megtüzesíttetvén, az azt el nem vevőnek homlokára süttetett, bűnbélyeg gyanánt.

**) Czélzás a »Pro Libertate« feliratú kongókkal való említett megbélyegezésre.

Kegyelmes Uram, ezen francúzia ingenírnek szólló levél nem jó helyre csúszott nyilván, az én copertámba. Alázatossan visszaküldtem.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

41.

Tÿrnaviae, 23. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Micsuda követséggel megyen Andrási István Uram Nagyságodhoz, magátúl megtérti Nagyságod. Már magam is majd kifáradok mellőle az jó öcsémnek; úgy látom, erővel akar venni, s az *magahittségben meg nem szünik, míg bírhat az maga szájával.* Elhiszem, Kegyelmes Uram, Nagyságod dicsírve projectumát, kívánni fogja s parancsolni Nagyságod, hogy gyűjön Nagyságodhoz. Nekem is írt ezekrűl; én azt adtam válószúl: Nagyságod elérkezése s az armistitium dolga megmutatja dolgainkot, Nagyságod fog disponálni ahhozképpest velünk. Írja azt is, hogy Szent-György napjára hivatta az egész Dunántúl való vármegyebélieket personaliter, és minden falu bíráját harmadmagával Csepreghez; s minthogy penig ő tovább ott nem marad: küldjek más Generálist által: hogy hiába össze ne gyűljének, mert nem akarja: versiculos faciat, — alter ferat honores. Azt adtam arra válószúl, hogy küldjek én arra, az mire hivatta ő? s nem is tudom, mire? Gyűjön-í? ne gyűjön-í? semmit sem írtam. Talám jó lesz, Kegyelmes Uram, Andrási István Uram által (sic) sietve parancsolni: hogy jó dispositióba vette, nem kétli Nagyságod, az hadakot; még az armistitium conclusiója elűtt kívánna Nagyságod conferentiát tartani: gyünne reá, az projectumrúl is szólhatni.

Még semmi hírem Pozsonbúl, hanem tegnap gyütt pénzzel az commissarius, leopoldi s trencséni provisió iránt; de trencséni commendant az mediatorok levelére nem akarja engedni az Vág passusát, kit küldtem Pozsonba. Ha ma mi hírem gyün, tudúsítom alázatossan Nagyságodot, s éjjel-nappal

megyek Nagyságod udvarlására, mihelt érkezését érthetem Nagyságodnak. Kinek is kegyelmességébe ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., nehány szava titkos jegyekkel írva.)

42.

Tÿrnaviae, 24. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem ma délben az Nagyságod méltóságos levelét, kire való válaszomat tartóztattam, hogy bizonyossabbat írhassak Nagyságodnak. Már eddig van tudtára előbbi leveleibűl Nagyságodnak, hogy az követek leérkeztek tegnap estvefelé; ma adtak ismét egy maskara-írást: de Szirmai s a többitűl megértettem, hogy azon meg nem kötötték magokot. Igen sürgették az váloszt; megüzentem: nem hólyag!*) Most estvének elütte az revisita örvivel eljövének hozzám, nyomba az asseclái; Stepnyei csendessebb, mint valaha vólt. Nevezetessebb 3 punctum volt in difficultate, kirűl koczódtunk: 1-mo, ismét az 3 vármegyét (Soprony, Mosony, Vas) kívánták; 2-do, az Dunán és szározon 500 emberenként való communicatióját az hadaknak Erdély felé; 3-tio, csak két holnapi terminust cum diebus notificatorijs et conclusivis inclusive. Izzadtig koczódtam vélek. Gerhart és Kajali Uraimék is gyüttek in succursum — hallgatni. Annyira vittem: már recedál Mosony vármegyébűl, ad loca prius projectata Sopronyig, hanem csak in supplementum még Mosonbúl adjak valamely falukot, — kirűl in suspenso, sub spe hattam őköt. Ad 2-dum, ad minimum aliquo determinato numero vihessen recruttát; abban is ily reménséget adtam: potest forte Princeps induci ad aliquid, quod non faciet consequentiam. Ad 3-tium, deductis deducendis, pro solo tractatu sint 2 menses, a die inchoationis tractatus, és az többi is 2 holnapot involvál, úgy, hogy 4 holnapot

*) Hogy felfújják.

tészen in toto. Ezeken is kaptak, és mivel az elaboratio üdőt kíván: ezennel megyen currír, hogy ismét in tempore hétfőn vagy kedden virradtig megtudhassam az prolongatiót 10 vagy 12 napra. Én praescribálni nem akartam, az mint nevezték, úgy hattam. Hiszem Istent, az több maskara-positiók meg nem tartóztatnak. Le nem írathattam: mert abbúl veszekedtünk, hanem most fogunk holnap replicálni, és az kettőbűl interlocutorie egy mediumot csinálni, melyre hogy Nagyságodnak vehessem consensusát: magam viszem; optime, libenter, még köszönik.

Ezeket azért, Kegyelmes Uram, így értve: hogyha hétfőn nem udvarolhatok Nagyságodnak, oka lesz, hogy bizonyossat kell várnom, s bizonyossal mennem.

Érsek Uram, (Széchenyi Pál) is ma érkezett; holnap mind nálom esznek. Mikor mennek ismét Pozsonba? s engem visszavárnak-í? még nem tudom, de inkább hiszem: mihelt az medius terminusokon általesünk, én Nagyságodhoz menve, ők fölmennek, mert nem maradnak még némely dolgok kérdés nélkűl, elhiszem én. Az communicatióval lesz bajunk.

Pálfinak már cessált commandója: Starnbergh már Pozsonba érkezett, 300 lovassal — hallom — szaporodott.

Le Mehr most Esztergamot visitálja. Már az fa leérkezvén, meghattam: készíttesse az hídat valahol, és készszen vihessük helybe. Holnap megy az commissarius pénzzel Trencsénhez, — gyünek egy úttal az talpak is.

Osztennel nem lehetett szóllanom, holnap szóllok. Be jó volna; de ez dobra üti mindgyárst.

Bajnócz iránt alázatossan veszem Nagyságod kegyelmességét. Már én meghattam Dívínt, még Otlik Uram levelére nézve. Többel nem alkalmatlankodom Nagyságodnak írásommal, mert reménlem, nem soká udvarlok Nagyságodnak. Maradván is

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Az egész magyar rabokot széltiben bocsátják parollámra, csak recognitiót vesznek, és én az recognitiót complanálom mindgyárst rabokkal; már Bertótit (Zsigmond) kiverték az vasbúl. Revierírt elküldtek, osztán az a Labardo —

vagy micsoda, — mind elbocsátják. Már el is mentek az orderrel is szélt az várokra, úgy mondják.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

43.

Tÿrnaviae, 29. Aprilis 1706.

Kegyelmes Uram!

Lárma, lyárma!.... Megérkezém délután 4 órakor. Lárma, lárma! nem lesz nyúgodalom; lárma, lárma! Majdmajd, bezdze lárma! Nicsego. Én mindazáltal alázatossan congratulálok Nagyságodnak tiszta igaz szívembűl; hogy sok írással ne alkalmatlankodjam: íme, alázatossan mindeneket accludálok Nagyságodnak, valamiket tudok.*) Ego jam faciam mea servitia; mindgyárst disponam, — csak már Nagyságod legyen Nyitrán szombaton, hogy vasárnap ebéden ott egyezhessék Isten áldásábúl**) Nagyságod. Én nem mehetek tovább Senténél eleibe az Méltóságos Asszonynak. Van már 9 compania gyalog s 6 lovas ott Sentén, — holnap több lesz. Egy bataliont küldök Nyitrára; már ott meghattam, csak azt parancsolja meg Nagyságod: ha lőjjenek-í mikor odamegyen Nagyságod? avagy al'incognito légyen az Fejedelemasszonynál, hogy Nagyságod Nyitrán lesz, — ex insperato tanálkozzék össze ott Nagyságoddal Nyitránál? Én nem hagyom megtudni ő Nagyságának. Hoc bene.

Ad 5. Maÿ?***) hoc male; de semmi! Ezzel premálni akar; ha valamit nem néznék, — semmi, így is megmondom neki holnapután, hogy tovább mi sem akarjuk; feleljen, ha kell, kurvanyja már, ha itt lesz, ha nem is Vratiszlau! Úgy is Forgács morog, átkozódik, philosophizál: omnia contra, — most veszem literas amicissimas: nem ő vót a, csak rajta! Megirom neki: contrahálja juxta suum ordinem hadát, én is hac occasione, — kurvanyja osztán! Már ideüzentek hozzám; majd fel-

*) Ma már csak a fegyverszünet meghosszabbításáról szóló alábbi értesítés van mellékelve, — a fejedelemasszony leutazására vonatkozó levelek (a melyekre nézve gratulál Bercsényi) többé nem.

**) T. i. a fejedelemasszonynyal.

***) A fegyvernyugvás meghosszabbítása; l. a mellékletet.

bizgatom ezeket az tengeri csudákot. *) De, ber-ber! már rajtam régen.

Ezzel Nagyságod kegyelmességébe ajánlom magamot. Maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

Melléklet,

Intimat mediatio Confoederatorum Hungarorum Deputationi, sese hoc momento responsum accepisse, Sacram Suam Caesaream Majestatem concessisse prolongationem termini cessationis omnium hostilitatum, pro tempore quinque dierum, sive ad quintam Maÿ inclusive, deque hoc prolongatione, jam in Exercitu Majestatis Suae publicationem esse factam, et notitiam datam Domino Generali de Forgáts.

Quandoquidem autem appareat tempus pro conclusione armistitij angustum esse: rogat Mediatio, ut Deputatio Hungarica, quamprimum tale responsum reddere velit, ad propositiones generalis armistitij porrectas, ut ex eo foelix conclusio sperari queat. Tÿrnaviae, die 29. Aprilis 1706.

(Egykorú más, félíven, in folio.)

44.

Tÿrnaviae, 1. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Rádai Uram ő Kegyelme tegnap még itt érte az követeket, s ő Kegyelmét itt érte Forgács Uram. Ma veszem ezennel Nagyságod méltóságos levelét is. Én minden dispositiót megtettem már, és íme micsuda levelét küldte Szalai Uram, alázatossan accludálom Nagyságodnak. **) Úgy látom, maga az fatum hétfőre rendeli; mert ha tegnap bé nem érkezett az Fejedelemasszony, ma talám Szent-György vagy Bazínnal to-

---

*) Az angol és hollandi békeközvetítő követeket érti.

**) Ma már nincs mellékelve.

vább ki nem gyün, holnap Vedréden eszik ebédet, és étszakára gyün Sentére, és így hétfün érkezik Nyitrára.

Miben maradtunk itt az követekkel az punctumok iránt? Nagyságodnak fogja Rádai Uram referálni. Nem igen akarják nyújtani az armistitium napját, mert veszedelemtül féltik az erdélyi armádát.

Forgács Uramnak kedvére hattam Nagyságodhoz való menetelét. Immár ennél is ha bizonyossabb érkezik az Fejedelemasszonyrúl, alázatossan megírom Nagyságodnak. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

45.

Kegyelmes Uram!

Ma nyughatatlanúl vártam bizonyossat az Méltóságos Fejedelemasszonyrúl; 5 órakor indúltam ki Szombatbúl, s éppen szembe hozák velem ezen acclusát. Te Deum Laudamus! Az Isten engedje consolatiójára Nagyságodnak, s mindnyájunk örömével, nemzetünk dücsüsségével sokáig víg napjait Nagyságodnak!... Forgács Uramot elküldtem üdvözleni ő Nagyságát Bazínban. Holnap már tovább nem megyen ennél, ha akarja is: itt fog az feleségem szolgálni ő Nagyságának. Hajnalban jó vultus hajdú megyen Nyitrára 2 sereg Lócziébúl; estvére holnap még Csajági 5 compánia, vörös új köntösben fog Nyitrára menni, de csak étszaka ugyan, de hétfün reggel ott lesznek. Az Lóczi zöld hajdúit bízvást, Kegyelmes Uram, palotás helyett applicálhatni most: mert megtanúlták Szombatban az rendet, csak mondja meg: mitevők legyenek? adjutánt uram az hadnagyoknak, mert az kapitányjoknál jobban megtanúlták, — de az is jó ember. Én várok Nagyságod

parancsolatjátúl: tovább mely órakor tájban érkezzünk bé Nyitrára? mert ahhoz képpest fogom az útat s indúlást rendelni innen. Ezzel maradok

Nagyságodnak

Sente, 1. Maÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

46.

Kegyelmes Uram!

Íme, adjutantomot magát küldtem, az ki bent volt Pozsonban, hogy tehessen Nagyságodnak relatiót, azon katonával, az ki ezen accludált leveleket hozta, s jelen volt Bazínig az Méltóságos Fejedelemasszony késérésén; s várom általa további parancsolatját Nagyságodnak.

Írják Samarjábúl, hogy az németek az Lajta s Pozsony között való falukra oszlottak, s az Lajta hídjait elhányni parancsolták. Úgy látom, úgy érték az Lajtán való átmenetelt, — nem mint Nagyságod. Én ugyan megmondtam: úgy ne véljék, hogy az Rábán általvigyük az hadakot.

Károli Uram jó hírt ír: ismét Torda felégetésével ruináltatott 3 regiment.

Csak elhiszem, gyün ma Pozsonbúl hír s ember az mediatiótúl, ki hogy elvonna az Méltóságos Fejedelemasszony udvarlásátúl, igen bánnám; de hiszem, Nagyságod híre nélkűl úgy sem lehet már hirtelen kiadnunk az választ. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

Sente, 2. Maÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

Ezen szegén katona lóhalálában gyütt örömében, megelőzte az póstát, s az szomszéd faluban hatta ellállott lovát. Nagyságod szegénnek devotiójáért ajándékozza meg.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

47.

Sente, 2. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Te Deu-um Lauda-ha-ha-hamus!.... Már az Méltóságos Fejedelemasszonynak megcsókoltam ruháját; mikor indúlhat? még nem tudhatom, mert nyughatatlanságát panaszolja; én ugyan bíztatom: ha reggel indúl, elér Tapolcsánra. (Kis-Tapolcsány).

Az feleségem alázatossan udvarol minden nappali édességével Nagyságodnak. Bor elég van ott Nyitrán, az mely öt hordót Nagyságod emlegetett, afféle, — az kirűl már írt is Csáki Uram oda az kúcsárnak.

Az mely 4 gavallér van az Fejedelemasszonynál, szóllottam felőlek; azt mondja: nem kell kételkedni irántok, mert nem rendeltettek melléje, — ki svéd, ki bavarus; de, Kegyelmes Uram, nem hiszek én nekik, — szörnyű labancz bűzük! Én mondtam: nem merek idegent bocsátani Nagyságodhoz, de az Fejedelemasszony bíztat velek.

Csajági hajdúi elmentek már, sok már eladta mundírját, mint az czigány az házot tavaszszal.

Ma is, holnap is megyen emberem még Nagyságod udvarlására. — Azonban maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Szirmai Uram ezt írja. *)

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

48.

Sente, 8. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap ide későn érkezvén, ma küldtem mindenfelé, az hadaknak összejövésére; holnap itt Majténnál tábort ütetek.

*) Levele ma már nincs mellékelve.

Forgács Uram ma reggel elment; úgy látom, contentummal. Hirem semmi sincs, — hanem ezen accludált levél érkezvén, nem akartam tartóztatnom. Kajali Uram érkezett most hozzám, mondja: tegnap Szirmai Uramék még bémentek vala Szombatba, 3 órakor mentek ki (Pozsony felé); az mediatorok penig bé sem mentek Szombatba. Az érsek is ma kiment Pozsonba, — mégis fölbíztatták az várost (Nagy-Szombat) az armistitiummal, kinek virradtig lesz hire. Pozsonba 12 sajka érkezett bizonyossan, három felől confirmálják; csak elhiszem, első munkája lesz az Duna.

Az embereket hajtatni az leopoldi munkához már kiküldtem. Most csak széllyel vannak az hadak, alig tudom öszszehajhásznom az tiszteket is, azért el sem merek mennem magam. Az vasmacskákért, Le Mehrírt elküldtem még tegnap. Ha mi hírem lesz, udvarlok alázatossan Nagyságodnak. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

49.

Kegyelmes Uram!

Még sincs semmi bizonyos hírem; Forgács Uram 12 órakor volt délben Samarjában: bémehetett az Rábaközre. Az német Köpcsénnél feküdt; úgy vót, hogy Gátához ment, de nem bizonyos.

Le Mer itt van, az fa elég lesz az Vág hídjához; vasmacskát, köteleket, szekereket várok most össze, — rajta leszek azonnal. Azonban tábort szállok az lovassal, az gyalog már Sentén van mindenestűl.

Elhiszem, Kegyelmes Uram, nem felejtett Nagyságod karabínyosokat küldeni az Duna mellé, kit Ebeczki Imre Uramnak kellene tudni, — másként is örömöst megadná az kölcsönt az komáromi commendantnak. Már 3 öreg hajót bocsátottak Gútához: de még hajdú nincs az Duna mellett, — nem jó lesz odavinni.

Íme, Kegyelmes Uram, Kajali Uram informatiója az török supplicatiójára. A mellett Nagyságodnak némely levelei szállásomon maradván Nyitrán, visszaküldtem alázatossan. Magamot Nagyságod kegyelmességébe ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Sente, 9. Maÿ 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

50.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem ezen accludált levelét Csáki Uramnak, kit alázatossan megküldeni akartam, míg particularitásokot érthetek. Már Leopolddal nem sietek: de ugyan elküldöm most Le Mert megvizsgálni mindeneket, és még ratificatiója nem érkezik, az hadakot nem szaggatom meg, — jobb, csuporton legyenek!

Magamot azonban ajánlom Nagyságod kegyelmességében; maradván

Nagyságodnak

Sente, 9. Maÿ 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.

51.

Sente, 9. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Most estvefelé érkezett ki Gerhárt Uram hozzám. Az punctumokot subscribálták az commissariusok: Vratislau és az érsek, s ugyan ollyan pöcsétessen assignálta az mediatio az deputatiónak, s mássát kérte maga pecsétje alatt. Nincs semmi mutatio ollyas benne, etiam Confoederationis nomen, sine dubio. Hanem ad partem, íme, micsuda reflexiókot, sub titulo interpraetationis, adott bé az mediatio, — alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Kire mindgyárst tettem magam replicát, s ugyan in minuta vitte el magával Gerhárt Uram; essentiáját

feleletinknek megjegyeztem. Már el kell várnom holnapig: mi vége lesz? s expediálok mindenfelé intimatiókot. Karvához hajdút küldök, az hadakot elrendelem, élések- s fizetésekrűl disponálok, — s úgy udvarlok oszton alázatossan Nagyságodnak.

Mondják, nagy örömmel tért meg Rechterem, üzent mindgyárst az uraknak: Czauner Uramnak, Fördős Uramnak, Bótos János Uramnak, Várnai Uramnak, etc., hogy ope mediatoria subscribáltatta az armistitiumot per omnia puncta. Alo, tyusztigh — lusztigh!

Az mi lovas hadunkot bé fogom Csalóközben szöktetnem: mert félek igen az szökésétűl Szalai hadának, s ugyan Szalait teszem contralór-commendantnak a püspöki passusra. Úgy is iszik, — igyík vizet, azzal meg nem iszsza eszit, mert az Duna vize nem oly erős, mint az tokai harmat! — Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

52.

Sente, 10. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Mai alázatos levelem írása után semmi egyéb hírem nem érkezett, hanem hogy az német tábor, — ki is köpcséni mezőben, irányjában az püspöki sánczunknak feküdt vala, — tegnap egészszen elment Farkasfalva felé; de, hova szállott? még nem tudom. Oroszvárrúl maga az öreg Zicsiné üzent által Samarjába, hogy Draskovics Jánosnak hadastúl vissza kell menni: mert az franczia bent van már Horvátországban, és Pál Diák katonái*) vele vannak, kik az zágrábi marhát is elhajtották bizonyosan.

*) Mihályi Pál Deák, másként Deák Pál, magyar — és nem rácz — huszárezredtulajdonos, a ki ezredével Olaszországban igen vitézül harczolt vala a francziák ellen: de megsebesülten fogságba esvén és sokáig ki nem váltatván, sőt a német tisztektől boszantatván, harag-

Még tegnapi replicámra nézve miben vadnak Szombatban? nem tudom; csudállom az Erdélybe menendő curíreknek való passust nem sürgetik. Szép volna: oda késnék az hírtétellel, — s azalatt előre töltsük meg az várakot. Trencsénben elvitték az ordert az Vág felszabadítása végett; én is parancsoltam már mind oda, s mind az 6 hajó lement. Az öreg vasmacskákrúl méltóztassék parancsolni Nagyságod, az kiket csináltak; apró lesz vagy 30 mindenestűl, — de az csak semmi. Fában s másban nem lesz talám, kötelekben is fogyatkozás. — Holnap magam is udvarlok Nagyságodnak. Maradván·

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

(1-ső melléklet.)

Quandoquidem Sacra Sua Caesarea Regiaque Majestas consenserit in liberum cursum Fluvÿ Vagi, tam ex capite primi, quam subsecuti Generalis Armistitÿ, eumque in finem mandata Sua dederit Commendanti Threnschenii, et ideo nulla jam amplius ratio sit, quo minus prompte annona provideantur Leopoldopolis et Threnschinium, cum et alioquin nisi intervenisset cessatio armorum, tentasset jam exercitus Suae Majestatis eam invehere: rogat Mediatio, ut sine ulla ulteriore mora, et quidem crastina die, si non omnis, saltem aliqua invehatur annona in Leopoldopolim; et ut circa hoc punctum certa esse possit Mediatio: petat a Deputatione Hungarica cathegoricum responsum. Tÿrnaviae, die 9. Maÿ 1706.

(2-ik melléklet.)

Licet quidem pro priori etiam erga conclusionem initam de administratione annonae in Praesidia Threnscheniense et Leopoldopolense sufficientes jam dispositiones factae fuerint, et pronunc quoque praesto sint; quia tamen inconveniens

---

jában »franczia kuruczczá« lőn, s XIV. Lajos szolgálatában huszárezredet alakított magyar szökevényekből. Később azonban megújra visszaszökött.

inpedimentum Domini Commendantis Threnscheniensis, non curata etiam intimatione Mediationis, hactenus remoram causaverit, et jam taliter liberato cursu Vagi, cum per novos ordines eidem intimatum sit: ideo quamprimum liber passus Vagi, Deputationi huic notificatus fuerit, nihil intermittetur, quod sufficientem et tenori punctorum Armistitÿ convenientem administrationem annonae pro ijsdem quoque Praesidijs respicere videbitur, pro cujus effectuatione certus quoque officialis actu expeditur; remora porro administrationis non est penes Commissarios Confoederationis, cum praeter impedimentum etiam Commendantis Threnscheniensis pro Praesidio Leopoldopolensi, ad requisitionem Inclÿtae Mediationis, erga tempus unius hebdomadae jam sit eidem administrata annona, quod forte Mediationi necdum fuerat cognitum. Tÿrnaviae, 10. Maÿ 1706.

(A két melléklet két félívre írt egykorú másolatból áll, in folio).

53.

Nyitra, 15. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Micsuda levelet intercipiáltak az Duna mellett, — kiket egy ladikon 7 hajdú vitt volna Esztergambúl Komáromba, — alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Meghattam, Újvárba vigyék az rabokot, mert hiszem az communicatio hír nélkűl nem szabados. Clavessel van az Bellicumnak irott levele az budai commendantnak: de hiszem az győri commendantnak irott levelében két szót kiír, kit amott clavessel, az mint subtraháltam is, — abbúl kitanúlhatja Jánoki Uram az többit, s legalább jó lesz az clavist tudnunk másszorra; talám azt is kilátjuk belőle: mennyi hada van bent?

Az szálok már érkeznek, csak az elhordatásában ne légyen fogyatkozás; kire nézve még Tapolcsánbúl írtam Nemes Bars, Hont, Zólyom, Nyitra vármegyékre az szekerek végett: de nem bízom oly serénységekhez, ha nem lesz mindenütt segítőjök az vármegyék tiszteinek; azért, Kegyelmes Uram, ha tetszenék Nagyságodnak, jó volna az karabélyosok közűl minden vármegye szolgabírói mellé valamellyeket kül-

deni; úgy szoktam practicálni: egy vice-hadnagyot küldök két-három alsóbb tiszttel s egynéhány lovassal egy vármegyére, s az vice-ispányokkal subdividálják azokot az szolgabírák mellé, pro assistentia celerioris executionis commissi. Most az karabélyosok vihetnék véghez, mert írtam is az vármegyéknek, hogy mennek assistálók; ha penig Nagyságod úgy nem akarja, — küldök én azonnal.

Prileszki Pál Uramot nem kaphatom; azt szükséges volna, minélhamarább Szakolczára expediáltatnék.

Az Commissariatusság iránt, Kegyelmes Uram, nem tudom, mikínt parancsol Nagyságod: ha ebbül az cassábúl adatódjék-í az Nagyságod mellett levő Commissariusnak is? Mert talám az fölföldi cassának annyival fogy az exitussa, az menynyivel az hada ide legyün. Ezt csak pro informatione kérdem, Kegyelmes Uram; mert ha az Commissariatusságnak havonkínt 20,000 forintot, újvári épületre 20,000, szombati költségre 10,000 forintot kell erogálni: nem lesz elég az Dunántúl való s ezen corpus fizetésére, — mert csak 4 havi restantiája 5—6 regimentnek 100,000 forintnál többet emészt. Most sincs 30,000 forint az cassában, de bíztatott Hellenbach.

Ezen Bottyán Uram accludált levelét, Kegyelmes Uram, most hozák. Nagyon hirdetik mindenfelül Pál Diák horvátságát. Az regimentivel (Bottyánnak) van bajom: mert 24 zászlója van, egynéhány intimatiómra nem akarja megosztani Szekeressel az ezrét, s panaszkodnak, hogy fizetéseket ki nem adja, magánál tartja. Már megírtam neki: generális-mustrát tartok iránta, és imputálom nekik, valamit fölvettek, valami mundírt Kecskemét adott, valami köpönyeget s posztót elnyeretett Igalnál, — miért ki nem osztotta? s mért nem dividálja az regimentet? S ezért írja: ne mutogassak imide s amoda! De, reáküldök az mustrára bizonyossan, az Úr Méltóságos Generális Uram népe közé! Az új hada az Sió mellett meg ollyan, hogy az, kiknek denegáltam az tiszt-kéréseket: odacsatlották magokot, széltiben disponálta őköt, csak ordert küldözött rám: ezt ennek s ezt amannak tette, — fizessek neki! Én megírtam: nie potvalam; azt mondja: mit tud hozzá? én vagyok a Generális! Még sem haragszom, csak szánom.

A propo!.... Ebeczki Uram az útban mondta ki, mit

nyögött; reáüzent (Forgách) *Horvát Zsigmondra: felakasztatja,* ha az regularis hadának fogyatkozása lesz: mert az csak az, — a többi illyen s amollyan! Azoknak húst, bort, fehérpénzt. Valahol lesz: nem lesz ott más commissarius, sem oeconomus. Az maga regularis hadának mindenek meglesz; de ti szépen vattok, itt hadlak, így van s amúgy, — s azon zöndűltek vala fel az hadak: meglássuk, az ebadta véresszájú regulárissa vagy elnyelje az németet, — vagy, ha úgy szalad, mint mi: halomba vágjuk az ebadtát! Mi szenvedünk, ő quártélyoz; most született az ebadta: s már is jobb légyen nálunknál? fizetése, tartása, böcsűlleti jobb, mint nekünk, etc., etc., etc. Ez ám az Lóczi hajdúi confusiója, — de lecsendesedett. *Maga is megijedt volt Forgács.* Azt mondja: *csak jel, nem siet, ha Forgács elgyün. Ebeczki sem menne vissza, ha ott maradna, mert csak azt declarálni csalta magát által.*

Ezeket, Kegyelmes Uram, mind penig Bottyán dolgait pro informatione praevia kívántam alázatossan értésére adnom Nagyságodnak, magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván.

Nagyságodnak alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Az simonytornyai kapitánnak micsuda caracterrel kell fizetni? alázatossan várnám Nagyságod parancsolatját.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal írva.)

54.

Nyitra, 15. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Már elvégezése után másik levelemnek, veszem curírja által levelét Forgács Uramnak, kinek is azonnal írtam, az Lajta rippáját dilucidáltam. Az vásárra minek várna commissariust, mert az nem administratió. Az vásároknak rendit practicálta maga azelőtt Kassán; instituálja, — ne fiat fraus.

Az Csáki, Bertóti, és Esze ezereit jónak hattam, ha általküldi: mert így csak mutogatnak egymásra. Géczi Gábort csak destináltam vala, félek, confusiót fog okozni illyen nyilván jőve; arrúl nem is írtam. Hanem Bottyán mellé rendelt

6 ezer lovas, úgymint: Balogh Ádám, Somogyi Ádám, Botytyán, Szekeres, Goda, Sándor László, hadd subsistálna Pápa és Fehérvár között, és szállanának mezőre: hadd mehetne mustra- és fizetőmester közikben.

Jobbnak látnám már, ennyiben kelvén, 3 tábor lenne, dispositiója szerént Nagyságodnak; egyik az Duna mellett, reguláris, Forgács; 2-do, Fehérvár s Pápa között Bottyán; Jánosháza, Sárvár között Antal (Eszterházy), most Ebeczki. Az Rábaközön Andrási István, az mint is írtam felőle Forgácsnak: küldené be Andrási Istvánt, mert ha mi kérdése lesz az németnek, hun tanál Commendérozó-Generálist? Az Rábaközön fog keresni, — azonban sohult senki.

Az kőszegi quaestus iránt jó volna, Kegyelmes Uram, Nagyságod iratna túl az vármegyéknek, úgy, mint innen, és constituáltatnék oda is egy Prileszki, Forgács által.

Most írják Kajali Uraimék: az ratificatiót már Nagyságodnak is meg kell küldeni. »Dux et Senatus« be-be már! Így kell acceptálni, — kit agnoscálni nem akart.

Bertóti (Zsigmond) már kiszabadúlt, ad quietantiam. Eloszlott az német, de még nem tudom, hová? Én megírtam Forgácsnak az publicatiót; itt is meg lesz holnap. Maradok azonban

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

55.

Brunócz, 18. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem Nagyságod méltóságos levelét, az ratificatiónak mássával, kiben noha semmi sincs subtrahálva, — alkalmasint kilátom mindazáltal az praerogativás stilussát, kiben nem tudom, ha nem legnagyobb-í az »Regno nostro«? De hiszem, azzal nem övé, míg nem uraljuk!

Az Nagyságod és Senatus neve alatt való ratificatióban cum humili veniae petito gondolom: talám, minthogy Dux et

Senatus loquitur, nem szintín illik oda: »is Principalis conatus nostri«, hanemha kis bötővel iratik az principalis. És ad calcem: »et Fide Christiana« talám elég volna: »et bona Fide publica«. Azonban, ha Rádai Uramot meg nem bántanám, alázatossan kérném Nagyságodot, méltóztassék megítélni: mivel illik ide jobban az »posteaquam,« mint az én szokott forem?

Az Cancellarius és Secretarius Uraimék absentiáját lesz könnyebb kipótolni: mert Lapsánszki Uram Szombatban lévén, megírtam ő Kegyelmének, póstán menjen Nagyságodhoz, minthogy tepnap írta Kajali Uram, hogy Rechterem ollyat mondott: addig Altham el nem mégyen, míg az ratificatiója Nagyságodtúl nem érkezik, noha már Pozsonba érkezett, és Szombatig késérűt kívánt, minden emlékezeti nélkűl az Dunának, — mégis Rechterem Uram azt proponálta: nem mehetne-í az Dunán le? Kire megírtam Kajali Uramnak: exprobrálja, miért publicálnák? és mindkét részrűl ante publicationem? Miért kívánták tam impatienter nemcsak ante ratificationem, hanem etiam ante publicationem az Dunán az élést? miérti Trencsén s Leopoldban? ha még elküldeni is hallasztják Erdélybe ante ratificationem? 12 napot sokallottak, s meg sem indúl addig, jobb várakozzék még Altham Uram, — megvihet egyszersmind együttal principium et finem armistitÿ. Egyébaránt ne gondolkozzanak felőle: hozzáfogjunk az tractához ante publicationem armistitÿ in Transÿlvania, mert ezeket sinceritássának példájúl így mutatja.

Az szekerek hajtására mindgyárst elküldök. Már ezerig való szálfa ideérkezett e tájára: de csak kiverték, s elszöktek az szálosok, — most hajtatok embereket, s megindíttatom. Csak az szekerek legyenek s vasmacskák, — nem lesz fogyatkozás fában s deszkában!

Bene Pál Uram az marhát az udvari hadra kívánja: de hiszem mind egy cassa, csak onnan kell lenni, az honnan telik. De, ha ide nem hoznak, itt nem terem az cassa.

Bottyántúl megmentve vala Nagyságod, — maga parancsolta fel Nagyságod; jó lesz mindgyárst az Pápa táiki corpushoz.

Az kőszegi quaestus inspectióra nem lehet Horvát Zsig-

mond Uram: mert Fő-Commissarius, nem lehet ott helyben. Megírtam volt Forgács Uramnak: rendeljen; azért talám az vármegyékre szólló Nagyságod leveleiben nem is kell nevezni senkit, csak az a végre rendeltetett commissariust, inspectort, etc.

Az publicatiórúl én már írtam mind innen, s mind Dunántúl, véghez is ment. — Károli Uram levelének jobb az titulussa magánál; ugyanis dispositióiban, látom, serény, nem oly regularis confusiókot látok benne; de, hogy Príni Miklós Uram elég légyen, vagy más akárki is azok közűl, — nem tudom.

Én is holnapután innen Nagyságod udvarlására indúlok. Magamot azonban Nagyságod gratiájába alázatossan ajánlom.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Megírtam Kajali Uramnak: az Istenért, ne hagyják magát Rechterent, míg el nem igazítják Althamot.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva.)

56.

Sente, 20. Maÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Nem henyéltem Brunóczon is: mert már tegnap s ma másfélszázig való talpat, kiben circiter 2500 szálfa lesz, szállítottam Séllyéhez; mindennap érkezik több is, magam is holnap odafordúlok, meglátom: ha érkeztek-é szekerek? hogy elszállíttathassanak; csak már igyenessen Karvához szállítani parancsolom készűletit. Vasmacskák, kötelek, az mi itt van, mind elküldöm.

Forgács Uram ma méne Komjátira; elhiszem, udvarol holnap Nagyságodnak, holnapután én is. Írja nékem ő Kegyelme, hogy még helyben van az német, nem ment statióira;

nem jó lesz kedvére hagyni, vel propter vigorem sensus armistitÿ.

Nem tudom, mint érkezhettek az urak eddig Nagyságodhoz? de talám jó volna értésére adnom Domina Mediatiónak: ne gondolják, hogy az tractát praecipitáljuk ante effectum armistitÿ.

Kajali Uram már mindenekrül tehetett relatiót Nagyságodnak; én peniglen Nagyságod kegyelmességébe ajánlván magamot, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külczím: Méltóságos Erdélyi Választott és Magyarország Vezérlő-Fejedelmének, Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának. — Újvárban.

P. H.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Bercsényi legkisebb, finom vésetű gyűrűpecsétével, piros spanyolviasz-nyomatban.)

57.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Nagyságod méltóságos parancsolatját, az sentei plebánus iránt. Én ugyan nem ösmérem: de talám jobb deductióval kellett volna feltenni vádját, mert az sok fel s alá Újvárban járó labancz curíroktúl elhitegettetvén, lehet, hogy inkább féltében s bújában említhette, hogy erre készől az ellenség, — az mint közönséges volt az bányának való készűletinek híre. Én ugyan justificálni nem kívánom, *csakhogy luteránus Vinkler. Nem örömest* scandalizáltatom papjainkot ok nélkűl: mindazáltal Nagyságod parancsolatjábúl megírtam Pyber László Vicarius Uramnak; tudom, nem fogja ezt az cédulát egész s elég oknak tanálni, egyházi embernek hite s fidei dignitássa ellen s oly gyalázatos prostitutióra, ut amoveatur.

Szálénak is irok az rab felűl, s megexamináltatom.

Szirmai Uram elment még tegnap reggel, eddig Pozsonban van. Ezzel maradok

Nagyságodnak

(Datum nélkűl.)

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k. némi részben czifrákkal írva.)

58.

Kegyelmes Uram!

Minthogy parancsolatját Nagyságodnak nem vehettem: íme, mit írtam Szirmai Uramnak, alázatossan megküldtem Nagyságodnak, — engedelmessen várva tetszését. Pekri s Rádai Uraiméktúl értvén az dolgokot, most miben vadnak? nem tudom. Kegyelmes Uram, stálhat-é mai csekély opinióm? Bizony, több hamisság fekszik alatta; igen moderálni kelletik már az indifferentiát, s össze kellene kötni az publicummal jobban. Már talám jobbnak látszanék csak praescindálni minden directiva válosztúl, és csak azt írnya: maga is megítélni Nagyságodot, ha ily levelére simpliciter kiadná Nagyságod magát; gyűjön, ha gyünni akar, — ihon az passus! Mindazáltal amúgy sem involvál semmi rosszat; valamint Nagyságodnak tetszik. Alázatossan követem Nagyságodot bátorkodásomrúl. Maradván

Nagyságodnak

(Datum nélkűl)

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

59.

Kegyelmes Uram!

Alázatos búcsúzásom után itt is búcsúztam. Úgy látom, új kérdések fognak támadni: mivel midőn Nagyságod minapi conferentiában tanálta mondani, hogy Generális Uraimék

mind Feld-Marsalkok, s nevezet szerént Károli Uramot hogy declarálta Nagyságod; jóllehet ugyan, hogy Antal Úr iránt mondta Nagyságod, nem declarálta. De, Kegyelmes Uram, Nagyságod parancsolatjábúl disponáltatván Antal: cedáljon Barkóczinak, Károli penig eddig Antaltúl, Antal Barkóczitúl. (Sic.) Már Károli declaratus Marsallus: Barkóczi is vindicálja Nagyságod szava után. Már ez mikínt lessz? Alterum, Simony Ur (Forgách) igen sajnálja, hogy már mind egy húron lesznek mindnyájon. Három vagy négy Feld-Marschalhoz indifferens commandó, s nem subalternatio illik.

Ezek, Kegyelmes Uram, már így pululálnának; hitemre, csak ex obligamine akarám értésére adnom Nagyságodnak, és hogy méltóztassék Nagyságod provideálni. Talám jó lenne olylyan értelemre magyarázni: mivel per districtus-levő magyar generálisságok aequiparáltathatnak Feld-Marsaloknak, azért úgy értette Nagyságod: már Károli túl a Tiszán, Barkóczi Tisza-Dunaközön, Antal túl a Dunán, in suo districtu kiki Feld-Marschal; de, quoad servitia campestres et ordinem subalternationis, lehetnének in suo statu. Mert ez nagy promotiókot fog maga után húzni. Alázatossan követem, ha ezzel vétek Nagyságodnak: de ezt szükségesnek véltem, mert most Antalhoz menvén ezen hír, confirmálni fogja postpositióját; ezeket penig az urakot *jobb megölni, mint disgustálni.*

Nagyságodnak

(Datum nélkül.)

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

60.

Tÿrnaviae, 16. Junÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapi beérkezésem után, ma vala nálom Rechterem Uram, ki is semmit egyebet az armistisium ellen való panaszoknál elő nem hozott, és azokrúl szólván, úgy látom, disaprobálja maga is az commissariusok munkáit Győrett, Budán, s másutt is; hanem, csak a mennyiben kérdésünk nem lehet, annyiban kívánt passust. Kire feleltem, hogy Generális-Com-

missarius Csáki István Uramra van bízva, adjustatióját ha teheti, kiadja az passust is; csak azt kívánta: tegyük írásban még difficultásinkot, és az Morvábúl revisionaliter hozandó élést Trencsénben ne sajnáljuk, és mivel elmégyen ezennel Pozsonba: küldjük utánna. — Pozsonba való menetelének oka, hogy nem gyünnek vissza Bécsbűl az commissariusok, (mert még az Lotharingus Bécsbe ment vala; competentiát hallok lenni az érsek és Vratiszlau között,) holnap az replicát plena Commissione fogják exhibeálni, és hétfőn mind Stepnyei, Brunix, s ő is megtérnek ide, hogy itt is plena Commissione tota Mediatione exhibeáltathassanak az punctumok. Ezen vettem occasiót, s mondom, hogy talám nem tractára gyűnek már, hanem csak sententiát hoznak le, s azért akarnak az armistitium végével együtt járni. Kin sopánkodva mondja: igen elkéstek ab utrinque az dolgokkal, és concludálja azzal: Interim tamen adhuc supersunt aliquot dies in Julio, et Commissio Caesarea scribit se tam legaliter respondere, ut etiam Dominus Archiepiscopus et alij Domini Ungari affirmant, ut vix sperant aliquid posse superesse. Arra mondám: jóval jó; de már nem lesz üdőnk placidálni is, ha mind jó volna is: mert mi mindgyárst oszlunk, minthogy az 12 napot elalunni nem akarjuk; másik az: hiában tentálnak: mert mi is tentálni fogjuk őköt, s látom, majd esztendős munkánk mit hoz magával! Gondolkodik, s azt mondja: nem kell alkalmatosságot adni arra; azon leszünk, ante productionem termináltassék az prolongatio. S hát, ha mi is azt mondjuk: lássuk előbb az replicát, ha méltó-é? Na-na, man muesz ehender auszmachen!

Már búcsúztakor tőlem kérdi: Vratiszlaunak ment-é passusa? Felelém: úgy tudom. Kérdi tőlem: tudom-é, mit akar? Nem tudom, de ugyan mit negociál? ő tudja. Hiszem írt valamit? Úgy hallom, azt írta: ha az erdélyi fejedelemségen fennhágy az Fejedelem, etc. Szememben megcsóválja feit. Én mondom: szép propositió; ugyan egy levél exoperatiójára való negociatió. Azt mondja: Dasz iszt wohl auch narisch; fragh unsz Vratiszlau! Ich woasz nicht, aber ich glaub, esz wehr doch sicherer durch die Mediation agiren, dann esz muesz doch allesz zuglaüch auszgemacht sein. Azzal csak el-

mene. Ebbűl azért nincs mit concludálnom egyebet, hanem, hogy hétfőnek elűtte el nem gyün, ha gyün is, — kit megírtam Géczi Zsigmond Uramnak; másként is, megvadnak az dispositiók.

Sennyei Uram mondja: tegnap hozta az erdélyi követséget elől, hogy csak mi folytatnánk, nálok nélkűl: mert nem acceptálhatni, etc. Noha, úgy látom, majd ceremonia nélkűl lesz ezeknek vége, vagy egy, vagy más.

Kéri János Uram levelét veszem: az feleségemhez kéredzik leányjával; megírom neki: nincs itt; már is Pozsonban vannak. Ocskai micsuda levelet ír, alázatossan megírtam Nagyságodnak; mit parancsol azon ember felűl, hová vigyék? Itt nem jó lesz tartani, sem examinálni.

Morvában nincs gyűlekezeti egyéb, hanem Dévénnél szállott táborba az ordinarie istrázsán szokott lovasban s gyalog; meghattam, jobban megvizsgálni.

Ezzel maradok
Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben. S. k.)

61.

Kegyelmes Uram!

Balogh István Uramot expediáltam már Szent-Györgyre, és mind Szenczre, s mind Sentére rendeltettek jó praetextussal fölváltó késérők, nemkülömben az szekerek s lovak is meglesznek. Már Mocsonakrúl is lesz késérőjek Tardoskeddiig, — de onnan nem tudom, ha Bezzegébűl való lesz-é? vagy Nagyságod küld eleikben? Hanemha csak Sentérűl kell Tardoskeddiig vinni egy rendbeli Nagyságod lovainak: nem tudom, nem messze lesz-é? Jó ugyan az útja.

Szintín indúltomban veszem Sennyei Uramnak acclusáit. *) Nem tudom, kellessék-é kiadni az passusokot ante reportum revisionum? Azalatt vagy hallad, vagy elvész az armi-

*) B. Sennyey István itt említett levelét l. mindjárt alább.

stitium; most lett volna ideje az mi részünkrül béadni retorsive az praetensiókot, kit talám elkövettek ma. Én azonban Nagyságod kegyelmességébe ajánlom magamot.

Nagyságodnak

Séllye, 25. Juny 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

62.

(B. Sennyey István, gr. Bercsényi Miklóshoz.)

Méltóságos Fő-Generális Uram!

Alázatossan szolgálok Nagyságodnak. Tegnap az mediatió minémő prejectatiókat tett előnkben, s arra minémő replicát adtunk? in acclusis Nagyságodnak megküldöttük. *)

A mi azért illeti azon béadott panaszinak remediumját: minthogy még az iránt, sem az commissariusoktúl genuina informatiónk, sem pedig Nagyságtoktúl teljes instructiónk mind-eddig nem volt, — relegáltuk Nagyságtokra, kérvén az commissariusoktúl is az iránt hovahamarébb ide kezünkhöz küldendő választ s informatiót. Az praetendált passualis levélnek kiadatását is halasztottuk az további Nagyságtok dispositiójára, nem lévén arrúl is semmi absoluta instructiónk. A minthogy a nélkűl az mediatorokkal discursusban sem eredhetünk, annyival inkább választ nem adhatunk.

Az Nagyságodtúl küldött punctumok, az mediatio eleiben még nem terjesztettek, várván előszöri az iránt való propositiójoktúl; de nem lévén mentió felőlök, azon lészünk: még ma proponáljuk. És mivel szűntelen únszolnak, s praetensióiknak siető effectuatióját kívánják: hogy annyival inkább mind ezeknek megorvoslásával, mind más interveniáló dolgoknak helyesbben s jó renddel való folytatásával magunkot voltaképpen alkalmaztathassuk: mentűl hamarébb az Nagyságtok

*) E tervezet és válasz ma már nincsenek mellékelve, megvannak azonban a mediatio actái között.

teljes instructióját, s azokrúl való további dispositióját elvárjuk. — Datum Tÿrnaviae, Die 25. Mensis Junÿ, Anno 1706.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Sennyey István m. k.

(Eredeti, egy íven, — melynek azonban a külczímet tartalmazott hátsó fele ma már nincs meg — in folio írva. Csak az aláírás sajátkezű. Melléklet Bercsényi ugyanezen napi leveléhez.)

63.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

E napokban érkezvén Thúróczy Gáspár Kapitány Uramhoz ezen pap, ki máskínt stomfai fi, az anyja is ott lakik, maga pedig most jő Francziaországbúl, — a mint látom, jó qualitású személy; mint jött? s mit tudjon beszéleni az odavaló dolgokról? méltóztatik megérteni Nagyságod relatiójábúl. Magát pedig Thúróczy Uramot, az papnak odakésértésén kívűl, azért expediáltam Nagyságod udvarlására, hogy a Morva-melléki constitutiókat, és az ott lévő ellenségnek micsoda helyekre, és mennyi számmal való gyűlekezetit jól tudván, Nagyságodnak alázatossan repraesentálhassa.

Van most ott az passusokon circiter 1000 lovas, és plusminus annyi gyalog regularis had; de közhírrel foly, a mint mondják, köztök: az összeszedett népet az felárkolt lineákban in defensionem helyheztetvén, az regularist kihozzák Pozsony felé.

Szalay Uram levelét is vettem, kiben írja, hogy Óvár és Miklósdorff s Gáta között két-három hellyen is kieresztették az Lajtát, ki keresztűl az Rábczában folly, — odarekedt Szalay Szent-Iván táján. Érheti az Rábaközt: de elveszi az Duna mellett útunkot; ugyanis elláttam, hogy az Dunántúl Stíriáig csinálja liniáját, — ott defensiót akar tenni, morvai nép felszedésével innen, és Ráczországval kezére akarja venni operatióinkot.

Thúróczinak — a mint vettem észre — lészen magának

is instantiája, hihető, hogy eddigvaló hív szolgálatira nézve is gratiáját fogja kívánni Nagyságodnak, — kit is mint érdemes személyt recommendálok Nagyságodnak. Szintén most szökett az Part regementibűl három lovas német ide; azokat is, ímé, leküldtem Nagyságodhoz Thúróczival. Baváriai hadnak mondják lenni azon regementet egészen, a többit is inclinatusoknak tudják az általjövetelre, csak lássák alkalmatosságát.

Ezen németekkel obiter beszélgetvén, az új támadást Baváriában confirmálják, és a francziát már is Tillenghez szállani mondják. Morvátúl pedig azon szigeten egész a Dunáig árkot vet az ellenség, mely ásására, úgy azután való vigyázására lenni referálják az Morva népének gyűlekezetit.

Szirmay István Uram levelét most veszem; írja, hogy még tegnap le nem jöttek vólt Bécsbűl az követ urak, sőt bizontalan jövetelek idejérűl. Elválik, azomban óránkínt várok Balogh István Uram tudósításátúl; kiről is mihellyest mit érthetek, megírom alázatossan és igen sietve Nagyságodnak. Az lovak dispositióját nem tudván Szirmay Uram, megírtam válaszúl ő Kegyelmének: mint legyenek elrendölve. Ezzel azomban magamot Nagyságod gratiájában alázatossan ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Týrnaviae, dje 28. Juný 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio. Csak az aláirás sajátkezű.)

64.

Týrnaviae, 29. Juný 1. hora noctis, 1706.

Kegyelmes Uram!

Szirmai és Okolocsáni Uraimék éjfélkor tájban bégyüttek: de semmi egyéb particularitást nem mondanak, hanem, hogy ma 10 órakor estve akart megindúlni Vratiszlau az követekkel, és idein, egész éjjel gyűve, béérkezni reggel, és mindgyárst lefekszik, s estve 6 órakor megyen ki, s velem szólni akar; de, csak azt sem tudják megmondani: mikor, hol, s mi-

kínt? és azt sem, mit praetendál: mikínt excipiáltassék? Kire nézve, mivel al' incognito gyün per diversionem, — aluszom akkor az mikor talám bégyün, mert itt lehet virradtig; azután mint lesz? nem tudom.

Az punctumok replicája, inkább hiszem, tudják: mi légyen? de nem mondják; nem is bíztatnak, látom. Az prolongatióban conditiót emlegetnek, hogy meg nem fér az tábor; abbúl látom, nem lehetetlen; hanem az (erdélyi) fejedelemséget pro excluso tartják, s örűlik, hogy együtt nem exhibeáltattak az punctumok.

Nem tudom, Kegyelmes Uram, bizonyossan, de úgy jut eszembe: az érsek talám az Udvar nevével bíztatta vala azzal Nagyságodot; ha úgy vóna, — kit Nagyságod méltóztatik emléteni jobban. — talám confusiójokra jó volna exprobrálni neki. Egy villámlásom van ma, ha succedál, talám jó effectussa lesz.

Ezelűtt két órával vettem méltóságos levelét Nagyságodnak alázatossan; értem az Dunántúl való vármegyék iránt való méltóságos dispositióját, s egyszersmind parancsolatját Nagyságodnak az Ocskai excessusi és az hadak fizetetlensége iránt. Az hadak in communi fizetetlenségeket nem mondhatják; in particulari, ha tudom: mellik? kész vagyok okát adnom, s alázatossan terjesztenem eleiben Nagyságodnak; de én üressen, ok nélkűl senkit sem szoktam vala inconsolate bocsátanom az fizetéskérőkben.

Ocskai iránt előmben semmi sem gyütt egyéb, hanem hogy 4 companiája volt, kit Bars vármegyének kell vala praestálni; tőlem kérték: engedjem háromra, mivel már azt limitálták is, és ad exactionem militarem executiót adott Ocskai Uram az vármegyének, — engem így informáltak. Már az negyedik companiát Nagyságod parancsolatjára remittáltam, mivel én még soha senki relaxatióját nem praesummáltam. Az rigorose exigálja, az mit Bossáni oly remisse követett, hogy 4 compania helyett alig volt száz katona; most fájlalják az Nagyságod kegyelmes dispositióját, mely közfájdalma az zsoldosságnak.

Az panasz executió ellen hogy van, nem csuda: mert alkalmatlankodó vendég; mindazáltal, ha abban is excedálnak: minden exequáló tiszt tartozik számodással. Talám nem Ocs-

kai ellen lehetne az panasz: hanem vagy az executor, vagy az azt vezető ellen, — kit Nemes Vármegye emberének lenni írta Ocskai. Ezekhez ezen alázatos informatiómot adhatom Nagyságodnak. Magamot Nagyságod kegyelmességébe ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Talám, Kegyelmes Uram, az hadak fizetetlenségének panaszszát úgy hiszik megszűnnyi, ha köztök jár az cassa; az függ Nagyságod parancsolatjától; máskínt, csudállom: itt nem kérik, s ott meg panaszolják!

Nógrádit elküldtem, parancsolatjára Nagyságodnak.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

65.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Minekelőtte más egyéb particularitásokról Nagyságodat túdósíthassam: adom alázatossan értésére, hogy Gróff Vratislau és Rechteren Uraimék ma reggel 4 óra tájban ide beérkezének, s utánnok két vagy három órával az többi mediator követ urak; de az visita után lenyúgodván, eddig sem voltam szemben vélek.

Tegnap estve peniglen in antecessum béküldvén secretariusok által a mediatorok egy projectumot, az túl lévő praesidiumokban adandó annonának állapotjában: miként emlékezzenek circa ulteriorem observationem armistitÿ, usque ad 12. Julÿ fiendam? azt Nagyságodnak in extractu ímé alázatossan megküldöttem. *) Maradván ezzel is

Nagyságodnak

Tÿrnaviae, 29. Junÿ 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio, csak az aláírás s. k.)

---

*) Ma már nincs csatolva.

66.

Týrnaviae, 29. Juný 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma, sok közbenjárás után valék Vratiszlaunál; úgy látom, csak ösmerkedett velem. Az második punctumot tartja legnehezebbnek, s az többihez annyi bizodalma; igen modeste szóllott. Még elmenetele elűtt hozzám akar gyünni az revisitára, 8 órakor megindúl, egész éjjel úgy megy, hajnalban érjen Újvárba, s mindgyárst lefekszik, s alszik fölköltéig az Fejedelemasszonynak; és így mindgyárst elmenetele után teljes informatióval (valaki) közűlünk megyen azonnal udvarlására Nagyságodnak. Azalatt Nagyságod kegyelmességébe ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

67.

Týrnaviae, 29. Juný 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem mai levelét Nagyságodnak ez órában, melyben méltóztatik Nagyságod parancsolni: Méltóságos Generális Károli Sándor Urammal elmenjünk Újvárba. De mivel, úgy látom, még akkor nem vót tudva Nagyságodnál Vratiszlau Uram ottléte, és ittvaló munkánkrúl annyival inkább informatiója nem lehetett: azért expediáltuk Jánoki és Rádai Uraimékot Nagyságodhoz, kik is egész informatiót tehetnek Nagyságodnak; és (mivel) az mediatióval való dolognak nagyobb folyása holnap leszen: szükségessebbnek látták az Urak ő Kegyelmek itt maradásomot, továbbvaló parancsolatjáig Nagyságodnak.

Azalatt Nagyságodnak alázatossan tehetek nemcsak ő Kegyelmek által, hanem írva is illyen relatiót: hogy Vratis-

lau Uram igen reggel béjővén, mindgyárt lefeküdt, s mindnyájan tíz óráig aludtak. Azután közbenjárások által azt végezvén: mivel ő sem praetendálja tőlem az »Excellentiát«, én se praetendáljam, hanem utűbb, s csak velem való szembenlételért jővén, — adjam meg neki az vizitát, s ő is megadja az revisitát. Az mint is az meglévén, két ízben szóllottam véle, és igen modeste — az császár nevével köszöntve — adhortált ad pacis promotionem; kire érdemetlenségemet vallva, assecuráltam: sem voltam, sem vagyok ellene az békességnek, de minthogy ugyanazon okbúl, hogy ezelűtt is publicumon kezdve, privatumon végeztettek az békességek: tetszett az Hazának oly Confoederatiót tenni, hogy ne lehessen senkinek privatumára közűlünk reflexiója, — semmi particularitást hogy lehessen reménleni, nincs mód benne. Másként, valamely szívvel kívántam az békességet sincere: azon szívvel bánom, hogy sok írásokban exprimált sinceritásunkot az üdű rövid voltával reiciálván, már csak az üdű veszti reménségünket. Kit sok szóval egyelétve, veté az 2-dum punctumot okúl, és, hacsak abban nem látja reménségét az békességnek, — módját sem az prolongatiónak; hanem már csak vegyük be az punctumokot, és azokra adjunk váloszt s azzal reménséget, és az megszorúlt népnek túl az Dunán terjeszkedést: azon lesz, prolongálják. Mondám: késű már mind az is! S onnan az mediatorokhoz menve, ott is igen exprobráltam az üdűt; láttam, az mediatorok approbálták, hanem azt nehezebbnek tartották, hogy az erdéli dolgot oly keményen fogtuk.

Mert, az mint ez éjjel írám Nagyságodnak villámlásomot, hogy vagyon, ma összegyűltek az urak, együtt az erdélyiekkel, és proponáltam oly medius terminust, hogy csinálják protestatiót, bennünket adhortálva colligatiónkra, — kit Rádai Uram, tudom, elviszen magával; azzal üzenjük meg, hogy colligatiónktúl nem recedálhatunk, és így ne videamur praeter colligatos ereszkedni in publicum, bonae fidei et foederis opprobrum colligatusinktúl, nem is kívánjuk venni kezünkhez az replicát, míg az erdéliek meg nem hallgattatnak; kit ugyan Jánoki Uram vitt meg egyik, — tehet ő Kegyelme egész relatiót.

Ez megtartóztatván az punctumok praesentatióját, s az-

zal az üdűnek inkább is fottát: láttam, kedvetlennyebb ábrázattal gyütt hozzám Vratislau Uram, s valóban csendessen beszélgetve, adhortált mind csak de 2-do puncto inkább, hogy bár az egy consolatióval térhessen meg. Sok szómmal szavat váltva, kiadta Erdély iránt in Karloviciensi tractatu tartani fundamentumát, hogy in statu quo kell maradni. Én semmit arrúl nem tudni vallottam, s nem is lehet azt considerálnunk, mint de nobis sine nobis, contra nos lett dolgot; hanem ugyan nagy álmélkodással admiráltam: hogy lehetett az császárnak, foedussa ellen, azon országot, kivel az török ellen colligált, az töröktűl magának quoquomodo appropriálni, nemcsak agnoscálni azon töröknek olly barátja ellen való jussát, kivel ugyanazon jus ellen colligált? Megakada rajta. Ez már meglett, s máskínt, — úgymond — nem lehet sine bello Turcico. Mondám: quin imo, már ezt így értve, úgy látom, ellenek van ezen argumentum is; mert ha az törökkel úgy végzett, ut in statu quo maradjon Erdély: láttatott, magának reserválta az török az just, ultra tempus pacis futurum. És így quasi vim garantiae praestat haec conditio, ut in statu quo maradjon; status autem, qui intrinsecus regiminis volt, ut ex ratione minorennitatis Principis temporaneum gubernium et libera electio fuit in casu, in salvo ex praescripto foederis; és így, ha azt akadályozzák, nagyobb okot adnak az töröknek az pártfogásra, violato statu Principatus. Igazán, kimeredt az szeme. Egy szóval, kimondtam, s az mediatoroknak üzentük: nem lehet Erdély nélkűl semmi; hanem, — hogy okot adjunk az üdűre, — bocsássák az erdélyiek postulatumit útjára, s csináljanak üdűt, s próbáljuk, suo ordine mire mehetünk?

Vratiszlau elűtt penig Nagyságod személyje iránt semmiben sem ereszkedtem, (de, csak Rákóczinak nevezte Nagyságodot) mind csak azt manuteneáltam: in actu publico vagyunk már per mediationem, Confoederatiónk ereje nagy, — nem lehet semmit in particulari szóllani, nem lehet reménséget nyújtani per recessum vel tractatum particularis puncti, ha akarná maga Nagyságod is; hanem suo modo folyjon. És így szomorúan ment Nagyságodot próbálni. Hanem, már csekély opiniónk csak az vóna: utulsó levelében Nagyságod nem privatumnak kívánván ösmérni, — méltóztassík megmaradni

abban, és az erdélyiek dolgát pro communi vévén már: méltóztatnék maga személyjében Nagyságod az indifferentiát úgy mutatni, hogy valami *kis remínség adjon okot az prolongatióra,* — *ne légyen ok* Nagyságod személyje, és béugrathatunk mindazokra, az mellyeket Nagyságod méltóztatott jónak látni.

El-nem mehetőségeimnek második oka *Kéri kijövése holnap,* s harmadik, mivel már itt ad communem causam húztuk s hoztuk: jobb lesz jelenlétemmel okot nem adni Vratiszlaunak particularis feleletre; az mire Nagyságod felelni nem akar, reánk remittálhatja.

Azt is alázatossan jelentem Nagyságodnak: holmi nem szám ízire való beszédjére csak úgy feleltem: nem kívánom refutatióimmal eredhető ízetlen discursust nevelni; de csak elhigyje, valamint mi nem bízunk soha: argumentummal nyerjünk, — úgy ők se higyjék; mert sem féltünk, sem nem félünk. Ha csak formalitas sinceri tractatus békességet nem csinál: más semmi sem evincálja hadakozásunkot; és így praescindáljunk az altercatio aikalmatosságátúl, s nyúljunk az tractához cum reali effectu.

Leginkább azt hánta: egész télen kérték az punctumokot. De megmondtam: egész télen törtették az armistitiumot sok s nagy képtelen praetensiókkal, — minek hozza elő? Examinálják az actákot, — s megismerik, kin múlt! Egy szóval vége beszédünknek csak az lőn: ne kételkedjék, mert akarunk békélni.

Vettem más méltóságos levelét is Nagyságodnak. Úgy látom, nem lesz az híd bizonyos; mindgyárst küldök több fáért és vasmacskákért. Antal Urat csudállom, mert egészszen affidált: azt ugyan mondta: talám *elviszik Árváig,* — *de nem tovább;* meg is mondtam: *revocáltatik,* ha úgy lesz.

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva, némi részben czifrákkal.)

68.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában menének el tőlem az mediatorok. Stepnyei Uram kezdvén az szóllást, exagerálta: micsuda confusiójára esett az mediatiónak, hogy tegnap, ámbár difficultásink légyenek is, elnem vették az replicát Jánoki és Kajali Uraimék; méltó volna, elmennének! Kire feleltem oly formában, hogy inkább csudállom: kínáltak is úgy vele, s keresik magok az alkalmatosságot, hogy in notam perpetuae infamiae gentis, az colligatusinktúl recedáljunk. Nem retractáltatik az rescriptum elvétele, nem irtózunk rosz válosztúl: mert azt úgy is elgondoltuk; hanem az colligatiónknak formalitásátúl nem lehet recedálni, ha most kezdetén volnánk is az üdőnek, — így kell lenni. Azt mondja: csak vegyük el a rescriptumot, és írjuk váloszúl nekik: nincs üdő már, — ők elaborálják az prolongatiót. Azt mondom: nem lehet az ma, hogy üdőt lenni ne mondjunk: mert ma megadhatja minden contentumokot; hanem holnap, igenis, béadjuk az protestatiót, és kérni fogunk attestatiót de hactenus actis az mediatiótúl; hanem ma csak az szóllásunk: az erdéliek qua colligatusink, qua in plenipotentialibus in tractatus formam, qua principatus separatus per aulam declarati hallgattassanak meg, adják nekik is akkor ki az punctumjait, mikor nekünk, — és így meglehet; különben, ha mind akarnánk, sem lehet; ezekhez — látom — üdő nincs, és így ad arma, cum spe rescissa pacis. Erre magok közt külön beszélve, mondja Stepnyei mosolyogva: forte jam habemus resolutionem prolongationis in promptu; sed tamen melius est interim dicere: si non volunt aliter, nisi in forma illa plenipotentialium, hoc non potest esse. S azt mondám: nos non habemus quod loquamur; aut inhaereamus, aut non, sed ut ita fiat, eorum admissio, uti positive exigentia tractatus colligatorum exigit; ergo debemuss cum ipsis loqui. Ez az veleje beszédinknek. Jam ad armistitium habent resolutionem aulae: de vannak holmi conditiók, a kiket kellene elvégezni. Praescindáltam: nem vagyok itt ad armistitÿ tractatum, hanem in commissione pacis; ne is fároszszák magokot, mert sem üdő,

sem mód hozzá. De, hiszem sine scriptis et rescriptis, aut mutatione armistitÿ meglehetnek, — úgymond, — nem derék dolgok; az várok közűl még kimaradt némely, az ki nem proviontáltatott. Az semmi, mondok: mert vigore armistitÿ meg kell lenni; ott van: »et alia loca praesidiata.« Másik, hogy bírhassák jószágit az urak, kit eddig bírtak. Igenis, de hac generalitate incommodálni akarnak: mert semmi sincs ollyan, kit eddig bírt, ezután se bírhatná! És látták, van valami alatta; debemus videre, quid sit? arra hatták. 3-dik, hogy az urak is élhessenek praesidiatusok beneficiumával az szorúlt váraikban, Bottyáni s a többi. — Azt mondtam: nem lehet, nem is akarjuk, inseráltassanak in armistitium: mert azok sunt alicujus tertÿ generis homines, nec frigidi, nec calidi; velünk sem akarnak háborút, s az császár mellett sem; nem is confeoderatus, nem is ellenség, nec habent formam quidditatis in se. Úgy de, — úgymond — sunt tamen bloquadati. Mondom: Deus avertat, detrectamus cum illis bellare. Sed tamen non audent exire? Ita, uti fur, vel timidus in speluncam, domus se recipiens, non audet exire, quia sunt multi in platea homines, quamvis nemo eorum ipsum quaereret. Igen nevettek, s abban hatták. Végre adhuc ex aliquid: sed ita proponimus, uti habemus, hogy Rabutin szállhatna igyenessen Várad és Szeben közé. Mondom, még egy hía: Quido Starnbergh szálljon Nyitra s Újvár közé! Magyarázván több szóval az inconvenientiáját az ollyan propositióknak, — az is félben maradt, s elmenének. Már mi lesz? nem tudom; de ezeket akarám Nagyságodnak alázatossan sietve megírnom. Órák töltek, de ezek az velei dolgoknak. Már Nagyságod parancsolatját is várom, és maradok

Nagyságodnak

Tÿrnaviae, 30. Junÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Levelemnek már bépecsétlésekor gyüttek ismét hozzám az követ urak, itt akarván érni az erdélyi urakot. Elsőben üzentek, azt üzentem: magam megyek, — de csak rámgyüttek, igyenessen áltatindúltak az belsőházomba, de már kimentek volt. Mindgyárst kérdezték: hol vannak? Megmondtam: nem akarnak szemben lenni, mert azt

tartják: despectáltattak. S mindgyárst continuálták az szót egész estig. Miben maradtak az dolgok? az Urak Teleki Uraimék megvitték alázatossan Nagyságodnak.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

69.

Týrnaviae, 2. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma jó reggel, minekelütte még Jánoki Urammal szóllottam volna, már mondják az kapu elütt lenni Vratislau Uramot; soha nem tudtam váratlan jövetelét mire vélnem. Igyenessen az mediatorokhoz ment, és onnan üzent hozzám: igen siető útja van, nem tudja: minek hozták ide? ő egy órát sem akar késni. Megüzentem: meg sem gondoltam, erre gyűjön, s valamint tetszik, mindgyárst más lovakot küldök szekerében. Vizsgálom Bokrostúl: minek hozta ide? s azt mondja: Nagyságod adjutantja (gondolom, Máriási Uram, mert nevezni sem tudta) Nagyságod parancsolatjábúl meghatta: erre hozza, hacsak vasat viselni nem akar, semmiképpen másfelé ne menjen; az mint is, mivel Vratislau Uram erre nem akart gyünni, megmondották neki: parancsolatjok van, egyátaljában másfelé nem mehet; láttatott sajnálni akaratja ellen való útját, s azt mondta: lássátok, — az hová visztek, oda kell mennem! Soha, már így lévén, nem tudtam, mit csináljak véle? Kívántam ugyan hivatni ebédre, mivel az mediatorok is itt lesznek ma nálom ebéden, de nem múlatott, csak elment, — kit alázatossan értésére kívántam adnom Nagyságodnak.

Még itt érte Vratislau Uramot is Generál Stainvil levele, kiben Révai Imre Uramnak írja, hogy usque ad 24. Julÿ az mediatorok instantiájára már publicáltatott nálok az armistitium; kivel küldtem Rádai Uramot az mediatorokhoz, hogy mikínt kell ezt érteni? mert még az nékünk nem constál. Azt mondták: est praecipitantia Domini Stainwil, sed tamen jam etiam nos fecimus hic insinuationem hujus.

Az passusok iránt, mellyekrűl Nagyságod méltóztatott levelében nekem parancsolni, nem tudom, minek búsította Vratislau Uram Nagyságodot? Mert hiszem, már ki is adtam, el

is vitték már harmad- vagy negyed napja; noha Csáki István Uram levelét is most veszem, kiben írja, hogy ő Kegyelme is mindeneket regulált Csala odamenetelivel.

Budai Uram levelét most veszem; nem tudom azon törökök s ráczok dolgát: ha nem ingrediálja-í az armistitium quaestióját? Úgy az székelyek iránt sem tudok semmit, — azért küldtem el az levelet alázatossan Nagyságodnak, nemkülömben Ebeczki Tamás levelét is, kiben az ingenír és (nyitrai) építés felűl ír. Méltóztatik parancsolni Nagysádnoak az ingenír felűl; az deszkákrúl Bajnóczra parancsoltam. Fodor Uram regimentje ma Szeredben lesz, holnap ott rosztogol; tovább mit parancsol Nagyságod iránta? Már ugyan holnap válik el az armistitium mivolta. — Én azonban maradok Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

70.

Méltóságos Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nagyságod méltóságos levelét alázatossan vettem Gróff Ifiabbik Barkóczy Ferencz Uram regimentének fizetetlensége, igenis, constált ezelőtt is előttem, minthogy, úgy mondják, miólta felállíttattak, másutt egy hó fizetést sem vettek vala, hanem miólta ide az én kezem alá rendeltettenek, — minthogy énelőttem capitulatiója nem constált, se fizetéseknek rendi, — az idevaló mód szerint vettek fel hat hó-fizetést; és midőn Újvárban az egész hadaknak fizetését az cassának defectussára nézve láttam volna ki nem telni: moderáltam vala úgy, hogy minden regimentnek két-két hó-fizetést, restantiájoknak exolutiójára assignáltam, s ki is fizettettek; az többit a generális mustrára relegáltam, olly véggel, hogy abban mundírungjok is imputáltatván, az míg igaz contingensek eruáltatik, az cassa Nagyságod dispositiójábúl megszaporodhatik.

Ugyanezen úttal ezen Barkóczy Uram regimentjével is hasonlót kívántam volna követni: de minthogy tiszt uraimék

magok sem tudván magok rendit: regularisek maradnak-é, vagy irregularisek? mind maga Barkóczy Uram, mind Mikházy Uram Karván létemkor kértek azon: Nagyságodnak alázatossan jelentsem meg, mivel több felénél az regimentnek lovakkal, mundírunggal elszöktek, és így ha computust kell ineálni vélek, többel maradnak restantiariussá az cassának, mintsem a mennyire fizetések exurgálna; kire nézve Nagyságod inkább méltóztatnék felőlök olly rendelést tenni: tudhatnák magok dolgát, és vagy az egész regimentet irregularissá tévén, lovainak s mundírjaiknak készek volnának az árát eddigvaló restantiában és az következendő fizetésekben, a menynyiben illik, imputáltatni; avagy úgy meghagyatni őket, hogy az kik regularis hadak közé valók volnának, közülök kivenni, és az többit a mezei hadak rendi szerint, cum anticipatione unius mensis completálván, reducálni, — s arra nézve haza kívánkoztak. Az mint is méltóztassék emlékezetiben lenni Nagyságodnak, hogy többször ízben alázatossan proponáltam ezt Nagyságodnak. Méltóztassék azért tovább Nagyságod disponálni felőlök, minthogy ugyanezt reiterálta most is Mikházy Uram előttem.

Most ugyan Nagyságod parancsolatja szerint per formam anticipationis lustrae, hatezer forintot viszen Mikházy Uram magával: de mustráló commissariust, több kettőnél körülöttem nem lévén, — kinek is egyike a Dunántúl, másika Csalóközön actu mustrál — magával nem vihetett ő Kegyelme. Egyébaránt is az körülöttem levő commissarius az regularis lustrához semmit sem tud; talám az regularis hadak mustráló-commissariussának parancsolna Nagyságod generális mustrájok és computusok iránt: mert úgyis a substitutus commissarius csak confusiót csinálna.

Az mi penig a több regimentek exolutióját és restantiáját illeti: ímé, Nagyságodnak alázatossan accludálom sub Litera AA.*), mellybűl Nagyságod méltóztatik meglátni, hogy mindinkább csak két-két havok restál; az kiknek penig három s négy havi restantiájok vagyon, (a melly az középső N. B.-vel jegyzett columnábúl kitetszik) azoknak még mundírjoknak is imputáltatni kell; kiknek is salvo generalis lustrae computu,

*) Ma már nincs itt.

230,318 forint volna ezelőtti mustrához képpest való restantiájok. Már, elhiszem, óránként fognak fizetésekért mostani mustrájok után az cassához jünni, — itt penig a cassában hogy még Újvárban létemkor egy pénzem sem volt, alázatossan megjelentettem vala ott Nagyságodnak; hanem azalatt, hogy Újvárban voltam, hoztak vala ide 100,000 forintot Selmeczrűl, mellybűl hogy már 7000 forintnál több nem vólt: méltóztassék Nagyságod a sub BB. alázatossan adjungált extractusbúl*) meglátni; kibűl is most 6000 forintot adva Mikházy Uramnak, 1000 forintnál több nem maradt.

Szluha Ferencz Uram ezelőtt nékem is írta ezen panaszát, kirűl azonnal írtam Ocskay Uramnak; újonnan is reiterálom Nagyságod parancsolatját: de az havakra való fizetés exactiója, nehezen hiszem, Ocskay Uram akaratjával lett volna, minthogy egyedűl csak az incumbált ő Kegyelmének, hogy az regimentnek felállítását adurgeálja az Nemes Vármegyéktűl; és minthogy elgondoltam azt, hogy a statutiója nehezebb a Nemes Vármegyéknek, az következendő exolutiójánál: proponáltam alázatossan Nagyságodnak, hogy két companiát előbbeni regimentibűl vihessen el, completatiójára ezen új regimentinek; mellyet is placidálván Nagyságod, olly véggel engedtem ő Kegyelmének, hogy azoknak statutiójáért semmit se vegyen, hanem egyikét Nyitra, másikát Barsvármegye helyett statuálja, és azoknak csak következendő exolutiójokat subrepartiáltassa az Nemes Vármegyével. Az mint is Nemes Bars Vármegye gyűlésébűl úgy informált vala Ocskay Uram, hogy cselekedett; és minthogy Nyitra vármegyei nyolcz companiához az első rendelés szerint Bars vármegyére négy compania esett volna, ad complementum regiminis: de azon Nemes Vármegyének repraesentatiójára, s kiváltképpen Ebeczky Uram ezerére nézve, még akkor in suspenso hadtam vala az egyik companiát; mindazáltal, nemhogy a többit statuálta volna, és Ebeczky Uram hadában levőket ne háborgatta volna, — hanem azokat is háborgatva, alig hiszem, száz lovast statuáltak volna mindeddig is. Most azért Ocskay Uram adurgeálván az előállítást: az negyedik companiát (minthogy meg is mondot-

*) Ezen melléklet nincs meg.

tam vala néki) Nagyságod dispositiójáig in suspenso hadta, és csak három companiárúl végezett a Nemes Vármegyével, abban is olly formán, hogy az Nemes Vármegye maga repartitiója szerint, maga emberei által exigáltassa, és Ocskay Uram csak pro assistentia adjon exequenseket melléjek. Már, Kegyelmes Uram, én így értem az három companiának felállítását Nemes Bars Vármegyében, hogy az eddig statuált két companiábúl rendszerint csak egy lett, másikát, az kit sine aggravio Comitatus designáltam, és így az harmadik companiát ugyan ex integro statuálni kellett a Nemes Vármegyének, — kinek erectióját panaszolják annyiban telni. Ha azért Nagyságod relaxálja a negyedik companiát, (minthogy nem is tart Ocskay Uram is többre számot háromnál ott, s Nyitrában hétre,) nemde, beneficiumjára esik-é, hogy egy companiát, statutiójának költsége nélkűl (kivévén annak is mundérját) allítja fel a Nemes Vármegye maga zsoldosait? Az ugyan tagadhatatlan, nehéznek látszik a Nemes Vármegyének, hogy Bossányÿ Uram eddigvaló conniventiájábúl, négy, vagyis legalább három compania helyett, hetven-nyolczvan lovassal beérte magát; most úgy nem lehet. Méltóztassék azért Nagyságod így informáltatni, és tovább kegyelmessen disponálni.

Az mi ezekben, vagy ezeken kívűl való excessussokat illeti: azokrúl vagy Ocskay Uram, vagy, ha ő Kegyelme akaratja ellen tisztei vagy executori követték, — tartoznak számot adni, de még előttem semmi nem constált; hanem az executió, elhiszem, nem búcsúra jár, noha annak is vagyon rendi, s nem illik az képtelenség ahhoz is. Hófizetést peniglen éppen nem exigálhatnak; az mundírungot is az egész regimentre kiadattam Ocskay Uram kezéhez, commissariust is rendeltem vala melléje; particularis panasz sohonnan, egyre vagy másra nem tudom még, jött volna, — hanemha illyen confuse való panaszok által reménlik nagyobb relaxatiót Nagyságodtúl, — ki is áll egészlen Nagyságod kegyelmességében, kiben magam is ajánlom alázatossan, és maradok

Nagyságodnak

Nagy-Szombat, 4. Julÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, in folio, csak az aláírás sajátkezű.)

71.

Sente, 5. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént, confrontáltam, igenis, az Bokros Uram relatiójával az Henter Uram relatióját; tagadhatatlan, Henter Uram úgy értette: Szombat felé kellessék hozni; az mint is úgy mondotta Bokros Uramnak, hogy másként cselekedni nem is merészlene, ha vasat viselni nem akarna; s arra nézve együtt mondták meg Henter Urammal Vratizlau Uramnak, — de ő csak azt mondta: viderent, invitum me ducent! Van is Henter Uramnak Nagyságod Udvari-Strázsamester Uramtúl attestatiója, hogy Szombat felé volt parancsolatja. De az mediatorok azt mondják: nem sajnálta, véteknek *) gondolván maga is.

Ide mind Fodor Uram regimentje látása kedviért, de inkább üdűt nyerni gyüttem ki, hogy az erdélyi dolog, Nagyságod parancsolatjáig halladjon, kit is, úgy azt is: az armistitium miben van? tudom, Károli Sándor Generális Öcsém-Uramtúl megérteni méltóztatik Nagyságod. Magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván,

Nagyságod

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

72.

Tÿrnaviae, 5. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod méltóságos levelét most 11-órakor vettem alázatossan, melybűl az méltóságos Fejedelemasszon útját szerdán lenni értem; ugyan az iránt micsuda levelét veszem az szakolczai salva quardiának ma későn estve, — alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Ehhezképpest ítílem arra lenni az

---

*) Értsd: tévedésnek.

útat, mivel arra várja az késérő, — külömben nem tudhatom. Szakolczának penig útját így tudom, hogy Sentéhez Szombat két kis mérfőd, Szombathoz Szomolyán kettő, Szomolyánhoz Szenicze kettő, oda Szakolcza kettő. Szeredbűl ha Szomolyán messze lenne: itt közel van szuhai kastél; ha ide bészállani nem fog az Méltóságos Fejedelemasszony, — másutt nincs is szállóhelye. Onnan Szomolyán-várában szállhat másnap, onnan az Fehérhegy megtartja az útat Szeniczíre, s onnan Szakolczára; ott már csak az Morva hasítja Hodolíntúl, az honnan írja az levelet az késérő Oberst-Vochtmaster, kit Gődingnek nevez németűl.

Nagyságod parancsolatja szerént már azúlta Mocsonokon van Bezzegh Imre Uram ezere, Balogh István Majtín körűl lehet, Rétei János túl van az hegyen, széllyel az passusokon, — az is összemehet ott. Már, Kegyelmes Uram, álljon Nagyságod dispositióján. Az provisiója iránt az hadaknak, Kegyelmes Uram, nem tudom, ha nem leszen-í fogyatkozás? annyivalinkább másbúl is, ha — az mint Nagyságod disponál az statiókrúl, — ahhozképpest Hokmester Uramnak embere nem lesz elől; noha nem ítílhetem, ha szerdán indúl is az Méltóságos Fejedelemasszony, egy nap érhessen Nagyságtok Szeredben, az hol parancsolatja szerént Nagyságodnak, el nem múlatom alázatos udvarlásomot. Stepnei Uram is mondotta: az Méltóságos Fejedelemasszon írta neki: légyen szemben útjában; az Sentén legyen-í, vagy Szuhán? az mint parancsolja Nagyságod, — minthogy még ma is el akart volna menni, ha az erdélyi kérdésnek végét érhette vóna; az mint is ma megtérvén, mindgyárst idegyüttek nagy impatientiával: miért múlatjuk az üdőt? és hogy absolute resolutiója az Udvarnak: csak pro malecontentis ösmertessenek az erdéliek, nem is pro confoederatis: ők mégis pro Statibus akarják tractálni Confoederatis, de sine plenipotentialibus. Magoktúl projectált módot — azt mondják — sine plenipotentialibus mondották. Én conscientiámot s életemet kötöttem hozzá: úgy mondták, hallotta Károli Uram; csak azt mondják: nem hihető, nem értettük — úgy mond — egymást; penig nem lehetett magis expresse szóllani. De csak semmi! Stepnyei fogja igen keménynyen, ugyan indignative.

Pekri Uraiméknak irott Nagyságod méltóságos válosz-szát volválom (?), holnap szóllunk hozzá; de valaki Nagyságodot informálta, hogy ők adnak írást arrúl: ne praejudicáljon az electiónak; de én igazán írom: úgy látom, egészszen az ellen hadakoznak, — hanem én mondtam vala az erdélyi urak nevével, hogy ne praejudicáljon, Károli Uram jelenlétiben, akkor mondták: bene! láttattak annuálni. De azon beszédjek, egészszen megfordúlt, — kirűl Károli Uram ő Kegyelme tehet egész relatiót. Igazán, most estve ollyan impatientiával voltak: rupturát mit emlegettek.

Az armistitiumrúl való rescriptumunkot is ma, míg odajártam, visszaküldték propter titulum »Serenitatis«; eddigis hogy elhallgatták — úgymond — culpáltattak. Ugyan invective' hallom, szóllottak, azután ugyan elvették, cum protestatione et declaratione: többször ne légyen, hanem sine titulis simpliciter légyen az scriptum. Magam hogy írásommal nem udvarlottam ezen dologban: Rádai Uram maga járta majd éjfélig tegnap; ugyan ő Kegyelme által üzentem az erdéli uraknak: jó volna Nagyságodnak értésére adni; ma tudtam meg, hogy elküldték vólt. Én azonban Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Szakolczára meg tudom írnom: mikor indúl az Méltóságos Fejedelemasszony? De mikor érkezik? s oda-í? vagy mikor, hová várjuk? meg nem lehet írnom.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

73.

Tÿrnaviae, 6. Julÿ éjfélkor, 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma reggeli 8 órátúl fogva, egész eddig munkában lévén: most estve 10 órakor gyütt rám Stepnei Brunixal búcsúzni. Miben vadnak az dolgok? Kemény Simony Uram írva viszi az relatiót Nagyságodnak. Igen közel voltunk ma az kelletlen

végéhez az dolgoknak; így már, ha üdűhalladással is, talám jobb végét remélhetjük, avagy talám folyamotját az dolognak: mert látom, egészszen az Nagyságod méltóságos személyjének abruptióját imputálni keresték. Lehetetlen volt csak reménleni is az affidatiót, de non praejudicando electioni, — kit ante acceptatam activitatem mozgatni, s azután vagy denegatióját szenvedni, vagy attúl remittálni, vagy ha nem, azon interrumpálni, tanácsosnak nem látszék; azért inhaereálva az statusok activitásának: jobb volt cum cautione ígírni az responsum acceptatióját, kit holnap fog Rechteren Uram sua forma véghez vinni, most penig hajnalban Stepnei és Brunix magokkal viszik írásinkot, kik azért s az armistitiumért, s magok ingens dolgaiért is mennek Bécsbe. Ha Keméuy Uram magával nem viheti az scriptumokot, holnap elküldöm, az következendő dolgoknak folyásárúl való alázatos túdúsításommal.

Tegnapi levelében Nagyságod Sentére, maiban Újvárban parancsolja menetelemet; talám még abbúl nem magyarázhatni az Méltóságos Fejedelemasszony útjának változását? kirűl bizonyossabb parancsolatját vehetem még, — elhiszem, — Nagyságodnak. Magamot Nagyságod kegyelmességébe ajánlva, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

74.

Týrnaviae, 7. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma reggel vettem Gerhard Uram által Nagyságod méltóságos parancsolatját. Már eddig Kemény Simony Uram, reménlem, tett egész relatiót Nagyságodnak: az erdélyi dolgok miben maradtak? Talám így, az mint esett, nem lett intentiója ellen Nagyságodnak, ha jobban most nem eshetett. De megint múlatja magát Pluto az akadék-szerzésekkel; mert midőn ma ex commissione, suo modo, — már elmenetele után

Stepnei és Brunixnak, — Rechterennek az scriptumokot elküldtük volna, csak üzeni: ő nem tudja, mit végeztünk Stepneivel őnála nélkűl; ha őáltalok elküldtük az scriptumokot, — onnan várjuk az váloszt! Hattak ugyan valami formulát nála de affidatione: de ő abban nem consentiálhat, mert ne nostrae cum Transilvanis Confoederationi praejudicet, significaret in actum determinatum partis alicujus consentire, quod facere non potest mediatio, et similia, haraggal üzent. Én azt üzentem neki: csudálkozom rajta, hogy ő Kegyelme ezt, ha van is oka, nekünk imputálja; vallyon nem tudja-í, hogy unus pro omnibus, egy is mediatiót repraesentál közűlök? Ha ketten búcsúzásképpen hozzám gyüvén, s az mediatio nevével szólván: illett volna-í nekem excipiálnom de sufficientia? Ők tudják magok értelmét; egyébaránt is, hogy sietésekre nézve azt kívánták: habita jam Commissionis determinatione, pro informatione, in minuta communicáljam vélek, s jónak látván, párban adjam, minekelütte commissionaliter suo modo transmittáljuk ma Rechteren Uramnak, qua mediationi, — inkább kedvezni, mint vételni gondoltam; osztán, az praecautiót nem kívánjuk oly véggel, hogy őáltalok ratificatiót praetendáljunk Confoederatióinkban, mert az non caret suo vigore; hanem, hogy ők ne mondhassák, hogy attúl recedáltunk. Contentáltatott, és ut videatur plus fecisse: corrigálta az tegnapi Stepnei munkáját, s attestatiót kívánt, hogy qua commissionaliter neki adtuk az rescriptumot, nem Stepneinek; az secretariusom által adattam, és úgy üzente: bizonyossak legyünk benne: contraria opinióval mentek el, — hanem mindgyárst curírt küldet utánnok, kit ma még visszavár, mert talám utúléri Pozsonig, addig nem praesentálhatja az replicát, magára assumálván már az remorát.

Így lévén azért az dolog, Kegyelmes Uram, ha későbben udvarolhatok Nagyságodnak, — alázatossan követem: netalám hiba essék az eddigvaló munkánknak végén; egyébaránt is majd lehetetlennek tartom az Méltóságos Fejedelemasszonynyal s hadakkal ma Szeredbe érkezhetni. Van emberem Szeredben arra való, mihelt bizonyos híre érkezik Nagyságodnak, (hacsak póstán nem gyün Nagyságtok) megelőzöm Szeredben, az hová hitván szakácsimot kiküldtem már: tanál-

hassanak legalább az dámák suppedlt készszen. Én azonban Nagyságod kegyelmességébe ajánlom magamot.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

75.

Tÿrnaviae, 9. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Most értem, hogy az Méltóságos Fejedelemasszony ma még nem indúl. Akartam alázatossan azért értésére adnom Nagyságodnak, hogy Rechteren Uram üzeni: meggyütt embere, Pozsonban érte vala Stepnei Uraimékot; de mivel ott nemlétére az osneburgi püspök (Duc du Lorraine) és Vratislau Uraiméknak semmi bizonyost nem végezhettek, Bécsben mentek, az honnan, ha másrúl nem is, az replica kiadásárúl ma várja bizonyos váloszszát; kit azért már el kell várnom, kegyelmes parancsolatja is az lévén Nagyságodnak.

Azonban az Dunántúl való ezereknek mustra-listáit s fizetéseket akarnám rendben venni; de, Kegyelmes Uram, nem tudok mit tenni vélek: mert sine distinctione, pro restantibus teszi az egész ezer fizetését, az kit csak nem rég állított is; sőt Török István Uram 9 companiáját mustrája után de integro tette föl, Gróff Eszterházy Antal Úr recommendatiója is van mellette, s már 4 hóra mint kész regiment praetendálja, — holott még csak rendit is minap adta ki Nagyságod ő Kegyelmének. Bizony, Kegyelmes Uram, százezer forintot ma kiosztatnék, sem volna elég, csak az kik itt vadnak. Lehetetlen lesz most módot tanálni mást, hanem az errorokat hadd corrigálják, mundírungot vigyenek, s valami kevés pénzt juxta proportionem Selmeczre ha assignálunk, mert itten semmi sincs. Elvárom az Nagyságod parancsolatját; ne légyon okok helytelen panaszokkal Nagyságodot fárasztani.

Bottyán Uram iránt Nagyságod parancsolt törvényes revisiót; nem tudom, meg kell-é lenni, míg az armistitiumnak nem lesz valósága? mert most ordereztetett volt Tisza-Duna-

közre; ha törvényje lesz: oda nem mehet. Antal Úrnak iratom az váloszt punctatim, alázatossan fogom elsőben eleiben terjesztenem Nagyságodnak. Magamot Nagyságod kegyelmességébe ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

76.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént Gróff Eszterházy Antal Generális Uramnak váloszt írtam, kit alázatossan repraesentálok Nagyságod elűtt; kérem alázatossan, méltóztassék Nagyságod informatiót venni azon írásombúl. Vadnak még némely kérdési, kikre Nagyságod kegyelmes resolutiója specialiter szükséges. 1-mo. Az szent-mártoni barátok árendája végett, malmok s más proventusok rendelési, ha nem az Oeconomicum dolga volna-í inkább? 2-do. Az portörésrűl ha nem magános inspectiót kellenék-í rendelni, talám Csáki Uram commissiója alkalmatosságábúl? 3-tio. Kisfaludi s több Ezeres-Kapitány Uraimék iránt nem jobb volna-í külön-külön minden vármegye s állított regimentje között mustralis computust tenni? Nem is kellenék más ahhoz, hanem pro certo termino, in gremiis Comitatus terminando, mennének az tisztek, et coram eo, cui committeretur inquisitio, mennének számvetésre. Nem tudom, ha nem illetné-í Csáki Uramot annak investigatiója: ki mit szedett az vármegyéken? 4-to. Lemeer valami sánczmestert kért Újvárbúl Rábaközben. — 5-to. Eszterházy Dániel Uram kíván valami ingenírt, Fehérvárt akarja megvenni 24 óra alatt. — Ezeken kívül semmi sincs leveleiben, kikre nem írtam volna váloszt.

Még az mediatiótúl semmi hírem, hanem hogy óránként várja az váloszt; én sürgetem, mert már csak két nap az közi, — ismét az készülő 12 napra szorúlunk. Mihelt lesz hírem,

alázatossan tudtára adom Nagyságodnak. Magamot Nagyságod kegyelmességébe ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Tÿrnaviae, 10. Julÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Micsuda passusokot kívánt Rechteren Uram? írását alázatossan accludálom; nem denegálhattam.

Most gyütt híre: ma érkezék Szirmai Uram Magyar-Bélrül, kinek volt embere Tilnél; ő Kegyelmétül (tudom), hogy az »Státusok« emlékezeti volt Stepnei által, kit placidálni fognak sine admissione plenipotentiae, és ma lesz Pozsonban az (Lotharingi) Herczeg Vratiszlauval, vagyis ott van már.

Az repartitióit az hadaknak, parancsolatja szerént Nagyságodnak alázatossan megküldtem.

Ocskainak micsuda declaratióval írt váloszszát vettem? alázatossan Nagyságodnak megküldöttem.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

77.

Tÿrnaviae, 11. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Nagyságod méltóságos levelét. Bánom magam is, igen visszásson magyarázom, hogy ennyire hallad az bécsi válosz, kinek már csak holnap napja; ha nem gyün: az protestatióra szorúlunk, kit méltóztatott Nagyságod eddig percurrálni, s ha mit parancsol corrigálni Nagyságod, alázatossan bévárnám, cum suis notis corrigendis. Látom, impatiens maga is Rechteren, s engem is tartóztat Nagyságod udvarlásátúl, kivált ha lovászmesterem szerencsésebb tanál lenni nálomnál, kit irígylenék neki. Egyébaránt, ha márúl el tanált halladni: Újvárnak majd közeljebb útja lévén, — talám magam is udvarolhatnék Nagyságodnak holnap, mivel csak elhiszem, ma elgyün az válosz.

Török István Uram csak most érti tőlem Nagyságod

parancsolatját; valóban, keseredve mégyen Nagyságod udvarlására, azon kéri alázatossan Nagyságodot: méltóztassék Nagyságod meghallgatni ő Kegyelmét; mert Vasban ha meglehetne is, de Sopromban nem lehet, hogy insurrectio lehessen, mivel juxta proportionem az 700 lovasbúl 39 esett volt az nemességre: ő Kegyelme száz zsoldosra verte; az többi, úgymint 600, palatinus s más fiscalisra *) esett vala, — azok helyett szerzette maga ezeket. Már, ha azok más rendben esnek, ki penig ellenségnek cedált, 100 lovas nem lesz hadának rendi. Azt mondja: valamit percipiált az dominiumoktúl, kész megtériteni, — legyen az nemesség in supplementum, s az többi hada mezei renden, mert nincs három portás úr fölülhető. Abbúl ollyan regiment lesz, mint Sándor László Uram mostani generalis mustra-listája: Laib-compania; kapitány persona 1., hadnagy 1., zászlótartó 1., furír 1., tizedes 1., közkatona — nyiszt. Summa capitum nro 5. Elvitte magával mustra-tabelláját Török István Uram, — méltóztassék Nagyságod parancsolni: mitevő legyek irántok? legyen-í fizetések s mundírungjok?

Nem tudom, Ezterházy Antal Uram adjutantja volt-é Nagyságodnál leveleimmel, az kikrűl tegnap is emlékeztem Nagyságodnak? Talám előbb az urához vitte, holott Nagyságodnak volt, Kegyelmes Uram, includálva az oda szólló levelem is. Magamot azonban Nagyságod kegyelmességébe ajánlom, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Követem alázatossan Nagyságodot rosz kezem reszketeges írásárúl; jól kezdi — de nem győzi.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

---

*) Értsd: a palatinus (hg. Eszterházy Pál) és más lanbancz urak most fiscalis jószágaira.

78.

Tÿrnaviae, 13. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma reggel, midőn összegyűltünk volna, üzeni Rechteren: mindgyárst megyen Bécsbe; megütkeztünk rajta: netalán el akar mellőlünk szökni; hozzá mentem Károli Urammal, kiadta magát: Szirmai s Okolocsáni Uraimék javallásábúl megyen, ki megfenyítette az protestatióval; és mivel csak tegnap kellett vala lenni az conferentiának: exoperálni megyen, s assecurált, meggyün ad summum pénteken, s kiadja akkor végső váloszszát, s béveszi az protestatiót; tetszett azért bé ne adnunk, addig jobb, féljenek tőle, míg nem látják. Kívánta ugyan, hogy Károli Uram el ne menjen addig még, mert lármát okoz elmenetele az nép között: de mivel igen bizontalan az armistitium, s mindenfelűl gyűl s készűl az ellenség, — vígyázatlan ne maradjunk, csak jobbnak látszanék nekünk, most elmenne, s ha ugyan armistitium lesz, meggyühet ismég, míg az punctumokra váloszt teszünk.

Kéri János Urammal szóllottam, — de az éppen csak nyelvet akar fogni, és mintha el nem igazodhatnék az ministerek tanácsán, tudni kívánná az császár: míkínt kellene az békességhez jutni? Éppen semmi particularitást nem jelentett, hanem, hogy 4 regiment már gyün Imperiumbúl, és Erdélybűl 6 regimentnek kell Arad felé felgyünni, kiknek neveit felírta Károli Uram.

Az ittvaló hadi operatiókrúl szóllottam Károli Urammal, minthogy talám az lineák*) az conceptusunkot bontják, mert lovas nem fog diversiót tehetni keveses; írva viszi ő Kegyelme magával, mind földvári had felváltása iránt. Álljon Nagyságod tetszésén! Az üdű bent van, hogy el ne késsünk, és ha Nagyságod méltóztatik parancsolni: már el kell várnom úgy is Rechterent, valamint leszek, — az ki útbúl mondta megtérését, ha curírt tanál elől.

---

*) A császáriak által Austria védelmére a kuruczok becsapásai ellen a fegyverszünet alatt roppant sietséggel és erőfeszítéssel emelt, Fertő-Soprony-Fraknó, továbbá a Duna, Lajta és Fertő közötti, redoutteokkal rakott sánczvonal értetik.

Micsuda scriptumot adtak be addig, míg Sentén voltam, azt is az replicával megküldtem. Megvallom, nem parancsolhattam önként, megmondja Károli Uram, mindazáltal az is megvan, — segítsünk rajta, ha üdünk lesz! Küldtem holmi leveleket Nagyságodnak pro informatione; az Pozsonba való járást is meg examináltam: de semmit sem tapasztalok olylyast, — hallotta Károli Uram.

Én azonban Nagyságod kegyelmességébe ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

79.

Týrnaviae, 14. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Most 9 óra után érkezett Gróff Rechterennek szólló levelek között Brunix Uram levele, kit secretariussa felnyitott (hihető, megmellőzte magát;) gyütt hozzám megjelenteni az secretarius, hogy tegnap délben indúltak meg Bécsbűl Stepnei és Brunix Uraimék, s ma déltájban itt akarnak lenni; de semmit sem mond, hogy érthetne az levélbűl: mivel gyünek? vagy talám nem akarja mondani. Elöltanálják egymást, gondolom, Rechternnel, s együtt térnek meg.

Páter Cselesnek is micsuda levelét vettem? alázatossan megküldtem Nagyságodnak, — nem is adok passust neki Nagyságod parancsolatjáig. Novota Mihály levelét küldtem meg Károli Uram által az trencséni élés felűl; alázatossan várom vissza, pro repraesentatione mediationi.

Csáki Uramnak, Kegyelmes Uram, idein hírt kellene tenni az corpusokrúl: ne lenne fogyatkozás akkor az provisióban. Tudom, pénzt fog kérni, s még itt semmi sincs, az assignatiók is mind Selmeczre mentek. Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

80.

Tÿrnaviae, 15. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen reggeli 8 órakor veszem Nagyságod parancsolatjábúl írott levelét Károli Uramnak, kibűl látom Gróff Kéri János Urammal való szembenlételéhez Nagyságodnak vóna kedve. Én örömöst kívánom azt munkálódnom, csak érthessem módját: micsuda occasióval lehetne? mert most már indúlófélben van, már el is ment konyhaszekere Brunóczra az feleségemhez, ki is tegnap tért meg az fördőbűl; magam is az hévízben (Pőstyén) szándékozván holnap vagy holnapután, mert addig — reménlem — az mediatorokkal vége lesz historiánknak. Ha ezt tudtam volna, nem is kívántam volna Brunóczra bocsátani, onnan pedig útja nincs Nagyságod felé. Más módon is — igazán írom — éppen semmit sem szóllottam még, mert az üdűt vártam, haszontalannak mondván minden gondolkodást, ha nem lesz üdűnk az tractához, s bizony ő sem sürgetett semmire is; talám jobban kiadja még ezután magát.

Értem Károli Uram levelébűl azt is, hogy nem affidálta Rabutin; de hiszem, azon mediatorok levele után ment el az curír, az orderrel, — nem hiszem, ne tartsa ad 24. *)

Ma reggel küldte Stepnei és Brunix tegnap írt levelét szent-györgyi commendant; azt írják: Stepnei betegsége tartóztatta tegnap őköt Pozsonban, — ma hajnalban megindúlnak, s idegyünnek délre; de ugyanez úttal írja Rechteren az feleségének: ő Bécsben megyen, kibűl nem tudok mit magyarázni egyebet, hanem nyilván az armistitiumot prolongálták, s az activitást nem adták, azért ha ment fel Rechtern Uram.

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

---

*) T. i. a fegyverszünetet, julius 24-kéig.

81.

Méltóságos Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Generális Gróff Esterhás Antal Úr ő Kegyelme minémű választ adott légyen az minapi levélre? íme, inclusive megküldeni kívántam Nagyságodnak.*) Kire is, az többeknek praeteritiójával, az egy Török István Uram ezerének mostan rendelt kegyelmes dispositiójáról, és hogy Balogh Ádámnak az egyéb praetensiói helytelenek volnának, mivel minekelőtte Nemes Tolna s Baranya vármegyék nékie rendeltettenek volna hadgyűjtő circulusúl: már is az ezerében adatni praetendált katonaság azon ezerekben voltak kötelessek, az kikben most vadnak: azért ő Kegyelme ezerében, az haza szolgálatjának confusiója nélkűl is, nem adathatnak, lévén már ez iránt magának is illyen válasza ezelőtt. Hanem a mennyiben Fördős Mihály Vice-Kapitány ezelőtt Balogh Ádám ezerében lévén, ha mely katonaságot magával vagy utánna más ezerben vitt volna: azoknak szükséges lenne redeálni, mert nem volt helyes általmenetelek. Egyebet nem reponáltam notabiliter.

Veszem azomban Generális Bottyán Uram levelét is, kiben írja, hogy valamely 12 tombászokat*) csináltatott; értekezvén: ha többeket csináltasson-é? és hogy szükségessek lévén az sajkák is, Földvárnál lévő s onnan szárazon elhozatandó deszkákból lehetne azokat megcsináltatni. Álljon Nagyságod kegyelmes dispositiójában, mit méltóztatik ezekben parancsolni?

Ebeczky Tamás nyitrai commendáns Uram is levelében panaszképpen jelenti Operstorff rabtól, — az ki Méltóságos Fejedelemasszony interpositiója által ott szabadon jár, — felváltása vagyis szabadúlása végett való unalmas inquietatióját, írván az iránt Szirmay Uramnak is fenyegetődző levelet; vagy

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Hídtartó, malomtartó, nagyobbacska dunai hajó.

szabadúlásában azért, vagy máshová való vitettetésében Nagyságod kegyelmessen rendelést tétetni méltóztatnék.

Ezek után is ajánlván magamat Nagyságod kegyelmességebe, maradok

Nagyságodnak

Nagy-Szombat, 15. Julÿ 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio, csak az aláírás sajátkezű.)

82.

Tÿrnaviae, 15. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan akarám Nagyságodot Kajali Uram ő Kegyelme mellett írásommal is így informálnom, hogy Stepnyei Uraimék érkezvén 2 órakor bé, hozzám gyüttek ebédre; ebéd után jelentették, mivel gyüttek? kit írva viszen Kajali Uram magával. Az prolongatióról semmi emlékezetet sem tévén, vetettem eleikben: minek hozzák az kérdéseket, ha üdű nincs hozzá? Ha — úgymond — erre resolváljuk magunkot, igenis, meglesz; de, micsuda? mennyi? nem tudom. Igenis, mondok, majd illyen nehéz conditión vásárlunk mink üdűt! Végre feszegettenek ollyat is: ha akarna, sem subsistálhatna Erdélyben Rabutin, hanem Váradhoz hadd gyünne, és itt meglehetne az Dunántúl az armistitium. Más közben kérdi, sub armis? kit mindkettőt reprobráltam. Azt tudtam, valamit ugyan csak értek, — de íme, írásban sem tett semmit.

Már elüttünk az üdű. Most estve 9 órakor küldvén az scriptumot az mediatio, mindgyárst összegyűltünk, együtt az erdéli urakkal. 1-mo, azon állapodtunk meg: az váloszt úgy tegyük meg, hogy ahhoz sincs üdünk, exequálhassuk ezeket, mert jam praeterierunt dies armistitij; hanem csak azt akartuk megvárni: ha hoznak-í oly üdűt, kiből megtessék sincera voluntas tractandi? Míg ezen scriptum megyen, addig talám Rechteren is meggyün, az ki Bécsben ment, mert nem contentus ezzel. Nagyságodnak is vehetjük váloszszát: haugyan, re-

cedendo a statuum nomine, jobb-í interruptióját az tractának másra vonni in replica, vagy csak ezen rumpáltassék? Itt mind az elsőn vadnak, hogy ne légyen ez oka, csak ingrediálhassanak quoquomodo in tractatum, vagy segétjük, vagy igen összeszedjük okait az rupturának. Noha én, megvallom, Kegyelmes Uram, éppen nem hiszem, hogy légyen valami egyéb, hanem megint 12 nap talám, ad hanc superandam quaestionem; csak szokásúl vennék az darabolást. Nagyságod kegyelmes parancsolatját elvárom alázatossan.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

83.

Týrnaviae, 16. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Quod bonum felix faustum, etc. post tot exantlatos labores, ma megérkezvén Rechteren Uram, meghozá haszontalan járásának relatióját, és semmi reménséget az üdűhez, hanemha Erdély iránt oly resolutiót s reménséget nem adunk, hogy nemhogy electiót: de minimam mutationem status, cum militiae et potestatis retentione et absoluto dominio (kit ugyan csak in forma impatientissimi discursus beszéllett) nem engedünk, — nincs reménség az békességhez; és ha szintín recedálni akarnánk is, nincs már ideje, hogy folyhasson. Kihezképpest, ad arma! Hanem, mondá, hogy íme az császár akarna békélleni: de az ministerek nem engedik; íme, küldte az nénjét*) az fejedelemhez, ha vehet bizodalmot? Az osznaburgus felküldött, hogy mi lesz? secretariussát megvárni ott hatta, ma meggyün, — de bizonyossan semmi nélkűl; és így ma megírják, de holnap adják ki, hogy nincs üdű arra; adjuk bé az protestatiót, kit acceptálnak, de, hogy attestatiót adhassanak, nem

*) T. i. Rákóczi nénjét Juliánnát.

lehet, hanem publico praelo dabuntur acta, és ők megírják, hogy referálni fogják magok principalissának.

Igazán írom, Kegyelmes Uram, oly impatientiával vadnak és úgy detonálnak az Udvar ellen, többet nem hallhatni. Mondják most: Justam causam Deus juvabit; confidunt in suo milite, et non volumus quidquam ut negligant, quia illi fecerunt magna praeparatoria in tribus partibus ad minimum, et hac, et ibi, ex Croatia, ex Transilvania, uno eodemque ictu et nulla spes pacis; Deus vos juvet armis! Kire hogy Isten bennünket segéljen: elhiszem, már Kegyelmes Uram, bizonyossan való dispositióit méltóztatik Nagyságod tenni az hadi corpusokrúl, ki mitévő légyen? Már körmünkre égett. Én ugyan innen megírom mindenfelé, hogy exspirál az armistitium: de már, ki mit csináljon? függ Nagyságod parancsolatjátúl; ha még annak is ide kellene gyünni, — későn tudnák meg. Hiszem, Kegyelmes Uram, Károli Uram által kiadtam magamot; talám jobb lesz most úgy mennem az hévízben, ha csak 4—5 nap is förödhetném, mintsem azonkívűl is haszontalanságra odamennem. Az mint is, ha ma nem, holnap kirugaszkodom (Pőstyénbe), megpróbálom azt két-három nap; azalatt elgyün Kéri Uram, Sente felé dirigálhatom, — de hiszem, már annak sincs semmi haszna! Holnap elmegyen az követeren (sic!) is, talám maga is Rechteren és Stepnei, s az urak is eloszlanak holnap.

Ezeket szükségesképpen értésére akarám Nagyságodnak adnom. Magamot kegyelmességében ajánlom.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az hadaknak directe parancsoljon Nagyságod, Kegyelmes Uram, hogy corpusokra menjenek, juxta operationum necessitates. Mert nem jó üdűt veszteni; az regula megmarad, s az regulatum elvész.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

84.

Tÿrnaviae, 16. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Már elmenetele után Pongrácz Uramnak, érkezett Pozsonbúl az kamora póstája; maga Rechterӧn Uram gyütt hozzám, jelentvén s mutatván az osnaburgi herczeg franczia levelét, kiben írja, hogy még ma deliberálni fognak, és megküldik curír által: mennyi napig lehessen az prolongatio, ha valami reménségek lehet és bizodalmok az tractához. Én ugyan megmondtam mondómot, és pro expediente tanáltatott, Nagyságodnak megírjam: ha Nagyságodnak tetszenék magát az Senator Urakkal holnap még Sentére transferálni, innen mi is kimennénk, és Méltóságos Fejedelemasszony, úgymint Appermontné Asszonyom is odajővén, kimennek az mediatorok is Nagyságodhoz. Ugyanis Kegyelmes Uram, illyen nagy vérontással tetézendő dolgot in pleno Consilio ha szakasztunk, ha declaratiójok azoknak is hallottokra esik, s haugyan de remedio gondolkoznak is, jobban esik; reménlem azért, Kegyelmes Uram, nem fogja Nagyságod azt difficultálni. Hiszem, éjfélig ha nem is, virradta elűtt ott lesz ezen emberem, — még ebédre Tardoskeddire Nagyságod kigyühet, s estvére oda. Már ezen úttal küldtem ordert Balogh Istvánnak; 5 serege van, eleibenmégyen Nagyságodnak az hídon túl, az míg éri. Az provisióra is lesz gondom, innen valami telik, mindent kivitetek, vége lévén már az ittvaló Laczikonyhának. Az feleségemnek is megírtam: ha lehet, gyünne holnap Sentére Kéri János Urammal, mivel magam is ott leszek; inkább kívánok mindeneket elvégezve keresni egészséget, mintsem azért publicumot múlatnom, míg tőlem lehet.

Azonban már elvégzettük ma, hogy az protestatiót holnap csak béadjuk, minekelűtte kimenjünk Sentére, és ha kimegyünk s ott nem végzünk, onnan oszolhassunk. Elvárom azért

(holnap) délig Nagyságod parancsolatját, kitül fognak várni az mediatorok, s magunk is kimenetelünk iránt. Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

85.

Týrnaviae, 17. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod méltóságos parancsolatját ezen órában vettem. Az districtusokra rendelendő Generális Uraimék iránt való intentióját Nagyságodnak olvasta előttem Károli Uram egykor: de én nem recolligálhatom magamot mindazokról. micsuda incumbentiái lehessenek ő Kegyelmeknek? minthogy egyébaránt is két vagy három karban is lehet; vagy csak az Nemes Vármegyékben az hadi dolgokban lesz inspectiók, és ha mi praesidiumok vannak azon districtusban, vagy az personalis occurrálandó insurrectión kívül, az zsoldosok s portális regimenteknek is, az mellyek azon districtusbúl állíttattak, immediate való commandója, s gondviselések alatt lészen etiam in oeconomicis militaribus regiminum, s azoknak fizetése adjustatiója, etc.; vagy penig az mezei regimentek is gondviselések alá felosztatik, tudni illik, mellyik regiment kinek districtussábúl állott föl? Vagy mindezek együtt, úgy, hogy magános cassájok lévén, az Provincialis Commissarius, mustramester, fizetőmester külön légyen ad proportionem mindenütt és egészszen; ha mi interveniál az vármegyék s hadak között: sive divisim, sive conjunctim, általok curáltassék, in loco non existentibus Generalibus, per eorundem Vices-Gerentes.

Ha így kiváltképpen, s ha máskint is, úgy hiszem, az instructió mellé effectuatióját is mindgyárst az accessoriumoknak in instanti kellenék rendelni. Kihez képpest ezekben elsőben resolutiót vévén Nagyságod, és ahhozképpest mind az várme-

gyéket, provincialis s militaris Commissariusokat, az oeconomicumot, cassát s mást involvál magában, kiknek az instructióhoz conformiter, cui quid interest, intimatióknak kell lenni. És így, követem alázatossan Nagyságodat, de nem lehet az első institutumnak mástúl, hanem directe Nagyságodtúl kimenni. Valamint azért tetszeni fog Nagyságodnak, vagy az följebb tett módok közűl, vagy azokon kívűl is helyheztetni s authorisálni Generális Uraimékot ő Kegyelmeket: ahhoz képpest kevés punctummal lehet instructiójok, cum adjunctis intimationibus ad omnes, quos in quantum respicit; kiknek, — úgy ítílem, — az rendszabás (mely lészen Nagyságod tetszése szerént) lesz egész instructiójok. Én ugyan nem emlékezem, hogy soha láttam volna az ollyan Partium Generálisnak instructióját, minthogy törvényes lévén, csak az szokott volt expeditiójokban feltéve: omnia, quod lege et ordine militari competerent, strenue, indefesse, etc. exequuntur. In Comitatus quis jurisdictionis habuit? lex praescripsit; azért intimáltattak az vármegyéknek: pro talibus haberi. Az hadak egészszen csak azon végházokbúl állottak, kik in illis Comitatibus erigebantur, quae suis in Partibus fuissent. Az praesidiumoknak is rendi, fizetése módja, az törvénben lévén regulálva: csak reflexiót tettek pro consveto. Ha mi interveniált particularis dispositiók, avagy más hadi expeditiók iránt: ex re enata vettek parancsolatokot.

Már hoc quia de novo instituto fiet: igenis, szüksége moderált authoritásokot declarálni mind magoknak, s mind penig azoknak, kiknek obedientiájok- avagy reflexiójoknak kell lenni. Hiszem Istent, ma udvarolhatok magam is alázatossan Nagyságodnak. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

86.

Kosztolány, 19. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Ez étszaka ideérkezvén, megfordítottam útjokat, ma s holnap, talám holnaputánra is. Az megírt okbúl gyün velem az hévízbe, hová igyenessen megyek, várván alázatossan parancsolatjátúl Nagyságodnak. Ma bizony roszszabbúl vagyok, — talám Isten megkönnyebbít!

Most tudtam meg: Bezerédi Imre Uram mellett van Hevenyesinek fia, nem régen ex condicto küldték ki Német-Újvárbúl, — bizonyossan correspondeál, talám penig itt van véle; jó volna talám, Kegyelmes Uram, ha nem arestálni is, legalább megtartóztatni: ne tenne kárt in primis motibus hírrelésivel. Abban, Kegyelmes Uram, jó volna per expressum Nagyságodnak rendelést tenni: az mostani dispositió szerént ad loca destinata indúlnának az hadak s Generálisok; mert bizony, félek rajta, még sok tanácsot fog elübb küldeni; azon leszek, még ma papirosra tegyem, s úgy küldjem meg Nagyságodnak csekély reflexióimot, most reá nem érkezvén. Maradok azonban

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

87.

Morvánka, 20. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap költ méltóságos levelét Nagyságodnak most délután 2 óra tájban veszem; azonnal kiadtam igen sietve leiratni az replica opiniót, kit egyébaránt, az mint Nagyságod méltóságos maga kezével való írása mutat, nem látok már oly sietőnek lenni. Máskínt is, nem lesz már ideje akárkinek is sok reflexiót tenni az iránt: mert az mennyi articulust látok

benne, — csak annak combinatiója is eltölti az sessiót; hanemha csak meghigyjük rajta, mint az praedicáló papot az textuson. Ha már arma pacem tollent, — darabossabban lehet elmélkedni felőle.

Rabutinhoz járó curír felűl én is vettem Károli Uram levelét; már sok üdű nem telik benne, kimutatja magát egészszen.

Géczi- és Réteiék *) ott maradjanak, valahol Nagyságod legszükségessebbnek ösmeri s parancsolja; de az gútai hidat hiában várják: mert én az iránt semmi dispositiót sem tehettem, sem tettem. Nem is látom rebus sic stantibus most annyi szükségét az hidnak Gútánál, mint Nagy-Magyarnál, s ha lehetne, Séllyénél; mert úgy hiszem, communicatiónak kell lenni az Csalóköz körűl lévő táborbúl Morva felé is, kire nem lehetne gútai hídra; s másként is, nem sokkal esik messzebb nedves üdűben. Hacsak offensive nem indúl hertelen az mi táborunk, innen legalkalmatossabb volna az Kis-Duna mellett összemennyi: mert Püspekihez két kis mérfőd, Pozsonyhoz 3 mérfőd, az Morvához hol 4, s hol több mérfőd, által az hegyeken, s mindenfelől reáér; mert ha látja, hogy nem erre, hanem Sopronnak vonyódik az ellenség: bízvást, míg körűlkerűl, akár kétszer érjen Pápához is, Karva felé. Ha Morvábúl gyün: innen rá ér, Karvátúl későn; ha igyenessen az Csalóközt próbálja: oda lesz addig, míg híre Karvát éri.

Nagyságod elmenetelét ha várják Vinkler hajdúi Senténél, azután ha bémennek lovas nélkűl: úgy lehet, odaszorúlnak, mert passusát mint erősétheti Püspökinek? Ha azt meghalladják az hajók, kiszállhat háta megett. Én ugyan, ha Haister formáját követni akarja, nem hiszem, vígyázatlan hagyja az Dunát; innen penig csak hírmondó lovas sem lesz most, mert elhiszem, Balogh István Uram is általmegyen Karvához, ordere szerént. És így Ocskait az maga s Rétei János ezerivel kell általhozni az Morvátúl.

Bezerédi Uramot Nagyságod consolálván, **) magam is

*) Géczy Gábor és Réthey György, Bercsényi két huszárezredének vezénylő-ezredesei.

**) Dandárnoki rang adományozásával.

azért emlékeztem Balogh István Uramrúl, hogy azt leginkább considerálhatónak láttam.

Eszterház Antal Úrnak formalissabb informatiót én nem tudok adnyi, praeter terminos generales; s ugyan alázatossan kérem Nagyságodat, másra ne vélje Nagyságod, de ugyan igazán higyje, hogy nem tudok: mert aż fŏd csínyját (Dunántúl) sohasem jártam, csak az mappábúl tudok az mit tudok benne. És így immaginálva az ellenség dolgát: Horvátország felűl Szent-Góthárdnak vagy Kanizsának, — kit inkább hiszek, — Eszéktűl fel az Duna mellett Simonytornyának, és Sopron felűl megy az harmadik corpusa az ellenségnek. Azért lesznek ők Pápánál s a táján (Dobroka vagy mi vala) egy csuportban, hogy az elűttök lévő vígyázó hadaktúl, úgymint Bezerédi egyfelűl, másfelűl Kisfaludi László az horvátra, 3. Kisfaludi György Stÿriára, 4. Balogh Ádám Földváron alól Eszékre vígyázván: ha informatiót vehet vagy egyiknek, vagy másiknak mi formában való jövetelérűl, — egyiket üsse meg. Mellyik légyen az? hic opus judicio, kit instructióban inserálni nem lehet. Egyéb particularis observatiókot én, hitemre, nem tudnék földteuni; ennek penig possibilitását Károli Uram *) igen könnyűnek mondotta. S hát, ha hajóit az Dunán, s maga mellyesleg gyün Győrnek, másik Morvábúl Trencsénnek, az árkoknak? Ezt mondják, — de nem hihetem.

Az mi illeti az rabok iránt való parancsolatját Nagyságodnak: azt akár válogatva parancsolja Nagyságod; mert megvan nálom az listájok, de nem itt, — elküldök érette.

Az 100,000 forintrúl emlékezett vala már Vay Uram ő Kegyelme: de annak elég lesője volt, el sem gyüttem Sentérűl, — azon étszaka mind kiassignáltam az Dunántúl való mustra-hadakra, Eszterházy Antal Urammal az kik lesznek, hogy azoknak panaszszok ne lehessen méltó, — inkább ezek várakozzanak. Nem hiszem, azon cassábúl ki ne kaszálták volna már.

Fodor Uramnak Nagyságod engedelmet hogy adott, írja; de regimentje már az regularishoz ha számláltatik: az cassája is talám oda transferáltatik; mert most is két havat

*) A ki túl a Dunát már két hadjáratból ismerte.

kér, pro Junio et Julio; ezt megadjuk-í még ezen cassábúl? s azután mibűl várjon, vagy hogy légyen? méltóztassék Nagyságod parancsolni iránta.

Én ma akaratom kívűl is, az doctornak való obedientiámbúl, orvossággal éltem, igen erőssel, s meg is bádgyosztott nagyon; de, hiszem Istent, fogok még in tempore udvarolhatni Nagyságodnak, mert, csak elhiszem, nála sem hólyag, ámbár 24. készűl, s megindúl virradtig, — ugyan csak nem röpűl; ha penig csak Bottyán s Bertóti Uraimék nem késnek, kivált Bottyán, bizony nem lehet oly széllyedt had az, quam praecauti esse volunt Domini Generales.

Én penig csak azon kérem alázatossan Nagyságodat: ne légyen reám reflexiója: mert immediate való parancsolatit Nagyságodnak senki posthabitiónak ne tartsa, mintsem hazánk s azzal mi is szenvedjünk.

Most olvasom újon az rescriptum és protestatio iránt való kérdést. Kegyelmes Uram, úgy hiszem, azért communicálták az levelet Nagyságoddal, hogy az rescriptumot hallaszthassák az mára várt utólsó curírra; s ha penig már nem lesz reménségek ma, holnap béadják az scriptumot, s arra lehet talám az protestatio. Mikínt bocsáttassanak el? méltóztatik Nagyságod parancsolni talám Kajali Uramnak, vagy másnak, ha ott vannak. — Én azonban Nagyságod kegyelmességébe ajánlom magamat, s alázatossan követem az rosz írásomrúl; ily romlottan is vagyok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

88.

Kegyelmes Uram!

Ímé, az opiniót, Kegyelmes Uram, megküldtem, de még meg sem olvashattam; már holnap fördésem után reáfekszem, csekély elmélkedésemet megküldhetem, ha késő nem lesz.

Azt sem lehet, Kegyelmes Uram, kötelességemtűl viseltetve, pro particulari informatione meg nem küldenem Nagy-

ságodnak: micsuda tenorral írt Otlik Uram az lutheránus praedicator dolgában? Tudniillik: »kiváltképpen az lelki szabadságért fogtak fegyvert s az ki annak háborgatója lészen, ellenségünknek ösmérni fogunk.« Én ugyan, Kegyelmes Uram, értem, s kívántam is megértetnem vélek, hogy az szécséni végezésnek ellentállóit érti, kit magunk is úgy értünk, — de talám szükségtelen expressiók in ordine satisfactionis petitae, hogy »kiváltképpen az lelki szabadságért« : quasi praeferendo publico. Bizony, Kegyelmes Uram, nem én, sem csak maga Ocskai s hadnagya tette reá reflexióját: mintha nekünk is nem annyira ezért, mint amazért, etc. Elhiszem, suo bono sensu érti Otlik Uram ő Kegyelme: de talám particularis excessusbúl nem kellene az értetleneknek ellenséges declaratiót írnya, hanem Nagyságod által leendő büntetéssel fenyegetni. Ezt már inquisitióval parancsoltam csendesétení cum satisfactione, ha úgy lett, kit nem tudhattam még meg; de, csak ususba hogy ne menne ezen stÿlus, jónak látnám, — kit Nagyságod bölcsen tudni fog orvoslani; mert, ha valaha, most kellene az dissensiókra való okot vagy csak szót is távoztatnunk.

Kéri Uram az Udvar particularis intentióiban, látom, keveset tud; hanem úgy veszem észre, az régi principiumban van az Udvar: haereditas et fructus Regni reservari desideratur, et securitas possessionis horum. Ezek dummodo fiant? modus non curatur; quod his aut aliquo ex his contrariatur: anathaema Austriacum esto! Securitas praevia horum, spes pacis apellatur. De his et Transÿlvania si voluerit tractare, audietur; dum contra haec agere intendit, reicitur. Ezeket látom ex discursibus; et quia perfidorum Ungarorum votis pro justis habentur: juste desiderari creduntur. Már az végső currír mit hoz? elválik. Én azonban maradok

Nagyságodnak

Morvánka, 20. Julÿ 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

89.

Morvánka, 21. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Voltam oly szándékban, hogy talám mai fördésem után elindúlhatok Nagyságod udvarlására: de, megvallom, inkább fölindította az víz fájdalmát, s úgy látom, vagy kinyitja, vagy összehúzza jobban, mert valóban sajog a lábom. Bent lévén penig az ideje már az fegyverkezésnek: ha most megbontakozom, majd mikor talám jobban kellene, nem fogok szolgálhatnom. Most penig csak még kiki orderje szerént helyre mégyen is, lesz üdünk benne; mert csak nem hihetem, szárnyon járhasson az ellenség is, — ugyan csak nem terem 25-kén nyakunkon, ha megindúl is akkor; hanem, ha Pozsontúl az Dunán akar valami indúlni: azt elhiszem, elsőbb lesz az szigetközi passusok elfoglalására, kinek, Túróczi s bár Vinkler is odamenjen hamarjában, ellentállója nem lesz. Bár csak az Csalóközt s az Dunának innenső felét, hajóinkot mit conserválhatnák: lehetne communicatiónk Rábaközzel, által az Csalóközrűl.

Ocskait már parancsoltam vala maga és Rétei János ezerének részivel Nagy-Magyarhoz szállani, minthogy megtartózkodnak az többi Karvánál; de ímé, ma bizonyos hírem gyütt, hogy már Baradnál gyülekezik az lovas és gyalog németség, az szekereket is hajtják, s Trencsénbűl közinkbe gyütt nemesember referálja: bizonyossan 25-kén ígérték ismét bévinni az élést. Nem tudván, hogy lehessen ezen majd bizonyossabbat elmúlatni: meghattam Ocskainak, azon két regimentnek ordert küldvén, úgymint az magáé s Rétei Jánosé, menjenek öszsze, s vigyázzanak azon Trencsénben készülő německre; az paraszt-puskásokot is hajtsák össze, az mit eltehet ellenek. Ha ki nem gyünek: csapjon bé rajtok, ha csak nyelvet foghat is készöletjekrűl. De, jó gyalog nélkűl semmihez sem bízhatni már arra, az nyargalódzásnál többre.

Ebeczki Istvánt sem tudom már, ha Karvához fog-é elsőbb ordere szerént menni, vagy az sistema szerént? Mert

ha Nagyságodnak tetszenék: hadd menne Magyarhoz Vinkler gyalog ezerivel valami lovas is; s ha már más nincs: csak bár Balogh István Uram szállana oda Királyfalvához, Nagy-Magyarhoz; az hídnak készétését is sürgetné, mind Pozsonra, s mind az Csalóközre vígyázhatna. Bezzeg, mikor bár csak Zsennyei Pongrácz gyalogja eddig érkezhetett volna Csalóközben; hát Vinkler! Az Vágon innen, Sentérűl Galgócznak elérne könnyen két nap Trencsén tájára, s megegyezve itt Ocskaival: tehetnének talám valamit. Jobbnak és szükségesebbnek is tartanám ezt; azalatt érkezhetnék Sennyei amoda.

Nem tudom, Kegyelmes Uram, méltóztatott-i Nagyságod jól megérteni az csalóközi corpusnak okát? minthogy utulsóbb levelében írja Nagyságod, hogy az gútai híd készületéig helyben maradjanak Karvánál az ezerek. Mert, ha most hirtelen nem lesz, — elmúlik annak ideje, az mely okbúl intíztük vala. Tudniillik, ha az csalóközi passust megtarthatjuk, s ottan az ellenségnek lesz consideratiója: nem fogja praecipitálni az Nyulasrúl az corpussát Sopron s Sárvár felé az conjunctióra vinni, mert a nagyhírő liniának *) megéje mehetne Csalóközbűl az tábor; kit talám post ceptum operationem késő lesz, s az naponként jövő succursus kevés is akadályozni fog. Mindazáltal reménlem Nagyságodnak más dispositióit lenni, melylyekhez magam is alkalmaztatnom mindeneket s magamot is kívánva, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós, m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

90.

Morvánka, 23. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Nagyságod kegyelmes, rajtam szánakodó levelét; hiszem Istent, megkönnyebbszem, — érzem már is ma jó munkáját az fördőnek.

*) A Fertő-Soprony-Fraknót egybekötő sánczok vonalai.

Az Méltóságos Fejedelemasszony együtt ment szomorúan, az kedvetlen követekkel; csak elhiszem, nehezen is eshetett reménségek csalattatása.

Ha érkeznek az hadak Magyarhoz: az hidat ott készszen fogják, úgy vélem, tanálni, s nem lesz rosz megéje czélozni az ellenségnek, mert, az mint írják, félnek magok is attúl; noha azt írják Pozsonbúl: igyenessen Sopron s onnand Körmend felé mégyen ad conjunctionem Quido, és az Csalóközt hajókon akarja tentálni, — kinek mint resistálhat Túróczi 500 gyalogja? nem tudom.

Morvábúl semmi apparentia nincs egyéb, az baradi gyülekezetnél, kirül minap írtam; ha már Ocskai, kihez Vinklert parancsoltam s az tótságot, holnapután megpróbálja őköt, — többet tanúlunk. Azalatt, reménlem, megkönnyebbszem.

Nem hiszi Kéri Uram (ki is most mégyen, Szirmai is vissza,) hogy az Rábát tentálja általmenni Quido, míg nem conjungálja magát; Pálfi penig maga is azt tartja: az Murán nem bocsátják által, kit könnyűnek mondanak impediálni mindenek.

Az újvári generálisságnak lutheránus vicét én most nem tudnék mást, Otlik Uramon kívűl nevezni, e tájon való hadak közűl; nem tudom, el akarna-í Nagyságod lenni ő Kegyelme nélkűl? *) Csak arra vígyázzanak Generális Uraimék, diformis dispositiókot ne tegyenek; másik difficultást látok abban, hogy az most regiment-számban való zsoldosok, és portális regimenteknek némellyike, két generálisság alá fog esni, úgymint Eszterház Dániel és Csáki regimentjei, s talám több is; de nincs nálom, Nagyságodnak megküldtem systhemájokot az zsoldos- és portásoknak.

Mikor addig lehetne offensive menni az németekre, míg össze nem szedik magokot: jó volna; ha másként nem is, bár csak cum armada volante, — confundáltatnának. Én azonban Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Ottlÿk t. i. a fejedelem udvarmestere volt.

Írják Pozsonbúl most: megverték az németet, Eugenius is halálos sebben esett; kit Szirmai Uram is mond, hogy hallott, de nem authentice.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

91.

Morvánk'a, 24. July 1706.

Kegyelmes Uram!

Micsuda levelem gyütt Szent-Györgybűl, — Nagyságodnak alázatossan accludálom. Soha nem tudom concipiálni: mit akar az petronellai híddal? Mert hiszem, az mely okbúl hallasztani nem akarta az armistitiumot, félelmét nem magyarázhatni; hanemha az jövő 4 regimentnek conjunctióját akarná közeléteni, — avagy meg akarja kerűlni Morva felűl Pozsont.

Babócsai Urammal tegnap s ma sokat beszéllettem; igazán írhatom Nagyságodnak: még jobban informatióját, az Dunántúl való uraimék közűl senkisem adta; megtetszik rajta: volt hadi ember! Igen hallgató, s magátúl nem újjítja az szót. Ha Nagyságod többször ízben méltóztatik ő Kegyelmével szóllani: többet fog tartani, reménlem, Nagyságod felőle; az Dunántúl való egész földöt memoriter tudja. Meghattam, menjen késedelem nélkűl Nagyságod udvarlására. Úgy mondja, Kegyelmes Uram, az rácznak Murán *) való általjövetelét kétezer lovas és három s négyszáz gyalog igen megakadályozhatja, Földváron alól 3 mérfölddel, oly securitással, hogy az gyalog mindenkor Földvárnak veheti in casu non resistentiae magát; és ha valami új-palánki hidat **) elhányatnának az mieink, kit meg sem csinálhatni, az Murán (Sión) innen is megállíthatni nagy erőt is kevéssel. Az horvátrúl ollyan híre s levele gyütt ő Kegyelmének, hogy Haister horvátja bémenet széltiben vágta az németet; onnan sem sok gyühet. Ha penig itt az Murán (Sión) elállják útját: éppen egész Horvátországon által, Légrádnak kell menni; s onnan is az némettel való conjunctiót ollyan erő, az ki egyik felekezettel bírhasson,

*) Így, de nyilván tollhibából vagy geographiai név-összetévesztésből, a Sión vagy Sárvizen helyett, mint a Földvár név is mutatja.

**) Új-Palánk, az egyesűlt Sió-Sárvíz mellett, Tolnában.

könnyen impediálhatja. De Pápánál az corpust hiábavalónak mondja lenni; hanem annál följebb kellene mennyi, ha mindgyárst ad apertum mehetne Sárvárhoz, az hol az Rábaköznek eleiben esnék, és az rábaközi gyalogságnak egészszen hasznát vehetné, mihelt Sopront meghalladná az német; ha penig az horvát általgyünne Légrádnál az Murán: annak mehetne az nyakában. Ha Sárvárhoz nem: legalább az Kemenyesallyára mehetne Antal Úr az corpussal, ott nagy securitásban volna, s reá is érkezhetnék. Javallja penig igen azt, hogy mihelt Sopron felé nyomúlna az német: az Csalóközrül menne megéje más tábor, melylyel revocáltatnék az német, s addig míg csak tartózkodnék is, által lehetne az horvåton esni. Magára meri vállolni, hogy Söprőstül megéje az liniájának elviszi az hadat, s másként is nagy készségét mutatja s kedvét az szolgálathoz. Bizony, Kéri Uramnak száz esztendős kurucz sem szóllott volna katonássabban; azt mondta neki: hiszem, ott voltam — úgymond — Bécsben, az linián belől; eleget jártam mind Imperiumban, s mind itt az némettel, tudom én, mikor lehet őtet megieszteni; de hitemre, az linia mellől még kihúzom Nagyságtokot! Ha az Urak úgy akarnák: csak fölnyomnám azt az németet, bé az liniájában, iedtiben is egymást tapodná az hóstátban. *) Mert, ha csak az Lajtán nyomnánk is által az németet: soha bizony se ráczot, se horvátot ki nem hozna senki, mert az úgy gyün, ha mindgyárst az hátát az németnek vetheti, a nélkül háromnapi födet nem jár innen az Murán, ha erőt érez.

Bíztatja magát azzal is Babócsai Uram: erő mellé még feltámad az pórság is, de másként nem; szintín úgy megvizsgálja: mellyik erő nagyobb? s azt hányja. Gondolom azt is, hogy talám elvitték most hírit: innen is gyül tábor; s minthogy az Dunán nincs most derék passusunk által az Csalóközrül még készszen: azt gondolja, talám ismét az Morván akarok általcsapni, mint tavaly az vöröskői harcz után, s azért készéti hídját Petronellánál, pro defensione mehessen hertelen. Ez jó volna, mert illyen hír tartóztatná az tábora indúlását. Én ugyan azt tartom: míg Légrád táján nem lesz készszen

*) Itt a bécsi hóstát s bécsi lineák értetnek.

az horvát, és segétsége nem érkezik Quidónak, — meg sem indúl; sőt az erdéli németnek motussátúl fog legtöbbet várni, s addig defensióban lesz, oly reménséggel: az erdéli kijövő had megzaklatja az mi hadunkot s eszünköt, s akkor gyün rajtunk.

Ebeczki Uram levelét veszem; látom, megindúlt. Megírtam ő Kegyelmének: megszállétván Nagy-Magyarnál az hadat, maga menjen az Dunához, s ha látja módját s ideit: által is bocsásson jó portát kevesest, megvizsgálhassa igazán az németnek állapotját, Köpcsénnél levő tábora merre indúl? s miformában van? Magam is, reménlem, három-négy nap alatt Isten által annyira leszek, hogy elmehetek Sentére, s onnan közeljebb hozzájok is. Nagyságodnak is vehetem azalatt parancsolatját, s Ocskai Uram is mint fog próbálhatni? megtudjuk; kinek ez éjjel meg kellene indúlni, ha Vinkler reáért. Taraczkot kettőt vitettem el Sentérűl Ocskaihoz; de pattyantús (sic) csak egy van vélek, s egy Handlanger. Jó volna, Kegyelmes Uram, ha valamely pattyantúsokot s munitiót küldene Sentéhez La Mott Uram: mert a nélkűl fognak az Duna passusin is szűkölködni; onnan közel érné az ember. Csak Nagyságod méltóztassék beszélleni Babócsai Urammal; akár mellém küldje Nagyságod vissza, (ha még nem elég probatus) akár túl küldje az Dunán, s akár maga mellett tartsa Nagyságod pro capiendis informationibus, — mindenképpen kész az szolgálatra, csak légyen subsistentiája. Én ugyan már régen bíztatom brigadírossággal; Imperiumban is jó Óberst-Laüdinandnak tartották. Én azonban Nagyságodnak kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Egy diákom bone philosophustúl küldtem vala levelemben ezen consideratiómot, mellyeket jegyzettem volt hamarjában az replicára, meghagyván: maga adja Nagyságod-

nak Sentén levelemet; ott nem érte Nagyságodot, s visszahozta; ímé, azért alázatossan accludálom.*)

Babócsai Uram kedden lészen Nagyságod udvarlására.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

92.

Notationes.

1. Quandoquidem occasione propositorum praeliminarium punctorum haereditatem inter et successionem mota quaestio ea per expressum reservata conditione ad tractatum relegata esset, ut primum et ante omnia haec regulanda reassummatur quaestio. Proindenodus hic Gordeus, in ante penultimo puncto declaratus, antequam reliqua vel proponerentur puncta, bene regulata explicatione solvendus erit; ideoque primo et pro praeliminari quidem ponendus erit loco.

2. Siquidem Commissarÿ ambarum partium non in unum convenirent locum, nonne conveniens foret commutationes Plenipotentionalium per subdelegatos hincinde transmittere? aut satius id fiet per manus solum mediatorias, quod ultimum convenientius videtur, vel ex respectu Plenipotentialium Principis Transylvaniae, ut difficultas agnitionis tollatur. Hinc

3. Qualiter domini Commissarÿ Transylvaniae habendi? an qua colligati, seorsivis punctis sua proponentes juvandi, aut qua couniti in simul agentes commisceantur eorum cum nostris petita, sub titulo tamen garantiae internae, 3-tium in ordine punctum de Transylvaniae separatione stare posset quoquomodo.

4. In puncto de Transylvania ad calcem inducitur, ut Transylvania subeat garantiae officium. Cum vero hic loci pars tractans esset Transylvania, convenitque simul et garantiae addere nomen, quam naturaliter per se vi tractatus et suae interessentiae aliunde efficit.

5. Ex Consilio Regis et Consiliariorum, ne forte Consilium Bellicum intelligatur: necesse erit hoc loci Consilium erigendum Ungaricum nominare, ac simpliciter ap-

*) L. mindjárt a levél után.

ponere, ne Consilium Bellicum (prout in Stÿria) in militaria Ungarica quidquam juris habeat; sed prima et immediata totius bellici status Ungarici instantia sit Generalis Regni Supremus, ac in majoribus dignitatibus conferendis, alijsque publicis casibus per Ungarae Cancellariae et Consilij Ungarici viam, sine praeteritione Generalis, cuncta procedant. Sicque Supremi Generalis et Praesidis quasi bellici dignitas, conjuncta manebit suo ordine.

6. Bene notandum venit Generalis Regni in partes divisi legalem habere in Comitatus quoad militaria jurisdictionem, qui subalterni Supremi Regni Generalis existentes, sua legali jurisdictione prout illi pravari nequeunt, sic nec huic derogari convenit per reservatam in exercituatione Regni Palatini authoritatem. Satius fors utrique provideretur, si Palatini, qui Proregis authoritas ita maneret, ut dum Palatinum Regis Locumtenentem et Proregem in campum prodire contingeret Regis, vi legis fungens munere, servatam sibi haberet dignitatem, cum et aliunde Rege praesente, Palatinus Regno non campo praeesse solet.

Nec aliunde multum praejudicij hic apparet, cum Consilio Regni, absente Rege, Palatinus praeesset, cujus ex condicto agendum esset Generali; ac hinc

7. Satius videtur praeponere punctum de forma Gubernÿ intrinseci, ut magis genericum, praemisso praeambulo puncti prioris; non enim majoris securitatis et garantiae esset militaris, quam politica Gubernÿ forma.

8. Accedit non contemptui exponendus Jazigum et Cumanorum status, qui ut militares, Generalatui Regni (hactenus Palatino titulo judicatus subexistentes) an non rectius subesse deberent? Praeterea Oppida Haidonicalia, ac plurium erectio.

9. Cassa bellica nisi declaretur, nulla erit. Thaesaurarius curet Regni Regisque proventus, inferius memoratur, sed nihil de dispensationis forma, aut necessitatum bellicarum, ab alijs distinguitur; itaque hic bene explicandum erit: quid pro bellica cassa ex Regni communibus proventibus cedere, et qua forma debeat? quid Regis aut Regni supersit necessitatibus?

Ittem, de Comitatuum in sui conservationem erectorum

regiminum, eorumque subsistentia, nec alio applicanda, in aliam consequentiam contributionis summenda deberet specialia apponi punctum, quia hoc arma praesentabunt maximam libertati securitatem, si bene instruantur.

Et hoc ipso bene induci poterit, ut dignitas Supremi Generalis sit electiva per Regnum, etiam extra Diaetam, facta per Senatorum votorum collectione per Comitatus, sine candidatione; et in quem plures consenserint, electus esto.

10. Cancellarius alternatim. Poloniae hic sequi nos nequit, cum ibi majoris aeque minoris Cancellariatus dignitas alternativa esset: hic vero summam semper Archiepiscopus ageret Cancellariam, sicque in Ecclesiam quandoque utrumque devolveretur; ergo hoc argumento Cancellarius minor, seu aulicus, semper secularis esto.

11. Non omittendum, ut nemo duas dignitates ejusdem fori et voti simul gerat, prout et lege prohibitum existat, ne Barones Regni Comitatus, aut ullus duos Comitatos teneant, seorsive per hoc votationes, in Diaetis votantione pereunt; nec secus in militaribus duos Generalatus aut Capitaneatus Praesidiorum gerat ullus, ita et duas dignitates Ecclesiasticas.

12. Occurrit et hoc, ut in Senatu qui vi officÿ adesse debeant, qui non, et eorum ordo, quia juxta seriem sessio dignitatibus praejudicaret, vel saltem statui et ordinum servandus ordo.

13. Coronae sacrae conservatio quam probatissimae fidei viris concredi ab antiquo solebat, probat strictissima juramenti formula; quam leviter tamen e manibus et custodia Ungarorum sit extraneae, extra Regnum custodiae tradita, praesentaneum est exemplum. Hinc nonmodo restitutio Coronae speciali puncto petenda: sed et ejus conservatio ut ex voto Regni concredatur viris de patria probatis, mento petendum, nec ullo intestini belli praetextu educendum, multominus alienigenae subjicere fas sit custodiae.

14. De cassa bellica, uti scriptum, 9. mentionatum, hic loci, qua ad militarem oeconomiam pertinens, explicari posset, ac ne Thesaurarij nutui militaris subsit ratio: Commissariatus Bellicus Regni instituendus esset, qui exactionem stipendiariorum, ac quae ad subsistentiam pertinent Regiminum, per

Comitatus pronunc erectorum, eorumque administrationem, lustralem revisionem, praesidiorumque provisionem curaret. Et quantum ultra hanc militiam, (quae tamen se in toto Regno ad 24 millia de facili extendere posset) ex campestri adhuc militia communibus Regni proventibus exsolvenda determinaretur, destinatus talis proventus pro infallibili cassa, Commissariatus inspectioni subjiceretur, utputa medium tricesimam Ecclesiasticorum acquisitorum rata lege praescripta pars.

Ittem, quia Episcopi Banderijs carerent, certum partem decimarum suarum ad Confinia applicari paterentur, et quod ultro adinveniri posset, disserendum est praevie in Senatu, ne ceptum tam salutare opus, ac per tractatum elaborandum, sola incuria, aut non bene praediscussa possibilitate in majus derogamen Replicae per se evanescat.

15. Quaestio est, an conveniat causam Religionis hoc tenore nomine Statuum proponere? Clerus enim de more protestans, in formalitates petiti consentire nequit, Statusque Catholicus, in suae Religionis derogamen alinae religionis causam assummere ducat conscientiae, cum receptas Religiones aliud non turbare, aliud eorum causam agere.

Hinc, ut Confoederationis juramento satis fiat, legesque de receptis Religionibus conditae, vim libertatis intrinsecae tenentes, pro publico habeantur, expediens foret; violationem legis pro scopo summendo, nomine publico, lex, quae etiam privatos respiciens, ut lex pro publico haberi debet. De receptarum religionum libertate proponatur in hunc fore sensum, verbi gratia: Quandoquidem positivis Regni constitutionibus, in Regno religiones legaliter receptae libertatique conscientiae suae gaudere posse, Articulis juramento Regio formatis praescriptum esset; in contemptum tamen manifestum legum patriarum et Regni per hoc libertatis vilipendium, contra jus et aequum turbati fuissent, unde nonmodo nobilitaris privatae, sed et publicae (dum lex pro publico habetur privilegio) praerogativae derogamen, odium intrinsecum etc. secuta in Regni perniciem; proinde gravamina et causa Religionis hocce tractatu pro bono pacis et quiete regnicolarum extempore componatur.*)

*) A fönti egész pont eddig keresztülhuzatott.

Incumbet tandem fortius suam defendere causam Dominis Protestantibus. Commissarÿs vero Catholicis fidei commissum sit non sine hoc pacisci, ae essentialem esse conditionem pacis profiteri, quia et juxta Confoederationis obligamen juvare bonum in hoc publicum; sic satis fiet et rei et legi, et conscientiae, et honori religionis Catholicae.

16. Fato Divino ad hunc casum. Non adimplere, sed tollere debemus illum Articulum conventionis, adeoque successione ab antiquo usu roborata, admissa; inde ea agendum, qualis sit, vel jam esse debeat, sed ne talis maneat, quae fuit in sanguinem regio semper successio.

17. Summo cum detrimento compertum habemus, de Regno ejusque partibus cum Turca tractatus et paces conclusus fuisse; ne proinde amplius unquam Imperatoriae Majestatis sub titulo et nomine de publicis Regni negotijs tractare sine specialibus e Regno et cum praescitu Regni authorisatorum praesentia, vel maxime pacis in negotijs cum Turca et alijs petentijs, etc.

N. B. Leges et Articuli conquirendi ad quemvis puncti paragraphum, seorsivas primores involventem, et statim ad latus notandae in Instructione.

Quae expressa non essent legibus: ad similitudines recurrendum, ut ad statum modernum Regni recurri possit.

N. B. Portus Buldenis.

(Eredeti, két, negyedrétű ívre Bercsényi kezével írt fogalmazat, a közvetlenül megelőző levélhez csatolva; de, hogy ehhez tartozott-e tulajdonkép? kérdés.)

93.

Morvánka, 24. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Jóllehet ma más leveleimmel bővebben udvarlottam Nagyságodnak: de azokbúl kitanált maradni Andreánszki levele, kirűl emlékeztem, — azt azért, ímé, Babócsai Uram által megküldöttem; csendes, hallgató ember lévén, nem hiszem, egy első szembenlételével contentálhassa Nagyságodot, mert kérdezkedve felel jobban; már nem tudom a lelkét: de leg-

alább informatiót adhat omni constitutione plagae; én, reménlem, tudnám hasznát venni. — Azon leszek, mihelt mehetek, menjek Nagyságod udvarlására. Maradván azonban
Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Parancsolta volt Nagyságod Csáki Mihály Uram által fölvött pénzrül értekeznem; imé, magának micsuda válaszát vettem? alázatossan megküldtem Nagyságodnak, *) ott közel lévén, tudom, udvarlani fog azon böcsülletes Vice-Ispán Nagyságodnak; ugyan magam is alázatossan kérem Nagyságodot: parancsolja Nagyságod producálni az quietantiákot, mert hiszem, máskínt sem titkol az ki quietál. De, én csak elhiszem, az tízezer forintnak csak, az közben esett nulla híja. Semmivel szaporítván az numerust: tizedeli az ezereket, s gázolja böcsülleteket az jót nem jól író uram.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

94.

(Gr. Csáky Mihály, gr. Bercsényihez.)

Méltóságos Fő-Generális!
Kiváltkípen való nagy jó Uram!

De decima praesentis Nagy-Szombatbúl Kegyelmed méltóságos levelit mái napon, szokott alázatossággal engedelmessen veszem. Egy hirtelen nem kevesig conturbálódtam volt, midőn tízezerszáz ennihány forintoknak, kik actu is nálam volnának, számodásárúl parancsolatját olvasom; de, Méltóságos Uram, ha ezerszáz ennihány forintokrúl, azt is két ízben adott (egyet Keresztúrott ötszáz ennihány forintokrúl, másikot Kapuváron, hasonló formán) quietantiáimon kívül valaki csak tíz pínzrül is, nem tízezer forintokrúl producál: fejemen ígettessék meg! Arrúl is úgy adtam quietantiáimot Komáromi névő Győr vármegyei Vice-Ispány Uramnak, hogy Ke-

*) L. a jelen levél után.

gyelmed méltóságos parancsolatjának eleget tegyek, midőn az hajdúk helett, nímelly helleken, azaz ellensíg torkában, kik közöllebb praesidiumjokhoz voltak, pínzt szedni engedett, olly víggel, hogy mindgyárt az tisztek a helett hajdút állítsanak, kit mindgyárást effectuáltattam, ha ő Kegyelmek hírivel nem volt is, a mint Kegyelmednek első, Dunán által való jövetelemkor alázatossan jelentettem volt; de meglehet az is, hogy colludálván felülnevezett Vice-Ispány Uram Horváth Zsigmond Urammal, ő Kegyelmének adott albáimra (kikbűl noha nímellyeket Kapuvárott visszaadott) hogyha valamellyikít közőlek megtartóztatott volna: arra firkálhattak megnevezett summán felűl valamit. Ílő ember Ebeczki István Uram, kivel mindenkor együtt voltam, ha csak hírit hallotta-é is Dunántúl létibe körülettem annyi pínznek? nemhogy nálam látott volna. Sőtt tudja azt, hogy discretióit is túlsó földi Uraiméknak nemhogy vettem volna: de még megpirongattam ő Kegyelmeket írette, mivel országunk és jó Kegyelmes Uraim méltósága (kit magam előtt kívántam mindenekben viselnem, kiírt magamít is mintegy ezer forintig való féhírpínzemet, kivel még Újvárban lítikor Kegyelmednek, midőn által az Dunán akart küldeni, bizonyos szüksígiben kínáltam, midőn Bottyán Generális Uram pínzit jovallották volt az barátoktúl felvenni) eladó nem volt.

Azírt, Méltóságos nagy jó Uram, azon kírem egyedűl nagy-alázatossággal Kegyelmedet: méltóztassík azt a gratiát Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagyságánál megnyerni, hogy sokszor nevezett Vice-Ispány Uram producálja az quietantiákot, és hogyha úgy tanált volna törtínni is, avval az collusióval albára való firkálás, ki elütt adta vagy adatta kezemhez vagy emberim kezihez? etiam fide mediante ki fog tetszeni akkor mindenekben tökéletes hívsígem s fáradságos igyekezetem országomnak és jó Kegyelmes Urunk elüttem viselt méltóságának megtartásában. Ajánlván magamot Kegyelmed gratiájában, míg élek, maradok

Nagyságodnak

Újmajor, die 17. Julÿ Anno 1706.

alázatossággal való engedelmes szolgája

G. Csáky Mihály m. k.

P. S. Horvát Zsigmond Uramnak az albák kiadása így esett, hogy midőn Kegyelmed Török István Uramnak, úgy, mint ex senatorio statu, Horvát Zsigmond és Fodor László Uraiméknak, ex Oeconomico Consilio, parancsolta nevem alatt dispositiókot tenni: vígezísek szerint ő Kegyelmeknek én, s úgy Török István és Fodor László Uraimék, ellensíg körűl lívő occupatióinkra nízve nem lehetvén mindenkor Horvát Zsigmond Urammal, hogy az had ne szenvedjen: mivel ő Kegyelme legjobban érkezett tett dispositiójoknak effectuatiójára, adtam albákot ő Kegyelme kezihez, hogy az én nevezetem alatt leendő requisitiói miatt ő Kegyelmeknek dispositiójokban semmi se muljík, ki miatt hátramaradás esett volna; de hiszem, az accludált specificatióbúl (kit alázatossan recludáltam Kegyelmednek*) sem tetszik ezernyolczvanöt forintoknak liquidatiójánál több, az kit magam is per duplices quientantias levelemben recognoscáltam; tehát kitetszik csak specificatióbúl is ravaszságok, hogy a harmadik quietantiájok, ha lesz is, nem egyíbkípen, hanem felűl megírt mód szerint talált meglenni s törtínni.

Melléklet.

Pagorum Comitatus Comaromiensis

	Porta.	Haido.
Igmánd . .	15 . .	10
Ács	21 . .	12
Szőny . . .	10 . .	6
Almás, Neszmél . . .	8¼ .	5
Lábatlan .	3 . .	2
Héregh . .	3 . .	2
Tarjány . .	6 . .	4
Gyermel .	3 . .	2
Szomold . .	5 . .	3
Baÿ	2 . .	1
Bánhida . .	2 . .	1
Környe . .	14½ .	9

Ezek praestáltak in paratis:

Igmánd pro Haidones	10	fl.	150
Ács fizetett pro »	11	»	165
Szőny pro Haidones	6	»	90
Almás, Neszmél »	»	»	75
Lábatlan pro	1	»	15
Tata városa		»	195
Mocsa pro	9	»	135
Kocs pro	18	»	260
			1085

In toto Győr és Komárom vár-

*) L. alább.

Tata városa	20	..	13
Naszály ..	2	..	1
Mocsa ...	16	..	9
Kocs ...	30¹/₄	.	20
Oroszlán .	4	..	2
Bokod ...	9	..	6
Dad	14	..	9
Szend ...	9	..	6
Szák ...	5	..	3
Császár ..	15	..	10
Eöthe (Ete)	12	..	8
Kis-Bér .	9	..	6
Ászár ...	9	..	6
Tárkány .	6	..	4
Bana ...	12	..	8.

megyékből consignáltam Méltóságos Generális Csáky Mihály Uramnak ő Nagyságának fl. 10,111, kiről quietantia exstal.

(A levél maga eredeti, egy íven, egész ívrét, s. k. írva; a melléklet — mely Komárom vármegye monographiájához igen becses adalék — féliven, egykorú másolat.)

95.

Morvánka, 26. July 1706.

Kegyelmes Uram!

Babócsai Uram már elmenetele után küldötte ezen supplicatióját hozzám, hogy azt Nagyságodnak alázatossan recommendáljam; s noha már ő Kegyelme statussárúl ezelőtt alázatossan informáltam: kívántam mindazáltal reiterálnom informatiómot. Midőn ő Kegyelmét Bottyán Uram, az capitulatio ellen Pápán megtartóztatta,*) sürgetni kezdették kiszabadúlását; de ő Kegyelme inkább Nagyságod s hazánk hívségén maradni akarván, tettem conditiójúl, hogy feleségét általhozza (a Dunán), s inkább leszen subsistentiája iránt valamely provisiója; az mint is Radosnyára rendeltetvén szállásúl,

*) Babócsay Ferenczet, mint azelőtti kurucz ezredest, későbbi labanczczá léteiéért — tehát mint hadi szökevényt — tartóztatta volt le Bottyán, Pápának 1705-iki megvételekor.

az Oeconomicum Consilium valamely igen csekély élést deputált ő Kegyelmének; s már kikőtözködvén mindenébűl, sok kárai után — azt mondja — nincs mint élni. Álljon Nagyságod kegyelmességében, mikínt disponál iránta; tudom, ha hazavihetné cselédjét, semmit sem kérne, de minden őket ösmerő ember úgy mondta: semmitűl sem lehet félteni felesége ittlétiben.

Forgács Uram levelébűl értem, hogy Nagyságodnak tetszett Fodor Uram regimentit az regularis had közé ő Kegyelme commandója alá számlálni, és hogy az eddigvaló restantiáját én fizettessem meg, azután ő Kegyelme fog fizettetni. Kire nézve — jóllehet megírtam Forgács Uramnak is — alázatossan akarám Nagyságodat infornálnom, hogy Fodor Uram regimentinek 2 hó praetensiója, kivel nem akartam sietnem, azért, hogy computusra adigálhassam, mivel már két rendbeli mundírungot vett föl (egyikét elnyeretvén Ruszton s Kőszegen,) azonkívűl is az vármegyéken pénzt valamellyet szedett, és noha minden hóra a Januario, az Májuson kívűl (mert arra egészszen felvette) marasztott egy-egy forintot az Cassat Bellicában az mundírungírt: de az 4 frtot teszen mind is, s nem is volt illyen status effectivussa eleitűl fogva, — közel sem érkezik az mundírung árával. Hogy mindazáltal ne legyek oka az hópénz tartóztatásával az regiment panaszszának: megírtam Forgács Uramnak, lássa, ha és mikor akarja imputálni az mundírungot? Az assignatiót kiadtam; de mivel azt írja az perceptor: egy pénzi sincs az cassában, mert az utúlszor hozott 100.000 forintbúl Szalontai Uramnak 20,000, Commissariatusnak 15,000, Szluha Uramnak 10,000-et adván, 55,000 Sentén adott assignatiómra sem volt elég az Dunántúl való hadakra, — Helenpach Uramra adtam némely regimenteknek assignatióját; azoknak kifizette, s azt írja: hiában assignálok most oda többet. És így ismét Forgács Uramra kellett azon Fodor Uram regimentjét relegálni, minthogy Forgács Uram azcassábúl kölcsön Újvárban 7000-et, s Dunántúl is valamely ezeret úgy vött föl, hogy az regularis hadnak cassájábúl refundálni fogja; most azért Fodor Uram tiszti fölváltja Forgács Uram quietantiáját az perceptoratusságbúl, loco paratae.

Príni Farkas Uram — jóllehet maga sem késik Nagyságod kegyelmessége megköszönésére menni — tegnap Kéri János Uram késérésérül megérkezvén, éppen az pozsoni kertekben vitte bé az curiositás; oly híreket hozott, hogy ugyan majd sírva beszíllették némely városiak: mint maradhassanak? mivel már látják, nem lehet bizodalmok, mert Eugeniust igen megverték, két halálos sebben esett, és így az mely három regimentet vártak, megtért Olaszországnak. Pozsonbúl 4 compania gyalog német ment ki, s annál több szaporodása semmi sincs. Pálfit Vojnovics Horvátországban valami erdős helyen megakadályozta volna (ezt nem hiszem!) és az mely horvát ráczok itt kinn valának véle: valamely praesidiumos helybűl kivágták az németeket, magának penig Pálfi Uramnak póstán kellett menni Olaszországban, Eugenius heliben; onnan sem bízván már semmihez, az új liniában recipiálta már is magát az német, s ott akar defensive lenni, míg Rabutin érkezhetik. Hidat kettőt vettet az Dunán, Hamburgnál, és Ort felé, által Petronellátúl.

Sándor László adjutantom levelét veszem, kit az hídcsinálásra küldtem Csalóközre; az is írja az új hidak csinálását, és tegnap hajnalkor Rajkárúl, Csúnrúl s Köpcséntűl az németség mind eltakarodott, igyenessen Pruk felé Austriában: Mit akar? Nem tudom. Ebeczki István Uramnak megírtam. míg Sentére mehetek, mindent jól megvizsgáljon; reménlem, holnapután ott lehetek.

Az hidat kasokkal*) nem tudják csinálni; bár 5 vagy 6 vasmacska, vagy bár csak 4 lehetne.

Ocskai hada összegyűlt, a Bars vármegyein kívűl; azon vármegye elbízta magát panasziban, nem is mozdúlnak, s válosztot sem adnak az seregek tisztei; 10,000 az híre Pozsonban Ocskai bémenetelének Morvában; ott már megnyargalódzott az porta, tegnap rabot hoztak ide egyet, — de semmi derekas indúlatot sem mond Morvábúl. — Ezeknek valóságát ha job-

*) Bottyán találmánya, ki Duna-Földvárnál első hídját vasmacskák hiányában akkép construálta, hogy vesszőből font nagy kasokat rakatott meg kővel, és a fenékre süllyesztetvén, ezekhez erősíttetté a hidtartó tombáczokat, gúzszsal, kötelekkel.

ban megértem, alázatossan megírom Nagyságodnak, és mindenekben Nagyságod parancsolatjátúl várok, magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván. Maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. M. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Már vége lévén az szombati commissiónak: parancsolni méltóztatnék Nagyságod Várnai Uram számadásit revideáltatni, — lenne vége az költségpanaszlóknak. Kilencz hónap alatt 42.000 forintra megyen mindenestűl az cassa költsége. Az mediatorok diurnumja egyikének 34,000 forint, négynek 130,000 forint; ha megadták Bécsben s otthon — jól jártak!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva.)

96.

Morvánka, 26. July 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan tegnapi méltóságos levelét Nagyságodnak; elhiszem, ma reggel írt alázatos levelem ezt megelőzi, kiben írtam az pozsoni híreket, hogy az hidakot csinálja s eddig készszen is tartja Ort felé. Ma is érkezett confirmatiója: bizonyossan fölment az új liniában, Petronella és Pruk közé az német tábor, és hogy megverték Eugeniust; ímé, accludálom alázatossan Nagyságodnak Balogh István Uram levelét. Hogy híreket csinálnak túl, azt nem csudállom, s azt sem, hogy ott nem minden nem hiszi; mert csak vígyázóbbságát mutatva is (Forgách? Antal?) mindent vizsgál, — legalább tudhassa: mennyi rosz hír múlt el; és ha jó kémeket nem tartatott volna: nem is tudta volna, hol mit beszéllenek az parasztok?

Úgy látom, Nagyságod ma méltóztatott Karvához menni; de talám nem lesz még oly bizonyos híre Nagyságodnak, hogy resolutiót vehessen az ellenségre nézve, kezdendő operatiójához. Ezen az oldalon sem tudom, mit fog Nagyságod ez Géczi és Rétei ezereinek parancsolni? Mert portázni nem lehet

az Csalóközön által; hanem, ha az liniábúl kimenne az német tábor, akkor háta megé corpusnak kellene mennyi. Ebeczki István Uram még tegnapelütt általgyütt az Vágon ezerestűl, s ugyan ő Kegyelmének írtam, mitevő legyen. De ha már ő Kegyelme is visszaordereztetett: már nem tudom, kire hatta ő Kegyelme? Balogh István Uramnak 4 seregét még az systema elütt általküldtem vala Austria ellen vígyázni; kettő Szent-Györgynél Pozsonyra vígyáz, 4 serege marad, az is elég vígyázónak. Bár csak addig ne contraordereztetett volna Ebeczki, míg már beszélhettem volna Nagyságoddal, s érthettem volna Nagyságod parancsolatját; mert én 2000 lóval nem sokat operálhatok, s nem is illik, s hitemre, nem is érthetem Nagyságod parancsolatját; mert az mint Károli Uramnak projectáltam vala csekély opiniómot, nem látom annak egyiknek is indúlatját. Nemcsak Ebeczki Uram, de az többi is így az Csalóközön nem tesz sokat.

Orászlyánkőt s a többit méltó lesz praesidiálni, de úgy, hogy a tót imperiumbeli fortalitiumoknak régi, privilegiumra fordúlt szokása szerint juxta usum receptum, ab antiquo praxim consvetudinariam, a qualibet scrinio, vulgo skrinya dicto, pro securioris conservationis gratia, in praefato fortalitio seu arce, alias ad D. D. N. N. pertinente, solvit unus quisque per den. 75. manibus Castellani Arcensi numerandos, quam quidem taliter congestam summam ad exolutionem satellitum, alias Drabantorum, et reparationem fortality expendere tenebitur, una cum urbariali Jobbagyionum censu drabovie nuncupato. Ezt Nagyságod úgy imaginálja, mint ha az trencséni prothocolumbúl olvasná; mert az nem egyébre való, hanem az majornék mondják az falukon: ha puszta nem volna (t. i. a vár), úgy is az vajat, brondzát oda hordanák, az morvai excursiók ellen felszaladnának az asszonyok, — mégis, addig secure volnának ottan, míg senki oda nem menne. Most praesidiumot kérnek, és azután port fognak kérni, hírt lőni, nem németet, — arra nem kéri, s meg sem várja, hanem csak hírt lőni; azután, Domine Joannyes: ego sum Capitaneus, debeo petere kongónes, osztán provisiót ad obsidionem, húst, szalonnát, prófontot, s míg abban tart neki: addig vígyáz, ott lakja. Ha nem tudom ki mondana is ellenkezőt: de megval-

lom, azon böcsülletes három vár, egyik sem érdemel kissebb böcsülletet Likavánál, nem is hiszem, magok is nem bánnák, ha kissebbre böcsültetnének; mert mindenik csak vidék szuszík-tartó helye.

Én már elvégzem holnap fördésemet, s holnapután Szeredben akarok mennem; addig, reménlem, érthetek bizonyossat Nagyságod megtérésérül, s mindgyárst udvarlok Újvárban Nagyságodnak. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

97.

Kegyelmes Uram!

Ricsán levelét alázatossan accludálom Nagyságodnak; *) kit addig nem is akartam hirrí tenni Nagyságodnak, míg végére nem jártam, hogy azon szakács elment az Nagyságod visszamenő szekereivel. Már mit fog Nagyságod parancsolni iránta? Talám az cartella, vagyis armistitium sem hozná magával megtartóztatását Nagyságod emberének.

Íme, Trencsénbül az mediatoroknak micsuda levelet küldtek; megtetszik, tudták azok egymás dolgát az császár tiszteivel. Nem kell az commendantoknak az békesség, mert szeretik az uralkodást. — Én az Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

Morvánka, 27. Julÿ 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) Sem ez, sem az alább említett trencsényi levél nincs már mellékelve.

98.

Brunócz, 28. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap későn vettem Ocskai Uram levelét, kibűl megérteni méltóztatik Nagyságod, mint járt? Most reggel maga is hozzám érkezvén, megvizsgáltam az csehországi támodásnak hírit; mondja, közönségessen az morvai falusiak beszíllik; de leginkább valamely falu bírája, az mely most béhódolt mindgyárst, ezelőtt harmadnappal érkezett Csehországbúl, valósággal beszéllette, még oly particularitásokkal, hogy 4 regiment már Bécs felé járt, de erre nézve megtért, mert az bavarus (Max Emmánuel) penetrált országában, s azok feltámodván, mindgyárst Csehország is mellette, és 12 statista *) urat megfogdoztak az csehek. Sőt az morvai parasztság is nem úgy szaladt mint egyébkor előttök, hanem könyörgöttek: ne bántsatok Uraim, mert látjuk, nekünk is csak fegyvert kell már az német ellen fogni! S erre nézve semmi kárt sem engedett tenni Ocskai, csak egy marhát sem hajtatott, — hadd édesedjenek! Ezt, azt tartja Ocskai, hogy ő jól cselekedett, hitelt adván az híreknek, kiknek én nehezen hihetek: mert két hetinek mondotta az bíró az csehek támodását; ha igaz volna: nem halasztották volna az armistitiumot!

Ma veszem ugyan Szirmai Uram levelét; kiben adhortál: szánjuk meg hazánkot, és (ezen szókkal írja) »ne bízzík Nagyságtok ahhoz, hogy mostan megsegétse Nagyságtok a szomszédot, maga házáját tűzben hagyván, azután véle és svécus erővel újra kezdje az háborút; bizony, átok, nem áldás fogja Nagyságtokot követni!« Mit ért rajta? nem tudom; lehet valami félelmek, vagy *Augustus híre,* vagy ugyan *csehországi conjunctiót magyarázza,* — mert nem concipiálhatják Pozsonban: mit akarok az táborgyűtéssel innen az Vágon? Talám az hidat is azért veti: succurrálhasson, s impediálhassa; már is jó, akármi okbúl is tartózkodik az liniákban az német, — mégis, szívet kaphatnak az microcosmisták.

*) Udvari ember.

Balogh Uram írja: az lotharingus bagázsiáját el akarták vinni Pozsonbúl, parancsoltatott ismét ott maradások. Ezek mind csak conjecturákot okoznak, kikben nincs mit bizakodni.

Tegnap fördésem végezvén, iderándúltam; de igen rosszúl kezdettem vala lenni; reá estve az hüvesen Sentére mennék örömöst, már holnapra hattam mindenfelöl relatiót hozni; Ocskainak is holnap Jabloniczánál kell lenni hadastúl, mivel ott Szakolczán belül gyül, s van az mi van Morvában, itt semmi sincs. Ott egy napi járás lesz lovasnak Magyartúl. Megválik, mit tanúlok ki az hírekben? és Nagyságod parancsolatját is érthetem, s ha lehetne Újvárban is érnem: Nagyságodnak alázatossan udvarolnom is kívánnék; továbbb is Újvárnál, ha Nagyságod parancsolja s egészségem engedi, elmegyek örömest Nagyságod udvarlására. Magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

99.

Sente, 29. Julÿ 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapi alázatos írásom szerént szándékoztàm vala még tegnap elgyünöm: de mind magam, s mind az feleségem rosszúlléte miátt nem lehetett. Ma, jövő útamban vettem alázatossan méltóságos levelét Nagyságodnak, kibül értem, szombaton szándékozik Nagyságod megindúlni; kihezképpest, noha most is rosszúl érzem magamot, hacsak lehet, holnap jókor udvarlok Nagyságodnak; holott penig még délig nem indúlhatnék is holnap, — az hadak iránt való informatiót is mind holnapra várván hozzám, — Ocskait is meg kell szaporítani, mivel Morvában való portázását parancsolja Nagyságod, kirül is kell rendelést tennem. De, ezeket elvégezvén, ugyan csak udvarlok holnap póstaképpen, ha késün is alázatossan Nagysá-

godnak; azért is több írásommal nem alkalmatlankodom, hanem magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

100.

Sente, 4. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap ideérkezvén, még útamban vettem vala Géczi Gábor levelét, kit el is küldtem Vay Uram kezéhez, oly véggel, hogy Nagyságodnak megmutassa. Itt is, az mennyire lehetett, megvizsgáltam ma s examináltam magam, ma érkezett portásokat is, és Kajdacsit is, — ki is Ezeres-Kapitányunk vala, az mint jelentettem vala Nagyságodnak. És így látom lenni az ellenség dolgait, hogy, hacsak succursusa nem gyün, s Pálfival nem conjungálhatja magát, defensive marad. Nincs több in toto*) Darmstadt 12 compania, Montecuculi 6, Partel 6, Latur 2; gyalog Zikin (Sickingen) és holmi recrutta, talám 4 batalion ábrázatú. Ezek így voltak in toto corpore Köpcsénnél, onnan megoszlottak így: Ebergénivel ment Darmstadt 4 compania, Partel 2, Montecuculi 2, és Lathur 2, két batalion gyalog; maradt itt Starnberggel: Darmstadt 8, Partel 4, Montecuculi 4, Zickin gyalogja 2 batalion. Érkezett hozzá valami Darnée franczia Generálisnak egy batalionja, — még Deventnek várják egy vagy két batalionját. Azt is hírrelik: még segétségek gyün. Köztök volt Kajdacsi az táboron, midőn ki többnek, ki kevesebbnek mondta az jövő segétséget, Gróff Lambergh mondja: ain Daüfel, wan khümbt, so wirdt nicht über 2000. Indúlatjoknak semmi híre. Ugyan csak Pandorfnál az kőmajor körűl fekszik az gyalogja, az lovassa hátrább, Pruk felé; 14 companialovas, és azon 3 batalion, — nem hiszik, több legyen 2000 embernél is.

*) T. i. Stahremberg Guido hadteste.

Eleget vizsgáltam: mikínt lehetne ott megcsapni? Az liniáján belől fekszik; az gyalogjának az kőmajor, (mert az beléesett az liniája megé, s ugyanott tartja az ágyúit is) az lovassának Pruk lenne receptaculumja. Gondolkoztam így felőle, hogy hacsak nem megy Ebergéni segétségére, vagy conjunctióra: minthogy az Lajta és Förtő között esik fekvése, belől az linián (mert Petronellátúl Pruknak, s onnan az pandorfi majoron kívül, köresztülvitte az Lajtán és Nyulason az liniáját,) tehát meg kellene az rábaközi gyaloggal egyezni, az söprősi rév és az szent-miklósi passus között, — lehetne jó corpuska. Elmenne előre két-háromezer lovas, vagy 600 kapát az katona az hátán, vagy 100 kocsi hajdút utánna, az Nyulason föl, és Nizsider s Pándorf között mindgyárst levonnák az liniát (csak méllyen fölhánt árok simplicissime, homokos földbűl, *) az hajdú hadd maradna addig ott az lovasnak passusán, az lovas rajtok s közikben mehetne: mert jó távúl fekszik az (német) lovas az gyalogtúl; ha az lármára recipiálná magát: utánnamenő corpussal szorítanók bé, egyiket Prukban, másikot az majorban, — úgy járna az majorban, mint Ricsán. Az prukki ha kiszöknék az Lajta hídján által Bécs felé: Lasza paszur, után-után! Ebergéni eo facto Sopronban s talám Újhelyben menne, — e tutto finito.

Én, Kegyelmes Uram, biztomban már elküldtem ennek recognitiójára; az Lajta kiöntésének Szalai decantálta híre szerént közel sem mondják, hanem, az mint Babócsai Uram mondta, csak Szólnokig **), de az semmi, — ugyan jobb megjáratnom. Az hidat holnap vetik; itt Samarjánál tanáltam rejtett hajót ötöt, már lesz Söprősnél, ha összebocsáttatom, 3 jó komp, és circiter 10 hajó: 3—4 ezer embert általvitetek egy nap; az nap egyezzenek meg, s mindgyárst virradtig véghez megyen mind, ha Isten akarja, s ők is akarják.

---

*) A Fertőtűl a Dunáig huzódó »linea« csak ily egyszerű sánczolat vala, igenis: de az erődítés másik fele, t. i. a Fertőtűl Soprönyon át Fraknó váráig vonúló, keményebben készűlt, s redoutokkal volt közönként megrakva, azonkívűl közép táján maga Soprony erődítvényeire támaszkodott.

**) Mosonymegyei helység.

Ehhez már az kellene, Kegyelmes Uram, Babócsai Uram, Csáki Mihály s Bezzegh ezereivel, avagy egyik helyett jó válogatott hívségő 600 dragonyossal (az kocsi hajdúság mellé) gyünne fel Győrnek, mint ha azt bloqueálnyi, s az abdai híd körül subsistálna. Rábaközbül Csajági vagy kétezer hajdúval, vagy két-három kis taraczkocskával gyünne ki igyenessen Szent-Miklóshoz, hogy már az passust őrzeni az Rábcza mellett; bélopódnám az haddal addig Sopronhoz, előkészéttetném imitt-amott az hajókot. Megtérne már Ocskai próbájárúl, (mert most Rétei György másfélezer lóval ment melléje, itt annyi nem maradt.) Balogon kívül nem is hadnék itt; és az hírem meglévén, hogy már Babócsai és Csajági az hagyott helyeken vadnak, — egy nap lehetne innen az Dunán Babócsainak az Rábán, Csajáginak az Rábczán költözni, s Lébenben concurrálnánk; ha Isten úgy akarná, s a lábom, magam is ott volnék. Az szegény mozsár-kölyköt is elvinném egy kocsin. Ha Isten szerencsét adna: ezzel eldőlne az esztergami bástya! De, csak Ebeczki gyünne, mert ezt még az ingem sem tudja, s kérem is Nagyságodat: Vay Uramon kívül más hadd ne tudja; még Babócsai Uramnak is még csak Győrt kellenék értésére adni, és hogy úgy igyekezzék, hogy az Rábán Abdánál vagy hol secure mindenkor általmehessen az Nyulas felé, s az communicatiója az Rába- s Csalóköznek meglehessen. Csajági Szent-Miklóshoz menjen, az Rábcza mellé belől az hídnak szálljon vagy 3 taraczkkal, és éntőlem várjanak, által Söprős felé tartván communicatiójokot.

Már, Kegyelmes Uram, ezen próba — hiszem Istent — meglehet; szedetni is küldtem kapát az falukra, az magyari sánczhoz, (hogy már hajdúk ássák ott.) Csak Ocskaitúl várok elhiszem, azon próba is meglehet Morva- vagyis Austriában. Elhiszem, ott is succurrál az német, az mint mondám, mert csak annyira hallom Prukkot Petronellátúl, mint ide Szombat. Az melliket Nagyságod parancsolja, aztot instituálhatom, s oly hamar, az mint lehet. Mindazáltal, ha tetszenék Nagyságodnak, talám sine detrimento mehetne mind Babócsai, s mind Csajági az hagyott helyekre; hiszem, csak maga az rácz el nem nyelheti Antalt; ha Nagy János ezere oda-

ment, — nem fél. Nagyságodnak*) lovas nem kell; ha penig Soprontúl gyün: odaér mindenik Győrtűl, mind Karvátúl. Interim, non succedendo uno, készszen lenne az ember az másikhoz. De, így értvén az német ereit: ha corpussal mehetne az ember, s valami magánál nagyobbhírő munitióval, — soha bizony az bécsi linián kívűl meg nem állja; ha oda szaladna: mind rácz, horvát eloszlanék, neki kellene hajtani az parasztokot, csak propter formam visszaforgatni az liniáját, ha csak két ölnire is. Ha többet nem nyernénk is az hírivel itten az horvát s rácz eloszlásánál, s liniájában való nem bizodalmánál Austriának: csak elhiszem, az egész fölföldöt megmentenénk az confusiótúl, s féretennénk az kassai cogitatiót; mert csak közön is mondják: az erdélyi arra akar pro diversione mennyi, s még az bányára az estultus, az kongókért; az túl, s ez Morva s Trencsén felűl is, ott akarnak egyezni; sine dubio meglesz!

Nógrádit elküldtem Nagyságod parancsolatjára, s általa az cassának 10,000 forintot; még egyszeri sírására Csáki Istvánéknak is adhatni itt: mert most mustrára küldtem, valaki pénzt kért; addig elgyün talám Hellenpach Uram, — gratia!

Az vén Zicsiní levelét megküldtem Nagyságodnak; nem relegálja Forgács Uramra magát, hanem az ifiú, mert annak lovai; már béfogva tanálták, Bécsben akart 3 szekérrel menynyi, — elhozták hintóstúl. Azt mondják, szörnyen kiáltotta az németeket Anyám: hamar az németekért! Mondja az hadnagy: menjen fel Nagyságod!... Egyik lónak az nyakában csimbelkezett az vén Anyám, — nem mertek az Asszonyhoz nyúlni, kifogták az hámot, s elbocsátták az lovat, Anyámasszony elszaladt, s az lova elfutott, öti itt van, még nem láttam; még nem adtam váloszt levelére, mert nem lehet az, hogy ki s béjárjon talám, hol Pozsonban, s hol Bécsben.

Most veszem Bokros levelét; ezekre ment Ocskai; talám Isten jót ad hallanom csak holnap is felőlök. Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

*) Esztergom ostromához.

101.

Sente, 5. Augusti éjfélkor, 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezennel érkezett Ebeczki István Uram; tegnapi Nagyságodnak irott villámlásomot jelentvén neki: nagyon javallja, s ha csak ott püszköl német uram, hiszem Istent, meglehet. Hanem legnagyobb baj lesz az kalaúzokban étszaka, túl; azért, minthogy köztünk nincs, talám jó volna, Kegyelmes Uram, ha méltóztatnék Nagyságod Somogyi Uram ezeréből Pető János és Csiba Ádám seregeit, és bár Rogosit is az hadnagyot parancsolni az Rábaközön általgyünni Szent-Miklóshoz, Antal Úr mellől, — azok mindent tudnának túl, s nem szorúlna paraszt-hitre az ember.

Tegnapelőtt még helyben volt az német, de az portás által nem mehetett tegnap az Kis-Dunán, úgymint az győri Dunán; már ma nem tudok bizonyossat.

Ma kimentem vala Galántáig, az lábomot nyargalódzva próbálni; úgy látom, ha V. C. (Vincit Curucz) volna, nem félteném magamot: de S. S. (Superat Soldat) nem jó lesz, — nem bíztatnám magamot, ha megállanom akkor nem lehetne, az mikor akarnám; de semmi!

Ocskai levelét útamban vettem. Írja, megkémleltette mind Austriában s mind Morvában az táborkákot, s mivel Montecuculi Hradiscsánál szállott táborkában, innen az Morván, és odagyűteni kezdette az fődnépit: accessusát gondolván könnyebbnek, tegnap megindúlt, úgy, hogy ma reggel megüthesse; már Isten mit adott neki? holnap megtudom. Reménlem, megtér ő is addig, míg Nagyságod válaszszát vehetem, s Babócsai Uraimék s a többi reáérkeznek, s ahhozképpest az mint Nagyságod parancsolni fogja, vagy túl, vagy innen az Dunán Morvában, tehetni az próbárúl való dispositiót; addig hozzákészülhetni, — még ugyan nincsenek az mozsárok.

Ebeczki Uram ezerének panaszsza iránt való parancsolatját Nagyságodnak alázatossan vettem; valóban sajnálom is, hogy olly tökélletlen hazugsággal, engemet praetereálva, Nagyságodat búsítja. Sem fizetésrűl, sem másrúl nem panaszlották

elűttem; sőt azt hazudta itt, hogy Nagyságodnak sem panaszlott az fizetésrűl Ilovai.*) Ítílje meg Nagyságod, Kegyelmes Uram, mikor hazabocsáttatott az ezer: akkor vettek fel 4 hó fizetést, egyet az cassára fordíttattam minden ezerrel, abbúl recruttáztak. Két holnapnál többig voltak otthon, három nap sem voltak az táboron: elment Nagyságodhoz Ilovai, Kapitányja híre nélkűl, azt mondja: az tisztek akaratjábúl. Más ezereknek ollyan az provisiójok, mint nekik. Az mustramestert tegnap küldtem közikben, megkéretlen, proprio motu; de már harmadszori dolga Ilovainak, hogy az több tisztek akaratja ellen, az ezer harangját fölkötötte; most is nem az hadnak hússa: hanem Nagyságod parancsolatja szerént az tiszteknek régen nem adnak húst, — azt nem állhatta az ő Kegyelme hasa három nap! Más ezer nem szól, s ő kezdi, hogy már hírem nélkűl, alattomban; én is böcsűlettel árestomban vettetem ő Kegyelmét, — ugyan meglátom: elszoktathatom-í azon ezeret az conventiculumtúl? Mert Fő- s Vice-Kapitány híre nélkűl Fő-Strázsamester Uram harmadszor követte most az tisztek gyűlését. Ha most is Kapitányja s Commendantja híre nélkűl ment el az táborrúl: infallibiliter megleczkézem. Mert van provisiója az hadaknak, csak tegnap is megvizsgáltam; voltak tisztek is nálom, — kírűl kívántam így alázatossan informálnom Nagyságodat. Magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

102.

Sente, 7. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen reggeli 8 órakor veszem egyszersmind s egy pósta inclusában két rendbeli méltóságos leveleit Nagyságodnak,

---

*) Ilovay Mátyás, Ebeczky őrnagya.

Károli és Orosz Pál Uraimék leveleivel. Úgy látom, Kegyelmes Uram, azokbúl: valamerre szereti, már békével fog mehetni német uram, s csak az fog kapdozni rajta, az kin már általgyün, s elütte minden szaladni fog. Ha az Tiszán általgyün, akkor lesz nagyobb lárma; mert az erdéli had bécsap Erdélyben éhelholtan, praedálásbúl fog állani vitízsége, s annak hírire az Tiszántúl való had is béesik cum gloria, hogy már ő fölszabadította Erdélyt, — által nem gyün az Tiszán, s az innenső ismég szalad elütte. Hacsak Nagyságod nem gondolkozik másként, s nem akarja békével várni ide ezen németet az Duna mellé: succurrálni kellene in tempore azon földnek valamiképpen, — ne láttassék elhagyatottnak!

Most veszek informatiót, hogy az német Pándorfnál helyben van még, és hogy valamely része az Morvához ment volna, — kinek még confirmatióját várom, mert nem hiszem

Píber László Uram gyütt hozzám az jesuvitákkal, kik mutatták Cseles levelét, hogy már az divisió (Provinciarum) meglesz; Vice-Provincialist akarnak ad effectuationem küldeni, kérik az passust Cselesnek, mert igen megiedtek. Azon levelet egy Pazmanita hozta, egy hete gyütt ki Bécsbül, semmi segétségét se látta, se hallotta az németnek, mert visszatért az ki megindúlt vala. Eugeniusnak sebben létit mondják Bécsben. Bavarus halálárúl semmit sem hallott. Csehországbúl 12 circulus követje volt Bécsben, cum declaratione: ők nem adóznak többet, — annak lehetett híre; de azt csak instantiáknak hiszem.

Ocskairúl még semmi hírem; szerdán ment, csütörtökön reggel akart próbálni, azúlta nem tudom; ha rosz volna: eddig elgyütt volna talám valaki az síréjában. Ebeczki Uram próbája nem lehet már addig: mert hiszem oda van az hadnak dereka másfélezerig innen is Ocskaival; hanem készülnek hozzá, s azalatt Nógrádi által küldött alázatos levelemre is vehetem válaszát Nagyságodnak. Már van annyi hajónk: 300 lovas egyszersmind általmehet; de, hiszem, ezer is úsztat a mellett, mert Söprősnél félannyi az Duna, mint Karvánál.

Bajzátot Nagyságod parancsolatjára póstán küldtem ezen levelemmel; igenis, tudja az esztergami constitutiót. Szir-

mai Uramnak is mindgyárst írok Appremontné Asszonyom borai végett. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Szirmai Uram levelét, íme, accludálom; írja nekem: gyünne, ha lehetne, Pozsonban, s ezt az Bellicum iratja vele de armistitÿ effectu; hát ők az trencséni actust, s az liniát, s többit?!... Talám csak azt akarják tudni: honnan ad váloszt Nagyságod?

Külön negyedíven:

Kegyelmes Uram, Okolocsáni Urammal szóllottam; de azt mondja: Nagyságod csak két hétre tartóztatta. Látom, vóna spiritussa nagyobbakra is: de mégis inclinatussabbnak felmenni; hitire azt feleli: az Udvar hírivel letévén, Nagyságod ismét odaengedte; ugyan csak az császár emberének tartván magát: ha most kinnmaradna, hamisság nélkül nem lehetne. Az responsorium iránt való ratiókot alkalmasint feltettük hárman, Kajali Urammal, s már el is mentek haza ő Kegyelmek mindketten. *) Okolocsáni Uramnak csak az volt válószsza végre is, hogy maga megyen Nagyságodhoz; de Judicatu et Vice-Cacellariatu csak hallgatott.

Éppen most hozák Pozsonbúl, hogy pro 12 praesentis Tokajnál kell lenni az erdéli németnek, s ott fogja várni vagy venni az további ordert, merre menjen?

(Eredeti, fél és egy külön negyedíven, negyedrétben, s. k.)

103.

Sente, 8. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Nagyságod méltóságos levelét; kibűl parancsolatját Nagyságodnak értve, vártam csak Ocskai

---

*) Harmadikúl hihetőn a kuruczok hírneves latin stylistáját Ráday Pált — Kajali vejét — érti.

hírit, ki is tegnap későn megérkezett, — de haszontalan volt járása: mert Montecuculi hírt kapott, Koriczára, négy mélföldnire, túl, belől az Morván, recipiálta magát; és így valami Huk nevő kastélyos városkában szorúlt vagy kétszázig való, új, magyar ruhában öltöztetett had, (kit Paitároknak híuak, arrúl, hogy auff Frau Pait! — már az Paitrúl Paitároknak híják,) azokot ostromoltatta az kapun; az várost egészszen elégették: de az kastélbúl ki nem vehették. 3 hajdú esett el, hanem, míg az mezőn szorították volt, vesztettek el 25-öt bennek.

Morvában sohult semmi gyűlekezetnek híre nincs; most van nálom szakolczai emberem, — ki is kereskedésnek örvével szokott hírrel tartani, — azt mondja: titok nélkűl vallják már az németnek megverettetését és Eugeniusnak sebben estét, és hogy az mi hadok megmaradt az németeknek, erősségekre oszlott, s valamit Morvában s Csehországban verboválhatnak, felküldik, s torokszakadva mondják az morvaiak beljebb: most van idejek az magyaroknak! most ne féljenek az némettűl! most gyűjenek bé, — mindgyárst melléjek álluuk!

Hoc non obstante, én minden dispositiót megtettem. Ebeczki költözik ma, Ocskai is holnap által az Kis-Dunán; magam is holnap úgy megyek közikben Söprőshez: ha lehet, által is mehessek. 10 zászló marad Bokrossal, az ki Austriába csapdoz, pro diversione. Mindenekrűl tudúsítom Nagyságodat. 3 portát bocsáttam ad recognitionem viarum. Csak azt méltóztassék parancsolni Nagyságod: nem Csajági, hanem Babócsai Uram hajtassa Győr vidíkirűl az kocsikot, — ugyan úgy is írtam vala, — az híre lesz: élés alá; de, ha Csajági hajtja, maga el is késik, s nem is lesz, s híre fut hamarabb az hajdúpróbának. Az mozsárok még nincsenek itten. Ezzel maradok
Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

104.

Magyari rév, 10. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezennel veszem tegnap költ méltóságos levelét Nagyságodnak, ezen acclusákkal. Az igen jól esett, hogy meghátrálta Pálfi magát, *) kin nem kis szívet veszen az mi hadunk, és bizonyossan hihetjük azt, hogy nem sokkal viszen az többet oda **) felénél, az még hátra való rácz is megtartózkodik. Antal Úrnak, látom, nagy contentumára lett legalább meg nem hátrálása. Csepreghez igen jó helyre ment; de, ha már az Rábaközrűl annyira desperáltak: abban tartok egy kis alkalmatlanságot; mert ha az Jendnek tanál mennyi az ellenség, confundálván az gyalogot, — éppen az derekán megyen által. Talám jó volna, ha superálhatná az liniát. Hacsak Lánzsérnál nem tanálnak megegyezni: az mennyire vizsgáltam, 4 vagy 5 nap Fölöstömtűl az stÿriai póstaúton is megegyezhetnének. És így, úgy látom, csak három-négy nap is kimutatja magát, valahol lesz, (t. i. Pálffy).

Ezekhez képpest is, én megszűnni nem akarok igyekezetemtűl, hanem Söprősnél összevárom az híreket, s megtekéntem módját az Kis-Duna költözésének (kinek áradását ma ismég hozták; hihető, essők lehettek fönt,) és micsuda módja lehet már erre nézve is az próbának? Mindgyárst küldök Antal Úrhoz is, ha Csöpregben éri emberem: holnapután lesz váloszom; megírom ő Kegyelmének: készöljön hozzá az liniához. Ha az német feléje vonyódik Sopronhoz: innen bizonyossabban mehetni megéje; ha penig (magnam famam!) az én hírem avocálni tanálja Soprontúl: menjen ő bé. Hogy penig az rábaközi gyalogot megoszthassuk, az igen szükséges, mert periculum nélkűl lehetne (ha az Jend nem volna, az mint írják, nyitott;) in casu retiradae innen az Nyulasrúl Szent-Miklósnak, túl Kapuvárnak mindenkor elűbb bémehetne az gyalog Rába-

*) Bottyán tábornok előtt, a ki a bánt Szent-Gotthárdtúl Styriába szorította.

**) T. i. horvátot, Stahremberg táborába.

közben, és így sine omni dubio kétfelől lehetne úgy csavargatni; — mint az perpendiculum az órán, csak úgy járhatnánk, s fel is nyomhatnánk egy darabig.

Morvábúl most is egyaránt foly az híre az német veszedelminek és az segétség felmenetelének; hanem ugyan 3000 ember circiter kisűl *) az passusokrúl széllyel; azért, (praeter hoc, hogy már is megfélemlett az nép túl az hadak eljövetelivel, kinek híre felbíztatja s próbára ingerelheti őköt) lehet, hogy ha csak diversiót teszen is arra felé, megszaporítván hadát, ha az liniáit nem félti, — mert már csak az erdéliben vetette reménségét.

És így, gondolkodván Orosz Pál levelérűl, csak elhiszem: az hat regiment akkor gyün, midőn az Tiszántúl való földet egészszen megbírta az; reménségét egészszen abban vetette ez is. Csak, úgy tetszik, nem félthetem már ezen erőtűl az Dunántúl való földet, annyival is inkább, hogy Nagyságodnak is mindenkor lehet azt segíteni; s csakugyan az erdélyi fekszik nekem is s más tiszteknek is feiben, s azt tanáltuk, hogy legjobb volna errűl az földrűl való hadat most odavinni eleiben, mert experientia docet: az kiki magáén kapdoz, széltmegy, — ez volna most ott jó! Én ugyan válogatni nem kívánok, s egészségem is van, az mint van; de, hiszem, akkor kellek, mikor kellek. Ha Nagyságodnak úgy fogna tetszeni: jó volna innen ha csak 5—6 ezeret is leküldeni, az hol szabados nyargalódzásának vehetnénk hasznát; rozrivkem, az lengyelkínt, mert regularis had oda csak semmi, inkább ide jobb volna, Bezzeghgel egy regimentet, avagy kit itt hagyni, — hiszem nem a világ! Antal corpusa nem fogyna.

Én, Kegyelmes Uram, igazán, lelkem szerént írom, s kérem is alázatossan Nagyságodat: ne vélje Nagyságod másra, hanem, hogy ítélem így talám szükségesnek s nem is rosznak lenni ex mutatione status. Tudniaillik, Pálfi históriája elmúlását nagynak tartom; csak semmi az conjunctiója (hacsak nyúgodni s többet várni nem ment Pálfi,) csak nem hiszem, ez tegyen valamit per se. Ebhez képpest Géczi, Rétei (György), Ebeczki, Rétei János, Balogh István 6 companiája, és azon Csáki Mi-

*) Értsd: kitelik.

hály darabja gyünne le velem, — Barkóczival meglátnánk, mit tehetnénk neki? Az Fehérhegyen túl maradna bár Ocskai, Bezzegh, Balogh 4 companiája, Túróczi, Sennyei (Pongrácz) gyalogja; Andrási István gyünne ki Szent-Miklóshoz, Török István és Somogyi Ferencz ezerei, és Nagy János regimentje menne melléje, és lenne Babócsai s ha lehetne, Szekeres is mellette Andrási Istvánnak; — hitemre, látom, szintín úgy véghez vinník az perpendiculumját is Rábaköznek, mint ha mind itt volnánk is! Ütközetjük penig, nem hiszem, legyen, valamíg az erdélyi nem érkezik; valamerre lesz: arra mi is reáérünk. Ennek híre talám bátorítaná az földet nem kevéssé, és az hadat szívesebben hozná az nyakán utánna; de, ha csak így előjáróban ballag elütte Pál Uram, — nem sokat kapál Pál! (Orosz Pál.)

Már én holnap bémegyek Söprőshöz; ha általmehetek az Kis-Dunán: ugyan kész vagyok az Rábaközre is bémennem, talám Antallal is beszélhetek. De, ha egyszer általviszem az hadat: nem lehet hasznos operatió nélkül megtérétenem confusiója nélkül az földnépi- s hadnak; azért elvárom az Nagyságod kegyelmes parancsolatját, hogy el ne múlassuk azt, mi jobb. Én kész vagyok mindenre, az mint tőlem lehet. Ez, Kegyelmes Uram, külömbözőnek látszik: de hiszem, mutato statu, mutatur objectum, objectaquae mutant sensus, quibus moventur. Magam talám ráérkezném megvizsgálva az Rábaközre, talám Antallal is beszélhetnék; mert ezeket én úgy értem: ha most hevenyében módját nem adná az alkalmatosság az rendes, magahírő próbának.

Az accludált franczia levelet mindgyárst expediálom suo ordine, — meglátom holnap lehetségét az híd nyerésének. Maradok azonban

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

105.

Nagy-magyari révnél, 10. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Még tegnapelőtt költ méltóságos levelét Nagyságodnak alázatossan, most, 5 óra után vettem estvefelé, — noha 12 mérföldet szaporábban járhatna stafétás uram.

Az inclusákot, Kegyelmes Uram, minthogy külömbözők és régiek is, nem tartom nagy tanúlásra valóknak lenni; hogy mindazonáltal abbúl lássunk még akkor valamely veszedelmet, — okát nem tanálom; mert ha még Szent-Gothárd táján volt Pálfi: igen jó helyen jár Antal Úr Körmend táján; s azt is igen jónak látom, hogy Bottyánnal magát conjungálta, az mint írja. Eddig ugyan, ha változni kellett volna az dolognak, egészszen máskínt lesznek az hírek. De az bajos, ha későn esik embernek hírivé.

Én, az mint alázatossan megírtam vala Nagyságodnak, Ocskai Urammal dispositiót tétetvén túl, magát idehoztam, ki is ma délben ideérkezett. Már az gyalogság ma költözik itten tegnap is általkelt egy része, magam még tegnap gyüttem ide, ugyan várva vártam valami bizonyos hírt az portásimtúl; azonban ma megtért az egyik tiszt közűlök az reportummal, — s nem arra s oda mentek, az hová parancsoltam; hanem valami parasztemberektűl értették, hogy tegnap reggel 8 compania lovas kirendelte volna magát s ki is gyütt volna az liniákbúl, mintegy erre-í, vagy Nizsider felé? Mástúl meg úgy hallották, hogy azon lovas Sopron felé ment volna, mivel Pálfi nem mér feljebb gyűni, hacsak innen eleiben nem megyen Starnbergh. Az gyalogja Pándorfnál maradt volna, s az lovassa elment tegnapelőtt, — úgy hozta ismét Túróczi póstája.

Ezekre nézve mindgyárst, még Nagyságod méltóságos levelének vétele előtt, küldöttem kemény parancsolatot (Borbély) Fridriknek, (az ki még túl maradt vala az Öreg-Dunán, az feljűlemlétett hírek kitanúlása után, et ne ipsum otiosum inveniat: Óvár alá csapott, az 40 lovas németet lesre nem vehetvén, béhajtotta, s ménessét, marháját elhajtották az Szigetközre) mindgyárst menjen maga egész Nizsiderig fel az liniák mellett, s még holnap bizonyos hírt hozzon.

Azalatt magam Püspökire, s onnan Samarjában, s onnan estvére megyek Söprőshöz, az hadak is utánnom Ocskaival gyünek, az mint költözhetnek, minthogy az híd nem lesz kész talám holnap is, mert karókhoz kell kötöztetnem; de annál nagyobb baj az, hogy az győri Duna, ki az Szigetközt csinálja, ki meg rajkai Dunának híja, árodott, annyira, hogy Fridrikék is úsztatva mentek, az csónikok mind Óvárhoz vitettek, — és így az költözést nem tudom; hanem küldtem mindenfelé dispositiók tételére. Azon leszek, Kegyelmes Uram, hogy rajtam semmi se múljék.

És küldöttem ismét mind Csajági s mind Babócsai eleiben bizonyos embereimet; és így holnap annyira lesz hírem, hogy kiláthatom magamot.

Ocskai Uram relatiója nem több, hanem hogy Montecuculi ismét visszatért statióiban: Strázsniczára, Osztróra hova, az határokra. Ha észreveszi onnan eljöttét az hadnak, — nem mondom, ki ne csapjon.

Austriában inkább Darmstatbúl ment 4 compania, nemhogy Starnberghez gyütt volna több; én bizony nem hiszem szaporodását.

Az Dunántúl való commandóhoz, Kegyelmes Uram, én innen messze vagyok, nem is erőmhöz való most odanyargalódzani; míg penig azt érném cum commoditate: addig vagy ott sem kellek, vagy másutt. Egyébaránt is nagy lument mutat csak ez is: mint vihetjük véghez ezen igyekezetet?

Az erdélyi németnek is lassan gyün híre; mikor itten vagy egyik vagy másikot hazaűzhetnők: úgy látom, amoda is akkor lehetne succurrálnunk jobban.

Szirmai Uram nekem semmit sem írt egyebet, csak, hogy az armistitium némely még nem effectuált punctumi iránt az Bellicum akaratjábúl írt Nagyságodnak; azért nem váloszolhatok ő Kegyelmének, s el is múlhatik, úgy hiszem.

Holnap bizonyossabb írásommal udvarolhatok talám Nagyságodnak. Azalatt maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

106.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Tegnapelőtti írásimra várván Nagyságod méltóságos válaszát: azalatt is a magyari révnek költöző lehetőségét szorgalmaztattam; de mivel az híd még el nem készülhetett, nem lehetett még egészen az hadakat általhoznom a hajókon, — ma mindazáltal azok is utánnam ide bé fognak érkezni bizonyossan.

Itt Csalóközben magam megjárván és vizsgálván a réveket: nincs alkalmatossabb költözőm ennél a söprősinél; de, úgy látom, öt vagy hat hajómnál nem lesz több, mellyeken is egyszerre háromszáz embernél több nem fog általmehetni, és legföljebb tízszer ha fordúlhatnak meg napjában a hajók; mindazáltal, ha látom szükségesnek, úsztatva is általcsapatom hamarabb voltáért az hadak lovait, úgy, hogy alkalmasint egy nap túl is vihetem a népet.

Általlátom, nem fog lehetni magam hírivel költözésem; de ámbár megtudja is ittlétemet és általmenő szándékomat: bizonyosabban fogja vélni Rábaközre való igyekezetemet, mintsem feléje való nyomúlásomat az ellenség, mivel ezen söprősi passus igenes útja Rábaköznek.

Minekelőtte azomban ezeket vizsgálnám: kiküldöttem portásimat mind a német lineájának tekintésére, mind pedig Szent-Miklósra, úgy Jendre is; kik megtérvén, referálják: az első tegnap viradóra éppen az árkoknál lévén, egy nagy darabon járt mellette ennéhányad magával, kilátván tüzeit is az német tábornak; senkire sem akadt, a ki még csak megszólította is volna. A németnek constitutióját meg akarván tudni: egy kis ideig megvonta magát egy erdőbe, az holott is kapott oly embert, a ki szintén akkor jött a német táborrúl; beszéllé, hogy mind egy corpusba légyen, nem is ment volna több négyszáznál Sopronhoz, Partl regementje pedig egészen Morvába commendíroztatott. Pálfit is mondja, béérkezett volna melléje maga hadával. A lineát azomban vizsgálván, mondja lelkére: egy ember-magosságnira sincsen, úgy, hogy a katona által is

ugrathatja, — kívántkoztak is általmenni rajta az vele lívő katonák. A mely erdőből igyekeztem én próbát tennem: az árkolásnak lineáját éppen az egyik szélén vitték el, — nem lehet ennél már más jobb módot is találni.

Szent-Miklósról kívántam volna tudni Babócsai Uram érkezését, és Rábaközről az gyalogságnak kiindúlását: de mindkettőnek még csak a jó híre sincsen. Rábaközről ugyan mindennap kijár Szent-Miklósra a porta: de onnan ismét azon nap visszatér.

A Jenden igen alkalmatosnak mondja az útat az harmadik portás; noha ugyan kerülő — mintegy másfél mélfölddel: de annyival reménlem jobb successusát a menetelnek, hogy mintegy másfelé ád útat, — azomban ex insperato feljül fordúlhat az ellenségnek az ember.

Várom óránkínt válaszát Antal Urnak is, pro ulteriori directione; azalatt is mindazáltal mit fog Nagyságod parancsolni alázatos írásimra, ahhoz fogom magamat engedelmessen alkalmaztatni. Maradván

Nagyságodnak,

Jó Kegyelmes Uramnak

Söprősnél, 12. Augusti 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Most gyütt Zicsinének egy embere Oroszvárrúl. Csak hírrelik Pálfi elérkezését: ki, hogy már maga előreérkezett; ki, hogy az feketevárosi körtvélyesben fekszik; ki, hogy nem gyühet az mieink miátt. Azt is beszéllik, hogy az Botytyániak jószágán gyütt által; — azt nem lehetetlennek tartom; onnan Szalonok felé éppen Kaboldnál gyühetett ki Köröslábfelé. Csak elhiszem, ha el akart érni: nem messze lesz eddig; de tegnap még bizonyos híre nem volt az táboron, mert az Jendet járó portás is hozott onnan tegnap jött embert. Az mind semmi, — csak megtudhassuk: ki hol fekszik? Bécsapni az liniában csak játék, az mint mondják; mert ugyanis, ha Antal Uram Sopron felül berzenkedik: vagy oda vonyódik innen, vagy itt múlat; ha nem egyik, másik felekezet bécsaphat. Noha, elhiszem, nem múlatnak, ha megegyeznek, kinek is

Pozsonban oly híre van, hogy minden bizonynyal erre az Csallóközön akarnak lemenni Komáromhoz; meg is van parancsolva az pozsoni hídmesternek: készszen tartson más hídat, kit Pozsontúl leeresztlessenek. Vagy Győrnek megyen le, vagy erre Komáromnak, és ott két hídat vetni akar kétfelé, hogy mi is kétfelé vígyázva: egyszersmind, az merre fortélyját tanálja, mind vízen, szározon leereszkedhessék Esztergamhoz, — nagy bizodalmok lévén azalatt az erdéli németben is; s ugyanakkor csapjanak is ki Morvábúl: azért ment már is Partl regimenti és 4 compania Darmstat által, s 4 compania gyalog.

Ezekbűl is látható, Kegyelmes Uram, hogy nem vár most más segétséget, mert így nem szaggatná magát.

Én már csak Nagyságod parancsolatját várom; nekem mindegy, akár alá, akár föl, — hacsak Nagyságod nem gondol békével való járásával az erdéli németnek, kiben minden reménsége ennek is. Ha ember lenne körűle: legalább megfogyasztani s fárosztani annyira lehetne, hogy ha felgyün is, inkább aluszik, mint harczolna. Vagyok oly szándékkal, — ma ideérkezvén az hadak, s hírem mindenfelűl, talám Babócsai és Andrásitúl is, mert ma is volt már emberem Szent-Miklóstt Nagyságod parancsolatját is vehetem ma; holnap, ha úgy lesz Nagyságod parancsolatja, magam, hadaknak részivel általköltözöm, s bényargalok az Rábaközre is, ad revidendum, míg itt költöznek, s Ocskait visszaküldöm, az hajdúkot az püspöki sánczban megerősítem. Ha penig mást parancsol Nagyságod, úgymint, lemennem: úgy is magam bényargalok az Rábaközben, csak könnyűszerrel is, és Nagyságodnak udvarlok, az hadakot eligazítom. Egy szóval, valami lesz parancsolatja ma Nagyságodnak, azt holnap effectuálom.

Már levelem bépecsétlése után vettem Andrási Uram levelét; tegnap Csornárúl ír, ma indította meg az gyalogot: de Babócsai Uramnak nincs híre. Az horvátot is írja, hogy Köröslábra ment; már eddig bizonyossan belől lehet az linián, hacsak Bezerédi az hegyekben gyaloggal nem impediálta. Elválik már holnap is, merre megy? Ha ez föl nem nyomúl Pándorftúl, (azt írja Andrási: bésánczolta az linián belől is magát az német) és az horvát legyün: csak elhiszem, erre próbál, ex ratione diversionis; megnyugszik ugyan előbb.

Petenáda levelit íme most veszem. Ezek *Kezler**) *hírei, kiken építhetni.*

Az (pozsonyi) híd próbájárúl is parancsoltam az püspöki sánczbúl.

(Eredeti, egy íven, in folio írva; csak az utóirat és aláirás sajátkezű. A dölt betűkkel szedett nehány szó czifrákban iratott.)

107.

Söprősnél, 13. Augusti 1706., reggel 4 órakor.

Kegyelmes Uram!

Ez étszaka éjfélkor vettem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét; abbúl látom: elsőbb levelem utúbb érkezett vala, noha, úgy hiszem, connexiója volt az utulsónak. Már azért értve Nagyságod méltóságos parancsolatját: már is általköltözött fele ezen mellettem való 3 ezer lovasnak; és minthogy teljes lehetetlenségnek látom ezen próbának oly jó kiigazodását nálom nélkűl, (mivel Szent-Miklósra ugyan ma kell gyűlekezni túl is, az mi gyűl,) magam is általmegyek, ha csak azért is, hogy jobb móddal kiigazíthassam őköt. Mert ollyan formalis operatiónak talám sem ideit, sem módját nem látom hertelen, minthogy, az mint Andrási Uram küldte cédulábúl is látom, nem messze vannak egymástúl az németek, s éppen Nizsider s Pándorf között esnék próbájok, az melynek tészen bőven hat mérfődet útja, — kit gyaloggal lehetetlen úgy véghez vinni: mind horvátja, németje, s mindene reá ne érkezzík; hanem könnyű portát úgy instituálok: hiszem Istent, által is esnek egyik felekezetén, míg az másik összedobolja magát. Mert, csak nem hiszem, Sopron körűl ne maradjon az horvát, kinek el kellett már érkezni.

Már, Kegyelmes Uram, Nagyságod tovább is méltóztassék gond[olkozni], és nekem parancsolni: megtérvén ezen próbárúl az h[ad], mitévő legyek? Mert nékem, hitemre, mindegy; de sem késletni, sem fárosztani azt az hadat nem lehet, kit le kell küldeni; s oda penig hiában, ha jó nem megy, mert sokat nem küldhetni.

---

*) B[ercsé]nyinek pozsonyi titkos híradója.

Nekem könnyebbségemet ne nézze Nagyságod, hanem szükségessebb voltomot. Az mint látom felföldi levelekbül: már is elhagyattatotfoknak tartják magokot, és praesagiálják alól s följül való elburíttatásokot. Nekem bizony, kívánságom személyemre nézve nincs sohova; talám soha indifferensebb nem voltam, — hanem látom: Antal jól van, Nagyságodhoz is közel van; Morva felül Ocskai jó lesz. Hacsak bíztatása nem lesz az fölföldnek: belévész most pénzünk! Azért írtam lelkem szerént ítéletemet, minden más kívánság, úgy gondolkodás nélkül.

Az bagázsiája itt marad az hadnak, és visszajövet, Morvára való praetextussal is jobb lesz csak ezen hozni által; és az hadakot is ahhozképpest disponálom. Csak bár Somogyi (Ferencz ?) ezerét küldje Antal melléje Babócsainak, — Török István, Andrási István elég lesz itt. Ha lehet, megnyargalom az Rábaközt: egész informatiót adhassak Nagyságodnak; mert nem látom annyira confusióját magam visitatiójának csak könnyű szerrel, mint ha operatió- s commandóban ereszkedném. Így Morva praetextusa mindenkor visszahozhatja ezt az portára ment hadat.

Morvárúl penig hogy bővebben informálhassam Nagyságodat: íme, Andreánszki levelét accludálom alázatossan,*) kit Ocskai vicéje**) Gellérd hozott, oly reportummal, hogy azon hoffi kastélbúl 400 német, tiszteik lovon s az többi kocsikon mentek volt ki, — azokot mind levágták. Krutánál (Dürren-Krut) az német táborka kiállott: de nem mert segétségekre menni. Negyvenig való állott az Nagyságod hívségére, csak salvét lőttek: Vivat Princeps Rákóczius!... Már most 8 compania lovas gyütt Krutához, és gyalog is ismét 400, — kire nézve Ocskait vissza kellett küldenem, Rétei Jánosnak is az paripássát; annak is itt maradt bagázsiája. Bár csak 600 regularis commandírozott had menne Ocskai mellé, — mind ideszöktetné amazt, s jobb is volna ott ezernél másnál, az passusokra nézve; de ollyannak kellene lenni, az ki nem competálna, kire nem gondolnék jobbat Hangosinál,***)

*) Ma már nincsen mellékelve.

**) Értsd: alezredese.

***) Forgách ezredének vezénylő-ezredese, jó, regularis főtiszt.

úgyis maga Forgács Uram ott lévén az regimentnél. Az németeket, meghattam, Nagyságodhoz vigyék.

Midőn ezen levelet írnám, vettem Szirmai Uram levelét Bécsbűl, hogy az rabok computussára nézve kész legyünni Szent-Györgyben az auditor, csak passust küldjek, és Szluha Uram ott legyen, s Revierrel is bíztat. Azért írtam Szluha Uramnak, passust is küldtem. — Nemkülömben az mediatorok levelét is vettem, kiben búcsúznak, és az armistitium effectuatióját székes-fehérvári s körmendi provisió iránt azért sürgetik, hogy én ígértem. Megírom nekik: oly hiszemben voltam, hogy ők is vihessenek valamit véghez; de mivel Udvarnál semmi respectussa mediatiójoknak nem volt, — magok is megnevetnének már azért. Talám csak captatio ismíg az béugratás occasiójának; de íme, az titulust már az Confoederatió kihagyásával teszik; nem tudom, nem kellenék-í praetereálni arra nézve az feleletet quoad negociationem? csak complementummal felelnem super complementum; hiszem, khain Antwort — auch Antwort!

De mégis, többet foglal magában Kéri János levele, kit is elküldtem Nagyságodnak alázatossan; s egyikre sem adok váloszt az három közűl, míg parancsolatját ezek iránt Nagyságodnak nem veszem. Monsieur di (des) Allers Uramnak is accludáltak az mediatorok, vagyis csak ollyan pie recordationis solennis tractatus relicti mediatores, — Domini, Domini Mozetie puicz! De, mit akar az suspensiónak emlékezetivel Kéri? Hihető, ha az erdélyi német a Tisza mellé, vagy azon innen érkezik: titulo suspensionis akarja ott nyugtatni.

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Most veszem már egyszer Babócsai levelét; írja, íme, Győr felé szándékát az armádának; csak el is hiszem, s igenis tartok attúl: nem fog itt békével költözhetni az had, — beléegyelednek itt, s nehezebb lesz elszakasztani elöle. ha ezen egy portánál többet késnék az had.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben. s. k.)

108.

(Lében-)Szent-Miklós, 14. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap ideérkezvén: már ideérkezett Andrási István Uram is, Babócsai is, az portásim is, s ezen Antal Uram által küldött levelek is. Az portás hozta egyik, hogy az lovassal elment Starnbergh, s általment az gyalogja Prukhoz; másik, hogy helyben van, és 6 compania rácz gyütt melléje; és óvári commendansnak levelét fogták el.

Nem tanálhattuk annak módját, hogy már szekerek nélkűl is máskínt lehessen az próba, hanem majd ezennel megindúl 4000 lóval Ebeczki s Babócsai, kapákkal; virradtig meglátják, mit tehetnek? Visszagyüvet kocsikot hoznak az Nyulasrúl sokat. Antal Uramhoz küldtem Török István Uramot cum dispositione: idegyűjön Andrási István és Babócsai mellé 2 regiment lovas, és úgy effectuálhatják az perpendiculumot. Mert már megegyezve az horváttal, nem lehet másként, hanem hol innen, s hol túl, az honnan elfordúl az ellenség. Conjunctiójok penig mindenkor bizonyos, s köztök a Rábaköz; de rosz a Jend!

Morvában csak bizonyos, hogy vagyon innen lovas német is commendírozva majd 8 compania. Pozsonban készek az hidak ismét. Győrött s Óvárott keménnyen sütik az kenyeret. Erre is megy, amarra is megy, — s azt hiszem, sohová sem megy, míg több nem lesz, s Erdélybűl nem közelét.

Ebeczkiék portája után, egyenként szökteti el innen két passuson az ezereket, igyenessen Karvához; addig más érkezik helyében. Az bagázsiát túl már visszaindíttatam Senténék; magam is majd visszamegyek, és az morvairúl disponálok, addig majd Bezzegh ezere is visszamegy Söprősnél, — csak az hírem lesz az német közt: itt is van, ott is van; azonban, míg az hadak Karvát érik innen: magam Nagyságodnak udvarlok, és további parancsolatját

azonnal onnan követem. Magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

109.

Szered, 17. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapelűtt egyik, s tegnap másik levelét Negyságodnak alázatossan vettem: kikre, megvallom, válosztételemet sem mertem, azért, hogy instituált portámrúl semmi bizonyossat nem érthettem; félelemben penig nem kicsinben volt lelkem: mert eligazítások után megérkezvén másfelé küldött portám, valóságossan meghozta az rácz tábornak Gátához való marsírozását, s az német táboron is ugyanaz nap megverték volt az készölőt; meg is lődözködtek azon portásim az ráczokkal, s éppen Német-Jandorfig űzték szombaton. Az mint penig esett portásinknak útja, — éppen megéjek rekedhettek volna az armádának, az linia és az Förtő közé. Kire nézve múlatván az Csalóközön, hogy hírt kaphassak vasárnap: de semmit sem hallhattam; midőn nagy impatientiával volnék: étszaka hozák hírit nagy lármával, hogy Pálfi az ráczoknak részivel Pozsonban érkezett, az hegyen túl penig Montecuculi Hodolínhoz szállván, Szakolcza felé kicsapott, s elfutott az nép. És így hajnalban tegnap kíntelen el kellett küldenem az egész hadakot, kik még velem voltak, — úgymint Bezzeget és Sennyei Pongráczot — túl Ocskaihoz, Rétei Jánost Pozson felé, hogy mutassa: itt is van had, Vinklert az söprősi s magyari s püspöki passusokra, Balogh István Uramot hagyván köztök, Söprősnél is hírt kaphassak. Az bagázsiát elindítottam erre az hidon által, azoknak az túl lemenendőknek. Magam tegnap bégyüttem, remélvén, érthetek bizonyossat az sokféle hirekrűl; ki Óvárhoz, ki Pozsonhoz, (az hol elkészítették az hidat) ki Rábához, ki Csalóköznek hozta indúlását. De egész eddig, ma

7 óráig reggel sohonnan semmit sem értheték: hanem most érkezék meg egy inasom közülök, illyen relatióval, hogy előjáróban volt volna ő is, s az ráczoknak istrázsájában akadtak Gátánál, kik 3 zászlóval voltak: azokban 15-öt vágtak, s fogtak is egynéhányot. Megállottak az hadak egy vőgyben, várakoztak sokáig, azután csak megfordúltak, visszatértek tegnap estve Szent-Miklóshoz, onnan ezen inasom másokkal elvált az révnek utánnom, s az Duna mellett megszállván étszakára, — hát magánossan egy dragonyos gyün az faluban, kuruczok közé, az bírót keresi; ő nem hadta bántani, kocsira kapta, s elhozta. Ennek relatiójábúl is értem: Pálfinak kellett lenni, az ki 6 companiával Pozsonba ment. Az rácz ugyanis szombaton szállott Gátához, az hová Starnbergh, már megegyezve Darmstat regimentivel is, meg akart másnap indúlni. És így colimálhatom már, hogy Ebeczki Uraimék módját nem láthatták az linia próbájának, elütte lévén már az rácz is, kiben akadtak, s azért tért meg; de, hogy mindeddig sem vehetem tudúsítását ő Kegyelmeknek, mire vélnem nem tudom. De már látom, Isten kártúl azokot megoltalmazta; már elválik majd, mit hoznak? hová szállott a német tábor? kinek számát az mint investigálhatom, nem hiszem, lehessen több 3000-nél mindenestül, — annyival is inkább, mivel ezen német azt mondja, hogy ott az liniában 5 compania lovast s 400 gyalogot hadtak, elhiszem, Sopronnál is. Hírét, mondja, volt mind ide, s mind Rábaközre; de, az mint ezen includált levelekbül *) látom, Óvárnak igyekezik, az prófont-készétésrül; ha 14,000 portiónál többet nem praetendál: mind ráczostúl sem sok tábor lesz az; azért meghiszem, Óvárhoz elmégyen, az subsistentia kedvéért is ott subsistál. Rétei Uram most üzeni: bizonyossan Pálfi bent van Pozsonban, másfélezer hírrel.

Nagyságod méltóságos leveleibül azonban értvén parancsolatját: most igazítom bagázsiámot, azalatt is gyün hírem, s mindgyárst megyek Nagyságod udvarlására. Az én Istenemnek légyen hála, Károli Uram munkája nem rosz, s Esztergam is igen jó lesz, — kiben semmi kétségem.

*) Ma már egy sincs mellékelve.

Nem is kívánom egyebekrűl való hosszas írásommal terhelnem Nagyságodat, mivel magam is alázatossan udvarlok; és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Leopoldbúl szökött egy német, azt mondja: igen várják az segétséget s élést; most volt egy pozsoni ember levelekkel, kit negyednapra visszavártak. De én bizony nem hihetem, most általgyünni merjen; hanem abbúl gondolhat ember valamit, ha maga Óvárnál akarna múlatni: minek hadna őrizőt az liniában is? mert maga is elütte van.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

110.

Turnánál,*) 27. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Ez étszaka ideérkezvén, útamban vettem Károli Uramnak két rendbéli leveleit. Hamar egymás után gyüttek itten az külömböző hírek; még útambúl elsőbb levelére sub nro 1-mo **) csak azt adtam válószúl: minthogy három renbéli propositióiban ő Kegyelmének még egyik sem bizonyos, — azért legszükségessebbnek látom, conjungálhassuk elsőben magunkot, és az ellenség motussához képpest úgy vihetjük azt is véghez, mikor minek ideit látjuk. Az sub nro 2. való levelében sem tudván semmi bizonyossat: ismét curírt küldtem ő Kegyelméhez az étszaka, ki is ezen órában, csaknem együtt előbb küldött curírommal érkezvén, mind két levelét ő Kegyelmének sub 3. et 4. megküldöttem alázatossan Nagyságodnak. Látom, nem igen bíztat az operatiókkal; mindazáltal

---

*) Igy, azonban nyilván tollhibából, vagy »Tarnánál« (hevesi és jászsági folyó) vagy »Turánál« (Tura, Pest vármegyei helység) helyett.

**) Károlyinak mind ezen, mind Bercsényi alább következő tudósításaihoz csatolt levelei, a későbbi kötetekben, Károlyi saját levelezéseinek csoportozatába beosztva fognak közöltetni, — úgy, mint pl. Forgáchéi, melyekről már föntebb volt szó.

Isten mit ad? elválik. Már leveléhez képpest, virradtig Jász-Brínben megyek, s ott subsistálok újjabb tudúsításáig Károli Uramnak.

Elválik, merre veszi útját német uram az Dunának? Mert még az tók is Czeglédnél s mindenütt kiszárodtak, az Zagyva éppen száraz, kútakkal sem bíztathatja úgy magát mint tavaly, hacsak által nem fúrja az földet. Vagy le kerül, vagy erre fel; nehéz is lesz első indúlatjáig valami bizonyossat tennünk.

Barkóczi Uram ma nálam vala Hatvanbúl, ott táboroz, -- csak 100 lovassa sincs. Az Jászságnak eszében sem volt felülése, felküldtek Vay Uramhoz,*) addig semmit sem akartak cselekedni; hanem ma az jász-bréni bíró nálom lévén, egész készségeket ajánlák: gyalog, lovas-kocsikon gyűlnek Jász-Brénhez holnapután, de lovassal nem bíztatnak. Inkább is szeretem azt, ha gyalog gyűnek. Szent-Miklósi **) Kún-Szent-Mártonban van; írtam neki is. Ordódi Uram az több, Barkóczi Uram hadaival egészszen Kecskemét körül van. Ennek én bizony semmi szaporáját nem látom; to ain Stikl, to ain andersz! Mi haszna, kinek-kinek maga kezére járni? Össze szeretném ha vehetnénk magunkot, s úgy fognánk kerülléséhez; mert ezek csak Feldt-Wochtok.

Az Nemes Vármegyék insurrectióval csak — hallom — készszen vadnak; én azért ma mindenfelé itt, Hont vármegyéig, megírtam: lovas, gyalog, szegény, gazdag siessen, óra, nap, halladék nélkül. Ha még valami késedelme lenne az ellenségnek: talám reáérnénk.

Megvallom, Kegyelmes Uram, most igen hírrelni akarnám magamot, ha mit használna; ha nem lesz haszna míg megindúl, — azután inkább nem lesz sem kára, sem haszna kitanúltságomnak is.

Íme, valami leveleket fogtak: de semmit sem tudok az német levelekbűl, hanemha ezen franczia hírekben volna valami igyekezetirűl az ellenségnek.

Földvárhoz, mondják, mindent eleget vittek már az híd-

---

*) Jász-kún főkapitány.

**) Jász-kún alkapitány.

hoz; ha mi kötél, micsuda kívántatnék, onnan ha küldene Nagyságod.

Azt méltóztassék Nagyságod jól megolvasni, az mit Károli Uram első levelében ír. Hogyha az ellenség le tanál menni: nem mondanám rosznak az aradi diversiót, (noha, az nem revocálja, már probatum est tavaly is,) de, ha igyenessen Buda felé veszi az ellenség magát: akkor Károli Uram maga s hada mitevő legyen? kivel s mennyivel menjen, s hová? Mert az consequentiáit elítílheti Nagyságod, ha Budának megyen. Nemkülömben az vármegyéket s velem való hadakot, az kik gyűlnek, föl vígyem-í? S megvallom, talám idein való kérdésnek tetszik: de, Kegyelmes Uram, nem árt idein tudni, mert, csak elhiszem, az híd lesz alúl-földjül *) czélja. Esztergamnak is vége lesz akkor, ha nem addig.

Máriási Uramnak is írtam; annak sincs híre. Szólnokot, megírtam Károli Uramnak, csak jobb lesz in casu extremo elhadnyi, mint odaveszteni; hanem, ha az Tisza hídjával bíztathatná magát: szekereket parancsoltam, ha lehetne valahonnan. Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

111.

Jász-Birìny, 29. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap Isten kegyelméből ideérkezvén, vettem Károlyi Uramnak tudúsítását, hogy csak itt subsistáljak: ő Kegyelme megszállítván az Tiszán innen Várkonnál hadát, és bévárván portáját, mindgyárst gyün maga; az mint is éjfélután érkezék, s jelenté, hogy estig várván portáját, akkor üzente Szőcs János Csongrád eleirűl ő Kegyelmének, hogy az német bizonyossan mindenestűl költözik; Nyúzó penig az Körös mellett lé-

*) T. i. Duna-Földvárnál és Karvánál, illetőleg Esztergomnál.

vén, még attúl vártunk: ha mindenestűl által gyütt-é, vagy túl is maradt benne, visszaczélozó? Azonban ezen Domahídinak includált levele *) itt érte még Károli Uramot, kibűl egyebet magyarázni nem tudánk, hanem mivel (Rácz-) Tökölivel az Tiszán beszéllett által: elítélhető, ha valamely része vissza akarna menni, az Maros-melléki rácz azt késérni maradt volna; de mindenestűl innen lévén már az rácz, — egész corpussával fog általkelni. Intentióját semmiképpen nem tudhatni, mert nyelvet nem kaphattak semmit is, s csak megvallja Károli Uram: nem mér közel mennyi az portássa, miólta az ráczczal megegyezett; kiváltképpen az lovaik rosszaságát vetik okúl, félnek az paripás ráctzúl, s csak elláttuk, hogy vagy ollyan számmal menjen feléje az had, az ki ne féljen az ráctzúl, egészen az ki van harmadfél ezer, — vagy válogatott lovó lopó-porta ha mit kaphatna; de úgy még nem próbálták, hanem hol 8, hol 12 zászló, s mi afféle. Vagyon 7000 Károli Urammal, Ordódi Urammal Kőrös, Kecskemét között Károli Uram hadábúl 2000, és az Nádaskai, Gundlfinger s Barkóczi Uram ezereivel; de az még eddig csak vígyázóban volt.

Beszélgetvén azért Károli, Barkóczi, s Budai Uraimékkal: mitevők legyünk tovább? Tetszett, ő Kegyelmének opiniója szerint is: míg az ellenség mozdúlása ki nem látszik, merre esik? kiki közűlünk helyben légyen; már ma ha nem is, — holnap elválik. Vagy erre Szólnok felé nyomúl: úgy vissza esnék előle nyomúlásunk; az penig jobb, hogy Károli Uram már csak maga nyomúljon, mintsem én is, s azzal az ellenség szívet nyerjen, s mi veszessünk, s az utánnom való hadat is rémétse hírem; így penig talám hírem az ellenséget tartóztatja errefelé útjátúl. Ha penig megindúl: ide Szent-Györgyhez száll Károli Uram, s úgy egyezünk, s kitanúlván számát s igyekezetit azalatt az ellenségnek, jobban foghatunk feltett munkáinkhoz. Ha penig Buda felé nyomúl igyenessen (kit leginkább hihetőnek tartunk) valamennyit Szólnokig mennénk: annyit kerűlnénk innend; hanem Czegléd táján akarunk in illo casu mindenfelűl magunk hírünkkel megegyeznünk. És mivel az víz miatt, — úgy hiszik Károli Uraimék s az kik tud-

*) Hiányzik.

ják, — hogy Kőrösnek, Czeglédnek fog gyünni: sohunt alkalmatossabb próbát nem reménlenek, mint Czeglédnél rajtok, azért is akarnánk akkorra összegyűlni reá. Ha penig Péter-Váradja felé tanálna mennyi: mozetye poicz, — késérőben elbocsátanánk utánna, és magam, Nagyságod parancsolatjához képpest, még 5000-et Károli Uram mellől elvinnék magammal, — az többivel Károli Uram aradi históriáját akarná követni, bizonyos gyalogja is lévén ahhoz készszen ideki, noha az lovas haddal bément Pekri Uram Erdélyben. Ezt úgy értjük: ha Péter-Váradnak menne az német, bizonyosnak tartjuk, nem egészszen gyünne ezen által, hanem azon hét regiment, az kikbűl commendérozottak maradtak bent, megtér. Mert ha egészszen idegyün az német: kevessebb is véghez viszi az diversiót az Ráczországra; és így Károli Uram mitevő légyen, már Erdélyben mind környűl lévén véve az praesidiált németes helyek, s mi dolga lenne másutt jobb, mint ha ő Kegyelme is fölgyünne? nem tudom. Mert, ő Kegyelmére nézve talám mégis inkább elgyün az had; s ha conjunctióját impediálni akarjuk, s akármit is követni: nem csak egy corpussal kell azt véghez vinnünk. Ugyan maga is úgy mondja ő Kegyelme: eszében sem volt már most az aradi operatiója, míg ezen német dolga el nem válik.

Az csak tagadhatatlan, Kegyelmes Uram, ha egész ereivel megyen, s Erdélyt így hagyja, had s commandó nélkűl, (nem fér az fejemben!) vagy erre operál, vagy Budátúl az Duna mellett; és így meglátja Nagyságod: gyűtenénk porbúl is az hadat akkor! *Csak az Dunántúl valókat szánom.*

Tegnap idegyütt volt hozzám Máriási Uram; de még soholt semmi sincs hajdúkban, hanem Vizsolynál van valami vármegye posteaquam-ság, — mindgyárst visszaküldtem ő Kegyelmét érettek, és hogy Kassárúl 400-at kihozzon az palotások helyében, s míg azokkal megtér, gyűtse össze az hajdúkot is. Nagy hírrel való ajánlása az jászságnak, 100 hajdú, kezd vala lenni az egész viritimség; keménkébben szólva sem meheték többre: 400-ra ajánlák magokot, executorokot kértek még arra is reám tegnapi gyűlésekben; már mi lesz belőle? Reiteráltam az vármegyékre is írásomot, prose do siebe, noha késő

már; hanem, ha operálva akarna menni az ellenség: jobb mégis, legyen valami készületi az vármegyéknek is!

Károli Uram maga is ír Nagyságodnak, s úgy mondja, recommendált egy erdélyi böcsületes embert, gyalog kapitánságra valót, az ki pátens-levélért instál, gyalog-ezeret akar Erdélyben gyűjteni; Szent-Páli Istvánnak híják, jó fris ifiú ember, valóban dicsíri is Károli Uram: igen gyalognak való, és ugyan azért tartóztatom itten: talám valami gyűlevész gyalog akad mellém, — hasznát veszem addig, míg az pátensit Nagyságod megküldi, kivel bémehessen; alázatos recommendatióm mellett kérem azon Nagyságodat: méltóztassék kezemhez küldeni azon Szent-Páli István Uramnak az pátensét.

Vettem Szólnok iránt írott méltóságos levelét is Nagyságodnak ez étszaka, s eleget vizsgáltuk is ma magunkban: de csak nem tanálják Generális Uraimék méltónak az oltalomra, — odavesz az népe is; azért lészen gondja rája Károli Uramnak, most elütte lévén, ha meg kell lenni: elégetteti; de alkalmas élés, liszt, mi van benne. Hiszem, lám, erőssen építi Csongrádot, — talám nem is kell neki Szólnok! Én azonban Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., — néhány szava titkos jegyekkel.)

112.

Jász-Biríny, 30. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan 28. költ méltóságos levelét Nagyságodnak; azoknak acclusáibúl értem az híreket. Az leopoldi csak semmi: de az hajós succursus többet tészen, ha nemcsak az morvai ereszkedett le Hamburgbúl; noha valami nyomtatott híreket kaptak el itt minap: azokban írták, hogy Slik már hajókra szállította az lejövő segítséget, — ez teszen scrupulust elüttem; aligha az morvaival nem conjungálja az magát, ha innen az Dunán akar operálni.

Ma hajnalban micsuda levelét vettem Károli Uramnak, íme, alázatossan accludálom Nagyságodnak. Lehetetlen, Szőcs Jánosék valamiben ne akadtak volna; majd lesz hírem felőle! Ugyan ez étszaka is hoztak Ordóditúl hasonló igyekezető reportumát portájának: de én úgy hiszem, hogy az Duna mellett való várvétel, Esztergam segítségét irányozza, s azért is vélem: igyenessen Budának megyen. Már, Kegyelmes Uram, ha megindúl, s úgy siet, mint Pocsajtúl, rosztogolás nélkűl, elítílheti Nagyságod: hány statióra mehet Budához; 2 Kőrös, 3 Czegléd, 4 Gomba, 5 Ócsa, 6 Buda. Mi ugyan azon vagyunk, rajta legyünk, ha mit tehetünk Isten által.

Ordódi Uramnak most, azon commandója alatt való corpustúl lehetetlen elmenni; késő már Tokajtúl is az hídnak most lemenetele; de Barkóczi Uram küldött híd most (sic); hanem ezennel írok Andrási Uramnak: mit ceremoniáskodnak vele? ott volt már hídjok, — egész példájok lehet az!

Bokros írja, hogy az lovat elküldte, nem tudom, látta-í Nagyságod? 350 forinton vette az kótyavetyén; ha tetszik Nagyságodnak? nem-é? nem tudom. — Ezzel magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Nem tudom, honnan vetemedett az érseknek (Széchenyi Pál?) egy levele hozzám, — kit alázatossan, váloszszával együtt megküldtem Nagyságodnak.

A pozsoniak is írtak, íme, kiknek váloszt sem tettem azelőtt is: mert béjárása emberinknek nem szabados; az pásztorok kijárása csak hírt hord vissza, — álljon Nagyságod kegyelmes dispositiójában. Szirmai Uram is allegál mellettek, s mást éppen semmit ollyast nem ír.

P. S. Szintín, hogy expediálni akarám levelemet: veszem ezen második levelét Károli Uramnak, sub Littera AA. Ez nem jó volna; de ha visszafelé szaladtak az lovak: talám híre nem lett az ellenségnek benne, míg ráakadtak; hiszem, maradt vagy két lovas köztök, az ki megtéréthette.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

113.

Jász-Biríny, 31. Augusti 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen másik levelemnek megírása után reménlem vala az német indúlásának hírit hallhatnom, tartóztatám] egész eddig az curírt, — s íme, most alkonyodáskorban érkezik Károli Uramnak ezen accludált levele, kibűl megtetszik az ellenség szándéka alkalmasint Szolnokig, sőt nem hiszem, csak Szólnok kedvéért hozná azon nagy praeparatoriákot; másként is, igen csúfosnak látszanék nékem, hogy Rabutin felmenne Starnberghez, Erdélyben senki. Csak elhiszem, ha mi felmegy: szökve megy valahonnan mellőle, s el akar minket előle nyomni, s úgy megyen igenessen hát megett Budának, az minek menni kell, még úgy, ha megy. De leginkább kilátszik az is, hogy Károli Uram csak Aradnak eredett, az conjunctió helyett; kire nézve magát Budai Uramot küldtem most póstán ő Kegyelmihez. Egyátaljában, én nem szeretem az darabolást: egy erős portára való haddal legyen külön-külön mérfődekre egymástúl mindenikünk. Mit kell háromfelűl nézni reá? Egyfelűl nézzük, — s háromfelűl üssük meg! Ma is elindítom vala Ebeczkit, hogy megpróbálja: azonban ezt veszem; éppen nem jól esett volna menése.

Szent-Péteri Uram most érkezék; valóban gyűl Borsod, — de az többi hintókkal gyűltek Vizsolyhoz, instellatióra.

Már mi lesz? nem tudom, de énrajtam semmi sem múlik, akármerre menjen az ellenség; csak attúl félek: elszökik az Tiszántúl az had, hogy utánna mehessenek az tisztek is. Megírtam most: nem férünk bé Aradban, ha elvesztjük az országot! Az Nagyságod levelét is in specie elküldtem ő Kegyelmének (Károlyinak.) Már holnap mint leszünk? s hol egyezünk? nem tudom; de elhiszem, hogy hamarabb összemegyünk, mert nincs is már haszna annak az darabolásnak: egyik elűtte, másik utánna, harmadik oldalt, — s hát, mellik lesz az rajta?!

Kocsit 50-et küldtem most Szólnokra; provisiónk elég

van is, s lesz is, csak egészségem lenne; harmadnapja már kornyadozom, de semmi, — kikoplalom!

Talám Tokajig akarja vontatni fel az hídját német uram. s attúl fél Bóné: elreked az szürettűl, ideszorúl az Tiszán.

Pekri Uram már bémenvén Erdélyben: meg sem gondolom, hallgasson már Károli Uramtúl; de, bár csak Esze Tamás fogadná szómot: de ahhoz sem bízhatom, ha minden eszét elővészi; az csak ezerestűl otthon van most. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot!

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Andrási Uram mit ír Barkóczi Uramnak; nincs mit bíznya ott (Földvárnál) az hídhoz, látom én.

Elítílheti Nagyságod, Kegyelmes Uram: hogy menne Károli Uram hada az Dunántúl, ha már is visszaszíja az Tisza széle. Követem azonban alázatossan Nagyságodat, hogy csak párban küldöm bizonyos okbúl ezen levelét Károli Uramnak, Nagyságodnak.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

114.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Sub dato 29. költ méltóságos levelét Nagyságodnak vettem alázatossan; mit parancsoljon? megértettem.

Ma hajnalban pediglen két rendbéli levelét vévén Károlyi Uramnak: az első modificálja, Istennek hála, tegnapi tudósítását ő Kegyelmének — az lovak elszaladásárúl; az utólbiban pedig tudósít valóságos megindúlásáról az ellenségnek. Mellyeket pro majori informatione, Nagyságodnak alázatossan includáltam.

Jóllehet ugyan, tegnap az holdvilágnál megindúlván, directe Alpárhoz szállott: de még azon statiójábúl nem lehet észrevenni további menetelének igyekezetit, — oly köz-hely lévén Alpár, hogy onnan mind Budának, s mind Szólnoknak is divertálhat; hanem, már ma onnan is lévén indúlása, várom

óránkínt Károlyi Uram informatióját, hogy ahhozképpest ő Kegyelmével magamat conjungálhassam; reménlem is, hogy ezen curíromnak eligazításáig is megérkezik, — fogom bizonyossabban túdósíthatnom Nagyságodat.

Már elválik, merre veszi útját? Ha ugyan Budának is: én jó szívvel igyekezem effectuálnom Nagyságod parancsolatját az hadaknak Földvárnál való általköltöztetésében: csak lehessen mód benne; kiről is még ma beszélgetek Károlyi Urammal. Általlátom mindazáltal, minthogy mindaddig az hadaknak eltávozni nem lehet az ellenség mellől, méglen Budát nem éri, azután pediglen ámbár le köllenék is vinni Földvárhoz az hadat, a még penetrálhatna az Dunántúl való földre, az költözésnek is hajókon való bajos állapotjára nézve, — azalatt, jóval is előbb, Esztergomnál fog lehetni az német. Más pediglen az, hogy Károlyi Uram hadát, ennyi fáradsága után az túlsó földre általküldeni éppen lehetetlennek látom, s talám bottal sem lehetne általkergetni; sőt ezen velem lévő had is, tapasztalván in tali casu innét az ellenség bémenetelétől történhető confusiót, — nem hiszem, persvadeálhassuk.

Ezeket azért így considerálván, magam nem jobb volna-é úgy alkalmaztatni, hogy a midőn a német Budát érné, már akkor magam is az hadakkal Vácznál lennék, és költözéséhez képpest én is Nagyságodhoz való menetelemet conformálnám? Előbb is lehetnék Nagyságoddal, mintsem ő érhetné Esztergamot; nem is látok én jobb modalitást ennél, mert az másikkal egyebet az haszontalan fáradságnál nem nyernénk.

Mi pediglen az Nemes Vármegyék insurrectióját illeti: küldtem már is ex suberabundanti a Nemes Vármegyékre intimatoriáimat, megírván egyszersmind Berthóty Ferencz Vice-Generális Uramnak: adurgeálja felüléseket mennél hamarább, úgy az fegyveres gyalogságnak is kiállítását; tudom, nem lesz ő Kegyelme hátramaradó ezen munkájában is.

Generális Barkóczi Ferencz Uramra kívántam volna bízni a Nemes Vármegyéket: de harmadnapi hideglölésben esvén, actu is igen roszúl van; mire nézve megyen Hatvanban, ott lévén magam doctora, — talám valamit segíthet ő Kegyelmén. Magamat is tegnap megborzasztott a hideg, ma sem

vagyok még alteratió nélkűl, kiért félek, velem is úgy ne bánjon; mindazáltal ifiabb lévén, jobban tűrhetem el.

Ezzel magamat ajánlván Nagyságod gratiájában, maradok

Nagyságodnak

Jász-Berénnél, 31. Augusti 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Éppen most érkezik ezen földvári híd kívánsága; talám Trajánus hídját akarják épéteni?! Ebbűl, látom, semmi sem lesz; az mostani puszta országon s rémülés közt mit lehet szállítani? Én ugyan írtam Vas Sándor s Bertóti Uraiméknak.

Hát, ha kókó nem volna gondolkodásom, valljon lehetetlen-é, hogy ez által se menjen Budánál is az Dunán, hanem ez innen, s amaz túl: hogy lehetne akkor, vagy addig Földvárra menni? Mert ha itt nem hagyjuk el német uramot most, azután minek kellene Vácz tájárúl Buda mellett lekerűlni? túl penig az provisió sem engedi, járhassunk az táborral az puszta felűl. Már mi ezt elkésérjük valahová, csak amaz ne gyühetne ehhez!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben. Csak az utóirat s aláírás sajátkezű.)

115.

Kegyelmes Uram!

Annyéra boszonkodom az rendetlenségeken, hogy Nagyságodnak sem írhattam magam; *) mert midőn ennehány rendbéli levelemre nézve várnám Károlyi Uramnak velem való conjunctióját: mit írjon ihon, utolszor? Nagyságodnak alázatossan megküldöttem. Sőt Buday Uram megtérvén most déltájban, — már nem érte Szólnokon Károlyi Uramat, ki is az várnak felégettetése után az Tarna vizén általmenvén, a Tisza mellett fölnyomúlt, esik is már tőlem hat mélföldnyére: mert az aradi operatió ugyancsak ki nem eshetik elméjéből; és a mint általlátom már, ha én fel nem jöttem volna ide: Barkóczy és

*) A jelen levél Ebeczky Sámuelnek, Bercsényi főtitkárának kezével iratott.

Buday Uraimékra hadta volna a dolgokat, maga eddigis általment volna. Elítélheti már bölcsen Nagyságod: mit lehet várnom ezen cselekedetekből!

Már itt előttem az ellenség felé senki sincs; Ordódy Uramnak is megírtam már két ízben is: az véle lévő haddal jött volna hozzám, — de annak is csak a jó hírét sem hallhatom. Magam pedig négyezered magammal lévén csak: nincs módom, maradhassak itt. Elvárom ugyan még egykevéssé itt az portások tudósítását, azután magam is divertálok innen Károlyi Uram felé, ha azalatt ő Kegyelme nem közölít hozzám. Bár csak annyi időm lehetne, hogy Egerben divertálhatnék, hogy a Nemes Vármegyék hadait jó rendbe vehetném, s valamely gyalogságot verhetnék a tájon együvé. Generális Barkóczy Uramot ugyan oda expediálom: tehessen azalatt is dispositiót az praesidiumban is. Az ellenségnek pedig mihent lesz további motusa, — Nagyságodat alázatossan tudósítom; maradván ezzel

Nagyságodnak

Jász-Berénnél, 1. 7-bris 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

Az Jászságbúl vertem volt össze vagy száz kocsis hajdút, mintegy 400; de az föld boldolására nézve azt is el kellett cselédje takarítására bocsátanom; nem is veszszük így hasznát, ha kiki magán jár.

Ordódi Uram Czegléd körűl van, már is vagy száz lóval az Dunamelléki helyeket hajtogatni akart mennyi, mihelyt az conjunctiórúl írtak neki; maga ugyan már tegnap írta, hogy azt cselekeszi, az mit parancsolok: de én ide, Károli Uram máshová írta neki, hogy menjen, — már soha nem tudom, hová lett?

Szabó Máté *) most érkezett. Semmi sem maradt Szólnokban az munitióbúl; egészszen összeégették az várost. Nem látom már más módját: csak fel kell keresnem magamnak Károlit, valahol lesz; mert az csak azért ment az Tisza mellé, jól látom, ha felnyomúl az ellenség az Tisza mellett: úgy nem

* Volt szólnoki, ezután hatvani kapitány.

megyen talám által; ha penig le tanál fordúlni, akár az Duna mellé, akár az Zagyva mellé, — bizony azon 4000 lovassal csak általmegy Károli Uram az Tiszán, az kivel írta, s az többit úgy küldi reám Diák Ferenczczel; s azonban, csak elgondolható, utánna szivárog az egész Tiszántúl való had. Bár csak Ordódi Uram érkeznék: elütte hadnám itt egy rész haddal az Zagyva mellett, addig, míg magam felkereshetem Károli Uramot. — Azon is igen törődöm: ha megvisznek valami bolond hírt az vármegyékre, — széltmegyen hátom megett; bárcsak póstán mehetnék közikben. Máriási Uramnak is írtam, mitevő legyen.

Elküldte Budai Uram az levelemet, kiben Nagyságod levele is accludálva volt, Károli Uramnak; megválik, mi váloszszát vehetem, még vehetem-í az pusztában? Mert ha későre hagyom fartolásomot, — oda lesz az magnam famam!

Ezen tetves németet is bujkáló gyalog katonák nyerték az Tisza mellett, nem porta. Semmi sem ment el az németben, nem is tud Nehmrül és Lefelholczrúl.

Most sem tudom, egy hadnagyom hova lett, egy, kit tegnap utánnaküldtem.

Külön negyedíven:

Kegyelmes Uram! Már levelemnek elvégezése után ismét, az levelemben említett hadnagyom által micsuda levelét vettem Károli Uramnak? annak is mássát megküldöttem. Szörnyű dolog, hogy eddig azt panaszlottuk: ki nem csalhatni az ellenséget az szekerek közül, — most azért nem jó, hogy megűzi az embert; holott így lehetne reávenni az ellenséget, már reáizelítve. Az legszebb, hogy azt írja: próbáljunk, ha próbáljunk, — azonban az mikorra idevárnám, végezésünk szerént, akkor 6 mérfődre szakad tőlem! Penig úgy végzettünk vala: hogy, ha Szólnokhoz gyün, innen próbáljunk; ha Czegléd felé megy: innen próbáljunk. Most gyütt két katonája, Ebeczkihez küldte volt, kit ki akartam tegnap küldeni portára, olyformán, hogy, ha tehet valamit, — jóval jó; ha nem tehet: jól kinézze, és Károli Uram az haddal, Ordódi is, idegyűjjünk, s rajta omnes! Azonban azt üzeni Ebeczki Uramnak: menjen az haddal! Isten jól adta, ki nem küldtem volt,

hogy tegnapi levelét vettem: mert éppen csak 8 zászló cseléddel maradtam volna.

Isten tudja, mint vadnak; mert ezen két katona most az szólnoki úton jövet, varsáni parasztemberrel beszélt, hogy Alpárnál volt tegnap az tábor, s az ki Csécséhez gyütt, porta volt, vagy mi, mert nem tudják, Csécsétül hova lett? és csak ma indúlt volna Alpártúl. Ordódi Uram is most írja: tegnap szállott Alpárhoz még csak; — illyen az különözés! Egy szökött tetves tót-németet is küldött, azt mondja: hallotta, Szólnokhoz gyünnek, s ha három nap meg nem adjuk, Budának megyen, s onnan Rabutin Erdélyben visszamegyen.

Elvárom már, mit ír Károli Uram, Nagyságod levelére nézve is, az conjunctióra? Én bizony hajnalban megindúlok, az nyakára megyek hadastúl.

(Eredeti, fél- és egy negyed íven, in quarto. Maga a tulajdonképeni levél nem, — hanem a terjedelmes utóiratok és aláirás sajátkezűek).

116.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Sub dato 1. 7-bris költ méltóságos levelét Nagyságodnak vettem alázatossan. Magam azomban, a mint utólsó írásomban alázatossan declaráltam, Károlyi Urammal való conjunctióra megindúlván tegnap, ideszállottam Apáthihoz, — de már is azon útamban vettem az ő Kegyelme tudósítását is, hogy felém küldötte hadait, kik ide Szent-Györgyhöz, hozzám csak egy mélföldnyire telepedtek. Elmaradván pedig maga ő Kegyelme: általment volt az Tarna vizén Szólnoknál, az ellenség táborának recognitiójára, úgy, hogy a midőn én Szent-Györgyhöz az hadak közé jöttem volna estve, — ő Kegyelme is csak azután érkezett; beszéllé, hogy még tegnap is egészen Kécskénél lett volna a német. Már negyednapja, miólta ott egy helyen hever; soha nem tudhatjuk okát ennyi késésének. Elválik már csak holnap is, merre indúl?

Láttatik ugyan tartózkodni a német, kit azon okbúl is magyarázhatok, hogy Szólnokhoz portaképpen küldött 300 ráczot a Tiszának túlsó részire, s nem innen pro recognitione

expediált, kik az vár irányában érkezvén, beszéllettek a mieinkkel, s azok közt a mi rácz Szávónkkal, hogy Magyarországra készülnének, s elsőben is Szólnoknak, — de mi haszna már, ha fölégették; azzal elválának. Kőrös felé is volt ugyan portája, de nem meszsze.

Károlyi Uram hadai közül, némellyeknek az conjunctiónak impedimentumára oly opiniójok is vólt, hogy majd rajta viszem az ellenségnek, mint Vöröskőnél lett; de azután capiáltatván vélek az megegyezésünknek szükségét, — egy sem találtatott, a ki jónak ne mondaná; sőtt szívet adván mindnyájoknak, persvadeáltam igen foganatossan az étszakai megütését; aminthogy Szolnoktúl való jövetelekor Károlyi Uram találván a végre egy alkalmatos helyet: újobban ma reggel ment ki maga ő Kegyelme Ebeczkivel, Deák Ferenczczel, Bónéval, s más egyéb feles tisztekkel, vizsgálhassák meg újobban azon helyeket: miformán lehessen azután étszakai időn alkalmatossan eljárnunk? confusió nélkül. Azért is, ámbár megindúljon Szólnok felé, de nem érhetvén egy húzomban oda: meg fog még szállani egy szoroson, az hol lehetetlen, árthassunk néki; hanem másik statióján, midőn Szólnokot érni kívánná, akkor az Zagyva vizén lévő hidnak elégetésére nézve, az pataknak sárja miatt meg köll állapodnia újobban, az hol is hidat vetnie igen szükséges; azon vagyunk, hogy ott egy értelemmel tegyünk rajta próbát, a mire Isten segít. Kiről is vévén tudósítását Károlyi Uramnak, de uteriori modalitate beszélgetünk. Ha pedig Budának menne: minden tehetséggel a tájon is, valamint-valahogy lehet, üttetlenül nem hagyom.

Azomban az Tiszántúl való földnek vígyázására, és az onnan jött hadak consolatiójára, úgy látom, ugyan csak köll valamely hadat általküldenem: mert tartanak attól, hogy nem lévén sohol ott az váradi bloquadán kívül más egyéb had, — ha csak 3 vagy 4 száz rácz összegyül is, egészen felgázolhatja az földet; mire nézve Bóné Uramot ezerestül igyekezem általbocsátanom, annyi mint azon egy ezer, — hiszem Istent, a nélkül is megsegít!

Generális Barkóczi Uram, betegeskedésére nézve is Egerben fordúlván, Budai Uramot küldöm Hatvanhoz, az odajövő Nemes Vármegyék hada közé, kik, a mint értem, igen

szűken gyűlekeznek, — alig lehetnek egészen 700-an, s gyalog valami 500, Esze Tamás hadán kívűl, ha sokat nem írok. — Ezeket mind hátom megett kívánom hadnom, ha magam divertálok is az próba kedvéért.

Mi azomban a kassai quarnizont illeti: tettem volt ugyan kijöveteléről, és helyette Nagyságod palotásinak bészállításáról dispositiót, de Máriási Uram leveléből informáltatom: vette volna már praevie parancsolatját Nagyságodnak, küldené fel őket Esztergamhoz, a minthogy, úgy írja, eddig Putnokon is már följűl lehetnek; és így quarnizon is már bennmarad.

Mire fakad indúlása a németnek? és mit ád Isten igyekezetemben? el nem múlatom alázatossan tudósítanom Nagyságodat. Magamat pediglen szokott kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Apáthinál, 3. 7-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Midőn ezen levelemnek már subscriptiója fölött volnék: érkezett két rendbéli tudósításom is az ellenségről; az egyik még reggel helyben mondta lenni Kécskénel, másik pedig Szólnokhoz való megindúlását bizonyította. Kiben is el nem igazodhatván, tartóztattam levelemnek elküldését: talám még bizonyossabbat érthetek Károlyi Uramnak megtérésével; a mint most éjfél után minemő levelét veszem Károlyi Uramnak, ímé, Nagyságodnak alázatossan megküldtem. És minthogy az ellenségnek, elgondolásunkhoz képpest, az Isten talám a mi szerencsénkre így rendölte megszállását: én is hólnap reggel innét az több hadakkal megegyezvén, Isten jóvoltábúl hozzá készűlünk. Tudósítom Nagyságodat alázatossan tovább is.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, csak az aláírás sajátkezű, a többi Ebeczky Samu írása.)

118.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Ez éjjel alázatossan írott levelemnek értelméhez képpest idejővén ma dél tájban, conjungáltam az hadakat; és midőn már az feltött próbára rendölném Károlyi Urammal a népet: megtérvén a portások, oly reportumot hozának, hogy a német félre hagyván Szólnokot, a Zagyva mellé telepedett; kiből már világossan kitetszik, azon víz mellett igyenessen felénk való menetelének igyekezete. Kívánta volna ugyan örömest azon porta kilátni az halmokrúl, szállásának módját és táborának constitutióját: de széltében elfogván az körüllévő halmokat is a futrazsírosa, — kirekedett a jó alkalmatosságból; hozott ugyan a szolgákban négyet: de semmit sem tudnak szándékában mondani; hanem ezelőtt a kik ide hozzánk szöktek, mit fateáljanak? ímé, examenjeket Nagyságodnak alázatossan megküldöttem.

Minthogy pedig minden reménségünkön kívül, az próbatételre elgondolt helyünköt is, mostani szállásával elkerülte: megütésének is ez egyszer el köllött múlnia, kit magam is valóban sajnálok; máskínt eddig mind ollyan helyeken járt, hogy hátát Tiszának vetvén, nem vólt mód egyátaljában, két-három felől tehetett volna csapást rajta az ember. Mostani fekvését is úgy describálják, hogy egyik széle Zagyvát, másika pedig a Tiszát éri, mely miátt securus. Kilátni módját fekvésének nem lehet: mert ezen sík mezőn egy mélföldnyire is kilátván az embert, nem lopódhatnak hozzá, étszaka pedig, ha szélire vonódnak is táborának portáink, mi valóságot láthatnak? Az minthogy az porták mentegetésének ezen leghelyessebb okait én is admittálhatom.

Most azért estve kiküldvén portaképpen mintegy négyezer lóval Ebeczki Uramat, — minthogy tegnap maga is odajárván Károlyi Urammal az helyek vizsgálására, leltek valamely völgyeket, melyekben lesképpen fogja béállítani az ha-

dakat, hogy a német ódalt s előljáró ráczát*) valahogy reávehessék, — talám Isten ad szerencsét nekik!

Kikésérvén ezen hadakat, megtérésemkor veszem alázatossan 3. költ méltóságos levelét Nagyságodnak, melyből értem a szomjú s fáradt sok hadaknak is nyughatatlanítására való lehetőségének módját. Még eddig ugyan, miólta általköltözött, mind ollyan helyeken fordúlt, az hol az vízparton minden indúlásakor alég egy mélföldet járván, minden alkalmatossága kitelhetett; nem is lehetett még egyszer is mód megtérítésében. Én rajtam, bizonynyal írom, semmi sem fog elmúlni; valamit elkövethetek, elmúlatója nem lészek: de az kedvetlen hadat illetín operatióra erővel hajtani mit importáljon, — Nagyságod bölcs ítéleti rajta!

Már az ellenségnek ha holnap indúlása lészen, directe idejön egyhúzomban, noha ugyan Zagyva vizén túl, de éppen irányába a mostani helyemnek; mire nézve a virradtát sem várom itt, hanem oly köz-helyre megyek az hadakkal, az honnét reáérkezhessen az megütésére, minden occurráló alkalmatossággal.

A Nemes Vármegyék gyülekeznek lassan, Buday Uramot küldöttem közikben; azért is hát megül hagyom őket, főképpen az gyalogságot: ha valahogy Hatvannak vagy Egernek talál fordúlni a német, hogy ott a szorosokon hasznokat vehessem. Nem reménlem ugyan: derék operatióra indúljon, — noha ugyan hajóit is vontatja a Tiszán, — de talám Szólnokot igyekezik fortificálni; ha úgy, ennéhány napot múlat alatta. Szándékát pedig mindaddig ki nem tanúljuk, míg Berényt nem éri: mert onnan akár az Ipolyhoz, akár Budához s akár Egerhez még kifordúlhat.

Az mínák operatiójához minden jó szerencsét kívánván alázatossan Nagyságodnak, micsoda progressusom lészen nekem is tovább, s legközeljebb a mai portámnak? alázatossan

---

*) Ezen, különben szintén Ebeczky Samu tollába mondott levélnek ritkítva szedett e pár szavát, Bercsényi sajátkezűleg corrigálta bele, az eredetileg itt állott, de keresztülvont »p o r t á j á t« szó helyett.

megírom. Magamat in reliquo kegyelmességében ajánlván, maradok ezzel is

Nagyságodnak

Szent-Györgynél, 4. 7-bris
hora 11. 1706. noctis.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Az első portás azt hozta volt: igyenessen erre felénk gyün; akkor nyargaltattam mást, látni: minthogy magam is kinyargalván, Károli Uram az templom teteibűl is nézte, — semmit sem láttunk. Azon utulsó portás nézte ki, innen Zagyva partjárúl az táborát, úgy mondá, hogy Szólnokon innen, az Zagyva-zúgban van szállva; az minthogy az zsákmányos is onnan járt ki, kikben fogtak más rendbélik négyet; semmit sem tudnak egyebet, hanem, hogy hallották Egret is, Kassát is emlegetni. Valóban, fő is az fejünkben! Egret talám nem annyira félthetni, nem lévén oly importantiájú hely neki: de Kassát könnyebben is megveheti, s úgy hiszi, mint Erdélyben Szebent, ha Kassát bírhatja. Már elválik holnap, ha kimutatja indúlását, per se. Ha ott marad: infallibiliter az hidak s költözés lesz oka, s csak elhiszem, úgy nem fog Budának tartani. Ugyan csak elvárom még indúlását, s ha Eger felé tart: magam is elrugaszkodom Egerben, ha mi dispositiót tehetnék; de gyalogot hol vegyünk? Az szólnokit, hatvanit Egerben, Esze Tamást Kassára szántam, ha belébeszélhetném. Mindenfelé írok már többször ízben: tegyenek jó provisiót; de az embere rosz Kassának. Én felégettetem, ha Nagyságod nem bánja, valaki el nem mégyen elütte. Az Urakot kellenék kihajtani belőle, mert soknak hóddal újjúl az elméje.

Nagyságod méltóságos levele igen jól gyütt; már ugyan elment Bóné, által az Tiszán, — azzal megcsendesedtek. Az étszakai csapásnak, mint kelletlennek, száz az mentsége egy helyett; igaz ugyan, hogy én szeretném: cum toto corpore reméntelenűl megüthetném egyszer, jó reservát tartva, — de meg attúl félnek: egymást öli az setétben, mert nincs tűze az táborának, az hol pislog is: első puskapattanásra elótják mind. Csak amúgy reáütni s az sátoráig menni, meglehet egy-

szer-kétszer, — azután más módját keresi az ellen is. Azért is, hacsak Budának nem indúl, jobb ideit keresni, lesz mód benne, — hiszem Istent — erőssen megütni. Ha Budának mégyen: igenis, szaporábban nyughatatlaníthatni: mert az hadat sem féltem annyira, kíváncsikot csinálok mindennap az hadaknak; de bizony, *gyönge had ez ittvaló.* Csak üdűt adjon az ellenség, hiszem Istent, mind jó lesz. S hát, ha *Hatvantúl az bányáknak megy?* — to to jest?! Az penig nem lehetetlen, ha addig *Komáromtúl ki tanál az fölső gyünni;* kókó! Míg eddig gyün, sem bizonyos, merre megy? mert innét is mehet fel az Zagyva mellett Jász-Birín felé, s Heves felé is.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, csak az aláirás és utóirat sajátkezű; az utóbbinak némi része czifrákban.)

118.

Jákóhalma, 6. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ebeczki megjárá portáját; valóban jól béállott volt hármas lesben, de annyira, hogy magában is az futrázsos nyakában gyütt az elsőnek; kire kelletvén magát mutatni az első lesnek, — levagdalták, s kettőt kaptak az zsákmányossában. Mindgyárst gyütt az rácz: derekassan hozták az lesre, — azonban Farkas Péter az maga seregivel idein kirohant (mert egészszen kiszorították volna az német mellől az ráczot,) az más les is kimutatta magát, s béhajtották az táborig az ráczot; addig felkészűlt az németek lovassa: ismét visszahajtották az mieinket, és az dandár megsegétvén, megint megtolták, — s azzal csendessen elléptettek. Félmérföldnire az egész lovas német késérte őköt, s azzal víge lett az comédiának. Azután nagy truppok gyüttek ki az zsákmányosnak eleiben. Másfelűl is éppen akkor csaptak bé, rendelés szerínt, vagdaltak, s vagy 40 marhát elkaptak: de azoknak senki feléjek sem gyütt.

Ennek ennyi haszna: hogy az ráczot egészszen kilátták, — csak tartják 3000-nek; másik, hogy erőssebben fog vígyázni. Még nyelvet is fogott közűlünk talám, mert egy katonával az ló elesett, az kit nem tudják: agyon lődözték-é?

(mert lődözték az földön) vagy elvitték; mindazáltal megvessük mesterségét, az mint lehet, körüllette.

Az rabok vallják, hogy tegnap étszaka rendelték ki az munkásokot minden regimentbűl, s épéteni akarják Szólnokot, s ha csak mit is erősét, praesidiumot úgy hagy benne, és hogy 8 nap akar azért ott múlatni. Megrakja, tudom, ráczczal is, s oda fog Kecskemét hódolni, s az Jászság vagy katona, vagy jobbágy lesz, nem csak szabados, mint eddig, — mert annak az gyermeke is fölkél; distinquo: mikor az csordát kihajtják, — concedo; mikor ellenségre kell: egyik hajtja a másikát s a rosszát, — concedo, egymást: nego. Probatum est. Most ugyan szegényeknek igazán felkelt az gyermeke is: mert egészszen puszta, az sok rakott helységekben dugva az takarmány.

Az indúlása felűl úgy mondják az rabok, hogy mindent emlegettek már: Egret, Kassát, Budát, — most ismét azt kezdik mondani, hogy visszamégyen az Tiszán. Azt nem hiszem, hanemha megszakadva; mindazáltal vígyázatlanúl hogy ne légyen, kell túl is mellesleg hadat jártatnunk véle.

Én ezennel megyek Egerben; míg ő Szólnokot készéti: készéteném Egret, az mint lehet. Már ott lesz holnap Esze Tamás, de több felénél fegyvertelen, csak egy bottal, azt üzente maga; mit tudok neki tenni? s hogy fegyveresételni nem tudom; az egri ráczoknak fegyverét szedetem el s az német lakosnak, s magokot ki ha csapom. Mert, ímé, mit ír most is Fiser Uram, megküldtem alázatossan Nagyságodnak.

Generális Károli Uram itt marad az hadak között, és Dózsához szállunk, mert más köz-hely nincs vizes. Egret mint egy várat talám meg lehet oltalmazni, kiben Barkóczi s Vas Sándor Uraimék betegen feküsznek; de Kassa mint lesz? mert abban nem tudom, micsuda munitió van, s mit lehet béviuni? Ha az van: hajdút hol vegyünk? Mert egyik az másik nélkűl csak semmi. Ha penig egyik sem lesz: mit csináljunk vele? Már nem tudom, miként gondolkodik Nagyságod felőle, s mit parancsol? Félek igen rajta: Szeben lesz belőle, és sokan elfelejtik az Confoederatiót.

Ha merném, s tudnám, hová? valaki az Nemesi s Úri Rend közül az táboron mellettem nem volna: mind elhajtanám fel; vagy, ha nem menne, én bizony kardra, praedára há-

nyatnám: mert már peccavit cogitatione, jam concupivit Germanum, ha házánál marad, avagy csavarog. Az se légyen jobb nálom s más szegénnél! Az jászt dícsírem abbúl, igaz kurucz, nem kell azt hajtani, sem késérnyi. De kecskeméti ember mindennap jár az némethez ma is; meg is van hagyva az ráczuak is: semmi kárt kecskeméti embernek ne tegyenek.

Azonban, az merre indúl, két mérfődnyire csak el kellene égetnünk magunknak az országot; mert ollyan igen gazdagon rakott csűrök s kertek vannak: egy faluval bééri az tábor, — egész magazinumok. Inkább országostúl tartsuk egy darabig szegényeket, mert így ő is fogy, az németet is veszedelmünkre tápláljuk. Mit fog Nagyságod mindezek iránt parancsolni? alázatossan várom, s kérem is Nagyságodat. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Ezen acclusát, Kegyelmes Uram, visszaküldtem, mert innen lehetetlen Péter-Váradra küldeni passus nélkűl, s azzal sem az ráczok közt ollyat, az ki quietantiára kézre vegye az rabokot. Hanem méltóztassék Nagyságod iratni Szirmainak: inkább hozassák Szegedre az rabokot, — onnan még lehet inkább kivenni. Vagy bocsátja, vagy sem: de oda érte nem küldünk. Csuda bizony, Bécsig, Prágáig nem kívánja! Gyűjön hát commissarius uram is az német rabokért Murányig, vagy Károlyig, — visszaviszi.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

119.

Eger, 8. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Vettem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét. Balogh István Uram levelébűl az mennyire láthatom azon történetet: nem ítélhetem egyébnek, hanem ugyan csak azok ellen való csapást; — nem mondom az csalóközi passusokot elnyerni azon úttal nem kívánták volna, s elhiszem, azt véghez is vihették: de nehezen hiszem az német tábornak még beköltözését

az Csalóközben; mert hacsak segétsége az egy regimentnél több nem gyütt: messze nem mehet, hanemha bagázsiájának keresné az securitást, s úgy indúlna az tábora. Errűl mi haszna írnom? mert megmutatta eddig magát, mit akar?

Én tegnap az várat itt megjártam egészszen, s megvizsgáltam minden készűletjeket és az ingenír panaszos munkáját, kit megösmértettem magokkal az tisztekkel, hogy jól vagyon. Vas Sándor Uram *) most is bádgyodtan van, tegnap is elszédőlt az járásban. Barkóczi Uram penig az ágy fenekit nyomja. Esze Tamást is tegnap béhoztam, kedvet csináltam nekik az defensióra. Fogyatkozását semmibűl sem tanáltam az várnak,csak borbúl, kirűl is disponáltam. Nemkülömben az honnan ítélhettem az obsidiót: miképpen tegyék az obsnitteket, s újjabb defensióban magokot? tudatlan ingenírségem az mint tudta, megmutattam. Az (egri lakos) német- s ráczoknak most van mustrájok, és ha az szükség hozza, innen Gömör vármegyében szállíttatnak, az mint is arra nézve kész szekerek lesznek.

Szegén vén püspök (Telekessy István) rettenetes búban van, nem fogadja s nem is hallja más tanácsát, hanem Szarvaskőben akar menni, s onnan az hegyeknek s erdőknek.

Ímé, midőn ezt írnám, veszem Károli Uram levelét. Csak nem hihetem, más operatiót tegyen az ellenség, hanem, ha megoszlik: ki föl, s ki alámegyen, egy része Döbröczennek, s más része Péter-Váradnak. De nincs haszna az elmélkedésnek, míg ki nem mutatja magát. Magam is majd ismét kimegyek az hadak közé.

Pénz itt semmi sincs, fizetetlen Esze Tamás. Most hoztak 60,000 forintot, Károli Uramnak designált pénzbűl: kíntelen abbúl tartóztatok meg 40,000 forintot, — üressen ne maradjon az vár.

Körösi Uram hagyott itten két hara csizmát, Rétei Ferencz Uram **) kezénél; Károli Uram commissiót küldött reá, — ki nem merte adnyi, az maga s tisztek számára kívánta; való, nem kaphatni pénzen is, de Nagyságod híre nélkűl talám

*) Egri várparancsnok.

**) Egri alparancsnok.

elvinni sem jó. *) Ha Nagyságod parancsolja: talám Nagyságod nevével ajándékképpen egyik harát kioszthatni inkább. Már az posztót, abát mind elvitték innen Döbröczönben. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ha Szólnokot erőssen praesidiálja az német: Egret kell nekünk vetnünk ellene feles lovas haddal egy felűl, más felűl mást.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

120.

Eger, 8. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Most estve tíz órakor veszem alázatossan Nagyságod tegnapi levelét, kibűl látom ottvaló motussit az ellenségnek. De, az mennyire ezen Nagyságod levelébűl érthetem, sokfelé distraháltatván az ellenség: ő is csak distractiókot teszen; mert Nagyságod csak *ráczrúl emlékezik Komáromnál,* — az nem tehet ítíletem szerént egyebet az lármáskodásnál, hanemha teljes statussát tudva Nagyságodnak, bizonyosra menne. Antal Úrnak Austriára menetele talám nem rosz: mert vagy ért volna in tempore Nagyságodhoz, vagy sem, — így penig, habár *Esztergamot salválják is: nem nyomhatják* Nagyságodot.

De hiszem már, Kegyelmes Uram, az mint látom, szükségtelen elmélkednem arrúl: mint s hogy van? mert maga ábrázolja le magát az dolog. Térek egyedűl csak arra, hogy Nagyságod írja: ha erre, ha amarra! Nagyságodnak *Vácz a jel, Vadkert, s a többi. Én igazán jónak nem látnám arra jövését hertelen* Nagyságodnak: mert nemcsak az *Dunántúl va-*

---

*) Körössy György ugyanis mint főkamarás, az udvari személyzet fölszerelési biztosa lévén: az említett két hara (gyapjús-zsák) csizma az udvari személyzet számára lehetett szánva.

ló: de az Vág- s Fejérhegyen túl való hadat s földet egész desperatióban hozza. Mihozzánk se légyen bizodalma Nagyságodnak. Látom már, mit várt Rabutin Szólnoknál, az hol az Tiszán hidat vetett, épéti várát, varossát, — ott hagyja most az épületet, csak elhiszem, már egyenessen *Hatvannak gyün; úgy mi ugyan összefartolnánk: de valóban közre is venne bennünköt, minden diversiót véghez vinne, ezúttal nem lesz pedig Esztergamnál s a hídnál több mestersége.*

Nem tudhatom ugyan colimálnom, de úgy hiszem: kevés német, több rácz ment Komáromhoz, — több német, kevés rácz ment Morvának; az többinek Óvár vagy Győr útjok. Akármikínt, de brevibus inkább javallhatnám Nagyságodnak, *ha Nyitra mellé vehetné útját. Forgács is érné, s az híre nem volna oly szaladj! Messzébb Nyitra Lévánál: de rosszabb Lévára, Váczra, mint Nyitrára menni.*

Már, Kegyelmes Uram, holnap Dózsához visszamegyek az táborra, — itt mindeneket jó rendben vettem, — megválik, alúl s feljűl mi hírre? Én mindenképpen utánna akartam maradni az ellenségnek: de már ezeket értve, azon leszek, megelőzzem, és az *conjunctiót előttem viseljem.* Tudom, veszem mindazáltal csak holnap is más parancsolatját is Nagyságodnak. Magamot Nagyságod gratiájában s kegyelmességében alázatossan ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezűleg, és pedig nagyrészt titkos jegyekben írva.)

121.

Dózsánál, 10. 7-bris, 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod méltóságos claveses levelére való alázatos válosztételem után, indúlásomkor Egerbűl, vettem annál előbb írt levelét Nagyságodnak, és már útamban Verpeléden az utúlsót, melybűl örömöst értem, Túróczi hogy jól salválhatta magát; s még csak most értem az magyari híd elnyerését; mert

hiszem, meghattam volt Balogh István Uramnak: elbontassa az hidat, már régen, és azt is, hogy mihelt Pozsonhoz két-háromezer német gyün, retirálja magát; ha nem fogadta, — róla nem tehet senki!

Az mínának, elhiszem, már eddig vége van; adja az én Istenem hasznát! Pálfi csak 300 ráczczal — hihetetlen, Komárom elein legyen; inkább hiszem, előregyütt, s több is gyütt eddig utánna; s nem is ítélem egyéb mesterségét az ellenségnek, hanem: az mennyire Esztergamot, annyira az hidat *) akarná elbontani, az Dunántúl való hadnak confusiójára. Nem is ítélhetem más igyekezetit, vagy csak abbúl is, hogy ennyi felé oszlott.

Sopron felé Antal Uram diversiója nem rosz, az mint tegnap is írám, Pozson felé jövetele az németnek, nem Leopold: hanem nyilván Forgács Uramot akarta Stomfa felől ott lepni valahun Austriában; ha már az is megtért Detrekőhez s eddig idébb is, — megtorpadt (a német) az hóhár rétjén (Pozsony alatt,) s csak elhiszem, nyomni fogja vagy az csalóközi, vagy az hegyentúl való intentióját, s az Sopron felé ment 3 regimentre bízza Austria oltalmát Ebenfurt tájárúl. Ezekrűl ugyan innen mi haszna feleselnem? mert megmutatta eddig magát.

Én beszéllettem Generális Károli Sándor Öcsém-Urammal is: mit lehetne Nagyságodnak javallanunk tovább? — de semmiképpen meg nem tudjuk határoznunk elménket, minthogy az ellenség túl is distracte van, s itt is Szólnoknál csak hever s épét; míg azért ki nem mutatja szándékát indúlásával: nincs mit szóllani hozzá.

Ordódi Uram maga holmie eltakarítása kedvéért Egerben ment; szóllottam véle a longe, mintha lehető volna újvári accomodatiója; látom, nem idegen tőle; de, én azt gondolnám, Kegyelmes Uram, Bertóti István Uram igen jó volna oda: mert ez még mezőben hasznossabban szolgálhatna, s amaz beteges ugyan, de azelőtt is jó végbeli kapitány volt; álljon

*) Csenkevárnál, Nyerges-Újfalu és a csenkei puszta, vagyis Karva között.

Nagyságod kegyelmességében. Én ugyan felküldöm Ordódi Uramot is mindgyárst, ha elérkezik.

Már egynéhány lármája volt az németnek étszaka is: de az nyughatatlanságánál több haszna nem volt eddig; éppen most ismét indítunk vagy 6 ezerbéli hadat, erőssen megcsapni étszaka, ha az ráczot elszoríthatnák mellőle. Gyütt egy szepesi fi káprál, Kronsfeldéféle, most; jól tudja szóllani, az mit tud, — de semmit sem tud igyekezetirűl bizonyossat; hogy Egret hallotta emlegetni, (azt nem féltem már!) és hogy némely része talám visszamegy Erdélyben, ollyat is hallott rebesgetni. Elegen vadnak körűle hadainkban, s azért is egyersmind az egész lovas hada dobbal, zászlóval megyen ki futrázs oltalmára, s másnap senki ki nem megyen; oly helyen van penig, hogy két mérföldnire is ellátja az síkon; az istrázsáját meszsze ki tartván az leshelyek fölött, előálomra reá nem érünk, hajnalban fenn űl; de az lármája csak meglehet mindaddig, míg reánk nem tanúl. Még ma nincs reportumunk felőle: de az essős üdűre nézve, nem hiszem, megindúlt volna; talám nem is indúl, míg más híre nem lesz.

Mint épéti Szólnokot, s mint hagyja? ahhoz képpest lehet obsideálnunk azután, ha már Egerbűl s Kassábúl is kiviszszük az kevés munitiót; hanemha esztendeig hogy ne kellessék az oltalom, vagy honnan szerzünk? bizonyossak leszünk benne. Ha mindazáltal parancsolja Nagyságod, — meg kell lenni.

Én azonban Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Okolocsáni Pál Uram leveleit megolvastam, s Károli Urammal is communicáltam. Nem tudom, minek kelleti magát? Mert úgy látom az követek leveleibűl: igen kiadtak rajta, vagy azért nem bánják ittlétit, hogy ollyannak tartják itt, az minek ösmertetni magát nem akarná. Utulja maga írásának is megvallja, hogy mind az király, s mind az nemzet emberének tartotta magát; annak az magya-

rázatja az, hogy ide is engedelemmel tette le hitit, és ex praecautione oda is tartotta kötelességét; ha úgy is, — ugyan nem csal meg senkit: mert mindkét részrűl ollyannak ösmertük. És így azt tartom: az hol az rupturája az tractának érte, — ottan kell kettős kötelessége után maradni, tudniillik, valamint az selmeczi bomlás után ottfönn maradt, míg nem küldték: úgy most is itt maradjon, míg nem küldik. De, ez illyen irogatásoknak bár békét hadna, mert akármint s hogy értse ő Kegyelme: de bizonyosnak tartom, hogy Bécsben úgy hiszik, mind Nagyságod akaratja s híre szerént írja mindenkor azokot. Igazán írja Szirmai Uram: nem kell ott magyar tanács! Ha Isten reászorítja az németet az tracta reassumptiójára, — tanálnak ők elég tabellariust! Micsuda deputatiót akar magára ruházni ő Kegyelme: mikor az deputatióbúl kihatták?! Bizony, nem sok haszna volt eddig az sok relatióknak; ott is mondták, az mint akarták, s hitték, az mint akarták, — itt is úgy! Nem is egyébre éltek vélek, hanem credebant ipsos posse aliquid persvadere. Az reménség csak kétség, és így reménség-hintésekkel csak kétséget vetnek az emberek szívibeu. Senki sem vette kérdésben: kicsoda? micsoda? mikor járt? bizony, úgy látom, most sem, ha marad. Én ugyan azt látom írásábúl: itt neki nem tetszik maradni; hogy penig ide is, oda is tartson tovább is: az se nekünk, se másnak nem tetszhetik; jobb volna aperte lennének vagy ide, vagy oda valók.

Írja az feleségem is, hogy Kéri Uram azt írta Szirmai által: ha az erdéli németet tudnák, hol jár? mindgyárst suspensió lenne. Hihető, az Tisza-Duna-közön, vagy Kassa körűl szeretnék quártélyját!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

122.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Már levelemnek elküldése után meghozván portásim a németnek Szólnoktúl való megindúlását: adom alázatossan értésére Nagyságodnak, hogy ide előmben két mérfölddel szál-

lott, Szent-Györgyhöz. Ki is minthogy a Zagyva mellett nyomúl: bizonyossabbat nem magyarázhatok, hanem, hogy Buda felé igyekezik; aminthogy is, a mely német szökött most közinkbe, beszélli indúlását egész táborostúl lenni, hagyván Szólnokon valamely száz gyalogot, lovast nem reménli.

Mire nézve, magam is hagyván körűlötte hadat, a többivel, [Nagyságod méltóságos leveléhez képpest is, Hatvanhoz megyek, tudósítván onnan alázatossan Nagyságodat, további nyomúlásárúl az ellenségnek. Magamot pediglen kegyelmességében ajánlom; maradok

Nagyságodnak,

Jó Kegyelmes Uramnak

Dózsánál, 10. 7-bris
hora 8. vespertina 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Károli Uramrúl Nagyságod mit parancsol? mert viszem magát s hadát. Hatvantúl az Mácsa völgyérűl gondolkozom.

(Eredeti, félíven, negyedrétben; csak az utóirat és aláirás s. k.)

123.

Hatvan, 11. 7-bris 5. órakor estve, 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnap, az mint megírám, Jánoshidához szállott az német tábor. Károli Uramot úgy hattam volt hajnalban, hogy akkor álljon ő Kegyelme is bé, — magam hat ezerrel gyüttem ide az vármegyék és gyalogihoz, s ma estvére magát is vártam volna Károli Uramot, oly dispositiót hagyván, hogy valamerre Birintűl indúl: két-háromfelűl megüssük előálomkor. De ímé, micsuda levelét veszem Károli Uramnak, megküldtem Nagyságodnak alázatossan. Tudja Isten, hogy vagyunk ezen istentelen haddal; az enyím is ollyan kutya már, szélt fogott az falukon, — nem kell neki ellenség; soha ollyat nem parancsolhatok, az ne légyen váloszom: nincs haszna! Ha reájok erősödöm: elmennek, — de nist!

Én már nem várokozom másra, majd meglátom, ne hagy-

jam üttetlen; jóllehet bizony, igen szorossan vígyáz. Az rácz csak puskáz az német elütt; étszaka nem tüzel, — de tüzel az kurucz lesben is.

Holnap curír által megírom Nagyságodnak: merre mégyen? Csak vehetném parancsolatját Nagyságodnak: ha Vácz felé menjek-é, vagy merre Nagyságodhoz? Mindkét közön jártatom az útamot: rá érjek mindenre. Bizony, még csak meg sem csíphettük jól; nyelvünk se volna, ha maga nem hozná az német. Az rácz szökik igen mellőle, túl rajta Szeged felül vagdaltak is alkalmasint bennek apróbb portásink. Diák Ferencz jó most, akárki sem csügg jobban körűle. Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

124.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Már levelemnek bépecsételtetése után veszem Generális Károlyi Uram írását, mellyet ímé Nagyságodnak alázatossan includálok is. Minthogy pedig az ellenségnek nyomúlása már ennyére penetrált: azon vagyok, hogy a szorosokon valamely csapást tehessek rajta; azért is actu indítom a gyalogot az dányi tóhoz, magam is azomban az velem lívő haddal Thurához mégyek, hogy kitanúlván constitutióját, onnan Kókához fordúljak feléje. — Mi progressust ad Isten? alázatossan túdósítom Nagyságodat. Maradván ezzel is

Nagyságodnak

Hatvannál, 11. 7-bris
7 hora vespertina, 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az németeket most hozták; azt mondja: az hegyeknek igyekeznek, ép országra, — erre lenne az! Megválik holnap.

(Eredeti, félíven, negyedrétben; csak az aláírás és utóirat sajátkezű.)

125.

Turánál, 13. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Az német tegnapi, Jász-Birínnél való rosztogolása után, ma megindúlt, igyenessen Dózsának ment; én ugyan mindent praevideálva, micsuda dispositiókhoz készültem vala tegnap? alázatossan megküldtem Nagyságodnak *). Már nem tudom, Károli Uram mint fogja maga körül való hadakot disponálni? Mert igaz, hogy körülveszik mindenkor ezerenként: de nincs haszna egyébként, hanem ellenkezéssel vesztegetik magokot, — már is nagyobb károkot vallottunk, s vallunk is napestig az ellenségnél.

Most már látom, elhatta az budai útat, igyenessen az Tarna mellett mégyen Eger felé, vagy Egret mellőzve, mégyen Kassának. Egret nem féltem, hanem csak az pattyantúsok (sic) rosszak s tudatlanok; ha elérkeznék az Szólnok alá destinált ingenír, béiktatnám Egerben. Ha megmellőzi Egret: Kassát, ha lehet, megtekéntem; addigis küldök, s írok Sréternek: maga odamenjen, s ott tanáljam, számot adhasson az fogyatkozásokrúl; úgy írok neki: semmit se mentse Nagyságod parancsolatival magát: mert Nagyságod nem tudván ezeket, mást parancsolhatott, — de ezt Nagyságod nem fogja bánni, ha odagyün; Bertótÿ Ferencz Uramnak is megírtam. Az commandót, már Vice-Generális lévén, ugyan ő Kegyelmére kellene talám Kassán bíznya. Felbíztatom őköt ott is, mint Egerben; mert már Károli Uram opinióját confundálta Szólnok. Mi haszna rontani? mert megépéti, — megépéti Szakmárt is, ha odamehet; s az mint látom, egy sövény is erő az pusztai ellen! Kevés haszna; jobb oltalmaznyi belűl, s az megszállót megszállanunk kívűl. — Én ugyan úgy igyekezem.

Értem tegnapi staffétájábúl Nagyságodnak nagy örömmel: ma van napja az capitulatiónak; az én Istenem adja jó végét; úgy — hiszem Istent, — idevesztené ezen ellenséget; az mint is, ha Kassához tanál mennyi: most volna alkalma-

*) Lásd a levél végén.

tosságunk igazán: omnes a nyakában! Környülvehetnénk most igazán, külön-külön subsistálható armádákkal. Bizony, az bányák se tartóztatnának bár bennünket ennek elvesztésétül: mert az nem mehetne már az bécsi liniában, ha megszorítanánk. Van most 18 lovas-regiment velem s Károlival, csak az gyalog s reguláris kellene távul szemben véle: az híres tábort megoldallanánk, míg közé malmoznánk, hiszem Istent, egyszer szem-béhúnva, erdőn, mezőn, vaktában az nyakában háromfelűl!

Antal, Bottyán, Forgács: az első Rába mellett, az Vág s Morva mellett Forgács, Bottyán Esztergamnál, mindenek segítségére; mindazkettőt hallgatná, — egyiknek sem fogadná szavát, szokása szerént! Így volna jó Nagyságodnak is megmenekedni, az ellenség ott ha úgy engedi, s talám meg is engedi, ha úgy dividálta magát.

Szólnoki obsidiónknak már nem ez útja. Megírtam Károli Uramnak: Préni Miklós Uraimékot mindgyárst Tokajhoz hozza, mert Kassának is onnan kellene provideálnunk, s az Hernát berkét is megraknunk.

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az szegény paraszt-puskásban elraktam volt dáni tó körűl vagy 2000-et, most küldtem értek, hacsak csalt nem vét német uram.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

Melléklet.

Ha Hatvannak mégyen vagy Félszarúnak:

Elhagyván itt az hadakban, magam megyek Mácsára. Az gyalogságnak is hírt tévén, odagyühet Mácsára, Károlyi Uram Gyöngyös-Patára.

Ha Hatvantúl Vadkertnek mégyen:

Én eleiben esem, Károlyi Uram oldalaslag, Szécsén felé ki.

Ha Árokszállásnak s Gyöngyösnek:

Mihelyt megtudjuk Árokszállására való indúlását: én ollykor indúlok mindgyárst az berek mellett fel Atkárhoz, úgy, hogy napszállatkor ott lehessek, midőn már bétakaroszik a német tábor, és onnan előálomkorra megüthessük az tábort a síkon. Azért másfelűl megegyezésért Károlyi Uramnak is akkorra oda kellene gyünni, de csak berkek közé. A ki elébb érkezik: küldjön az faluba, hogy öszve tudhassunk akadni.

Ha Dózsának:

Igenessen Ecsed nevő faluhoz; az gyalogságnak is oda lehet gyünni; az Mátra mellékin mellőzheti. Ha Gyöngyösnek megy: Károlyi Uramnak jó volna az tasi völgyre, Atkár tájára.

Ha Sülynek.

Ha Sülynek mégyen: vagy Szent-Györgyön megszáll, vagy egyenessen Sülyig megy, a tó mellé; ha egyenessen mégyen: mindgyárst Szent-Miklósy Uram (a ki az vígyázásra mégyen) hírt tészen, — én megyek Szent-Lászlóra az hadakkal, s onnan az erdőkön elküldöm a tiszteket a gyalogsághoz, hogy az erdőbűl Kóka tájárúl kinézzék a német tábor szállását, s megegyezhessenek az gyalogsággal is: honnan, s ki mint üsse meg? — s ahhoz képpest estve megindúl az próbára Isten hírivel az had. Erre nézve megüzeni Károlyi Uramnak is Szent-Miklósi Uram (noha maga portája is megviszi) indúlását az ellenségnek, és in tali casu Károlyi Uramnak mindgyárst ide kellene Turához gyünni az hadakkal. Míg ideérkezik ő Kegyelme: addig éntőlem meg is vizsgálják a német tábort, s az rendelést ideüzenhetem meg ő Kegyelmének, hogy jól essék.

Hogyha penig Szent-Györgynél subsistál az ellenség: úgy is jobb lesz idegyünni Károlyi Uramnak, mert már bizonyos lesz akkor Buda felé való útja az németnek, s úgy több időt nyernénk az rendelésben.

(Eredeti, félíven, in folio. Bercsényi sept. 13-iki leveléhez csatolva.)

126.

Turánál, 13. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Szintín hogy meg akarám indítanom Lázár Uramot: veszem czímeres curírja által méltóságos levelét Nagyságodnak de 12. Már az másik levelem megmutatja, Kegyelmes Uram, Nagyságodnak, hogy az németnek Dózsa felé való indúlása Egret, nem Budát czélozza; és így az Dunántúl semmi reflexiója Nagyságodnak nem lehet ezen németre. Antal Úrnak sem kelletvén hátranézni: valamint Nagyságodnak tetszik, úgy követheti. Ez véget vet Károli Uram operatiójának is. Már ma meddig mégyen? nem tudom; de, csak elhiszem, tovább mégyen Dózsánál: mert csak tövében van az Jász-Birínnek.

Ordódi Uramot, Kegyelmes Uram, Egerben destináltam: mert Vas Sándor kólikás, Rétei csámpás, — Esze Tamásra maradna még az dolog; azért csak szükséges most oda. Maga kéredzék, ex virtute propria belé, cum competenti praecautione sublata.

Már indúltomban most, Kegyelmes Uram, többet nem írhatok; hanem sok szerencsét óhajtva Nagyságodnak, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

127.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

A mint tegnapi levelemben is Nagyságodnak alázatossan megírám: az ellenség Birínttül Dózsának indúlván, reméllettem, subsistál ottan, hogy netalám ellene Buda felé tett dispositióimot confundálhassa; mindazáltal az körülötte lévő portásim tegnap estve meghozván Mérához való szállását, az berényi

barátok peniglen, (kiket a németek rútúl elvertek, s mindenekbűl kifosztván, csak egy-egy tunicában hadták,) beszélgetvén Gombossal s egyebekkel, referálták: oly igyekezete lenne a németnek, hogy mérai statiójábúl még ma Eger alá béérkezhessék. Nem lévén azonban mind ez ideig híremmé Mérától való további nyomúlása, sőt megváltozván útja: az elrendelt hajdúságot vissza köllötvén magunkhoz hivatnom, és az hadakot mind közönségessen megkenyereznem, — magam is itt kénteleníttettem subsistálnom, várván óránkínt az portásim tudósítását indúlásárúl. Tettem egyébaránt elégséges dispositiót az körűlette való vígyázásra, úgy, hogy Károli Uram elűtte esvén, magam háta megett, s némely más hadakot oldalaslag bocsátottam, — tudom, nem lesznek hátramaradók, a mennyire láthatják alkalmatosságát. Magam penig mindeneket kívánok elkövetnem, valamiket szükségesnek ítélek. Minthogy azon barátok relatiójábúl kitanúlám az kézi-malmokra szorúlt állapotját, s már is az őrlésnek fogyatkozásával éhel veszését (?) az népének: kiküldtem még tegnap egy regiment lovast, a ki megelőzvén már is az ellenséget, ott Eger tájékán egy-két mérföldnire lévő malmokot egészszen mindenütt fölégessen és elrontson. Egerben penig, hogy Vas Sándor és Rétei Uraimék gyakrabban való betegeskedésekre nézve fogyatkozás ne eshessék: nagy kedve lévén Ordódi György Uramnak magának, béküldtem ő Kegyelmét is az praesidiumban, úgy, hogy Egernek dolgán általesvén, ismét oda mehessen, az hová Nagyságod parancsolni méltóztatik.

A Nemes Vármegyékre a pátenseket actu expediáltatom. Generális Károli Uramnak is megírtam: az Tiszántúl lévő hajdúságot késedelem nélkűl megindíttatván, Tokajnál költöztetni siettesse.

Azonban minémő Feltbabel szökött ide hozzám még Szólnokbúl, s csak most érkezvén, minthogy annál még eddig jobb nyelvet nem kaphattunk, a ki úgy tudná exacte minden számát és circumstantiáját az ellenségnek, — azt, ímé, Nagyságodhoz alázatossan elküldtem, hogy annyival valóságossabban méltóztatnék informáltatni felőle. Mikínt fog lenni további progressusom? kimutatván nyomúlása a németnek, fogom Nagyságo-

dot alázatossan tudúsítanom. Magamot penig ezzel is szokott kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Jó Kegyelmes Uramnak

Ecsed, 14. 7-bris, hora — matutina, 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

P. S. Nemes Nógrád vármegye igenis nagy híres (?) frequentiával compareált vala; már úgy cselekedtem (?) volt velek, talám 600 maradt fegyveres, de ez éjjel az is megcsonkúlt. Csak nem ér 3 vármegye is Borsoddal, csak lovassa is több 500-nál, gyalogja több ezernél, s jó is; de majd megbódúl most!

Én igen tartok tűle: nem késik Egernél, ha nem bízik hozzá: mert 12 (120?) mázsa poránál nincs több; elmegy igyenessen Tokajnak, az szüretre. Nem tudom, Kegyelmes Uram, mit tesz Nagyságod utulsó írásában parancsolja: csak az kassai munitiót küldjem föl hamar; én azt nem értem, — arrúl nem is parancsolt Nagyságod.

Ímé, magam ingenírségemet megküldtem Nagyságodnak. Ezt mind csak le kellene vágni, — hiszem, ott (Szólnok alatt) van Borbély Balázs is! *)

(E levél eredetije a lemásolás után valami más csomagba tévelyedett, — úgy, hogy a másolatok összehasonlító javításánál, fájdalom, nem állott rendelkezésemre. Innét bizonytalan a szövegben itt-ott, ú. m. a zárjel közötti kérdőjellel jelzett helyeken, az értelem, a másolók — hihető — nem helyesen olvasván némely szavakat; egyetmást sikerült ugyan az értelemből is kijavítanom, s amellett a modernizált orthographiát visszavittem Bercsényi szokott kiejtésére s archaismusára.)

128.

Ecsednél, 14. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Lázár Tamás Uram által írott alázatos levelem után mind vártam, hogy Károli Uramnak vehessem valami tudúsí-

---

*) T. i. már egyszer, u. m. 1703-ban, e vén ezredes vette volt be Szőcs Jánossal, rohammal Szólnokot.

tását; de miólta Fügedrűl az német elűtt elnyomúlt ő Kegyelme: merre van? nem tudom, hanem, csak elhiszem, Kövesd vagy Keresztes felé vette magát; az hadai körűlette vannak ugyan, mert ma is marsban túl is puskázottak, s innen is Réteiék: de túl ki volt? nem tudom.

Azt bizonyosan nem tudom, ha ma nem csapott-é be már valami Eger alá? de Maklárhoz szállott az tábor, és így Károli Uram igen messze esett tőlem, túl rajta. Én penig már harmadnap ezelűtt bagázsia nélkűl leskődvén az németre az gyalogsággal is, s Gyöngyös elfutása is nem ada kenyeret: alig tudtam az gyalogságot megkenyerezni ma, s megindítani Verpelét felé, hogy legalább, ha más nem, az tüzellése az erdőkön hírt tévén az németnek, ne merjen vaktában járni az hegyeken; máskínt, jó gyalog nélkűl semmit sem tészen ez, mert már az czirkáló magunk felekezeti is megszalasztotta őköt; messzirűl látnak nyargalni katonát: ahun a rácz! la padura!*) Szabó Mátét adtam eleikben, és Egerhez küldött hadaknak megírtam: hozzájok tartsanak.

Eleget gondolkodtam: tovább mitévő legyek? de csak innen, háta megűl lennem látom jónak; nehéz penig az provisiót is elhadni: mert igenis, úgy lenne szükséges, hogy itt az Tarna mellékén volna egy lovas tábor, az ki körűl Maklárig vígyázna az zsákmányossára; Verpelét táján az gyalogság, az Sirokig vígyázna az hegyeken. Ezeknek Szécsén s Gyöngyös táíkárúl lehetne provisiójok.

Másfelűl az Erdőháton kellene egy tábornak lenni, együtt gyalogsággal és másiknak Keresztes, Kövesd táján. Ennek Ónod s a Sajó melléki lenne provisióval, s annak Putnok, Miskócz tája. De, legnagyobb baj az, hogy, az mint kiláttam, ez az én körűlem való had sem sárkány, sem szaporodik, — s bizony, az felső sem tészen semmit egyebet az késérgetésnél, csak az, hogy közel megy egynéhány puskázni. Ha zsákmányját considerálom: már láttuk, három- s négyezer, az ki petekolja nem hamar csaljuk meg azt, ha így leszünk két felé! 2. Az vármegyék, földnépe s micsuda szaporodását hozzám, túl kell várnom. 3. Tiszántúl való gyalogot megegyeztetni szeretném

---

*) Az erdőre! (Oláhúl.)

az Aufpottal. *) 4. Kassára is szememnek kell lenni. 5. Ugyan csak előre, s nem visszavágy már az ellenség, ha Kassának, ha Tokajnak, ha bányáknak, Putnok felé; és így ott jár az elmém, hogy nógrádi, hevesi s az jászságbeli gyalogot valamely ezer lovassal innen hagyjam; sed quis commendans? Budai Uram tiszti. Magam az felsőbb gyaloggal feljűl menjek az Erdőhát felűl, Putnok s Miskócz eleiben, — onnan hátom megűl kenyerem lehet. Károli legyen Ónod elein, Kövesd, Szent-Kereszt táján. Úgy közeljebb leszünk egymáshoz, s jobban bíztathatjuk rá magunkot, s rá is leshetjük, s ha elgyün az gyalog, meg is üthetjük, ha merjük. Magam is, közeljebb esve, Kassára elrugaszkodhatom: mert veszem, tudom, minden órán parancsolatját Nagyságodnak, mit csináljak véle? Ha itt kilődözné 120 mázsa porát: mivel lőné Kassát? Ugyanis, bárcsak az pora fogyna el az németnek, — úgy bíznám jobban az jó békességhez; de, csak hamis az német az porral, s a magyar a borral!

Az egész föld azt mondja: odavesz Eger alatt, — s veszteni senki sem akar menni az eb németjét! Az jász-biríni barát beszílli, hogy nem hitte, csak ott tudta meg bizonyossan ittlétemet, — rettenetessen megiedt Rabutin s az egész német tábor éntőlem. Magnam famam! Meg is tetszik: mert iedtiben Eger alá, az ágyú alá szaladt előttem!...

Éppen hogy eddig írnám levelemet: ezen levelét veszem Károli Uramnak. Jól adta Isten, hogy nem vót kenyerem: mert ahhoz való bíztomban, hogy már Kövesden lesz Károli, most az német mellett volnék vagy 3000 lóval, plus minus. Már így Keresztes felűl senki sincs előtte. Elküldök holnap, már így lévén, egy erős portát (elhiszem, napol holnap Maklárnál az német,) úgy küldök, ha már Szakmári s Mikháziék az vár alúl kicsapdoznak az előjárójára: ezek ódalt az hegyekrűl csapjanak bé; mégis, legyen bátorkodások in prima furia az belsőknek! S magam úgy megyek, az mint iránzom Károli Uram érkezését.

Esze Tamás nem gyütt ki Egerbűl, **) mert nem is or-

*) Aufgebot = népfölkelés.

**) Innét, ugyanez nap kelt levelét lásd mindjárt alább.

dereztem vala ki; hanem, hogyha Jász-Bríntükl Budána megy az német: akkor gyűjön, de nem gyütt ki. Van most több ezer jó hajdújánál, — csak van in effectivo statu több másfélezer hajdúnál benne (Egerben.) Én bizony nem féltem ezen német erőtűl; itt veszti el a tramontánát, hiszem Istent, csak mi jók volnánk! Penighogy lassan nyomúlt Károli Uramék után az német, mert mind azt mondták: ha kimutatjuk magunkot, nekünk hajt; mert nem ollyan az az erdéli német, — mi nem az prófuntot hordja Leopoldban, s nem is volt ott rácz! De már elhiszik lassan-lassan, s reávehetem az ezeres próbákra; mert eddig csak mind nem úgy akartuk.

Az vármegyék igen jók most; már is árestomban hányattam bennek. Úgy örülnek az patensemnek: magok küldték sebtiben haza az impotensek vagy inhabiliseknek. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

129.

(Esze Tamás, Bercsényinek.)

Méltóságos Fő-Generális Gróff Uramnak
régi kész szolgálatomat!

Isten szerencsésítse Nagyságodat Fő-Generális Gróff Uram! Nagyságod nekem irott levelét alázatossan vöttem; mellybéli engem bíztató írásit Nagyságodnak kötelességem szerint értem. Édes Kegyelmes Gróff Uram, elhitesse Nagyságod maga elméjével, hogy bizony, minthogy én voltam kezdetitűl fogva egyik csekélly szolgálatú híve: ezután is Nagyságtok s országunk mellett, mint eddig, s ígérem arra magamat, hogy bizony valameddig lábamon fogva ki nem húz az

német, csak tudjak mivel élni hadammal, Eger várát nem engedem; bátor elmével légyen Nagyságod ez felől. De reliquo maradok

Nagyságod szegény kész szolgája

Datum Agriae, dje 14. 7-bris 1706.

Esze Tamás m. k.

Külczím: Méltóságos Fő-Generális Gróff Bercséni Miklós Uramnak, jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának irám.

P. H.

(Eredeti, félíven, ívrétrétben, s. k.)

130.

Visonta, 16. 7-bris, hora 2. matutina, 1706.

Kegyelmes Uram!

Ez étszaka 11 óra tájban micsuda írását vettem Ordódi Uramnak Egerbűl? íme, Nagyságodnak alázatossan megküldöttem. Istennek áldassék szent neve, hogy magahittségében megcsükkent az ellenség; mert akármikínt igyekezett: de kéretése után ott hadta. Elhiszem, az malmoknak fölégetése okozta, s hihető, restelli az száraz-malom forgatást az eb kezével!

Már, Kegyelmes Uram, nem tudom, merre vészi útját? de, az mint informáltatom, Poroszló felé esik menése Szíhalomtúl, az Tisza mellé; onnan hogy ismét Szólnoknak s Budának indúljon, nem hiszem; hanem vagy fel az Tisza mellett Tokaj felé, vagy talám által; megiedhetett az előtte való égetéstűl. Ezennel küldtem nyomára annyi hadat, az mennyit megkenyerezhettem. Magam is másutt volnék eddig, ha volna kenyér. Már el nem indúlhatok az táborral az kenyér mellől, kit holnap hoznak; hanem az gyalogot Egerhez küldöm, s magam is odarugaszkodom. Elválik: fel, vagy alá veszi magát az német? Már csak Kassára kell gondunknak lenni, ha feljebb tanál fordúlni; de nem előzi már meg arra az hajdúságot. Vérszemet kapott itten az az hajdú Egerben, azt tudja: tőle való féltében hadta ott, — jó lesz Kassán is! Ezt aláza-

tossan akarám ezen curír által értésére adnom Nagyságodnak, míg többet érthetek. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Minthogy úgy csavargott eddig is ez az német, az hová nem gondoltuk: ha valahogy Miskócznak, Putnok, s consequenter az bányáknak fordúl, — quid tandem? Én ugyan iparkodnám, ha lehetne: de Károli Uram hada is bádgyodt, s az idevaló oszlik az cselédjével; s gyalog kellene oda, mert az parasztság *) csak nyomorúság!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

131.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Megúnván várni az ellenség indúlásának hírét: magam indúltam feléje az hadakkal. Azomban útamban előmbe jővén két rendbéli portásim is, kik közűl egyike a németnek Tisza felé való menetelét referálja, a másika pedig Keresztesnek indúlását: mire nézve most sem tudhatom valóságát.

Egy maga szökött német legénykét is hozának előmbe, ki is Gróff Prajner (Breuner) szolgája volt, — az beszélli, hogy midőn vezetéket vitt volna az ura után, Rabutin fia beszédes lévén az urával, hallotta tőle, hogy az armáda még vagy négy nap együtt lészen: de azontúl kilencz regimentnek bé kölletik mennie Erdélyben, a többivel Kassához fognak nyomúlni. Elválik már, a szerént cselekeszik-é?

Indúlásom előtt pediglen ennéhány lovas és gyalog szökött németeket hozának hozzám: azokat Lázár Tamás Uram által Nagyságodnak alázatossan megküldöttem, meghagyván ő Kegyelmének: ezen levelemet póstán küldje előre Nagyságodhoz. Generális Károlyi Sándor Urammal meg fogok egyezném Füzes-Abonynál holnap. Úgy reménlem, csak holnapi in-

*) A népfölkelést érti.

dúlása is kimutatja további szándékát az németnek, kiről is Nagyságodat alázatossan tudósítani el nem múlatom. Maradván

Nagyságodnak
Jó Kegyelmes Uramnak
Kálynál, 17. 7-bris
hora 10. noctis, 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben ; csak az aláirás sajátkezű.)

132.

Ábrahámnál, 19. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagy óhajtva várt méltóságos levelét Nagyságodnak alázatossan, s igazán nagy consolatióval vettem. Dicsírtessék az Istennek szent neve, maga kegyelmes szent áldásáért!....... Midőn semmi reménségünk sem vala Esztergamhoz: akkor áldott meg Isten bennünköt. Úgy van: ubi humana deficiunt, Divina succurrunt. Már bizony én is keménnyebb leszek az ellenségen; megvallom, nem is ok nélkül tartózkodtam szembéhunva, kedvetlenül is nekihajtani az hadat: mert nem jó volna kétfelül panaszkodni.

Ez az becsülletes Rabutin soha nem tudom, okos-é az átkozott, vagy megbódúlt? Mert Farmostúl is megindúlt, elsőben az Tiszának *) ment, s az mint alázatossan utúlsó levelemben megírtam Nagyságodnak: megúntam várni hírit, megindúltam utánna, Kálynál subsistáltam az hód elmentekor, virradtig hírem nem gyütt: de bezzeg, zivatar, esső nagy, hajnal után. Mindgyárst felköltem, s az hol már az végezés szerént gondoltam Budai Urammal küldött portát lenni, ha helyben van, és Károli Uram hadával egyezni mentem Füzes-Abonhoz, oly igyekezettel, hogy összevévén az hadakot, (mert magam csak amúgy voltam, cum gentibus Comitatus,) s az essőben megyek az nyomán az németnek, s megütöm vagy az hátúlját, vagy vi-

*) Előbb: Csáthnak volt írva.

zessen, lefektében; — hát, ihon gyün Károli Uram hadának az cselédjével Szőcs János apám, s az java minden ezerbűl válogatva oda az német után. Azután Buday Uram is hát megűl Maklártúl gyün, s mindenik csak papát kér, mint az síró gyermek. S elüttem feküdtek még egy faluban esső-bújni Nyúzóék is, s onnan kérnek kenyeret. És így lehetetlen volt elindúlnom, vagy csak indítanom is; annyival inkább, Károli Uram is elérkezvén, már Miskólczon is járni mondták az németet. Hanem nyargalóban bocsátám; valóban jól is jártak, mert az német nem Csátnak, az hová Keresztestűl indúlt, s onnan Ónodnak fordúlt, — hanem addig csavargott, hogy azon nagy essőben is Miskóczra ment, és által nem kelhetvén Csabánál az Hejjőn: két-három felől is megütötték, az szekereiben elnyertek alkalmasint, s csak könnyen százig valót levagdaltak, és Generál Gersdorfnak az borbélyját elhozták; ki is alkalmasint tudván szóllani, bizonyosnak mondja, sokfelé habozó szándéka után, igyekezetit igyenessen Kassának. Eperjes, Bártfa, s Lőcsét akarja venni quártélyúl, és hogy az malmok égetésében igen megütköztek, — azért is 2000 embert előreküldött Miskolczra: de már puszta volt, Istennek hála, s az malmok is sust, s mérgében ma maga égette fel az német az miskolczi malmokot. Csak elhiszem, ott nem késik, noha erős helyen vagyon; de már nincs őrlése s kenyere, nincs közel szénája; már penig ma az vármegyés gyalogsággal az szőllők fölé küldtem: mert már ott mint az hangya — mondják — terjed az szőllőknek; kegyetlenűl szöknek, csak csuportossan is 3—4 s több is gyün, mindenik azt mondja: Kassára megy, nincs mit enni, s az istrázsát sem válthatják fel, oly rosz már az gyalogja, — mégis várot akar szállani! Csakhogy az lovatlan katona s fegyveretlen, levágja, az ki fegyverrel s lóval gyün; csak tegnap s ma is míg megtudtam, húszig valót vagdaltak. Már kemény edictumot adtam.

Eleget beszéllék Károli Urammal, s úgy találtuk jobbnak, hogy Károli Uram menjen eleiben, Szőcs János, Kárándi, Nyúzó, Krucsai és Sennyei (Ferencz) Uraimékkal; Rétei János, Bik László, Ilosvai az Sajó mellé, Putnok felűl; Diák Ferencz, Gunderfinger, Szakmári ódalt, Ónod felűl, s én penig az nyomára maradok; mind Nagyságoddal bizonyos correspon-

dentiám, mind keményebb próbám, s bizonyossabb az vármegyék itt maradása, az kik egyébaránt is búcsúznak is, szöknek is kegyetlenűl, s ha menne, jobban menne.

Nem hiszem már, de gondolható: nem csap-é az bányákra? Meg lesz Réteinek hagyva: Nagyságodnak mindenekrűl tegyen jó informatiót mindgyárst, ha arra tanálna indúlni Putnok felé; de akármerre mégyen, — én reáérkezem, és Nagyságoddal is in omnem casum hamarabb conjungálhatom magamot. Kassára penig Esze Tamással elküldtem már Ordódi Uramot, és Károli Uram maga is oda fog mennyi az dispositiók tételére, elfuttatására az országnak, kire jobb az hada másnál, s maga is jobban tudja az dispositiókot; — csak munitióbúl ne légyen fogyatkozás! Ingenír kellene oda.

Sennyei (István) Uram ott van Kassán, ő Kegyelmének írtam: ha akarna commandónak maradni benn? Ejjős ezerének is egy része odaérkezik, — de több hajdú nist. Most kellene penig, ha volna mit keverni az pór közé.

Az tractát, elhiszem, mozgatják most; téli quártély kell nekik. Hallom, bíztatja Rabutin az armistitium, tracta, quártélylyal az népét. Igen jól van sajtos (holland) uramnak az spanyor tabaka; jól lesz nekik úgy az válosz.

Lovas had itt bizony szép van, s hiszem Istent, majd rá is kap már az próbára jobban, ízeledik az nyereséggel, noha kegyetlen lézzengő, s mind oszlik, az merre mégyen, az odavaló had; de majd reágyün az essővel; ideveszne ez, ha Kassát megtarhatnánk s Eperjest; de így is, csak gyalogunk volna! Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ez étszaka írott levelemet ímé, elmarasztták; azonban ma hozzák két-három felűl is az kótyavetyék szaporodásit; az rabok ki bányákra, ki Kassára mondja hogy mégyen az német; ma ugyan, úgy hiszem, megnyugszik. Több száz szekérnél az kit nyertek háromfelűl, Diák Ferencz Uram is.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

133.

20. 7-bris. T. (Sic.)

Kegyelmes Uram!

Most gyütt egy igen jóforma káprál Brainer regimentibűl, az ki ma gyütt ki az táborrúl Miskolczrúl; beszélli, hogy még valamely nap — úgy értette — ott fognak múlatni, az kézi-malmokon őrlett lisztnek sütése kedvéért, mivel igen elbádgyodt az gyalogság; esküszik: nincs már 2000 szolgálható gyalog, lovas mintegy 5000. Egész bíztatások, hogy Kassának, Eperjesnek, és az lengyel határokra mennek quártélyban.

Bertóti Uram ír nekem Lubomirszkirűl; tudom, Nagyságodnak is írja, hogy az császár követjével vendégeskedve tért meg, ki is vitette mindenét Lőcsérűl; most irok egy complementet neki, — tudom, Nagyságodnak van arra gondja. Csak elhiszem, ha Erdélynek nem tér (t. i. Rabutin), csak az silesiai communicatió is odaviszi, — mégis, remélheti recruttáját; mert máskínt elveszett a télen egészszen.

Az hajdúságot már Szabó Mátéval elküldtem volt az miskolczi szőllőkre, — volt több 2000 puskásnál; ímé, mit ír felőlök, *) mind csak szökik; az hegyek teli katonával is, nem tudok mit tenni! Az mi elűtte van, szalad, — az mi elmarad hát megé, kordozkodik. Igazán, Kegyelmes Uram, magnam famam az sok zászló. Gyűlne már hát megűl, ha jó volna: de nem gyűl az eloszlottja is; az kit hajtani küldök is, odavész. Denique, holtig magyar a magyar! Igazán, magyarúl az erkölcs et virtus, et vitium.

(Eredeti, egy negyedíven, Bercsényi kezével írva, bár aláiratlan; nyilván a megelőző napon irott, de tán csak sept. 20-kán expediált terjedelmes levélhez volt csatolva, mintegy utóirat gyanánt, — s ezért nélkülözi a szokott befejezést s aláirást.)

*) Ma már nincs csatolva.

134.

Darócz, 22. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Nagyságod méltóságos levelét, kibül értem Esztergambúl, Istennek hálákot adván, a Nyitra mellékére szállását Nagyságodnak; onnan ugyan, Kegyelmes Uram, el lehet mindenfelé nézni s érnyi is: de, bár csak valamely gyalogságunk érkezhetett volna előre, mert azzal talám az föld népének is jobb hasznát vehetnénk, minthogy magában csak haszontalan.

Miskolczra való bészállása után az ellenségnek, elhányván Csabánál az hidat maga után, innen semmi accessus az síkrül nem lehetett, — Szikszó felül ment az derék portás: de ott sem gyütt ki. Harmadnapja s tegnapelütt (ha igazak az relatiók) csak fogyott többet 400 német- s rácznál; de már tegnap sohonnan semmi ki nem gyütt, noha az kótyavetyézés szívet adott az hadnak, — valóban körülvették mind apró, s mind öreg portákkal! Tegnap még estve meggyújtotta az pinczéket az német, s ez éjjel az várossát is (Miskolcznak), az mint felvehettük, megégette, kibül magyarázom megindúlását, kinek talám míg levelemet írom is, hírit hozzák.

Károli Uramot mint expediáltam Kassára, — minthogy minden *reménsége pusztításbúl áll: hadd üzze* az város népit és országét, s tegyen jó dispositiókot, megírtam már alázatossan Nagyságodnak; s minthogy nyakában nem vihettem máskért az ellenségnek az hadat: úgy próbálom már, az berkes helyekre nézve is, hogy 3—4 ezerenként vétetem körül az ellenséget, s egész megegyezéssel az próbáló helyekrül. Az igaz, hogy igen *megoszlott az körül való had;* azon boszonkodom: még az *hátunk megett való sem gyül.*

Nincs nehezebb az lelkemnek, mint hogy gyaloggal nem segíthetem az szorosokon magamot. Volt 3000 gyalog, az szőllők teteire küldtem, — nem maradt 300; ez éjjel, elhittem, az is oda van.

Kassai uraimék bíztatják magokot; már levelemre nézve odament Bertóti, Keczer. Semmi híával nem mondják mago-

kot lenni, csak hajdú, — az is penig már Ordódi Urammal eddig ott van; holnapután, reménlem, Ölyvös ezere is odaér. Ímé, provisió mennyi van? meglátja az acclusábúl*) Nagyságod. Porban sem lesz fogyatkozás. Micsuda memorialissal bocsátám Károli Uramot, — azt is accludálom.*)

Domonkos ezerének, Kegyelmes Uram, nadrág, köpönyeg s pánczélingbűl álló mundírungját kiadattam az mustrájok szerént; hiszem, ott van Horvát György az fizetőmester, — mindent meg tud minden ezer iránt mondani nálomnál is jobban; ha mi instantiával búsíttatik Nagyságod: méltóztassék parancsolni, adjon írva informatiót.

Midőn ezt írnám, hozák, hogy tegnap az Sajó hídját is elhordta volna az német; talám Rima-Szombatnak akar mennyi? Ha arra mégyen, az Osztruskán lehetne gátolni, meg is mellőzöm azonnal, — de, inkább hiszem, ha arra csap, lemegy az Ipoly mellett. De, akármerre menjen, csak ennek kenyeret neki ne adjunk: idevészti az Úr-Isten! Csak nem fog már csavaroghatni, ha kiindúl Miskolczrúl.

Az fornosi malmot Károli Uram ollyan conceptusbúl hadta volt meg egyikét, hogy három mérfőd lévén Egerhez: talám portás nyerhet többet az őrlőktűl, s egy malom csak semmi; ki gondolhatta volna: minden útján kívűl arra menjen!

Az szökevény német széltfogott az erdőkön, s valóban is szélt veri agyon az parasztember; igen megtiltottam ugyan: de már nem tudom, ha megszűnik-é? mert csak az kenyér hajtja őköt. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ímé, az vármegyék listáját is alázatossan accludálom;***) de micsuda büntetések légyen? — Nagyságod parancsolatja.

P. S. Kegyelmes Uram! Budai Uram expeditiójában

---

*) Lásd az első számú mellékletet, a levél végén.

**) Lásd a második számú mellékletet.

***) L. a harmadik mellékletet.

munkálódván az hadak közt: azért késett curírem; azonban hozzák ezen levelét Károli Uramnak. Az mennyire szállott, nem látszik más útja az Tisza mellékinél; ma, tudom, rosztogol. És mivel már hozzám 3 mélföld az ellenség, s annyi Károli Uram is, és ahhoz — az mint látom — elütte sok had van: Bóné, Kakas, Diák Ferencz, az Úr (Károlyi) mellül, Mikházi, Szakmári, Gunderfinger énmellőlem, — most megint Budai Uramnak már üzentem: mellőzze estig, s ez éjjel vagy hajnalban próbálja. Azért megírtam Károli Uramnak: Szőcs Jánost s a többit hagyja utánna, maga gyüjen hozzám, indúlásához képpest rendelkezzünk. Kenyerem lesz talám ma: mert ma is megcsapattam egy commissariust három pálczával; de rosz az hajdú oszlása. Ordódi Uramot elküldöm Kassára, mivel tudja egri dispositióimot ex instructione; ha lehet, magam is odarugaszkodom póstán, csak lássuk: Csegének mégyen-í, vagy Tokajnak, vagy hová német uram?

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., némi része czifrákban írva.)

1. Melléklet.

Extractus Annonarius Cassoviensis. A 1-ma, usque ultimam Mensis Augusti, inclusive, Anno 1706.

Frumentum Cubuli Cassoviensis	Farina Cubuli Cassoviensis	Hordei Cubuli Cassoviensis	Avenae Cubuli Cassoviensis	Salis Librae	Salis Lapidi Máramarosiensis	Larida integra	Pecora pro macello
2337	7404 3/4	2781 3/4	3098 2/4	47.770	988	70	300

(Eredeti, félíven.)

2. Melléklet.

Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak deserviáló memoriale.

1. Az munitiónak revisiója, mindenfélének.
3. Az praesidiumnak, mely bennmarad, helybenállítása, megmustrálása.
3. Az kik fegyvertelenek, az városiak fegyverével megfegyveresételni.
4. Az város népe közül az ki alkalmatos az fegyverre, és magának is vagyon kedve, köziben egyeléteni az praesidiumnak.
5. Ha Sennyei István Uram föl nem vállalja az commandót: Radics Uramot constituálni, és melléje Ordódy György Uramot.
6. Az város erősségének constitutiójárúl.
7. Az bennmaradandó népnek öszveeskötéséről.
8. Az fegyverre nem alkalmatos népet kiigazítani, és azonkévül is valakinek kedve nincs az bennmaradáshoz, kibocsátani.
9. Ha mi rabok vadnak, Munkácsra küldeni s Ungvárra, — úgy, ha valami olly megtelepedett németes embereket is.
10. Szent-Iváni Lászlónak és Gombosnénak elküldésére.
11. A pénzverő alkalmatosságoknak elszállításárúl (Szepesvárra) és ha materia lészen, arrúl is.
12. Ha szükség, éllésnek bészállításárúl, egyéb intertentiónak provisiójárúl.
13. Száraz-malomnak épétésérűl.
14. Az város bástyáinak ártalmára való külsű épületekrűl.
15. Az városi házaknak fedelének leveretésérűl.
16. Körűl lévő faluknak, malmoknak elrontásárúl, pusztításárúl.
17. Az népnek elfutásárúl egész Eperjesig.

18. Magunk hadainak három és négy mélföldnire való provisionalis statióiról.
19. Az vármegyéknek reiterálni: senki bé ne várja, protectióját ne vegye se személlyére, se javaira, — hanem kiki félreálljon.
20. Az vármegyében (Abaúj) ha mi fegyveres gyalog, — nemes, paraszt — telik, azoknak az szorosokra való gyűlésérűl.
21. Az ellenségnek az bennvalók szónak se álljanak, hanem fegyverrel resolváljanak.
22. Az mennyire lehet, sub obsidione is communicatiójokot folytassák, ámbár clavessel is.
23. Az hadak fizetésére való pénzről disponálni.
24. Az német papokat útra igazítani.
25. Az Bodrokon hídcsinálásra Barkóczy Ferencz Urammal.
26. Ha az szükség és alkalmatosság úgy hozza: lovas praesidium is rendöltessék az városra.
27. Ha az ellenség Karsát odahagyja: oldalaslag azonnal hajdút küldeni Eperjesre.
28. Azalatt perlustrálni: in quo statu légyen mind munitióbúl, mind egyéb provisióbúl?
29. Ha Berthóty Ferencz Uram ott lészen: Lubomirszkirűl és az szepesi commendánsrúl.
30. Generális Forgács és Esterház Antalnak ha mi javai ott vadnak, azokrúl.

(Eredeti, egy íven, ívrétben; idegen írás.)

3. Melléklet.

Extractus effectivi status Inclytorum Comitatuum Abaúj, Zemplín, Sáros, Ungh, Szepes, Gömör, Bereg, et Torna Equestris Ordinis, Anno praesenti 1706, diebusque 19. et 20. Mensis 7-bris, in Castris ad Territorium Darócz positis, lustratorum et revisorum.

Specificatio Comitatuum et Officialium	Vice-Capitanei	Ductores	Vexiliferi	Vigilarium Magistri	Furerij	Tubiceni	Decuriones	Gregorij praesentes	Gregarij absentes	Gregarij commorantes	In oeconomicis tractatibus remanenter, qui Equites praestiterunt, sese recusaverunt.
Inclytus Comitatus Abaúj. Franciscus Szemere.	—	1	1	1	—	1	4	83	107	—	—
Inclytus Comitatus Zemplín. Michaël Fisser, Liber Baro.	1	2	1	1	1	—	11	228	6	6	—
Inclytus Comitatus Saáros. Stephanus Bornemisza.	1	—	1	1	1	2	6	92	105	2	16
Inclytus Comitatus Ungh. Capitaneus: Sigismundus Fekete.	—	1	1	1	1	—	8	100	4	2	—
Inclytus Comitatus Szepes. Capitaneus: Emericus Horváth.	1	1	1	1	1	1	—	45	17	1	—
Inclytus Comitatus Gömör. Capitaneus: Georgius Tornallyai.	—	1	1	1	1	—	9	124	147	14	—
Inclytus Comitatus Bereg. Capitaneus: Nicolaus Belkes.	—	1	1	1	1	—	4	45	64	—	—
Inclytus Comitatus Torna. Capitaneus: Stephanus Füzi.	—	1	1	1	1	—	4	43	3	—	—
Summa Summarum	3	8	8	8	7	4	46	760	453	25	16

Extradatum per me Samuelem Horváth, Suae Serenitatis Principalis Lustrae Magistrum m. p. (Eredeti.)

135.

Kegyelmes Uram!

Hogy bizonyossat írhassak Nagyságodnak: inkább meg akartam váratni az curírral; és csak szintín most, estvéli doboláskor tért meg Ilovainak küldött híre, ezen accludált patensével Rabutinnak. Már ez, Kegyelmes Uram, bizonyos, hogy Kassának mégyen, s mivel holnap Szikszón túl lesz az hagyott helye az megcsapásának: azért mindgyárst megindúlok az hadakkal, még ez éjjel általkelek az Sajón, hogy nyomában lehessek holnap. Irok mindgyárst az ódalt rémült vármegyéknek is, Nógrád s Gömörnek: gyüjenek, s kenyeret is küldjenek; de az parasztságnak semmi haszna sem lesz, hacsak más hajdúság szívet nem ad nekik. Az Gömör és nógrádi gyalogságot Tornához parancsoltam gyülni, oda küldök eleikben: mert haszontalan már előzni. Talám még valamit összevehetnék; gyün valami gyalogság Nagyságodtúl is. Az provisiót is oda fogom az hátrább vármegyékbül rendelni, kiben Darvas Ferencz Uram szorgalmatoskodik túlnan, innen (Darvas) Mihály.

Egerben az örömlövést *) még tegnap megtétettem, — légyen hírivel német uramnak! Más helyekre is megírtam. Kassára is mindgyárst expressusokot küldtem, megírván indúlását. Miskolczon nem sok öröme volt az malmokban, megtetszik maga patensibül is; már előre maga rontja mindenfelül az szegénség, — még az Hernádon s Rima vizén is oda vannak az malmok. Valóban, szívessen fél az nép, üzetlen is fut elütte; nem is féltem, Kassáig malmozzon, hanemha ott feneklése tenne valamit.

Eperjes lesz, gondolom, legnagyobb métely; nem szánnám előre porrá tétetni. Még azt írja Keczer Sándor Uram: odateszi az provisiónak derekát; én ugyan megírtam: nem oda, hanem két-három vak **) helyre tegye ő Kegyelme, kit mi érhessünk is, s ronthassunk is. Inkább messzebb legyen ódalt, mintsem ollyan helyen útban.

---

*) Esztergam vára megvételéért.

**) Értsd: eldugott, elrejtett.

Ma semmi szökött németet nem hoztak: hihető, megtudták, hogy ölik őköt az hegyeken.

Az Istenért, Kegyelmes Uram, Lubormirszkitűl fél igen az ország ; ha lehet vele, jobb szövetséget, nem ártalmast vetni, ha már Silesiában van az svécus. Azt sem kétlem, bölcsön gondolkodik Nagyságod arrúl, hogy, ha az hollandust anynyira megverték Spanyolországban: igen könnyű hinni az franczia békességet, — kirűl kellenék in tempore provideálnyi.

Elfelejtettem vala megírnom Nagyságodnak: Zsennyei Uramnak offeráltam az kassai commandót, ha felvállolná.

(E negyedrétben, külön félívre, Bercsényi kezével irott levéltöredék, tartalmából következtetve, minden valószinűség szerint s e p t e m b e r 23-á n e s t v e kelt A l s ó - V a d á s z n á l, és úgy látszik, kiegészítését, vagyis önálló utóiratát képezé Bercsényi sept. 23-iki levelének, mely ma már nincs meg, vagy valahol lappang.)

136.

T o r n a i m e z ő b e n, 25. 7-b r i s 10 ó r a e s t v e, 1706.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod méltóságos levelét alázatossan vettem, éppen midőn az kedvetlen hírt hozták portásinkrúl. Nagyságod bölcs dispositióit értem; engedje Isten azokbúl nagyobb consolatióját Nagyságodnak, mintsem az mi munkáinkbúl, — noha még ez sem végső rosz állapot, az kikben vagyunk; mai szerencsétlenségünket még Isten jónkra fordíthatja!

Megúntam az sok messzirűl néző relatiókot, kaptam magamot Daróczrúl, s éppen ollyankor értem az német tábor mellé tegnapelűtt, hogy megindúlt, s egészszen kinéztem, küldtem Gönczi Jánost: nézze meg szállását, s tegyen hírt, mint lehetne próbálnunk rajta? Magam Alsó-Vadásznál subsistáltam, addig küldtem Diák Ferenczékért, az ki Károli Uram corpussával volt az Hernáton túl; azt üzente: nem gyühet. Gönczi üzeni: küldjek hadat utánna Beredhez. Nem tudtam, mit? mire? Kapom magam, megyek hadastúl oda; útamban az tüzeit kinézem az német tábornak, — azonban meg nem várnak Göncziék, Ilosvai s Bik László ezereivel öszveakadott, s csak beállott. Én azt tudtam: régen megmellőztem az néme-

tet; reggel felmegyek egy ligetes partra, — s hát az ágyúval is összelőhetnénk, annyira vagyunk Forrónál, s akkor indúl az német tábor. Már nem lévén haszna, csak elmentem mellette, s összevertem az Szározvölgyen az portásokat, az ki gyütt. Ez étszaka kiválogattam színelve 30 zászlót, Ebeczki Istványnyal elküldtem jó instructióval, hogy mivel az rácz két órával is elütte jár az németnek: ha lehet, azt, vagy az derekát megüssék az tábornak; ha nem lehet: nézzék ki, s étszaka üssék meg az táborát, mert minden figura nélkül, bátran szokott síkban szállani. Magam az többivel, s *inkább cseléddel,* idegyüttem. Az mint is ezek beállottak már Nagy-Ida felé, várván az németet. Azt Diák Ferencznek is hírré tettem, hogy ők üssék meg akkor az hátúlját, mikor itten. Azonban, azok étszaka körösztülgyüttek elütte az németnek, s igyenessen már reggel ezeknek az lessében mentek, s össze kellett állaniok: Diák Ferencz, Szőcs János, Kárándi, Nyúzó. Ihon gyün az rácz, — felvette az nyomot, s bévárta az németet, s úgy nyomozta fel. Észrevették az mieink; s mondták egymásnak: álljanak ki, míg ideje van! Csak neki durrálja magát Nyúzó, maga ezerivel kiüt rajtok; az német eleiben. Megindítják Nyúzót, — egyszer, s minden szófogadás és reserva nélkűl, csak kizúdúl az had, az ráczot háromszor hajtják az németre; addig összeszedi magát az német, s rajtok. Megzúdúl az had, szaladni, egy mérföldnire, Nagy-Idán is túlhajtják. Háromfelé szakadtak, mégis, ezek alkalmasint összeszedték magokot: de még nem tudhatni az kárt, — felessen vannak még oda az tisztekben, és zászlók is, de, az mint irányozzák, *háromszáz* nem veszett mind is. Akkor csapott az szekerekre más ódalporta, szerencséjekre, az szekerek közé; hátúl lárma esvén: visszatakarodott az rácz, de az rabokat mind levagdalta azon lárma alatt, — már gyüttek mezételen is szegények közűl. És ugyancsak ott Perénnél megállapodott az német tábor, az tüzeit látom, nem több egy jó mérföldnél hozzám. Már holnap mint kerűlhetünk össze? nem tudom; de az kapitányokban senkit sem tudnak veszettnek, noha háromfelé szakadtak. Csak azt bánnám, ha Kassára lárma-hírt vinnének; honnan Károli Uram, ímé, mit ír? alázatossan accludálom Nagyságodnak, és egyéb particularitásokot is curírem által megírom.

Én azonban nem tágíthatom innen az Almás vőlgyérűl várt kenyeret: mert 3 nap nem ettünk már; máskínt is, Nagyságoddal való communicatiónk is jobban lehet. Más, hogy gyalog nélkűl nehéz lesz, már annyival is inkább ezután.

Nógrádtúl fogva szaporodhatik paraszt-puskással igen gyalogja Nagyságodnak az vármegyéken, ha mi hasznok volna. De hiszem, ugyan csak nem nyert prófuntot, csakugyan veszni indúlt ez, ha nem egyszer, — másszor! Várnai jól írja az szélylyedést; elég bajom van vélek, kirűl panaszkodnom sem kívánok, hanem magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Igazán, hoc bene: az svécus, Turin, s a többi. Isten s más megveri végre is ezen büszke nemzetet!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k. A jelzett nehány szó czifrákban.)

137.

Tornánál, 27. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapelűtt curírja által Nagyságodnak alázatossan megírtam portásink szerencsétlenségét; kirűl hogy továbbvaló particularitást írhassak: Károli Uram levelét is, s az ellenség indúlását is várván, hallasztottam eddig írásomot. De, minthogy eddig sem értettem semmit Károli Uramrúl, sem a túlsó hadakrúl, — arrúl nem írhatok; hanem írhatom már bizonynyal Nagyságodnak, hogy ma hajnalban Tornyos-Némeditűl megindúlván az német, igyenessen Kassa felé, az mint is hat ágyúlövés hallatott már Kassán; hihető, az előjárókkal beneventálták egymást.

Az mely vizsgáló-portásomot küldtem vala tegnap: ez étszaka fölötte kellett az tábornak istrázsálni; ki is referálja: indúlásakor nem úgy, mint azelűtt, hajhászva, hanem az rácz is igyenessen elűtte az németnek marsírolt. Szekeret felesset hagyott az táborhelyén, kit meggyújtott, s nemkülömben Né-

metit s több falukot, valamerre ment, felégette, s két miskolczi éhelholt embert késérvén ki két dragonyos az istrázsákon, azoknak eleikben mentek, — ezen includált magyar patenst tanálták nálok. Szóval sem tudtak többet mondani az német koplalásánál, s magok éhel bádgyodtságok miatt ide sem hozhatták.

Az mi particularitássát illeti az próbának: többet vizsgálva, sem írhatok többet felőle, mert egészszen úgy esett, az mint írám. Hogy penig jól esett volna, ha orderem szerént tanáltak volna cselekedni: megtetszik abbúl, hogy három rendbéli apró-portás azon alkalmatossággal ódalt, útúl csapkodván, — mindenik nyert, s egyeránt mondják, micsuda confusiójok vala az németeknek azon harcz alatt az szekerek közt, annyira, hogy körösztűl, minden út nélkűl, Peréntűl Némedi felé az erdőnek hajtották az szekereket, emberni vastagságú fákot vagdaltak ki útnak, úgy, hogy virradtáig sem ért egészszen helyére Némedihez az tábor; az hová útjábúl kitérve, félmérföldet ment vissza. Látható azért: gyaloggal mit lehetne próbálni!

Mennyi kárunk van? még sem tudhatom bizonyossan: mert 4 felé szakadván, csak csuportossan is, — mi ment Károli Uram tábora s Kassa felé? nem tudhatjuk; ide ugyan már alkalmasint megtértek az veszetthírő tisztek és zászlók, nem is vagyunk ezen részrűl Beregh vármegye zászlója s tisztjén, és Szinyei Kristóf sárosi hadnagyon kívűl több tiszt híával. Gönczi János másfelé szakadt zászlóstúl, — annak sincs híre; de hiszem, senkinek sincs az túlesettekrűl. Géczi Gábor még 42 híával van, Ebeczki talám 20, Réteinek mind sincs itt 300; de hiszem, kit le nem vágtak is, haza-vágták! Bik László s Ilosvai vicéje általmentek némely részivel zászlóinak Károli hadával, és így azokban mi veszett? mi nem? — nem tudom. Az vármegyékbűl 150 volt commendérozva: de azt is elvágták, az ki Sáros, Szepes volt, Meczenzaiffen felé. Hanem kiküldtem minden ezerbűl commendérozottakot az harczhelyre, az testek összehordatására; már abbúl ha tanúlom ki holnap. Szegény vitéz ábrázatú Révai Ádámom is oda van; fogva? halva-í? még nem tudom.

Éppen most érkezik Rétei György, kit tegnap úgy küld-

tem másfelűl: ha megindúl az német, megvígyázza, ha nem csap-é másfelé? Enyiczkére felgyütt — mondja — az előjárója, s azon is kiljebb az portása, s mindenütt égetett; és onnan igyenessen Széplaknak lecsapott; az gyalog német penig az derék tábor és szekerekkel nem gyütt ki az egyenes kassai útra, hanem az part alatt ment Széplaknak, s iránzotta ma Széplakon szállását, kibűl Kassa megszállása — látom — nem bizonyos: mert annyi fárodsággal érte volna Bárczát, mint Kassát; de nem is lehetetlen: mint Egret Maklártúl. Kassát Széplaktúl ne próbálja, s igyenessen által Széplaktúl az Labarcz mellett ne menjen Eperjesnek.

Jó dispositióval való két portám van ismét, kik megvizsgálva hírt is tesznek, s próbálnak is; de csak rez riekem, (?) mert az fárodt s vert hadnak vérszemet s kenyeret kell kapni s hajdút bátorságra, — de még ollyan egy sincs.

Már Károli Uram, tudom, megmondja: lám mondtam, hiában próbálni, — csak kárt vallunk; csak erővel akar Nagyságtok venni az szerencsén; úgy is elveszti az Isten! De igazán,nem tudom, ha nem jobb-é jól próbálni s gyakran: mintsem sok pironkodás után egyszer illyen hej!-módon? mert az próba változó szerencse: de ha soha nem próbál, — soha nem nyeri. Csak legyen gyalog, iterum oremus. Csak abban gyönyörködöm mégis: megrémült volt; másszor megieszszük, harmadszor meg is verjük! Nem tudom, égetésit miért teszi, ha Kassát szállani akarná? Már is az T. Nemes Vármegyék közt köz híre: igyenessen Eperjesnek mégyen, és Lubomirszki conjunctióját várja, s már is vallja, hogy az császár számára fogadja az hadat, — quasi vero!

Én itten subsistálok, ha Kassán múlat az ellenség; mert provisió, prófunt, vármegye, ármegye, és Nagyságod parancsolatja, híre s póstája mind itt érhet, közhelyen, három völgyrűl; mind ezek hátom megett vannak, s az portázásra mindennap reáérek jól egy étszaka, s az ellenség ide nem ér egy húzommal. Noha, nem is lehetne már neki közeljebb semmije: mert egész eddig puszta az ország, és így első portája Szepsi, Nagy-Ida, Jászó ha lehetne, mert generális tárház nélkűl el nem él; s úgy egyezném örömöst Károli Urammal: ha arra mégyen Kassától, addig az másikunk üssön az táb orára. De

beljebb kell szállanunk gyaloggal, ha lesz. Igen Tamás vagyok benne, hogy Kassát lője: mert van hírivel készületi, Nagyságod méltóságos írásával tartom. Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

138.

Tornánál, 29. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Barsrúl 24. költ méltóságos levelét Nagyságodnak, kit Eger felé vittek vala staffétán, tegnap estve vettem; ma penig ezen czímeres póstája Nagyságodnak hozta 28, úgymint tegnap datált levelét, mellyel tegnapelűtt mondja, hogy indúlt. Már azólta két rendbéli alázatos írásom jutott, elhiszem, kezéhez Nagyságodnak, kikbűl ittvaló állapotinkot bőségessen megérteni méltóztatott Nagyságod; az minthogy még most is in eodem statu vagyunk. Az német tegnap csáni statiójábúl meg nem indúlt, az futrázsira Széplak felé ment által az Hernádon; vagyon két-három rendbéli vígyázó portásom körűle: most indítom ismét Rétei Jánost egynehány száz lóval, oly végre, hogy késöbben esvén netalán híremmé Kassának megszállása: legyen közeljebb körűle, s mihelt megszállását látja Kassának, fordúljon Jászó felé, és Jászó, Szepsi elűtt való falukot pusztítsa el, mert még ottan tanálna eledelt közeljebb magának.

Károli Uram levelét is vettem tegnap, kit Kassárúl küldtek; ő Kegyelme Bődön vagyon: de az hadában ki hol légyen? nem tudhatom, s azt sem írja: ha gyűl-i gyalogja az túlsó vármegyéknek? Írtam tegnap is, ma is egy hadnagy által ő Kegyelmének, hogy az zemléni, ungi gyalogságot az Dorgó eleiben az hegyekre szállítsa, az sárosi gyalogot penig Budamér táikára az kassai hágó megé, Szemere László Brigadérost (kit Bóné Várad alúl felváltott) maga és Krucsai ezereivel szállítsa közibeu az két rendbéli gyalogságnak, hogy azok lehessenek elűtte, — maga penig ő Kegyelme az Hernád

mellé legyűjön az több hadakkal, melléje az ellenségnek, úgy, hogy (ha) csak mi gyalogom érkezném is: Szepsi és Jászó közé szállanék magam is, lehetnénk ő Kegyelmivel egymáshoz anynyira, hogy mind segéthetné egymást az két tábor, s mind egyezve rendelhetnénk az próbákot, s ha mikor kellene, össze is mehetnénk. Mert minapi confusió is példája az különözés hasznának; csak egymásnak tesznek kárt az portások, mikor egymásrúl nem tudnak semmit is. Most is azt sem tudom: ki hol van közülök? Kenyheczit tartsa maga mellett; Orosz Pál ezerivel penig Vitáriust (kit újjobban tisztiben állíték) ide mellém hadtam gyűlni, — mert szükséges, hogy itt is, ott is legyenek kalaúzok.

Már talám jobban fognak gyűlni az elszéllyedt katonák is, mert cselédje mind elvonta őköt, úgy, hogy egy kalaúzt az egész táboromban két nap sem kaphattam. Már mégis Vitárius, Fekete István Uraimék vadnak itten. Orosz Pál ezere mindgyárst az Bodroktúl széltment mind tiszti, mind házához. Egymást éri az sok currensem: senki sem fogadja; az vármegyék mind eloszlottak, százbúl tíz-húsz sem maradt. Bereg 12, Borsod egy sincs, Abaúj nincs, Szepes 25, Zemlén 120, Gömör 30, Heves semmi, Pest semmi, Nógrád 150, Torna semmi, etc. Az gyalogságban in toto 50 sem maradt. Andrási Györgyöt küldtem kergetésekre: az reájok részegedett, mégis küldött ma fogva vagy 12 szökövény nemesset s katonát. Bik László 4 sereggel, Hadadi István Ilosvaibúl 4 sereggel volt az harczon, — oda vadnak mind, zászlókkal. Igazán, Kegyelmes Uram, csak amúgy vagyok. Nincs is mit bíznom az vármegyék gyalogihoz: mert villával, fejszével gyün, hallom, valamely, — de harmadnapra ismét elmegyen. Nem is lehet az Aufpot állandó! Bár csak 2000 gyalogom volna: egyiket túl keverném közikben, másikot innen, válogatva az puskással, — talám tehetnék egy próbát! Príni Miklóst várnám: de hírit sem hallom. Mikor bár csak ezer hajdút küldhetett volna Nagyságod: nógrádiakkal Szécsénnél, s gömöriekkel itt feljebb megszaporodtak volna, — ollyan hírrel s ollyan szívvel gyüttek volna melléjek az többi; de mivel már egyszer bíztatást várva s nem érve, eloszlottak az pórságok: már csak motoznak, mert magában csak rosz az földnépe.

Az Nagyságod elütt való ellenségnek dolgárúl hiában írok: mert eddig az iránt való vélekedéseken túl van Nagyságtok; de én nem magyarázhatom abbúl, hogy Esztergamot megszállja, ha szintín az (nyerges-újfalusi) sánczot megveszi is, — hanemha ott adna neki valamely casus ösztönt arra. Inkább hiszem, tudván már az földvári passus hírit, az csalóközinek elvesztését: már az híd elnyerésében azért igyekezik, hogy onnan felszorítva, két közre vegyék népünket Ebergényivel, az túlsó földet felszabadítsák magoknak; kik confundáltatnak magokban is, ha se bizonyos retirádájok, se succursushoz bizodalmok. Azért nem lehet nem dicsírnem Nagyságod dispositióját, — csak az én Istenem engedjen szerencsés progressust Nagyságodnak; mert ezen ellenség már elüttünk itt van, ki nem megyen szemünk elül. Ha megszállja Kassát: hiszem Istent, ott érjük; ha meg nem szállja, sem mégyen anynyira, reá nem érhessünk, akár fel, s akár alá; miénk ez már tavaszig, csak elvész ez, ha jók leszünk, ha nem előbb, utúbb, s még jobban, ha bizodalmassabban hagyhatja Nagyságod azon földet is. Bár csak jó ezer gyalogom gyühetne hamarjában: mégis, megrivogattatnám addig is néha-néha, mert szívet kell nyerni ezen hadunknak már az próbához.

Összekerestettem az harczhelyen az testeket: de 38 testnél sohult többet nem tanáltak, azok közt Sáros vármegyei két nemes-embert, valami Hedri és Roskováni nevőt. Szegény Révai Ádámom oda van; két ráczot levágott, s harmadikkal küzködve, elesett az lova; az testit nem tanálni, — talám fogva vitték; az süvegét látták rácz feiben tollastúl. Gönczi János zászlóstúl megvan, — még két rácz rabot vitt el magával szaladásban az süvegért. Igazán, schau! schau! — nix.

Túl mint vadnak? nem tudhatom. Már most dél van. semmi lövéseket sem hallani, nem jele az vár szállásának. Csak már ne ebenkedneék *Lubomirszki, kirül írnak, szólnak böven.* Én csak semminek tartom, mert úgy sem impediálhatom,

Éppen hogy ezt írom, ismét fottát hozzák az vármegyéknek; csak hazamégyen az zsákmányra! Nincs nehezebb annál: minthogy feles tiszt lovatlanodott el, s rézpénzen csak nem kaphat lovat; már is nagy súgás-búgás az hadak közt az

rézpénzre, az mint hallogatom. Árát sem tudják az lónak az kótyavetyén.

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

Kegyelmes Uram! Már el is indúlt vala ezen pósta: érkezék Príni Ádám Károlitúl, Bereg vármegye veszetthírű zászlójával. Keveset ír, ímé, Károli Uram; szóval üzente, hogy, ha irányozza az német igyekezetit: Somoshoz száll az Tárcza mellé, hogy közbeneshessék Lubomirszki hírinek, az hová Szemerét rendeltem vala; és így én utánna esem ismét.

Az túlsó hadban nem veszett több ötnél, zászló egy sem, s innen sem; és így csak nem lehet rabokkal is száz híja. Ott vadnak Bik Lászlóék is.

Az német ma is helyben van Csánnál; mit akar? talám készűl; nem hiszem, megszállja Kassát, csak azért is, hogy harmadnapig oly közel múlat; hanem szokása: ha szoros út elütte, két nap is elöröl az kézimalmon. Talám reparált valami romlott malmocskát is, s megindúl az hódvilággal, elsiet, hogy maga hírivel mehessen valamely malmos helyre. Úgy lesz most, mint Miskolczczal vala dolgunk, az merre csap; ott ugyan alkalmasint körűlvették portásink mindkét felűl, az mint már gyütt hírem; nem szökik el: de majd inkább nem szökik az újságon, mert akkor lesz esső.

Nemes Liptó vármegye levelét is alázatossan megküldtem Nagyságodnak; nem írtam váloszt nekik. Már Nagyságod parancsolhat nekik, az hová szükségessebb, itt ugyan nem kell; ha Lőcsét éri az német: kell akkor onnan felűl.

Éppen most gyütt hírem: Szólnokot pusztán hadta az német; alája küldtem vala portát: harmadnapig mindennap járt körűle, — senki ki nem gyütt; megharagudt egyszer, rajta az kapun, bélődöztek; hát — nyist! Úgy mászkálnak bé: hát üres. Magnus trÿumphus, post tot exantlatos labores Rabutinianos. Megmondja Károli: ne adjunk sohult ennyi neki, —

sohult meg nem marad; könnyebb ugyanis éhel, mint fegyverrel ölnyi!

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., a jelzett nehány szó czifrákban írva.)

139.

Tornánál, 30. 7-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapi curír által még helybenlétit írtam vala Csánnál az németnek; úgy is volt akkor. Hanem délután, estvére ugyan tegnap bészállott, kit ma hajnalban hozott hírűl egyik portásom; másik penig most mint írja deliniatióját táborának? alázatossan megküldtem Nagyságodnak. Ezt ugyan oly véggel küldtem vala: kinézze, ha szállja, — mint szállja?

Már meglássuk két-három nap alatt, haugyan bressához kezd-é? vagy csak bombardírozni fogja? Szállva ugyan erős helyre szállott; gyaloggal ha tehetnénk rajta boszúságot, csak volna. Gömör s Nógrád vármegyékbűl várok parasztságot: de mi haszna lesz magánossan? én nem tudom.

Mindent elégetni küldtem újjobban is körűle, ezen az oldalon; tudom, Károli Uram is elköveti túl. Az generális futrázst mint fogja tenni? nem tudom még; de *mi, nem hiszem, kétezernek is vétsünk szemben.* Ugyan bizony semmit el nem múlatunk, az mire érhetünk.

Berthóti Ferencz Vice-Generális Uramnak adta válószúl Lubormirszki: jobbakarónk, mintsem az császárnak; vettem occasiót, s megírtam: tentálja az én nevemmel, mintha elbocsátott népit fogadnánk: adunk nekik quártélyt, és valaki ha impetálja az 13 városon, országunkban, — visszabocsátjuk népét nemcsak: de segétjük is. Ha succedál, jó lesz, Nagyságod is helybenhagyhatja; ha nem succedál, csak én dolgom, nicsego! Legalább kitanúljuk ez által: quid habet in bursa cordis? Úr-Isten, bocsásd Starnberghre az jó menyecs-

kék átkát! Szent-kereszt verje meg! *) Kirűl midőn óhajtva várok jót, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Midőn szintín expediálni akarnám staffétámot: érkezik sebessen Rétei Jánostúl egy hadnagy, hogy az német ma megindúlt reggel, s igyenessen az kassai akasztófa mellett mégyen. Már soha nem tudom, mit akar az átkozott; helyt változtatni indúlt-í? megakarja-í mellőzni Kassát? vagy mit akar? Az várbúl sem lőttek még ma hozzá, mert távul jár. Ha mi hírem gyűn estig, megírom még ez éjjel alázatossan Nagyságodnak; mert én úgy hiszem, generál-futrázs-szekerekkel előre akar magának élést késziteni, hogy az dragonbúl gyalogot csinálván, nem lesz módja annyi benne, ha munkához kezd; máskínt mit mustrálná magát helyrűl helyre, s mit piszmog, ha ott van? én nem tudom. Talám csak ollyan wirst auszlasszen!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., néhány szava titkos jegyekben.)

140.

Tornánál, 1. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Most hajnalban veszem valóban szerencsétlen, s oly rosz consequentiákot formáló hírit az szent-kereszti sánczn ak, anynyival is inkább, hogy az ezeret négyezernek tanáltam vala olvasni elsőben. Ebben nincs rosszabb, mint hogy jobb helyeknek oltalmában fogy az hadnak szíve. Csak ezen Nagyságod méltóságos levelébűl veszem észre, hogy már ott nem volt az híd; s hát mit oltalmazott azon sáncz? **)

---

*) Szent-Kereszt nek híjják ugyanis a nyerges-újfalusi kálvária-hegyet, melyen a kuruczok földerődítései állottak. Ezeket készűl vala S'ahremberg víni.

**) Az Esztergamhoz vezető útat és Duna szorosait oltalmazta. Franczia hadmérnökök terve szerint szabályosan épűlt szép erődítvény volt.

Antal Uram általgyütt; communicatió, sem passus bizonyos; az Vértesben gyün az had? nem érti, azt tudja: csak elbújni; az német az várat (Esztergom) víjja, az rácz, horvát bárkászsza az szegény kuruczot. Ezek excommunicálják, félek igen rajta, az túlsó földet.

Nem is akartam egy óráig is tartóztatnom itt az curírt: mert már is kétszeri hírcsinálással alighogy magam nem maradtam; úgy sincs több az két-háromezer fölső hadnál mellettem, s másként is, ezek az fel s alá járó curírok csak petyegnek, akármint meghagyja ember.

Az idevaló ellenség constitutióját tegnapi stafétám is megvitte Nagyságodnak, s az mint írtam vala: ugyan kimozdúlt vala helyébűl, de csak följebbszállott. Ez étszaka érkezett meg portájárúl Rétei János; alkalmasint vagdaltak ráczot s németet, Istennek hála, magok kára nélkűl. Túl meg tegnapelűtt az Hernádon zajgatták meg portássit. Ímé, egy káprálnak fassióját Nagyságodnak alázatossan megküldöttem. Már nem is kell kételkedni megszállásában Kassának; s úgy látom, rebus sic jam stantibus, csak pro Rubicone tartsuk Kassát. Már is Eperjesre szorúlt az egész collegium nigromanticum; ott semmi praesidium, — nincs is honnan tenni. Hajdút óhajt pór, paraszt s katona; már látom, non potem! *Ságon* (Ipoly-Ság) *csak azért fog subsistálni* Nagyságod, hogy *közben érjék* Nagyságodot *a rosz hírek. Forgács diversiója sem fog most használni: alig éri Morvát, revocáltatik, mert Esztergammal együtt veszi meg az egész földet túl;* s csak elhiszem, Nagyságod *után megy inkább Ság felé, ha ott várja* Nagyságod, mintsem Morvának menjen vissza.

Dominus stat a dextris nostris, — non confundemur! Hiszem Istenemet: majd kimutatja az újság: *) kinek kell többet bíznya! Rorate coeli desuper, et nubes pluant frigidum. Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal írva.)

*) A hold újságát (újúlását) érti, tekintettel az időjárásra, a mostromló táborra nézve igen lényeges.

141.

Tornánál, 2. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan megírtam vala Nagyságodnak utúbbi levelemben az németnek Kassa alá való szállását; s ugyanis csak az helyt változtatta: mert még tegnapelütt az Misloka völgyire, az akasztófa mellé szállott, és már onnan formaliter kezdette obsideálni, mi formában? még jól ki nem tanúlhattam, noha elégszer küldtem megvizsgálására, de innen nehezebb kinézni; Károli Uramnak volna jobb alkalmatossága túl az szőllőkrűl: de ő Kegyelmének is harmadnapra sem mindenkor gyühetnek levelei, és így utulsó levele is, — mellyet alázatossan accludálok Nagyságodnak, — nem taníthat sokra. Hanem azt, Kegyelmes Uram, Nagyságod meglátja: mikínt vadnak az hadak? Én úgy akartam volna, hogy ő Kegyelme Szemere Lászlót Krucsai ezerével Kassa s Eperjes közé tette volna, Bertóti Ferencz Uram commandója alá, Sáros és Szepes vármegyékkel, s azoknak lovassival; az gyalogja az kassai hágóban, másfelűl Zemlén, Ungh, s beregi gyalog az Dorgó alatt, innen kétfelől mellette, azon két-háromezer lovasnak egészszen impediálják az arra való csapását, — tábora ellen úgy sem állhatni. Maga Károli Uram, Szőcs János, Kárándi, Sennyei, Nyúzó, Kenyheczi, s Diák Ferencz ezereivel szállott volna az Hernád mellé, Göncz táíkára, két mérfölddel hozzám. Mikházit és Vitáliust magok két ezerivel, és Ilosvait, Jászó táíkára, Gömör s Abaúj parasztságával. Nálom maradt volna Ebeczki, Rétei 2,*) Géczi, Bik László, Gunderfinger. És így errűl az ellenség felűl való oldalrúl háromfelűl így körűlvéve, semmiképpen nem tarhattunk volna attúl; ellenben mindennap communicatiónk lévén, egy értelemmel hol apróbb, s hol nagyobb portáink járhatnának, és ugyan nevezetes próbát is vagy éjjel vagy nappal, az belsőknek is consolatiójára tehetnénk rajta, — nem úgy, mint minap, hogy egymás híre nélkűl járó portásink, egybenbukkanva, egymásnak okozzák az confusiót.

*) T. i. György és János.

Ezeket bőven megírván ő Kegyelmének előre: ha megszállja, ezt kövessük, — erre adja ő Kegyelme ezen válosz-szát. És így én nem maradok itt (többel) az 4000 lovasnál, kibűl megköszönném, ha 2500 lovassal szembenszállhatnék az ellenséggel. Az vármegyék egészszen úgy eloszlottak, hogy kiben 20, kiben 10 lovas maradt; Nógrádban s Ungban van még vagy 50—50 lovas, az többi nyist! Eddig elbocsáttam volna azokot is: de csak Lukkrit (sic) nem akarok olly világossat csinálni.

Az kótyavetye *) meg nem szűnik Károli Uramnál; hála Istennek, itt sem szűnik meg bizony, de mi haszna? mert tízenként s húszonként későre lopják el mind őköt; maga is írja ő Kegyelme: erre fog járni az (németnek) zsákmányossa, — mégis túl gyűti az hadat! Ő Kegyelme, elhiszem, énnálomnál jobban tudván az főd csínyját, — okát is jobban tudja; én csak azért akarám alázatossan értésére adnom Nagyságodnak, hogy ha énfelőlem keménnyebb próba nem esik, vétkem ne légyen benne. Erőmhöz képpest való portáztatást el nem múlatom: mert mindenkor egymást váltják, öt-hatszáz ember s több is, két-három felé, mert három útja is van felém; de Jászó tájára nem érkezhetem már.

Az Nemes Vármegyéknek irok, — egyebet nem követhetek; bíztatnak, nem gyűlnek. Gömör vármegyébűl csak egy processusbúl gyütt tegnap 800 ember, — csak 62 puskás, az többi bottal, villával, s mind ollyanokkal bíztatnak; mit használ? Megírtam: inkább kevesebbet, s válosztva küldjék; mit csúfolnak ezekkel, s mit kínozzák s kedvetlenítik? hiszem, nem veszthetem lelkemre! Bezzeg, ha ollyan botos, kaszás volna, mint elein, az ki maga jó kedvébűl, kívánva gyünne, — jobban bíznám annak szívihez **) s kiáltásához is, mint az erővel hajtott puskáshoz; de így nincs haszna.

Ma délután üzent az portárúl Rétei György Uram, hogy idein kinézvén az táborát az németnek, semmi futrázs-készületit nem látta; hanem innen kívűl kettőt lőttek bé taraczkkal, azután az városon lármát doboltak az toronban, s rettenetes-

*) A portyák által az ellenségtől nyert zsákmány elárverezése.

**) Értsd: b á t o r s á g á h o z; régies.

sen kezdettek belűl ki ágyúkkal s apró puskákkal lőni, majd félóráig, s azután is mind keménnyen lőttek ki az városrúl. Igaz dolog is, hogy ide az táborom helyére is csak ma hallattak derekassan az lövések, s úgy iránzottam az hangjárúl: bressát lőnek kétfelűl. Az mint is, estének elűtte, csak nem régen hozának egy maga szökött nyelves ifiat, kinek is examenjét alázatossan accludálom Nagyságodnak.*)

Ezelűtt egy órával érkezének Gyöngyösrűl egy ráczkevi magyar emberrel, kit ezen levelekkel Budárúl küldtek volna az német táborra; Miskolcznál mondta az Generális, hogy előltanálja. Az, magyarságátúl viseltetve, igyenessen gyütt Gyöngyösre, s idehozták; megküldtem, Kegyelmes Uram, Nagyságodnak, — múlassa magát Jánoki Uram,**) mert én semmit sem tudok benne.

Éppen hogy ezt írám, érkezik Beleznai***) az portárúl; tegnapi futrazsírozásában (a németnek) ő kapott (bele), — csak 30 lóval volt; kinézte, Meskó kastélyjánál Killyónál állott mintegy 400 istrázsája, az többit, minekutánna az rácz elnyargalódzott, széltbocsátá; ő oszton hátúlkerűlt, s megütötte őköt,****) mintegy 20 németet vágtak agyon, többet tiprottak, sebesítettek meg 200-nál, míg az istrázsa reájok gyűlt, azután megindította őköt; az (nyert) lovakot mind viszsza kellett hadni, 18 lónál többet nem hozhattak. Volt 600 portásom más rendbéli kétfelé: azokban nem akadt. Hej gyalog, ha jó volna, mert oly szorossakot keres, hogy két lovas alig mehet el. Hiszem Istent, reátanúlunk jobban ezután, ha késik; talám magam is szólhatok Károli Urammal, s jobban össze-

---

*) Ma már nincs itt.

**) T. i. a titkos jegyek fölfejtésével, a miben Jánoky Zsigmond alcancellár volt a legnagyobb mester.

***) A később európai hírű, poroszverő tábornok itt fordúl elő a történelemben először, — ekkor még fiatal hadnagy, Bercsényinek Géczy Gáborféle huszárezredében, de vakmerő kalandjairól már ez időben is nevezetes.

****) Harmincz huszárral megtámadni az egész német tábort! Ez is Beleznayhoz méltó bravour volt, hasonló 1710-iki érsek-újvári híres vállalatához.

vehetjük magunkot; mert csak szeretném megütni vagy egyszer!

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

142.

Tornánál, 4. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Veszem alázatossan most éjfél után egy órakor méltóságos levelét Csalomjárúl, kibűl az odavaló constitutiókot értve, — megvallom Isten látogatását rajtunk. Az olaszországi hírek is igen visszáját írják — látom — minapi turinumi híreknek; hiszem, erőssebb volt azon transamentum az szent-kereszti sáncznál, azt penig regularis franczia oltalmazta; nemcsak az hát az oka, hogy rosszúl őrizzük az franczia jó munkát! Csak magának válosztotta Isten az hadverést; non datur praecautio contra casum. Nem tartok jobban, mint Esztergamban is az irregularis cselekedetitűl az regularis praesidiumnak; sed inane est praeteritis immorari.

De praesentibus most sem írhatok bizonyossabbat Nagyságodnak, mint az utulsó, úgy mint az más éjjel expediált alázatos írásomban megírtam. Mint van formalitása az obsidiónak? ma sem tudhatom külömben s bizonyossabban. Mert estve érkezett két reportum; Gundelfinger azt üzente: már lövik az várost, s mivel megnevezte: az téglaszíntűl 4 ágyúval, — hitelt kezdettem vala neki adni. Megint utánna érkezik maga Rétei György, az ki két nap nézte külön-külön helyekrűl az táborát az ellenségnek, s úgy tetszett neki is, hogy onnan lövik az várost, s azért több tisztekkel mentek más, noha fogas, de közel helyre, az honnan tőbből kinézte: de sohult semmi lövést kívűl bé nem látott, — hanem az Forgács- és Mészáros-bástyákrúl igen keményen lőnek ki, s az apró pus-

kának nincs szűneti. Mondá azt is: tegnapelűtt, úgymint Szombaton, az alsó részen szörnyű lármájok volt az táboron, ollyan ellenkező harcznak tetszett, majd délig, 30—40 puskapattanás, s rivalkodás; nem vehették fel: ha kiütötték-é az városrúl? vagy penig Károli Uram táborárúl ütöttek bé? Még nekem sincs azólta hírem.

Gyütt ma reggel egy szabadúlt, szökött szolgácskája Ocskainak, kit minap fogtak vala el, — az is azt referálja, hogy (mivel már szolgának fogta vót valamely tiszt) hallotta: még nem készéthették el az ágyúhoz való sánczokot, mert valamit étszaka csinálnak, nappal elrontják az várbúl, s ma már 200 német veszett volna; de, csak el nem hagyják. Az pinteki futrazséroláskor, hallotta, 300 veszett bennek. Beleznai mint próbált? azt ugyan meg is írtam vala már Nagyságodnak, s akkor még nem tudtam, hogy másfelűl ugyanakkor Fridrikék *) is megütötték, — azok is jól megzaklatták, s nyertek de ugyan nem ítélhetném 300 veszedelmeket az két felekezetnek, hanemha elszéllyedve, az parasztság vesztett volna bennek. Tegnap Károli Uram felé volt az zsákmányja, ha volt, mert erre azólta semmi ki nem gyütt.

Nekem volna oly conceptusom: mivel az futrázsra igen erőssen mégyen ki, az pratsofton (Bereitschaft) kívűl nem sok maradhat az táborán; ha vija az várost, Foldvocht micsuda megemészti, — midőn kimégyen futrázsra: az táborát kellene megütnünk két-háromfelűl, s valamelyet hagyni az futrázszsal bajoskodni. Azért írtam már többször Károli Uramnak: közelétsünk egymással, talám érkezik gyalogunk, az ki nélkűl nehéz lenne, mert szekerek közt hallom táborát. Késni sem jó ezzel: mert az gyalogom, az ki gyűl is, félek, eloszlik; sietni sem, míg nem occupáltatik az aprosokkal jobban az dragonyossa. Ma gyütt Hevesbűl és Pestbűl vagy 300 puskás, Rozsnyórúl másfélszáz. Nógrád vármegye ezerrel bíztat, — azokot ha ott érné Nagyságod, magával hozhatná, és Rima-Szombat, Zólyom vármegye s Hont derekassan toldhatná, kikre ódalaslag expressusit bocsátván Nagyságod, siettethetnék.

---

*) Borbély Fridrik, szintén híres portyázó tiszt; Palocsayval szökött volt le az Imperiumból.

Nagyságod méltóztatik parancsolni: merre gondolnám alkalmatossabbnak Nagyságod jövetelét? Noha maga mutatja is magát az út, az ellenségre nézve is, én is úgy ítélném: legalkalmatossabb volna már Nagyságodnak igyenessen Rima-Szombat- s Tornallyának gyünni; mert ha azalatt az ellenség Kassátúl akár fel, s akár alá tanálna fordúlni: útja Nagyságodnak alkalmatossan esik akár utánna, akár Rozsnyó s Lőcse felé eleiben, ha arra, — ha Tokaj felé, az Szározvölgyön mellesleg; de arrúl nem is gondolkozom külömben, hanemha Kassa s Eperjes birtokával, az Varannó-völgyén igyekeznék le az szüretre. Az mely napra tudhatnám Tornallyára érkezését Nagyságodnak: mindgyárst udvarlanék akkorra Nagyságodnak magam is, s az circumstantiák mutatnák meg az többit.

Úgy tetszik, megírtam már, Kegyelmes Uram: Rubiconnak higyjük Kassát, ha azt meggyőzi békével az ellenség. Én, Istenemben bízva, csak reménlem, itt veszthetjük, ha jól fogjuk ezen ellenséget; s ezt Isten megszígyenítve, semmivé lesz Starnbergh! Tehet ugyan, ha keménnyen folytathatná Forgács Uram operatióját, fordítást: de nem hiszem, már félbenhagyja Esztergamot, az míg lehet tőle, *kinek kevés üdüt adok.* S ha Forgács Uram operatiója Esztergamnál által, Senténék tanálja vinni az ellenséget, azért, hogy hát megűl szorítsa, — nagyobb lárma lesz belőle; mert velem már úgy akart vala egyszer bánni Haister, — övé volt, igaz, Újvár, Nyitra még akkor. De, csak ezt adná Isten kezünkben: nyicsoho az többi! Antal Úrnak egész instructiója; csak azt nem látom benne: ha megveszik Esztergamot, hová legyen az túlsó had? Vagy, viderint ipsi, az lengyelként? Fata viam inveniunt.

Abaúj vármegye inclusáján csudálkozik Nagyságod? Kegyelmes Uram, nem Abaúj, hanem Liptó vármegye vala az, s nem is csúda, mert két közben vadnak most, annyi ide, mint oda az segétségek, s azért remittáltam Nagyságod parancsolatjára: hová látja Nagyságod nagyobb szükségét? Én, az mennyire itt látom az dolgot, már Forgács Uram elmenetelivel is inkább hinném: Árva, Liptó menne Szepesben, — kitelnék onnan legalább is 2000 puskás, három is, ha Okolocsáni Mihály Uram akarja; álljon Nagyságod tetszésén!

Az selmeczi jesuvita erős helyre vette magát; az lőcsei

is azt írja az bodókői tisztinek: pro opportunitate temporis mutet consilium. Kezemhez akadt levele ex insperato. Talám Kegyelmes Uram, pronunc curae majores pellunt minores; igen erőszakkal folyna ez most; nem kell remittálni, csak non recordari. Semmit se parancsoljon Nagyságod, — s eo facto parancsol Nagyságod semmit, az azt váró commissarius uraiméknak, s hiszem, látom: mindenütt csak egymásra néztek eddig is!

Vojnovics, látom, nem fél az vízbenhalástúl, bátran járja az tengereket; féltem az horvát száraz tengertűl, vagy az törökök evedzik meg az interesben, addig facit mentiatum: lasz laufen! lasz laufen!

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Csáki András viseli magát Erdélyben; ímé, levelét alázatossan accludálom, *) s instantiáját recommendálom.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, néhány szava titkos jegyekben.)

143.

Tornánál, 5. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Noha semmi újságot Nagyságodnak nem írhatok, kit utulsó levelemben meg nem írtam volna: mindazáltal nem akarám udvarlásomot elmúlatnom.

Az ellenség constitutiója csak egy formában vagyon; egyedűl azt bizonyossabbnak tudom már lenni, hogy az téglaszíntűl lövi az várost, 4 ágyúval kezdve, most hárommal, de az szökövények hatnak mondják. Az citadellábúl bumbázza. Az mieink keménkednek; vadnak beszédji holmi béres, micsuda. afféle német táborrúl szökőknek: már kétszer kicsapván az várbúl az mieink, levagdaltak az németekben.

*) Ma már nincs itt.

Miólta az hegyek közt megzajgatták zsákmányossát: azúlta erre egy sem gyütt ki, hanem mind az Hernát mellé kapott, Károli Uram felé; onnan mit tesznek neki? nem tudom: mert ma negyednapja semmi levelét sem vettem; hírharang zeng ollyat, hogy vasárnap az zsákmányossának dandárját is megindítván, az akasztófáig vágták; adja Isten! Úgy mondják, Bik László akadt beléjek, segétségért küldött: Diák Ferencz, Nádaskai érkeztek, s úgy indították meg. Sed necdum authenticum.

Itt Isten megáldotta jó hírzengéssel az tábort: mert igen megverték az németet az esztergami sáncznál, — Pálfi is elveszett, Győrnek szaladt az német, — még penig az elmúlt héten! Annyira titkolom, mert féltem az hadat; már is egy előtti hírre megkezdették vala: Ebeczkiébűl ment el százig, Gécziébűl sem igen kevesebb. Most gyűlnének az idevalók, istentelen prédálások után, kit már Szalai széltment hada követ most.

Mind tegnap s mind ma készszen várom Károli Uram váloszszát, hogy mehessek ő Kegyelmével szóllanom, s együttal az német táborát is kinéznem; mert csak szeretném felvernem, mikor futrázs az többi.

Reménlem, ezen levelem Rima-Szombat táján fogja Nagyságodot tanálhatni. Az Nógrád, két Hont, Zólyom vármegyei gyalogság, csak bár conjungálná magát Nagyságoddal! Kívánok minélelőbb udvarlanom Nagyságodnak. Maradván mindenkor

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

144.

Tornánál, 5. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Estvéli doboláskor hozták Károli Uramnak ezen levelét, együtt Keczer Uram levelével, kiket alázatossan megküldtem

Nagyságodnak. *) Azután veszem más levelét Károli Uramnak, hogy ma Gönczre ment, s oda vár, — az mint is holnap idein megindúlok magam is, s útamban megvizsgálom az ellenség situatióját, s azon leszek, tehessek oly rendelést, hogy valamely próbák adhassanak szívet az várbélieknek is.

Azt nem capiálom, hogy nem javallja ő Kegyelme egyezésünköt: mert hiszem így is igen lassan csípjük!... Semmi sincs abban is, az kit ma írtam az vasárnapi próbárúl. Az hegyeknek szokott, azt hallom, az zsákmányos. Már ugyan tegnap bocsátottam innen az vármegyék gyalogi közül válogatva, az kiknek kedvek volt, egy jó emberrel, mintegy 400 hajdút, s előre mást küldtem vala Szepsi s Jászó táíkára összeszedni; már, hallom, vadnak ma közel ezeren együtt, kik az hegyeknek mentek ez étszaka beállani próbára.

Most üzeni portásom: semmi ki nem gyütt ma is; hanem éjfél után és hajnalban szörnyű lövések voltak mind kívül-belől. Ugyan rettenetes lövéseket tésznek; nem tudom, mellyiknek fogy el előbb az pora?!

Míg odajárok, reménlem Nagyságodnak közeljebb érkezését, — bizonyossabb relatióval udvarolhatok Nagyságodnak; addig Budai Uramot hagyom itten az hadak között, de holnap ha nem is, holnapután jókor megint itten leszek, s azonnal megyek Nagyságod udvarlására. Azalatt is Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

145.

Tornánál, 10. 8-bris hora 1. meridiana, 1706.

Kegyelmes Uram!

Csak közel táboromhoz, megtérő útamban, veszem Károli Uramnak, ímé, accludált levelét. Meglátja Nagyságod, mely hamar változik az megrekedt embereknek reménségek!

*)Egyik sincs már itt.

Így bízzunk Muránhoz s a többihez is. Nem azt sürgeti Károli Uram, hogy segétsük, — hanem, ha kihozza-í az népet? Én már írtam ő Kegyelmének, hogy Nagyságodnak megküldtem az levelit, és accludáltam Radics Uramnak egy consolatoria, bíztató levelet, Nagyságod érkezésével, s kértem az Istenért: ne praecipitálják magokot: mert Nagyságod hírit hallván, azért premálja most őköt az ellenség. Valóban, nagy búban valék, míg ideérkezém; de már is itt igen hallani az lövéseket, — és így, ha volt is ostrom, hiában volt. Míg ezt írom, 12 öreg lövést hallottam már ülésemben.

Kegyelmes Uram, innen az gyalooságnak 3 nap kell az bémenetelre; pór, paraszt oda nem megy, s itt kinn sem tesz magánossan sokat. De, akár mint s hogy disponáljon Nagyságod, — jobbnak látom az gyalognak itten készszen létit; azért megírtam Otlik Uramnak: holnap csak béindúljon ide, az ki úgy is nem Agtelekre, hanem Petrihez szállott, — onnan idejöhet. Talám, Kegyelmes Uram, egy étszakára meg lehetne itt harmadik liniában az Nagyságod hada? Mert az ceremoniával csak telik az üdő; úgyis kiment az had azon frai-portákra igen, nem tudom, bégyün-í? de ha Nagyságod váloszszát nem vehetem: csak itt egy fertály-mérföldnire szállítom hátom megett. Majd meglátom, ha küldhetnék valamely gyalogot Károlihoz előre; de az igazán csak stuka na raz lesz, — osztán semmi. Adná Isten, bár inkább ma végezné Nagyságod az látást, — talám holnap Szádváron alól Szilashoz elérkezhetnék Nagyságod.

Megvallom, igen féltem Kassát most már; s hát osztán?.... Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Éppen most gyüvének ide szökött németek; ez elmúlt estve gyüttek ki; azt mondják: Rabutin ma akarja ostromlani lajtorjákkal, — s minden ember neveti köztök az táboron, *(én nem!)* 3000 gyalogot mond. Ma reggel kellett volna az ostromnak lenni; nem is tudom, mi lehet? mert szüneti nincs az ágyúlövésnek, — merő salve, egymásután, szünetlen, miólta

elgyüttem. Csak elhiszem, ha próbálja s nem succedál: többször nem próbálja! Talám, mint az cserebogár, kitojja magát egyszersmind, s meghal azután. Lövés alatt fasinokbúl hídakot vettetni az árkokon: kemény munka, s könnyű oltalma, — csak legyen vélek az Isten irgalma!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.; a zárjel közti pár szó titkos jegyekkel.)

146.

Tornánál, 10. 8-bris 8 órakor estve, 1706.

Kegyelmes Uram!

Bezzeg, nem kis búval evém meg ebédemet; mert, az mint írám ma Nagyságodnak: szörnyű szapora lövések hallattak itten, az ki nagyobb, s majd hihetetlen: az apró salve-lövések is meghallattak, szörnyű sűrűen. Azonban egyszer hertelen minden lövés megszűnt, sem ágyú, semmi. Csak elvéltem vala már az dolgot, — de majd 3 óra múlván ismég megindúltak héba-húba az ágyúlövések; bonum signum in malo.

Most ismét veszem Károli Uram levelét. Valóban voltam rajta: indíthassak gyalogot, de, csak látom, nincs haszna mezei had nélkül. Valamely örömmel várták Nagyságodot s az hajdút: ollyan örömmel készültek; de, hogy magok menjenek, — nye turbujsza! Sem porok, sem ólmok, et quod majus: sem kedvek. Hanem, úgy hiszem, Kegyelmes Uram, az szükségét látva, nem fogja bánnyi Nagyságod, én megírtam: Csajági és Szinnai Uraimék magok hadát meghányva, csak elkészüljenek. Otlik Uramnak is megírtam: holnap ide Komjáti és Nádaska közé szálljon, s ott várja Nagyságodot. Hátom megett fertály-mérföldnire jobb lesz Nagyságodnak megszállani; lássuk, mi lesz két-három nap belőle? Magam is kimegyek majd holnap közikben, és Csajági-Szinnaiékot elhozom, s innen is reátöltöm ezer emberre, s még marad is, mert van 3000, s 700 csak köztök az puskás. De már idein Borsod is itt lesz. Marad annyi, az ki az palotásokkal és Nógráddal megint jó lesz együtt. Momento res consistunt.

Vitáliust küldtem, hogy Nádaskaiékkal megegyezve, tegyen étszakai lármát ez éjjel maga, holnap együtt.

Hiszem Istent, Nagyságod praesentiája consolálni fogja az hadakot. Én azonban maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

147.

Tornánál, 11. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezék egy rabbal Vitárius embere. Ma reggel napkelet elütt, mindennémő készülő-fújás nélkül, csak az rosztfúvásra, Kassát elhagyván az német, egész táborostúl megindúlt, és egyenessen az kőhíd felé, az Hernád mellett lement, meddig? s hol száll? még nem tudom. Van 4 apró, két öreg portám oda, most ismét igazítok nyomában 2000 lovast. Alig várom Nagyságod érkezését: mert másként magam mennék most az ódalának; csak Isten hozza Nagyságodot szerencséssen!...

Akarám hamarjában hírré tenni Nagyságodnak. Még ugyan elfordúlhat Eperjesnek is, és erre is, ha akarja: mindazáltal Istenben bízva, úgy hiszem: Nagyságodnak jövetele szabadította Isten által Kassát. Domini victoriae, quod Deus facit. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

148.

Tornánál, 11. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Már ezen katonaember által bizonyossat érteni méltóztassék Nagyságod, az ki Kassánál volt, az német tábor helyén, kassaiakkal is beszélt. Csáni hidakhoz szállott az német tábor,

— már az elhatta mind az erperjesi útat, s mind az erre valót; hanem az gönczi hídra mégyen, az Hegyallyára szüretre, avagy Szaláncznak által, Ungvár, Munkács s Máramaros felé, megtudjuk holnapi indúlásával: mert tudom, nem rostogol; azért meg is írtam Otlik Uramnak: holnap futrázsra se bocsásson. Ha Nagyságod idein érkeznék, ugyan meg is indúlhatnánk.

2000 gyalogot válogattam, és indítom reggel előre Csajági Urammal; ők is ketten Színaival telnek talám 500-ra, az mint ma mondák. Már én elküldtem Kassára is. Írtam (ha el nem kapják levelemet) Szemerének: Kenyheczivel elütte járjon, s égesse az malmokot. — Csak Isten hozza szerencséssen Nagyságodot; kit kívánva, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

149.

Kegyelmes Uram!

Megérkezvén, veszem Radics Uram levelét; szóval üzenték: az Istenért, tegyek köztök dispositiót, — hihető, az magahitt hajdú indisciplinát kezdett. Megírom ezennel: ha Nagyságod holnap bé nem mégyen is, magam bémegyek közikben. Réteit, hajdút küldeném, kenyér nincs, Csala nem is remél; írtam Kassára: süttessenek az tábor szükségére is; mert másonnan nem reménlek. Szekereket innen kell küldenünk bé érette. Még sem tudom, hová szállott az tábor? Ezen hadnagy maga gyütt Kassárúl, tegnap küldtem volt, — magát küldtem Nagyságodhoz, ismét hozott hat lovas németet, kik magok szöktek; azt mondják ezek is: ma azon indúlt, az merre gyütt, s Tokajnak mégyen. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

Tornánál, 12. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Igen jó volna, ha Nagyságod méltóztatnék Szendrőben küldeni még ez étszaka, és az üres arterelia lovas-szekerekben minél több lehetne, gyünne ki, — ha kenyérre kaphatnánk, jó volna azokon kenyeret vinni utánnom is, velem is az lovas hadnak; mert most is attúl félek: holnap Szemere s Nikháziékot vissza- vagy széllyelhajtja az éhség, s innen is fris hadat kenyér nélkül hogy indítsunk? Szendrőben igen kevés liszt van, onnan sem sok telik. Curírt kellene Darvasékhoz is küldeni: vegyék fel az egri pénzt is; mert igen félek az fogyatkozástúl. Ha csak egyik Darvas volna bár itt most!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

150.

Kegyelmes Uram!

Szirmai Péter Uram szolgáinak elsőbb hazugságát, lehet, az másik máskínt toldja. Még semmi hírem nem érkezett, az ki confirmálná, Lúczhoz-é, vagy Tokajhoz ment az német? Ha Lúczhoz ment ma: tegnap rostogolván, holnap is mégyen, s ha Szederkénhez száll: ott meg nem üthetem, nékem is mellőzve előznem kell Emőd felé.

Nagyságod ha mégyen, csak Szikszó felé mégyen is, az én nyomomtúl nem messze jár Nagyságod. Igen kicsin marsokot menvén az német: könnyű lesz Nagyságodnak azt megelőzni mindgyárst, mihelt megtudjuk útját, kit most Lúcz, s onnan vagy az Tisza, vagy az Sajó váloszt el. Nem múlik rajtam, Kegyelmes Uram, az szapora tudúsítás, mihelt közeljebb mehetek. Azalatt Károli Uram is, Csajági Uram is megegyezhetnek Nagyságoddal, mert holnapután Szederkénnél rosztogol. Ónodban fog futrazsírolni. Igen meg vagyunk, Kegyelmes Uram, szaggatva, — tovább érünk most lassan. Hamar menve az kenyeret elhagyjuk, elűttünk semmi sem lesz; majd rakásra gyűlünk, mandrót kiáltunk, mint az czigány-gyermek! Most is mennek; nem tudom, hol maradt 2 sereg? Késsen el az kenyerem: zajog a had.

Nagyságod commissariust küldjön előre Egerben, et cum expressione modalitatis: hol szerezzen s mikínt? mert ott

nem sok liszt van, malom semmi. Ez lesz most fundamentuma, mert külömben semmi sem lehet. Ezzel Nagyságod kegyelmességében maradok

Nagyságodnak

Enyiczkénél, 18. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, körülnyírt kis félíven, negyedrétben, s. k.)

151.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Portám előtalálván ezen hadnagyot, kit Szakmárÿ Uram hozzám küldött, — hogy az német hollétéről bővebb relatiója lehessen Nagyságodnak: ímé, alázatossan odaküldtem. Azon nyomban pediglen hozák ezen inclusát is *), melyből méltóztatik informáltatni Nagyságod, Tokajhoz való meneteléről az ellenségnek. Egyébaránt Szirmai Péter Uram külömbözőt beszél, de csak a tegnapi relatiókból.

Úgy látom ezekhez képpest, ott lepte a fákat Tokajban a német, mellyeknek elvitelére Károlyi Uram nem is érkezhetett. Nem is annyira a szüret kedvéjért gondolom odamenetelét, mint a fák alkalmatosságáért. Ottlétében pediglen már, nem látom alkalmatos módját, hogy innen a lovas haddal tehessünk kívánt próbát ellene, hanemha a gyaloggal. Nagyságod azomban tudván jobban azon földnek constitutióját, — el fogom alázatossan várnom kegyelmes parancsolatját. Non obstante eo pedig ezennel indúlok Csanálhoz, mihelt a kenyeret az hadak közé osztatom. Maradván ezzel is

Nagyságodnak
Jó Kegyelmes Uramnak

Encsnél, 18. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

*) Ma már nincs meg semmiféle inclusa.

P. S. Hogy annyival a mennyivel közeljebb eshessem Tokajhoz: nem Csanáloshoz, hanem Aszalóhoz megyek ez éjjel, Budai Uramhoz közeljebb esem, kiért ezennel elküldtem, oly véggel, hogy megegyezhessem véle; s a mellett küldtem bizonyos portát is ezennel, az ki megvizsgálja: mint s hogy fekszik az német? s ha lehet, az gyalogságnak is menne végére, hol van, s miben van? — ha egy értelemmel lehetne valami próbát tennünk rajta. Az zsákmányja, elhiszem, Bodrokközbül lészen már, s megveti hídját, hogy túl is zsákmányolhasson; malmot is kapott ott, csak elhiszem, és azért is megnyugszik ott.

Nagyságod parancsolhat s disponálhat minden felül, és ha bocsássak-é kemény portát?

(Eredeti, félíven, negyedrétben; csak az utóirat és aláírás s. k.)

152.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod méltóságos levelét alázatossan vettem. Megírtam tegnap is Nagyságodnak: azért gyüttem erre, hogy már praevie küldött 3 portámnak s úgy Budai Uraiméknak itt van hagyott helye, s annak is, kit az hajdúk felkeresésére küldtem; másképpen sem tudom, hogy Szerencs 3 mérfőd volna Tokajhoz; Monok is annyi, — annyival több, hogy az szerencsi hídra kellene menni, kit az német elhánt.

De ugyan magamnak is azon szándékom, hogy most Halmajnál megállapodom, majd gyünnek portásim, s azokot sem várva: már ki van Ebeczki, Rétei János és Nikházi rendelve egynéhány száz lóval recognitiójára az ellenség situatiójának, s azt keresni, hogy megegyezhetnénk-í Csajágival? s micsuda módot tanálnak az megütésben, vagy azzal, vagy több gyaloggal? Ittem, micsuda helyeket keresnek lesnek? hajdút is állítva, a nélkül is.

Én azonban estvére bémegyek Monokhoz, s oly helyre állok, hogy engem megtérve ott tanálván: akármellyik felekezet vagyis mód szerént való próbára reáérkezhessünk virradtig, az mint Isten az alkalmatosságot mutatja; s ha nem le-

het, magam is az bekecsi partrúl kinézem, s Nagyságodnak hirt teszek több gyalogért.

Arrúl, Kegyelmes Uram, nem is gondolkozom, hogy Szerencs- vagy Lúcznak térjen vissza az német: mert ma is érkezett Nagy Mártony portárúl, — Tarczalon is belül volt tegnap, s azt mondja, hogy az Zúgban, Lök felé, az mint az mi hídunk volt, szörnyű favágást, koczogást hallott, s nagyobb s apróbb lövéseket is hallott arra, aprót ugyan felesset. Az táborhelyén penig holmi kocsis bújt meg: azok is azt mondták, úgy értették, Löknél akar általmenni az Tiszán. Nem építenék ezeken, ha előre két nap nem lakott volna az német már Tokajban; de, csak elhiszem, tanált híd-alkalmatosságot, futva hagyván ott Károli Uram az fákot.

Nappali próbát, ha Nagyságod parancsolja, én teszek bizonyossan; de annak, akármint is, szaladás az vége, mert az rácz nem űzi német nélkűl, s ha három les meghajtja is az ráczot: az németre hajtja, s közel az fészkéhez, s az ha megindítja az utulsót, — juz potim! Egész gloria, ha az utulsó dandár nem harczolva, léptetve hozhatja el az hadat. Ellenben, már Károli mint járt; itt is essék valami, — mi marad ad spem refocillandam Nagyságod körűl? Hanem, igenis, szeretném gyaloggal, s étszaka; csak azt tartom: már is általkapott az portássa az Tiszán, mert 3 nap hidat vetni nem mesterség neki.

Ezzel maradok
Nagyságodnak

Halmaji mező, 19. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

153.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem méltóságos levelét Nagyságodnak. Esze Tamásék, nem hiszem, ma érkezhessenek Monokra. Igenis, nincs több 3 mélföldnél Tokajhoz: mert kettőnél sem több; ide ki egy, ki fél mélföldnek mondja Monokot, — majd

meglátom. Most is hozának egy németet, de semmit sem tud, mert bujkált Szerencs körül. Már Nagyságod kegyelmes parancsolatját értvén, azon leszek, tétessek próbát az gyaloggal, kiváltképpen haugyan megértem, hogy költezni akar. Külömben, ha Nagyságod írása szerént csakugyan Budának tanál fordúlni, — kétszer nem próbál az hajdú; az lovas ugyan reáér most is az gyalog mellett, s ezután is, csak akarja!

Nagyságod, Kegyelmes Uram, méltán nehezen szenvedi mindnyájunk rosszaságát; azt mondom magam is: nem hadakozunk, — csak háborúskodunk.

Forgács Uram nékem is ír, s látom, nem igen fent van.

Károli Uramnak úgy van Keresztúr körül híre: általment az Tiszán; nem hiszem magát, az ki Liszkán, Bényén iszik, az sem ment. Nincs, Kegyelmes Uram, egyéb mód benne: ideire kell várnunk az órát. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot.

Nagyságodnak

Halmajnál, 19. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

154.

Halmajnál, 19. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ebeczki Uram elbocsátása után érkezék vagy 3 tállyai ember, kik ma gyüttek el Tállyárúl: azok az táborát az németnek az Mézes-Mál alatt mondák lenni. Valami német szökött tegnap oda, Jantónál van az hegyen, azt mondják, hogy mondta volna: nem tudja, ha Löknél vagy Dadánál mégyen által az Tiszán? Ez semmi: de azon törődöm inkább, hogy az hajdúságot Bényén hallották lenni, Károlit Liszkán, — és így az hajdúsággal való próbában nehezen lesz valami, hacsak vakszerencsére nem gyüttek le az hegyeken.

Szalai vicéje Pongrácz most gyütt vagy 30 lóval: semmi katonát nem verhet össze, mind csak az hegyen van, ott dúlja egymást. Illyen az hazabocsátása az hadnak! Azt látom, az cselédes szökik bocsáttatlan is, de így elszéllyedve az cselédet-

len is szajház, nem is reménlem gyűlését, míg helyre nem száll, hazúl nem hajtják. Már bégyütt Vitárius is húszad magával.

Még Budai Uramrúl nincs hír: ha nem ment-é Lúczra? Én majd elmegyek Monokhoz, meglátom: hol lehet szállani? mert ott nincs víz, az mint mondják, hacsak az síkra ki nem száll az ember, az hová Tokajtúl ellátszik az tüze. Ez penig csúnya szajhászó had, — majd megöltem ma is bennek: míg Ebeczkivel kiszaggatták az katonaságot, széltment az többi zsákmánra, szőllőre; hogy kergettük: úgy szaladt, mint az ellenség elűtt, csak nem tért meg, széltment; kevés zászló van húsz katonás. Majd bégyünnek; ha későn is, csak elmegyek. Étszaka jár csuporton, s akkor is egy puskalövéstűl megzúdúl, — rettenetes elfajúlt.

Én Károli Uramnak csak azt írtam: mit csinálok? de ő Kegyelme mitévő légyen? semmit sem írtam, — az Nagyságod parancsolatjátúl fog várni. Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Midőn ezt írom, Kegyelmes Uram, veszem íme Budai Uram levelét. Az költözése csak imaginatio még; nem hiszem, ha akarja is, hogy tudhassa Budai Uram.

A levél hátlapján:

Majd el kezdem hinnyi, hogy költözik az német: mert most üzeni Nyárádi, — az kit indúlásomkor bocsáttam az portára, — hogy ugyan csak az Mézes-Mál alá szállott az német, és az rakomazi sánczban túl látszott feles marha, s étszaka tüzellés is. Vagy az hidat veti, azalatt az rácz portán nyerte az marhát, vagy költözik. Most kellenék Károli Uramot hallanom: megmondám! lám mondám, oda lesz Döbröczön! Már indúlni sem mér, maradni sem tetszik.

Bénye rakva kapitány nélkül való katonával. Szirmay borait kivonták az zászlók eleiben, úgy ittak; pusztít széltiben minden házot, az templomot is felverték, — pogánság! Jó volna Nagyságodnak valakit arra küldeni.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

155.

Monok, 20. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma hajnalban veszem utulsó levelét Nagyságodnak, s azután majd 2 órával Károli Uram levelét, melyben includálja Nagyságod méltóságos parancsolatját. De azon ő Kegyelme levele engem inkább confundál, minthogy: mit akar? mikor, s mikínt? semmit sem ír. Azt sem tudom: ha lovassal is akarja-í, lehetne-é? Mert, ha lovassal is lehetne, úgy hiszem, Tállyára azért gyünne: egyezhessünk legalább az értelemben, — megint föl ne verjék egymást, mint minap, portásink. De Bényére ha mégyen, nem tudom: ez-í az, ki elűttem van Szerencsnél, vagy az túlsó? Ha az túlsó: nem akar próbálni, — mert hiszem, talám nem lakik Tokajban az német! Én mindgyárst küldtem Mikházi Uramot Tállyára, ha nyomában akadna vagy Károli Uramnak, vagy az gyalogságnak: hozzon bizonyost, tudhassam mihez alkalmaztatnom magamot.

Ebeczki Uram megtért; látta az tüzeket távulrúl, de az gyalogságrúl oly hírt hozott, hogy tegnap Károli Uram ordere szerint az Bodrokközben ment, — azon Nyúzó hadnagyja mondta, az ki az ordert vitte az gyalogságnak.

Nyárádi meggyün, s hitire elmondja: az hol Montecuculi feküdt, az Kőhegy előtt, az árkon túl, az én táboromon belől fekszik. Károli azt írta: Kereszttúr felűl fekszik. Ma gyüttek hajdúk az hegyrűl; azt mondják: költözött tegnap s ez éjjel a német; más katona gyün túl Bóné felűl: Eszláron Bóné, s nincs hídja az németnek. Majd megválik, mit hazud már, az ki majd gyün! Hitemre, keserg az lelkem.

Itt mind alkalmatlan helyen vagyunk, mind penig se széna, se víz; majd elválik, mit hoz Mikházi? addig csak készszen leszek mindenre.

Az felső dolgok iránt parancsolja Nagyságod csekély opiniómot: de nem ír Károli Uram semmit; talám elfelejtette. Nagyságod sem parancsol specifice. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós, m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

156.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Ide való érkezésemtől fogvást semmi bizonyossat nem hallhatván az német constitutiójáról: kiküldtem egyik hadnagyomat megvizsgálására; de attól is még semmi tudósításom. Hanem Mádra érkezvén, ott találá Esze Tamást hadával együtt, ki azt izené, hogy azonnal bocskort köt, és rajtamégyen az német táborán, ha kivált mezőben volna, megüthesse hátúlját.

Ezentúl pedig megérkezvén másik emberem, a ki ez elmúlt éjjel a Szarvas-szőllő alatt lévén, kilátta a németet egészszen helyben lenni, kivert sátorokkal; sőtt ma reggel nagyobb része a táborának sok szekérrel Tarczalnak indúlván, ott egészszen megszedte a szőllőket, s azzal estvefelé be is takarodott táborára; kinek egészen való takarodását be nem várván azon emberem, eljött onnan.

Ehhezképpest úgy gondolom: ha ma a szőllőket szedte, holnap szűrni fog bizonyossan; mire nézve még, úgy látom, az próbatételnek nem múlna ideje, csak lehetne egyes értelemmel hozzáfogni. Fogok azért Nagyságod parancsolatjától várnom alázatossan, s mindezekről Generális Buday Uram által bővebben izenvén alázatossan Nagyságodnak, maradok

Nagyságodnak

Monoknál, 20. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Midőn subscribálnám ezen alázatos levelemet: érkezék Mikházi Uram Károli Uramtúl ezen levelekkel, kit is magát küldtem azonnal Nagyságodhoz; de abban semmi sincs, az mit ő Kegyelme (Károlyi) ír. Nagyságod méltóságos levelét is ím, veszem. Tállyai híre ő Kegyelmének az löki híd; hogy gondolja?! Tokajnál otthon van most német uram: tábora, fája ott, — s Lökön kössön hidat? Nincs bizonyos híre az hídnak; ma penig az tábora helyben volt. Éppen most érkezik patrolírozója az szerencsi vígyázó seregeknek, kik lő-

dözködtek is Tarczalnál. Rácz, német, szekér mind ott vót ma az szüreten.

Én, Kegyelmes Uram, az mint az circumstantiákbúl látom, semmit sem bízom hajdú uram próbájához. Nagyságod ha megírta: általmenjen, mondva hazud az általvágyó porta holnap, és így vége lesz az historiának. Hanem küldtem most Nyárádit közikben az hajdúknak, és mint üzentem? hallotta Mikházi Uram. Ha holnap estve lehet az próba: kirendelek vagy 3000 lovast innen melléje, ezeret az Taktaközre, és magoktúl az hajdúktúl várhat ezeknek lármájok; ezt megvárva, — ha lesz is, ha nem is, — hiában suglódom. (?) Nagyságod mit parancsol irántam?

(Eredeti, félíven, negyedrétben. Az utóirat és aláírás s. k., maga a főszöveg Ebeczky Samué.)

157.

Monok, 20. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Most, étszakai tíz órakor veszem alázatossan méltóságos levelét Nagyságodnak. — Brunix Uramnak, látom, sok rántz van levelében, melynek kifejtését talám Rabutin segéteni fogja.

Mikházi Uram által alázatossan írtam Nagyságodnak mindenekrűl. Már mindenfelé póstát bocsáttam, az tetőre is Tokaj felé; ha elmernek-e? mehetnek-é? Mert az már csak bévett szokás: elmentem volna!... De már úntalan zörgetem őköt az tetőért; vólt is egy hadnagyom tegnapelűtt. Már az hajdú ott van, ha odament, — ma eleget lármáskodhatott volna Tarczalnál, nyert volna is eleget. Az lovasnak nincs leshelye másutt leshez, hanem az Taktaközön, az futrázsra; de az is tövében van úntig.

Én, Kegyelmes Uram, igenis, itt leszek délig, ha Nagyságod magát múlatni akarja; mert délig nem is gyün reportumom. Én ma is elmentem volna örömöst Nagyságod udvarlására Mikházi Uram helyett: de inkább kívántam parancsolatját várnom Nagyságodnak. Azt ugyan igen akarom: ha közeljebb érve az reportum Nagyságodot, maga tehet Nagyságod

bölcs ítíletet az dolgokrúl; de, igen khalti Kuchel az én szekerem *), — mindazáltal örömmel udvarlunk mindnyájon Nagyságodnak. Kinek is kegyelmességében ajánlván magamot, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

158.

Monok, 21. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ihon az »lám mondám«, hogy kapva fogja kapni Károli Uram az alkalmatosságot, Nagyságod parancsolatjábúl! Nincs híre Csajáginak, s hivatja Eszét. Nagyságodnak az vízen írja, Eszének az szározon az három hidat; hihető, tudja, hogy Esze hajdúi látták az vizet! Én nem látom levelébűl, hogy próbáljon Esze, — noha Károli Uram utulsó levelét utánna s nyomában küldte az elsőnek Esze Uram, (azért is jegyzettem őköt) de semmit sem írt, hanem az makány mondja, meghadta neki: ha ott nem éri, Tokajhoz vigye utánna válószomot. Kibűl magyarázható: majd elmegy próbát próbálni, — mintha akarna próbálni!

Én ugyan megírtam Eszének: jobb már összevárniok egymást, mert így sem egy, nem kettő lesz belőle. Micsuda dispositiók ezek?! De nem csuda, mert az hódban is most van az ecclypsis!

In omnem casum küldöm mindgyárst Rétei Jánost Gönczi Jánossal vagy 600 lóval, próbájokot lesni, ha lesz, kit nem hiszek, ők is lármáskodjanak; ha semmi sem lesz: álljanak bé lesre Kereszttúrnál, azon szajhászó ráczon próbáljanak, kikrűl Tamás (Esze) is ír. Mert azt mondják az makányok: az Kereszttúr s Tarczal között való országúton áll egy sereg strázsája az rácznak mindenkor. Az Taktaközen jártak lopódó katonák: mind mellettek ment ma ki egészszen az rácz és német-

---

*) Tábori konyhaszekerét érti.

ség zsákmánra, — azután éppen az marhái lopódtak az Tisza mellett: de semmiképpen hídját nem vehették észre, s igen sárosnak, nádosnak mondják az berkeket s ereket; hacsak jó kalaúz nem lesz, onnan feles had bé nem csaphat. Szőcs János sem gyün már, mert az Tiszántúl éri levelem Károlit. Most sem tanálok kalaúzt. Gunderfinger hat lóval gyütt bé, s azt mondja: nem akarnak gyűlni az katonái, s azok ha tudnák inkább másnál.

Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

Nehezen hiszem, Kegyelmes Uram, árthassunk itten az ellenségnek; az mint látom, vagyunk körűle, s ő erős helyen.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

159.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Adom alázatossan értésére Nagyságodnak, hogy a mely portával kiküldöttem tegnap estve Rétey Jánosékot, az, Mádon összeakadván az ráczokkal, beléjek bukkant, és noha mindgyárt összepuskáztak: de megfelesedvén rajtok az rácz és feles német, a mieinket mintegy álgyúlövésnyire meg is űzte, s azután, ugyan csuportossan, megtértek, noha egyébaránt odamaradt még valamely közűlök.

Mire nézve az küldött hajdúságot már meg sem indítom az többihez addig, míglen jobban ki nem tanúlom: mi maradt el a magunk felekezetiből, s mi nem? Kiről is Nagyságodat reggel alázatossan tudósítom. Maradván

Nagyságodnak

Monok, 21. 8-bris éjfél után, 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

Golopi hídnál maradt Rétei János az vele való haddal mégeddig.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, csak az aláírás és utóirat sajátkezű, a többi Ebeczky Sámuel főtitkár írása.)

200.

Monok, 22. 8-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Megérkezett Rétei János. Midőn Mádra az gyalogúton nyomúltak bé: mindgyárst meglátták, és az piarczra verekedtek hamarjában; csak rajtok rohant az ellenség, s mihelt lövést eresztett, megszaladt az had; mégis, nem igen messze űzte, gyalog esett több, csak úgy vonyódnak bé, — hanem az Szegedi Kis Miska még oda van, mondják: levágták, zászlójok is oda van az szegedieknek. Azt mondják: volt 3000 német, de hiszem, soknak látszik az étszaka! Már hová lett az német? nem tudom, de felgyújtván Mádot, elhiszem, megtért, meg is térhetett, az mikor volt virradtig is az táborára. Az istrázsámra hallott az puskázás: elmentek recognoscálni, s most küldöm Gönczi Györgyöt megtudni: az hajdúsággal Esze Tamás hol van? mert talám elfogták — úgy hiszem — az étszakai levelemmel makányjait, kik tudták: megyen az porta, — azért állott ollyan kész lesben az német, az ki talám az hajdúság hírit hallván, azokra gyütt volna.

Nem hiszem én, Kegyelmes Uram, teljék valami tokaji próbában; haszontalan is erővel vinni rajta (hajdút) ennyi akadék után. Nem is lehet ezt az szegény parasztot *) így vaktában küldenem, nem tudván már hírit Eszének is s másoknak is.

Azonban már nyelvet is fogván tőlem: itten nem szalmázhatom tovább, ki sem jó mennem kiljebb; nem tanálok jobbat, hanemha csak Dobzsához megyek, — onnan is reá érek, s elütte leszek Nagyságodnak. Ha parancsolja Nagyságod az Taktaközre valamely ezer lovast küldenem az zsákmá-

---

*) T. i. a népfölkelést.

nyost lesni, meglehet virradtig Dobszától; avagy csak apró, próbáló portákot bocsássak? elvárom Nagyságod parancsolatját. Maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Tiszántúl küldött portám most tér meg. Szerdán reggel kezdette az hajóit hányni Rakomaz iránt.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

201.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Ideérkezvén a táborra, kevés vártatva beérkezék Szőcs Ferencz hadnagy uram katonája, ki által azt izente ő Kegyelme, hogy ugyan valóságossan egy hidat általkötött volna már a Tiszán a német, más hídja pedig fele munkában légyen; helyét mindazáltal a katona megbeszélleni nem tudta. Azomban a Tiszának túlsó partján egy német kocsist fogtak volna ott a mieink, kit megexaminálván, azt vallotta, hogy az gyalogot, a sót és a bort mind szálakra igyekezik rakatni a német, és úgy Szólnok felé bocsátani. Tegnap étszaka pediglen három álgyúlövést hallottak a táborán.

Midőn azért e szerént való relatióját Nagyságodnak alázatossan meg akartam írnom, maradok

Nagyságodnak
Kegyelmes Uramnak

Dobszánál, 23. 8-bris 1706.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Ideérkezésemtűl fogva már három rendbeli kíváncsikos portást csináltam, két-háromszáz lovas egyik-egyik. Nyárádit is expediáltam vagy száz lóval Balogh Istványnyal az hajdúkhoz, és Bik László 5 companiával lévén Kolopnál (Golop), meghadtam: jól vígyázzon Nyárádi üzenetire; ha tehetnek az hajdúk próbát, — tegyenek az lovasok

lármát; ha penig most nem tehetnek: Nyárádi megvizsgálván az helyeket, állítsa lesben az gyalogot, s Bik Lászlóval próbáljanak, úgy, hogy az gyalogra csalhassák az ráczot.

Beszéllettem Szent-Péteri Urammal is, ki Csobádhoz javallja szállását Nagyságodnak; holnap reggel meglátom.

Kókó! De, ha az gyalogját elbocsátja: másfelé is csaphat, nemcsak Döbröczön felé az lovassa!

(Eredeti, félíven, negyedrétben; az aláírás és utóirat s. k.)

202.

Méltóságos Fejedelem!
Jó Kegyelmes Uram!

Az lovas hadakkal reggel megindúlván, dél tájban érkeztem ide (Jász-) Szent-Györgyhöz. A gyalogság peniglen mind az essős időre nézve, úgy a marsnak nagy volta miatt, alig hiszem, ma elérkezhessen: mert Hatvantúl jőve, csak vagyon ide hat mérföld.

Én ideérkezésemmel magam investigáltam, s beszéllettem azokkal, kik az ellenség felé béjártak; de, Kegyelmes Uram, azt mondják: a ki lement, kétezerig való lehetett; szekereket is a mint látták s felvehették, száznál több nem igen vólt, s két taraszkot vitt magával; a ki peniglen Szólnokhoz béjárt vólt, öt-hatszáznak mondják, de mi constitutióban hadta légyen? fortificálta-é? hagyott-é több népet benne? — ki nem tanúlhatták valóságát. Tegnap hajnalban indúlt meg, s elhiszem, mivel tegnap folyvást ment: ma a Körös mellett fogott rosztogolni. Azt is mondják, Kegyelmes Uram, nemhogy hajókon Szólnokbúl ment volna ki valami: sőtinkább látták, onnan 4 hajót vontattak fel; de volt-é valami rajtok, vagy semmi sem? nem tudhatják. Fát, szénát hajón hordat bé a Tiszán túl.

Hogy azonban az gyalogságnak ide való fáradsága haszontalan ne légyen: ugyan a szólnokiak közűl küldöttem bé, a kik még az étszaka meg is térnek; elválik, mi reportumot hoznak? Azalatt is azonban, míglen a gyalogság érkezik: szintén most actu vétetem számban a lovas hadakot, és sequestráltatom: ki operatióra való? ki nem? A provisióval is las-

san érkeznek ide, — még semmit sem hoztak; úgy látom azért, holnap még nem udvarolhatok Nagyságodnak.

Magamot ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

(Jász-) Szent-György, 16. 9-bris
1706. hora 5 vespertina.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Éppen most érkezék az gyalogság, majd megszáll az puszta házoknál szározkodni; de kenyér semmi nincs Darvas Uramtúl; talám elérkezik az is holnapig.

Veszem, íme, Gunderfinger levelét; nem lehet másként igaz az kettő, hogy 13. is, 15. is indúlt Nádudvar felé az német: hanem, hihető, szokása szerént előjárója volt, az ki előbb ment két nappal, hogy ott lepje valahol az népet. Úgy hiszem, az rácz is megtért: mert ezekkel zászlós és sereges lovas ráczot nem láttak, hanem holmi hullongót, és gyalog ráczot. Hitre beszéllő ráczok kérdezték az hajókrúl: hány rabot fogtak az mieink? s hun az rab kapitány? Hihető, az dánus rabokat tiszteik kérdeztették; s azt mondta az rácz: volt 600 az hajókon, — alig tért meg 100. Ha csak annyi rab van nálunk: hová lettek? talám az Tiszában hántuk? mert az testjeket sem tanálni. S mondta Fridrich: maga hánta magát, mint az béka, az vízben!

Az szálokot ugyan csak lebocsáták azután Szólnokhoz.

(Eredeti, egy íven, in folio. Az utóirat és aláirás Bercsényi s. k. irása, a többi Ebeczkyé.)

203.

Kegyelmes Uram!

Már másik levelem elvégezése után vettem alázatossan méltóságos levelét Nagyságodnak, együtt Károli Uram levelével és czédulkájával.

Dobszának dobszó válosztja hanemha valóságát, (így); mindazáltal speculative, sic argumentor:

Azt mondja Ebeczki: nem Rofftúl csak, hanem még mikor az vízimesterségek volt, akkor szakadt el az német tábornak egy része, igyenessen Karczag-Újszállása felé, s rácz sem mutogatta már Roffnál magát annyi: ergo az aradi rácz Leffelholtczal ott szakadt el; quod sic probo: ha aradi s péter-váradi és dánus nép mind együtt lett volna itt Szólnok körül, többnek kellett volna lenni, mint az mennyit mieink 2000-nek látnak, s rácznak többnek kellett volna itt lenni; sed quia itten csak 2000, s rácz lovas nyist, gyalog valamely: ergo itt csak Nehem, az peterováradi gyalog ráczczal, s bácskasági hullongó, és az dánus. — Objectio 1-ma: Csak dánus is több 2000-nél: ergo nego illatem! Probo illatem: Quod videtur, non est in existenti visus realiter. Az mint tapasztalom: nemcsak szemmel, — szívvel szoktuk nézni az ellenséget! Az nyúlnak az mufedli is szelindeknek látszik, — az medvének az Rolan*) is piszli volna. Kis Miska, Dobis nézték: nem soknak mondják; nézte volna más (kit megnevezek ad coram) háromszor 2000-nek mondta volna! És így akár azt higyjük: több 2000-nél, akár, hogy már nincs több dánus, — utrumque licet.

Objectio 2-da: 12-ma írta Illyés elsőben, hogy az igari tónál hált, s Nádudvarnak ment, s most 15. írja ismét Gunderfinger, hogy akkor ment Nádudvarnak az német Egyektűl. Hogy repült? — Replica. Lehete ollyan híre: Károli Aradnak ment, most in fine, valamint in principio campaniae cselekedett; et hoc imaginatione: bu (wo) iszt der Karoli, dasz man khain Curuzzen sicht? Was gültsz, der Däufel hat im insz Ratzen-Land geführt! Úgyis Várad felé vitte volt Tamás Uram az Eszét. Ergo, man muisz forszorgen, — hajda az aradi Commendant (Löffelholtz) az ráczokkal Dobozhoz!

Quod ad igari tó attinet: meglehet, hogy Rabutinnak előjáró hada volt, az ki Nádudvar felé Szoboszlónak ment, és azt az bagázsiával követte Egyektűl 15-ta Rabutin, ugyan Nádudvar felé. Feltette magában Rabutin: Károlyban mégyen, ha Károlyi Erdélyben nem bocsátá! De, hová lettek az öreg-ágyúk? — toto jest! Mert azt mondták kürti parasztok:

---

*) Roland, a regebeli óriás Roland értetik. (Vagy a szintén óriás Roland-szobrok ?)

ezekkel nincs több 2 kis taraczknál. Ergo, vagy az kocsikon vitte bé Szólnokban, vagy kompokon, vagy az Tiszában hánta Probo. Ha sohova sem vitte? Az úton nem hatta, ergo, in forma.

Doboznál rácz tábor? Rácz-Tököli? rácz tábor? Nem is látom, micsuda tábor lehetne más, az visszamenőnél; mert ha Kanizsáig (Kis-Kanizsa) vágták az hatezer ráczot, — nem gyütt Arad felé az Száva-Dráva-közi, nem erre menne az péterváradi; itt penig péterváradiakkal beszéltek hitre.

Doboznál rácz tábor? Miért nem írja male Bóné Uram: alúl gyütt-é, földjül ment-é oda? Hiszem, nem esett perpendiculariter Dobozra az égrül, mint Luciper pokolban!..... Hiszem, az rácz-világnak nem Doboz az centruma, mint pokol Plutónak.

Rácz tábor Doboznál? Hiszem, szökött had, bocsátott rácz, — mind tábor! Mondták is az desertorok is, rabok is: elbocsátják az ráczot. Még az némettül is pénzen vette már Füredněl is (Tisza-Füred) az marhát az rácz, — primus testis Máriási, hogy azt mondták. Sic sem, sic tam. Ennél tovább én eszemmel nem láttam. Ha mégis Doboznál rácz tábor? Kurvanyja!...

De Károli azt írja nékem: Rábaköz, Szigetköz, Szamosköz, — jó kis köz egymáshoz! Talám azt tudja: Szeben Apátiban *) bújt!... Mikor erre tartja az német az ló száját: nem tudjuk elhitetni véle, hogy reánk néz a német; ha sírunk is mint az gyermek, hogy az tyúk ránk néz: csak csígat hát megül bennünköt. S most már penig Nádudvartúl, vagyis Doboztúl bélát ódalt Szamosközben az német. Verje agyon Szamosig, — semmi sem megy belé! Ego interrogavi: de bizony avangvardiában mégyen elütte, az munkácsi Krajnyára szállítani az népet. Bolond bizony Rabutin, ha Károli nyomán keresi az quártélyt! Májusig mind mégyen utánna — sem éri bizony az hauptquartírt!

---

*) Ócsva-Apáti: Károlyi szamosközi jószága, melyet Rabutin pusztításaitól félt vala, holott Rabutin czélja, legalább Bercsényi hiedelme szerint, a Pekry által Szebenben ostromzárolt erdélyi német megsegítése volt.

Régen óhajtja vala Károli Uram az tatár bástyát*) a Dunántúl: de majd otthon kezdi el, ha hozzá fog; majd quidquid Mármarus? cum inter et Tÿbiscum amnem, ad terminos usque Transylvaniae terra continetur, — mind puszta, ut incolae verae »pusztai katona« dicuntur. De, hiszem Istent, semmi lesz belőle, mert ihon most is:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane, —
Divisum imperium Karolyi Rabutinque habebunt.

Én azt gondolom, ha kenyerem későn gyün, sem késnek ezek; talám még jobb lesz, ha úgy mehetnének ezek: mikor azon 2000 németke már Szegeden innen járna, — érnék utúl az pusztában, magok hírivel obses; be jól esnék! Megírattam, az jászok holnap hazaszálljanak; ha kocsikot kaphatnánk, be jó volna! Megválik, mennyi kenyeret hoznak?

Ezzel maradok

Nagyságodnak

Szent-György, 16. 9-bris 1706.

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

N. B. Minthogy már Roffon feljűl, Szőllős táján vált el egy része az tábornak, — az mint túlnan járt porták referálják nyomát, kiben akadtak, — vizsgálom útját az aradi rácznak Szőllőstűl, az ki Füreden alúl volt egy mérfőddel, ment igyenes útja:

Szőllőstűl Kenderesnek = 3 mérfőd;

Túrkevinek = 2 mérfőd;

az egei réven, vagy az ladányin által, az Körösön gázlóban = 2 mérfőd;

igyenessen Békésnek = 1 mérfőd;

onnan Doboznak = 1 mérfőd.

És így tészen 9 mérföldet Szőllőstűl Doboz.

Vclt az vízi-mesterség Rost táján 7-ma, vasárnap múlt egy heti; másnap ment által az portás, harmadnap már az

---

*) Tatár bástya = szaladás, minthogy a tatárok nem szoktak várakra szorúlni, inkább futásban keresnek menedéket az ellenség elől. Így Károlyi is 1704- s 1705-ben Dunántúl.

nyomot tanálta csak. És így, habár vasárnap indúlt is: 9 mérföldet elmehetett csütörtökig, úgymint 5 nap, ad 11-mam, — 12-ma gyühetett el Károlihoz az híre. Hic est rácz tábor!

Optime defendi thaesim, meretur imago; gratiosus juvenis, erit baccalaureus!

(Másfél íven, negyedrétben, s. k.)

204.

Szent-György, 17. 9-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Nocte pluit tota, redeunt talpasii mane, —
Divisum imperium Karoli Rabutinque tenebit.

Ezen egész étszaka s most is igen nagy esső esik itten, — elhiszem, ott is. Kire nézve, látom, az szegény hajdúnak semmi haszna; másként is, csak ez éjjel tudtam meg, hogy már talám negyednapja ma, mikor némely hajókot s talpakot Szólnoktúl lebocsáttak, s csak elhiszem, hogy az mi le akart mennyi, lement. Ebben az locsos üdűben semmit sem mehetne s tehetne az hajdú, s mikorra halladna azoknak Nagyságodhoz való megtérése! Azért, majd bévárom az szólnoki portát, ki már is visszaüzent, hogy az étszaka egy szólnoki zászlótartó másodmagával az puszta városban éppen az prófuntházig bélopódott, az Tisza révét is megmászkálta: sohult semmi német tábornak, hídnak, hajónak jelét sem láthatta, 4 vagy 5 hajónál többet sem vehetett föl az parton; berdó-kiáltást csak két helyrűl hallott, s több istrázsáját sem arányozhatta.

Ma hajnalban ismét bé akartak állani, hogy bizonyossabbal térhessen meg délig. Azután, hacsak valami oly bizonyos ábrázatú szükségét nem látom az hajdúnak, még ma Alattyán s Mihálytelke felé visszaszalasztom az hajdút, — jó ha holnapután éri bé Nagyságodot az táboron, ha ma indúl is.

Az katonaság próbájának is mind az üdű, s mind az pusztaság nagy ellentállója. Eleget beszéltem szegedi s más tisztekkel: de, hogy az Ráczországra most már messze lemehessenek, teljes lehetetlenség; elbéczézvén *) az üdű az hadat,

*) Így-e? vagy »elbecsűzvén«? nem lehet kivenni.

az pusztában maradna fele is, étlen-szomjan, víz- és hideg-vetten, semmi fejiben. — Hanem, ugyan csak kedvekre nem hagyván, azon állapodtunk meg, hogy már ezentúl lemenő németnek Gyűnél vagy a tájon Tápéig kell általgyünni az Tiszán, és így, ha ma elérkezik az kenyír: még estve megindúljon az válogatott lovas had, (kibűl negyedfél ezeret kitölthetek), igyenessen csak az Tisza mellett menjenek, s jó előjárókot vigyázóban bocsátván, úgy, hogy maga bíztában, lustossan költözvén által Gyűnél az német: ott egy istenadta szerencsére üssék meg, s ha mit tehetnek neki Szegedig. Mert Szegedtűl, az mint Szabó János mondja, innen sem élése, sem módja az járásnak; túl szokott az török földjén, Becsén is alúlig mennyi, és ott vált Kis-Kanizsának ismét által. Nehem is azon gyütt fel; az gyalogja, mie penig vízen ereszkedik, szokása szerint, le Szegedtűl.

Ezen próba is igen vakszerencsébűl áll: mert ha az üdű megakasztja az eb-németet Szentes és Vásárhelyben, — elfogy az kenyere az katonának, (s annálinkább az kedve,) meg kell térni. Kedvekre hadtam ugyan az rácz nyereséget: de azt mondják az szegediek, oda bizony hiában bíztatom, mert hacsak Szintát, Szabadkát, Kanizsát, melliket fel nem veri, — ott semmi sincs másutt; ha mélyebben akar menni: két hétre is kenyeret vigyen. És így, ne vel hoc intentatum maneat, quod contingere potest, eligazítom őköt, ha kenyír lesz, az németlesésre Szegedig, — hadd próbálják! Noha, ha így kezdi tovább is esső uram: lesz szüksége az jó quártélyra katona uramnak, ha januáriusban hasznát akarjuk venni másutt.

Hanem arrúl gondolkoztam Kegyelmes Uram, hogy, az mint Gundelfinger írja, csak 15. indúlt Egyektűl az német Nádudvar felé; Károli Uram hada nem tudom, mint fog rajta? előzi-í? mellőzi-í? De most az üdű maga adná kézben azon ellenséget. Nem jó volna-í Diák Ferencz, Vitárius, Gundelfinger, és Mikházi hadával az nyomában bocsátani, által az Tiszán? ha volna hol s mikínt megkönyerezni. Az való, hogy elérve elérnék, nyerve is eleget nyerhetnének, — mert látom, Isten most adta az óráját német uram veszedelminek egyszer! Csak elhiszem, nem lehet Szoboszló, Döbröczen, mellik oly puszta, hogy meg ne fenekeljék ezekben az üdűkben, csak az

üdű jobbúlása reménsége alatt is. Ott őrli az essőben, valahol az házokban daráját, s égeti nádját, mert tudja: ha indúl is, veszni indúl. Mikor megkenyerezhetné Nagyságod ott az hadot, s előmben gyünnének: megegyezhetnének Diák Ferenczczel és az Vitárius is ittvaló 3 seregivel; mert az való, ha még visszavár Nagyságod engem, abban is vesz az üdű. — Egyébaránt, ha Nagyságod Károli Uramot errűl írásával admoneálná: most teheti le egyszer az panaszt!

Azonban míg megtérek: kenyeret készétsenek Gyöngyösön. Elviszem magammal Diák Ferenczet, s ezen hadaknak, úgy iránzom úgyis, Zemlén, Ungh, Beregh ha lesz quártélyjok vagy házájok, míg összeverik magokot. És így, midőn Nagyságod elindúl: ezek menjenek fel az Tisza mellett, s ha valahol megfeneklését értik az németnek, csapjanak által utánna; s ha látják: nem éri kutya, mert gorzó (sic), — oszoljon kiki az Tisza mellől haza, és összeszedvén magokot, csuportosson gyűjenek pro certo termino statiójokra. Kedvessebb is lesz most, míg meg nem únja, keveskéig hazaoszlása Vitárius, Gunderfinger és Mikházi hadának ; össze lehet most, ante discessum csinálni őköt. Orosz Pálnak is jobb aránt esik, ha melléje gyűl maga hada, s úgy megy, ha mennyi kell.

Ergo, secundae cogitationes quandoque meliores: jobb talám ezen utulsó paragrafussa írásomnak; csak süssenek Gyöngyösön!

Gunderfingernek én váloszt sem tettem, nem is kell. — Nagyságod méltóztassék megparancsolni az istrázsákon: ha ott keresnek engem az levelek, ne hozzák utánnom, mint ezeket, hanem Nagyságod méltóztassék parancsolni váloszt, az kire szükség. Én azonban Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k,

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

205.

Szécsén, 22. 9-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma estve 7 órakor, midőn az hadak s vármegyék között való rendelkedésim után, ezen alázatossan annectált propositiómot *) készéteném, vettem alázatossan Nagyságod mai (napon) költ méltóságos levelét.

Megvallom, Kegyelmes Uram, nehezen lehetett *hinnem ezt, kit voxolnom nem lehetett. Csudálom, regularis Generális Uram* (Forgách) *hányja az non citato-t; így kezdve, könnyebb végét várom.* Én ugyan Nagyságod parancsolatjára mindgyárst írtam az feleségemnek, — jóllehet, *nem kívánhatnám talám: általunk híresednék elsőben.* (T. i. Forgách elfogatása.)

Én, Kegyelmes Uram, mindeneknek rendben vételiben semmit sem múlatok; már is Borsodtúl kezdve, vagy inkább Zemléntűl, ezen propositiómnak első punctuma szerént, egész Barsig inclusive mind az hadi dispositiók, commendók és statiók iránt való dispositiókot és expeditiókot elvégeztem. Orosz Pál, Csáki Mihály, Bertóti István Uraiméknak is az ordereket elküldtem: maga divisiójának commandója quártélyjában gyűjön kiki, kit designáltam juxta punctum primum annexae propositionis. Már csak Antal Úrnak praesentiájára van szükségem; ugyan írtam már ő Kegyelmének: Bajnóczra gyűjön, s ha már nem praemittáltam volna staffétámot, — inkább magam mennék közikben; de talám még alkalmatossabban fog esni így, mert addig vehetem ezen expressus, azért küldött katonák által Nagyságod méltóságos parancsolatját, legkiváltképpen az regularis hadak iránt való kérdéseimre, s folytában mehet dispositióm. Az postírungot is könnyen regulálom már, csak az ellenség statussát tudhassam; de az igen bajos, hogy ma gyütt onnan Bezzegh tiszti hozzám, azt mondja: nemcsak ott, de már Bajnóczon is az magam lovai is szalmát esznek.

Károli Uram levelébűl látom: Döbröczön jele az német-

*) L. a levél végén.

nek; nagyot kerül Szamosközre!... Talám jó volna, Kegyelmes Uram, nagy provisiót parancsolni késziteni Tokajban s az bodrokközi Tisza passusi mellé, Zemlén, Ungh, Sáros vármegyékbül. Egerben hogy legyen, adtam ma 12,000 forintot Darvas Mihálnak; már ezzel éppen 60,000 frt csak az kit följövetelemtül fogva adtam Darvas Mihály kezéhez.

Orosz Pál Uram commandója alá rendeltem az maga, Mikházi, Krucsai, és Kenyhéczi ezereit, és ad 1-mum Decembris mustrájokot, — talám addig quártélyjokban gyülnek; 15 nap van adva az mustrálásra.

Az mint látom Károli Uram írásábúl, nem tudta ő Kegyelme, hogy az Tiszán innen is lehet vermet ásni: azért égettetett kelletlen is. Nem kelle több ő Kegyelmének Bík László s Ilosvainál, — s már kell; de hiszem, csak úgy kívánja, mint maga hogy készült, s nem gyütt. De mi, ha lehet, ne készüljünk, hanem hír nélkül menjünk majd, ha ideit s módját látjuk, úgy bizony confuse nincs haszna; hiszem megvígasztaltatik majd, ha érti Diák Ferencz Uram általmenetelét.

Ebeczkiék is rebus sic stantibus, minél előbb gyünek, annál előbb veszszük hasznokot; csak lássam az cassát, s értsem parancsolatját Nagyságodnak: nem hagyom hiában veszni az napokot; nem is lehet instituálnom addig a postírungot jól, míg az hadak meg nem érkeznek és bé nem telepesznek, de az meg lesz már csakhamar. Semminémő difficultást nem látok az vármegyékben illyen móddal, az mint rendeltem; Nógrád tája kérve kéri az hadat, hogy ő eltartja. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Forgácsné, szegén, tudom, mindgyárst elmégyen Nagyságodhoz: *de talám elöbb hozzám gyün; ha mit parancsol* Nagyságod: *mit javalljak?* quasi ex praeviso, — méltóztassék Nagyságod *magátúl úgy parancsolni írásával,* kit legalább magának *megmutathassak,* notificálván, *hogy így van, és* inter reliqua elgondolható: netalán az *Asszony kíván odamennyi,* azért, — etc.

Krucsai ezerének ugyan destináltam az statiót: de már nem tudom, mint gyühet belé? Orosz Pál és Keczer Uraiméknak ugyan megküldtem helyét s nevét: de revocálni nem lehet most; majd mikor annak ideje lesz, akkorra most parancsolni Károli Uramnak nem volna rosz, vel saltem propter cassae et lustrae ordinem, tudhassa a 9-bri már magát hová tartani, és ne csudálja Károli Uram, ha az Regulamentumot, lustralis ordót, cassae regulatiót et quid simile annak megküldöm.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel írva.)

Melléklet.

Az Méltóságos Fejedelem eleiben terjesztett propositiók. Szécsénbűl, 22. Novembris 1706.

Primo. Az Generálisok quártélyját indifferenter köll-e érteni, avagy azoknak csak, az kik az campaniában actualiter szolgáltak? Az mely Generálisoknak sive in excubijs, sive in stationibus commandójok lészen: most azoknak az hadak között köll quártélyjoknak is lenni, és csak az pausáló Generálisok lesznek az Generál-Stáb mellett. — Lesznek penig már destinálva az commandók ez szerint:

1-mo. Mareschallus Generális Eszterház Antal Uram, ibi-ubi.

2-do. Az Dunántúl való operatiókra: Generális Bottyán Uram.

3-tio. Esztergam s Újvár között való postírolt hadaknak, s az Dunántúl való communicatiónak folytatására Újvárban	Generál Eszterház Dániel, vagy Andrásy István.
4-to. Az Fehérhegyen túl való postírungokban, sine bagazia, ad commendatis	Brigadéros Ocskay László.
5-to. Kecskeméten, Pest, Heves, Borsod és pars Nógrádban lévő corpus mellett	Brigadéros Berthótÿ István.
6-to. Pozson elein, s az Kis-Duna mellett való postírungoknak commendójára	Brigadéros Balogh István.

7-mo. Bars vármegye körül, az karvai Duna mellé vígyázó hadak közzé, in Comitatibus Honth, Bars, Esztergam, pars Nógrád, pars Nittra	Generál Csáky Mihály.
8-vo. Nittra, Bars, Threncsén vármegyékben lévő hadak között	Generál Buday István.
9-no. Zemlín, Beregh, Ungh vármegyékben való hadak között	Generál Orosz Pál.
10-mo. Az regularis hadaknak szükséges quártélyokban Generálist rendölni közékben, az ki excessusira is s computusira is de praesentibus et futuris vígyázhatna; és így talám meglehetne . .	Generál Gyürky Pál.

11-mo. Lehetne még az Dunántúl, Sömegh tájíkának helytartóságára rendölni Sömeghre valakit, az ki Bottyánnal öszveláthatna; kirül Antal Úrral is köll beszélenem.

12-mo. Ezeken kívül mennyi pausáló Generális légyen? megmutatja listájok; kik közül kiket köll az Generál-Stáb mellé applicálni, ad occasiones paratas.	Generál Andrásy István, György, Pál, et sexcenti alij. *)

Secundo. Exurgálni fog oly difficultás, hogy az főtiszteknek, exceptis etiamsi Generalibus, több lovok s kevesebb szolgájok, mintsem portiójok lészen; nem jobb-é pro confusione avertenda, mint eddig, kinek mennyi szolgája, s mennyi lova? azt placidálni; mert egy az, hogy okot adunk az tiszteknek az kereskedésre és qvártély-fizetésre, más az, hogy in concreto kevesebb bizonyossan az tisztek obveniense egy regimentben, mintsem regulált portióinak száma; de azt nem értve az regularis hadrúl, mert magános kérdés.

Tertio. Mikínt tétessék fel regulamentum az regularis hadnak qvártélyjában? azt Nagyságodnak specialis parancsolatjával köll declarálni: ha in effectivo statu assignáltassanak-é minden napra? kenyerek, húsok kiadásával — kit az gazda megfőzni tartozzék, — megelégedjenek-é? és így egyenlőn tartassanak-é az több hadakkal, avagy mivel légyen distinctiójok? Az tiszteknek oralis portiójok in integro adattas-

---

*) A három utolsó szó Bercsényi s. k. írásával van odatoldva.

sék-é ki? Quoad equiles nem lesz eadem ratió több hadakkal, mert inkább superálhatják azoknak tisztei lovok száma, contingense az mezei hadnál. Azért is jobb talám portiószámra regulájához regulálni.

Quarto. Nem jó volna-é Gyürki Uramot vagy Andrási István Uramot, ha általjön, az regularis had közé qvártéllyos commendansnak tenni? Annyibúl is jobban esnék Gyürki Uram, hogy azonnal praesese is lehetne a számvévő commissiónak; mert Andrásy interesatus is, az mennyiben regularis.

Quinto. Tudom, sok baj vólt taval is az artelleriabéliekkel, fizetések iránt; mivel Lamottúl várnunk köllene: most mint légyen fizetések? nem jobb volna-é, az mennyin Újvár környékén vannak, Reviertűl vennék fizetéseket? Reviernek juxta calculum contingentis directe adódnék Selmeczrűl, s annyi híjával Lamutnak, s adna bár Revier Lamutnak számot.

Sexto. Az Dunántúl valóknak nagy disconsolatiójára lesz, ha ezen nagy füstő s kis pecsenéjő qvártélynak hírét meghallják, hogy őrúlok nem emlékezünk; azért nékik is írnya fogok, ha kimutatom, designálom repressive qvártélyjokat, s a mellett azt teszem: mivel in hostico túl nem lehetett, — innen van; ámbár tudjam is, hogy magok földét ellenség torkában hagyni nem kívánják: azért mindazáltal, az szolgálatra alkalmatlan, s beteges, sebes, s egyéb bagázsiáit küldjék által, sőt cselédjeket is azok, kiket az ellenség kiszorít, hogy az téli futrást s éhelhalást távoztathassák az quártélylyal. Egyébaránt is

Septimo. Én minden undensztpar (undienstbar) és bagázsia-hadat visszaszállétok, és az postírungot úgy rendöllem, hogy minden ezerbűl rend szerínt menjen; kinek alkalmatos rendit szabom én már, s megküldöm Nagyságodnak in hunc sensum, verbi gratia: három-három ezer lesz egy rakásban, — annak postírungban menjen harmada. Úgymint Géczi Óberster, Rétey Óberstlajdinantja, Szalai Óberstbochmaistere, és egy regiment formában együtt szolgálnak. Azokat más holnapban felváltja Rétey György Óberster, Szalai Óberstlajdinantja, Géczi Óberstbochmaistere, et sic ubique. Már úgy provideál-

tam: lehet circiter 4000 lovasunk in excubijs így. Mind meglesz annak succursusa is. Cor(p)de reserv setko.

Octavo. Az hadi törvények compilatióját felkerestetem: de, modum procedendi quis praescribet et compilabit? quem plus usus, quam lex dictare solet. Nedeczky Sándort próbálom meg interim Korvínival, fáradjanak benne.

Nono. Az regularis had iránt valamit Nagyságod fog parancsolni, írva méltóztassék s magoknak is intimálni: miben s mennyiben várjanak tűlem?

Decimo. Ha Isten segétett megtartani Kassát, — el ne veszessük a cassát! Azt látom, usque Senatum talám úgy marad: akorra készétek projectumot. Most hirtelen per reductionem regiminum confundálom az restantiákot: sem ő kérni, sem más computálni nem fogja tudni. Holhitter-kalmárrá leszek: zweÿ und dreÿ las ausz, überbit für mich! Új ezer: új fizetés, — legalább félmillium kongó zur besten! Ezt azért alázatossan jelentem Nagyságodnak: valahogy valami restantiakérő importunus instansnak ne légyen ellenkező példája, és ezen egész hadak már fizettessenek más hírével, ha csak addig is, míg már útban igazíthatom őket; hiszem, annyira vagyok én mindenkor Lónyai sógorhoz, mint ő énhozzám; csak tudjam: hol mi van? én valljam gyalázatját az igaz panasznak, s hasznát a lopásának hagyja fére bár a baltator uram; — de

Undecimo. Semmiképpen nem javallhatom kész munkát mundírnak csináltatásának; hanem szerezzenek, igenis, posztót, abát, vásznot, szőrt zsinórnak, kapcsot, czírnát, csizmát, söveget, nyerget, puskatokot etc.; csak assignatió: ennyi réf posztót, ahhoz ennyi font szőrt, vagy zsinórt, ennyi czírna, ennyi vászon etc. juxta proportionem. Már kiki qvártélyját otthon mondja, optime fiet, ego interrogavi et practicavi; minden positiónak futosó vásárbírája van, annak centesimalitás fizetése: ha sokat szerez, sokat nyér, — s hogy sokat nyerjen, sokat szerez. Beszterczén légyen Lónyay, ott lesz Benyiczky, ott Hellembach fon Semnicz, Consilium Oeconomicum; az mennyire parancsolja Nagyságod, annyira hozom őket.

Duodecimo. Az vármegyék impositiói iránt is úgy iratok Generális-Commissarius Urammal a vármegyékre, hogy pro avertendis confusionibus, az impositiókat a Novembri köz-

dék új computusra, az többi elmúltrúl computusra per Schrift mind Beszterczére jőjjőnek Generális-Commissarius eleiben, ugrassunk in ordinem saepius praescriptum..

Decimotertio. De kiváltképpen való panaszok vannak, Kegyelmes Uram, az sókereskedés megakadályozásáért. Most Gyöngyösen háromezer embernek sóért semmit sem adnak, mert valami Csányi mondja: meg van hagyva, míg az commissariatusság s ország szüksége ki nem telik, másnak ne adjanak. Az sem telik, — másnak sem telik! Tizedik sóért menne innen a szekér Tokajban, két-háromszáz, ha adnának. Nagyságod méltóságos szavaira emlékezve, úgy látom, éppen nincs ez hírivé Nagyságodnak.

Decimoquarto. Az Dunántúl való hadak fejérpénzes instantiájokat Nagyságod méltóztatik reám dirigálni. Azt mondják: in hostico nem kél ott más; azt mondám: in domestico nékem nincs más; hanem Nagyságod méltóztassék parancsolni, mitévő legyek vélek? Mikor ott bene valemus, lehet elutazni (sic) őket: de most ha lehetne erősíteni kedveket, jó is, s hasznos is lenne.

Decimoquinto. Az iránt is igen szükséges Nagyságod parancsolatja: eddig az regularisnak magános cassája volt, Nagyságod mellett való hadaknak is, noha (az Udvaron kívül értve) ott, s noha másutt fizették. Károlyi Uram cassája külön, az honnan már rectificatiója által az ezereknek, némelylyike innen esik az Tiszának. Az kassai szükségre is talám nem elég most az ottvaló moneta; és így méltóztatnék Nagyságod parancsolni: mennyire terjeszkedjem assignatióimmal? Mert én úgy szeretném, megvallom: Musterambt, 3-mal (Tricesimal?) ambt mindegy volna az házában, annyit tesz neki regularist, az mennyit mást fizetni; annyira van Orosz Pálnak, Krucsainak kinek, talám még Nyúzónak is Beszterczе, az mennyire Bezerédy s Kisfaludinak a Mura mellől. Igenis, lehetne Kassán is, Nyitrán is per subalternos az szükségekrűl provideáló cassa: de menne suo ordine az erogatio, s minden holnapban tabella solutaria, mundír mi kitetszenék; ez megérdemlene egy registratort.

Már, Kegyelmes Uram, nagyon megirtottuk az jó rendnek akadékos zanyétjátúl szabados földünket, már szántsuk,

forgassuk, vessük, baronáljuk, — úgy várhassuk végét munkánknak jó aratáskor; de különben eddig nem lehetett, mert nem arat az, az ki csak az zanét-szaggatás után veti magvát. Tavaly fuit prima classis Reipublicae, már elvégződött annalis cursusunk, egy kis vacatiót készöljünk ad majorem classim; csak adjunk üdőt az munkának s természetnek, — készül s terem mindent.

D e c i m o s e x t o. Az komáromiak iránt való némely leveleket adott Ráday Uram kezemhez, kik iránt semmitsem parancsolt Nagyságod. Mind ezen alázatossan proponált punctumira kérem s várom parancsolatját Nagyságodnak.

(Eredeti, két íven, in folio, Bercsényi hadi irodáján készült tisztázat.)

206.

Szécsén, 23. 9-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ma hajnalban indúlófélben lévén, vettem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét, Babócsai Uram által; kibül Nagyságod parancsolatját értve, kívántam alázatossan engedelmeskednem, jóllehet úgy hiszem, Eszterház Antal Generális Uram azólta is effectuálhatta Bottyán Uram általküldése iránt való parancsolatját Nagyságodnak, s nem is tudván, micsuda hadak lehessenek most ottan, az kik fogyatkozás nélkül általmehetnek? s másként is, volt előttem Eszterház Antal Uramnak küldött stafétám, — nem örömöst tennék confusiót; mindazáltal ugyan csak írtam mind Bottyán Úrnak, s mind penig Antal Úrnak, és rendeltem Bottyán mellé Somogyi Ferencz ezerét, hacsak az ellenség statussa megengedi, ugyanannak dijudicatióját bíztam Babócsai Uramra.

Eszterház Antal Uram regimentje iránt, Kegyelmes Uram, nagy difficultásom occurrált, nemcsak Antalra nézve: de leginkább, hogy éppen nem ösmerem Bottyánt regularis s még szabad széllel habozó haddal valónak: s egyébaránt is ollyan jó regimentet koczkára (Dunántúlra) bocsátani, kinek az disgustus és strapácza elég ellensége lehetne. Egyszer, de nem sokszor lehet annak járni, mint ők szokták túl. Másik az,

hogy sem tiszteit, sem statussát nem ösmervén, nem tudok ítélnem felőlök vagy közűlök; hanem Babócsai Uram is úgy ítélte, hogy most, ha szükség, bár csak maga menjen Bottyán ezekkel által, és azalatt maga mégyen Babócsai Uram Antal Úrhoz, vagy hozzám gyün, s ha továbbra is parancsolja Nagyságod: inkább alkalmatos válogatott tiszteket lehet commendérozottakkal küldeni, az mennyit fog parancsolni Nagyságod. Egyébaránt is, így történhető volna, hogy még fizetetlenségek (kit igen hánnyi mond Babócsai Uram) az üdűre nézve is *) zabolátlan szót ne okozna az regimentnél; s ha meg kell vallanom: nem örömöst kezdeném ezeken így orderezésemet, mikor tudom, tudják vagyis tudták independentiájokot tőlem, s reguláját ha observálni akarja: talám nem is lehetne obtemperálni, míg Antal Uram commandója alatt vadnak. Hiszem Istent, ha azon három-négyszáz most salválhatná őköt: ezután sem lesz késő; nincs is mitűl féltenem, mert Pozson felé való nyomúlását hallom az németnek, kibűl az Nyulason való postírolását is szabad gondolni. Talám, Kegyelmes Uram, nem volna rosz Antal Úrnak is általmenni, ha akarja, s úgy tehetne az jég fottáig jobb dispositiókot, kirűl véle is szóllok, s Nagyságod parancsolatját is várom.

Babócsai Uram brigadírossága iránt, Kegyelmes Uram, midőn az radosnai jószágot rendelni kegyelmessen méltóztatott Nagyságod, még csak akkor resolvált vala Nagyságod általam; sőt úgy is maradt vala mellette Nagyságodnak, Csáki, Petrőczi, s más ezerekkel is túl járván; én bizony annak hittem lenni, s úgy emlékezem, Sentén magának Bezerédinek is mondtam, midőn az brigadírosságot sollicitálta általam Nagyságodnál, — és így ez bizonyossan előbb volt; másképpen is öreg atyjafia, s hadi praeceptora volt ifiantan, nem hiszem, légyen iránta kérdése Bezerédi Uramnak. Cum recollectione írhatom, Kegyelmes Uram, az Méltóságos Fejedelemasszony kijövetelinek ideire tehetni bízvást napját expeditiójának; Bezerédi penig az anglusoknak Szeredben már búcsúzófélben létekor, mikor az hévízben (Pőstyén) mentem, akkor resolváltatott. Az Forgács regimentinek commendójátúl (Babócsay) írtózni kezdett, azért is, hogy igen roszszúl szoktatott hadnak

*) November hó már a téli szállásolások kezdete vala.

tartja: mindazáltal engedelmes alázatossággal veszi, s jár is ott elmém, (ha kitudhatnánk bizonyossan Bezerédi elméit) jó volna ő Kegyelmét Babócsai Uramot vagy ezer commendérozott s válogatott haddal áltulbocsátani Bottyán mellé, — úgy javaslanám igen; kirül alázatossan várom Nagyságod parancsolatját.

A karvai Duna communicatiójának megtartására, igenis, gondom lészen: de az elszéllyedt hajdúság arra későn gyűl, kirűl ugyan már is serio committáltam még tegnap, Szomlplatczot is rendeltem nekik, s magára (Szent-Iványi) Rafáelre bíztam Hontban. Mást pedig nem tudok rendelnem, mikor nem is tudom: ki hol van az hajdúkkal? Színait Nógrád táíkára tettem, Csajágihoz közel essék; azt turbálni nem merem parancsolatján kívűl Nagyságodnak.

Fekete István az zászlókkal is *) most vetemedék ide, ki is mégyen Nagyságod udvarlására. Az Nagyságod kegyelmességét jelentettem neki, hogy consolálni kívánja Nagyságod; de, Kegyelmes Uram, már egyszeri dolgát tekéntve, talám anynyira hertelen nem kellene tenni, — maga is contentáltatik az vice-kapitánsággal; úgy is ezen actuson Török István vicéje elesett, s vácál az tiszt, s úgy gondolnám, hogy Kisfaludi György ezerivel kellene összevetve regimentet csinálni az kettőbűl; csak elhiszem, úgy jó lesz, de így az kettő soha meg nem lesz. Ha Nagyságodnak úgy tetszik, csak generalibus terminis lehetne neki jelenteni: parancsolt consolatiója s accomodatiója iránt énnekem Nagyságod. Ego faciam, gondolom, hogy jó lesz; másként is, mind megőrűltek azok: mert recruttapénzt kérnek, fehért penig, az egész túlsó regimentek, 40—50,000 forintrűl álmodoznak. Nyúgodtam az pusztán, járva is hevertem, s heverve is aludtam: de már is két étszaka nem aludtam, s ma az sok pénzkérő gyütt reám. Majd több lesz az baj, mint fejemen az haj, — ellláttam előre!

Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

---

*) A győrvári ütközetben Balogh Ádám, Bezerédy és Kisfaludy László által nyert zászlók értetnek.

Forgács Uram adjutantja vala nálom; mondja: Vay Uram hírivel megyen fel. Megmondta, mikínt járt az Ura; *gyanítja Pozsont* *) *maga is, az mint mondja. Az Asszonhoz bíztatóúl azzal megy:* Nagyságod Vai Uram által üzente, *nem kívánja mortificálni, javára lesz!* Ego interrogavi.

Kegyelmes Uram, szaporodik az recrutta, ha *Miklós módokot* elhagyja is; Grőff Zicsi Pál, győri kanonok, — anagramma: no kanko, — comparet; azt mondja, recommendáljam Nagyságodnak, sine dubio; assecurálom Nagyságodot: kérte az váczi püspökséget: de nem adták neki; megúnta az stallumot, — Palotát **) kér! Ahhoz ugyan nagyobb jussa van, mint az krobóth tejfeléhez, mert amaz az apjáí volt, ez nemcsak magáé!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némely része czifrákban írva.)

207.

Zólyom, 25. 9-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ideérkező útamban vettem alázatossan méltóságos levelét Nagyságodnak. Az mi van írva, igenis, elég volna az mutatásra, ***) ha körűl nem volna czifrázva; de könnyen ellátnák azt, hogy nyilván több van abban az filegran-bötőkben. (Chiffre-k.) Még az volanter való inclusa is tanálhatott volna talám más útat magának. Én ugyan, Kegyelmes Uram, hitemre, nem gondolkozom semmirűl, csak egyedűl arrúl: az mennyiben lehet, ne sim *passionis reus* ****) *coram populo;* egyébaránt már is *sok az szánója,* ut octo árkusok telnének csak már is, ha fülemnek követje akarna lenni az kezem.

Az Nagyságod méltóságos resolutióit propositióimra

---

*) Hogy t. i. Esztergom ostromakor, a fejedelem határozott parancsa szerint, Pozsonyt diversióúl nem bombáztatta, hanem e helyett Austriában kalandozott.

**) Szójáték, a gr. Zichyek Palota-várával (Veszprém vm.), de a mely ekkor az ország fiscusa által biratott.

***) T. i. Forgáchnénak s fiának.

****) Forgách elfogatásában, melyet a közvélemény — teljesen hibásan — Bercsényi bosszúállásának tulajdonított.

értve, kívánok úgy cselekednem ; hanem azt nem értem, Kegyelmes Uram, in puncto 6., mikínt kell az fele-portióit az regularis tiszteknek pénzűl exolváltatni? ha ex cassa-í in sortem solutionis cum Quarterio computando, avagy ex stativis designatis leválja? Mert én úgy tudom, Kegyelmes Uram, az német regularis hadaknak nyári hat hó fizetése jár per flor. 3. portiója, s télben quártély, kit ha in natura felveszen? ha pénzűl is részét? de nem tehet több praetensiót az cassán. Ha penig ezen regularis hadaknak így is quártélyjok lesz, s tizenkét hóra fizetése is a parte, — duplán esik téli zsóldja.

2-do. Ha ezeknek így kell lenni, és ex stativis veszik fel fele-portiójokot: nem jó volna-í az mezei-hadaknak is tiszteit arra véve, az egész hadat az téli havaktúl elszoktatni? Kit, ha borocskát, serecskét, — az hol mi ital van, — rendelne ember melléje, (rend nélkűl is iszik kicsint!) és ad summum az mundírt imputálná ember két esztendőben egyszer, s mikor hogy; bizony, azt tartom, reá tudnám beszélleni az csendesűlésre és félesztendős fizetésre az hadat, — nagy beneficium lenne az cassának, felét fizetni, annak könnyebben, tanálnánk aztán módját.

Ezt, Kegyelmes Uram, *kérdetlen kellene kezdeni,* az proportióját az országgal rendeltetni, cum adjustatione praegravatorum.

Az 15. punctum által magam is úgy értettem, Kegyelmes Uram, egészszen úgy is cselekedtem itten; most is Nyitrán egyik subalternus perceptoratus, másik velem, harmadik túl járt Csáki István Urammal, ad exolutionem; csak véghez mehet az per assignationes, mikor tudja: hol, mie van? De íme, ki 8, ki 9. hóra panaszolja túl az Tiszán fizetését; sok dicitur nobis van a világon, s nincs sohul tűköre az cassának, hogy belénézhetne úgy az ember: magát is megláthatná, nemcsak másnak hol jár keze?

Ímé, Kegyelmes Uram, praesummálom alázatossan Nagyságodnak megküldenem ezen levelet váloszszával; ha Nagyságod méltóztatik jónak látni joco serium írásomot: hadd menjen. *Nem szeretnék bal opinióban lenni nála, de nem szere-*

tem exprobratióit; *) csak arra vallok, eleget írtam: most volna ideje, akarják akkor az Urak, mikor nincs ideje! Lám, nem gyün most, et reliqua homilia Alexandrinis papae.

Én azonban maradok, míg élek,

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrét, s. k., részben titkos jegyekkel.)

208.

Bajnócz, 30. 9-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Hogy ide való érkezésemtűl fogva Nagyságodnak alázatos írásommal nem udvarlottam, oka, hogy sehonnan semmi bizonyos tudúsításom nem érkezvén, haszontalan írásommal alkalmatlankodni nem kívántam; hanem, íme, Ocskai mit ír az feleségemnek, abbúl tanúlhatni többet az constitutiókrúl; és Generális Antal Úr küldte ma Babócsai Uramot hozzám, hogy holnap indúl maga is Csejtérűl hozzám, minthogy az regularis hadnak quártélyja designatióját eleiben küldtem ő Kegyelmének, hogy azalatt is bagázsiájokot indíttassa meg az designált heleikre, mivel azok imitt-amott szerteszéllyel vadnak elhánva, mások quártélyjiban ne akadályozkodjanak, kemény ordereket bocsátván, s mindgyárst hogy inquiráljanak utánnok. Nem tudom, Kegyelmes Uram, ha nem volna-í jó pro consolatione plebis, az eddigvaló képtelen excessusokrúl is inquisitiót instituálni, bizonyos közűlök is s más hadakbúl commissariusok s vármegye deputatussi által? Azon úttal megvizsgálhatná ember valóságát az képtelen terjedt panaszoknak, az tisztek ellen kiváltképpen, az kikrűl communis szó foly, hogy magok mondták: ne kéméld az rebellis kutyákot, csak meg ne öld! — és sok más mondta-mondta. Kirűl elvárom az Nagyságod parancsolatját.

Már én mindeneket rendben vettem, s az expeditiókot is

*) U. l. Forgáchot érti itt is.

írják, és csak várom holnapra hozzám Eszterház Antal és Csáki István Uraimékot, s azonnal mindeneket megküldök Nagyságodnak. Még csak az postírung rendelése híával vagyok, mert az ellenség statussát kell exacte tudnom. Üzente ugyan Antal Úr, hogy az német egészszen megtért volna Csalóköz- és Szigetközben; Samarjánál, Hédervárnál az Szigetközön, és Íberhártnál is sánczokot vetne, egyedűl Kapuvárot praesidiálta volna, — de még ez nem elég authenticum elűttem.

Az regularisnak regulája iránt én, Kegyelmes Uram, úgy gondolkozom: praeter formam tractamenti minden edictumok s regulamentumoknak egyezni kell. Az reductióját completatiójoknak sokképpen forgatom: de nem utulsó módnak látnám, Kegyelmes Uram, ha az mustra alkalmatosságával megvizsgáltatnék mindeniknek nemzete, és kijövésének circumstantiája, tisztnek úgy, mint közönségesnek; és valamint most az ezereket az vármegyék zsoldossival kipótoltam: úgy lehetne ezen regularis hadat is elintézni, féretévén secretumban az németet; in toto, az mint értem, 500 ha lesz az lovassa; és Luzsinszki ezere 4 vármegyébűl állván, lehetne azon vármegyéket pro hac occasione venni; verbi gratia: Nagy János és Sasan (Chassant) regimentei toldásra valók lennének, — maradnának stabiliálni való regiment: 1. Forgács, 2. Antal, 3. Palocsai, 4. Luzsinszki, 5. Viznyák. (Vissenaque.) Forgácsnak assignáltatnék Sáros, Szepes vármegyék zsoldossi, mellyek egy részét elvitte, az többi füstben ment, penig Sárosnak 3, Szepesnek 2 companiát kellett volna s kellenék állítani, — és így quod deesset, complerent Comitatus, eddigis injuriáltak más praestáló vármegyéket. 2. Palocsainak úgy is vadnak vármegyéi, Nagy Jánosnak részébűl completáltatnék. 3. Luzsinszkinak mostani regimentiben van trencséni zsoldossa 4 compánia, ahhoz Sasan et aliquid ex Nagy János. 4. Viznyáknak cedálhatna Liptó, Túrócz, Zólyom vármegyéknek 4. fönnálló zsoldos-serege; 5. Antalnak, Árvának 3 serege. És így osztán minden seregben az németeket felosztani, — nemha jutna száz egy ezerben, s tíz egy seregben. A mellett eo facto Verbplatcza minden regimentnek lehetne maga vármegyéje. — Ha ez Nagyságodnak tetszenék: ennek practicabilitássát kitanúltam, s ki-

főzném az listákbúl, s disponálnám úgy az dolgot, hogy egyszersmind mehetne effectusban.

Bottyán még, Kegyelmes Uram, által nem ment az Dunán, a németnek Csalóközben való jövetelére nézve; s talám, ha úgy lesz, jobb is lenne Bottyánnak pro flagello maradni Esztergam s Komárom között, s tartani történhető operatióra. Andrási István maradna túl; mostani dücsűsséges actusa *) szívet is, becsűlletet is szerzett neki, s ahhoz alkalmatossabb az csendes commandóra s communicatiókra. Antal Úrnak úgy Nyitrán kell resideálni, inter excubias et quarteria medius; úgy is Pozsony eleire kell vígyázásnak lenni, mert éppen nem szeretem ott az communis correspondentiákot, az mint látszik az acclusábúl **) is.

Még nem adtam választ az érseknek; ne sim anathema, írnék örömest, Nagyságod válaszszára hallasztva, attúl várjon.

Ímé, azonban, Kegyelmes Uram, alázatossan accludálom Nagyságodnak Forgácsné Asszonyom levelét, ki is tegnap mene el tőlem; valóban szígyenlő keserőségben van nyavolyás, s igen félti az Urát, legkiváltképpen, hogy nyughatatlan s tűrhetetlen természetire nézve, maga tészen ott tűrhetetlen beszédivel nagyobb kárt magának. Azért is kívánt volna Nagyságodnak udvarlani, hogy, ha szabadúlását nem nyerhetné is hertelen, legalább maga bocsáttatnék Urához; de Nagyságod méltóságos írásával enyhétvén, már nem alkalmatlankodik Nagyságodnak, hanem általam felettébb könyörög: lehessen engedelme az Urához menni, hadd consolálja, intse, és segétse dolgát az mint tudja, s tőle is értheti. Megvallom, tapasztalhatóképpen kimutatta ellenem való gyanóságát; de megmondottam, hogy Nagyságod méltóztatott vala tőlem kérdezni: mitévő légyen véle, az sok panaszokra s vádokra is? én nem kívántam hozzászóllani, s azért, — hitemre, — nem is tudtam, hogy így essék dolga; tudtam, nem marad büntetlen: de inkább akartam nem tudni, mint tudni. Kérdezte: hogy van, hogy nem citálták? Azt feleltem: úgy hiszem, úgy van, mint

*) A győrvári diadal, — melyet azonban nemannyira Andrássy István vezérlete, mint inkább Bezerédy, Kisfaludy, de legfőkép Béri Balogh Ádám rettenthetlen vitézsége vitt ki.

**) Ma már nincs itt semmi melléklet.

Pekri Uram volt Erdélyben. Hát, azt mondja, ollyan hadi arestans? — azt mondták: az ország rabja! Bíztattam, s consoláltam Nagyságod kegyelmességével. Ment igyenessen tőlem Gács felé, odavárja Nagyságod kegyelmes resolutióját: mikor s mint mehet Ura látására ő Kegyelme? *Megtetszik az fián: ki fia?! Az anyja modestiáját petyegésével meghalladta, illetlen rabságárúl atyjának.* Az mint hallotta, úgy beszélte. Igazán írhatom, Kegyelmes Uram, *minden ember örömmel hirdeti, a szegénség áldást kiált. Ilyen a szerencsétlen ember eseti! Már ollyat feszegetnek, mintha titkon emberét — talám secretáriussát — küldözte volna Starenberghez, kit nem hihetek, de hitem tartja megjelentését. Bottyán, hallom, aperte szól ellene.* Éppen csak most *felmenetele elütt, Nyitra vármegye gyülésében inducálni akarta őköt egy felül contributióra, depraedicálni tudván fogyatkozásinkot: kérjenek gyülést, kérjenek számot az fehérpínzrül, lássanak magok az tractához, ne szenvedjék az praedominatiót!* És hogy már az hadaknak is egészszen ez *légyen akaratjok; — de gyöngén felelt a vármegye.* Ezek, Kegyelmes Uram, non sunt magnae considerationis. Nagy készületi van az pávának az énekszóhoz, egyet kurjant, — s vége van!

Hellenpach rosszúl bíztat; sem arany, sem kongó, posztó kevés. Azon lesz, in mei gratificationem szerezzen ezer aranyat két hét múlva. Megírtam: nekem nem kell complementum, — habt ihr Geldt? máskínt nichsz Bruder in Spill. Mihelt az Urakot (Eszterházy, Csáky) elbocsáthatom cum dispositionibus, elmegyek Beszterczére ad scolas. — Maradván Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; a titkos természetű jelzett részek czifrákban írvák.)

209.

Bajnócz, 1. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Rima-Szombatbúl 24., s Rozsnyórúl 27. költ méltóságos leveleit Nagyságodnak ma veszem alázatossan. Szerencsés

helyben való érkezését Nagyságodnak örvendem, s kívánom nyúgodalmas nyugvását Nagyságodnak.

Nekem, Kegyelmes Uram, nincs mirűl írnom többet, mint az mit tegnapi levelemben alázatossan írtam; mert még az Urak hozzám nem gyühettek, az reguláris haddal bajoskodnak, mellyeknek majd helyt sem tanálnak, excessusira s az föld irtózására nézve. Csejte körűl telepítette Antal Úr őköt mindenestűl, s már odaküldött repartitióm szerént Gyürki Urammal kell őköt expediálni statiójokra, és csak commendérozott 4 svadront hadtam Ocskai mellett, kik közűl senki német, se tiszt, se köz ne légyen, s meghadtam: kéméletlen zabolán tartsa őköt. Magam is elmentem volna közikben: de ne láttassék, csak ad reformandos excessus mentem közikben, és ne légyen annyival is nagyobb híre az ellenség elűtt is, — azért tartózkodtam; s most már megúntam az üdűt, mennék, s nem tudom, ki hol van bennek? Várnom kell tudúsításoktúl.

Bottyánnak vettem levelét: mehetne, látom, által az Dunán, s azonban azt írja: már bizonyos, az német az Rábaközrűl bizonyossan mind bément Csalóközben, csak éppen Kapuvárt praesidiálta; az gyalogja Pozsonban ment mind, az lovassa Samarjában sánczolja magát, és 6 vagy 8 compania lovast abbúl várnak Komáromban. Kire nézve megírtam: ne siessen, mert nem lehetnek túl rosszúl, — inkább az (karvai) passusra vígyázzon, míg általeshetem az dispositiókon.

Baloghnak fele, és Somogyi Ferencz vadnak az Kis-Duna s Pozsony elein, pusztán nem lehet most. Az hegyen túl is kell maradni, az ellenséghez képpest, kit nem tudok; az többivel egy csuportban secretumban maradjon az commendérozott 800 dragonynyal Ocskai Szomolyánnál, hogy egyik szeme az Morvára, másik Samarjára s Pozsonra légyen. Ez maga, Bezzegh, Balogh és Petrőczi ezereibűl sűl ki, — azoknak is maródija menjen szállására, míg már Ebeczkiék s a többi fel nem érkeznek; máskínt nem lehet, azután jobban kell lenni. Ezeket így hadni helyben múlat Antal Úr, s azután de Regulamento, et regulari ac commissariali végezünk itt az már nálom kész munkábúl, mert nem akarnám ujítani az confusiókot.

Hogy azért, Kegyelmes Uram, méltóságos leveleire Nagyságodnak váloszt tegyek: Antal Úr általmenetele sem

látszik ex praemissis szükségesnek, hanem Nyitrán ítélem legjobbnak az ő Kegyelme maradását, inter stativa et quarteria medius.

Károli Uram levelét én is veszem; Istennek hála, hogy van mivel recruttázni Szemerét, mivel reguláris regimentre kap, ha az szökövént is rabnak nem mondják. Én is írtam most igen rövid váloszt ő Kegyelmének, azelűtti írásom után. Az való, Kegyelmes Uram, nem lehet azt az hadat is inconsolate hagyni: mert, csak elhiszem, már nem lehet Rabutínnak egyéb reménsége, hanem elkalandoz a pusztán a hó leestéig, s akkor reménli: pusztán nem hagyják az országot, elbocsátja lovassát az ráczczal, oda, az hol tudja s hiszi otthon lephetni az népet, s úgy keres quartírt. Jaj akkor, quibus fuga erit in hyeme; jaj azoknak is, quos iratus famelicus miles opprimet incautos! Gondolkodom én arrúl sokat, Kegyelmes Uram: majd megúnja az had is, az nép is az bujdosást, ha nem lesz hol megfenekleni; azért szükséges az szállás, s ezen reflexióbúl is hadtam ürössen Ungh, Beregh s Ugocsa vármegyéket. Még azon feljűl is meg lehetne segíteni őköt: mert Szepesben én nem rendeltem lovast, csak Rót, Andrási gyalog; az mint veszem észre, könnyen elférnek 3 faluban. És így, ha Nagyságodnak úgy tetszenék, Viznyák odamehetne Szepesben, és így azon varanai nagy processus, Bártfátúl Újhelyig, sok megférne benne. De hiszem, tudom, Keczer Uram tesz dispositiót, s az mely kevés ez az sok regularis: ha csak jól akarja, összeszorúlhat még Szepesbűl egészszen is Liptóban, Túróczban, ha úgy kell lenni, az hol az 2 vármegyében Palocsai, Sasan, s Nagy Jánosnak 8 companiája lesz, gyalog semmi; mert mind volt alattomban erre reflexióm, hogy általszorúl az Tiszán az hadaknak ha csak bagázsiája is.

Az regularis had quártélyja rendi iránt mégis alázatossan követem Nagyságodot, importunitásomnak ne vélje: de nem értem Nagyságod parancsolatját; mert ezelűtt oralis, most equilis portiónak írja Nagyságod, felét fizessék ex cassa. Holott, Kegyelmes Uram, equilis portióját hogy lehet felezni az tisztnek? mikor majd mindennek van annyi lova, marhája (mert kettő számláltatik marha, egy lóban), az mennyi portiója; hanem talám ugyancsak az oralisnak érti Nagyságod

fele portióit pénzűl; mert az meglehet, szokott is az lenni gyakran, s úgy is szokott, hogy az mennyi portiót, mind oralist s mind equilist absummál in natura, azt leróván, az többit fizetik meg, akár hol is az cassa, mert loco cassalis paratae assignálják az vármegyéket s helyeket, az hol az collectát nem az diaconusra, hanem az diabolicusra szokták vala bíznya. Az Erbländekben is így van, hogy ex cassa fizetik, s nem szabad collectázni német uramnak; én is így értem, Kegyelmes Uram, hanem már ezt mint placidálja Nagyságod??

2-do. Másik kérdés, Kegyelmes Uram, az imputatiója iránt; mert bizony, Kegyelmes Uram, nem kívánok ellene szóllanom, ha Nagyságod úgy parancsolja: de, hogy, Kegyelmes Uram, 18 hóra légyen esztendeig fizetése az regularis tisztnek, — annak soha példáját sem hallottam. Mert hiszem, már sem egyeránt van neki dolga az mezei hadakkal, midőn egyenlő fizetésen nincsen. Az quártér, Kegyelmes Uram, quies cum salgamo, az többit nummus habet; ha pénzen veszi is, mindegy az beneficiumja az hadviselőnek, hogy ehetik is, ihatik is hópénzére; azért az Virsafft (Wirtschafft) az Waingelttel. Hiszem, hiában lettem volna annyiszor portióosztó, und noch ain Commissarius oben trauf! *) Azért, Kegyelmes Uram, én erről addig nem szóllok vélek, míg parancsolatját nem veszem Nagyságodnak; de megnézve capitulatiójokot, meglátom, mit praetendálhatnak?

Méltó, igenis, az idegen tiszteknek kedvezni, kivált de qualitate: de 400 német, — talám négyszer négy jó tiszt köztök: még is azoknak kedvéért 14 regimentnek légyen consequentiája 18 hóbúl esztendő? Portális-hajdú, zsoldos-katona! még is 18 holnap esztendeje, fizetése is hosszabb! Alázatossan követem Nagyságodot, Kegyelmes Uram, alig hiszem, ebben jól informálták volna Nagyságodot; többre mégyen ez, Kegyelmes Uram, sokkal az 6 forintos portiós quártélynál: mert az téli havakra minden portió per flor. 6, facit flor. 36, Sommer-Ferflegungh per flor. 3, facit 18, in summa flor. 54, — ennyi gyün az tisztnek minden portiója után, s abbúl valamit

*) Czélzás Bercsényi 1696—97-iki működésére, midőn ő az országos rendek által választott felsőmagyarországi főhadibiztos volt.

nem absummál, pénzűl veszi fel; de így per flor. 4, ad menses 18, facit flor. 72 minden portió. És így az Erblandban csak 3 forinttal számlálván regulamentalis obtingesit, 36 forint egész esztendeig egy-egy portió, itt 72, in altero tanto. Consequentia in forma: tíz regiment telik nekünk annyiban, mint a császárnak 25; mert húst is ingyen adunk, condenscensiót, etappát nem defalcálunk, hoc praeter excessus.

Kérem alázatossan Nagyságodot, ezen alkalmatlan írásomot informatióképpen méltóztassék venni Nagyságod, s úgy parancsolni; tudom, az rézpénz lesz az objectió, de hiszem, hoc sive bonum, sive malum, est tamen commune in nostra Patria, et ejusdem ubique consequentiae. — Vagy hogy magános regimentet csináljunk egyet az idegenek kedvéért, s az többit karabélyos ezereknek nevezzük, más rendre s azon disciplina alá, s mást az gyaloggal; vagy valami, mert így sokra mégyen ez.

Az nagy-szombatiak instantiája iránt való parancsolatját Nagyságodnak alázatossan értem; még nem hallottam semmit felőle, ha elgyün Antal Úr, megvizsgálom. — Tovább magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

210.

Bajnócz, 7. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Midőn tegnap Miklós poharát Nagyságod méltóságának jó emlékezetivel töltenénk: ugrék bé az táncz közé Nagyságod méltóságos leveleit hozó curírja, ki is annyival is inkább megfrissétette tapodásunkot, az minél jobbat magyarázhatok az három király végezésébűl. Ma penig 3. datált staphaetája Nagyságodnak, punctumit is elhozá. Igazán, volt egyszer egy király!.... Adam primus homo volebat esse Deus, et factus est asinus.

Alázatossan követem Nagyságodot, hogy mindenekre punctatim nem udvarolhatok mostani alázatos írásommal; csak tegnapelőtt estvére érkezhetvén az Urak hozzám, ma vagyunk egész munkában, s ugyanezen curír által fogok megküldeni mindeneket Nagyságodnak, — ezen stafetta által csak arrúl ítéltem szükségessebbnek írnom, hogy a mint látom az Rabutín járását, ha tovább is csavarog, jó lenne, Kegyelmes Uram, Diák Ferenczet az maga, Barkóczi, egri ezerével, és Csáki Mihályéval olyformán commandérozni: valami azokban elmehet, menne el; már mégis, nyúgodtak is kicsint. Bertóti hadd maradna bár maga az jász ezerrel, noha az sem kívántatnék most egészszen. Orosz Pál Uram az maga, Kenyheczi s Mikházi ezereivel is tehetne talám valami portáztatást. Ezek így lehetnek, hacsak megfeneklésére az németnek nem várakozva, nyúgodalom nélkűl akarja segíteni több hírrel, mint eddig Károli Uram. Nincs az jó tisztnél több híával ott az dolog.

Másodikot alázatossan jelentem Nagyságodnak, hogy ugyancsak most veszem én is, Antal Úr, és Gyürki Uram is, Nagyságod méltóságos parancsolatját: pro 13. compareáljunk. Az teljes lehetetlenség; most indúltak az hadak, még az postírungot is most kell regulálnunk: mert az ellenségnek, Kegyelmes Uram, valóságos constitutióját nem is tudjuk még, — ollyan confuse írnak felőle: Csalóközben is egészszen bément, Rábaközben is egészszen ott van, Sopronnak is egészszen elment; két Pálfi: János, Leopold; két Starnbergh: Max, Quido; itt is Pálfi, amott is Starnbergh, — itt volt! amott volt! Merő Apocalypsis minden írások.

Azért már ad omnen casum bene informatus Dominus Antonius de necesse hogy közikben menjen, és úgy helyheztesse az postírungot, s Bottyánt is expediálhassa. Másként is, Kegyelmes Uram, hacsak Csáki Mihály Uram el nem gyühet: én nem tudom, hogy maradhasson Generális nélkűl itt az ország, Antal Úrnak felmenetelivel. Gyürki Uram is, még bé nem fekszik az regularis, hogy mehet? Elhiszem, Károlinak is van még dolga; — nem lehet erővel vennünk az üdűn, Kegyelmes Uram!

Szirmai Uramnak szólló leveleket, Kegyelmes Uram,

úgy inviáljuk, kézben jusson; azelüttiek Pozsonig vesztek-é könnyű volna végére járni, ha tudhatnánk: kinek gyüttek kezekhez? Az pénz iránt is, Kegyelmes Uram, írtam Szirmai Uramnak; nem lesz fogyatkozás abban, — de igazán confundáltattam, Kegyelmes Uram, hogy már Nagyságod nem akar adósom lenni; bizony, nem győzi azt Nagyságod kifizetni, ha észreveszem! Hanem amúgy, csak in obslagh élek az Nagyságod kegyelmességével. Mi bornemisza vagyok én; quo plus bibuntur: plus sitiunter gratiae Serenitatis Vestr'ae, — kiben is alázatossan ajánlván magamot, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Páter Kis István Uramnak feci complementum, Kőrös végett; paratissimus ad obsequia Nagyságod parancsolatjára, — akár maga is prófuntban süttesse magát: de bizony, nem volt jól informatus, ő bizony ollyan barátságos oeconomiának, nem Oeconomicum Consiliumnak gondolta; mindgyárst meglesz libentissime, ego interrogavi.

Páter Cseles Szombatban gyütt, cum quibus? nem tudom; nem csuda, ha az újabb communicatiók szaporodtak is, nem most. Si in multiloquio non consistit veritas: hazugság Forgács ellen való szó, mert sok.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

211.

Bajnócz, 12. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Midőn ezen alázatos írásomhoz készülnék, veszem staffetaliter érkezett 8. költ méltóságos levelét Nagyságodnak, kiből érdemetlen szolgájárúl való megemlékező s üdvezlő, s anynyival is nagyobb kegyelmességét ajánló kegyes indúlató fejedelmi gratiáját Nagyságodnak értve, gerjed jól gyúlt s úgy is égő kötelessége igaz szolgai tökélletességemnek. Miklós, mint Miklós, most is azon szolgája Nagyságodnak, az ki tavalnál is előbb volt. Megöregedhetik s dőlhet erőm, megvettethetem ha-

zámtúl, s még Nagyságod kegyelmességét is elveszthetem, quia humanarum vicissitudinum hic ordo, haec sors, hoc fatum est; de, hogy az én eltökéllett s gyükerezett kötelességem Nagyságod méltóságos személyjéhez s hazámhoz, változásnak botránkozó ízire is érhessen valaha, — nem tartom lehetőnek, nemhogy megbotránkoztasson! Nem is kívánnám, Szent-Miklós ainlegolna többet: hanem szívem tükörét nyitaná eleiben Nagyságodnak; megtapasztalná abbúl Nagyságod, ha mikor mit szóllok, honnan gyün? Ez is onnan gyün; de bánnám, ha messzi menne pennám, fordúlj arra!

Hogy ennyi napjaimot is hiában nem töltöttem: ímé, Kegyelmes Uram, alázatossan accludált pandectumbúl *) meglátni méltóztassék Nagyságod, ezeknek már kész munkájára vártam az Urakot; s már ő Kegyelmek tetszésébűl s kevés jottázásával is, már mind expediáltattak is, és mind megküldtem mindenfelé; ha mi nem tetszik, Kegyelmes Uram, Nagyságodnak: könnyű corrigálni, addálni, vagy demálni; mert az császár regularis vagyis regulamentalis ideiben is úgy volt: gyakran interpraetatorium, continuatorium decretumokot s intimatiókot küldtek; nihil derogat vel maxime novitati nostrae, — ugyan szükségesebbnek láttam az kiküldését. Van ugyan némely része expeditióban, és Generális-Commissarius (gr. Csáky István) Uram is maga expeditióit minden Provinciális-Commissariusra most expediálja. Nem tudom, az utulsó czikkelye az Commissariatus intimatiójának mint fog Nagyságodnak tetszeni? Nekik nem.

Tettem vala, Kegyelmes Uram, egyik írásomban kérdést az bor felűl, hogy minden hadnak unum truncum; nem tanálok váloszt Nagyságod méltóságos leveleiben arra. Solvitur silentio? értem, de bezzeg promovitur clamore, mert már is széltiben iszik az kitűl lehet, eo ipso augebitur excessus, contemnetur quarter apud militem, Regulamentum apud incolam, et tota acclamatio Comitatuum lesz: ihon, itt is isznak, ott is isznak, salus Regulamentum! Kihadtam az Regulamentumbúl, miért? ut gratia Principis locum habeat. Ha már Nagyságodnak udvarol az Regulamentum: egy pohár bort ő Kegyelmé-

*) Ma már nincs mellékelve.

nek, — egész quártély s vendégség lesz belőle! Egyébaránt még nem is múlja egészszen ideig ideit.

Ezenkívül még az regularis regimenteknek is megcsináltam reductiójokot; est projectum, si non, sit objectum, habebit profectum et bonum effectum, nec fama, nec Patria sentiet defectum. Mert mintsem confusum quid légyen, úgy, hogy egyik ezer, másik 300, s mégis regiment talis-qualis, et tamen regularis: jobb, hogy légyen 6 regiment lovas per 10 compagnias quaelibet ex 75 gragariijs, és 6 regiment gyalog per 3 bataillon, a 1200 személy, azaz 400 egy batallionban. Így, Kegyelmes Uram, már megvan subdivisiója, recrutája, lova mije setkója, praeter ea, quae ex futura lustra videbuntur deesse, — az mostani revisió-tabellábúl níztem. Ebben, Kegyelmes Uram, nagy beneficiumok lehetnek; sok az írása, elvetették, azért nem küldhettem most: de megviszem, Kegyelmes Uram, in tres classes; máskínt, úgy látom, khain Gelt, khain Swaiczer! Így nem kell.

A mi az cassát illeti, Kegyelmes Uram, in toto 112 ezer forintot tanáltam, — már oda van mind; 20,000 az Commissariatusságnak, az többit az Dunántúl vitték; csak in Abslagh subdividáltam az ezerekre, hogy új esztendő múlva gyűjenek az mustra-listákkal; addig talám lesz több posztóm, ha úgy akarja, mint mondja Hellenbach.

Küldtem azonkívül már 18,000 forint fehérpénzt; az mennyire intézhettük: kitelik minden tisztnek egy hava, és minden katonának flor. 3, hajdúnak flor. 2; de mintsem consequentiát csináljanak: inkább jobb gratialisnak, mint fizetésnek nevezni, cum declaratione: vágjanak le ismég 3000 németet,*) megint fehér- s arany-pénz lesz az fizetése!

Fekete István is érkezék, s már megírom: ezeknek ne adjanak;**) Balogh Ádám iránt, Kegyelmes Uram, nem tudom, mikínt lehessen Bottyán ezeréből elvenni,***) s oda-

*) Czélzás a november 5—6-iki győrvári diadalmas harczra.

**) A kik t. i. Fekete István alezredessel élükön, a Győrvárnál nyert diadaljeleket a fejedelemhez vitték, már az Udvarnál gazdagon megajándékoztattak.

***) Bottyán tábornok lovas-ezrede ugyanis 1705 végén s 1706 elején, a híres vezér aegise alatt hallatlanúl fölszaporodott, úgy, hogy 20 századból, s ebben vagy 1800—2000 emberből áll vala.

tenni? Nem lesz jó, sem szapora. Máskínt is, neki van 12 companiája, most in effectivo 700-nál többre vitte az fizetést; renováltam Tolna, Baranya vármegyékben való hadak felvételit neki, kik más ezerben nincsenek. De azt akarná: Kis Gergely lenne vicéje, s Kisfaludi György promoveretur, *) ut amoveretur. Már van abban s ollyanban munkánk Antal Úrral, de nem lehet az listákig; majd in hoc novo Anno exultemus lehet soknak.

A mi Csajági és Balogh Ádám promotióját illeti: Kegyelmes Uram, ha meg nem bántom Nagyságodot, alázatossan kérem: méltóztassék Nagyságod elszoktatni az szükségtelen promotiókrúl az tiszteket! K ö n n y ű az e m b e r n e k t i s z t e t t a n á l n i: de az t i s z t r e n e h é z e m b e r t t a n á l n i. Azért legyenek Brigadírossá, Generálissá etc., hogy nekik az kell? nem azért, hogy ők kelletnek arra? Ihon, Kegyelmes Uram, Bezerédi miatt (kit magam is urgeáltam alázatossan Nagyságodnál) látom az sok bajt. Érdemes, megvallom; ihon az consequentia, Kisfaludi László, Somogyi Ádám, Török István, itt Balogh Istvánra nézve, Somogyi Ferencz, Géczi Gábor, Szemerére nézve, Rétei György amott. Sive bene, sive male: sed contenti male; ha ők ollyak: mért nem ők is? Az kik régen Brigadírosok: úgymint Ebeczki, Ocskai, Bertóti, micsuda? azt mondják: már őköt mind elérték azok, az kik közűl kikaptak volt, már vilipendunt suum; Generálissá legyenek, ibit gradus per consequens, — kibűl mind fizetés, mind confusió szaporodik; és ha tartós lesz ezen ügynek folyása, jót nem hoz. Regula detrit nekik. Ezt hozza indeterminatus numerussa az hadi tiszteknek. Ha az világ hat lovat nem rendelt volna az hintóban, — eddig talám 24 lovon járnánk; ha száma nem volna az cardinálisságnak: eddig Viza cardinalisságra kapott volna; sed rectius: ha Senator nem csak 24 volna, — talám már, etc. Kérem alázatossan Nagyságodot, ne siessen azért Nagyságod még az promotiókkal!

Sasan s más had is még éntőlem nem kérhetett semmit: mert assignálván quártélyját, mindgyárst az computushoz való készűletet is intimáltam, hogy új esztendeig meglégyen, addig

*) Ezredesből brigadérossá. Kis Gergely eddig Kisfaludy alezredese volt.

senki semmit se kérjen, nem is kér; ha akarnám, sem tudnék elindúlnom benne: mert sem Gyürki, sem Hangosi, sem Antal, senki semmit sem tud. Már megválik, Kecskeméti s Koclaczék mire mehetnek? de hiszem múlni kell ennek, míg az senatusrúl megtérünk, vagy talám már késűn is járunk az ünnepek elűtt, ha haza akarnak oszlani; mert, hitemre, lehetetlen volt megindúlnom eddig, hanem holnapután Beszterczére akarok indúlnom, s consequenter tovább, Nagyságod udvarlására, ha úgy fogja Nagyságod parancsolni, még az ünnepek elűtt. Mert ha az lengyell ínt post senatum in senatum megyek, s ismég in Januario: sokat múlatok el, Kegyelmes Uram, az praeparatoriáimban, mert csak magamnak kell mindent csinálnom. Már az Articulusokot concinnálva, nyomtatom; majd kissebb Militare Exercitium is lesz készszen, majd Regulamentum majus is. Majd cassa, majd posztó, osztán majd tracta, majd farsang!....

Ímé, Kegyelmes Uram, Küldöm Szirmai Uram levelét Nagyságodnak, A. *), kit Okolocsáni Uramnak visznek vala, s kezemhez juttaták. Már lesz vígyázásom az Méltóságos Fejedelemasszonra kéz alatt, mert elhiszem, még nem közelít Szakolczához, hírt sem tesznek talám. Már nem tudom, Kegyelmes Uram, ha egészszen hasonló legyen-é első módjához fogadása? Nagyságod parancsolatját elvárom alázatossan. Vagyon ezen Szirmai Uram levelében ollyan is, az kin nem örűlhet Pál Uram (Okolicsányi), hogy hiában kelleti magát; mindazáltal látszik, írt Szécsénbűl, s mivel nem Nagyságod mellől: nem tudom, hírrel-é? Az való, az mint hallom, szaporán vették leveleit egymásnak azelűtt is. Az svéciai békességrűl is mit írjon Pálfi, B.; nem hiszem, excludálták volna magokot tam aperte; de már mit fog az szász had csinálni?

Küldöm alázatossan Nagyságodnak ímé egy jesuvita levelét is, C., kiben látom, Heven-nyesi **) az passust, kit azért adtam, hogy ne fároszsza magát az rosz útban hiában fel s alá; ha elhozná az elvont bujdosó könyveimet, nem bánnám,

*) Ma már nincs itt sem ez, sem a B., C., D. és E. alatti mellékletek.

**) Így; szójáték, Páter Hevenyessy akkor élt híres jezsuita nevéből.

hadd gyünne s hadd menne. *) Ez az Páter Csete Nagyságodnak tetszenék, valeret pro Transylvania, — általvágja magyar módon, csak tudnák már, mikor lehet kimenniek? akkorra oszlanának el az java ad instantias. Elhitettem vélek: az ó kalendáriummal együtt küldjük ultima Anni die ki Szombatbúl, s egész étszaka bolongani fognak az pozsoni akasztófa-réten körűl-belűl, — soha ne tudhassák, quo die, quo Anno, qua hora léptek ki az kurucz határrúl? Hoc est certum. Ezt az ecclipsist azért nem tette Berzeviczy az új kalendáriumban,**) mert sohasem tudja: mikor lesz? Nemhogy minutáját tudná annak, azt sem tudja, hány az óra éjfélkor? Már mit csináljunk? Talám csak magamtúl amúgy: sinite parvulos venire ad me, — hadd nyújtsam meg az órrát Hevenyesinek; hiszem, elfér az többivel! Nem adok én passust, csak adatok, s osztán mindegy, ha az többi kimegy. Én bizony meghallgatnám őköt még egyszer, cum hoc clamore divisionis, — ne mondhassák: quando volebamus, quod prius non poteramus, non sumus admissi vel auditi. Várom Nagyságod parancsolatját. Minap Cselest írtam volt, Kegyelmes Uram, hogy legyütt: de Csete volt az, nem jól mondták, s nem jól írtam; de azt jól s igazán írom, hogy élek s halok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

A feleségem, alázatos szolgálója Nagyságodnak, nagyon köszöni Nagyságod kegyelmességét, hogy köszönteni méltóztatott Nagyságod írásában.

P. S. Az hadi operatiókrúl majd megfelejtkezném! Eszterház Antal Uram tegnapelűtt ment el innen, (az Asszony igen betegen maradt itten.) Még nem valánk bizonyossak semmiben; hanem tegnap gyütt mindenfelűl való hírekbül látom: Csaló- és Szigetközben van mind lovas, s mind

*) Berzeviczy, mint a nagy-szombati jezsuita rendház főnöke, gyakorolt befolyást az akkoriban híres nagy-szombati (jezsuiták szerkesztette) naptárra.

**) Bercsényi ungvári gazdag könyvtárából sok volt letéve az ottani jezsuita rendházban, — onnét hordták széllyel.

gyalog, Max Starnbergh Szombathely körül az Rábán túl, az mieink innen, Kemenyes- s Rába-alján. Andrási (István) Botytyánt híja: mert nem bírnak az némettel. Andrási Pál Sümegrül, és Horvát Ferencz Simontornyárúl írják: Eszékhez 30.000 rácz gyülekezik; Bottyán kapta magát, egy compániával hogy általmegy! Antal Úrnak írtam: bocsássa által maga ezerivel Bottyánt, vegye fel útjában Szekerest, Somogyi Ádámot, Prénit (Farkas), és az magáét, Domonkos, Móri s több díb-dáb gyalogot, mert innen nem adhatok; menjen igyenessen Simontornyának. Nem hiszem, hogy most annyi rácz gyüljön, az mennyi sohasem gyült; onnan fordúljon fel igyenessen Kanizsa felé, és conjungálhatják magokot Andrási Istványnyal, ki is addig véghez viheti az pínz-felosztást, mert neki competál, (de jól disponáltam: non fiet lux még) és per consequens mi is mivel bíztathassuk az fagygyal. Már in loco lesznek az hadak, kik szépen gyülnek, az regularis sem excedál már, bizony, semmit sem cselekeszik már oly notabilist, mihelt order szerént publicáltattam: nekem adnak az tisztek számot az excessusokrúl. Kusi! Még ugyan új panaszszal senki sem volt nálam, az inquisitió mindenütt nyomokon; megválik, mit ad Isten! *Azt mondja Antal: káprálságra* nem ítélték elégségesnek magok az regularis hadak *Forgácsot, kinek is micsuda pártfogói lesznek? nem tudom, de minden tiszteknek* (tábornokoknak) *írt az Asszony, szegény.*

Valamely levele érkezett Forgács Uramnak Bécsbül Eszterház Antal Uram kezéhez, az Morva felül való passusokon által, kit ő Kegyelme kezemhez adott, s én alázatossan D. accludálom Nagyságodnak; talám maga fogná ő Kegyelme magát recoligálhatni: micsuda commissiókot adott ollyakot, azon rab, parollára bocsátott tiszteknek? hogy szabadúlását annak híven való véghezvitelivel remélhesse. Illyen declaratióval adta Antal Úr kezemhez: tudván kötelességét, nem titkolhatja el azt, ki alatt, látja, rosz is lehet; de hoc per se, nihil habet in se.

Ittem, Károli levelét, ímé, megküldtem. Sőtérnek nem írtam vala, de szóllottam praevie. Írtam Barkóczinak, mint

Óbersterinek, hogy az intimálni negligálta, nem mea culpa; de írok, mert nekem is írt.

(Eredeti, egy és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., a dőlt betűs részek titkos jegyekkel.)

212.

Bajnócz, 13. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Tegnapi expeditiója után az curírnak, ma veszem alázatossan Rozsnyórúl 9. költ méltóságos levelét Nagyságodnak.

Hogy kevés hírei vadnak Nagyságodnak most, nem csudálom, mert az fatum is tudja, hogy Nagyságod nyúgodni ment; más az, ha kevés is, de nagy hírei vannak Nagyságodnak, s nem kevés dolgot ád, csak elhiszem, az svéciai békesség Nagyságod bölcs elméinek; mert merő antimonium, quod bene applicatum sanat, injusta dosi toxicum est. Sokan félnek már az opiniók szerzők közűl, hogy az saxó inkább az császárnak adja hadát, mintsem ingyen tartsa Saxonia, heverő népét; s ha nem intricálja tovább magát az spanyol háborúban: minket látogat; de én inkább hiszem, habent aliquid praemeditati Domini Reges de Saba, Svecus aurum, Prussiae per complema immolavit thus Augusti a mirha, — piha, be büdös a füsti! Augustus est ustus, — szép gustus!

De, Kegyelmes Uram, duo sunt, quae non capit anima mea: elűtte volt-é az svécus megverésének, vagy utánna? Ha elűtte, miért verekedtek? Ha utánna, miért ratificálta? Ergo nec victori sperare licuit? Honestam pacem pro bono publico et victorem inire decet; de így, tfÿ daigo katu, kakatu. (Sic.)

Károli Uramtúl hogy nincs híre Nagyságodnak? *Forgács, s az én replicám tompították penndját;* faciet aliquid generosi, s úgy compareál híre. Diák Ferencz siralmát én is vettem; ő, szegény, az új hivataljával valóban hánkódnék: de hiszem, ugyan csak egy fordúlásra commandéroztattak vala az hadak véle, gondolván, talám el sem éri már! Ha mégis Döbröczönben van: nem siet Erdélyben, — az sok köz közűl még ráér Szamosközre! Ítélem, ezelűtt harmadik levelemben írtam ez iránt Nagyságodnak, ha mi hadnak kellene menni?

és ha jobb-é most? vagy jobb készülettel majd az barlangjára láncsával? mint az orosz a medvére.

Az rézpénz bestelensége, igenis, már merő contagiója ügyünknek; mert abban már semmit sem fog használni az parancsolatoknak sokasága. Az városoknak piarczi sublevatiója iránt Nagyságod kegyelmes parancsolatját, igenis, effectuáltatni fogom, az mint lehet; de minthogy az egész Commissariatusság sem teszi itt Keczer Sándort: nem találtam jobbat, mint hogy pro certo termino Beszterczére, Bars, Hont, Nógrád s Túrócz vármegyéknek deputatussit küldjék: Helenpach és az Oeconomicum Consilium előtt hadd tegyék az dispositiókot impositive, kirűl most expediáltatok már intimatiókot; de igen jó volna, mikor Praeses Uram oeconomizálna az tanácsban Beszterczén. Adja Isten, Kegyelmes Uram, folyamotját, -- de semmihez sem bízom, míg egyszersmind nem nyúlunk mindenfelűl hozzá, hogy desistálhassunk az verésétűl. 2 millium azt véghez nem viszi; többet nem lehet imponálni? elhiszem, sőt ennek is nem summáját, de impositáját fogják forralni, elhiszem, kinek valóban vétette is az jó Öcsém (Forgách), mert három-négy vármegyében gyűléseket hirdettetett, maga reáment, s úgy persvadeálta: ne engedjenek praedominálni rajtok kedvekre imponálni mindent, — hanem gyűlést kérjenek, ő lesz, e lesz, ama lesz! És, már Nagyságod és az Senatus authoritássa expirált az tractatus iránt, mert csak arra az ki elmúlt, volt adva; hanem légyen in publicum az tracta. Et quid ego scio, úgy hiszem, vadnak is némely vármegyéknek levelei nála, Nagyságodhoz szóllók, mert vitt magával. Sunt haec ebullia spiritus.

Főzök én most, Kegyelmes Uram, valami projectumot az pénz iránt: de nem forr meg Beszterczén kívűl, s ott sem mindgyárst, mert tálalni fővetlen nem akarom, quia debet esse universalitas et practicabilitas cum realitate effectus. Máskínt bizony úgy járunk az kongóval, mint Seneca az hideglöléssel: aut kongó nos deseret, aut nos kongónem! Valljon, Kegyelmes Uram, nem volna-í jó, pro avertendis multis malis et inducendis bonis, sub titulo consultationis Reipublicae, minden Nemes Vármegyék követjeit convocáltatni, et quidem ad certos determinatos casus, seu propositiones, verbi gratia

hoc tenore: hogy errűl, errűl etc. consultálkodni kívánván Nagyságod in praesentia Senatus etiam cum deputatis Comitatuum, — azért küldjenek. Ha mit extra propositum proponálni akarnának: non haberent ea locum responsi, quae universalia respiciunt, dum ad particularium et praescriptorum consultationem concurritur. Ez csak villámlás, az ki essőt is, szározságot is jegyezni szokott.

Hogy igen sollicita Forgácsní urárúl, nem csudálom; nem tudom, én adjam-í, vagy Nagyságod már adta válószúl? *Tőlem curiosusok voltak sokan megtudni okát; csak egyeránt feleltem: tudok sok okot, de positive mellyik* praeponderált? nem tudom, mert azt sem tudtam, hogy *így járjon, mert nem kivántam tudni felőle.* De communis vége minden beszédjének: *nem lehet már elbocsátani, nem lenne jó belőle, ott békélik az! etc.*

Andrási István megmaradt kapitányja is megadta Nagyságod parancsolatját; vala már nálom más is, van is rendelt quártélyjok Szepesben; ezt is absolváltam.

Sőtér iránt való méltóságos parancsolatjára Nagyságodnak tegnap is rövideden emlékeztem; de megolvasván azután, Nagyságodnak írt levelét találom abban, hogy nemcsak kérdi, mint tőlem, mit csináljon? Azért, Kegyelmes Uram, alázatossan kérem Nagyságodot, nem szoktam szómmal játszani, s ő Kegyelme se játszék velem, mert egészen contentus volt hac modalitate Bertóti Urammal, sőt maga is azt kívánta, hoc superaddito, hogy hadd ne légyen hát az városoknak (Kecskemét, Kőrös, Czegléd) jurisdictiójok rajta és az ezerén; igenis, megmondtam, s meg is van Bertóti Uram expeditiójában. — Ez, Kegyelmes Uram, ettűl ered, hogy megmondottam, Egerben sok kapitán nem lehet baj nélkűl; már Nagy István Nagyságodtúl decretális vice-kapitán, főkapitánnak vagy nagyobbnak kell lenni Vas Sándornak, vagy neki; kinek fogja Nagyságod conferálni az óbesterséget? elválik. Már, Kegyelmes Uram, Gunderfinger fúrja Tamást (Sőtér), s annak nem tetsző neve az szegedieket is; nem is csuda, ha inkább szeretne Colonellus lenni Egerben, mint Kőrösön vice. Én ugyan megírtam neki: ne múlassa azzal magát, nekem mást mondjon, Nagyságodnak mást írjon; megmaradt az miben vólt, ő

nem változott, hanem az Colonellussa, és az szegediek cseréltették meg, nem ő. Megírtam az Óberstereknek, nem neki. Kedveskedtem neki, mikor szóltam vele, — a nélkűl is meg lehetett volna. Másmódon is megmondtam magának akkor is: az szegediek mindenütt jók, de Kecskemét vidíkire nem lesz más oly jó, mint ő, ott tartom szükségessebbnek szolgálatját, mint másutt; úgy kért némely hadnagyokot is hát, kiket oda is rendeltem; — most mást álmodik, ezért haragszom már én! Igazán, kecskeméti fogás; megérdemli, tovább is őrálló patronussok légyen!

Álmélkodom, az Senatusrúl semmi parancsolatját particularis írásiban Nagyságodnak nem látom; pro 13., sine dubio holnap van az! Mely frissen járjanak convocatoriái Nagyságodnak: ímé, accludálok egyet, kit ma Nagyságod staffétájával hoztak directissime; nyilván jesuvitával álmodott az póstamester! Ego fui in superiori Ungaria, prope Naühasel, ego vidi Dominum Bottyán; vagy talám azt tudta veredárius uram: Vak-Bottyánban lakik Sennyei? *) Ha későn járó Senator Uraimékot egybe vetem: nem hiszem, több ne légyen felénél; kihez képpest várom tegnapi curírom által parancsolatját Nagyságodnak. Én ugyan megyek, mihelt mehetek: de nem örömest mennék innen is re infecta.

R. Páter Provincialis humillime recommendat suas literas de novis dispositionibus Collegiorum, et mutationibus. Én ugyan azt írtam nekik, hogy az mutatio rendi Smideknél és Szent-Iváninál vagyon.

Szirmai Uram feleségének szólló levele vala Okolocsáni Uram levelében includálva, — kifelejtettem minap. Brunix Uramnak penig mindgyárst expediáltam ma Nagyságod méltóságos levelét, s kívántam, hogy recepissít vegyen az szentgyörgyi salvaquardia.

Micsuda böcsűlletes stÿlussal él Auditor-Commissarius Uram Czinczendorfné felűl való írásában, alázatossan meg-

---

*) E tréfás czélzás b. Sennyey István bodrogközi lakóhelyére Botytyánra vonatkozik; azonos a tábornok nevével, s csakugyan meglehet, hogy ilyféle elnézésből expediáltatott a convocatoria a Bodrogköz helyett Érsek-Újvár felé.

küldtem Nagyságodnak. Én ugyan megírtam Szluhának: exprobrálja neki ezen paritást, s ne scommázzon, mert tractálni vele nem fog; egyébaránt is írja meg: nobis Commissarÿs nihil interest, nisi commutationis calculum observare, et tenorem Carthelae non praesumamus nobis plus posse agere; quamvis adhuc plus possem sperare ego apud Principales meos, quam Vestra Dominatio in Aula habet considerationis: adeoque faciamus nos compertum calculi, committamus reliqua majoribus. Szluha, cap. 15. Hanem accludálja, ímé, az Bolond-í? vagy Boland obligatoriáját; az iránt mit írjak Szluhának? Kajdacsi, Kegyelmes Uram, kurucz kapitány volt, rabságbúl lett labanczczá, — most kuruczczá akar lenni ismég, de vén Zicsinét is szánja elhadnyi, mert mindenesse, s azt hiszi, sokat hágy neki. Már nem tudom, — de jobb volna példát nem mutatnunk elbocsátásával, mert az Cartellát sem ingrediálhatja. Balogh Gergely részünkrűl ollyan rab Pozsonban. Csosz potem, hiszem egy Geczi — nem Gergely, az Balogh nem Job, nem is jobb az példánál! Ha Nagyságodnak tetszenék: inkább kuruczságát acceptálnám Kajdacsinak, mintsem példával bocsátanám, — non faceret tantum periculum repressalium, kiért megöletni nem akara Nagyságod ollyakat. Az többiben megadtam váloszszát. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Lázár Ferencz sógoromnak levelét nem vethetém meg examenre újjabb formában; megvan fele hitinek, hogy nem írt németnek; nincs meg fele, mert ebűl írt szolgájának. Ugyan meglátom, mint kaposzkodik kormos elűttem! Fideliter megtartom az levelét, Nagyságodnak megadom vagy küldöm.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal.)

213.

Zólyom, 18. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Az útaknak rosz volta s kegyetlen essős üdők alkalmatlansága miatt későbben érhetem Beszterczét; reménlettem azonban póstán általküldött szolgám által vehetnem parancsolatját Nagyságodnak: de Vay Uram ő Kegyelme levelénél többet nem hozott, s abbúl sem érthetek az Senatus Consultum iránt egyebet, hanem hogy az ünnepek közelgetésére nézve nincs ideje az hosszas consultatiónak, kibűl inkább lehet magyaráznom halladását; nem is hiszem, már az ünnepek elűtt valáki érhessen oda, s úgy is vélem, hogy, az mint Diák Ferencz 12. költ levelébűl látom az németnek megfeneklését Döbröczönben s nem is Erdély felé való igyekezetiben, — Nagyságod sem fog még sietni igyekezett útjára. És így, ha Nagyságodnak ellenére nem lészen, s mást nem parancsol Nagyságod, azon leszek: az ünnepekig vethessek valamely jobb lábot az dispositióknak, és az két ünnep között (ha úgy fogja parancsolni Nagyságod) alázatossan udvarlok Nagyságodnak, együtt Csáki István Urammal.

Veszem azonban tegnap, 9. datált méltóságos levelét is Nagyságodnak, kiben újjobban is parancsolja Nagyságod az limitatió tételét; de mivel Nagyságod, azt csak az Provincialis Commissariusoknak tetszett Nagyságodnak committálni, én penig mikínt akartam pro 29. constituálni? már alázatossan megírtam; hogy azért diformitas ne légyen benne: talám, Kegyelmes Uram, jó lett volna ide is úgy parancsolni, vagy az vármegyéknek, hogy unanimiter kövessék az Commissariusokkal; avagy, ha Nagyságodnak az Commissariusokot tetszett annyira authorisálni, — talám úgy az Generális-Commissariatusságnak committáltathatnék, ut praescripta ipsis modalitate, per Districtuales Commissarios ipsum officium Commissariatus effectum procuraret, itu, ut sui unius cujuslibet Districtus Comitatibus concurrentibus per delegatos mehetett volna egyeránt véghez. Csak azért írom, Kegyelmes Uram: ha nem úgy tanál itt lenni, az mint ott, az hol talám közeljebb

érthették Nagyságod parancsolatját, alázatossan kérem Nagyságodot, vétkűl ne tulajdoníttassék. Egyébaráut Ambró, Bene *), — nem bene ambo!

Akarám azt is alázatossan tudtára adnom Nagyságodnak, hogy Bottyán Uram 30,000 rácza már megfakadt, s mind elfolyt. Zana recognoscálni küldetett valamely portára, — mind elszéllyesztette őköt. Fuerunt 3. a, abo 3-ginta, abo, a plus 3-ginta decem millia Raczonum, (így) ale 130 fugaverunt omnes in unum.

Ocskai levelébűl is látom, az morvai s austriai német elbújt az esső elűl; túl az Rábán is csak cantoníroz német uram. Antal Úr most expediálja Bottyánt; nincs onnan semmi particularitásom. — Maradok azonban

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

214.

Beszterczе, 23. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 19. költ méltóságos levelét Nagyságodnak, Szirmai Uramnak szólló inclusával együtt, kit azonnal expediáltam magános emberem által; az előbbeniek Pozsonban vesztek volna, — nehezen hihetem.

Péter-Váradja felé menő ellenségre vígyázóúl, Kegyelmes Uram, alkalmatossabban hadat rendelhetni nem ítélek, mint az mellyek úgy is már az Tisza-Dunaközön vadnak, úgymint Bertóti István, Csáki, Diák Ferencz és Barkóczi egri ezere az jászsággal. Minthogy Bertóti István Uramot már Kecskeméten hiszem lenni: igen jónak gondolnám ő Kegyelmét arra; csak lehetne provisiójok, az városokra gyűlhetnének mindgyárst. Diák Ferencz Eger felé menve, megegyeznék Gunderfingerrel, együtt menve megegyeznének Jász-Brín körűl az jászsággal és Csáki ezerével, s úgy mennének le az vá-

*) Tartományi hadbíztosok.

rosokra Bertótihoz Czeglédre. S ha ellent nem állhatnának: most az fagyon ronthatnák meg az ráczot, és még jobban, ha még szánkákra vihetnék az gyalogot, úgymint Csajági s az egri, szólnoki s jászság, könnyen kétezer. De ehhez, Kegyelmes Uram, kell provisió, jó dispositió, és az havi fernyetegektűl már nem félelem. Nem is ítélhetem, Kegyelmes Uram, mehessen már német uram az pusztának; meg kell annak, ha másutt nem is, Várod s Jenő körűl várni az havas fernyetegeknek végét, mely Szent-Pál napig szokott tartani. Én addig akarok bene armatus scriptis compareálni Nagyságod udvarlására, — attúl félek, elszalasztom Nagyságodot, kit mód nélkűl bánnék. Mert jóllehet, nem látom módját, gyönyörködhessem most Nagyságodnak való úti udvarlásomban, hacsak in confuso hadni nem akarok mindent, (hanemha per pocztam, eskörő), de sok függ Nagyságod resolutiójátúl, kiben addig nem ereszkedhetem. Denique, ha Nagyságod ad 12. Januarÿ, az mint hallom, meg akar térni: még az ünnepekben kell megindúlni; de bizonyossat várok Revier által, s azon parancsolatjához Nagyságodnak alkalmaztatom magamot. Most azonban szerencsés elérését az elűttünk való szent ünnepeknek, és számos következendőknek is boldog érését s által is élésít kívánom igaz alázatos kötelességembűl Nagyságodnak szívessen! Hogy az édes, új született kis Jézsuska áldja meg Nagyságodot, édes Kegyelmes Uram!....

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k. Hátsó üres lapján Rákóczi kezevonásaival írva ez emlékeztető jegyzet olvasható: »Kajdi dolgába Pekrinek,« t. i. írni.)

215.

Beszstercze, 29. X-bris 1706.

Kegyelmes Uram!

Ezen már kifolyó esztendőnek végén, az következő új sestendőnek minden részeinek szerencsés folyását hogy alázatozsan üdvözölve kívánjam Nagyságodnak, — tartozó igaz kö-

telességem hozza magával; s az mint is mindenképpen jobbat, többet, s kedvesebbet azoknál, kiket pennám feltenni tudna, alázatossan kívánván, maga méltóságának öregbülésével s gyükerczésével, s nemzetünk dücsüsségével, — magamot is ajánlom alázatossan kegyelmességében Nagyságodnak. Ez új esztendőben megújjúlt szívvel-lélekkel szolgálhassam Nagyságodot, érdemelhessem kedves kedvét s gratiáját Nagyságodnak!

Meghozá azonban Revier Uram Nagyságod méltóságos levelét, ki is az rosz útak miatt csak tegnapelütt érkezheték meg; csak meghültem olvásásában, kibül látom: az reménlett fagy megindította Nagyságodot, — holott oly reménségem vala: elkezdett dolgaimot is jó véggel vihessem magam az két ünnep közt Nagyságod udvarlására, s udvarolhassak tovább is Nagyságodnak; annyival is inkább *zacso pocso,* nem lehet nekem ezt előbb tudnom? Noha bizony nem kis hátramadással, de ugyan csak hátrábbra terminálhattam volna az dolgokot. Én úgy hittem vala, hogy dispositis primum negotiijs hic bellicis, szabadjabb lehet szánkázásom. Slisalem, már látom, mert ma gyülnek némely vármegyék követjei az districtualis limitatió végett, pro 3. Januarÿ az irregularis kapitányok mind, cum suis listis ad reductionem seu adjustationem regiminum. Item, quod maximum, az ellenség constitutiója megvizsgálására expediáltam túl az Dunán; mert Szigetköztül fogva postírolta magát, de nem tudhatom: in quem statum? Most penig már ideje az fagynak; ha módját iránzanám, örömest Antal Urat magát, cum valida militari manu farsangolni expediálnám, ollyan ite-venite játékra, mert igen bíztatják — látom — magokot 2 lovas regiment succursussal és 6000 Hassussal; addig is zavarni jó volna őköt.

Ahhoz az cassa proventumában is most fárodunk; örömöst kész munkát vinnének eleiben Nagyságodnak abban is.

Egyéb parancsolatjait Nagyságodnak az mi illeti: azok iránt mostani napjait rövidíteni Nagyságodnak okot nem adok írásommal; minden meglesz, az mi lehet. Az regularis hadak most igen fülelnek, kevés panasz ellenek, s kevesen is búsítanak. *Forgács iránt távol kérdik tőlem levelek: mi az oka?* Rövid kérdésekre rövidebb az váloszom.

Alázatossan kérem azonban Nagyságodot: méltóztassék

megkövetni az Méltóságos Companiát: *) nem akaratom az nem udvarlás; hiszem Istent, muszka uram quártélya ad nekem is szerencsét majd Rozsnyórúl,**) mert hosszú az farsang, s addig mind szánút lesz, osztán úgy jó lesz, meglesz, klanyiam sie. — Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot. Maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram, egy lengyel complementumos levelet akartam írnya, — nincs annyi eszem, hogy kisűljön; alázatossan kérem Nagyságodot, etc.

Íme, alázatossan accludálok némely leveleket Nagyságodnak.***) Bezerédi levele után, 16. datálja Horvát Zsigmond, hogy akkor mentek rajta Kőszegen; mint jártak? nem tudom.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

---

*) Hg. Sieniawska kíséretét s társaságát érti.

**) T. i. a herczegnő meglátogatására.

***) Ma már semmi melléklet nincsen.

1707.

1.

Besztercze, 3. Junuarÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Szirmai Uramnak érkezvén Nagyságodnak szólló levele, tartóztatás nélkűl alázatossan küldöm Nagyságodnak. Nékem semmit sem ír egyebet, hanem az hétszáz forintrúl hogy Brunix Uram már tött dispositiót, és hogy Salmis üzente: harmad nap alatt értésére adja, mit adjon Nagyságodnak váloszúl?

Occurrentiáim most éppen nincsenek egyebek, hanem Csalóközbűl egészen kiment az német, étszaka költözvén, virradtig hídját is elszedte. Vala ugyan hire, hogy Kőszeget ismét felvervén az mieink, tűzzel emésztették, s nemcsak azon ottlevő 800 németet Ebergényivel: de városit is 200-at s többet is vesztettek, s azért sietett volna az ünnep estén; gondolhattam is, készűletjek s indúlatjokhoz képpest (az mint minap is írtam vala), nem lehetetlen: de mivel még semmi confirmatióm, sőt az Nyúlason quártélyban való telepedését írja az németnek Balogh István, — nem tarhatom bizonyosnak.

Bertóti Zsigmond levelét is accludálom alázatossan Nagyságodnak;*) rendes relatio, de ugyan kemény kis vakmerőség bévinni az lyukon Kőszegre. Csak jobb nekünk az illyen, az okos vitéznél: mert látom, igen erőt kezdett venni az praecautio köztünk. Szeretném tudni, ha nem únta-é meg Károli Uram az maga principiumját? midőn látja: puszta Döbröczönben is bátrabban lakik Rabutin, mint más másutt; a hol nincs is, eszik, más a hol nem eszik is — iszik.

Minap elfelejtettem vala alázatossan megírnom Nagy-

*) Ma már nincs mellékelve.

ságodnak s egyszersmind követnem, ha nem jól cselekedtem, midőn Páter Hevenyesirűl írtam vala Nagyságodnak: arra való váloszúl előbb vettem Nagyságod levelét, kiben megindúlását megírnya méltóztatott Nagyságod; abbúl véltem, megfelejtkezett dolgai közt Nagyságod arrúl parancsolni. Kívántam volna peniglen ante terminum Senatus szóllanom vélek, és tollálnom azzal az világ eleiben terjeszthető panaszszokot, hogy meg nem hallgattathattanak az midőn már satisfaciáltak, s magok is ösmerjék s lássák meg: van-é haszna az ravaszkodásnak? Azért bona fide elküldtem nekik az passust, úgy, hogy non ad sua praetensa officia, et qua tales, hanem simpliciter directe gyűjenek s késértessenek hozzám, oly véggel, hogy finitis hic suis infinitis exceptionibus, nem az nyomon, hanem egyenesen Zsolna felé Sléziában késértetem őköt; s jobbnak ítélem prius admissos, et quia non vere loquentes kiigazítani. Assecurálom Nagyságodot: nem nagy consequentia lesz Hevenyesi Uram járása, úgy moderálom, ha elgyün. Azt ugyan igazán irom, Kegyelmes Uram, ha Nagyságod parancsolatját irántok előbb vehettem volna: meg nem cselekedtem volna; s nem is kérdeztem úgy, hogy váloszt ne várjak: de indúlásához képpest Nagyságodnak már váloszt nem reméllettem, előbb érkezvén majd két nappal Revier az ordinariánál; nem csináltam egyéb consequentiát Cselest placidálván, azt elméire sem vette Nagyságod. Bizony bánnám, ha kedvetlenségére esnék Nagyságodnak, kirűl is követem alázatossan Nagyságodot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

2.

Lipcse, 13. Januarÿ, 1707.

Kegyelmes Uram!

Nagyságod kegyelmes parancsolatjához (képest) ma szintín indúltomban Beszterczérűl, vettem Nagyságod méltóságos levelét Rabutin megszakadó igyekezetérűl, s ugyanazzal egyszersmind — már megtérése után Nagyságodtúl — Károlybúl írtt levelét Károli uramnak, de dato 8. praesentis, hogy már azelűtt harmadnappal két felé indúltak az németek. Kire nézve megtartózkodtam addig, míg mindgyárst Bertóti István Uramnak és az többinek orderemet staffetaliter expediáltam.

Azonban ideérkezve, íme, micsuda leveleket küld Csajági Uram Gyöngyösrűl utánnam, alázatossan Nagyságodnak megküldöttem; úgy látom, Kegyelmes Uram, hacsak elűtti leveleim, — mellyeket némely nappal ezelűtt már elküldtem vala — fel nem ébresztették őköt: erre reá nem érnek. Én ugyan nehezen hiszem, hogy nemcsak az száraz útat ne keresse Szólnok felé Szegedre, — mert megszakadó erővel Kecskemétnek gyünni nem hiszem, feltegye.

Meghadtam ugyan: directe írjanak Ebeczkinek is, Antalnak is; ha szükség lenne, még Budáig megelőzhetné az had talám, — de nem megyen az arra! Imitt is hogy utánna legyenek, megírtam Bertótinak jó formában.

Ugyanezen órában küldi curírja által Antal Úr ezen Nagyságodnak szólló leveleket; nekem is ír complementet Bruninx, s Nagyságod és Okolocsáni Uram leveleire relegál. Okolocsáni levelét is, íme, alázatossan accludálom Nagyságodnak, s magának írtam Túróczban: gyűjjön mindjárst Rozsnyóra.

Más egyéb ollyas occurrentia sohonnan semmi sincs, hanem miúlta Kőszegbűl kiment az német, és recipiálta Sopron környékére magát, másik része Csalóközből az Nyulasra, — azólta nyúgosznak. Most rendeltem, mint légyen az Duna fagyával próbájok, kit Antal Úrnak jól elméire adtam, ha az

hirek és vizek el nem bontják. Van ugyan ismég valami Mura-melléki 2000 horvát-ráczнak hire: de csak semminek tartom, — az 30,000 után megy annak is hire!....

Többrül nem terhelem írásommal Nagyságodat, mivel hiszem Istent, ha az útak engedik, holnapután — ha nem is jókor — udvarlok vasárnap Nagyságodnak Rozsnyón, vagy talám még eleiben is megyek Nagyságodnak, kívánván szerencsés fris jó egészségben láthatnomNagyságodat. Maradván is

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredetije féliven, negyedrétben s. k., nem a vörösvári, hanem a kir. kamarai levéltárban.)

3.

Murányallya, 15. Januarÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Ezen órában veszem alázatossan Nagyságod méltóságos parancsolatját, Károli Uram levelével együtt, kibűl értem, hogy Rabutin maga Szólnok felé nyomúlt. Nem kétlem, Kegyelmes Uram, még tegnapelűtt curírom által küldött alázatos levelemet vette eddig Nag yságod; melybűl méltóztatott meglátni, hogy már is, az mennyire tőlem lehetett, az dispositiókot elkövettem, s azt is, hogy már 11-ma Szólnok táján nyargalódzott az ellenség. Bertóti (István) Uram bizonyossan Kecskeméten vólt; hirek is volt mindenben, s idejek is az városok elszállétásához, ha fogadták. Ímé, ezennel újabb curíromot expediálom, reiterálván elűtte írásimot. Antal Úrnak megírtam vala ugyan tegnapelűtt curír által: orderezze készűletre az hadakot, kiket ítéltem, hogy reáérhetnek, és mihelt Bertóti vagy Csajági tudúsítását veszik, indúljanak Ebeczkivel. Amazoknak is megírtam, honnan várjanak succursust? Ímé, azért mindgyárst expediálom curíromot Antal Úrhoz, hogy az Garam s Ipoly közé (az ki úgy is Szammelplacznak hagyattatott vala) gyűlekeztesse Géczi, Rétei György s János, Ebeczki és Szalai ezereit, az kibűl mi gyűhet; egy

hétre való élést kivigyen quártéljábúl kiki. Mikola tájárúl akár Hatvannak s akár Vácznak, csak szintín annyit hagyjon, az mennyit az esztergami s komáromi ellenség statussa kíván, bíztatván azzal is az hadakot: magam is arra megyek közikben. Ságh tájára penig Róth gyalog regimentinek az Garam mellűl kellenék megszaporítani, ha reáérkezhetnék, az minthogy én elhiszem, igenis reáérkezünk, ha már is Szólnoknál légyen bár, míg általmász. De, Kegyelmes Uram, igazán, nehezen hihetem: Kecskemét felé menjen most az változó téli üdőben az pusztának; még ama commendérozottat sem hiszem, Erdélyben ment volna, úgy, hogy erre reflexiója ne lenne; hanem talám csak az vizeket kerűli. Makó, Vásárhely, Szentes s a többi túlsó helyek lesznek annak nyugvási, az mellyek bizonyossan megvárják. Lehetetlenséget ugyan ember semmiben sem mondhat, annyi csavargása után; s csak elhiszem, ha ez Budához közelít: megindúl az Nyulasrúl is, ha lesz kinek, Győr s Komárom felé, s igen tartható idítlen lárma- s confusiótúl túl az Dunán, annyival is inkább, hogy Bottyán moderatiójához nem sokat bízhatni. *Antalt is ösmerjük, azért is sem ijeszteni, sem bíztatni nem lehet.* Írtam magam Elbeczkinek is Bottyánnak is, Bezerédinek is; azalatt alázatossan udvarlok Nagyságodnak, meglássuk, mint lesznek? és tovább Nagyságod parancsolatjához alkalmaztatom magamot.

Nem kétlem azonban, Mikházi, Orosz Pál és Kenyheczi ezerei, kik Zemlénben vadnak quártélyban, megcsuportoztak; azoknak is talám el lehetne gyünni; ha más consideratiója irántok nincsen Nagyságodnak: méltóztatnék Nagyságod azoknak parancsolni. Ezzel magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

4.

Unghvár, 15. Februarÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Ma reggel vadászatra mentemben vettem alázatossan Nagyságod méltóságos levelét. Eszterház Antal Uram, látom, solicitus; de ugyanis eddig túl vannak azon, hogy segéthetni lehetne őköt: mert vagy annyinak kellene az segétségnek lenni, hogy az egész armádával megverekedhessék, — vagy az is hasonló veszedelemre menne; primum non potest, secundum non convenit, és így praevisa tela minus nos feriant. Erre nézve ne videatur nos noluisse succurrere, azt írom Antalnak: mért kérdi, micsuda hadat küldjön? mikor már praevie megiratott vala neki: ha módját látja az általkelő hadnak veszélyje nélkül, — menjen, küldjön, de úgy, hogy ne rekedjen túl ez is; kit már, az ő Kegyelme és accludált leveleiből látom, késő, és az télnek ideje sem favorizál nekünk. Nincs jobb, mint ha lavírolással distrahálják addig magokot, míg megfeneklik az német, fárodsága után, és úgy láthatjuk meg bizonyossabb helyét s módját az succursusnak. Hanem Károli Uramnak írtam: igen jó volna, secundálná innen valamely hadaknak Paks irányában való küldésivel, s ott az passus (Bottyánvára) reparatiójával.

Az Nagyságod parancsolatját várom tovább is. Ha Deseű Uram nem hozott is bizonyos hírt, — elhiszem, lesz két nap alatt; de nem várom Asszonyomot e héten, nem is bánnám, mert az Regulametummal több munka van, mintsem véltem, csak legalább is még 4 napot elfoglal. Az hadi tisztekkel is lesz dolgom, s még az vadászattal is, mert ma magam csak egy mókust lőttem: de holnap még rászánom bőti napomot, osztán dosicz!

Semmi hírit sem hallom még az feleségemnek; talám csak az maga hírivel gyün? Ego interrogavi.

Forgácsné mégis sürgeti, szegény, az kezességet; látom, hosszú históriát involválna; csak megírom: ahhoz ne bízzék, mert semmiképpen való kezességrűl sem akar hallani Nagy-

ságod: mert nem ollyan rendő embernek való az kezesség; és így, hogy megcsükkent az én ő eleiben terjesztett gondolkodásom, arrúl nem tehetek.

Be jól tudják Bécsben az híreket! Legjobb az, hogy Spanyolországgal keveset kérkednek, még kevesebbet az svécussal. Úr-Isten, adjad!... Ezzel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ezen kis czédula, elhiszem, nem akartva keveredett ide. Az ötvös már elment.

Külön negyedíven:

Kegyelmes Uram! Hic est, ego interrogavi, hic est! Soha bizony így nem játszattanak meg; hic est! Midőn az Nagyságod levelét pöcsétlem, — hát az hátulsó ajtón zörgetnek; magam megyek oda, kicsuda zörög? Megnyitom, — hát két nemesasszony egy dajkával csak bérohannak rám; kérdem: kicsuda? micsuda? mi dolog? Hát az feleségem semmit sem szól, csak megcsókol. Mi dolog? mondok. Az a dolog, megcsaltam Kegyelmedet! — Úgy ösmerém meg. Ollyan rendes, fekete-fátyolos, kurta-mentés kis magyar menyecske! Garamban*) hadta az csintalan az hintait, két szabados s az tiszttartó elütte, maga, az garami udvarbíróné, s Anicska asszony dajkaruhában, úgy gyüttek egy kocsin. Hoc est certum, — quis cogitasset? Igen akarnám, ha láthatta volna Nagyságod, de meglesz!

Bercsényiné kezével:

Illyen nemeskés formán is akarám alázatossan jelentenem ideérkezésemet, kívánván azt az szerencsémet: itt is alázatossan udvarolhassak Nagyságodnak! Maradván én, Nagyságod gratiájában ajánlott

alázatos szolgálója
Gróff Csáki Christina m. k.

(Eredeti, háromnegyedíven, negyedrétben. Egészen Bercsényi, illetőleg a vége Bercsényiné s k. írása)

---

*) Falu, Ungvár mellett.

5.

Unghvár, 18. Februarÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Nagyságod válosztevő méltóságos levelét. Az erdélyi jó híreket örvendem szívem szerínt; úgy látom, parantur viae Domino. *) Hogy azonban szaporítsam én is az jó híreket: ímé, accludálok alázatossan más levelet is **) Nagyságodnak; talám jó lesz ezt csak elhinnünk, ne is várjuk confirmatióját, — csak így kell az gazettákban bocsátani. Bezerédi levelét is látom itt lenni, Nagyságodnak szóllót; írja abban az stÿriai portázását s rablását, — nyilván errűl emlékezett Bottyán.

Antal Úr levelébűl látom, már nem fél innen, és úgy látom, ingerlik *Forgács dolgában, mintha őtet is fenyegetnék, ijesztik az példával.*

Az hadi tisztek igen kényessen gyűlnek ide. Orosz Pál ezerét most csinálom össze: de mind magamnak kell újjoznom, mert nem tudnak hozzá. Mikházi ezere is igen gyöngén van; Krucsai még bé sem adta listáit, Kenyheczinek híre sincs, hanem most kalandoznak még némely gaz tisztei, keresik az ezeret. Az mint látom, igen féltem Kenyheczit: úgy jár, mint Bezzegh, ezer nélkűl marad; mert nem hiszem, csak kétszáz lovassa is maradjon, kit is inkább csak mások completatiójára kellene tartani, az sárosi, szepesi s liptaiakot csak az új karabélyos ezereknek kellene recrutaképpen adni, — hadd panaszkodnék Kenyheczi Vitáriusnak, csinálnának magokbúl egy temperamentumot; mert így egyik sokat rendelkezik, másik semmit sem.

Beszéltem én papommal: Budut dobro, csak elfüggesztette már az sas szárnyait, öt felől fogják csapdozni, tíz-húsz esztendeig sem veszi fel többűl magát; w Polski zle, nyi ten

*) Czélzás Rákóczinak tervezett s csakhamar be is következett ünnepélyes beiktatására az erdélyi fejedelmi székbe.

**) Ma már nincs itt.

togi tam kralem nie bezde budut sie bitti. Nagyságodnak dobro; még egyszeri étetéstűl kell félni, — aztán jó lesz, sit ko.

Mikor mehessek udvarlására Nagyságodnak? (minthogy másnap már kiáltja: rám vár!) bizonyossan nem tudhatom, de ugyan úgy hiszem, hétfőn ha csak Szeregnyéig is kiolvasom. Nem más oka itt késedelmének, hanem gazdasszonkodik, azért, hogy reménli, *) fog Nagyságtoknak **) udvarolhatni itt is, az farsangi alkalmatossággal.

Csak gyünne már
S ne késne bár
Kit szívem vár, —
Mert késni kár!

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Ímé, sub N. B. más levélke magyarázza az elsőt jobban.***)

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k , részben czifrrákkal.)

6.

Unghvár, 19. Februarÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem méltóságos levelét Nagyságodnak. Az Úr-Isten engedjen több jót is hallanunk az új háborúrúl! Én bizony nem disputálom praetensióját Gustavus Uramnak, csak elkezdje; mint végzi? ő lássa, mert nekünk használ többet tartós múlatsága, mint hosszas munka nélkűl való nyeresége, mert promovet, dum amovet.

Még most sem tudék megmenekűlhetnem Orosz Pál Uram és az tisztek munkájátúl; mert nem érdemel prófuntot is némellyik, nemhogy tisztet, Kenyheczi hadában. Már

*) T. i. Bercsényi grófné.

**) Rákóczi és Munkácsra várt kedves vendége, Sieniawska herczegnő értetik.

***) E N. B.-és levél ma már nincs itt.

ugyan megvan az osztály: de elolvadt Kenyheczi naturaliter; talám vicéje lesz Mikházinak.

Én is azon vagyok, elkészüljek holnap az expeditiókkal; holnapután, hacsak mint is, kiviszem Asszonyomot innen Szeregnyére, ki is Nagyságod kegyelmes köszöntő gratiáját alázatos köszönettel veszi; ő is, s én is Nagyságod kegyelmes gratiájában magunkot ajánljuk, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az ingenírrel már nous tous parles; visszamégyen Nagyságod udvarlására, et pour faire la plaan.

Kegyelmes Uram! Forgács Óbrist-Laütinandtja Hangosi most érkezett, még minap rozsnyói parancsolatja szerént Nagyságodnak; kit is elküldtem Nagyságodhoz Munkácsra; ha más nem lesz, nem jó lenne-í az *Cancellarius által megexamináltatni?*

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., az utolsó sor titkos jegyekben.)

7.

Unghvár, 20. Februarÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Megpanaszolhatja Aszalai Uram, mennyi baj vala ezekkel az tudatlan hadi tisztekkel; elannyira, hogy mindennapi munkánk után is csak ma délután lehete elbocsátanom őköt, együtt Generális Orosz Pál Urammal, de még az expeditiójók holnap sem készül el egészszen; s ugyan ezen munka vette el üdőmöt az Regulamentumnak elkészétésétűl, kit igen szükségesnek látok lenni addig, míg Nagyságodnak indúlása lészen.

Ezekhez képpest, s egyszersmind azért is, hogy utúlsó méltóságos levelébűl is Nagyságodnak látom: még semmi bizonyos híre Lengyelországbúl jövőkrűl, — alkalmatossabbnak ítélem véghez vinnem Aszalai Urammal itt az munkát, s úgy mennem Nagyságod udvarlására, hogy vígasságnak szentelhessük farsangi végső napjait, pour carnevall. Más módon is,

az enyém feleségem igen elhitette magával: fog Nagyságodnak udvarolhatni farsangi múlatságúl itt is, puszta s bomlott gazdasszonságában; ha keteputáját el nem rendeli, csak nyughatatlan volna ott Nagyságod udvarlására, s úgy illik penig, hogy kijővén Asszonyunk (Sieniawska), ott udvarolna annak is. És így, per has et illas causas victi sumus, hogy (noha holnap akartam udvarlására Nagyságodnak indúlni) jobb lesz pénteken Szeregnyére, szombaton Nagyságod udvarlására mennünk, vasárnap vígadnunk, hétfőn vadásznunk, kedden tánczolnunk, — addig ott ér Asszonyunk, s mindgyárst újon kezdenünk, nyájos kedvvel vígadnunk, pinteken csak készülnünk, szombaton idegyünnünk, vasárnap hip-hoppolnunk, hétfűn is farsangolnunk, kedden kedvvel végeznünk; szerdán? — e bon! — bu ist der Herr Oremus? Durt wohnt er a kapliczában! Reménlem, Nagyságod, Kegyelmes Uram, jóvá hagyja ezen regulamentalis opiniómot; én igyekezem így, — Nagyságod kegyelmes akaratja s dispositióján állani fog.

Azonban mai póstán veszem Antal Úrnak hosszú levelét; skoda i muviti, az mit ír. Hanem Bottyán haragszik reá, hogy megétette a szénáját. Szombathelybűl dictál az hóhárlelkű,*) hogy 4000 gyalogot küldjön bár csak által Antal Úr! Írják mások is félelmeket, — azért sóhajtja az succursust. És mivel Budárúl kiindúlván az német, Fehérvár s Lovas-Birín táíkára telepedett az falukra: azért Rétei Györgyöt, válogatott ezer lovassal öt regimentbűl, és Nagy Jánost az commandérozott regularisokkal általküldötte, hogy adjon szívet túl az miéinknek, s az míg megszakadozva vannak, tegyenek csapásokot. Ez talám, Kegyelmes Uram, nem rosszúl esett, annyival is inkább, hogy Bezerédihez küldte Nagy Jánost, Bottyánhoz Réteit, mert külön vadnak. Ennyi succursus helff, wasz helfen khan; ez sem lesz károssabb az többinél; egy úton térhetnek meg, ha térhetnek, ha nem, — facient ex necessitate virtutem!

Írja ugyan azt is, hogy Starnbergh másfelűl az Balaton mellékére ment volna: de az nem lehet, mert Szombathelyrűl nem dictálna úgy Bottyán sógor!

---

*) Bottyán szokott szójárása, innét tréfásan most ő maga értetik.

Píber László Uramnak micsuda levelét vettem? alázatossan accludálom Nagyságodnak.*) Nem tesz emlékezetet levelemrűl: de kérdést, látom, azont tesz, hogy tilalmaztassék super agnitione. Hanem az a kérdés: tegyenek-é váloszt? Ha nem, taciturnitas consentire videtur; ha tesznek: mit? Én úgy gondolkozom felőle: talám jó volna váloszúl adnyi nem váloszt, et respondere nihil; úgymint: status Regni modernus et ratio Confoederationis non admittit Suae Serenitati, ea qua cuperet forma rescribere, multo minus aliquam publicationem fieri. Avagy, quia Augustanus est, — hallgassamus. Az mint parancsolja Nagyságod, úgy légyen.

Szegény, engem bujdosásra segéllő (1701) Szúnyogh Gáspár régen készűlt szöknyi; már egyszer Nagyságod engedelméből küldtem is vólt titkos passust neki. Ímé, most mit ír Antal Úrnak; csuda dolognak tartom: mert akár miért s mint bocsátják positive, in Confoederationem nem lehet talám nem acceptálni, vel ex eo, hogy minap is megújíttatni tetszett az Senatusban szükségesnek az universalis avocatorium pátenseket; s mivel ennek, csak elhiszem, lesznek példája-követői, mit parancsol Nagyságod? alázatossan elvárom. Ez ugyan igen emberséges ember, a iuz po w sitkim, mindgyárst Budgyatín*) lesz instantiája; de bizony *mégis jobban szuszog Petróczinál.*

Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

8.

Unghvár, 18. Martÿ 1707

Kegyelmes Uram!

Tegnap ebédjét az lengyel szomszédinknak itten megadván, magam is elkésértem Szeregnyére, s onnan még ez ét-

---

*) Budetín, b. Szúnyogh jószága, melyet ekkor Rákóczi fiscusától ideiglen b. Petrőczy bír vala.

szaka megérkezvén, vettem Eszterház Antal Úrnak két rend-béli leveleit, számtalan acclusákkal, az mellyekbűl válogatva mindazokot, kiket méltónak láttam, megküldöttem alázatossan Nagyságodnak.

Istennek szent neve dícsírtessék, hogy még is recoligálták magokot csak ennyire is hadaink! Azt csudálom leginkább: micsuda impatientia vezérli Bottyánt az hadak megcserélésének k vánságára? s félek rajta, reá ne beszéljék Antal Urat, mivel már is mind rakásra szedi az gyalogságot; én ugyan megírtam, — már nem tudom, miben tanálom őköt. De leginkább töröđöm az reductió hátramaradásán, mert még hozzá sem fogtak. Antal Úr penig már fizetteti az esztendőt is; hánkódik maga is, úgy látom. Ad primum Maÿ nyargalva sem végzem dolgaimot, ha mindenütt magamnak kell lenni.

Újvárban is nem tudom, micsuda históriákot formálnak? Már lehadtak Nyárairúl ismét, Reviert ültették fel az vice-commendant praetensiójában; disgustáltatik solemnissime, ha nem lesz. Maga is ír nekem Revier, azt írja: Vinkler nem régi soldat, neki szégyen volna! Nem elég az Fraü-Compania s az új feleség, — talám Heüratsgut gyelánt adta Nyárai Uram az vice-commendantság praetensióját az leányával!*) Én ugyan, Kegyelmes Uram, inconvenientiának tartom, hogy artelleriae tiszt is, commendant is légyen; másként is, articularis törvényünk van, hogy »praesidiorum et confiniorum Capitanei seu Commendantes, sint Nobiles Patriae;« ez illyen commenderia penig collationaliter állandó. Revier igen jó legén: de quare mutetur resolutio? nem tudom. Engem ugyan kész váloszszal tanál, hogy már Nagyságod resolutiója változást nem szenved. Máskínt, Vinkler oly ember elüttem: maga is megérdemel egy commandót; s ha látom, mint lesznek? — mintsem rosszúl legyenek, jobb senki se legyen vice-commendant Újvárban, s menjen Vinkler Nyitrára, az hol úgy kell, mint Újvárban; kirül alázatossan fogom informálnom ex loco Nagyságodot.

---

*) Nyáray Ferencz gyalog ezredes, később dandárnok, leányát ugyanis a franczia hugenotta De la Rivière tüzér-alezredes, később ezredes, vette nőül. — Gyelánt = gyanánt.

Orosz Pál Uramot azonban leküldöm, Bertóti (Ferencz? István?) Uram hogy felgyűhessen, s mind az regimenteket vegye rendben.

Más módon is, az beszterczei commissióban nehezen fogok progrediálhatnom, mert Eperjestt egyedűl Kálmáncsai Uram capiálta volt az dolgot, Csáki (István) Uram s a többi contrariumot tartván; az limitatiót, kit pro idea tettek Rozsnyón, infallibilisnek tartván, azt immutálni sem akarták, hanem hogy Bihar vásznot, Sáros ökröt, Ungh süveget, Szepes vadkecskét adjon. Post reclamationum clamores, tandem ad hanc amicabilem devenerunt compositionem, ut sequitur sub AA.*) Ennél több ott semmi sem lett; elhiszem, annyi lesz 21. Beszterczén, s én is consideálhatok pro 1. Aprilis.

I. M. Pan Haliczki alkalmatlanságot szenvedett az útban, Agyagostt valami német oficír belékapczáskodott; az késérők, kiket rendeltem, mellette fogván: körűl való quártélyos német granadírosokot vitt magával, — talám meg is döfölték, fegyverét elvitték, passusomot tapodták, magamot is despectálták. Megírtam Visnyáknak: míg odamegyek Varanóra, akárki légyen azon tiszt, vasban tanáljam, mert magát tétetem árestomban, ha ki nem keresi! Írja ugyan Bertóti (Ferencz) Uram, hogy ő Kegyelme is requirálta; de hiszem, Kegyelmes Uram, ha ugyan praetorianusok is: nem derogál Bertóti Uramtúl való dependentiájok az elmaradt praetorianus hadaknak, s úgy is fogom őköt rendelnem; nem maradhatnak fejetlen lábok.

Szirmai Uramnak is ez alkalmatossággal hozák levelét, mellyet alázatossan megküldtem, együtt válosszával, Nagyságodnak.

Az török árosok iránt való parancsolatját is most veszem alázatossan Nagyságodnak, s expediáltatom Lónyai Uram által; de az tömösvári német töröknek írását elvitte magával Szent-Iváni Uram, — arrúl nem disponálhatok; kit alázatossan akarok jelentenem Nagyságodnak.

A pósták iránt Galambos Uramnak írok: miképpen állítsa fel az én módon szerént az tábori pósta-formát Erdélyig

*) Ma már nincs itt ez a melléklet.

Tokajtúl; már ugyan talám van pósta Döbröczönig vagy Szakmárig. Én azt sem tudom, hol lesz az gyűlés Erdélyben?

Nem tudok, Kegyelmes Uram, mit csinálni az Dunántúl való hadak iránt, kik quártélyt nem vettek, kongó nem kong *)köztök.

Éppen ezen alázatos levelem írásakor veszem Babócsai Uram levelét, kit sub nota N. B. annectáltam. **) Ítélje Kegyelmes Uram Nagyságod, micsuda haszontalanság az illyen contractiója az hadaknak, ***) balgatag hírekre, sine effectu. Azzal ellent nem áll, az ki most messzirűl, szakadozva, rongyossan felmász; hiszem Leopold, Tapolcza — messzi jár egymástúl!

Nincs nagyobb bajom az mundírnál; mert mezőben reducálnám: de három nap megcsinálnám magam mind, csak az regimentek mustra-listái lehetnének nálom. Úgy látom, mindgyárst Újvárban kell mennem, csak az commissiót útnak vihessem Beszterczén. Azalatt is alázatos írásimmal udvarlok Nagyságodnak, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

9.

Unghvár, 21. Martÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Minthogy úgy hiszem, ezen alázatos levelem olykor érkezik, az midőn képemben, maga méltóságos székében †) ülő solemnitás alkalmatosságával üdvözölheti Nagyságodot: kívánom azért kevés szóval, sok kívánsággal, hogy az mely irgalmas Isten nehéz próbái által s keserves szenvedésével s terhes munkái-

---

*) Értsd: rézpénz nem kelendő.

**) Nincs itt.

***) Eszterházy Antal részéről, Leopoldvár táján.

†) Az erdélyi fejedelmi trónt, illetőleg a maros-vásárhelyi ünnepélyes inauguratiót érti.

val akarta ezen kiváltképpen való méltóságot Nagyságoddal érdemeltetni, — azon irgalmas Istennek jobb karja vezérelje fejedelmi uralkodását csorbúlatlanúl, folyamotossan, maga szent nevének tiszteletére, nemzetünk s hazánk állandó vígasztalására, s méltóságos nevének örökös dücsűsségére; ut omne quod vivat, uno ore dicat: Vivat Princeps! Vivat!

Ezen alkalmatossággal mérészlettem az Tekéntetes Nemes Országnak is üdvözlő levelemet küldenem, s az barátként kódolnom igazságomig jószágimot, mellyeket mindazáltal egyedűl az Nagyságod kegyelmességébűl reménlek; de minthogy involvált dolgok is lehetnek köztök: ha miben voxra menő vagy mi forma dolgom interveniálna, — csak azért is haszontalan talám nem lesz generica kérésem. Mert,

Kegyelmes Uram, az mennyiben rövideden kívánom informálnom Nagyságodot: alkalmas része azon jószágimnak most is két karban való fiscalitás alatt vagyon; 1-mo Zaránd, Arad s ott Karán-Sebes táján való, titulo neoacquistici confiscáltatott vala, s ma is úgy van, kit az német el nem adott volt; Sólymos várát megvette vala Jósika: de hiszem, az ma is labancz.

2-do. Az belső jószágim igen Apor (István) s Betlem Miklós kezénél valának, kikrűl alkuban is kezdtek vala velem eredni; most per notam az fiscalitásé, mint Apor s Betlem Miklós jószága. — Ezek iránt járűlt s járúl is alázatos kérésem Nagyságodhoz: méltóztatnék Nagyságod resignáltatni, ha csak azokot is, az mellyekrűl most leveleimet béküldtem, kiknek ellenchussát — megmondtam Lázár Ferencz Uramnak, *) — ha meglátni méltóztatik Nagyságod, kérje megtekéntésére alázatossan Nagyságodot.

Megvallom, Kegyelmes Uram, elhánt, darabos jószágok; s ha magam mostani sorsát tekéntem: kissebb figurát csinál magában való hasznánál s áránál. Nem merem, s nem is praesummálom formálnom instantiámot, — hanem csak in forma projecti említem, hogy nekem jobb volna Nagyságod kegyelmességébűl, valamely lakóhelylyel figurázott, dominium neve-

*) Gyalakúti gr. Lázár Ferencz, Bercsényi-leányágból származott, innét a confoederatió fővezéréhez vérség csatolá.

zettel híresedett jószágocskát bírnom Erdélyben, az Nagyságod fejedelmi szárnyai alatt, és ezen alkalmas importantiájú diribes-darabos jószágokkal jobb volna Nagyságodnak más híveit per partes consolálni. Kirűl senkinek sem írtam, sem szóllottam, egyedűl Vai Ádám Udvari-Kapitány Uramnak ő Kegyelmének recommendáltam, et quidem solemnissime.

Azonban alázatossan emlékeztetem Nagyságodot, plenipotentia-vallásomra ha szükség lenne: méltóztatnék expediáltatni Nagyságod.

Alázatossan recommendálom ex superabundanti az szegény sógor Lázár Ferencz Uramot Nagyságod kegyelmességében, ki is Nagyságodnak nem alkalmatlankodik egyéb instantiával, Nagyságod kegyelmessége kérésénél; hanem valamely vámos helyét confiscálták most, medio tempore, — méltóztassék már azt is, vi gratiae reconciliationis, megadatni ő Kegyelmének; megmondtam ugyan: ha Teleki Uram *) viszszabocsáttatja, ne is alkalmatlankodjék Nagyságodnak.

Most újjabb híreim nincsenek az utóbb küldetteknél; hanem ma juta kezemhez ezen annectált levél, **) FiamUram udvari-kapitányjának szólló, (nem tudtam még ezen dignitást!) kibűl látom: az erdélyi német (Rabutin) általment az Rábán, — facit hoc aliquid; úgy hiszem, nem habuit manentem civitatem, et ubi caput reclinet. Már így nem tartom lehetetlennek, hogy ezen bádgyodt had in frontispicio Austriae megnyúgodva, az Starnbergh corpussa Leopoldot meg ne kenyerezze; bár csak arra érhetnék reá, — azért is holnapután akarok megindúlnom innen, Isten kegyelmébűl; eddig is nyavolyám késeltetett, mert csak ma költem fel fektembűl; ismét szaggatta kezemet, lábomot az száraz fájdalom.

Azt, Kegyelmes Uram, igen in tempore kellene tudnom: ha pro 1-ma Maÿ megleszen-é az gyűlekezetünk? (Ónodnál.) Mert mind Nagyságod útazása, s mind penig az hóval s hideggel fordűlt üdű még akkorra nem ígérvén mezőt, nem hiszem, ha csak két héttel is, — ha nem többel, — utúbbra nem vetik azon terminust; úgy szeretném, ha lehetne, akkor már

*) Gr. Teleki Mihály, erdélyi fiscalitások directora.

**) Nincs itt.

táboraink lennének in optimo statu. Én az ordereket in tempore kiadom pro prima Maÿ, — hadd iparkodjanak tiszt uraimék!

Ezzel magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

10.

Unghvár, 26. Martÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Ma veszem alázatossan 23. költ méltóságos levelét Nagyságodnak. Az póstákra, Kegyelmes Uram, mindenütt méltó az panasz; mert Szepesi Uram,*) úgy látom, csak fizetés praetensióját vette rendben, minthogy azt írja nékem: már mindent rendben vett s kifizetett, csak ennyi s amannyi hía; úgy látom, magamnak kell belétekéntenem, ha Isten Beszterczére viszen, az hová minden holnap indúlva, — ma is itten vagyok, rész szerént alteratióm, s rész szerént — keteputa! Csak, igazán:

Az menyasszon hop-haj!
Az feleség jaj-baj!...

Mindazáltal már ma felrakodtunk, holnap Isten kegyelméből megindúlok; még ugyan nem sokat múlattam el, mert Eperjesre is alig tudom összeszedni kettőt-hármot, az sok urat. Csákicska (István) is nem messzi ment commissiójával, az kin mint épűlhet az én beszterczei commissióm? nem tudom, mert finis non datur sine medio; hanem csak az conceptust ha rendben veszszük.

Rabutin is megúnta az vesződést az goromba párákkal, — sohult sem akarták jó szívvel látni; Vázsonnál megszállott, Max Starnbergh Soprontúl Ebergénivel mintegy 800 lovas

*) Szepessy János, főpóstaigazgató.

némettel eleibengyütt, s cum floribus általmentek Sárvárnál az Rábán, Sopron felé, az mint előbbi levelemben is emlékeztem; s ímé, confirmatióját alázatossan accludálom Nagyságodnak; *) más levelet ugyan nem vettem ollyast.

Ocskai 12. praesentis Morvában portát bocsátott: száz gyalog németet levágtak s egy várost felvertek, Lucskó nevőt, s jól nyertek. Már, elhiszem, Antal Úr sem szaggatja annyira meg az hadat, s talám lesz módom az visszalopásában az hadaknak, kenyerezésre való oszlás praetextussával, minthogy — csak elhiszem, — úntig bajoskodott most német uram is velünk egyszer!

Nagy confusiótúl félek, tagadhatatlan, az számtalan praetensiótúl irtózom: de csak Isten jobb egészségemet adja, mint most, és az mundírom meglehessen, — két-három hét alatt többet viszek véghez köztök! Az recruttát is kiszerzem az vármegyéken; de csak az fegyver emészt bennünköt: mert most is már új mundírozott deli legény recruttát álléta előmben Lóczi vagy 300 személt: de nincs tíz puskás, csak egy bottal, — hu-hú! nincs puska, pú!

Szirmai Uramnak adott váloszomot, igenis, Kegyelmes Uram, nem kell csudálni: mert hiszem az én perczemtőmnek Szirmai Uram egyik naturalis objectuma, mihelt reáfordúl, mindgyárst — percz! De bezzeg, percz most Viza, mert elhozá Szombatban az mit sütni szoktak; tudja patvar, sós-é vagy sótalan? Nem kell annak passus, hacsak valami régi generális passus mellett le nem olvasta magát: nem tudom, mint ad számot commendans uram az passuson? Mert ezeket mások is követhetik. Ezen accludált levelébűl *) semmit sem tanúlhatok, azért ha már a bőtön az Szent-Íráshoz fogtam: ettűl is megkérdem, mint Petestűl: Amice, ad quid venisti? Et alibi: Quomodo huc venisti, non habens vestes nuptiales? Ber sait ihr? wie heist ihr?

Galambos Uramot Eperjesrűl hozzám vártam, az póstákot remonstráltam volna idealiter ő Kegyelmének, mint állít-

---

*) Már nincs itt.

*) Lásd a jelen levél után.

tassanak fel? Már levelem mint viszi véghez? futomotja ezen levelemnek lesz példája.

Ötvös Uram, csudállom, nem forraszt szén nélkül; maga*) jó lett volna mostan Károlyban készéteni Nagyságodnak az élést, — mégis, vagy három kosár morzsalék maradt volna ott is. Ott vegyen, az hol tanál! Károli Regulamentum az; bizony, jó principium: mert Isten sem vehet ott, az hol nincs, tehet oda, az hol nincs, Proverbiorum 15. Atque nincs már ott, az hol elvitték; ha Ötvös Urammal keresik: ott veszik, az hol tanálják. Instálok alázatossan jó előre mellette, (megírhassam Károlinak: előbb írtam, mintsem ő kért, mellette,) kérem Nagyságodot, hadd ne fizessen, ha nincs mibül!

Csát, Zsadány, Maros-Vásárhely, — hiszem nem vásárra kérdem én az helyt! Miért nem Besztercze? úgy lettünk volna együtt két felől **) szép rezonantiájú szózattal. Hol az Méltóságos Fejedelem? Beszterczén! Hát a Generális? Beszterczén! Hol az gyülés? Beszterczén! Hát az commissio? Beszterczén! De így: hol az Méltóságos Fejedelem? Ma-rosz-Vásár-helyen! Igenis, Kegyelmes Uram, Nagyságod nevezett egynéhányot: Borhidát, Ladánt mit, de úgy másutt készülnek, s másutt lesz. Már semmi; de én azt kérdem: Ónod hol lesz? 1-ma Maÿ mikor lesz? Talám csak patkoltatni megyek én Beszterczére! Ha hamar nem hallad: híre el nem mehet; ha nem hallad: Nagyságod reá nem gyühet, — én ugyan reá ügetek. ***)

Vojnovicsnak minden dolga csak icz-ficz-vicz; érthetek ugyan annyit Pázai Uram levelébül, hogy még volna ott valami kész had, auf ain hui (így); abban én nem látok pro nunc jobbat, Kegyelmes Uram, mint egykevéssé üdüt engedni: hadd szellőzzék ki az híre; azután, minthogy Szerémség az jel: talám jó volna az én propositióm szerént Erdélybül kijövet arra

*) Maga = noha; régies értelemben.

**) T. i. a fejedelem ugyanazon időben az erdélyi, s Bercsényi a magyarországi Beszterczén.

***) T. i. az ónodi gyülésnek — később május 1-jéről csakugyan hátrább tett — határidejére.

bocsátani egy corpussal Károlyit; *) maga megmaradhatna innen, az hadának portája s híre menne el, — s amonnan ők is akkor. **)

A törökök elbocsáttatása iránt értem Nagyságod kegyelmességét s parancsolatját; de ímé, mit ír recenter nékem Pápai Uram! Ehhez képpest, Kegyelmes Uram, én megtartóztatom az dolgot, míg Nagyságod újjobban nem parancsol. Magamot azonban fejedelmi gratiájában s kegyelmességében Nagyságodnak ajánlom, s maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Nyeboszcsik török lovam meghóta magát; bizony, jobban bánom mindgyárst ezer veres tallérnál!

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

11.

(Viza János cz. püspök, gr. Bercsényinek.)

Excellentissime Domine Generalis!
Domine Gratiosissime!

Servitiorum meorum paratissima obsequia. Die 13. praesentis írtt levelemet, nem kétlem, vette Nagyságod; most pedig bizonyos alkalmatosságom lévén Senator Gerhátt György Uram által, e kis írásommal kívántam Nagyságodnak alázatos udvarlásomat gyakorlanom, s Nagyságod jó gratiájában magamat insinuálnom.

Mivelhogy a Nagyságod úri dispositiójáig, a mint látom, talám itt kelletik várakoznom: tettem Generális Esterház Antal Uramnál instantiát, hogy mentűl hamarébb júthatnék szemben Nagyságoddal, kérvén rendelést személyjem iránt ő Nagyságától. Azomban, míglen Nagyságoddal szemben lehetnék:

---

*) Van is a gróf Károlyi-levéltárban 1707. tavaszáról egy Károlyi Sándor saját kezével irt hadi terv, a Szerémségen, Szlavonián át Horvátország ellen indítandó hadjáratról.

**) T. i. Dunántúlról Bottyánék.

Nagyságod egy jóakarója izenetit (úgymint Ducis Saxoniae et Archi-Episcopi Strigoniensis) ezen alkalmatossággal jelentem Nagyságodnak. Ő Eminentiája tiszta szívbéli jóakaratját, szolgálatját (coram plura!) általam izeni Nagyságodnak, és készségét az Haza szolgálatjára s nemzetünk előmenetelire és szabadságunk helybenállítására, igaz kötelességgel, minden ő Eminentiájától lehető úttal s móddal ajánlja; s ha passust méltóztatik Nagyságtok ő Eminentiájának általam küldeni: kész a szent olajszentelésre maga kevésszámú udvari cselédjével Nagy-Szombatban e bőtön lejűni. Ő Eminentiája s Kalocsai Érsek Uram között az esztergami érsekség iránt vólt valami kevés vetekedés: de az már sopiáltatott, mivel ezelőtt nyólcz esztendővel, tunc pro nunc ezen érsekségre consecráltatott lévén, kidűlvén az érsekségbűl Kollonics: absque ulla donatione et installatione nova, bennmaradott ő Eminentiája. A Pápa is még akkor, ex Apostolica authoritate, qua potens est super omnia Concilia, ex rationibus Sacrae Sedi Apostolicae notis, confirmálta coadjutorságra tunc, nunc realis possessióra ő Eminentiáját, mivel senki sem contradicált s ő Eminentiáját intra octo Annos nem turbálta; s így in pacifico usu lévén: most is állandó éltiiglen, s állandó is lészen azon érsekségben. Arra az objectióra, hogy nem vólna magyar, azt feleli: ha Magyarországban nem született is, — de igazsággal, cselekedettel, s törvények megtartásával, s Magyarország előmentit kívánó szívvel magyar, mivel törökre való hadakozáskor személyje szerént, két campagniában hadakozott a Nemes Magyar Hazáért a törökkel, s azzal nem armálist, hanem donatiót ezelőtt tíz esztendővel érdemlett az magyar királytól, kivel hazafiává s nemessé lett; meg is igyekezi mutatni maga magyarságát s hasznos szolgálatját a magyar nemzethez, meritis suis supra suorum aemulorum existentibus. De his coram plura. A Nemes Magyar Nemzet is, tudom, hogy maga előtt viseli az Anyaszentegyház s a lelkek szükségét, s nem kíván ollyannal az igaz hitnek ártani, a mely impracticabile. A mostani Pápa is a maga egy testvér húgának a fiától, cum confirmatione Archi-Episcopatus Strigoniensis, Cardinalis-süveget küldett ő Eminentiájának. Ehhez accedál saxoniai Herczeg Augustus, és svéciai s prussiai királyok és más nagy

császári s királyi ágoknak atyafiúsága, akaratja s recommendatiója.

Kire nézve, legalis fundamentumunk nem lévén a kitudásban, — sőtt ha vólt volna is, már az ellen praescribált, — nem hiszem, hogy találkoznék valaki, a ki az ő részirűl való erősségeket csak kezdje is expugnálni, nemhogy elvégezni; mindazzal ítéletben ejtené magát a Magyar Haza, a catholicus és acatholicus szomszéd s távul lévő fejedelmeknél s rendeknél. Sőtt a mi több: efféle versengés miatt irrecuperabile damnum pateretur fides catholica, s a versengők lelkére sok ezer lelkek elvesznének. Melyrűl is coram plura. Ajánlván nagy becsűlettel Nagyságod úri gratiájában magamat, s alázatossan kérem: quantocius juve me Domine ad Te venire!

Élek Tÿrnaviae, 16. Martÿ Anno 1707.

Excellentiae Vestrae

humillimus servus et
Capellanus
Joannes Visa, Episcopus Nester-
Albensis m. p.

(Eredeti, egy íven, in folio, s. k. A hátsó félív le van vágva.)

12.

Unghvár, 28. Martÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Tegnapelűtt alázatos levelemmel udvarolván Nagyságodnak: akkor még nem vettem vala leveleket onnanföljűl; tegnap estve érkezett 3 pakétom, számtalan haszontalan inclusájával Antal Úrnak; mellyek közűl méltóbbnak ítéltem ezeket alázatossan Nagyságodnak megküldenem: sub Nro 1, — lássa Nagyságod Bottyán Uram böcsűletes correspondentiáját Antal Úrral, dicit ipsi charitatem.*) 2. Egy szemével János Uram (Vak-Bottyán) mennyi felé lát! 3. Dragonyos uramék kedvességét; kire nézve Antal Úr is, — látom utulsó

*) Sem e levele Bottyánnak, sem az alább érintett további 6 db, melléklet nincsen ma már csatolva.

levelének végébűl, — nem akar bíznya hozzájok; kinek nem az reductió, hanem az nem-reductió oka. 4. Bezerédi Uramnak mind casussa,*) s mind panaszsza, kit nem dícsírhetek; azért írtam neki magam is, csudálom: mit panaszolja kárát, — mert azzal hírreli, mit nyert volt! Kérkedjík kárával, az ki ösztöne több nyereségnek, s ne példázzon sóhajtással roszszat, ha jó viselése érdemlette Nagyságodtúl mások felett böcsülletinek nevelését és hasznos kegyelmességeit Nagyságodnak; nem féltjük, mert az kinek nem hiszek, — nem is kedvezek; azért hiábavalósággal ne futtassa elméit. 5. Bottyán Uram tútorságának expressiója; igazán commissarius-tanács: provisióért menni gyaloggal az Nyulasra, mikor szabados az ellenség az Rábaközzel, s rakva vele az Szigetköz! Megírtam, ha által tanál gyünni az német: ne T a t á - zzon s N y u l a s - ozzon Bottyán Uram, hanem menjen az elmaradt fárodt németnek! 6. és 7. Antal Úr mint akart 17. menni Pozsonnak, s 18. látta meg magát. Én, megvallom, meg is írtam: nem javallom Bazín és Szencz körül való liniáját, mert primus motus ipsos confundet; szemben szállani, még nem tudja, kivel? recedálni ex primo casu? mindenik rosz. Késön kérdi, ha kérdetlen általvitte az hadat az sentei hídon! Talám casus valebit, mint túl az Dunán, s megtorpad az ellenség. Átkozott Leopold, — holsz der Daüffel bold! Én nem ítélem még oly hamar általjövetelét, sok okokra nézve; de, úgy látom, az meglesz, s úgy hiszem, májusban.

Vizát Antal megtartóztatta; igen jól van, én sem kívánhattam volna jobban, azért revocálom neki adott váloszomot, s csak Antal Uram magátúl küldje Beszterczére, — nem szeretem Szombatban!

Szúnyogh Uramot nem lehet tartóztatni, mert hiszem megírta maga is: engedelemmel akar gyünni, és az evocatorium-pátensek úgy is útat nyitottak mindennek.

Én, Kegyelmes Uram, ezennel indúlok, sietek, az mint lehet; mint az fonóban késett leány, futva megyek haza, hogy sokat vihessek véghez májusig.

*) A Kemenes alatt a németek elfogták volt, — de némely katonák meg hamar kiszabadíták az ellenség kezei közül. (L. Thaly: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor Irodalom-történetéhez, II. köt. 186. l.)

Most jöve Kálnási Uram, mondja: az russiai palatinusnak valamely zsidója Lipsiábúl gyütt tegnap, Nagyságodnak is hozott az Méltóságos Fejedelemasszonytúl levelet, kit Lipsiában nagy böcsülletben mond lenni, s az svéciai király (XII. Károly) is visitát adott. Az levelet nem akarta kiadni, hanem az asszonya után vitte.

Az első ordereket kiadtam: pro 1. Maÿ készszen legyenek az hadak; de soha nem tudom, ha Csát vagy Zsadány körül rendeljem az Szomllplatczát? — Gyöngyös táján szeretném egyik corpust, másikot az Garam mellett, s az gyalog tábort az Nyitra mellett, ha Nagyságodnak is úgy fogna tetszeni, — hadd tisztúlnának meg az tábor porábúl az sóskán, füvelve, szellőzve, úgy osztanám az mundírt nyakokban; de fegyver! — Ezzel Nagyságod gratiájában ajánlom magamot, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

13.

Eperjes, 31. Martÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Tegnap ide béérkezvén, kívántam mindgyárst dolgaimhoz látnom; s vizsgálván az constitutiókot, úgy látom, Kegyelmes Uram, éppen semmi jó értelemben itt az dolgok nem folytak. Mert La Mott Uram csak küldi, hol Bertóti Uram, hol Keczer Uramra maga kívánságit, — még ostort s ostornyelet is az kocsisoknak; s ezért haragszik ám ő, s azért nevetek én! Semmi signaturája egyéb nincs vele, La Mottal, csak Denoffní Asszonyom minden expeditiója. Elküldetett Bártfára az írásiért, és úgy kívánom rendben venni az szükségeket, hogy elsőben az féltőbb praesidiumokrúl provideálván, tehessünk azután az campania szükségérűl, és úgy az obsidiórúl; mert haszontalan addig arrúl gondolkoznunk, míg nem látjuk possibilitássát. S azon leszek, tessék Nagyságodnak dispositióm; csakhogy minden csak fe-

hérpénzt emleget, s most az nincsen-t allegálja. Mire mehetek velek? még nem tudom; de azt már látom: az ezer mázsa pornak megszerzéséhez nem kell bíznya; de hiszem, Kegyelmes Uram, nem is javallhatnék én ollyan rettenetes munitiót hertelen levinnyi. Ezeknek az kényes emberrel és szakácscsal egyiránt van sorsok: az sok is elkél, az kevéssel is bééri.

Lamot úgy hiszi, senkinek sem szabad kártyájában nézni. Denofní Asszonyommal igen aperte múlatja magát, vendégeskedik az vármegye konyhájára; rettenetes excessusok: széltiben szedi az fehérpénzt, Kassárúl kihozott alteria-tisztek ott is az fizetést kikérik, itt is szedik az falukon fehérpénzzel az portiót. Nincs igen több már 50 emberénél, az mint Keczer Uram mondja, s vacans portiókot szed; admoneálta, azt mondja: úgy szokás nekik, s úgy jár, — neki nem kell Regulamentum! Mikor béjár ide: Nagyságod granadírossi dobot ütnek neki. Én ugyan modeste kiadom neki az rendet, és inquiráltatok, s meghagyom: repraesentálják Nagyságodnak, és computust is ineáljon azon controlor, vagy mi vala, Sréterrel. Ha lehet, belenézek az kártyában, — ne légyen disconvenientia köztök.

Denofní Asszonyomot reám hozta La Mott; Haistert mondja atyjafiának lenni, maga parollájára kéri importune, — Nagyságodra relegáltam, csak nyicsego; megmondták neki, ő tudja, legalább bízzam La Mot gondviselése alá Bártfára, az ő conversatiójában. Gondolván, ha tovább is Nagyságodra relegálom, incommodál Nagyságodnak: ígértem, hogy parancsolok felőle. És így, gondoltam, megmondom Bertóti Uramnak: hadd lássa azzal, hogy még az confui nem érkezett és quardia; mert La Motra nem bízom. Ha Nagyságod parancsolja maga hitin is bocsátani Bártfára, — bene; ha penig Nagyságodnak tetszik azon conversatió (mert nékem igazán nem tetszik!) azt mondja Bertóti Uram: megszabadúlni küldi, s küldje inkább fel Selymeczre, ha Lőcsén nem nyughatik. És így, ha tetszik Nagyságodnak, méltóztassék Nagyságod írnya Bertóti Uramnak, hogy azt cselekedje Haisterrel, az mit mondtam; ha penig Bártfára kell küldeni: hogy küldje? már ő Kegyelme fogja tudni.

Bertóti Uramra nemhogy assignálva volna az udvari had valakitűl, — de még Ordódi Uram írja Bertóti Uramnak: Ke-

gyelmednek praesentibus intimálom, etc. Én azért írva assignálom őköt Bertóti Uramra, Nagyságod kijöveteléig, parancsolatja szerént Nagyságodnak.

Azomban veszem Antal Úr levelét is; ím, látja Nagyságod, micsuda bagatellákon akadoznak; még csak nem is kezdettek az reductióhoz. Megírám: (nem) voxért s opinióért, hanem Nagyságod resolutiója s parancsolatjábúl committáltam, — effectuálja Babócsai Uram, minden további kérdés nélkül! Alkalmas ép országra vitte az liniát Szepesbűl Bazínban, Bazínbúl már Karvához. Karvátúl kezdte az liniát Sentéig, s ott már az nemessek vermeit szedik prófontnak. Valóban, igen panaszkodik István Úr (Petrőczy? Andrássy? Eszterházy?) is: nincs prófuntumja!

Alázatossan, Kegyelmes Uram, előre jelentem Nagyságodnak, én megírom az vármegyéknek: az tavali impositiót praestálják gabona- s marhábúl, és az 2 milliumot; mert már az téli quártélylyal mind ki akarják azt számlálni, úgy hogy czinczig-czanczig, — semmit se adjanak.

Ím, látja Nagyságod, Kegyelmes Uram, mit akar Viza; *) igazán, orientem spem sequitur. Ha Beszterczén tanálom: bizonyossan ott felejtem az collegiumban; nem is felelek neki, hanem, ha credentiája nincs — az mint látom, nincs is, — csak nem hiszem szavát; megmondom: lehetetlen, hogy azt kívánná a herczeg, csak maga akar hízelkedni! Ha az egész nőstén fehér káptalom pöcsétjével bizonyítja püspök uram, sem hiszem! Bécsben is riskása lesz belőle, faciam o-risum.

Az ónodi exemptióért sok az instans, mert insurrectiót hisznek belőle; de nem tudom, mint lesz? mert most is itten hó esik.

Ha lehet, holnap itt dolgomot végzem, és mindgyárst mindeneket megírok alázatossan Nagyságodnak, magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván. Maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Szirmai Uram már Komárom felé fordította póstáját az rabok által.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

*) Lásd idemellékelt levelét a jelen levél után.

14.

(Viza püspök, Bercsényinek.)

Excellentissime Domine!

Domine Gratiosissime!

Servitiorum meorum paratissima obsequia. Ma immár két hete, hogy ide Nagy-Szombatban érkeztem. Ez harmadik levelem, a mellyekkel innejd udvarlottam Nagyságodnak, Senator Gerhárd György Uram által ezen acclusát *) küldvén, — de nem vagyok bizonyos benne: ha vette-é Nagyságod? Pro uberiori informatione et praevia meditatione, ismét alázatossan praesentálom Nagyságodnak. Mellyen kívül feles dolgaim s szavaim (Isten szemben juttatván Nagyságoddal) lesznek, mellyeket calamusra nem bízhatok. Kérem nagy alázatosan Nagyságodat: az elöbbeni mód szerént valami provisióval ne neheztelјen irántom s emberim iránt lenni, hováhamarább rendet s parancsolatot adni, hogy Nagyságoddal szemben lehessek. Kívánom, találja Nagyságodat fris jó egészségben ez levelem; ajánlván Nagyságod úri gratiájában s gondviselésében magamat, maradok

Excellentiae Vestrae

Tÿrnaviae, 22. Martÿ 1707.

humillimus servus et Capellanus
Joannes Visa, Episcopus
Nester-Albensis m. p.

(Eredeti, egy íven, in folio, csak az aláírás s. k. A második félív le van vágva.)

15.

Lőcse, 5. Aprilis 1707.

Kegyelmes Uram!

Eperjesrűl irott alázatos levelemben jelentettem vala mindenekrűl még onnan való tudúsításomot; de, Kegyelmes Uram, obruáltatván, dolgaimot sem végezhettem ott La Mott Urammal, kihoztam háló-helyemig, s úgy látom, sem én, sem

*) Martius 16-iki levelének mássa értetik.

más azzal jó véget nem ér külömben, hanemha mindent ad; és legnagyobb fogyatkozást látok abban, hogy idem petit ab omnibus, et ad omnia maga pénzt, és így egymásra nézve, sem Sréter, sem Keczer, sem Bertóti; kire való nézve kívántam volna tudni: mi van, mi nincs abbúl, az mit kíván? Nihil est, omnia debet! Fuit taval, — hová lett? Accepit jam pecuniam, hová lett? Quid est reparandum? quod noviter procurandum? Debet pecuniam, ut fiat in Laücsau; si petit pecunias: non petat res! Denique, pecuniam albam melius faceret. Mikor végre megmondám: de vere debet solvere, és ki akartam osztani közikben: ki mit csináltasson? akkor mondja: jam laborant, jam hoc habemus in Cassau, hoc habebimus. És így egész munkának csak az a vége, hogy az mi kívántatik, meglehessen: ismíg 10,000 forintot assignáltam La-Motnak. Pro 18. Gvariant gyűjön Sréterrel elüttem számot vetni, Sréter menjen maga mindgyárst mindent procurálni és csináltatni, habita communicatione Keczer és Bertóti Uraimékkal; és hogy ennekutánna directe az Quarient kérjen Srétertül mindenre, s nem hol egyik, s hol másik, hol egytül, hol mástúl.

Az mi azomban az készületeket illeti, Kegyelmes Uram, abban teljes lehetetlenséget higyjen Nagyságod, pro Majo valamely formalis obsidióhoz készülhetni; mert ha in securo kívánjuk azalatt hagyni Újvárt, Nyitrát, s a többit, — csak annak és az campaniának is több por kívántatik, mint az mennyihez bíznak. Van 200 mázsa, még reménlenek ad Majum 300 mázsát. Az egyébb apparatussa is az ágyúknak bár aratásra készüljön; még vasok sincs az lafétákhoz, et caetera plus; hanem egyedül 2 vagy három mozsár és vagy 8 ágyúval való detessamentumhoz fog ad primum Mai készületet tenni La Mott Uram. Kegyetlen panaszok vadnak ellenek az quártélyokban; igen haragudt La Mott, hogy panaszlottak, láttam, bánja; gondoltam, satis est, — mind elhittem mentségét, s inquisitiót rendeltem, kit Nagyságodnak repraesentáljanak.

Az mi az regimentek dolgait illeti, Kegyelmes Uram, nem tanálhattam más módot benne, hanem hogy in abslagh fehérruháját s lábbelit, süveget mit az vármegyékre vetni committáltam Keczer Uramnak, s írtam, hogy majd valami módot tanál az Ország de subsistentia militari: úgy lehet adjusta-

tiójok is; et hoc erit per paus ubique. Más mundírja meglesz az udvari hadnak már in pleno. Viznyáknak lovat is 200-at assignáltam. Vervil assignatiója Selymecz lévén, ott veszem rendben. Hanem azt szükséges, Kegyelmes Uram, Nagyságodnak alázatossan megjelentenem, hogy mindeniknek mustráltatása és computussa iránt de mundura, a végre committáltam, hogy ad statum effectivum formálhassák az praetensiókot; készítsenek ugyan többet: de minek adni arra, az ki nincs? minthogy az nem ingrediálja az ő, hanem az ország cassáját.

Nincsen már, Kegyelmes Uram, semmi nehezebb előttem az reductió confusiójánál; kiben micsuda lamentatiót ír Antal Úr curír által, meglátni méltóztassék Nagyságod. *) Ha odamegyek, Beszterczén commissio fiet missio; ha odamegyek pénz nélkül: úgy járok, mint Hellempach, kit az bányászok megköveztek, két helyen is betörték az feit, alig salválhatta magát egy lyukban. Most penig, quod pessimum, mind csak rakásra vitte (Eszterházy Antal) azon reformálandó hadat, kit én ex condicto szaggatva szállítottam vala quártélyjában. Már nem látok más módot benne, hanemha bonis modis; mert revocálni quártélyjokban már nem lehet, czafoltatni sem jó. Mit eszik mezőben? Sem fű, sem prófunt. Mi haszna az pénznek, ha nincs haszna? Én csak pro stÿlo veszem az anticipatiót, quoad naturalia: de az hadat azzal nem quietálom. Ha, Kegyelmes Uram, egynéhány ezer kősót küldethetne Nagyságod hamarjában kezem alá, azaz ad Cassam Bellicam, — nagyot segíteněk vele még, ha későn nem lenne.

Az Dunántúl valók constitutiójának, száz levélnek is egy a vége: hic est mappa, est iste! **) Ez, Kegyelmes Uram, tel-

---

*) Nincs már mellékelve.

**) Mellékelve van egy szétterített ív belső felére kezdetleges tollrajzzal készült térkép, mely a dunántúli kerületet ábrázolja, a stájer hegyektől a bakonyi és zalai bérczekig. Végső pontok keletről: Csobáncz, Sümeg, Devecser, Pápa, Szent-Márton és Győr, nyugatról: Német-Újvár, Rohoncz, Pinkafő, Soprony, alatta a Fertő tavával, melynek tükrén evezős csónak látszik. A katonailag fontos positiók mind meg vannak jelölve, különös gonddal a Rába-vonal, a mely ekkor a két ellenséges hadsereg közt demarcatiót képezett. E folyam mentén minden vár, kastély, valamire falu föl van téve, úgy a fő-átjárati helyek is, mint pl. a kapuvári és árpási kelők. A Marczal mentén is jelezve van a különös fontos

jes informatio, s igenis elhiszem: ott fog füvelleni s fiadzani is az átkozott!

Talám ugyan megérzette az én egészségem az lőcsei doctor bűzit: kilelt az hideg, hogy bégyüttem; tegnap igen roszszúl voltam, ma felmásztam, hiszem Istent, holnap megindúlhatok, s ha Isten megtart, nem henyélek. Magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Brenner Uram igen várná az ordert; kellenék is ő Kegyelmének egy kis szellőzés, mert immár elhitte: minden papot szabad tömlöczre hányni ő Kegyelmének;

———————

ságú karakói positió, s e közt és a Rába közötti tért a »Farkas erdeje« és »Kemenyes-allya« erdős, berkes vidéke tölti be. Fel van tüntetve a határszéli Lápincs, a Kőszeget és Szombathelyt érintő Gyöngyös, a soproni kis Ikva, a kapuvári Rába, Répcze, és északkeletről a győri-Duna folyása. A rendszeres erődítvényekkel bíró helyek, ú. m. Győr, Pápa, Kapuvár, Vár-Kesző, Sárvár, Körmend, Szent-Gotthárd és Német-Újvár, csillagalakú bástyázatokkal, míg az ikervári, patyi és laki kastélyok a Rába mentén kettős körrel, Kőszeg kettős-, Sümeg, Csobáncz, Tátika, Szent-Márton (Pannonhalma), Rohoncz, és Léka hegyi várak pedig egyes toronynyal jelölvék. A Szombathelyt környezett palánkozat is fel van rajzolva. Végre délnek a zalai Hegyhát és Keszthely zárják be a tért.

Magyarázatúl a papír első külső oldalán e sorok állanak:

»Az mi hadaink így vannak dislocálva:

T ó k ö z b e n: Győri Nagy János, Török István, Goda István és Somogyi Ferencz Uraimék ezerei.

G y ő r e l e i n: Méltóságos Generális Bottyán Uram ő Nagysága ezere.

K o m á r o m e l e i n: Somogyi Ádám Uram ezere.

F e h é r v á r e l e i n: Szekeres István Uram ezere.

N e m e s S z a l a v á r m e g y é b e n, K e s z h e l v i d í k i n: Balogh Ádám és Rétey György Uraimék ő Kegyelmek ezerei.

Kisfaludy László Uram ezere Lendva táján.

Kisfaludy György Uram ezere Hegyháton.

Bezerédy Imre Uram ezere Szergényben, Hőgyiszben. (Vas megye.)

Á r p á s n á l: Tekintetes Nagyságos Révay Gáspár Uram ő Nagysága ezere.

Enyedi András Uram (Vas) vármegye hajdúi Szala (folyam) mellett.

Móré István Uram hajdúi Sümeg táján Zsíden.

az idevaló plebánusban kapott most; ez igen exemplaris ember, s tetszik is mindennek.

Az esztergami vicarius jubileumot küldött szepesi káptolomban, ide is; Brenner Uram lemetélte Píber pecsétjét s nevét, s az magáét tette rá, ez nem akarta, et bene, — már az káptolomban citáltatta, tömlöcz conjunctióval; holnap lesz sententiájának kimondása, ut privetur a beneficio et parochia. Micsuda praesumptio! Én megintém in charitate, s meg is mondom Bertóti Uramnak: ne admittálja kiűző hatalmát. mert Nagyságod kegyelmes collatiója cum reflexione, Nagyságod parancsolatját várja; azt üzente: ad néki 100 forintot, menjen vissza Francziában, mert nem szenvedi Lőcsén. Úgy hiszem, mint az hegedűsök: mindenik jobb akar lenni, egyik jobban vonja, másik jobban billegeti. Meg kell ezeket osztani, nem férnek meg egy párton, jól látom.

Később írva:

Investigáltam, Kegyelmes Uram, ezen papos dolgot; volt ugyan holmi illetlen excessussa ezen plebánusnak: de per contumatiam convincáltatva, nem akarja minden panaszt agnoscálni igaznak, melioratiót ígérvén; de reversalibus est quaestio, de ugyan disponáltam Brenner Uramot: ne pronunciáltassa híre nélkül Nagyságodnak az sententiát! Noha talám complanáltatik mostan, de nem tartóssan.

(Eredeti, másfélíven, negyedrétben, s. k.)

16.

Teplicze, 7. Aprilis 1707.

Kegyelmes Uram!

Jóllehet Lőcséről való indúlásom előtt udvarlottam alázatos levelemmel Nagyságodnak: de minthogy ez étszaka ér-

---

Balogh Ferencz Uram hajdúi Sümegen és Sümeg táján.
Domokos Ferencz Uram hajdúi csíkvári és foki (Siófok) passusokon.»

Ezen írás, valamint a mappabeli hegység-, folyam- és helységnevek is, Bottyán tábornok egyik titkárának kezevonásaira mutatnak; tehát a térkép az ő, mint ekkori dunántúli vezénylő-tábornok hadi irodáján készült.

kezett dupla curír ezen acclusákot *) hozta, — szükségesnek ítéltem ugyan curír által expediáltatnom Nagyságodhoz, kiváltképpen Brunix Uram levelét. Nekem is ír, de csak az acclusákra provocálja magát, kiben pariáját küldi Nagyságodnak írott levelének, nemkülömben az (angol) királné és az hollandi státusok, és Stepnei Nagyságodnak írt leveleinek. Én addig váloszt nem teszek, míg nem értem Nagyságod parancsolatját: valahogy diformitas ne legyen.

Okolocsáninak (Pál) írott pakétát Nagyságodnak transmittálom; nem tartom méltónak, hogy tovább ő Kegyelme, igazán, Palocsaiként, »tót embersége« az tractatusban admittáltassék, kiváltképpen ezen sub N. B. annectált munkájáért; **) hoc est realis forma seditionis, nem conveniál az az Confoederatio juramentumával! Valljon, nem erre czélozott-é az vármegyékben *Forgácsnak keresett munkája, kit incaminálni nem tudott? — noha ítélni nem kívánom.* Ez ám az, az kirűl Antal Uram ezelőtt emlékezett, és íme, most küldte meg, de nem írja: mellyik vármegyéknek írtak? és mellyik követte? Az mint is ugyanazért küldtem meg Antal Úr levelét Nagyságodnak sub nro. 1., ***) és hogy abbúl az reductiónak mivoltát is megláthassa Nagyságod. Kiben ugyan elhitte vala: Leopoldnak nem mér mennyi az német, — de íme nyomba sub nro. 2. már vége is van egyszer; valóban excusálja is magát, de quoad hoc semmi fogyatkozást nem tanálok benne: mert ennek meglehetőségét előre megírtam neki, s ettűl félve, nem szerettem az szenczi liniáját. Jól adta Isten, recedált in tempore; ha már útban, elhánva tanálta volna az gyalogságot az síkon való falukban, ego interrogavi, nem is lett volna corpussa; mégis jó, hogy belékapott.

Íme, Kegyelmes Uram, ugyan ez étszaka micsuda levelekkel érkezett, Antalt megmellőzve, Bottyán hadnagya, accludálom alázatossan Nagyságodnak sub nro. 3, et 4, 5. *)

*) Ma már nincs itt egy melléklet sem.

**) Nincs itt, de bizonyára az ismeretes túróczi átirat értetik, melynek Ónodnál oly véres következménye lett.

***) Sem ez, sem a nro 2. nincs már csatolva; bizonyára Eszterházy levelei közé soroztattak.

†) Nincsenek.

Ezek, úgy látom, szép szóval le nem csendesednek; nincs jól szólló ember köztök, és az tisztek kényes kíváncsikjoktúl tartok. annyival is inkább, minthogy nincs mivel bédugnom szájokot s kitolnom szemeket, minthogy közmundír az mennyire vagyon készen: de tiszteknek való semmi sincs. Helempach correspondensét is megfogták Baraszlóban, — már ő sem bízhatik semmihez. Bertóti (Ferencz) Uram hasonlóképpen nem bíztat, mert nincs semmi mediumja; azt mondja: az port sem veheti meg, nemhogy posztót többet. Szép szónál nem adhatok többet; micsuda consequentia penig az: fehérpénz fizetést kezdeni, s nem győzni? — elítélheti bölcsön Nagyságod; egészszen semmit sem adni, idem malum. Ezekhez az vármegyékhez nincs mit bíznya, nec honesto, nec futuro ducuntur commodo. Az vadkörtvély-fa is könnyebb rázással adja gyümölcsét ezeknél! Liberae votationis usum retinent ad contradicendum, reprobandum, detorquendum, conclamandum.

Ím, látja Nagyságod, min búsúl Antal Úr, hogy az német tisztek disgustáltatnak, Bertóti Zsigmond ezere eloszlott, most már nincs mivel élniek, most az quártélyra menjenek viszsza, — quasi vero! Gloria in excelsis, az túlsó föld megmaradt; igazán, casus ubique valet.

Lubomirszkirúl az sok hírt megúntam itt hallani; omnia ad suspicionem magyaráztattak, — sőt az feleségemet úgy eliesztették, alig tudtam Lőcsérűl kiindítani. Szerencsére Tót Márton 5 sereggel most ment ezen fel: azt revocáltam; hallom, megiedt Iglón (Lubomirsky) az híritűl; Brenner Uramot elküldtem ő hozzája, mivel? s mi váloszszal tért? sub nro. 6.*)

Ocskai azt írja: fut Morva az svécustúl; most akar in forma irrumpálni, ágyút, mozsárt kér. Én inkább hiszem: nem volt egyéb Leopoldnál ezen Csehországban menő hír; kitanúlom, s elrendelem, az mint lehet.

Az Dunántúl megúnták egészszen Bottyánt, Andrási Istvánt óhajtják, Antalt imádják az hívással. Hitemre, Kegyelmes Uram, nem tudok mit javallani; de Andrási Pál, Domonkossal (Ferencz) várnak Beszterczén, már Antal is oda-

---

*) Ez sincs.

fordúlhat hozzám, – meglátom, mit magyarázhatok? alázatossan megírom Nagyságodnak; és magamot kegyelmességében ajánlom, maradván

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Nincs, Kegyelmes Uram, most jobb alkalmatosság az túlsó földet consolálni sine consequentia, hanem ha sónk volna ad manus.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

17.

Revőcze, 10. Aprilis 1707.

Kegyelmes Uram!

Mit írjon nékem Bertóti István Uram, méltóztassék Nagyságod maga levelébűl *) megérteni. Ezen szerencsétlen eseti az kecskemétieknek, úgy látom, abbúl esett, hogy Károli Uram Csajágit az maga aradi opiniójához képpest magához conmendérozta vala, et per consequens Csajági Uram már Bertóti Uramtúl independentiáját imaginálta, kire igen capabilis spiritussa, és annyival is inkább terjed-, ha Károli Uram nem Bertóti Uramnak intimálta, hogy küldje Csajágit, hanem magának írta Csajáginak, hogy menjen. Egyébaránt már ezen készűleti az rácznak jól constált Károli Uram elűtt is; hihető, inkább magára várta, azért nem nézett Kecskemétjére.

Nekem ír Károli Uram minap, neveti, hogy gondoltuk, hogy ő Aradot akarja megszállani, hanem csak próbaképpen keresett múlatságot; és mivel visszaszállott az rácz az sánczokban, mégyen rajtok, s azután elköveti az mit írtam; hinc apparet, hogy arra hítta Csajágit, s noha nem akartanak, írja, de holtig appellálni fogja: megvette volna Aradot!

Antal Úr is, úgy hallom, már az regimenteknek némely

*) Nincs itt; de bizonyára a kecskeméti rácz dúlás leirását tartalmazta.

részit most küldi vissza az quártélyokban; hihető, nem subsistálhatnak. Már megválik, miben tanálom őköt? de valóban búsúlok azon, hogy sem pénz, sem posztó; úgy járok az regularis tisztekkel, mint Helenpach az bányászokkal. Most vala Rosenbergen embere nálom; mikor már félben hadták az munkát az bányászok: augeálta fizetéseket, — még sem akartak mívelni; maga ment közikben: visszahánták reája az pénzt, ha nincs mit venni rajta. Meg akart valamellyet fogatni, — reátámodtak kövekkel, alig szaladt; azután capitulatióra fakadt, hogy az én érkezésemig veszni nem hagyják.

Az vármegyék semmit sem akarnak; eleget exageráltam most: de, hitemre, Kègyelmes Uram, úgy látom, az túróczi seditio vetett gyükeret; mind csak czifra mentség dolgok. Megint írtam az vármegyéknek: két hét alatt vagy praestálják, ha pénzért nem akarják, sub titulo adjustationis quoquomodo praetendendae, avagy írják meg nekem, hogy nem bánják vesztit az bányáknak. Azalatt Bajnóczrúl succurrálok, az mennyi telik, — el is küldtem már érette, mert rakással várnak Beszterczén az bányászok; ha követ látok kezekben: do konya, w nogi potem!

Gyürki Uram és Ordódi Uraimék elütt kérdém az böcsülletes seditio és scissio-kereső conceptust Okolocsáni Christóphtúl, (kit alig tudék háromszori küldésemmel is az városban (Rózsahegy) most folyó lutheránus sinodusbúl hozzám hivatni, — nemhogy Palocsai Uram dolgában,*) kétszer írván az vármegyének (Túrócz), követjeit ott tanáltam volna, az minthogy nem is vihetém véghez,) nem tagadta: az vármegyékre írtak, de Nagyságodnak nem; kibül magyarázom, hogy conceptusúl küldték az Nagyságodnak szólló levelet az vármegyékre, ha lígát kaphatnak-í? azt nézték; de, az mint iránzom, nomine collectivo, az vármegyék nem egyeledtek belé, sőt úgy mondja Okolocsáni Mihály **) Uram: igen apprehendálta Árva, Liptó rescribált, hogy őköt ezen dolog nem

---

*) B. Palocsay György ezrede Túróczba jutván téli szállásokra: az ezredes holmi kvártélyos ügyekben összeveszett a vármegyei tisztekkel, és őket haragjában »t ó t e m b e r«-eknek szidta, a mit azok sértésnek vették, s Bercsényinél panaszt emelvén, elégtételt követeltek.

**) »Ország fiscusa«, causarum director.

illeti. Megvallom, pirongattam modeste Christóphot: ha nem emlékezett-é maga confoederált hitire? illett-é Nagyságod méltóságos személyje ellen tusakodó, s az közügyet seditiózó, az tÿrannus terhénél nagyobbra kissebbétő, factiót kereső írásra az pecsétet előadni? és nem jobban illett volna-é vice-ispáni hivataljához, az juramentum szerént nem engedni az ily rosszat? sőt nem ő tartozott volna-í inkább béjelenteni az első rosz igyekezőt? Csak pirúlt, et dixit nihil. Okolocsáni Mihál Uramnak megmondtam: deutrumot formáljon, s ha több Senator Uraiméknak is így fog tetszeni, inquiráltatok; mert most, Nagyságod absentiájában jónak látom s illendőnek is, — Nagyságod méltósága sértődvén principaliter az (túróczi) írásban, — hadd keressük ki az ónodi gyűlekezet elűtt az illyen nagyramehető seditiót; vagy igazítsa el az Ország, vagy légyen tudva sorsunk!

Adja Isten, Kegyelmes Uram, ezen mostani lutheránus sinodus is forraljon jót, kiben csak azt sem szeretem, hogy Okolocsáni Pál nincs, — sentit odorem floris, és hogy simulálhassa nem tudtam-ját. *Egyedűl Jánoki van igen disgustate köztök, más az Senator Urak közűl senki sincs, volna pedig, ha nem érzenének valamit.* Petrőczi Uram praeses in sinodo, Szirmai Miklós és többen is vadnak, egy szóval minden vármegyébűl specialis követek, ugyan követ nevezettel, jóllehet csak ex eodem Statu Evangelico. Gyürki Pál Generális Uram mondja: még hivatva sem vehet senkit magához, még ebédre is; már próbálta külön is papjait, kiben is csak nem megy senki. Nálom valának együtt Petrőczi Uram, Jánoki Uram, Szirmai Miklós, Prileszki, és az Zólyom vármegyei notarius Uraimék együtt, — elő sem hozták sinodussokot, s én sem, el sem maradtak egymástúl, talám ugyan válogatott exmissusok voltak, s más annyi közűl senki sem mutatta magát. Elítílheti Nagyságod, délig késtem, míg harmadik hívatalomra elgyütt Okolocsáni Christóph hozzám. Valljon, Kegyelmes Uram, régen írták Pozsonbúl: 7 vármegye már conspirált, hogy elállanak, — nem annak-é az szikrája? *Tudom, Otlik fog sápítani, — de hiszem, neki úgy beszélnek, az mint akarják; sub specie religionis még martÿrt csinálnak szegín Otlikbúl!*

Ezeket, Kegyelmes Uram, hogy Nagyságod illyen bizo-

zonyossan tudhasson in tempore, — qui praevidet: providet, — igen szükségesnek ítíltem curír által értésére adnom Nagyságodnak; magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván, várom alázatossan parancsolatját, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Éppen most examinálám meg jobban Bertóti István Uram adjutantját; referálja, hogy mikor kigyütt, már hétszáz testnél többet hordtak volt össze; és arrúl is tészen relatiót, mikínt orderezte Bertóti Uram egynéhány ízben írása által s az adjutantja által is Csajágit: de ugyanezen adjutantnak csak azt felelte Csajági: igenis tud ő Kegyelme az commandóhoz; én bizony nem megyek! hiszem, szörnyen parancsolna ő Kegyelme, ha fogadnák! Elítílheti Nagyságod, Kegyelmes Uram, micsuda rút dolog ez illyen! Én azért Csajágit sub bono praetextu felhívatom Beszterczére póstán, s megarestáltatom; mert ha oda pirongatódzom, még rosszabb. Tudom, fog hánkónni, míg megeszi mérgét s kiszellőzik az spiritus, — azután jobb lesz belőle, ha az inquisitio s hadi törvény ismerteti meg véle vétkét.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némely része titkos jegyekben.)

18.

Beszter cze, 15. Aprilis 1707.

Kegyelmes Uram!

Tegnapelőtt étszaka vettem alázatossan 4. irott méltóságos levelét Nagyságodnak; kire váloszomot kiváltképpen azért hallasztottam, hogy már az regularis reductio véghez menvén jobbára, óránként vártam hozzám Babócsai Uramot cum reductionis relatione, de nem érkezett még el; azért Bagosi Uramot tartóztatni nem akarom, ki is e napokban Nagyságod és hazánk hívségére kipractikálta magát Győrig, onnan szökve gyütt gyalog, csónokon közinkben, Bottyánnál az hitet letévén, itten az Confoederatióra is megesküdt elüttem, s nevét bé-

írta; *) és eléggé examinálván, látom, igaz indúlatjából örömest kibeszélné az mit tudna: de nem igen tud többet, mint az miket Eszterházy Antal Uram levelébűl sub A. **) kilátni méltóztatik Nagyságod; hogy mindazáltal praesentálhassa mennél elűbb magát Nagyságodnak, s talán valami particularitásokrúl is tehessen relatiót, expediálom póstán Nagyságodhoz, kit igen szükségesnek ítéltem.

Minekelűtte penig Nagyságod méltóságos levelének válosztételét kezdjem: újonnan is, igaz tökélletes, alázatos kötelességemtűl viseltetvén, reiterálom alázatos szíves üdvözlésemet, annyival is örvendetessebben, hogy már szerencsés inauguratióját Nagyságodnak látom az conditiók mívoltábúl; mert semmi nehezet, avagy Nagyságod méltóságát nem nevelőt abban nem látok; ám complaceant sibi, dum sibi placent.

Hozzám való Nagyságod kegyelmességének ajánlását, adja az én Istenem, úgy szolgáljam s érdemelhessem meg, az mint az én tökélletességre igyekező lelkem kívánja; és ha csak theologice nézzük in cognito et volito az vétket: hiszem Istenemet, soha bizony Nagyságod ellen vétekben nem esem, hanemha az asszonyok átka tanál reám szállani, ut melior sit iniquitas aliorum, quam ego benefaciens.

Az erdéli jószágim iránt való kegyelmességét is Nagyságodnak alázatossan köszönöm, s érdemem felett kegyelmes reflexióját Nagyságodnak; de, Kegyelmes Uram, nem lehet alázatossan nem adnom váloszúl Nagyságodnak némely emberek barátsága felűl: hoc moris est in tota nostra Patria, — régen vallotta az székely diák azt; s igazán csudállom familiám proscriptiójának emlékezetit: holott én azt régen vizsgáltam, s contrariumot tapasztaltam, nemcsak hallottam. Mert, ha proscribáltatott volna: mikínt lehetett volna az üdvezűlt Rákóczi (idősb György) fejedelemhez való követség-járása alkalmatosságával ugyanazon onnan kiűzetett-é? vagy kiszakadt nagyapámnak (báró Bercsényi Imre) jószágit zálogosí-

*) Bagossy Pál, kir. gyalogezredes volt, s Olaszországban igen jelesűl viselé magát. Károlyinak rokona és barátja lévén, s mint dandárnok — később tábornok — az ő hadtestébe osztatván be, Károlyi igen sokat tanúlt a kitűnő tiszttől, ki azonban igen korán, már 1709 elején meghalt.

**) Nincs itt, bizonyára Antal úr levelei közé soroztatott.

tani részibén? — quod constat; mikínt lehetett volna ifiabb Rákóczi György fejedelem mellett bátyáimnak (b. Bercsényi ifjabb Imre és László) s kivált az apámnak (id. gr. Bercsényi Miklós) becsülettel lakni, jószágit usuálni és azok iránt pörleni, contrahálni? Mutatják processusim. Mikínt remélhettem volna, hogy Apor s Betlem Miklósék alkuban akartak volna Szirmai Miklós és Szent-Iváni János Uraimék által erednyi velem? De, lassa correre! Ugyan talám nem proscribáltatott nemzetem annyira, hogy Bercséni Imre felesége (Lugassy Borbála) jussát, s consequenter anyai successiómot elvesztettem volna? De ám Isten neki! Si me degenerem Patria esse credit, — et hoc meminisse juvabit! Nem kívánok perje lennem,*) de azon instálok alázatossan: hadd constáljon valósága, s ne mondassék csak, s hadd légyen szabad tudnom valóságos okát! Quod factum, infectum fieri nequit; ferendum est, quod tolli nequit. Azt megvallom, Kegyelmes Uram, ha nemzetem proscriptióját valaha tudtam volna: nemhogy praetensiót, de emlékezetét is szígyenltem volna erdélyiségemnek!.... Az Úr-Isten áldja meg Nagyságodot kegyelmességéért, hogy Articuculussal kívánja Nagyságod feltámodásomat erdéli hóltombúl, az kitűl függ, látom, collationális kegyelmessége is Nagyságodnak, kiben — csak elhiszem — jószágim lesznek ellenkező akadékok. Semmit sem kívánok inkább, mint okát tudnom, ut aut digna digne fore suam, aut indignis gloriari.

Az mi az ónodi gyűlést illeti: igen jó lenne, ha in tempore érkezhetnének az expeditiók de prolongatione, kit közhírben eresztettem már is. Nem tudom, Kegyelmes Uram, az Dunántúl való vármegyék ex professo maradtanak-í ki az convocatióbúl? Tegnap vettem onnan igen sajnáló írásokat; kire nézve megírtam Antal Úrnak: insinuálja nekik, hogy csak az expeditiók tévelyedésinek higyjík, és pro 16. bízvást gyűjenek. Mert mindgyárst conceptusokot csinálnának; mivel az egy Sopron s Moson vármegye van kezében az ellenségnek,**) többit kihadnunk nem illik, ha az nem confoederált magyarok is hívattatnak.

---

*) Így; tán tollhiba perlenem helyett.

**) Sőt Sopronynak is csak felső része; s később már, juniusban, Mosonyt is jó részt a kurucz bírja vala.

Hellenpach casussárúl már ezelőtti levelemben egész informatiót adtam Nagyságodnak, és mivel segéthettem; tegnap gyütt maga is ide, de hanemha én is az hadakkal megdöföltetem, — mert semmije sincs, sem pénzi, sem posztója. Soha bizony nem tudok mit csinálni búmban: az Dunántúl való hadakot mint consoláljam? Sine conseqentia lehetne most fehérpénzzel: de — nincs; meglátom, ha per anticipationem nem szerezhetek-i kölcsön? kit annyival is inkább bátrabban merek elkövetnem, hogy az mint látom az Nemes Vármegyéknek az contributióra készségeket, omnium vox meg kell lenni; de az vöröspénzt csaknem egészszen akarják megölni. Írhatom igazán Nagyságodnak, az mellém deputált Urak cum diligentia laborálnak de inventione omnis possibilitatis, és jó conceptusok is vadnak; mellyekben minthogy semmi determinatio nem lehet: abban fáradok és fáradunk, ut quod optimum et practicabilissimum videbitur, in forma projecti elaboráltassék cum rationibus, s kész munkával mehessünk az gyűlésre. Azalatt már ez idei minden mundírját az hadnak, azon leszek, kitöltsem, quoad necessitatem, nem egészen újjolag, hanem cum reparatione et melioratione.

Az ellenség mostani constitutióját méltóztatik Nagyságod az annectált levelekbűl *) megérteni; s jóllehet Bagosi Uram relatiója is tartja, hogy az gyűlésünket impediálni akarja: mindazáltal nem látom annak praeter plindi lärmen más módját. Elhiszem, ha hajóit leviheti Esztergam s Budához, oda küld füvellő hadat ideiben, s annak készét élést, hogy passusinkot elfogván, szoríthassa kertben túlsó népünköt; kinek mint succurrálhassunk? még nem tudom. Hanem már itt az nyakomra gyűlt s gyűlű tiszteket és az mundírozást elvéggzem, az projectumot is incaminálom az ünnepig, azután magam lefordúlok, s azon leszek: úgy instituáljam dispositióimot, lehessen pro 15. füvellő három vagy négy táborunk in contingenti communicatione; s az mint látom, alkalmas rendben és statusban lesznek, hanem Norvald és Bonefus regimentjei gyengébbek lesznek, mert közel sem tanálkozott annyi német, az mennyit listájok tartott az regimenteknek; kiket mindazáltal

*) Nincs semmi melléklet.

az desertorok fognak szaporíthatni. Az mezei-hadakban nem lesz defectus.

Igazán írhatom, Kegyelmes Uram, sok az bajom, munkám, s megannyi boszúságom. Az tisztnek mind aggregatusnak maradt fele fizetésre az' átkozott, — nemhogy búcsúznék az roszsza is; hanem competentia sok, kit tollálok ex regula militari, mert Norvald csak az szép feleségőket válogatja, Bonefus az maga humorához valókot. Nincs mindazáltal panaszom reájok, szépen submittálják magokot, de sokat excedálnak. Most ered már az computusnak is kezdeti, — azzal hárítom pratensiójokot.

Vagyon, Kegyelmes Uram, szükségképpen való propositióm az regimentek collatiója iránt, melyben Nagyságod kegyelmes resolutióját alázatossan várom; úgymint gyalog-regiment vácál 3: egyik Rót, másik Sennyei Pongrácz, harmadik az egri pápista ezer. Mellyek iránt csekély opinióm az volna: mivel Gyürki Pál Uram igen impatiens, hogy regimentje nincs, és Nagyságod régi resolutióját emlékezetben tartja, — úgy látom, Rott regimentivel consoláltatnék; jónak is látnám, tudván statussát, sok német tiszt benne: sine competentia promotionis praetendentium, kormányozhatná jobban másnál, maga is jobban illik az gyalogok közé, fekve, mintsem lóra. Ez egy.

2-do. Ezen új kurucz Bagosi ex tripode tudja az infanteriát, s maga is azt kíván; bíztatja magát, s bízom én is, hogy jó lesz. Tudom, Károli az régi pajtásságáért kap rajta igen; de nincs abban reménség: Bagosi tegye Károlit regularissá, — hamarább hagyatja el ezzel, kit igen bánnék s bánná maga is, s mondja is: ösmeri az pusztai hadat, elszokott s nem kíván úgy hadakozni, — hadd légyen formális infanteriában: megmutatja, mit tanúlt! Hiszem Istent, azt mondja, megösméri német uram: magára tanított! Azért én javallom neki Sennyei ezerét; jó ezer, s most complet alkalmasint, — hadd szoktassa kedvére, contentus is véle; és mivel qua Colonellus Caesareus gyütt, kész regimentecskét hagyott el hazaszeretetiért: méltán Brigadírosnak declarálhatja Nagyságod, — úgy sincs csak egy Brigadíros is az infanteriában, az ki értse az

commandót.*) Látom, szó nélkűl nem is hadta neheztelését, ha némellyeknél utúbbi Brigadírosnak kell lenni, de contentáltam reménséggel, — mivel most nincs vacantia több Rót brigadírosságánál, determinato numero lévén azok is s az Generálisok is. Merem azért recommendálnom alázatossan Nagyságodnak, s meg is mondtam: Nagyságod kegyelmes collatióját vévín az brigadírosságrúl, úgy siessen gyünni, pro initio campaniae regimentét vehesse kezére.

3-tio. Az egri ezer már alkalmasint meggyűlt: de Colonellus nélkűl parancsol Vas Sándor Uram is, s más is, cum praerogativa sibi attributa Generalis Commendantis Districtus Agriensis; holott igen rozsdás vas magában is, s nem is tudom Generálisnak lenni. Megírom most neki: ne öltözzék nem hozzá-szabott köntösben! — Ezen egri ezerrűl gondolkozom, Kegyelmes Uram, úgy, hogy mivel Andrási Pál talám azért sem oly jó, az mint vala az opinió felőle, hogy nincs accomodatiója, s azzal consolatiója, — most penig az Bertóti István Újvárban valómenetelivel Orosz Pálra rászorúltam, az ki Károli corpussához való is, illő is, s nem is hiszem, lemehessen (Kecskemét és Szólnok tájára,) talám jó volna pronunc az regimentet Andrásinak conferálni, és azon Tisza-Duna között való corpuskának commandóját azután reá bíznya? Most már Orosz Pál Uram fogja az corpust összevenni ottan; avagy ha mezőre mégyen is Andrási Pál, légyen ezere, ne vélje magát susterfleknek.

4-to. Még resultálni fog Lóczi és Szinai csonka két regimentje, mellyek ez idei recruttájokkal sem fognak ketten is tehetni többet egynél. Lóczi resignált, csak az recrutta felhozását bíztam reá; azt mondja, inkább mellettem lesz, mert nem bízik már magához. És így gondolkozom: majd mezőre szállva, jó lenne ezen 4 regimentbűl, úgymint: Sennyei, egri, Lóczi és Szinnaibúl jó hármot csinálni, melynek egyike ámbár maradna pronunc Szinnaié; avagy, ha az egri ezeret nem tetszenék Andrásinak adni: tehát Szinnai lehetne Andrási ezerének commendánsa, és lehetne másnak tartani az egrit.

---

*) Chassant ekkor fogva volt, b. Róth meghalt, Domokos kivénült, Czelder, Csajághy és Fodor pedig még nem valának dandárnokok.

5-to. Nagy János megérkezett az commandójárúl, s elhozta magával okát regimentje megvállásának; mert praeter excessus ordinarios összekapott Újvárosival, illyen okon: ezelűtt Újvárosi valamimódon Nagy János kurvájának az urával, — kit Oberstvochmaisternek akart sokak praejudiciumával tenni, — nem lévén contentus, árestomban tétette; asszonyom az ura mellett pattogott, — azt is odatétette. Előmben gyütt az dolog: az Haupt-Quártélyban küldtem, s Gyürki Uram által revideáltatni hadtam; azalatt gyün Nagy János, megüzeni előre Újvárosinak: megveri, ha az quártélyban éri; hozzám gyün Újvárosi. Nagy János propria authoritate (tisztéből) kiveti, s más Óberst-Laütinandot tészen. Most citáltattam, s itt arestáltatom Nagy Jánost: hogy mert propria authoritate degradálni, kit Nagyságod resolvált? Azért, az mi az Generális elűtt judicialiter foly, belékapott authoritásomban, praesumptiója is vétett Nagyságod ellen. Már kígyót-békát kiáltanak egymásra. Vagy elbúcsúzik, vagy megölik egymást, vagy judicaliter is elveszti cum dishonore. És így Andrási István Uramnak már nyitott kapúja, Nagyságod munkácsi kegyelmes resolutiója szerént.

6. Ilosvai resignatióját méltóztatik Nagyságod, Kegyelmes Uram, emléteni; annak listája kezemhez nem jutott, mert Károli corpussához számláltatván, még meg nem küldte; hanem Beregh s Máramaros táiki had lévén, unghi is valamely: azt ítélem, Kegyelmes Uram, minthogy az tisztei is igen-igen gyarlók, magában is gyenge, — legjobb volna ad complementum reductionis hadni, annyival is inkább, mivel már Palocsai Uram regimentinek is onnan kellene kitelni, s ellátom, ki nem telik máskínt mindennek. Az Palocsai Uram zsoldosit is, — — úgy írtam vala Károli Uramnak, — megszaggassa, úgy, hogy két-három felekezet, s nem 13 légyen együtt; mert Beregtűl Hunyadig (Bánfi-Hunyad) s Kolozsvárig terjed most. Így azért hinném, hogy az bereghi, ugocsai s máramarosi zsoldossal béérné Ilosvai ezere mellé Palocsai; szakmárit Károli venné magának, szabolcsit, biharit Krucsainak, az több Partiumot Bik Lászlónak. Mert az többinek hiában adja az zsoldos exactióját; azt tudja Nyúzó: nyúzni hadták az vármegyéket! Ezeken kívűl, Kegyelmes Uram, már nem látok több

akadékot az hadakban, quoad statum. — Revier mondja: Újvár jól épül; munitiójárúl provideáltam, már viszik, úgy, az mint azelőtt Kegyelmes Uramnak megírtam. Most Srétert expediálom ad revidendum et providendum.

Viza tegnap estve érkezett; tudom, ma vagy holnap iránta veszem más méltóságos levelét Nagyságodnak. Mivel tudom már, miben jár: nem sietek véle szemben lenni; hanem Stupánszki levelébűl látja Nagyságod, hogy talám többen gyűnek. Én megírtam: azokkal is igy cselekedjenek. Megrakom velek az collegiumot, — itt nem sok factiót csinál! Ezzel Nagyságod kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k.)

19.

Besztercze, 19. Aprilis 1707.

Kegyelmes Uram!

Három rendbéli méltóságos leveleit Nagyságodnak mostani ordinarián egyszersmind vettem alázatossan; mellyekbűl látom: még csak Unghvárrúl irott leveleim jutottak vala akkor méltóságos kezéhez Nagyságodnak; de már eddig, elhiszem, alázatos írásimbúl méltóztatott megérteni Nagyságod mind az ittvaló constitutiókot, s mind penig Helempach sírásának mint segíthettem, — noha engem búmban segíteni nem akar most Helempach: mert sem fehérpénzi, sem posztója, s csaknem sírnak az túlsó tisztek az hadaik oszlása miatt. Ítélje meg Nagyságod, Kegyelmes Uram, kíntelen vakmerőségébűl szükségét az szegény katonának, mikor szűrben öltözik, az Duna s Rába mellett most pénzért az passusokon sánczol az németnek, úgy keres valami fehérpénzt, s ismét seregre gyün. Azt mondják: csak nem hagyják még magokot az németnek, csak az élő Istenért, segítsem őköt! Már az Senator Uraknak proponáltam: csak 10,000 forintig rójják meg magokot, ahhoz én is az magamébúl teszek, az ördög patakján is vonszok még valamit, ha máskínt nem, követtetem; és így összekeverem

az polturát az fehérrel, és így talám segéthetek, — de csak nix tao!

Bonefus és Norvald regimentjeinek béküldését, Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént accelerálom, iratom orderjeket, de magokot is mára várok ide, hogy remundájokrúl disponálhassak. Módját nem látom, hogy Nagyságodot bent érhessék: mert még 8. költ ezen parancsolatja Nagyságodnak, — most 19. veszem. Azt sem parancsolja Nagyságod: merre menjenek? Én csak Csege felé indítom őköt; és noha nem emlékezem, hogy Nagyságod Rheu iránt parancsolt volna, ezelütti leveliben említette Nagyságod, — azért ítéltem szükségesnek póstán béküldenem, hogy ott érhesse Nagyságodot, s vehesse parancsolatit Nagyságodnak.

Páter Viza püspökségével eleget beszéllék; annak semmi soliditássa: mert egy passusa az Bellicumrúl, ollyan közönséges, nyomtatott: ehr gehet auff Tÿrnau, — lasz den Deuffel lauffen! Ezzel gyütt Tÿrnauban, hozott az új Cardinálistúl az káptolomnak levelet, éppen per omnia mint az első, hogy ő érsek; úgy az érsekség tiszteinek is Serudámtúl, hajdani Kolonics praefectussátúl, — de Vizának semmi emlékezeti. Látom, csak emissarius ebben Viza Uram; mikor jobban nem segéthette magát: akkor — mondom — minek gyütt passus nélkül, csak ezekkel? Elfakad nevetve; ugyan Csáki István Uram nálom volt, s azt mondja, hogy: úgy gyüttem, az mint gyühettem, hiszem jó volt ez praetextusnak; én az Confoederatióra gyüttem, penighogy megmenekedtem most az kamerliktúl! Kire feleltem neki: ha Kegyelmed így akart volna ezen praetextussal használni, — nem kellett volna eddig ellenkezőt ágálni; már én nem tudom, ha nem lesz-é suspecta promptitudo Kegyelmedben?! Vizsgáltam per omnia: bizony semmit sem tud in privato is mondani; azért nyugtatom az collegiumban, Nagyságod továbbvaló parancsolatjáig; talám hadd nyúgodjék csak azért is egy kicsinní, hogy ha kissebb lesz az hasa, kevesebbet kér ennyi, — de így nagy portióra vágy. Eddig ugyan az hauzmanszkosztja nem volt több az lovainak az csurgó-víznél, abban — látom — hatszor is itatják napjában az lovait; már mégis, nem hagyom éhel-halni!

Íme, Kegyelmes Uram, accludálom, micsuda leveleket

intercipiáltak; *) melynek originálissát azért tartom meg, hogy Páter Cseles vagy megmondja az papot, vagy bizony Muránban küldöm, Tolvait gyúntatni; **) mert addig, látom, nem hiszik, hogy nem szabad nekik ebenkedniek. Smidek Uram is csak prüszköl még, az ünnep után akarja exequálni orderjét. ***)

Több írásommal most alkalmatlankodnom nem akarok az fogyatkozásinkrúl, mert látom, Páter Szécséni György textusaként kell cselekednünk: ibant qua poterant, qua non poterant, non ibant. Ennél ő szebb textust nem tanált, — én sem tanáltam még igazabbat, még minden folyásiban dolgainknak. Azért is mi haszna sirom-rivom, panaszlom Nagyságodnak? Fiant, quae poterunt; quae non poterunt, non fiant; ut posse fiant, valóban munkálódom benne, kívánván örvendetessen üdvözlenem Nagyságodot közöttünk is.

Én, Kegyelmes Uram, úgy intéztem, hogy eadem die Maÿ, qua Aprilis Nagyságod szerencséssen inaugurâltatott, lövések alatt kérjük minden várokban, városokban s helyekben Istenünköt, Nagyságod szerencsés fejedelmi uralkodásáért, — nekünk is szerencsénk lehessen az örvendezésben! Ha azért Nagyságod, Kegyelmes Uram, valami particularitást tetszenék kegyelmessen parancsolni vagy observáltatni: tehát addig hadd vegyem curír által, Kegyelmes Uram. Magamot Nagyságod kegyelmességében ajánlván, maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Szent-Péteri Uram memorialissát alázatossan recommendálom Nagyságodnak; többet is érdemlett, kérem alázatossan Nagyságodot, consoláltassék, — solemnissime recommendálom.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.)

*) Lásd a levél végén.
**) B. Tolvay Gábor ítélőmester Murányban raboskodott ekkor.
***) A jezsuiták kikergetését az országból.

Melléklet.

Reverende in Christo Pater!
P. C.

Hodie expressus cujusdam Parochi cognatus tulit literas Tÿrnavia a Patre Cseles, qui scribit sic, quod omnino habeat resolutorias literas ab Admodum Reverendo Patre Generali, quod sit Provincia separata; cum quibus literis praefatus Pater Cseles, Patrem Csete vult expedire ad Bercsénium, quod Provincia sit omnino separata, cum omnibus appertinentÿs et facultatibus.

Scribit etiam praefatus Pater Cseles, quod malecontenti iterato revocant Patres jam semel pulsos, sicut sunt Cassovienses, qui Cracoviae habitant hucusque cum aliquot Leucsoviensibus, caeterosque ex alijs locis pulsos revocant, cum sciunt illos jam per orbem dispersos et Collegia seu Residentias jam esse forte spoliatas per suos Commissarios. Optarem enim, si redire deberent; melius est enim in proprio suo deserto, quam in pleno alieno; nihil enim tulimus in Ungariam, et Deus nobis dedit, ita etiam imposterum dare paratus est. His me Reverentiae Vestrae in omnia sancta demisse commendo.

Posonÿ, die 14. Martÿ 1707.

Reverentiae Vestrae

indignus servus
Joannes Kossetics.

Kívűl: Több illyen intercipiált levelek is vannak, de semmit egyéb particularitást nem foglalnak, hanem a correspondentia kitetszik, minthogy inkábbára csak recepissék.

(Egykorú másolat, negyedíven.)

20.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan követem Nagyságodot, ha ezen belől való levelemnek késedelmét látja; mivel midőn már régen útban hittem volna Rhent: újjobb memorialissal úntata, hogy nyavo-

lyája miatt, megújúlván kezének sebe, — lehetetlen elmennyie; és egyszersmind declarálja magát: maga confoederált hitit megtartja, — de az alteriában (artilleriában) absulute semmi obligatióban lenni nem akar, mivel La Mott erdélyi és magyarországi commandóját írja: ha nem előbb, utúbb ismét bajra menne, és az francziákkal semmiképpen nem alkhatik; készszebb minden coalitió nélkűl lenni, szolgálni, etc. És így, Kegyelmes Uram, sem egészsége, sem kedve, — látom, — haszontalan. Tétettem azért fel Sréter Uram által: mi móddal lehetne másonnan succurrálni az erdélyi szükségnek ollyan öntő-mesterember által? ha Nagyságodnak tetszik. És mivel Bassomwil (Barsonville) már Oberst-Läutnandt, s ifiabb Reviernél, companiája van az altereria között, Reviernek nincs, — noha ennek fraë-companiája van, amannak megint az nincs, mégis disgustatus, — talám lehetne Erdélyben applicálni Bassomvillt illyen öntő-embereknek igazgatására, s másra is, Pekri mellé.

Bonefus és Norvaldot ma absolváltam. Bonefusnak lesz közel 900 embere, Norvaldnak hétszázig. Tokaj körűl mennek által az Tiszán, Somlyó felé, Norwald Liptóbúl Szepesnek, Bonefus Hontbúl Putnoknak.

Ezen órában érkezett ezen kis acclusa, *) kin megindúltunk; látom, fektiben akar tanálni német uram az Dunántúl való hadainknak résziben, kitűl igen féltem őköt.

Istennek hála, mundír elég; kenyér kevés, had terjedten, fű még szűken, kongó bőven van; lesz minden, jót ad Isten! Csak Isten Nagyságodot hozza szerencséssen!

Nagyságodnak

Besztercze, 20. Aprilis 1707.

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

*) L. a levél végén.

Mellékletek.

I.

Extractus Literarum Samuelis Huibert,*) Posonio, 16. Aprilis datarum.

Rezler Uram ő Kegyelme visszajövetele (a ki is most Bécsben vagyon) bizontalan; mindazáltal póstán vött leveleinek continentiája: Békességrül de simplici et plano semmiképpen nem bíztatnak, sőt bizonyossan írja említett Rezler Uram, hogy újjobban resolváltatott Campi-Marsechallusnak Starnberg magyarországi armáda Commandírozó-Generálissának, a ki is proxime táborban akarván szállani, nagy operatiókot fog attentálni; harmadnapja már Sopron felé Bécsbül megindúlt, és feles álgyúkat, egész és fél-cartaonokot**) vitetett Bécsbül ki; szerencse, legelsőbben is ha Újvár nem fog adózni. Illyen temeritásokhoz adnak alkalmatosságokot az ő Felsége fegyverének Imperiumban szerencsés progressusi.

(Egykorú másolat, negyedíven.)

II.

Egerben az artoleria mellett való káprál, Martinus Appel, ágyúöntő-mesterember. Lőcse városában is van egy, a ki azelőtt Kassán és Nagy-Bányán lakott.

(Eredeti följegyzés egy kis czédulán.)

21.

Besztercze, 27. Aprilis 1707.

Kegyelmes Uram!

Minekelőtte alázatos írásomnak folyásához kezdjek: az nemes erdélyi hazátúl »Fölséges« nevezettel tiszteltetett fejedelmi méltóságának terjedésén örvendezve, tökélletes szívvel, alázatossan üdvözlenem kívánom Fölségedet, tiszta szívbűl kívánván, hogy ezen fejedelmi fölsége, Fölségednek s édes ha-

---

*) B. Szirmay István diákja.

**) Carthaune = faltörő ágyú; ú. m. egész carthaune = 36—48 fontos; félcarthaune = 24 fontos.

zánk boldogúlásával országló fölségre, örökes dücsősségére nemzetünknek emelkedjék, s én tapasztalhassam mindenkori Fölséged kegyelmességeinek reám áradásit; kiben holtig ajánlott lenni mindenkor kívántam.

Vettem azonban szokott alázatossággal 13. Aprilis költ utulsó levelét Fölségednek, kiben placidálni tetszett az altereriabeliek ellen való inquisitiót. Vala azalatt itt az contralor is: de, hitemre, egész confusió dolgok; kire nézve mit láttam legszükségessebbnek, ebben ímé Bertóti és Keczer Sándor Uraimékra relegált punctumok meg fogják mutatni,*) ki nélkűl lehetetlennek látom, kimehessenek az confusióbúl; mert mindennémő passió nélkűl merem bizonyosnak írnya ezen köztök való confusiót, az mint írtam, s ugyanazért küldtem meg La Mottnak is, hogy tudhassa, mit committáltam iránta? Az, Kegyelmes Uram, csak múlatja magát szemptelenűl az lengyel dámával (Denhoff tbkné); dob, trombita alatt mindennapi ebédje.

Az túróczi históriának, látom, nem igen tanálkozik követője, vadnak inkább mentői; nem ment, igenis, Fölségedhez az írások, mert társra nem kaphattak. Most akarnék inquisitiót tétetni, ha úgy nem járnék, mint Liptóban, az hol Norvald bolondsága miatt majd tumultus támodt, illyen okbúl, hogy az senatoria deputatiónak tetszett: sub manu conscribáltassam az hadi tisztek által az falukot s házokot az vármegyékben, ad eruendam aliquam proportionem; kinek jó informatióval bíztam Liptóban véghezvitelét Gyürki Uramra, ott lévén most. Ő Kegyelme (kit kerűltem) Norvaldra bízta, az lármát csinált, tudja, mit inquirált, hogy rebellió van, s gyermeket is kardra hányja, — úgy, hogy már két nap fegyverben volt az nép. Tegnapelőtt futott curír hozzám; meghadtam: arestumban tegyék az kitűl indúlt, — de hiszem, nehéz Norvald eszit arestálni! Bezzeg, megösmértem, az minek hittem; rút s alkalmatlan ember az! Igazán, Liszburghot méltó szánynyi; de hiszem, nem lesz sokáig Óberster, — lehetetlen, jó legyen; könnyű lesz még consolálni Liszburgot is, azalatt is szóllok véle.

---

*) L. közvetlenűl a jelen levél után.

Nagy János most az árestom alatt veszi magát észre: de ha Andrási (István) Uram már ki nem gyühet, elvész azon regiment az tisztek incovenientiája miatt; hanemha olyformán készétem el dolgát, hogy az mikor akarom, resignálja, s más stabális tiszttel, generális-quartírmesterré, vagy hasonlóra promoveatur, ut amoveatur.

Micsuda statusban legyünk penig itten? Generális Eszterházy Uram utúbbi levele megmutatja. *) Nem tudom, minek kellett Rezler Uram relatióján, kit sub A. alázatossan annectálok, **) megindúlni annyira; est miscellanea novincarum. Nem hólyag, hogy felfújja német uram Újvárt, kit igenis, könnyű elhinni, ha teheti. Én mindent cselekeszem, az mi lehet: de, hogy még ezért praecipitáljak valamit, nem látom okát; mert már 100 mázsa puskaport s holmit küldtem bé, kit ma hiszek bent lenni. Leginkább az kézi-gránátok és ásók, kapák híával vadnak; az is légyen, az mi lehet. Az hadaknak penig már orderjeit is kiadtam universaliter: pro 6. Maÿ kiki elrendelt helyén légyen, kit az tabella sub B. B. ***) megmutat; kinél alkalmatossabban nem lehetett rendelnem, sok okokra nézve.

Az reductio véghez ment ugyan: de nem véggel, nemcsak az regularis, de az többi hadak iránt is; hanem még az transmutatiója nem lett mindennek, s azért cum defectu lesz némelynek mundírja is. Mindazáltal putative úgy elosztottam az egész mundírt, hogy az mustralistája mindgyárst in ingressu campaniae remonstrálván statussát kinek-kinek: sine ulteriori quaestione már tudni fogja, ki kitűl várjon? és ki mit s kinek adjon? Minthogy penig tudom az szemtelen instansok szoká-

---

*) Eszterházy Antalnak ez Érsek-Újvártt, 1707. apr. 22-kén kelt s. k. levele (mely is az ezen tábornagy leveleinek csoportozatában lesz majdan kiadandó) a megelőző Hubert-féle jelentésre utalva írja, hogy most már Rezler maga is lejövén Bécsből, hitére értesíti őt, hogy Stahremberg Guido mihamarabb megszállandja Újvárt. Antal úr is tart ettől, s épen nem látja az erősség állapotát kedvezőnek: mert a parancsnokok törődött, beteges emberek, a helyőrség kevés, továbbá Reviernek sem elég lőszere, sem elég öreg-ágyúja nincs.

**) Rezler e relatiója ma már nincs mellékelve, de tartalma extractive Eszterházy iménti leveléből megérthető.

***) L. a második mellékletet.

sát: azért alázatossan megküldtem, s kérem Fölségedet: igazíttassék útjára. Az mi fizetéseket illeti: azt kivertem fejekbűl; mert nincs is mit, s nem is kel, *) azért nem is kell; hanem, minthogy mégis az poltura túrja az kalmárokot: három-három forintot adnak minden mundír csináltatására, s quid pro quo esik, meg is készűl.

Az Dunántúl való lamentatiók penig solemnissime folynak; kiknek orvoslásában más módot nem tanálok, hanem 20,000 forintot committáltam Helempachnak fehérpénzűl, kinek majd felét magam anticipálom, mert nincsen-t kiált. Ahhoz 40,000 (forintra menő) polturát, és valami posztót, karmazsínt, kordovánt és sót indítottam meg előttem, azzal küldöm az mustra- és fizetőmestert, és cum clamore kézrűl kézre való fizetés lesz; tudom, összeszedi magát az elszéllyedt! Továbbá penig micsuda dispositiót fogok tehetni túl is, innen is? meglátom Újvárban, az hová ma indúlok. Nincs, Kegyelmes Uram, előttem nagyobb az commandónál (Dunántúl;) mert Bottyán rosz, — rosznál jobb más nincs; magok közt az kényes, nyelves kapitányok meg nem alkusznak.

Itt is, csak elhiszem, azalatt indúlnak meg az dolgok, míg Ónodban leszünk. Félek az szokott confusiótúl; azért is talám nem lehet annyira kedvetlenéteni senatori dignitássát Antal Úrnak: ne lehessen ott az gyűlésen. S ha Csáki Mihály itt volna (kit kérnek az Dunántúl is,) csak his dispositionibus camporum őtet hadnám; mert túl (a Vágon) Ocskai, innen Babócsai s Ebeczki jó oszlopi lennének, lesznek is akármellyiknek. Provideálok azonban Újvár- és Nyitrárúl is, minél jobban lehet; de Bertóti István Uram nem érkezik. Csajáginak is két ordert küldtem, hivatom, nem gyün; sem tabellát, semmit sem küld, hanem csak parancsol ő Kegyelme: ezt küldjek, s amazt küldjek, mert nem elég.

Brunixnak én ugyan irok váloszt: de, az mint látszik az Rezler relatiójábúl, nem lehet gondolni, valaki gyűjön (Ónodra.) Vizának tanáltam mondani: légyen az ő érsekje kuruczczá: kapott rajta, s ímé, micsuda czédulát küldött. **)

---

*) T. i. a rézpénz.

**) L. a harmadik számú mellékletet.

Meg fognak már pro 1. Maÿ indúlni Bonefus és Norvald regimentei, kiknek készületjeket s mundírjokot, az mint hamar lehetett, kiadtam, csinálatlan is viszik; de Bonefusnak rettenetes confusióban lesz számodása az tavalirúl. Vervilnek csak selmeczi ez idei mundírja már tölt fehérpénzűl majd 50,000 forintra, az rézpénz is annyi, ha nem több, — nálom az extractussa.

Éppen hogy expediálnám ezen alázatos írásomot: egy Mikolaj Vereczki nevő lengyel gyütt hozzám, ezen levelekkel, kiket curír által küldeni szükségesnek nem ítéltem, minthogy átom, koldúlás és szálláskérés. Nekem is ír Janus, *) de az kire relegálja írását, ki nem gyütt; petit auxilium, implorat subsidium, mivel már declarálták magokot Stanislaushoz. Csak magok után ne hozzák az muscát (muszkát), — még használhat nálunk való refugiumjok! Eperjesre kívánja az váloszt, minthogy eddig Eperjestt is vadnak az asszonyok, az mint mondja, úgymint az krakói vajvodáné, Visznoviczkiék anyja, és az lithvániai mareschall Nadwarni Moinsuk.

Szúnyogh Gáspár Uram már letette az Confoederatióra hitit, velem fog járnyi Fölségednek udvarlására; de cselédje mint él Zsolnán addig is? ő nem tudja.

Én azonban Nagyságod kegyelmességében magamot ajánlom, s maradok

Fejedelmi Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Éppen most veszem Gyürki Uram levelét; sopiáltatott az Liptó vármegyei confusiója Norvald múlatságának.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.)

I. Melléklet.

Instructio

Pro Spectabili ac Generoso Domino Francisco Berthótÿ Vice-Generali, et Perillustri ac Generoso Domino Alexandro

---

*) Sajátkép J a h n u s, Liber Baro b Elberstett, lengyel tábornok.

Keczer Provinciali Partium Superiorum Commissario, in negotio revisionis status Alteleriae ÿsdem delegato.

Siquidem circa administrationem et procurationem omnium ad Altereriam necessariorum, prout et exolutionis Officialium et hominum ad eundem pertinentium, et denique sumptus in fabricas, aut per inductionem procurandas res eo spectantes, ex determinato Serenissimi Principis decreto, curae et Inspectori Perillustri Domino Joanni Sréter vi officÿ sui in ordinem ad hoc instituti concreditum esset; ad cujus accuratiorem effectum, pro tollendis quibusvis confusionibus, placuit Suae Serenitati Dominum Vice-Colonellum Gvaren titulo Contralour ita instituere, ut omnes pecuniariae expensae per Dominum Colonellum Lamouth, aut alios quoscunque ad Alteleriam spectantes, juxta expositionem necessitatis desideratae, prout et stipendia, quae scilicet immediate per praetitulatum Dominum Sréter non exolverentur, nonnisi per manus praefati Contralour fieret exitus omnium expensarum, hoc etiam declarato: ne propter distantiam quandoque Domini Sréter necessitatibus Altoleriae deesse quid possit, ad assignationes Domini Lamouth eo in casu praefatus Contralour expensas faciat, ita tamen, ut omnium ejudem expensarum particulares et positivas ad se recipiat rationes, quas Domino Sréter remonstrare teneatur, ut inde et formalitas expensarum, status et defectus Altoleriae cognosci, consequenterque ex universo statu Altoleriae Domino Sréter in toto Regno constare debet combinationem procurandarum tam rerum, quam et pecuniarum ad expensas suo modo et ordine sibi praescripto bene facere possint, et taliter tam campestri Altoleriae, quam et praesidijs providere sciat. Hinc specialis Suae Serenitatis dispositio ordinaverat, ne in ijsquae praesidijs necessaria educenda, transportanda, aut mutanda venirent: Dominus Colonellus Lamouth praeter ingruentem necessitatem sine praescitu Domini Sréter quidquam disponatu; ubi vero necessitas temporis et belli hoc juberet, statim de necessitate facti eundem certioraret; prout et de pecuniae administratione in simili ingruente necessitate subintellecta ea ordinata fuit praecautiva dispositio, ut in absentia Domini Sréter, Dominus Vice-Generalis Berthóti et Dominus Alexander Keczer, tam

unus, quam alter, ad requisitionem Domini Colonelli Lamouth, per largitionem pecuniae ingruentibus succurrant necessitatibus, ita tamen, ut ejusmodi per eosdem fienda administratio, directe manibus Contralour extradetur; ac si tandem a Domino Sréter immediate per hanc communicationem cassarum levasset, quae in summam cassae Altoleriae destinatam computari debent, rationibusque Domini Contralour dandis inserenda; quia vero statum Altoleriae ita confusum videret Serenissimus Princeps, ut vix constare possit, mihique indagationem et confusi hujus ordinis reductionem committere Suae Serenitati placitum fuisset, expertus sum cuncta vel ex eo confusa esse, quod Dominus Lamouth non habita reflexione ordinationis Suae Serenitatis, nulla observata communicationis forma, Dominum Sréter in cunctis suis dispositionibus praetereundo, in praesidiorum armamentarijs, sine scitu disponendo et opinione sibi impressa, quasi nullarum dandarum rationum obnoxius foret, nullam de existentibus rebus Altoleriae partem dando: quidquid anno praeterito paratum et administratum fuisset? praetereundo, omne quod petendum occurrerat, sine ulla necessitatis expositione, praeteritorumque reflexione, non modo a Domino Sréter juxta propositam et per se factam listam desideravit, sic eadem cuncta petÿsset, et a Domino Sréter etiam Domino Berthótÿ, etiam Domino Keczer, non combinatis primo vel existentibus vel in domibus armamentarÿs reperibilibus, vel rationabiliter possibilibus, habitaque bona rerum cointelligentia, procurandis interse primum bene consultassent, sed simpliciter ad Serenissimum Principem facto delatorio recursu, particulares per hunc vel illum administrandarum pecuniarum Commissiones extraxisset; unde factum est, ut Dominus Lamouth summam notabilem a Domino Berthótÿ et Keczer levaverat, ad rationem procurationis necessitatum, neque tamen easdem praescriptas necessitates ab ÿsdem petere destineret, neque remonstrare vellet aut posset: quonam administrata summa devenerit? cum praetensis necessitatibus nihil aut valde parum fuit provisum, et neque Dominus Contralour quicquam de simili per Dominum Lamouth percepta pecunia scire posset. Hinc apparet confusiones majores in locum prodire, dum cuncta ad expeditionem

bellicam in promptu esse deberent, neque mihi possibile fuit hactenus rite disponere et elaborare, praeter hujus confusionis disquisitionem.

Unde, ne continuatio confusionis ejusdem plus mali generare possit: consultum judicavi praesentem materiam praemissa informatione in praesentiam Spectabilis ac Generosi Domini Francisci Berthóty̆ Vice-Generalis, et Alexandri Keczer Provincialis Partium Superiorum Commissary̆ delegare, ita, ut sine omni temporis perditione, et quidem adhuc ante congressum Ónodiensem, Dominus Sréter, Dominus Lamouth, Dominus Contralour, in praesentia Suarum Dominationum aut Leucsoviae, aut Eperjesini concurrant, ibidemque defectus et incovenientias, ordinationis Suae Serenitatis praeprimis inquirant, praescriptamque formam administrationis Altoleriae in suum ordinem redigant, statum Altoleriae tam campestrae, quam in praesidy̆s existentis, praeteritorum existentium indagando, super existentium rerum tam in campestri Altoleria, quam in praesidy̆s combinent, taliterque necessitatibus bellicis et proximae expeditioni campestri provideant, ut ea, quae existentibus jam in Regno compensari requirunt, omni meliori et possibili modo quantocius procuranda instituant, ubi praeterea quae ex generalibus dispositionibus exuenda venirent, hae sequentia puncta praesertim in considerationem operis venire debent.

1-mo. Dominus Colonellus Artoleriae de effectivo statu totius Altoleriae et omnibus rebus, tam ad illam, quam ad praesidia spectantibus, claram et distinctam specificationem administrabit, ex qua apertissime erui possit, quid tam de instrumentis bellicis, quam praesidiary̆s ipsis actualiter in paratis, vel econtra hincinde de ejusmodi desit. Praesertim

2-do. Quomodo in hoc passu praesidia transdanubiana constituta sint? et si forsitam illibi de tormentis et aly̆s requisitis aliquid desit: quomodo sine defectu aliorum fortalitiorum succurri possit? vel quid in uno vel altero loco superfluum, vel non necessarium videatur? Quid

3-tio. Omnis defectus in quocunque re vel requisito non solummodo apud Altoleriam, verum etiam in fortalitijs, sine perditione temporis resarciri debet? Ideo necesse erit, ut spe-

cifice remonstretur: quomodo ille denominatus defectus redintegrandus? an media ad id ex alijs fortalitijs haberi queant, nec ne? Ut casu quo de omnibus necessitatibus mature prospiciatur. Quae omnia etiam optime elucidabit petita illa specificatio, ex qua colligendum erit, quae actualiter adsunt, et de quibus procurandum? vel unde hoc, vel illud restabit?

4-to. Posteaquam autem praedicto modo fortalitijs et praesidijs bene apertum fuerit, considerandum, quod Armada circiter 20,000 peditibus et 30,000 equitibus existet,*) et quod secundum rationem status, ad minimum in duas vel tres partes dividetur. Quare necessitas urget, ut in omnem eventum ad unamquamque copiam omnia requisita, tam tormenta, munitio, quam alia pertinentia, praesertim ad destruendas palancas et similia in promptu, et Armadae, sicuti fortalitia, ita bene provisa sunt.

5-to. Non minus exacte ponderandum, si forsitan formalem aliquam obsidionem tentandi resolutio eveniret: quot tormenta, quot mortaria, bombae, et similia, cum omnibus alijs suis requisitis, item currus cum pecoribus, praesertim autem ad talem operationem milites, tam equites, quam pedestres requirantur? Ut intentio illa cum requisito suo successu adimpleri nullum impedimentum patiatur. Si vero

6-to. Minor aliqua obsidio resolvetur, reflectendum est: an etiam quatuor tormenta maiora, et octo minora, unacum requisitis, ad illam, vel jam in parato, ut si vel aliunde paranda erunt?

7-mo. Placebit Domino Colonello de omnibus hucusque perceptis et erogatis pecunÿs plenariam rationem et talem informationem reddere, ut distincte videri possit: quot pecuniarum de tempore ad tempus sint perceptae et erogatae? qvomodo hincinde aplicatae et expensae? Quae cum suis recognitionibus et attestationibus sunt confirmanda, et restantia in paratis explicanda. Nam etsi

8-vo. Dominus Vice-Colonellus Varen, computum suum ex commissione Domini Colonelli, de perceptis et erogatis pecunÿs exhibuerit: nihilominus ad sufficientem justificationem

---

*) Az erdélyi hadseregen kívül.

hoc penitus non sufficit, sed de omnibus accuratus et plenus computus reqviritur. Sicuti

9-no. Specialiter scire necesse est, quantam summam pecuniariam ad comparandos equos Alteleriae a Sua Serenitati Principali Dominus Colonellus acceperit? quot equorum emerit? quot adhuc sint praesentes idonei, vel inhabiles? et alÿ quo devenerint? in quo loco, quando et quomodo? Quae omnia cum suis attestationibus probanda. Itidem

10-mo. Intelligendum est de curribus Arteleriae: quot illorum sint idonei, et reparandi? et quot omnino ruinati? an etiam requisita intus adhuc invenienda, vel perdita? quid, qvando et qvomodo? Ut tandem in hoc negotio sufficiens et plenaria sequatur informatio.

Nevsolÿ, die 27. Aprilis Anno 1707.

C. N. Bercsénÿ m. p.

P. H.

(Két példányban; egyik eredeti, s. k. névaláírással és pecséttel, másik egykorú másolat, két íven.)

II. Melléklet.

Az elkezdendő campaniának rendi.

Districtus.		Regementek száma.		Helyei corpusoknak.	Commendírozó tisztek.	Hadi commissariusok.	Próffunthházok.
		Lovas.	Gyalog.				
Ambró Pál Uram.	Hegyen túl.	Ocskay ezere, Eszterház Dániel, Szalay Pál.	Thúróczy ezere. Róthnak egy batalionja.	Jablancza.	Brigadíros Ocskay Uram.	Hadi-Fő-Commissarius Novotha Mihály.	Sassín, Detrekő, Jókő, Vitencze, et in casu necessitatis Szomolyán.
	Vágon túl.	Balogh István, Somody Ferencz.	—	Szely.	Brigadíros Balogh István Uram.	Hadi-Commissarius Szilágyi János.	Nagy-Szombat, Vödréd.
	Vágon innét.	Forgács, Nagy János, Géczy Gábor, Luzsinszky.	—	Soók.	Brigadíros Babócsay Uram.	Hadi-Commissarius Aranyasy István.	Séllye, Senthe.

Districtus.		Regementek száma.		Helyei corpusoknak.	Commendírozó tisztek.	Hadi commissariusok.	Próffuntházok.
		Lovas.	Gyalog.				
Ambró Pál Uram.	Vágon innét.	—	Lóczy, Színay, Sennyey Pongrácz, Náray, Fodor László, Urbán, Czelder, Révay Imre.	Ivánka és Kér közt.	Méltóságos Generális Gróff Eszterház Antal Uram.	Hadi-Commissarius Hellepront János Uram.	Nyitra, Ivánka és Surán.
Bene Pál Uram.	—	Csáky Mihály, Rétey János, Eszterház Antal, Rétey György, Ebeczky.	—	Kőhíd-Gyarmat.	Brigadíros Ebeczky István Uram.	Hadi-Commissarius Ocsovay Pál.	Léva, Verebély és Kis-Tapolcsán.
	—	Orosz Pál Generális, Barkóczy, Mikházi, Jászok.	Csajághy, egri ezerbűl egy battallion.	Hatvan.	Brigadíros Szent-Pétery Imre Uram.	Hadi-Commissarius Somody Péter.	Szécsén, Gyöngyős, és Balassa-Gyarmat, Hatvan is, a mennyiben succurrálhat.
Keczer Sándor Uram.	—	Ordódy per se, Vissenák, Deák Ferencz.	Szent-Iványi, Fervill.	Ónod.	—	Hadi-Fő-Commissarius Bene András Uram.	Provincialis Commissarius Keczer Sándor Uram fog rendölést tenni.

(Eredeti, egy széttárt ív belső felére írt táblázat, küllapján Bercsényi kezeírásával B. B. betűkkel jelezve.)

III. Melléklet.

Méltóságos Gróff, Fő-Generális!
Jó Kegyelmes Uram!

Az a fejedelmi ember Bécsben, csak ex providentia Dei él, egyik is híja ebédre, s másik is, — egy szóval malecontentus; valamint az Augustus: úgy ő is mindenét elvesztette az udvari szép szóért. Kész a kijövetelre, mely jövetel módját neki megmutattam és Nagyságodnak is jelentém. De hoc plura oretenus eis. Ő bizony kénszeríttetik kijőni.

Nagyságod, Kegyelmes Uram, tégyen irántam kegyes dispositiót, mert a nélkül sem magam, se cselédem, se lovaim nem élhetnek. Klobosiczki Uram az ünnepek előtt *) adott volt öreg, azaz doppla és simpla libertásúl száz forintot, — bizony már nincs több restans belőle két simpla libertásnál!

Nagyságod kegyelmes gratiájába s gondviselésébe alázatossan ajálván magamot, élek és maradok

Kegyelmes Uramnak
Nagyságodnak

régi alázatos köteles
káplányja és szolgája
Visa, Püspök m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio, s. k.; a hátsó félív le van vágva. Datuma hiányzik.)

22.

Újvár, 2. Maÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Generális Károli Sándor Uram curírja tegnap estve meghozá Fölséged parancsolatját de dato 24. Aprilis Kolozsvárrúl, melybűl értem már szerencsés kijövő útjában lenni Fölségedet. Én is igyekeztem vala megelőznöm ónodi udvarlásommal Fölséged kijövetelét: de az circumstantiák szaporítván dolgaimot, nem tudhatom bizonyos napját odaérkezésemnek.

*) Húsvét 1707-ben april 24- s 25-kére esett.

Tegnapelűtt jöttem bé ide; tegnap hozák confirmatióját az ellenségnek Köpcsénhez való gyülekezetinek. Haboznak az hírek: ki Újvárt, s ki az bányákot hitette el magával, — én inkább hiszem, Csalóközön által Leopold lesz az első jele; mindazáltal kívánok pro omni casu pro posse disponálnom. Azt ugyan csak elláttam: ha el akar gyünni, elgyühet; még most ellentállani nem lehet, mert, hogy az Vágon túl Generális Uramnak bataliát adni javallhassak, nem lehet, minthogy az újvári Besatzungot periclitáltatni nem lehet, az hová mivel 4000 embert kíván Revier Uram, az regimentek késő reductiója penig nem engedte magok rendben vételét: azért is, s más ratiókbúl is inkább bataliononként rendelem bé, válogatva, és így az fegyveres 4000-et kiválosztva, 7 regimentbűl sem marad talám csak mi is, kit propter formam lehet kinntartanunk. Lovas regiment van 14, de az Fehérhegyen túl való corpussal. És így nem ítélhető, ut fiat bántás aperto Marte, az ellenségnek egész corpussa ellen, kit 11,000-nek hirdetnek.

Gyütt tegnap oly hírem is, hogy Pálfi horvátokkal érkezett volna; másfelűl ismét, hogy reá támodtak, s magok között 2000 elveszett, s az többi eloszlott; de már van példám: gyakrabban ollyankor mutatta ki magát, midőn veszett híre folyt. Valamentire ad okot az consideratióra, hogy Morvábúl is mindinkább elvitte s viszi az népit Köpcsénhez, még Rábaközbűl is kiment, ellenben még van az Rábán feljűl benne, és Starnbergh Óvártt van. Pozsonbúl Tusperger bagázsiástúl ment ki az armádához; több hajót, mint szekeret készétenek, öreg munitiót; úgy hiszem, előbb Leopoldra nézve, ha szárazon innen s túl is nem operál, addig várat nem száll. Mindazáltal a készűletlenségnek híre indíthat valamit benne. Kívánék azért arrúl is teljes dispositiót tennem, s megvizsgálván tegnap itten mindeneket: nem tanálok nagyobb defectust, mint az commendantban; mert ha itten 4000 emberrel két három Óberster lesz: nincs annyi authoritássa Vinklernek, hogy eredhető confusiótúl félni ne lehessen. Ebeczki Imre talám meghal addig is, Bertóti (István) tudom, hogy elment betegen, (mert Csajági azért írja: nem gyühet, reábízta az commandót, s el is ment az rácz hírre Kecskemétre) de azt sem tudom, hol van? Andrási Pálrúl gondolkodtam, ha jó s bátor

kedvvel maradna, mostani új házasságával; de nem minden akarja igen dícsírni. Elég törődéssel vagyok: de nem akadhat meg elmém Babócsai Uramon kívűl, az kinek esze és authoritássa úgy légyen, s aestimatiója még az feljebbnéző Óbesterek között is, — de ideki is tudom szükségét; mindazáltal, felesége ittkinn maradásával reászorúlunk pro omni meliori.

Bizonyos relatiók s magában az dolog Nyitrát elfelejtetni nem engedi: azért oda Urbán Czellert akarom bérendelni; de mindezek pro hic et nunc Nyitra s Újvár között fognak készszen campirolni, kik már mind indúlnak és pro 6. alkalmasint együtt lesznek.

Hanem Revier Uramnak fogyatkozási nevezet szerint s kiváltképpen abbúl vadnak, hogy magánál több embere nincs az altereria tisztei közűl. Rottenstaint kívánja, még más kettővel valamelylyel, kirűl írtam La Motnak, — ha megfogadja, — expediálja póstán. 2-do. Minden defensiójának projectumát 25 napra számlálta magának (mellyet most készét purumra, hogy Fölségednek megküldhesse, s maga intentióival), mégis 200 mázsa por és annyi ólom híával van; arrúl is írtam mindenfelé, — van is még Bertótinál (Ferencz) talám annyi: de, tudom az dolgot, addig nem lesz, míg Nagyságodnak hírt nem tesz felőle, hogy, ha ideküldi: mezei operatióra nem marad. Én ide javallom inkább, mintsem itt ne légyen elég, s másra kevés; másként sem tudom: ha ez obsideáltatnék, — haugyan lehetne is — jó volna-í más operatióhoz fogni, ennek succursusa nélkűl?

3. Hogy félqvartányos ágyú (24 fontos) nincs több kettőnél; az ellenség batteriája ha kettő lesz, — nem sufficiál.

4. Ásó, kapa, vas; kirűl írtam.

Szluha és Commissariatusság provisiója jól van; minden kérdés kívűl elég kenyér, bor; de 1-mo: marhájok semmi. Az semmi! az hol tanál, — onnan hajtson, in casu ingressus az quarnizonnal. 2. Abrak semmi sincs. Ha üdő lesz, hozathatni azt is. 3. Széna semmi sincs, nem is lehet; kire nézve 500 lovast rendelvén bé, mint subsistálhasson? nem tudom, és félő: ne defectus clamorem causaret. — Ezek, Kegyelmes Uram, az eddigvaló relatióim, tegnaprúl.

Az mi Fölséged levelében való parancsolatit illeti, ma-

gam is azzal bíztatom az hadak tiszteit: ha lesz, adunk posztót! Lesz, ha hozat Bertóti (Ferencz); de nem bíztat utulsó levelében többel 14 végnél, mert az ki volt, már Krucsai Márton Uramnak assignálta. Az Dunántúl placidált 5000 kősóhoz nem tudom, mint bízzam? Azt írja 24. Aprilis Csáni: nincs több 800 kősónál Tokajban; de ugyan, az mint lehet, hízelkedem nekik. Noha, én úgy látom: ha nem nyomják feljűl, nem nyomúlnak; ha nyomják: hiában tartóztatjuk, sem arany, sem marczipán azoknak nem használ, — in adversis impetu animorum feruntur.

Az astrologica prognosticumit Fölségednek Neapolitanus Uram sem tudná jobban magyarázni nálomnál; és igen akarnám, hogy magam is azon aspectusokra nézve fenyegettem az publica inquisitiót, s nem praecipitáltam, ut sint inter spem et metum de se timentes. *)

Magam s familiámhoz mutatott kegyelmességét Fölségednek alázatossan köszönöm; **) azt tudtam, már csak sohonnaivá kell lennem! De, úgy látom, Kegyelmes Uram, hogy Helenpach iránt való apofftegmában, az kópiás, Erdélybűl jövő hadnak ***) más hazáját mondaná az Commentarius.

Az mi az regimentek collatiója iránt való kegyelmes parancsolatja Fölségednek, mind úgy lészen; hanem azt, tudom, Bagosi Uram inkább szerette, midőn proponáltam Rótnál Sennyeit; mindazáltal reávárom. Nagy János regimentivel, igenis, contentussabb lesz Gyürki Uram, kit aligha meg nem kell tartóztatnom az gyűléstűl: mert maga marad Antal Úr, ha Babócsai Uram Újvárban tanál szorúlni. Prínyi Miklós ****) optime; de hiszem, Kajdi ezere declaráltatott vala neki.

Ilosvai valde bene, de Palocsait praevideáltam, s éppen in simili reflexione már ezelűtt írtam Károli Uramnak, hogy Szakmár, Beregh s Ugocsa lenne zsoldossa Palocsainak, s az többit compleálná per reductionem de his concordantibus. Bik

*) A túróczi izgatókra vonatkozó czélzás.

**) Érdemeinek s családjának erdélyi beczikkelyeztetését érti.

***) Az újon fölállított székely lovas testőr-ezred.

****) Az egri »pápista« gyalog-ezer számára.

László s a többi nem múlja ideit. — Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradok
Fölségednek

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

Revier Fölséged ajánlott kegyelmességéhez ragaszkodva, kéri denominatióját az neki conferálandó jószágnak, hogy in casu (obsidionis) cselédjét kivitetvén innen, lehessen nyúgodt elmével felőlök; kit igen szükségesnek is látok, s azért recommendálom is alázatossan.

P. S. Kegyelmes Uram! Alázatossan accludálom Óberster Linzenbon Uram levelét, *) melyből talám megérti Dis Allers Uram: már contentáltatott Generális Eszterház Antal Uram regimentinek ismég commandójával, cum spe futurae accomodationis; az minthogy nem is méltó azon zizimus Norvaldot ottan szenvedni sokáig, — maga sem szenvedi magát! Sasan nekem ír; örömöst szabadúlna is, fizetést is kér; nem tudom, mit csináljunk vele? Mert Haisztert (Hannibál) kívánják, Sasannal kínálkodnak, in Abslogh portionum Haisterianorum, az mennyivel több kell emezért. *)

(Eredeti, egy és negyed íven, negyedrétben, s. k.)

23.

Újvár, 4. Maÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Dőri Uram hajón leérkezvén Bécsből az hintó- és sézával, magának is commissióit lenni mondja Fölségedhez, s másmódon sem kívánván itten az hintót marasztani, felküldöm azzal együtt igyenessen Eger felé, és meghagyom: továbbvaló parancsolatjáig Fölségednek subsistáljon Egerben, és Vas Sándor Uram várja iránta parancsolatját Fölségednek. Ha úgy

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Gr. Heister Hannibál (ki Győrvárnál esett vala a kuruczok rabságába) altábornagy volt, míg a franczia Chassant György (ki a nyergesújfalusi sánczok védelmében jutott volt a császáriak kezeibe) csak brigadier, azaz dandárnok.

fog tetszeni, hogy elhagyván az portékát, maga Dőri póstán menjen igyenessen eleiben Fölségednek: megelőzheti staffetaliter Egerben az parancsolat. — Énnékem az ottvaló dolgokrúl tévén relatiót, el akarja — látom — hitetni velünk, hogy az udvar még soha úgy nem inclinált az békességre. Ezek szoktak lenni az bécsi tavaszi szellők, kit majd megemészt az nyári melegség!... Praeparatoriát mondja háromfelűl késztilő armádának, kiknek egyike 6000 lovassal Rabutín Erdélyben menjen, Starnbergh igyenessen az bányáknak, és az harmadik armáda megszállja Újvárt, minthogy valamely ingenírek fejeket obligálják két hét alatt való megvételire. Erejét mondja az recruttákkal megtelni, kiknek már is nagy része megvan, és az dánusok romlott regimentei már is completáltattanak az csehországi Auffbott által; ahhoz, úgy hirrelik, hagy az saxó nemkirály 6000 embert ellenünk, és 8000-et Imperiumban adna, noha még nincs conclusióban, úgy hiszem, nem is lészen. Az svécustúl assecuratus az Udvar, s már nem fél. Landaut még nem szállották meg; 120,000 embere mégyen anglus és hollandusnak Belgiumban, — et sexcenta alia; de ugyan recruttán kívűl való népet nem mond legyünni.

Az új érsektűl mondja lenni jobbára commissióit; nekem is beszélt *de privatis*, s úgy látom, ott is azon fogja kezdeni. Mivel penig, azt mondja: meg van hagyva, pro 10-ma megtérjen Bécsben, mivel addig Starnbergh meg nem indúl, míg ő meg nem tér (mert az armistitiumot is emlegeti) azért, ut valeat, quod potest: innen iratok most véle, hogy pro 10-ma meg nem térhet, és mivel szólva, addig felelni nem akarok, míg Fölségednek nem udvarlok: mégyen arra, hogy szemben lehessen Fölségeddel. Adhortáltam azonban igen keményen: lakatolja le eddig szabadon lotyogtató nyelvét! Embert is adok melléje, pro custodia corporis, Egerig.

Én azonban itten mindeneket, az mint jobban lehet, disponálnom akarok, és ma az Fölséged emlékezetire való Isten dícsíretit itt töltöm, holnap Nyitrára megyek, és holnapután Lévához, az hol az reductiót még egész végre nem vitt egynéhány regimentet gyűlekezni hadtam, hogy ott magam vehessem rendben.

Más ollyas occurrentiám nincs: mert az ellenség canto-

nírolva kezdette füvellését az Duna s Rába mellett, in locis securioribus; kiken való első próbájok mint succedált? méltóztassék Fölséged ezen acclusábúl *) megérteni. Kivel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és kívánom, fris egészségben tanálván, szerencséssen üdvözölnöm Fölségedet. Maradván is

Fölségednek

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

Noha vala bizonyos okokra nézve Generális Gróff Eszterház Antal Uramnak kívánsága az gyűlésre: de már dispositióm szerint itt marad, és Gyürki Pál Uramnak is de necesse, látom, itt kell maradni.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k. Pár szó titkos jegyekkel.)

24.

Léván, 6. Maÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan veszem ezen órában, 29. költ méltóságos levelét Fölségednek, kibűl már közelítését örömmel értem, s alig várom: alázatossan üdvözölhessem, magam alázatos igaz kötetelességem szerént. Azalatt, Kegyelmes Uram, nem kell már búsúlni Fölségednek az Dunántúl valóknak fogyatkozásán: mivel most Újvárban tettem minden lehető consolatiójokrúl, az mundírrúl kiváltképpen, és az fehérrel elegyűlt poltura rendeléssel, noha Helenpachon 10,000 forintnál nem sajtolhattam többet, — magaméval pótoltam.

Bonefus és Norvald már elindúltak, de azok Tokaj felé mennek, útjoknak közelétésére, egyik Liptóból Szepesnek, másik, úgymint Bonefus, Hont vármegyébűl; de mivel még csak két-három napja indúlásoknak, s vagyon orderjekben, előre hírt tenni, valahol Fölségedet közelétoni értik: gyanakszom, elűbb éri Fölséged Ónodot, mintsem ők Tokajt!

---

*) Ma már semmi csatolvány nincs: de nyilván az Óvár s Mosonynál vívott győzelemről van szó.

Elég alkalmatlanúl alkalmaztatták ők is s mások is magokot az reductióhoz: minthogy kiváltképpen ők ketten eldugták az kiadandó magyar s tótokot, s azután elszöktek, — sem ott, sem másutt. Az fegyvert penig igen megtartották. Küldtem commissariust s mustramestert' közikben, — még nincs reportumom. Mundírját kiadtam, az mennyi kellett, és 3000 forintot in obslagh, mivel még sem lett meg az computus, kire hadniok kellett tiszteiket; jóllehet ők könnyen akarnák: mert csak praetensiókot formálnak, de az mit felvettek, hová tették? nem tudják, mert elvesztek — úgymond — írási. Az néperűl sem tud senki számot adni: mi veszett? mi szökött? csak az, hogy most nincs több. Ezt az regularitást Esze Tamás is tudja!

Páter Cselesnek examenjire volt már gondom, s igen apposite, mert Újvárban jövének hozzám Csete Seléndivel, iterum oremus. Jó szót adtam, de nem resolválok, míg ki nem gyün maga Cseles hozzám. Comparet, eskoro per pocstam Gyurkovicscsal. Mind az 4 elűttem. Kezdem vizsgálni de doctrina et disciplinis, et via communicationis; megvallja, hogy nem egy útjok volt. Én is szintín indúltomban voltam Nyitrára, mondám az adjutantnak: légyen gondja Cselesre, gyűjön velem, az többi mazetye poicz Szombatban, s készétsenek collatiót az commissariusoknak. Ott Spátai mellé adék egy adjutantot, s most examinálják; talám csak Árvában küldöm ad missionem, míg Nagyságod látja és parancsol inquisitiójához képpest. Az többi nevették, mikor mondtam: ex ore tuo te judico, — mert Kegyelmed mondta: puniatur reus, et non societas; redeat societas, veniat reus Nitriam! — Viza keszegnek is rosz lesz, ha sokat lakik Beszterczén; félek rajta, meg ne durálja magát Dore (Dőri?) Uram is!

Rehne-nek el kell velem gyűni Ónodhoz, ha nem akarja is; Fölséged parancsolatját értse ottan.

Az ellenség statussárúl nincs újabb hírem, hanem ő is csak füvell. Én penig ma Nyitrán disponáltam, s gyüttem ide az hadak közé, kik ma gyülekeztek, s holnap azokkal lesz gondom, s mindgyárst Kéméndhez igazítom; az többit Babócsai Uram hozza másfelűl. — Hadtam írásban Antal Úrnál mindeneket, etiam praevisiones fallibiles, az mint szükségesnek

véltem. De, Kegyelmes Uram, nincs nagyobb elűttem az passusnál; csak Karvához bíznya haszontalan. Írtam Csajáginak: mint lehetne ott alább csinálnunk? s várom informatióját Ónodhoz.

Vettem azonban, Kegyelmes Uram, az vármegyéknek irott inclusákot is, más parancsolatjával Fölségednek de materia comparitionis; kiket megtartóztattam, azért, hogy már csaknem mindenik illumináltatván általam, elkészűltek, s ne turbáltassanak formájokban, tudniillik hogy non pluritas, sed essentia comparitionis sit in forma tali, ut statum praesentet Comitatus quilibet suum; kit most írásommal dilucidáltam ismíg, úgymint ex commissione Serenitatis Vestrae; mert külömben, kiterjesztett ratióim, kik valának ezelűtt pro manutentione institutae formalitatis az convocatoriákban, confundáltatott volna. — Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, s maradok

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

25.

Beszt ercze, 10. Maÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Lévárúl irott alázatos írásom szerént az regimenteket, mellyek elmaradtak vala az reductióbúl, elvégezvén, siettem ide, az mennyire útamot engedték az vizek; s hát nyomomban érkeznek ezen inclusák.*) Megvallom, töprönködtem rajta: ha felszakaszszam-í? De minthogy tartottam szükségesnek tudnom az idevaló dispositióimnak kormányozására nézve, ha mit tanúlhatnék, s egyébaránt is nekem szólló levelet is gondolván lennem benne, non obstante, hogy mediator s nem mediator levele Pál Uramnak szólló, — de felszakasztottam; nem violáltam, csak bona fide, ex confidentia praesumpta Domini honoratissimi. Talám, hacsak több jó, sem rosz nem fekszik

*) Ma már egy sincs mellékelve.

alatta: ez sem nagyobb secretum Dőry Uram negotiatiójánál; noha Dőry felűl Helenpachnak egy ökör- vagyis ökres-commissariussa nagy hével jelenté, hogy most értette az marha-béadáskor valami pozsoniaktúl: az német meg sem indúl, míg Dőri meg nem tér, mert őtet kémségben küldték, hogy Újvárt s az hadunkot s készületünköt megvizsgálja, s azt megvárják. Nevetném, ha ugyan még ő is Viza mellé menne, — hadd sütnék-főznék egymást!

Én, Kegyelmes Uram, azon vagyok, hogy holnapután minden okvetetlenűl megindúlhassak; de félek rajta, kissebb concursus lesz, mert szükségtelenűl hírrelték az emberek, hogy elhalladt, hogy idíbb hozták, hogy így, hogy amúgy.

Minthogy azért nemsokára magam alázatossan fogok Fölségednek udvarolhatnom: több írásimmal most alkalmatlankodnom nem kívánok; hanem szokott fejedelmi kegyelmességében Fölségednek magamot alázatossan ajánlom.

Fejedelmi Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

26.

Rima-Szombat, 16. Maÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Most útamban vettem alázatossan Fölségednek két rendbeli parancsolatit, mellyekre nézve is, ha lehetne, repűlnék, mert úszó rosz vagyok; az váratlan árvizek akadályozának eddig is ennyire. Már kétszer is elhadtam szekereimet, csak lóháton indúltam neki az vizeknek, — de lehetetlen volt jobban gyünnöm; most is csak lóháton vagyok, pósta, paraszt hitire nem merem magam bíznom. Egyébaránt, Kegyelmes Uram, teljes lehetetlenség most erre szekerekkel utazni; hanem én majd megindúlok egynéhány lóval, hacsak az sarak s vizek engedik, még ma általverekedem az Sajón, s úgy sietek, Kegyelmes Uram, valamint lehet. Sokak lehetetlen opiniója ellen gyühettem eddig is, — Isten majd elsegít tovább is!

Az hintót jó gondviselés alatt hadtam Léván: de nincs

mód benne most elhozni ezeken az vizeken, sárokon, esnék 18,000 (sic) forint ára kár benne: mert az nem hintózna többször, ha most hoznák; sézámot is el kellett hadnom.

Dőri felűl írtam ezelűtt már alázatossan, hogy csak kémnek akarják vallani, s ugyanazért nem bocsáttám magam is szájára. Aquae multae, populi multi, — illyen árvizeket régen nem értek az emberek; mit hoz egyebet sok víznél? Isten dolga! Én azonban Fölséged kegyelmességében magamot ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

27.

Hanva, 17. Maÿ 1707.

Kegyelmes Uram!

Fölségednek kegyelmes parancsolatjára nézve sietni kívántam volna; tegnap egynéhány lóval megindúlván, valami bajjal általkelék az Balogh vizin: azonban csak elűttem is elszaggatta az Sajón az hidakot az árvíz. Felfordúltam erre felé, hogy vagy tornallyai, vagy gömöri, vagy más hidakon általmehessek, s megjárattam magam embereivel, — de mindenütt elszaggatta az hidakot, s már ez étszakai esső után ismét újjúlni kezdett s tolúdik az víz mindenfelűl. Nemes Gömör vármegye is megrekedt az vizek közt túl, és teljes lehetetlenségnek mondják erre elmennem, hanem holmi gyalog-pallók mellett úsztatva, — én penig semmivel sem vagyok jobb úszó az fejszefoknál, az száāltänczerséget sem tanúltam, nem merek az pallón lejtőzni; hanem ismét vissza kell térnem Rima-Szombat felé, s ha ott általverekedhetem, túl kell az hegyeken lemennem, — arra mondják, hogy elkerűlhetni. Ezt akarám, Kegyelmes Uram, alázatossan értésére adnom Fölségednek, ha elvihetik falurúl falura, által az pallókon levelemet. Itt úgy mondják, egy hétig sem apadnak már el az vizek: mert egymást tolják fel már az vizek. Rima-Szombatnál azért gyüttem tegnap által, hogy örömest Szerencs felűl verekedtem volna az vizeken; mert ha az Harangodon lesz az gyűlés: éppen az kö-

römi révre kell kerülnöm ; ugyan úgy is jobb lesz, mintsem innen Jósvára, Rozsnyóra, Tornára, s az gönczi hídra, mert arra igazgattak innen, ha vissza nem térek. Alázatossan követem, Kegyelmes Uram, Fölségedet késedelmes utazásomrúl: de hiszem, még az Tripartitum is dispensál az vizek áradásával. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k. *)

28.

Lakárd, 7. Julÿ 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Fölséged pecsétje alatt az felfődi leveleket, mellyek — látom — elmaradtak vala az póstán, mert az táboron vött utulsó levelek utóbbak ezeknél, azért ezek semmit újságúl nem adnak. Nem is látok oly consideratióra valót többet ennél az accludált jesuvita-levélnél, **) mely nem láttatik bizonyítani Ulmának megszállását, kit más kospenda (sic) levél emlét. Másik consideratiót okozza ezen levél, az svécusnak Pomerániában való indúlását; ezzel nem az császár ellen láttatik indúlása. Harmadik az muskvának anglus- és hollandusokkal való colligatió-keresése, kit toldít ezen másik rás, ***) az moskva várt két regimentnek Csehországra általcsusztatása, hogy eludálhassa az svécust. Noha, úgy hiszem, Fölséged megolvasta mindezeket: méreszlem mindazáltal ismét accludálnom; ha mi gondolkodást vagy combinatiót érdemlenének, talám nem kell in his circumstantijs egészlen elfelejteni

*) Az e levél után következő tetemes hézagot az e közben tartott ónodi gyűlés magyarázza meg, a melyen mind a fejedelem, mind Bercsényi jelen valának.

**) Ma már nincs mellékelve.

***) Ez sincs itt.

az Starnbergh mondta hírit, hogy muskva hanoverrel 25,000-el Erdélynek megy, Szepesben már is van, — talám Saskó herczeg az! Ha anglusban s császárban veti reménségét alattomban czár uram: hozzá illik ahhoz is, az mi irántam Bechlingh vagy Augustushoz illett. Ezeket nem úgy irom, az mint hiszem, hanem az mint nem lehetetlennek tartom.

Pöcsét alatt gyütt ezen Horvát Zsigmond levele is, kibűl látom, az conjunctiójok az horvátoknak vagy meglett, vagy meglesz; nem egyéb az consequentiája, hanem hogy provideálván az Vág-mellékérűl, majd élhet az mezőrűl, s több hadat nem várva, majd indúlhat, ha akar, Erdélynek, kit igen elhinnék, ha Starnberg operatiót nem keresne ezután conjunctióval, hanem Rabutín maga indúlna lefelé az Duna mellett; mert, csak elhiszem, ha Péter-Váradig akar is menni: nem hagyja provisióját az vízen messze magátúl. Megmutatja magát, s elválosztja Buda! Már ugyan, elhiszem, Aradot addig, ha adja, — adja; ha nem adja, — ott hagyja! Az következendő pósta — elhiszem — már többre tanít; azalatt várom én is kegyelmes parancsolatját Fölségednek.

Most néztem meg parasztos úrfiacskáimot, s megyek ezennel bé Ungvárra, s leszek minden órán készszen Fölséged parancsolatjára. Magamot Fölséged szokott kegyelmességében ajánlván,

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Horváth Zsigmond Uram ír az elállott s ismét visszaállott nemességrűl; talám most praetereálni köllene az váloszt: mert approbálni nem jó, s igen héven fogni ellenek, — az sem jó; várom Fölséged parancsolatját iránta.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva.)

29.

Unghvár, 9. Julÿ 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ellene mondok minden »lám mondám«-nak, mert Komárom helyett Leopoldhoz szállott az német; ott mit akar?

Az conjunctiót ha várná, nem távozna; hacsak azt nem követi, az mit Eszterház Antal Uram az postscriptumban ír, (kit nem hiszek, hogy magát szaggassa,) inkább gondolom, ott megfeneklik, és in securo hagyván bagázsiáját, kicsapásával fogja keresni az túlsó földet megbírnya, s egyszersmind provideál Leopold- és Sentének. Más operatióját nem iránzom, kit maga írása sub nota AA. Starnbergnek*) bizonítani láttatik, kiken nem lehet az subtrahált szókot nem csudálni; contra stÿlum volna, hacsak az túróczi históriát nem jelengetné.

Kérdésére Eszterház Antal Uramnak felelni nem tudok: mit csináljon, ha általgyün az német? Inkább akarom: ne higyje általjövetelét, mintsem vagy híresedjék, vagy praecipitáltassék az dispositió, mellyet két heti változáshoz képpest kormányozni innen nehéz. Ocskai ugyan jó intentióval van, kit sub BB. meglátni méltóztatik Fölséged; és hogy jól conveniál Babócsai Urammal, in testimonium tettem levelét levelében. Nemkülömben accludálom sub CC. Páter (Andrássy) Miklós históriáját; látom, ott is próbálgatja az Istent; elhiszem, nem sokára közeljebb éri onnan az kamerlikot! Babócsai Uram levele is méltó volt elküldésre, sub DD. És így az Dunán innen való constitutiók ezekbül kitetszvén, az több haszontalan acclusákkal fárosztani Fölségedet nem akartam. Ebben egyedül Ordódi Uram iránt ha mit parancsol Fölséged, más módon nem is tudnám, mért kellene váloszt tennem? mert majd más levele mást hoz, s hanemha vígyázatlanúl tanálná Babócsait; de Emőkénél nem félhet Antal Úr: az Nyitra vize s az vár is oltalma. Az újvári tiszteket nem lehet írással bizgatnom, jobb hallgatnom, míg pénz lesz.

Az Dunántúl(-ról) van egynéhány levél; scribunt nihil, hanem hogy Árpásnál van Bottyán. Ezen Antal Úr a secretis diákjának levelét sub EE. adjungálom, azért, hogy jót ír Bezerédirűl; és sub FF. Palkovics levelét, csak azért, hogy mikínt hirrelik az franczia hírt? Szép tudomány, az ideküldött intercipiált levelekbűl ennyit kitanúlni, az mennyit mi ki nem láthattunk!

---

*) Sem ezen, sem az alább említett mellékletek sincsenek már ma itt.

Végre, Kegyelmes Uram, emlékezvén Fölségednek való írásárúl Szinyavszki Uramnak: ha meg nem lesz az békesség, etc. elhiszem, későn járok reflexiómmal, de mégsem kívánom elhallgatnom; ha meglesz az békesség: hadd ne légyen hír nélkűl, mert ha az angliai mediatio viszi azt véghez, — nem jó lesz, noha videntur hoc sibi contradictoria, hogy az által légyen, az ki ellen akarja hasznát venni az békességnek az svécus.

Veszem azonban, Kegyelmes Uram, Szemere László Uram levelét is. Ezek, úgy látom, Kegyelmes Uram, nem sokáig késnek oda, mert subsistentiájokrúl az Commissariatusság nem tehet, s magok sem szereznek; de talám csak addig is, míg az Dunántúl valókrúl érthetünk, tegnapi küldött levelemhez képpest nem lehet avocálni; hiszem, hátrábbmásznak magokban is, ha megéheznek! Hanem ugyan irok Keczer Uramnak: provisióban segétse, s arra is légyen gondja, ha megtér. Megvallom, szemfülebb embert szeretnék ottan (Solt táján) Szemere Uramnál.

Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

30.

Unghvár, 10. Julÿ 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában estve veszem ezen accludált leveleket*) staffetaliter. Egyik, látom, az ifiú Herczegasszonyé, **) az ki nekem is ír, és passust írja, hogy Fölségedtűl kíván, éntőlem penig késérűköt az gréniczáig, kit könnyű lesz Bertóti Uramnak rendelni az maga seregébűl és Sáros vármegyébűl. De az

---

*) Nincsenek csatolva.

**) Wissnioweczky herczegkisasszony, és alább ennek anyja értetik.

másik staffétás levélnek pöcsétje nem egyezvén az öreg Herczegasszony levelével: ímé, az nekem irott levelét alázatossan megküldtem; már elvárom Fölséged váloszszát és passusát, s azzal adom váloszomot, és passus mellett az késérőkrűl, ha Fölséged úgy parancsolja, irok Bertóti Uramnak.

Alázatossan kérem Fölségedet, ha az ingenír általfordúlhatna, míg bizonyossabb ittlétem; mert megvallom, tartózkodom két dologban, az kilső épűleteken kívűl is; talám elgyühetne keddre. Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom.

Fölségednek

alázatos igaz szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

31.

Fölséges Uram!

Igazán magyarmódon kezdem első relatiómot, hogy Lengyelországra való indúlásunk egész lengyelessen kezdődött; mert Hossszúmező helyett, hihető, Mező-Laborczot értettek mindennek rendelése nélkűl egymástúl; csak gyütt, mint az vert had, kiki. Magam, elsötétedvén, alig érhettem itten két óra után étszaka Bertóti Uramot; — van ez jó 4 mérfőd, s mégis egy mérfőddel túl vannak még, az kik előmentek az szekerekkel. 10 óra után érkezett Bertóti Uram is ide; csak úgy maradoztak el, ki elűbb, ki utúbb; hanem már Mező-Laborczon eszem ebédet, s ott szedjük össze s rendben magunkot, s úgy megyünk Cserstóra étszakára az határra, s holnap reggel Jaszliskán akarok megegyezni késérő herczeg conductus urammal, ut melius valeamus.

Én azonban magamot tovább is Fölséged kegyelmességében ajánlom, és alázatossan követem, ha feleségem levele mutatásával vétettem volna, kin bizony törődöm, mert láttam, úgy tetszik, indúlatját Fölségednek; holott, Isten látja, nem egyébb okbúl mutattam, hanem hogy az emberek nyelveskedését is lássa Fölséged, és az ő helytelen keserősége több nyelvellést ne okozzon azalatt is, Fölséged által is consoláltatván.

Hogy pedig az ollyan helytelen s ok nélkül való elmélkedések engem semmire sem moveálnak, és semmi sincs az mi engem Fölséged s édes hazánk szolgálatjátúl elvonhasson: azért előbb jelenteni sem kívántam Fölségednek, s nem akartam okot adni új gondolkodásokra; — mert Istenemben bízván, hiszem szerencsés útamot Fölséged méltóságára s hazánk javára, s nem is lehet sana mente, consideratis circumstantijs gondolnom rosszat. Kérem azért alázatossan Fölségedet: hitesse el magával, hogy minden szívbéli scrupulus nélkűl, teljes bátor s jó kedvvel megyek az Fölséged parancsolatinak véghez vitelére; kívánom is: engedjen Isten olly szerencsét, Fölségednek pro contento szolgálhassak, és üdvözölhessem királyi fönségében, neménck s nemzetinek dücsűségére s javára! Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

Fölső-Csebeny,
21. Augusti 1707.

alázatos igaz hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

32.

Cserkész, 22. Augusti 1707.

Kegyelmes Uram!

Fejem fájása közben tegnap későn vettem Fölséged parancsolatját; kire nézve ímé, visszaküldtem Pongráczot, s mit írtam Csáki Uramnak? alázatossan megmutatni hadtam.

Már csak indúlunk Isten kegyelméből, s majd megegyezem conductus urammal; de Jaszliskán kell ebédelnünk: mert már ő tette az statiókot. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

33.

Rimanow, 23. Augusti 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap későn estve érkezett Varsavárúl egy Wolosin, ezen accludált levelekkel;*) mellyek jóllehet nekem voltak coopertálva: mindazáltal, mivel nem tanúlhattam ki az nekem írott levelébűl, ha mindenestűl kellessék-í Varsavára mennünk? és másként is, in quibus terminis legyenek? Fölségedtűl engedelmem lévén, felszakasztottam, és Rádai Uram az claviseket megfordította, s látom, hogy ugyan csak Varsava az jel. Megvallom, nem kevéssé törődöm rajta: annyi földre való késedelem; már is szekerek törése s lovak miatt nem siethetünk. Félek rajta, ne légyen kedvetlenségére az czárnak késő járásunk! Ezennel indúlunk Krosznóra, az honnan elintézzük magunkot. Fölséged parancsolatja szerént előre akarnám bocsátani Klobusiczki és Rádai Uramékot; s jár ott is elménk: ha nem dividáljuk-é elsőbb dispositiója szerént Fölségednek magunkot? hogy emezek Lublínban, s én, Bertóti (Ferencz) Urammal Varsavára; kirűl, (csak most készölvén az clavisek fordítása) még nem deliberálhattunk; hanem majd útunkban fogunk beszélleni, és úgy cselekeszünk, az mint legjobbnak véljük.

Az confui valóban nagy böcsűlettel bánik velünk; az szegény knaz felette is revereál, nem győzöm kérnem, csak mellém is nagy complementumot tett az czártúl és az Mencsikowftűl. Szép rendet tartanak, s provisió az mint lehet, de az lovaik roszak, azok sem igen mehetnek, még penig ide Szendomír 18 mérfőd, s oda még 30 mérfőd Varsava; 4 s 5 mérfődnél többet egy nap mennyi nem akar az confui, s azt mondja, siet.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és várom Draskovics iránt parancsolatját Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

---

*) Ma már nincs semmi acclusa.

Az póståk iránt igen búsúlok; mikínt erigálhassam? módját nem látom, mert annyi magyarokot hagyogatni nem lehet, muskát sem akarnak-é? nem mernek-é? Mert látom, csak úgy szeretik ezek egymást, mint mi az németet!

Valami inclusárúl emlékezik Nedeczki Uram, írásában: de semmi sem volt, ezen két rendbéli clavisen kívűl.

Az litvániai marsallek küldett most hozzám; Duklyára gyütt volt előmben, de nem arra mentünk; igen böcsűllettel adta azt is tudtomra: mégyen ő is, együtt az volíni palatinussal Lublínban.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

34.

Kegyelmes Uram!

Elkésvén az clavissel, tetszett inkább hallasztani elküldését levelemnek, hogy bizonyossabbat írhassak.

Ideérkezvén tegnap Krosznóra, alteratióm miatt le kellett feküunöm; mégis tegnap mind punctumokban vettük az propositiókot, mellyeket Klobusiczki Uramék addig is folytathatnak, s ugyan csak azt deliberáltuk: mivel Nedeczki nélkűl Lublínban nincs haszna, másként is, hic primus lapis ponendus: ne légyen difficultas in absentia in plenipotentÿs primi: jobb, menjenek Varsavára, mivel csak nem akar az confujom szaporábban mennyi rendelt statióinál, az hol szénát, abrakot, kenyeret, húst s italt is provideálnak, s nem is akarják engedni magunknak az provisiót (de elszenvedik), mert azt mondja conductus Herczeg Uram: rosszúl járna, nagy parancsolatja lévén, s míg nem érkeztem, útban három curír gyütt utánna: ha nem gyüvök, maga menjen Fölségedhez, positive engem kérnyi. Sok az böcsűllet, — nem tudom, mint végzik!

Azt mondja az Nedeczki Uram levelét hozta valach, hogy odavárták Lublínbúl Szinyawszki Uramot, és az Asszont útban tanálta Varsaváról Lublínban, s ismét visszamégyen Varsavára mindgyárst. Megtudom talám Szendomíron, s úgy intízem. Fölséged leveleit, igen bánnám, ott nem tanálnám. Mondja azt is: Varsavátúl az muska hadak Nagy-Lengyelország felé indúltak, — talám Silesiának, onnan akarnak ütni? Danszka

táját összejárta az muskva: nincs ott svécus, hanem valami várban szorúltak volna Stanislawista urak, s azokra mennek, — úgy is van hirek.

Ezen leveleimet még egyenes úton s bizonyos katonáktúl küldhetem: de már tovább nem tudok mit csinálni az póstákkal. Ezzel magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom.

Fölségednek

Krosznow, 24. Augusti 1707.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

35.

Czipper, Szendomír iránt, 28. Augusti 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezelütti alázatos levelemet küldtem Krosznórúl, kinél többet küldenem még alkalmatosságom nem vala; mert nem hogy póstát lehetne erigálni: de még csak két-három mérfődnyire lovas embert kalaúznak sem fogadhat ember, minthogy csörögnek s forognak, (úgy mondják, s én semmit sem látok, sem elül, sem utúl) mindenik egyeránt fosztja s viszi lovaikot; hanemha az késérlő muskámnak híre elütt vonják el magokot. Mert ennek az muskának én ugyan nagy humanitássát s velünk nagy barátságát, egész szeretetét emberinknek egymás közt tapasztalom: de külömben, *valamint az német nálunk, azt követi, üti-veri.* Elég incommoditásunkra van nagy humanitássok: mert nemcsak az, hogy előreküldenek mindenkor minden proviantszerzésre, azaz: széna, abrak, hús, tyúk, lúd, etc. sör, pálinka hordóstúl jár velek, — de még megparancsolják előre: senki semmit pénzért adni ne merjen, mert őköt akasztatja fel az czár azért, ha mi pénzünkön élünk; s nagyobb az hirünk magunknál, azért mind inkább elfutnak az helyek, s ha megszállunk, látják: nem bántjuk az megmaradtakot, úgy szivárognak haza. Kire nézve nem kis fogyatkozásunk olykor, kit ex reciprocatione humanitatis békével kell szenvednünk; s

ugyan csak elérkeztünk eddig, Isten kegyelméből; még 30 mérföd, 30 bénna lovunk, — kire nézve az vízre rakatunk holnap holmit, és két-három szekér ép lovait egybenveszszük.

Ezeket, Fölséges Uram, magyar módon azért írom: nincs mást mit írnom! Hanem írhatom azt, Fölséges Uram, hogy az hol mi lengyel urat mellőzhetek, humanissime küldöznek hozzám. Az belsi staroszta Ropcsín mellett lakik: maga hozzám gyütt nagy veneratióval, Potoczki ő is, mégyen az táborra e napokban; azt mondta: már Lubomirszki az podkomorzi és az obezni koronni Szinyawszki mellé állottak, kioviai palatinus penig Dantczkán van bizonyossan.

Ma szóllottam egy reám ösmert tovarissával Szinyawszki Uramnak; azt mondá: Pulyaván hadta az urakot, az honnan az Úr Lublínban, az Asszony Varsavára ma indúltak; az nem messze ide, csak 12 mérföd Pulyava; ha jól megyek, azt mondja, még elérem Sliszalen, el talám Varsaván. Én ugyan innen igyenessen Kazimír felé kerülök, oda nem messze Pulyava, megtudom bizonyossan, s tartom Fölséged parancsolatjához magamot.

Klobusiczki Uramék mint érkezhetnek? nem tudom, mert még csak tegnap váltak más útra; külömben csak egy napi úttal jártak mindenütt elüttem. Elfárodnak bizony, keveset menve is mindennap az lovak, mert hol esső, hol homok; igazán: hol vizes, hol száraz az sár.

Itt az hadak gyülekeznek Varsava környékére, 4—4 mérfődnire lesznek körüle. Mazeppa is 20 ezer gyaloggal mégyen, az koronni voiszkó másfelül, harmadik felül Menzikow az kavalleriával, 4-dik felül az czár quardiája valami hadakkal, 5-dik felül az kozákság. Az svécusnak itt az híre, hogy Baraszlóban Rainfeld templomokot foglal, és bé nem gyün, nem gondol Lengyelországgal, maga kényjén él; ha penig bégyün, — budze batalia! Az Isten tovább vívén, s többre akadván, alázatossan többet irok Fölségednek. Most ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Alázatossan adom azt is értésére Fölségednek, hogy itt közönséges az hire: Krakóban nagyon kezdődik az pestis, — jó lenne vígyázni az végeken, mert ott az kapturok is azért elmúltak, másutt béállottak.

Külön czédulán:

Kegyelmes Uram! Sziradzki palatinus Morstyín azt üzente nékem: volt nála *Corbe Nedeczkivel; értette: Fölséged nem idegen az koronátúl, van igen érette Szinyawszki, de* — nyicsego! Ő nem volt Lublínban, de elmégyen, csak azt várja: ha az czár mégyen-í oda? vagy az consiliumot transferálják Varsavára? Egyiknek meg kell lenni. Eddig írva küldte opinióját az prímásnak, mert ő vén, mindazáltal elmegy. Ittem, azt mondá *azon tovaris, ki Pulyavárúl gyütt: igen félnek a svécustúl, bataliának kell lenni az electió elütt!* Potoczki *mondta: ezek, amazok Szinyawszkihoz állottak. Az voiszko Varsavához megyen,* ut adsint vota. Mindezeket összeszedvén, azon vagyok teljes erőmmel: lehessek előbb *szemben az Asszonnal, és ha vehetem eszemben, mesterkedem azon: se batalia ne legyen, sem electiója ne halladjon, és ut post electionem is, ante acceptionem fiant illi tractatus etiam sub armis; ha pedig látom, faciam colligatio,* (így) *ut antecedat electionem securam.* Ezen okbúl is küldtem póstán Kökényesdit Lublínban, s magam megyek az Viszla mentiben *Pulyaváig, addig vagy elömbe gyün, vagy előttem jár Asszonyunk,* s nem lehet eltévesztenem igyekezetemet.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel írva.)

36.

Modricse, Pulyaván alól 3 mérfölddel,
2. 7-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Szendomír tájárúl Csipelről irott alázatos levelem, úgy hiszem, eddig elérkezett Fölségedhez. Azúlta az nagy pusztaságú országon minden naplás nélkül gyüvünk: de lovaink hol

koplalnak, s hol nincs mit ennyiek; az rosz-lovas confujomnak nem mehet a lova, nem siettethetem jobban, — hanem még ide 14 mérfőd Varsava: mégis csak vasárnap estvére, vagy hétfőn reggel bíztat bémenetelemmel.

Tepnap az Krosznórúl előreküldött muszka curírom megérkezett Kazimírhoz, hozta Nedeczki Uram levelét, ki is az előmenésére Klobusiczki Uraméknak azt írja: nem hiszi, hogy odamenetelek excipiáltassék in aliqua forma, mivel caput legationis hátra van; hanem akkorra tettek solemnis dispositiókot. Mondja conductus knázom is: vette Goloffkín levelét (kit ő nem cancelláriusnak, hanem főkomorníknak mond) kiben parancsolja: ha közelétünk, előre hírt tegyen, s hogy talám maga is kigyün az főkomorník előmben, — kit én nem hiszek, sőt *búsúlok azon: ha legatusnak akarnak hinni, nincs arra instrumentumom,* — még meg*haragszik.* De talám már eddig béérkezhetett Klobusiczki Uram, noha még ezelütt két nappal ott nem voltak, mert ma Pulyavánál akadtunk egy starosztára, azt mondta: tegnapelütt szóllott Nedeczki Urammal, de többirül semmit sem hallott, hanem, hogy engem nagy impatientiával s desideriummal vár az czár. Hasonlót üzent valamely Doloruchy Fejedelem Lublínbúl, az ki az radánál *) plenipotentiarius az czártúl, és igen humaniter excipiálta Kökényesit, kit küldtem vala oda, de sem az Urat, sem Asszont **) nem tanálta; az Úr az táborra ment, Varsaván följül 6 mérfőd, az Asszony bizonyossan Varsavára ment s ott múlat; ezelütt 4 nappal oszlottak el Pulyavárúl mindketten. Már oda is béküldtem előre. Lublínban az radát differálták pro 9. 7-bris, — eddig mind eloszlottak az urak, ott senki sincs, sem prímás, sem marsal, és communis híre: engem várnak.

Svécusnak sohul semmi híre, hanem Poznánia körül 3 vagy 4 ezer, és hogy Slesiában már 160 templomot foglalt fegyverrel Rainfeld, és contributiót nagyot szednek, s ellenségnek is declarálta volna magát az császárnak. Ezeket communiter is hallotta Kökényesdi, particulariter beszéllett franczia *doctorával Szinyawskinak, mondotta: az ura egészen* Fölsé-

*) Országgyülés.

**) Sieniawski herczeg és herczegnő.

ged *részire van, és maga nem appetálja* (a koronát), hanem hogy igen vígyáznak, mert *Mendsikow igen császáros.* (Austriai érzelmű.)

Írja Nedeczki Uram azt is, hogy már jó rendben vette ő ottan az dolgokot, nem ír többet, és hogy szegény Korbei megholt, kit igen bánok; azt írja: insolita pompával temettette az czár, maga is jelen vólt temetésén az czár szegénnek, — bár továbbra halladt volna az nagy bocsújú pompája!

Már Varsaváig nem fogok írhatnom Fölségednek, ezt is véletlen alkalmatosság nyújtotta; mert semmi confidens lengyel körűlem nem lévén: küldtem vala Jaraszlóban Missuna Uramért, *) az küldte most maga embere által váloszszát utánnom, hogy musqua passust küldjek, mert nem mér elgyünni, és most az conductus herczegem passusát fogom elküldenem, azzal elgyühet, és ezen levelemet is neki recommendálom pro tansmissione. Többel most nem alkalmatlankodom; hanem magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

37.

Warsaván, 7. 7-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapelűtt még 10. mérföldnire lévén innen Varsavátúl, vettem innen leveleket, mellyekbűl értettem követ uraméknak csak privatim való béérkezéseket és az Fölséges Czárral való szembenlételét s az punctumoknak béadását; mellyeket ugyan igen-igen succincte és homályossan concentrálva adtak bé: de egyéb váloszok reám való várakozásnál nem vala, és énnékem két curír-officír küldetett előmben, hogy siessek. Megírták confui-knázomnak, hogy jóllehet meg vala hagyva: vá-

*) Rákóczi jaraszlói uradalmának igazgatója.

rakozzék az ceremoniák dispositiójára, — de mivel magam sem kívánom az Ainzugot, azért siessen, hogy még étszaka bégyühessek. Kívántam satisfaciálnom; elhagyván az fárodt bagázsiát, magam az comitivámnak jobb részével 9 órakor estve béérkeztem, és az Radzivil palatiumjában szállíttattam.

Valóban sajnossan esett vala, hogy értettem: az nap másfelé *kigyütt volt elömben az Asszony Csernyakorban*, és micsuda rettenetes indignatióval volt Rádai s Nedeczki Uramék elűtt; ugyan könyves szemmel, s nemcsak előttök, hanem többek hallattára detonált Fölséged ellen: miért kellett az ő híre nélkül *declarálni magát? Semmi sem lesz belőle, nem lesz electió, csak ad speciem írtak, — már magok csúfot üznek; az franczia is elhagy, ez se segét!* Sőt még micsuda vakmerőség vót *zálog nélkül idegyünnem? Ihon, Stanislaus maga írja: már Bécsbül küldték meg neki az conditiókot, az császárral mikínt végzett* Fölséged, hogy *elhagyja Magyarországot ezen királyságért,* — et sexcenta alia. Sőt Nedeczki Uram azt mondá, maga mondta az czár: mi dolog, hogy megváltozott? Apparet, ott is szóllott. Azért is legszükségesebbnek ítéltem elsőben is elméit placidálnom; kire nézve üzentem, (mert azalatt estve megtért) és azonnal értem küldött, titkon valék szemben véle. Más formában tanáltam ugyan; hihető, Fölséged írása, mellyet akkor Fölséged nekem írott levelével már vött vala, tött változást benne. Kire nézve moderálván beszédemet, placidioribus verbis ugyan, mind repetálta ezeket: de, úgy láttam, satisfaciáltam, kiváltképpen declaratiójával az kíntelenségnek és generica válosznak, és hogy tovább mit kellessék cselekedni? úgy lesz, az mint akarja, sőt commissiómban van: ha ő nem akarja, — nem lesz semmi belőle, *csak keressük módját cum securitate.* Kit láttam tetszeni; s felszóllal, hogy *nem akarnám, csak látnám valóságát és jó végét; de ihon, az svécus megindúlt, ezek semmit sem fognak addig cselekedni; nincs mit hinnyi lengyel oblatiónak, mert csak exponálni akarják, ut sit occasio pacis, és elállanak.* Nem mód nélkül vítattam, hanem azt kérdeztem: mit csináljak? Akkor, sok beszédközben deliberatum est, hogy csak folytassam *ad conditionem, ha meglesz és prospiciáljunk magunknak vele, — meglássuk, azalatt kitanúl mindeneket és megbeszíl.* Ezek béjövetelem es-

tén lévén, másnapra, úgymint vasárnap, az átkozott migréna lenyomott az ágyban, s ugyan úgy tanált reggel reám gyünni, napestig gyötrött.

Reggel azért 7 órakor gyün hozzám az czár ceremoniáriussa, igen czifrán, azzal az Andrejjal, az ki tolmácsúl vala kin Korbeivel, és az czár nevével üdvözle, alkalmatosságomrúl kérdezkedve, és az főkomorník Golovkín nevével kérdi: mikor akarok szemben lenni az czárral? Lehetetlennek ösmértem az nap. Délután küldte az czár ismét késérő fejedelmemet látásomra, és hogy egy órával elűbb üzenjen meg, az mikor akarok szemben lenni. Ismét másszor üzente Golovkín: üzenjem meg 7 órakor reggel, lehetek-í az nap szemben?

Hétfőn azért Isten megkönnyétvén, semmit sem késtem megüzenni, és így azt üzente: majd végére megy, s hírt tesz ideirűl. Azalatt az czár csak privatim ment az belsi palatinusnéhoz, az hol, még ágyban tanálván, alig ugorhatott ki; örömmel jelentette, hogy Tulonnál megverték az németet, hatezer embere veszedelmivel recedált Eugenius valamely maga transamentumában, kért egy holnapi armistitiumot, de nem adván az franczia, rajta ment ismét akkor, ha megvárja, — kit mindgyárst megüzent az Asszony.

Énhozzám penig 9 és 10 óra között gyütt az ceremoniárius: mindgyárst menjek az cancellárius Golowkínhoz, ott lesz szemben vélem az czár! Megyek magam szekerén, cum nostris, az ceremoniárius előmben gyün az hintóig, — hát az czártúl előmben gyün maga az cancellárius vagyis főkomorník Golowkín, mert idem. Az czár körűl kis házikóban számtalan ember; megcsókolom az kezit, kezdek diákúl szóllani, — előrántá maga az Andor tolmácsot. Dobre dzenkuje, három szómra én is elhagyám az superloquaelát. És igyenessen csak reánk rohantanak kérdés nélkűl az lengyel követek; kire nézve megkapja az tolmácsom kezét, és súgja neki, hogy most ne szóljak, hanem másszor szól velem. Én is mozetye poicz!

Délután, ugyan hétfőn, gyüve hozzám Golowkín Uram, együtt az secretáriussal vagyis referendáriussal; ez — látom — *okossabb a többinél, de az többi sem bolond!* Hozván előmben az punctumokot, mellyeket azalatt béadtak volt Klobusiczki Uramék, és az többit semminek tartván, *de colligio uni-*

versalis (így) *azt mondja: nehéz, mikint lehet azt?* mert az mostani conjuncturák *nem engedik neki az császár ellen igyenessen agálni.* Meglátván abbúl, hogy *nincsen oly igyekezeti kiszen a dolognak, a mint gondoltuk, mert megzúdúltak vala, — az min végezni akarnánk, majd azon bontjuk,* — mondám: nem oly véggel vannak azok, hogy *in publicos tractatus transeant,* hanem quia promiserunt *manutentionem,* proponuntur ea, quae ad hoc necessaria videntur, etc. Annyira, hogy magam is belévágtam az szóllásban, — csak jól megértettük egymást; és mivel in 3 casus deducáltam az történetet, kívánta: tegyem neki papirosra, és láttam alkalmas inclinatiójokot és penetrálását az propositumnak; meg is vítatták derekassan. Elhittem, az czár is talám kapott azon, mert ma reggel sietve gyütt az consiliumkor érettek, de nem küldhettem akkor, *igen succincte és caute kívántam feltenni.* Ma is sokat szóllottam Golowkival.

Voltam azonban Szinyavszkiní Asszonyomnál is estve, ott tanáltam Denhoff Uramot; beszéllettem a complema: de másnak sem ideje, sem helye nem vólt, — ma akart hozzám gyünni, meg elmúlt. Van *nem kis aprehensiójok és külömböző értelmek,* nem is csuda: Volenski még sem érkezett, Munkácsrúl írt, s azúlta semmit, senki levél-válosszszát Fölségednek nem vette; ma mondák, beteg. Talám az is kidinnyézte magát, mint szegény Korbej!

Láttam, az Asszony is csak amúgy szól; ma üzentem: hozzá megyek, kapja magát, idegyün, — mégis disponáltam, hogy kiadta magát. Látom, azt bánta: nem általa lett az resolutió; azt végzé: haladjon az electió; ha az svéd nem gyün, ő látja módját, esküszik na hardlo, segéti! S midőn osztán modum nostrum agendi et formam megértette: igen-igen helyben hadta, hac declaratione: *nem fakadnak electióra!*

Megyek estve most ismét Golowkínhoz. Post inculcationes variarum propositionum azt mondják magok: *jobb lesz fére tenni hát az electiót, hadd lássuk: mikint csinálhatjátok az colligatiók útját?* és mit csinál az svécus? *Azalatt tegyünk colligatiót in generalibus.* Igenis, jó lesz, csak azalatt adsit *subsidium; de, igen félek rajta: nem praecipitálja magát ante* electionem!

Most azért még egyéb particularitást Fölségednek nem írhatok. — Most estve érkezett bé maga is Szinyawszki Uram, holnap megyek hozzája, mert az czár fördőbűl gyüvet bétért hozzája estve 7 órakor, — én addig másutt jártam.

Fogok ezután bővebben udvarolhatnom Fölségednek, mert már lesz magános póstám is, — noha, hiszem Istent — nem sokáig tartózkodom itten.

Most Golowkín Uramtúl értettem: azt írja az ő követjek Bécsbűl, igen hideg és könnyű választ adott most az császár az svécusnak, és hogy nincs vége az ő kérdéseknek, éppen semmi láttatja ide való indúlatjának; de azt csak nem hitethetik el magokkal: mikínt lehessen, hogy *fegyverrel megengedjék az aliatusok a császár ellen menni a svécusnak?*

Nincs rosszabb, mint *Disalörs csúf írási; ide írt olyat, hogy nemcsak híre: de akaratja ellen lesz az urának,* — és a mellett rút pasquillusok.

Hogy még el nem ment Kökényesdi Uram: semmit sem késett, mert semmit sem tanúlhattunk még ki az iránt is; noha az passusát ma kikértem: de talám csak holnapután is elmegyen. — Ezzel most végzem, és magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, maradván

Fölségednek

igaz hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Már elkészűlvén levelem, az zaras ismét mára maradván, azt akarom, hogy alázatossan értésére adhatom mai dolgaimot Fölségednek. Ma reggel az meznik, úgymint az marsalik Denoff, az kujaviai püspökkel valának nálom, kik is declarálták propensiójokot. Megvallom, toplakodtam (így) magamban, mivel hallottam vala már azt *Asszonyomtúl* — az mint följebb írám, — hogy *tagadják az hívást, és csak egyedül per complema cselekedtík.*

Láttam azt is, teljességgel azon vannak: az *electió halladjon, és Momezán is mondta Denhoff szavát: csak confusiót szaporítani gyüttek az magyarok!* És ímé, szavok járása! Azért moderáltam úgy beszédemet, hogy mennyire bánom Volinszkinak késedelmét, — kit, úgy hallom, — *Skólyán tart*

az Asszony, — kitűl Fölséged váloszszát megérthették volna: mindazáltal exprimáltam Fölségednek hazájához és az szabadságnak dücsűsségéhez való szeretetit, és hogy Fölségedrűl elhitessék magokkal: azon dücsűsséget, mellyet Fölséged hazájában az szabadságért való munkájával szerzett, s Isten áldását is abban ösmérte, — soha privata ambitiónak postponálni nem kívánja; hanem Fölséged *pro libertate magát immolálván hazájában: nem detrectálhatja* Fölséged *ezen szomszédságos haza szabadságának is prodesse;* azért is praeponderál Fölségednél salus libertatis in utraque Patria, *ipso solio pectus apertum animus virilis paratus ad ea,* per quae libertas reviviscere Ungariae et laesa Poloniae sanari possit.

Datis tandem hincinde verbis, conclusum est, hogy ők *non desistent a coepto, dum unacum Carea Majestate particularem prius* Serenitas Vestra habeat *tractatum,* et quidem, ut ea, quae de *manutentione promiserit, effectuet, cum multa sunt jam promissa vacua;* et ut *pecuniae in tempore praestentur militiae,* ut conservetur.

Kértem azért, hogy placeret mihi in confidentia insinuare: quae essent necessaria ad hoc, ut *secura esse posset manutentio in casu adverso?* et quae ex ratione Reipublicae *viderent esse praecautiones? ut proponantur.* S ígérték is magokot, de bizony *non tam candide.* Proponáltam nekik az békesség próbáját; azt mondták: jam probatum est, et de eo desperatum. — Még ezekkel nem végzettem szómot: érkeztek Lengyelország követjei talám nyolczan, kiknek elsőbbjek Poczi az litvániai thesaurarius; de praeter complementum nihil. Hanem feci, occasione data, sermonem de amore libertatis et ejus conservatione, ac gloria nobilitari; kit — úgy láttam, — cum aviditate hallgattak a poszli.

Mienzikow üzeni: menjek hozzája, mert másszor nem lesz ideje; Szinyawszki, hogy hozzám gyün. Azért inkább mentem Menzikowhoz, ki is extra suam pompam, — az mint mondják, — fogadott, mert előmben gyütt, familiarissime csak oroszúl kínszeríte szóllanom; hát, látom, nem fogyok ki az complementumokbúl; mert azt mondja: ia sluga i knyazu Rakoczimu i twoi, milosti iakoi sie mas, — számtalan tiszt, Generális muskva-német s német-muskwa (előtt.) Beszéllék egy darabig

holmirűl, s kérém: magánossan szólhassak véle! Súgja az fülembe: nie moze teper; ia powido do twoiei milosti tam goworinac (?) sto streba. Mondom: nie turbnisza; azt mondja: a ia powide bo tu wse sila ludi.

Onnan megyek igyenessen Szinyavszki Uramhoz. Kupa towaristwa panczerni huszari lampardami hoi sila. Körülvesznek bennünköt kettünköt; én po latine, ő po polszki do complementi. Akkor férehíván, megyünk az kertben, az hol sokat szóllottam, és megbeszéllettem: Fölséged mint kívánja observálni régi barátságát, et in gratitudinis non argui. Igen-igen szépen s cathegorice kiadta magát, et *totam se declaravit cum fundamento,* és hogy énreám nézve hivattatott bé az czártúl, s értette már az püspektűl beszídimet, (mert tőlem hozzá mentek,) hanem ők elgyünnek hármon hozzám; és látom nagy promptitudójokot ad *colligationem* et faciendam securitatem liberae electionis, *utrobique* et *resistentiae,* et *exteras colligationes in casus* praevisos non reformidaret. Nem tudom én capiálnom, mit akar *most az Asszony? Titkolnom elütte nem lehet,* s ő penig mást beszíl, s azt mondja: másnak ne higyjek! Sürgettem kimenetelit, azt mondja: nem lehet, nincs oka; *hanem, ha Fölséged az czár oblatióját reáhalasztotta* volna, — úgy igenis! És látom: *hic Rodus, hic nodus disgustus.* Azért offeráltam, *követtem s kértem: itt is vegye kezére! Ajánlotta;* de, — azt mondja — nem szól velem az czár arrúl; hihető, azért, mert Nedeczki Uramnak mondta az czár: *mi lelte? igen megváltozott, jóakarótok volt az, most hol maga akarja,* *) *hol senkit. Stanislaushoz is jár az embere* neki is, az czárnak is.

Volt nálom Páter *Humaidski is; hamis in folio, ad piscandum gyütt. Én csak az békességet ígéreteknél jobbnak mondtam;* piscator piscatori salutem dixit.

Az hadak már jobbára mind elállottak Visnyoviczkitűl is, kellett magát Pomerániában retirálni. Brandenburgus *tízezer tallért kér, — hármat ígért Szinyawski.*

Az franczia követ írt ide, hogy már efficiálta: az török nem impetálja az mosquát, kit azelőtt az franczia sürgetett Augustusra nézve. Most nem roszkor gyütt ezen hír. Eszter-

*) T. i. Sieniawski a koronát.

ház Antal Uramnak Silesia szélére való menetele is jó opiniót csinált itten, és Golowki Uram mondja: bíztatni kell azokot! Örülik az császár kárát, látom, — csak az sok német Generális kárt ne tenne!

(Eredeti, két íven, negyedrétben, saátkezüleg írva, nagy része titkos jegyekben.)

38.

Varsavia, 14. 7-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Fölséged kegyelmes parancsolatját, együtt az inclusákkal, mellyekbül látom mind az ellenségnek motussit, s mind az külső dolgokat. Az ellenségrül az mint az bécsi gazeták írnak ide de dato 29. praeteriti, úgy hiszem, eddig Nyitrának elvált dolga, s azután többre igyekezik: mert Bécsbül vittek munitiót Komáromban; s csak elgondolom, nem kis munkára megyek mindkét felül. Légyen Isten akaratja!..

Az svécus indúlásának még itten semmi híre bizonyos, sőt Lewenhaupt az muskwa hadak elütt, együtt Visnyowiczkival (ki mellül igen elállottak) retirálta magát Curlandiában. Baraszló környékén, az Odra mellett mutatta vala Rainfeld corpussábúl magát valamely ezer: de, úgy mondják némellyek, visszatért, némellyek, hogy statiókra oszlott; és így itt, látom, elhitették magokkal, hogy az svécus még el nem végzette az császárral dolgait, és ide nem gyün az idín nevezetes corpussával. Én nem is tudom, mit akarna itten? mert el nem él itten, nemhogy contributióval gazdagodhatnék, s nem is hiszem, apróbb darabolyással használna magának. Az ugyan igaz, hogy az franczia sem kívánja jobban az császárban való veszését az svécusnak, mint ez kívánja, — s ugyanezért lehetett véghez vinnem, hogy Silesiában menő hadait innen contraorderezték, noha az császár potentissime sürgette minden ereivel való irruptióját Silesiában, nagy ajánlásokkal; kitül — látom, — in effectu abstineál: de az ugyan igaz, *hogy noha praeferálja az franczia barátságot:* mindazáltal semmit *olyat csele-*

kednyi nem akar, kivel ellensíges példája tessék, minekelütte az francziának barátságát tapasztalja; de midőn azt akár *pace, akár bello bizonyosnak lenni tudja: mindenre, látom, örömmel kész.* Nem volt azért mindeddig is nagyobb munkám, mint annak possibilitássát elhitetni, kiért praehabita praecautionis suae forma, semmiben nem volt difficilis. Igaz ugyan, hogy mindeneket *írva, inter pacta feltenni neki az ministeri nem engedik, hanem bizonyos projectumot akarnak béküldeni általom és passust. Ha nem hiszi a bavarus: küldje hozzája emberét.*

Látván azért, hogy omni conatu az Respublica fejei egészszen Fölségedre függesztették elméjeket, még ollyan declaratióval: hacsak Fölséged föl nem veszi, electióra sem kívánnak fakadni, inkább antequam viderint, quid agatur? Kire nézve elhitette az czár magával: hoc sit *opus necessarium sibi magis timido,* quam *gloriae cupido,* és nisi obtineat *pro hostibus, nos reputabit.* Hitemre, Kegyelmes Uram, rövideden írva: nem tudom, mikor *láthattam volna Magyarországot, ha eszemmel nem éltem volna pro re enata.*

Megösmervén azért minden principiumit *mind az Udvarnak, mind az lengyeleknek, kívánságoknak possibilitását elhitettem, és üdüt nyerve, útat készétett végezésünk, hogy úgy járhasson* Fölséged, *a mint akarja.* Kivel, úgy látom, az menynyire lehetett provideálnom ex circumstantijs, megegyezett elmém *a franczia követ* 2, 3 és 4 *consideratióival, ki is nem jól cselekszi, hogy átaljába írja ide mindennek: mely ellenire van a svécusnak negociatiónk, — kibül eredett kétség majd veszélt hozott volna. Disalörs is nem jó.*

Immár, ut-ut sit, Kegyelmes Uram, az mint Istennek tetszik, úgy kell lenni! *Mink tegnapelütt concludáltunk, tegnap írták, ma subscribáljuk; de absolute nekem is subscribálnom csak meg kell lenni, és Nedeczki is itt marad, mi* Isten kegyelméből már mind ki fogunk mehetni; ha ma nem, holnap lesz búcsúzó audientiájok. Én ugyan tegnap is hivattattam csak ad conversationem privatam az czártúl Golowkínhoz, az hol egyedűl musqua ministerek voltak, és familiarissime tractált az czár sokáig, valamíg az német Generálisok nem tódoltak, kin — láttam — conturbálta magát, csak elment. Mert rettenetessen vígyáztat reám, nem is akarja, hogy publica conversa-

tiókon legyek, hozzám sem bocsátnak bé az muszkák akárkit, magok felekezetit is, hanemha hírrel.

Lublínban meglesz ismét az consilium e jövő hétfőn, de csak arra, hogy limitáltassék Lublínban és differáltassék az electió; kire nézve talám bé fogják magokot praesentálni az követeink ottan.

Az mi illeti az palatinus és több urak elméit: nincs mit írnom ellenkezőt. Tegnap valának ebéden nálom Poczi az lithvániai podskarbi és Mizenik az marsallus, holnap lesz az hajtman, együtt az cujaviai püspökkel. Az mi *pedig az Asszonyt illeti: már látom, in hos actus inclinál jobban, és talám reábeszélhetem, hogy kigyün az szélekre, mert Fölséged secretumit másra, sem pennára ezekben nem bízza. Nem jó, hogy Basomvil neki is úgy ír,* az mint nem kellene.

Nincs nagyobb búm s bajom most már, mint az *danczigi útja Vetísinek; 3 holnap alatt kell válaszunknak* lenni, — csak ebben is elmúlatna *egy holnapot*, s más nagy s annál is nagyobb consideratiókra nézve lehetetlennek ítéltük most se magát, se levelét elküldenyi; *de talám külömbözöt tanált* Fölséged *írnya az mi négy-öt játjónknál* (sic), *kivel vagy együtt, ha nem másutt discreditáltatnék dolgunk.*

Még, Kegyelmes Uram, bizonyos napját nem tudom indúlatomnak: de, hiszem Istent, szombaton megindúlhatok; merre? az függ az Asszony resolutiójátúl. Addig *projectumot készéthetnek az franczia Udvarhoz*, mert, hiszem Istent, már ma csak a híával leszünk. Én ugyan, Kegyelmes Uram, igen fogok s jobban kisietnem, mintsem bé, s kívánom, tanálhassam Fölségedet kedves egészségben s hazánk dolgait szerencsés folyamotban! Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön félíven:

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nem tudom, micsuda fatalitás, hogy ezen alázatos levelemet semmiképpen, már negyedik ízben elvégeznem nem lehetett. Mert, hogy bővebben írhassak, nyughatatlansági kö-

zött az dolgoknak, ímé, hívata 5 órakor estve Golowkín, és üzené: ott lesz az czár, menjek oda; hát egyedül Doloruki és Golowkín vannak. Gyütt a czár és azon két secretárius csak sebtiben közinkben, kicsint beszéllettek egymással, — velem csak Nedeczki Uram tanált lenni. És ímé, az czár engem nagy affallibilitással szólít, mondja: Vasa milosti govorics po rusku ja tak csuje, mosis govoriti. Jobban megértett engem az többinél. Azzal kapja az írást: Jakvisto vasa milosti rozumis *az colligatiót, mert az solenne ha lehetne, nem hiszem, a francczia megcselekedje; bár csak arra kötné magát, hogy megbékílteti bennünköt az svécussal, — azután mennénk mindnyájan Magyarországra; nem nehéz nekem a császár!*

Ezekrül csak talpon álló conferentia, de nem is az, hanem defensió thaesis volt ellenem per quaestiones: ha így lesz, ha amúgy lesz, quid proderit *colligatió?* Végre egykor *mondja:* (a czár) Harasz istrebai zaras *kurular oblíti?* Mondom: Nem mindgyárst felelhetek arra, mert más kétséges kérdések is lehetnek abban még, ha mondja-í, vagy nem? Maga megfelelt: Rozumi insto; *jobb lesz* — úgymond — *hallasztani, ha ki nem gyün az svéd, és a francziával a colligatiót csinálni, és jobb állni az békességet; de ha kigyün most az svéd, fölveszi-é a fejedelem a királságot? mert nekem a kell, hogy akkor légyen ember mellettem!* — Tanálám mondani: Csak *légyen colligatió; két holnapig meg nem eszen, azután meg*felelünk! Még tavászig több is lehet. — Nem értette *az két holnapot, megütközött rajta, elfordúl,* Nedeczkihez szól, s úgy magyarázom jobban: *Ha megadja ígéretit és az colligatiókra reááll mindjárt* (?) Ha tehát, azt mondja, *reánk gyüne, s franczia nem segét, nem lehet, nem segéti; de ha nem segét is,* to sie nia *nami!* Egykor csak mondja: Dobroi, dobroi, szarasz zante predeme tu budeme pisati ÿ potim pusendati. De mi lesz az? mi nem könnyű consequentiát csinálhatni; s ha így lenne tovább is az dolog, az mai confidentiám után — talám ezután jobban tudnám alkalmaztatnom magamot, noha úgy is mind együtt s mind másutt mai napon igazán szerencsés szerdám*) volt. Adná Isten

*) September 14-ike, tehát csakugyan a közvetlenül megelőző levél datuma.

szombaton végét, hogy vasárnap búcsúzván, hétfőn Fölséged udvarlására indúlhassak, — de igen tartok attúl: még fogok némely nap kesergeni.

(Eredeti, háromnegyed nagy íven és egy külön félíven, mind negyedrétben, sajátkezűleg, s jó részt czifrákban írva. Az utóbbi levélrészt, vagyis a külön félívet illetőleg meg kell jegyeznem, hogy annak eredetijét a másoló irnok tévedésből valami más fasciculusba dughatta vissza, úgy, hogy az a titkos jegyek fölfejtésénél, fájdalom, nem lehetett kezemben; innét a czifrákat csak az itt-ott mint látszik tökéletlen, sőt tán hiányos másolatból oldhattam föl, s e körülménynek tulajdonítandó a néhutt fennmaradt homályosság a szövegben; ámbár, a hol csak az értelem és combinatió útján lehetett, igyekeztem vala a helyes értelmet helyreállítani, mindazáltal túl sok szabadságot magamnak e tekintetben nem engedhettem.)

39.

Belzicsinél, 24. 7-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Varsavárúl való elindúlásom előtt írott két rendbéli alázatos leveleim jutottak, elhittem, eddig kezéhez Fölségednek, mellyeknek egyikét magam unghvári embere vitte, másikot bizonyos embertűl küldöttem Jaraszlóban Misuna Uramnak, és kívántam vala innen expediálnom bizonyos emberemet, mivel itt kellett végezésünk szerínt Lublínbúl megegyeznem az követ atyámfiaival; azonban érkezék csak maga Nedeczki Uram, mert Kazimír s Pulyavátúl az kompokot elvivín az musquák, által nem költözhettek Klobusiczki Uramék, csónokon sem mertek, sem akartak, Rádai Uram is megbetegedvén, csak hazafelé mentek onnan, és Nedeczki Uram csak maga ment vala bé Lublínban. Ki is az uraknak magát béjelentvén, kik reassummálták az radát, referálja: limitálni fogják Lublínbúl transferálván Ilvóban, és hogy aperte való affectatiójokot nyilván is beszíllik, sőtt igen akarnák már magoktúl is offerálva velünk az colligatiót, és unszolják annak propositiójára. S egyúttal Lublínbúl hozta vissza Nedeczki Uram az eperjesi póstamestert Fölséged levelével; mellyet megolvasván, és az circumstantiáit az ittvaló dolgoknak is hozzávetvén: egész informatióval — az mennyire illett — bocsátottam vissza ő

Kegyelmét, tudniillik *az jó igyekezetben megtartván őköt, javallja nekik, hogy magok emberit küldjék* Fölségedhez tam de *colligatione, quam de praeparatorijs vel securi belli, vel bonae pacis; kire disponáltam vala magát az kujaviai püspököt, hogy kigyüljön.* Az minthogy most is írtam neki, s tudúsítottam útamrúl; nemkülömben az prímás és cancelláriusnak is írtam.

Kiindúlván Belziczirűl ide az elsőbb falura, útamban tanálom az levelem vivő oláhot megtérni Fölséged utulsó levelivel, melyben az duplicata vagyon. Itt megszállván, veszem Szent-Iváni által harmadik, de mindazkettőnél elsőbb levelét Fölségednek, minthogy engem Varsaván s onnan az lengyel táboron, s mind nyomomon kergetett. Illyen szerencsés napom volt az mai, hogy három levele concurrált Fölségednek; az kikre — úgy látom — ezelűtt való alázatos írásim megelőzik váloszomot, azért nem is kívánok írásommal alkalmatlankodnom, hanem alázatos köszönöttel veszem Fölséged kegyelmes reflexióját iránta m, adja Isten, hív szolgálatommal demereálhassam kegyelmességét Fölségednek; de nem hágy engem Isten útozásimban is, bízom szent kegyelmében, — s valóban vólt, megvallom, gondom magamnak is magamra. De még eddig semmi híre bizonyos az svécusnak nem vala: hanem az táboron létemkor érkezének ezek az hajtman kezéhez, és most az késérő lengyele s tovarissa Szent-Iváninak mondja, hogy híre volt már Wielunhoz való portázása az svécusnak, ki is túl Csestochón 12 mérfőd, az silésiai széleken, és az őrálló musqua már Kalishoz retirálta volna magát, és Varsavárúl az öregágyukot már általszállította az musqua, de maga még Mendzikow ott van túl az hadakkal. Csakhogy nékem ezekrűl semmit sem ír maga az Úr (Sieniawski hg.), sem üzent. Azt ugyan könnyen hiszem: mert tudom, hogy ordere úgy volt az musquának, ha érzi motussát az svécusnak. Immár Isten dolga; penighogy Istennek kegyelmébűl úgy kórmányozhattam az dolgokot, az mint iránzom elméit Fölségednek mostani leveleibűl, és az mennyire *mélyebben mentem volna is az terminusokban: külömben, ha megtérni akartam, nem is lehetett,* — kit kimenetelem elűtt, tudom, fog Fölséged megérteni Klobusiczki Uramtúl, mert az expeditiókot is magokkal vitték. Azért is az czár elmenetelirűl és egyéb elmúlt s már megírt dolgok-

rúl mi haszna írok? Hanem alázatossan emlékeztem vala Fölségednek Varsaván késésem okárúl; az minthogy végtére *disponáltam vala már annyira ugyan az Úr akaratjával Asszonyomot, hogy, ha mostani alteratiója engedi: tegnap kellett volna utánnom indúlni; csakhogy most írja, ugyan Szent-Iváni által, hogy roszabbúl van a dissenteriára, — inkább hiszem, sueceria, mert az urának, jobbúlását írta, és igenis elhitettem vala velek, nem fog* —

(Eddig az első félív; a levél további része, fájdalom, hiányzik. Negyedrétben, sajátkezű; a jelölt részek titkos jegyekkel írvák.)

40.

Szent-Péter, 22. 8-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Megirtóztam már is az útnak s üdőnek alkalmatlanságától, s igen félek attúl: már is széltszállva ne tanáljam az falukon az hadakot; szívit, kedvét általjárja az füstös meleg addig pro consolatione az hajdúnak, — ki nem olvashatom oly számmal hertelen, egész munkát hogy vihessek véghez. Hanem, gondolkodom azon, hogy, az mint tegnapi signaturábúl látom az hadak számát, ha nem jó volna-í még Antal Úr mellé két regimentet rendelni által az Dunán? oly véggel, hogy mivel minden munkája túl csak Sopron volna, az mi Bezerédink esze szerént, az hová habár általcsap is segétségre Starnbergh: de nem ad annyi üdőt, hogy innen — magunk hírivel, messzirűl kelletvén készűlnünk — úgy reáakadhassunk operatióinkkal az tempóra, hogy túl is s innen is ne érkezhessék, és úgy ne járjon Antal, mint Károli az diversióval. Mert noha akkor Károli Uramnak nehéz volt nemléte az communicatiónak: de most ismét közeljebb éri Pozsontúl Sopront, és nem is lehet Antal Úrnak annyi haddal confusió nélkűl csavarogni. Lehet ugyan, ha jól akarja, úgy bánnunk véle, mint az perpendiculummal az óra kereke: de, hogy az annyival is jobban lehessen, — talám hadd menne által vagy két regiment még, és Soprony elein s Győr elein csak vígyázó hadat hagyva, indúlna igyenessen cum toto corpore Horvátország felé. Már az

austriai lárma semmi; próbáltam harmadívi az prontsatzungot, — hanem talám ez újság lévén, s féltvén Horvátországot, teszen változást eszében Starnberghnek! Míg Kanizsát éri német uram: megfagy a világ, széltmehetni s mellőzhetni. Vagy amandonálja az Vág-melléki conceptusit, vagy megosztja magát; ha megosztja: hiszem Istent, megújítom az bazíni históriát (1705), Pozsontúl kezdem az nyakában, talám; ha penig amandonálja az Vág-mellékit, s austriai liniában hányva s Pozsonban maródiát, vagy Csalóközben, s cum toto corpore mégyen által: akár az nyomában menjek, s akár Morvában mundírírt; mert Isten addig megcsinálja az hidakot. Ez nem mindgyárst, de meglehet a télen, s hamar kellene kezdeni, és nekem tudnom in tempore, quo dirigo scopum dispositionum?

Várom azért, Kegyelmes Uram, Fölséged kegyelmes parancsolatját; kiben occurrál nekem ugyan két-három difficultásom, 1-mo: Az hadaknak ruhátlan- s fizetetlensége. De ugyanazért kellenék nyereségnek valóságos színzésivel édesíteni, hogy sem pénzünk, sem posztónk. Horvátországnak mennek, az Dráva-közét is az fagyon összejárják, — úgy neki édesem Pozsegának, Zábráknak, minek, mint elsőben Kis-Martonnak. Lám, akkor kétszer is visszapuskázták az Dunán egy éjjel, — mégis gyalog is általhúzta virradtig, mert azt mondtam: ne verekedj, csak mellőzd meg, a lelkében menj az országnak! Csak bizonyosnak fogja most hinni, hogy horváttá lett a fehérpénz; bizony, örömmel megy az is oda, s ez is ide, meg is bódúl német uram! 2-do. Nehéz ezt titkolni, elűbb mégyen el híre az kezdetinűl? Hadd menjen!... mit árt? Ha ellenzeni akarja: obtinebimus finem, quem quaerimus; mert azt Soprombúl nem ellenzi, — ennek kell az Vág mellett megzavarodni; kocztauzent! morogva nem ér oda, hanem mars in Windter und Khoot! Ha nem mars, — Isten az horvátot vagy ráczot megtaníthatja a télen magyarúl!....

3-tio. Antalnak ez illyenhez cassa s munitio kívántatik? Az cassát assignálom az jó reménségnek egész consolatiójával Zágrábra és Pozsegára. Az munitiót sem félthetem: mert Sümög, Siklós hogy légyen reservájok, úgy kell intézni, oda úgy is télen kell provideálni; hanem, ha lehet-é ezen téli operatiókra az újvári munitiót úgy distrahálni, hogy bizonyossak

lehessünk még a télen helybenhozatásában? azt nem tudom. Ittem, lesz-é annyi ingenír s altereria-tiszti Úvjárban, hogy reáérkezhessenek két-három felé? Talám jó volna Rottenstainnak legyünni valakivel in tempore.

4-to. Úgy, de ki lesz Antal Úrnak ad manus? Elég lesz Bezerédi, Balogh Ádám, Somogyi Ádám, osztán Ferkó, Jankó, s Handzlli! De ebben így gondolkodnám, hogy Dániel Úr maradna túl in medio Hauptwochtnak, hogy mindenrűl in tempore tudúsíthatná az Urat. Andrási Istvánt adnánk melléje az Úrnak, kinek túl is kiváltképpen való kedvessége, és talám még Babócsai Uramot is cum regimine, hahogy jól vadnak in corde egymással Bezerédivel, vagy ha Bezerédi Sopron körül maradna az Forwochton.

5-to. Ugyan meg lehet indítani, de quis finis? et quae securitas reditus? Reditus, viderint illi; sic eant, ne reverti debeant; si debuerint: securitas az derék fagyások és az szokott S. S. kit a télen ex primis principijs hujus partus nem gondolhatni; ha penig a télen nem: addig fellázítják Horvátországot. Csak ragadhasson oda is bé, mint az kullancs az szegény kurucz, — nem rázza ki kordélyra! Mind Dunántúl, s mind az ráczhoz is lehetne bizodalmunk; de nem nézi azt Starnbergh béhunt szemmel, csak elhiszem, Szombatbúl!

Accedál, Fölséges Uram, ehhez pro ratione: ennél most hamarjában híresebb dolgot nem követhetnénk, ad secundandas exteriorum negotiorum nostrorum opiniones et conceptus. És, Kegyelmes Uram, ha így nem? máskínt nem tudom, mikínt fordíthassuk meg czélját ellenségünknek? mikínt töltsük consolatióval varjú torkát? Az staier az Istenre is megúnt volt nézni, nemhogy ez az postérungban az németet meg ne únja nízni! Egy próba itt is tehet jót velünk, ha akarja: de ha az első nem akarja, — bizony, nem bízik az többihez jobban, mint az quártélyhoz. Ha penig ez így telel csendessen: éppen zsinóron mégyen dolga, s lankadunk mink. Én azt gondolom: jobb hátrarántani az németet, mint hátrataszítani. De ezen projectumnak az hírivel is rántjuk fére az eszét, nemhogy magával nem!

Még, azt gondolom, Károli Uramnak is tetszenék ezen okkal való készen léte Morvára; Bottyán penig addig elvé-

gezné talám az quarantenát, és azt csak lesben tartanám készszen az berek mellett, csak az hátában bocsátanám jó könnyű haddal Starnbergnek, tűzön-vízen által, s kiváltképpen a végre: ha az hadával sietni akarna Antalra, csípkedné hátúl; ha Antal meglódolna elől az révet látni: legalább utúlérve, megint kezére venné az gloriát az szerelmes vak sógorom (Bottyán), — az mint ma is emlékeztem errűl Fölségednek.

Ezen mai hidegvette üdűben döczögő elmélkedésemnek összeszedett, vagyis összefagyott gyümölcsözését, estvéli nyúgodalmomnak engesztelődött ideiben adom s terjesztem egész világossággal Fölséged bölcsességes tetszése eleiben, és várom kegyelmes parancsolatját. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Alázatossan követem Fölségedet levelem végezetinek czifrázásárúl. Objecta movent sensus; akkor jövének bé előmben Szent-Péteri, Szakmári Uraimék egy compannal, mihent reájok tekínték, — mindgyárt megugráltatá az stÿlusom tekínteteken magát.

Estvéli alázatos írásomot most hajnalban revolválván: nem tanálok több consideratiót, hanem ezen expeditióra ha Antal Úr volna jobb, vagy Károli Uram? De, praescindendo de dexteritate agendi, sok okra nézve Antal Urat javallanám, vagy csak azért is, hogy megboszontotta Dunántúl maga fatumot Károli Uram; recordatio praeteritorum facit consequentiam futurorum. Antal Úr penig mindenkor szerencsés volt, mert sohasem űzték által, csak nyomták. Prudens fuga pro victoria reputatur, azaz, hogy idein megszaladjon; lassan járj, tovább érsz! Sapientissimum ex primis casibus metiri viam fatorum. Timiditas circumspecta, praecautio dicitur. Ut-ut sit, — jobb volt úgy, mint rosszabbúl. Hic opinione et authoritate opus est magis, quam ferocia Martis; mert, si fata viam fecerint: az gyermeke is feltámad ad hanc novitatem annak az országnak, és innen kell az nyomán keménnyen fogni az ellenségen omnibus modis, hogy hertelen ne obruálhassa az első zsengéit

munkájoknak; lehet Isten után jó reménségünk. — Ezekben in conceptu nekem még most semmi nehéznek, sem lehetetlennek nem látszik; fogok is diligenter sub manu Babócsai s más Uraméktúl úgy értekezni, hogy üdűnap elűtt tőlem semmi bizonyost sem tanúlhatnak, — azalatt vehetem kegyelmes parancsolatját s resolutióját Fölségednek; s ha fogna tetszeni: jó volna hamar utánnom küldeni Andrási István Uramot. Mert ennek úgy kellene lenni: az Dunán hajókon költözné nek most, és az kemény fagyokon már Drávát, Kulpát s a többi horvát vizeket nyargalnák.

Fölséges Uram! Kötelességemnek ítéltem alázatossan megjelentenem Fölségednek Szokolinak nem instantiát, hanem processusának casussát; Pongráczra bíztam vala ex fundamento megvizsgálását, ki is nem ott, hanem útban informált. Fölséged nevével ment ki Terebesrűl recenter praeceptorium mandatum juridicum, a mellett terminált; az ellen missilis dilatorium ment pro obtinendo tempore, ad inquirendum et se justificandum parti Incatti, — annak nem lehetett de jurata obligatione judicis contra legum prohibitionem obtemperálni. Compareált extraserialiter az I. in termino, és excipiált contra competentiam judicatus, extra seriem et formam judicÿ; s nem az volt az útja, mert incompetentia judicatus est exceptio meritoria contra forum, et debet in forma juridica allegari, et non admissa appellari. De, comparens et in jure non respondens, per contumaciam in totali acquisitione actoris convincintur cum executione; et quia contra contumaces omnia jura clamant: solo beneficio novi, et non alio uti potest remedio judiciario. Most ismét juridicum mandatum inhibitorium executionis ugyan Fölséged cancelláriájárúl emanált az procedens bíróra, in fundamento incompetentiae judicatus. Hoc male, mert 1-mo: Incompententiam judicatus recognoscere illi justitiario non decet, qui per primum praeceptorium mandatum constituit judicatum, et hinc pro salvanda authoritate mandantium constitutum est, ut pro exceptione meritoria habeatur; expositio actoris judicatum petentis, judicatur potius, quam commissio justitiarij. Mert, ha nem incompetens az bíró: miért committáltatott neki tegnap? Lehet ugyan in similibus inhibitorium ab altiori: sed non ab eodem justitiario; et quia a supremo fuit commissio:

nullum superest praeter novum judicium Domino Incatti pro remedio. 2-do. Qui duas in jure vias sequitur, utramque amittit. Dilatoriumot vett elsőben, non ob brevitatem termini per se ad indifferens, hanem ad producendorum documentorum et justificationum sui, — jam agnovit coram committente justitiario judicatum, agnovisset et coram procedente judice, ha judicialiter producálta volna az dilatoriumot; et si post productionem dilatorij mandati judicialis, incompetentiát allegált volna, in hac forma, calumniát incurrált volna még, supra convictionem; mert agnito semel judicatu: contra eundem excipere calumniosum est. Nem élt azért az missilis dilatoriummal, nem is élhetett; de az inhibitorium kiment, és azt követte missilis parancsolatja pro informatione, kiért Szokolinak *kellett fizetni. Azt tudja: mandatum!* Meglesz az informatio, s azt hiszem, obtemperatio inhibitorij, mellyet rend szerént ad forum contradictorium executionale kellett volna remittálni bíró uramnak. Az Dominus Incattus contentus inhibitione hallgatni fog, az Actor acquisitiója mellől el nem mehet, hacsak nem deponálja az processust, kihez sem oka, sem illendősége. És így vékony opinióm szerént de justitia relaxatoriumot kellene neki adni az Actornak, minthogy non egit Incattus in causa, et non agenti in causa praecluduntur cuncta remedia juridica, (quae inhibitoria, repulsoria, oppositionalia, brachialia etc. et similia vocantur,) sőt omnia jura clamant contra contumaces. De legjobb volna megalkudniok.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k., a jelzett nehány szó czifrákban írva.)

41.

Szakalynál, 26. 8-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapelőtt igen későn érkeztem ide az bagázsiámhoz, tegnap tettem kis rendelést, ma ezennel indúlok Léva felé, és megírtam Eszterház Antal Úrnak is: hozzám gyűjön, mivel, az

mint írja, Naszvadhoz szállétotta az tábort Megyertűl, az hol Ocskaiékra nézve sokkalt is messzebb volnék az operatióktúl Lévánál. Az gyalogságot Ivánka táján írja lenni, az Nyitra mellett, más része penig Trencsénen följűl s Bajnócz körül rettenetes elhánva, — az lesz legnagyobb bajomra: hogy hozzam össze őköt, az ellenség szeme elől? Mert az quártért praetextuálni sem lehet, sem illik addig, míg az német táboroz; azt sem tudhatom bizonyossan, hol táborozik? mert minden sok acclusáibúl ezek tetszenek ki, az mellyeket per extractum Fölségednek alázatossan megküldök. *)

Az rabok examenjében nincs egyéb ollyas consideratióra való, mint hogy egyik vallja nagy hírit lenni velem jövő succursusnak, és azért gyütt hozzájok Pálfi, s nem is szállanak quártélyban, míg Erdélybűl ki nem gyün Rabutin még ez idín, — kit hinni nem lehet, hacsak az pap nem mondja.

Forgácsné Asszonyom küldött hozzám, s megírtam Bertóti (Ferencz) Uramnak, szembelétének engedelmét. *Én megüzentem: jól meglássa, láttatni akarja-í törvényjit? mert mint atyafi mondom: nem hiszem, ne convincáltassék!* Elhiszem, beszél véle. Kéretett azon is az Asszony ő Kegyelme: bagázsiája urának meglévén, rendeltessék quártély ura portióira. Én Fölséged parancsolatjátúl várok, mivel jóllehet az raboknak meg szokott járni quártélyjok: de talám az ellenségnél való raboknak csak; más az, hogy az consequentiákot jedző jelei szabadúlásában igen kitetszik abbúl. Azért, ha törvényje elűtt quártélyja iránt parancsol Fölséged: alázatossan elvárom; egyébaránt a nélkűl nem is tarhatja bagázsiáját, úgy mondja. Most is Szécsénben van, s ugyanazért nem is fogok magam ottan lehetni.

Besenyei, Szemere ezerei már elűttem vadnak; tegnap igen sietve küldött Besenyei levelet, hogy Károli Uram parancsolja Váradhoz; megírtam: ne menjen, ha itt éri levelem.

Míg Léván múlatok, tudom, szent-péteri alázatos írásomra várt Fölséged kegyelmes parancsolatját vehetni fogom;

---

*) Ma már nincsenek mellékelve e kivonatok.

mert legyen diversió, ha lenni kell, kihez többet bízhatni talám, mint az szembenszálláshoz.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

42.

Szécsén, 26. 8-bris 1707.

Kegyelmes Uram!

Ma megindúlván, itt nem messze Szécséntűl tanálám ezen Matyasowsky nevő ifiú-legént, kit is Szirmai István Uram minden írása nélkűl eligazított az lovakkal, ki is Szirmai Uram bíztatására eljöve vélek, oly véggel, hogy vissza ne térjen; úgy mondja, le is tette hitit Újvárban. Szóval üzente Szirmay: igen rosszúl cselekedtük, passust hogy nem küldtünk neki, megmondja okát, ha valaha lát; egyebet semmit. Értekeztem ezen legéntűl, — nem tud egyebet Szent-Iváni (László, gróf) tökélletlenségénél; bolond az, ha hazud azért, hogy böcsűljék, de megszokta az liszten, — már pénzre hazud! Útjára igazítottam azért, együtt az lovakkal, ezen legént, magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván. Maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kérdém tőle: *mennyi a német?* Azt mondja: bizony, *kevés az, nem volt először is tizenháromezer; most lehet hét—kilenczezer.* De semmi; majd, ha lehet!...

Starnbergh mediumot tanált az békességben, azt mondja. Dunántúl ez idín az liniákban, itt az Vágban bíznak.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., az utóirat jelzett része czifrákban írva.)

43.

Léván, 1. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Már ma ötödnapja, Kegyelmes Uram, miólta ideérkezvén, hallasztottam alázatos írásomot, azért, hogy tudhassak valami bizonyossat írnom. Eszterház Antal Uram is itten volt, Babócsai Urammal is szóllottam, s láttam az reportumokot is, — de csak: imitt is volt, amott is volt, itt is van, ott is van! Némelyjek mondják: eloszlott az tábora, mások penig, hogy Vágátúl Szombathoz szállott, Galántán, Nyebojszán, Sentén, Séllyén, hol, két-háromezerenként mondják postírungját; némelyjek penig, hogy 2000 lovassal Starnbergh bagázsiája fölment volna Pozson felé, s az hada Csalóközben. Egy szóval: tiszta mondta-mondta!

Ez penig, Kegyelmes Uram, attúl van, hogy most kétbárom portánk szerencsétlenül járván magok rendetlensége miátt: már csak által sem mernek kapdozni az Vágon, hanem az ellenség pataríloz (így) innen az postírungibúl; az minthogy negyednapja is általgyütt Soporninál négy- vagy ötszáz német, vagy 3 zászló rácz, szombati városiakkal egyeledve, igyenessen lesétált felicissime Galgócznak, ott az szőllő-dézsmásokban elkapdozott, s elment Leopold felől vissza; tegnap hozták hírit: ismét 500 lovas gyütt által Sentére.

Az német-újheli *) németrül sem tudhatok bizonyossat; mert az várost történetbűl felgyújtották, s kiszaladt volt az tűz elől az német; de azólta hányadán van? nem tudom. Mondják ugyan: visszaszállott; és azólta hozák hírit: Szádeczki hajdúit Szoblahón felverték, 40 veszett s két zászló. Ott Ocskai corpuskája volna, az ki maga, Rétei János, és Luzsinszki ezereibűl állana: de Kaszátúl s Ilovátúl fogva éppen talám letelepedtek az Vág mentében, — magokot is féltik, nemhogy ellentállanának azon 3000 hírű ellenségnek Újhely felűl.

*) Tollhibából Tót-Újhely (ma: Vág-Újhely) helyett, — mint az alább következők bizonyítják.

Otlik Uramnak hírit nem hallom, noha bár csak most venné kevéssé kezére az dolgot, míg Ocskai Uram visszaérkezik, ki is csak felment igyenessen Sztropkóra; bár oda ne késnék, mert rendelnék oda több hadat, ha volna ki kezére. Rétei János nem elég arra; írtam ugyan Otlik Uramnak.

Idefel penig az mi hadainkot így tanáltam: Géczi Gábor vagy 500 lóval Nyitrán, Diák Ferencz 300 lóval circiter Ürménben, az gyalogság Ivánkátúl fogva az falukon Surányig, az tábor cum reliquis Komáromnak csaknem szemiben, Ímő és Kamocsa között, még Újváron túl 1½ mérföld, oly teljes hitellel: mihelt felgyüvök, csak quártélt osztok. Onnan succurrálni lehetetlen volna akármerre is, az ellenség situatiójához képpest.

Az mint látom penig az hadunknak számát: felében ha lehetne — s bár lehetne! — számlálni. Orosz Pál kapitányjának az dereka kettétört, az hazament, s hada annak inkább és az fölföldi eloszlott. Besenyei, Szemere most érkezének ide, ugyan több a 2 háromszáznál, — de ruhája semmi; — megvan csinálatlanúl kiosztva az posztója, — eddig az felesége viseli!

Igazán irom, Kegyelmes Uram, (nem azért, hogy sit de stÿlo primordiorum commandae,) de talám inkább csak hogy elhevertem vala magamot, majd két nap nem is tudtam, mirűl gondolkodjam? s még most sem adinveniálhatom magamot, — nem tudván az ellenség statussát, — mire mustráljam ki magamot? holott az ellenségnél talám magnam famam feljövetelem, kinek híre bévitelit karó alatt parancsolta; ahhoz accedál oly alteratióm is, hogy ma 4 napja semmit sem ehetem, tegnap is Hellenpach Uram orvosságát bévettem, contra solitum, s nem érzem hasznát még igen.

Nem vehettem azért egyéb resolutiót, hanem Ebeczki István Uramot expediáltam 5 regimenttel Nyitra eleire, ha valamiformán megcsalhatná (a németet) azon czékázásában. Az gyalogságot contraháltattam Nyitrára és Suránban. Az tábort Naszvadtúl — oly világossággal ne légyen oszlása, — elsőben Surányhoz hozatom, innen az Nyitrán, akkor magam közikben megyek, és ott hagyván Antallal az (Dunán) általmenendő hadat, az többivel elvonyódom Nagy-Tapolcsán táikára, és kivetem Bánig az liniát, úgy, hogy sentei és újhelyi

minden postírungjára maga hírivel s egyenlő erővel érkezhessék el az had; és így összeszedvén magamot, Isten mire segét? — elválik.

Az quártélyrúl nem is gondolkozom, mert semmi sem lehet belőle; hanem pro servando stÿlo, az maródit és bagázsiát osztom el, és az szököttek felszedésére tiszteket küldök. Még Besenyeit, Szemerét is elszöktetem mellőlem.

Lubomirszki is igen van eszemben, kivált az mint most is ír felőle Bertóti Uram; úgy már itt is az Bilszkóra szállott németeknek van rettentő híre. Örömöst volna ezekre is gondom: de még bizonyossat nem írhatok dispositiómrúl.

Bertóti Uram musqua harczot ír. Hellenpach Uramnak most gyütt Sileziábúl embere, — semmi sincs az ütközetben, sőt armistitium esett most cum magna spe pacis köztök, és hogy az svécus Silesiában, s Augustus Csehországban ment telelni cum apparatu regio splendidissimo, azt mondja. Fölségednek talám gyühettek bizonyossabb hírei, de Augustinus desertorok is beszíllik. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot alázatossan, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Antal Úr maga proponálta per instantiam az operatiórúl való intentióját, hogy hadd menjen Horvátországnak; kérdém: mikínt? Igazán, viderent illi; hanem csak általkészülni bíztattam, de quando? qualiter? s kivel? nem tudja, és Babócsai Uramot hittem meg rajta, s íme az mi ő Kegyelmivel egyezett projectumunkot megküldtem alázatossan.*)

Károli Uram ha ott kell jobban, bár csak Csáki s Ocskai érkeznék, — mi is iparkodjunk! Minden dispositiókot írva küldök meg alázatossan Fölségednek.

Éppen most érkezének meg szerencsémre ezen accludált intercipiált levelekkel, mellyekbűl majd többet tanúlhatok, **) mint eddig. Otlik Uramnak is most veszem levelét Ozoróczrúl;

---

*) L. a jelen levél végén.

**) Ma már nincsenek itt.

mindgyárst írtam, s küldök hadat ő Kegyelmének; valóban siratja is Trencsén vármegyét!

Most examináltam meg correspondentiáit Hellenpachnak; producálni kellett írásit, de mind csak sub stilo novellarum vannak, mellyeket pro servando credito el nem vettem tőle, hanem így expediálom:

L a i b z i g, 2. 8-b r i s. Augustus publice profiteálta az lutheranus communióval vallását, hoc addito: wan disz wahr, so iszt wasz groses unter der Handt.

B a r a s z l ó b ú l, 10. 8-b r i s. Wratislaut várták már 15 napja, mégsem érkezett maga, hanem az hofmaistere, hogy rövid nap követi az ura, és parancsolatot hozott: senki az pápisták közűl az templomokban ne keverje magát.

5. 8-b r i s B a r a s z l ó b ú l í r j á k: Lewenhaupt verte meg az muszkát, 16,000 veszett, 8000 rab; svécus 5000.

10. 8-b r i s o n n a n í r j á k: Posnania és Kalis között fekszik az svéciai király táborostúl, és assecurálják az svéciai tisztek őköt: 6 hét alatt békesség lesz az muskwával.

13. (8-b r i s.) Ezt írják, az mi sub N. B. O. van.*)

Adde M. Der Fride wiel dehn Herrn Cattholiken nicht gefallen, wail selbe ihr ganzen Vertrauens-Gesetz nicht alain den Sweden, sondern auch unsz alle rechtgläubige zu vertilgen; derowegen haben sie resolvirt so will Gelt dem Khaÿszer vor zu schisen, dasz 30,000 werben khan. Diszes laszet sich der Schweden nichts iren, wailen der Kaiszer mit dem Schweden wohl draut, und gesonnen auf khünftigh friher aine Visitte selben abzulegen, und waillen die Herrn Cattholiken nicht willen die Khürch gutwilligh abtretten, alsz sain schon alberait Cha. (Chaiserliche?) Truppen comandirt zurük zu marsiren, und solche per force ainzunehmen, und die Windter-Quartier in Slesien zu nehmen, und wie esz dan mit den P. P. ergehen wirt? werdt die Zait sehen. Basta!

Ezen írást igazán csak kicsaltam; de holnap lutheránussá leszek, többet tanúlok!

Úgy látom, Kegyelmes Uram, nem hibáz az én praevi-

*) Ezen O., valamint az M. jegyű csatolvány ma már nincs mellékelve.

siôm; jót ad Isten nekünk is azon békességbűl! De csak hadd folyjon, nem lehet az nekünk nem jó! Azt hiszem, azon 30,000 Werben kénszerítette az békéllésre az svécust, mert persequálva is el kellett volna hadni intentióját.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

Melléklet.

Projectum circa instituendas in Partibus Trans-Danubianis operationes.

1-mo. Hogy az ellenség hadaink általköltözésének czélját egy hertelen ki ne tanúlhassa s észre ne vegye: igen alkalmatos s tanácsos is lészen azalatt, míglen az Dunának s egyéb vizeknek megzajosodása lenne, hadainknak tartózkodásával szüntelen való és keményebb portázással aprólékos helyeken, úgymint, Körmöndön, Sárvárott, és Sopronynál lévő ellenségnek alkalmatlankodnunk; kivel ha a mostani Vágon túl való ellenségnek diversióra okot s alkalmatosságot nem adhatnánk, formalisabb operatiókhoz lehetne fogni; úgymint:

2-do. Muraközre általköltözvén, az hová gázlóban is, hacsak nagyobb árjának alkalmatlansága ezután (kiben az téli időnek folyása fog módot mutatni) nem impediálja Mura vizén való általköltözését hadainknak, ottan Stÿria és Horvátország passusira collocáltatnak az hadak, — onnét lehetne mindennemű operatiókat folytatni; remélhetnénk Horvátországban is hasznos progressusokat, elhihető, muraközi operatióval, s annak occupatiójával gondolkodna az Vágon túlsó ellenség is Horvátország felől, mivel egymás segítségére való nézve nagy kötelességgel, reflexióval vagyon iránta, — azzal leghamarébb avocáltatnék az innekső földrűl az ellenség.

3-tio. Avocatiójára az ellenségnek lehetne Fejérvárnak mintegy obsidio-formában való megpróbálását, nem azért ugyan, hogy azt formaliter continuálnánk, hanem pro experimento: ezen Vágon túl való ellenséget avocálhatnánk-é? és kívánja-é a túlsó földet is manuteneálni? Ha által való diversiója történnék valamely résznek: lehetne az innekső hadainknak az elmaradt ellen hasznossan progrediálni; holott nem, — annál bátrabban continuálhatnánk a túlsó operatiókat.

4-to. Gondolkodván ezek közt az erdélyi, Péter-Váradja felé, Száva-Dráva közt való communicatiónak impeditiójárúl: más egyéb módot nem láthatok, hanem gyakorta jó portákot általküldözvén, vígyáztatnánk; de, hogy Száva-Dráva közt fixe maradhatna hadunk, nem lehet; mert ha számos had menne által: provisiónak fogyatkozása miátt nem subsistálhatna; ha kevés, — ott nem szenvednék, feles német lévén Pozsegában, Brogyban, Nasiczán, Gyakován, Péter-Váradján, Eszéken, Valkón, subsistentiáját impediálnák. Lehet egyébaránt mostani árvizek létével is általszállítani az Dráván az hadakot, mert Dályok, Mihócz közt — a ki Eszéken alúl esik, — két pár hajóval általkötbetni a Drávát; lehetne ottan az portázást continuálni.

Pro coronide lehetne avocatiója, Óvárnak, Tatának, Sopronynak, Kis-Martonnak próbáló megszállásával az ellenségnek; de ezeket mind közel érvén: nem sok hasznot hozna diversiója, — kire jobban adhatnánk alkalmatosságot az austriai és styriai kemény portázással. Nyereségecske kedvéért azonban Budának várossát Tabánnal együtt megpróbálhatnánk; de ez csak in tali casu, ha más derekassabb operatiókhoz az árvizek alkalmatlansága, vagy más egyéb helyes impedimentumok miatt fogni nem lehetne, és ha az had egyébbel nem occupáltatnék.

N. B. Ezen operatióra rendeltetik az Dunántúl való 8 lovas és két gyalog regimenten kívűl még:

1. Eszterház Antal Uram karabélyos ezere;

2. Az Forgács és Gyürki regimentjeibűl commandírozva 4 svadron, az többi *Lubomirskira nézve itt maradhat,* és recruttázásra.

3. Eszterház Dániel lovas ezere;

4. Révai Gáspár egészszen, kinek itt volt most fele;

5. Révai Imrének egy batalionja;

6. Nyárainak egy batalionja;

7. Fodor egészszen túl van.

(Eredeti, egy íven, in folio; a N. B.-től kezdve végig s. k. írása Bercsényinek, a többi pedig főtitkára Ebeczky Samué.)

44.

Levae, 3. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka vettem Fölséged 27. költ parancsolatját. Eszterház Antal Uram pátensiben semmit sem tudtam, s most is kimaradt az acclusábúl; nem tudhatom, mit akart? tudakozódtam ugyan itt felőle, talám majd előszerezhetem; ha divatját látom, remediálom, de talám magában is elsüllyedtek, mint egyéb dispositiói, mivel hírit nem hallhatom. Igazán, Kegyelmes Uram, abban is, többen is méltó az szánásra!

Az erdélyiek változása, látom, mint ezelűtt, most is magok gondatlanságátúl is ered. Qui non praevidet, non providet. Majd ugyanis az üdű keménsége ha ad alkalmatosságot itt is, ott is megjobbúlásunkra; mert igazán írom, Kegyelmes Uram, azt vallják az tisztek: soha még úgy meg nem bokrosodott vala az had; nem is volt régen semmi portájok, az lopóporta penig csak lopta az reportumokot, s már Ebeczki Istvántúl várok, s az tábort más felűl, az mint írám, alkalmaztatom következendő hasznossabb positurában.

És mivel staffétáját veszem Bertóti Uramnak az novitargi két vagy három német regiment felűl: annyival is inkább accelerálni fogom Tapolcsán s Bajnócz közé való menetelemet az hadakkal. Előre penig micsuda dispositiót tettem az iránt? alázatossan kívántam Fölségednek tudtára adnom ugyan staffetaliter.

Jóllehet ugyan, Kegyelmes Uram, az illyen híreknek gyakrabb hiábavalóságára nézve is, s más sok consideratiókbúl is, majd lehetetlen hitelt adnom: mindazáltal több helyekrűl is, mintegy concomitanter jővén, és hozzávetvén az másonnan oda czélozható dolgokot is, — tudni illik, hogy van majd két hete, miólta az Morva-melléki praesidiumokbúl mind kiszedte lovassát s gyalogját, mindössze kétezernek hírrelte, Hodolínnál gyűlekezvén, Újhelt czélozta, — azonban Baradtúl (Brod) hová lett? híre nem gyütt. 2-do. Morva mellett Slesiák mondják, hogy ment Bilskóra; az kirűl írnak, talám az le-

hetett. 3-tio. Az itt elüttünk való ellenség bagázsiáját s alteferiáját Csalóközben vitte, és Senténél az hidat csináltatja; nem lehetetlen: azon diversiót várja, és akkor akar ő is valamely progressust irruptiójával attentálni. Ezeket, megvallom, elüttem viselem; de, mikor nem lehet jobban: úgy kell lenni, az mint lehet.

Hogy azért se ne praecipitáljam magamot, se el ne aludjam: Szalai, Mikházi és Orosz Pál ezereit, Urbán Czeller batalionját küldtem Otlik Uram mellé Bánhoz; küldtem a mellett in generalibus bizgató pátenseket Otlik Uram kezéhez, s megírtam ő Kegyelmének, hogy újhelyi németre is jó haragudni: de erre kiváltképpen vígyázzon, és valóságárúl hírt vévén, Árva, Liptó vármegyéknek viritim való felszedésivel menjen. Bertóti Uramnak is ezt megírtam, és hogy ő Kegyelme másfelől, Gömör, Sáros és szepesi néppel hasonlót kövessen; még ahhoz az kassai praesidiumbúl is (mivel Andrási batalionja, elhiszem, in bono statu lehet) 500 embert legalább is kivihetni.

Azonban magam megyek az hadak közé, kiket holnap fogunk Suránhoz szállítani; ott semmit sem késem, hanem Antal Úrral által praedestinált corpust ott hagyom Újvár körűl, az többit viszem Nagy-Tapolcsánhoz az Nyitra mellé, az holott árnyékában lévén az hegyeknek, arra fordíthatom az hadat — sine strepitu et visu hostium, — az merre gondolom; s ámbár ha úgy lenne is, hertelen lármája confusiót okozna is: de, hiszem Istent, Lubomirszki Uramnak, megmérném az havon melegen az kását; az mint is, arra nézve nem fogom siettetnem Antal Úrnak általmenetelit az hadakkal; hanem, hogy az hadaknak bagázsiája se szorúlást, se akadált ne tegyen: itt késésemmel már megcsináltam egészszen az quártélyt, és így most csuporton indítom meg az bagázsiát három vagy négy úton való prófuntházokhoz hát megűl, s onnan oszoljanak az maródik, az hová lehet, sine scrupulo.

Azt is, Kegyelmes Uram, Fölségednek írhatom: Orosz Pál, Szalai, Mikházi, Diák Ferencz, Csáki Mihály ezerei igen megoszlottak, mind otthon vadnak; hiszem, az commendérozott ármányoskodó tisztek ott vadnak, egy hertelen personalis insurrectiója az vármegyéknek, azokkal együtt, hogy kit ott ér

az parancsolat, álljon az is közikben, — bizony, nagy fordítást tehet! Mert, Kegyelmes Uram, innen nem lehet hertelen hátot adva az ellenségnek fellármáskodtatnom az hadakot; úgy kell hátranéznem, hogy előre is lássak. — Kecskemétrűl is van ismét rácz gyülés híre: de talám csak Sőtér Tamás visszaorderezése is megelégíti azt.

Eddigvaló itt késésemnek okait penig, Kegyelmes Uram, nemcsak alteratióm és az statusok vizsgálása: hanem egyúttal az quártél és következendő postírung s annak subsistentiája okozta; mert sine idea semmit sem tudtam disponálnom, csak az nincsent kiáltva, úgy ne jártam volna, mint Erdélyrűl írta Fölséged. Még penig ahhoz következett az bányák veszedelme, mivel már az Vintschoktot ellepte az víz, az hol ollyan benedictio mutatkozott vala, hogy 6 ölnyi volt az ércznek folyó ere, — 25 esztendőre böcsülték: de talám csak 3 vagy 4 nap sem örülhetínek neki; s más módon sem hallgathattam siralmokat, reáérkezvén Talaba examenje is, kit hozott az bányákrúl. Még csak annyi lument sem kaphattam vala egész eddig azon dolgokban. Azért, in summo extremo látván ennek szükségét: nem utulsó villámlásim valának, kit papirosra téve, póstán küldtem Smidek és Jánoki Uraimékra, és az Commissiót meg kell indítaniok a jövő hétfőn; egész készülettel bocsátom holnap azt is, már expediálják, vagyis concinnálják, — csak érkezzenek, hogy szóval is instruálhassam az Urakot. Magát Hellenpach Uramot elbocsátám ad convocandos omnes pro consultatione medij, in facie Commissionis, per semet ipsos quibus interest.

Hírem most újjabb éppen semmi sem érkezett, az szokott német patrolírozásának hírinél. Mire mehet Ebeczki próbájával Isten kegyelméből? mindgyárst alázatossan megírom, és az quártély subdivisióját, együtt az Commissio expeditiójával megküldöm alázatossan. Sok mundírnak értem már végét, mert sok mentiatum vólt; van ugyan hiányos is, ki recrutta, ki otthon hadta nyárban, most fázik, s ki eladta, s ki lovára — mondja — patkoltatta; de most kiküldtem már, mindeniket per lustram reákérdik, — szepegnek is belé tiszt uraimék!

Károli Uram, igenis, alkalmas informatiót ír az hadak statussárúl: mikínt volt tavaly, in anno 1706? De abbúl se re-

ductiónak formája nem tetszik, sem mostani statussa, sem mustrájának ideje.

Az mundír iránt való informatio Lónyai írása, per omnia úgy adta nekem is, sine die, sine numero, sine ulla specificatione; csak az, hogy Radics Uram mundírját percipiálta, ato dositcz! Azonban most is protestál Bertóti Uram elütt az szepesi quarnizon — abbúl való — az mundíratlanságért; de hiszem, az nem Károli Uram, hanem Lónyai vétke! Látom írásábúl Károli Uramnak: promptissime s igen brevissime szeretné az informatiót adni; — már az utulsó most in anno 1707 mutatum statum et praesentem remonstrat; mikínt lehet már ítélnem: az mundírt amannak adták-é? ennek-é? De ezek, úgy látom, Kegyelmes Uram, nem vétetődhetnek csak így rendben, hanem csak a modo in posterum mikínt légyen? abban kell fundamentalis rendet tenni, — melyben már is van villámlásom, csak elübb practicabilitását akarom experiálnom.

Azt azonban, Kegyelmes Uram, szükségképpen kell értésére adnom Fölségednek, hogy már csak Körmöczön is több polturát vertek in toto, mintsem az Ország rendelte cursusát az rézpénznek, mert 2 milliomot superálja; nem csuda, hogy az pecsétöltnek sincs böcsi. Meg sem emléti az had fizetését; azért inhibeáltam az pecsétlést, kit széltiben pecsételt, az kinek kellett; és, úgy látom, nagyot nyerünk, ha három polturát jártathatunk egy garasban, kirül lesz írásomban ratiotinatio.

Nincs most nagyobb búm az patkók fogyatkozásánál; majd megakad a miátt, — attúl félek, -- járásunk.

Az új érseknek bé kellett gyünni, az mint iránzom, Pozsomban, mert most még az Generálisok is mind odagyülekeztek; már abbúl tractát immaginálnak az emberek. — Ezzel Fölségednek kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Superflua gondolkodásnak talám odaillik per chimerica immaginatiók közé: Rabutin is az szepesi diversió bíztában nyújtózik; gondolhatóbb volna, ha tudhatnák egymás dolgát. Közeljebb vólt Kassán; én bizony azt hiszem, csak gadaja a stego nicz.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.)

45.

Lévân, 5. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Indúlófélben létemkor, most reggel vettem alázatossan ezen curírja által küldött két rendbeli parancsolatját Fölségednek; mellyekbűl valóban megzavarodott állapotját értvén az fölső dolgoknak, az kiket ugyan az üdő változása változtathat jobban, — mert ily distractióra soha nem tudom, mint lehessen hertelen nagyobb, vagy legalább újabb confusio nélkűl érkezhetnünk. Jóllehet ugyan már mindezek alkalmasint lévén tudtomra, úgy hiszem, tegnapelűtt expediált staffetám által megelőztem alázatos informatiómmal Fölséged mostani parancsolatit, az minthogy azoknak effectuatióját semmire sem halasztom, megyek ezennel az hadak közé, s még ma elrendelek köztök ott mindeneket, az mint írám, s Antal Urat ott hagyom az által destinált hadakkal: de hertelen nem költöztetem, — ne tegyünk nagyobb kárt s bajt magunknak, hertelenségünkkel, ha netalám nagyobb succursus kívántatnék, annyival is inkább Fölséged is *ha fel tanál szorúlni közínk.* Az többi haddal megyek igyenessen az Nyitra mellé, és *mindgyárt felszöktetem az karabélyost,* arra lévén quártélyja, igyenessen az Garam mellett Breznyóbánya felé, — onnan válik el útja akár Murány felé, s akár igyenessen ki az Szepességnek, az mint azalatt érkezendő hírek mutatják. Bagosit penig regimentinek felével, ki is együtt Színaival van most alkalmas, és Andrásinak batalionjával megindítom sub eodem titulo igyenessen Torna felé; Tornallyától elfordúlhat az is Breznyó felé, s akár fel Kassa felé.

Ezeken kívűl — az mint írám, — már Otlik Uram mellé küldtem Szalai, Mikházi s Orosz Pál ezereit in eum finem; az többivel kell nyújtóznom helyiben; csakhogy éppen most veszem Otlik Uram (levelét,) hogy az újhelyi német Ilavának csapott; de hiszem, az nem lesz tartós, semmi akadált talám az nem tesz az dispositiókban.

Ebeczki István most írja: még több helyekre oszlott

az német, de csak itt az Vág-parton, s mindenütt sánczolja magát; nem lehet egyéb próbája, hanemha rajtok menjünk, de azt his circumstantÿs nem akarom, hogy praecipitálja, — hadd tegyem posituràba magamot. Ezeket gondolom, Felséges Uram, úgy rendeltem, az mint jobban lehetett.

Az mi penig gondolkodásomot illeti: megvallom, azt ítélem most is, az mit utulsó levelemben írtam Lubomirski felűl; Rabutínnak penig szándékát az Partiumban határozom meg: mert akkor tudja békivel bírhatni Erdélyt, mikor succursusunkrúl ejti kétségben; belűl amazoktúl nem fél, s kívűl bennünköt rémét és tartóztat. Valóban, nem jókor esik az *Fejedelemasszony kihozatása* (Lengyelországbúl;) *az passus próbája* mutat consequentiákot; talám Isten az által többre is segét bennünköt!

Még azt is alázatossan jelentem Fölségednek, hogy valami rácz hírt írt vala minap Szent-Miklósi, s ma hír futamodott itten és szaladtak Vadkert táján az hadak; Besenyei és Szemere ezereit Nagy Jánossal bocsátám arra, és onnan Besenyeivel azokot is fogom szöktetnem, — úgy is otthon van annak nagyobb része.

Alázatossan kérem Fölségedet: ne hadja *kétsígben esni felesígemet, mert én innen nem tudok mit írnya neki.* — Az selmeczi Commissióban csak eljár Csáki Uram, és Fölségedet tudúsítani fogja. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal írva.)

46.

Ahaj, 5. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Már mai curírnak expeditiója után, útamban ért utűl Dániel Uram; kibűl értem: már megvan, hic est. Engem még is bíztat az reménség, ha különben nem: mint az tolvaj maga vétkétűl megdobbanik, s megfeneklik, mert magát is, magáét

is félteni fogja az 13 városon; s elhiszem, sokat ígérve, keveset küldtek, minthogy úgy iránzom ex circumstantÿs: csak az Morva mellől szedett had fog az lenni, mert itt is hat-hétszáznak volt híre. *Ha lengyel gyün utánna,* és az nem gyülevész, hanem *Stanislaus hada: az már nagyobb consequentiát tenne.* Ehhez képpest meg nem határozhatom még elmémet: *merre igyekezzék?* Mert ha azon németet considerálom, ha ebbül szakadt: gondolható, ide tart, annyival is inkább, hogy az újheli német (úgy hozák ma Otlik Uramtúl az hírt) 3000 lovasra szaporodván, Rétei Jánosékot kinyomta Ilavábúl, ez penig az Vág-melléki, bétakarétotta Csalóközben bagázsiáját, most gyült Pozsonban az tiszti, hihető, ellenünk forralnak; avagy talám az bavarusnak (kinek van híre) forralja híre. Ut-ut sit? fiat voluntas Domini, in quo speramus.

Én azért, Kegyelmes Uram, Fölséged parancsolatját is előttem viselem, és egyszersmind az szükséget is; mindenre kész vagyok; az minthogy Bagosi Uramot kihívatván ide az tábor megé, egyedül ő Kegyelmivel conferáltam, Dániel Uram jelenlétiben determináltuk, hogy nem tudván, azúlta is mire s merre fordúlt az dolog? az hadak szakadásával kárt tennénk, ha két-háromfelé szakadozva küldeném az hadat; azért már Babócsai Uram nem az Garam mellett, hanem igyenessen velem mégyen az Tapolcsán körül való hadak közé, Otlik Uram felé, az hová már több gyalogság és arra destinált lovas ment. És mivel in simili casu nem lehet sufficálnunk mindenfelé: mintsem úgy diribolódjunk, hogy sem ide, sem oda, — inkább ott csuportozzunk meg igaz útján, semmit sem kerülve, ha bizonyossabb hírit addig kitanúljuk; kirül ezennel irok Otlik Uramnak is. Inkább készszebb leszek magam is sebtiben az nyakában mennem egész lehető erővel, mintsem így darabolódjunk; csak reá kell szánnunk egy darab országot.

Azonban most semmi periculuma az Dunán túlsó földnek, s magokban úgy sem cselekesznek semmit is, — inkább most gyüjön három-négy ezer által, majd az fagyon több mehet vissza, ha ezen általmegyünk. Assecurálom azért Fölségedet: hacsak éppen az hátomon nem lesz az ellenség, mindent elkövetek, valamit lehet; de, Kegyelmes Uram, abban ha valami hallad, az egy holnapi nap, hogy nem akarom hével-lével,

lármával elindítani az hadat, hertelen hírt ne bocsássak. Bagosit ezerestűl küldöm igyenessen az Ipoly mellett (mert Karvánál van) Rozsnyónak; előre irok az insurrectiórúl Nógrád s Hontnak: szedje fel az mit készszen tanál; annak azért Rozsnyóra parancsoljon Fölséged. Liptó felé küldöm Czeller Urbánt ezerestűl, mert így hiszem, Árva s Liptó is szívessebben kapja. Besenyeinek is ordert küldtem: ha az rácz hír megszűnt, odamenjen, valahol Fölségedet hallja lenni, igen sietve; hiszem Istent, megvígasztaltatik Fölséged, mert nem fog ő igen sietni egyikhez is, hanem csak ódal-diversiót tenni. Tapolcsán tájárúl penig akár eleiben az árkokon által, akár Kassa felé, egyenlő lesz bagázsia nélkűl útunk, — addig penig gyün bizonyos hírem; adjon is az irgalmas Isten minden jót! Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külczím: A son Altesse Serenissime Monsegnieur le Prince de Transylvaniae.

P. H.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel írva. Bercsényi gyűrűpecsétje ép lenyomatával, piros spanyolviaszban.)

47.

Reflexiones

Investigatione et ordinatione circa administrationem Montanarum Camerarum, ex benigna ordinatione Suae Ducalis et Principalis Serenitatis, Praeside Illustrissimo Domino Comite Stephano Csáky, Generali-Commissario Bellico, per Spectabiles ac Generosos Dominos Sigismundum Jánoky, ejusdem Suae Serenitatis Aulae Cancellarium, et Georgium Gerhart Senatores, necnon Generosos Dominos Joannem Radvánszky, Aerrarÿ Regni Conservatorem, Joannem Sréter Brigaderum, Artolleriae Supremum Inspectorem, Reverendissimum item Dominum Gabrielem Spátay, et Generosos item Dominos Joannem Kovács, Oeconomici Consilij Assesores, Paulum Lánÿ, et Secretarium Bellicum Andream Pongrácz praesentes, principaliter quidem Spectabili ac Magnifico Thoma Libero Barone

a Schmidek, Comitatus Zoliensis Supremo-Comite, alijsque Urburarÿs instituenda, observanda.

Minekelőtte a következendő punctumokbúl Felséges Fejedelemnek ezen munka iránt való kegyes tetszése világossabban kitessék: legyen pro idea, hogy egyedűl helyre való állítása és megtartása a bányáknak ezen Tekintetes Commissiónak czélja és fundamentuma. Kihez való képpest considerálja azoknak dolgát, in abstracto, elméjét nem határozván: országé-é? nem-é az bánya? de gondolkozzék irántok úgy, az mint gondolkoznék az maga privata negotiatióiban. Akármely jó és szorgalmatos gazda tudja, hogy a czélúl vett haszon, fáradság s költség nélkűl nem prosperáltatik, s magájébúl s nem másébúl kerestetik; azért is gyakran számot vet magával, s újján tartja introitusnak és ellenben exitusnak calculussát, tudniillik: mennyit emez avagy amaz negotiatiója erszényébűl kiveszett? és viszontag iparkodó munkáival mennyit bévigyen? Ha egyéb olykor negotiatiója fallál is: nem szűnik kedves fáradsága; de öszvevetvén jól negotiatiója után reménlhető emolumentumát, azt tekinti: haszon-é, kár-é nagyobb in genere? avagy a mit egyik negotiatiója elmúlatott, helyre nem hozza-é a másika? Hasonlóképpen combinálván az bányáknak állapotját, —

Primo. Szükséges először is az egész Hellembach Uram administratiója alatt lévő bányákot megvizsgálni, úgy azokat classisokra osztván per alphabeticam seriem, nevezet szerint: melly bányának mennyire terjedjen hetenkínt az jövedelme? s ellenben mennyire extendáltassék költsége? és azont kitudván, mennyire mehessen a tiszta haszna, avagy is kárvallása? világossan kitessék. Azonban az urburariusok haszna az regálétúl külön rubricába tétetvén, distingváltassék.

Secundo. Ezeknek megvizsgálása s remonstratiója után, az egész bányákot s azoknak jövedelmét, expensáit, vagy külömben kárát is mintegy urbarium formában az annectált sub nro 1. tabellaris norma szerint öszvevetvén és fejérpénzre reducálván, minthogy az beszterczei és körmöczi, némely selymeczi apró bányák is hasznossaknak mondatnak lenni: az egész káros bányákot azokkal az kik hasznosak (regálét ide nem értve, mert az per se marad) confrontálván, — ki fog

jűni, in una massa őket értve, ha feljebb megyen-é tiszta haszon in genere? avagy kár? És így pro

Tertio. Abban kellene fáradni, hogy egyik bányának avagy peniglen egyik kamarának az haszna és emolumentuma, másikának kárát in concreto helyrehozhassa, öszveértvén mind beszterczei, körmöczi, s mind penig selymeczi s több bányákot is, úgy, hogy egyéb extracamerale cassájával az országnak ne subportáltatnák magokat, a mennyire lehet, hanem praecise ezen administratióbeli egyik helynek emolumentuma, másik helynek kárát vihetné helyre.

Quarto. És mivel Vincsoh (Wind-Schacht) nevű selymeczi principális bánya, s netalám azzal több is együtt, veszőfélben lenni mondatik, úgy, hogy a jövedelmet nemcsak nem adaequálja az költsége, de sokkal felűlhaladja is, mind az urburariusoknak, mind penig az regálénak nevezetes kárával: oly módot kellenék azért keresni benne, hogy conserváltathatnék, és tovább is coláltatnék.

Quinto. Hogyha subsistálhat felűlnevezett Vinschoh nevű bánya, — jóval jó; holott nem, és ha nagy kárával lenne az országnak culturájának continuatiója, s tapasztaltatnék úgy, hogy abban kellene hagyni: a mennyi expensa annak elhagyásával megszűntetnék, azt hová köllenék s mely más egyéb bányákra és addig elhagyott hasznosabb emolumentumokra fordítani? Mely kérdés egyenlő tetszésekbűl az urburáriusoknak, nemcsak az kamarabeli tiszteknek, determináltassék.

Sexto. Az expensák nevezeti alatt (mindenkor fejérpénzt értvén rajta) oda kell érteni az naturálék és materiálék — mellyek az bányákhoz szükségesek — árát, tisztek és bányászok fizetését, s mind azt s mind penig az urburariusok obtingesit, fejérpénz circulatiója kedveért, mikínt lehessen úgy constringálni, hogy az bányák culturája is per se, amazok is subsistálhassanak?

Septimo. Investigálni kell azt is: az urburariusok prosperálhatnak-é? és miben: ezüstben-é jobban, vagy aranyban? Mivel vadnak ollyan relatiók, hogy az urburarius az mennyi kárt vall az ezüstben: minden hét-nyolcz hét alatt egyszer-egyszer béjüvén az aranynak jövedelme, defectussát amannak helyrehozza. És úgy mind az ezüstnek, mind az

aranynak emolumentuma mindkettőnek consideráltassék in complexo, s nemcsak magános ezüstnek az ő jövedelme.

O c t a v o. Ehhez calculáltathatik egyéb beneficiuma is az urburariusoknak, úgymint korcsmának folytatása, ki is alkalmas csorbát resarciálhat, hogyha szinte az bányának jövedelme hibázna olykor; de illő abban oly proportiót béhozni, hogy az ki többet erogál az bányára: az ollyan tagadékképpen bányák után következő particularis jövedelmekben is többet participálna; példának okáért, az ki száz forintot erogál az bányára: száz akó bort, nem többet árúltathatna, és ellenben ötven akót árúltatna a kinek ötven forint az költsége, és így az expensákhoz képpest a beneficium is határoztatnék, eo declarato: a ki mennyi költségű bányáját letenné, proportionate tartoznék annyi jövedelemre terjedő korcsmának is renunciálni.

N o n o. Ebben penig nem kell imputálni regálét, úgymint: ezüst, aranyféle váltását, monetaria cusióját és pisetumot, hanem maradjon in fixo pro emolumento Regni, et praecise a kit ezeken kívűl a bánya prosperál, a feljebbírt mód szerint calculáltassék.

D e c i m o. Mivel az verespénz annyira vilescált, hogy folyásárúl majd gondolkodni is nehéz: azért kell módot abban szabni, hogy az urburariusok ezüst és arany felváltásában egészlen rézpénzűl ne aggraváltassanak, hanem csak felibe, avagy legalább harmadrészibe rézpolturapénzűl exolváltassanak, hasonlót értvén tisztekrűl és hevérekrűl is.

U n d e c i m o. És hogy mind ezen portio subsistálhasson, mind penig az ónodi végezés is rézpénznek folyamatja iránt ne annihiláltassék: megszűntetvén verettetése polturapénznek, az impositákban Nemes Vármegyéktűl s Városoktúl acceptáltatni fog, számozván minden garasban három-három polturát, oly okbúl, hogy már is adaequálja poltura-pénz az két milliomot; hogy azért ennek circulatiójával csupán az hadi rend meg ne teljen: a bányának culturájára feljebb megírt mód szerint oly móddal fordíttathatik azon poltura-pénz, hogy onnan ismét naturálék megszerzése által az szegénység és lakosok közzé kijöhessen, és lehessen circulatiója következendőképpen.

D u o d e c i m o. Az collectatio bészedettetvén Nemes

Vármegyék és Városok perceptorai által polturájúl: administráltatik Commissariatusság kezéhez, onnét annyi, a mennyi szükség lészen, ezen Administratio *) cassájában, az által penig erogáltatván feljebb megírt mód szerint az urburariusok s bányászok közzé, onnét ismét kijő az lakosok kezéhez az naturálék által, és így végben mégyen az circulatio.

Decimotertio. Hogy penig az hatodik punctum annálinkább secundáltathassék: hús és búza, abrak olly áron, az mint fejérpénzen költ ezelőtt, az midőn alkalmatossan s könynyen subsistálhatott munkájának bére után a bányában, — annyi a mennyi summarie deputáltatik, Commissariatusság által administráltatni fog, és annak az ára ezüstpénzűl az ország számára incassáltatik.

Decimoquarto. Az munkának további szorgalmaztatása miatt objiciálhatni, hogy az cassa üres, és az urburariusok költségtelenek, így feljebbvaló positiókhoz képpest az munka nem progrediálhat; végezni kell azért az urburariusokkal, hogy anticipatióképpen két vagy három hétre való fejérpénzt incassáljanak magok között, mellyet ex futuris proventibus primum et ante omnia bonificáljanak nekik, per suos divisionis terminos; és ellenben az Commissariatusság is az feljebbírt naturálékot anticipálni fogja, úgy, hogy annak árát vagyis bonificatióját ex summa expensarum nem mindgyárást, hanem csak bizonyos determinálandó időre fogja kívánni per regulatam subdivisionem et subtractionem ex proventu urbariali.

Decimoquinto. És hogy az urburariusoknak panaszok ne lehessen semmiképpen magok megelégítése iránt: az generális cassa mellé váloszszanak magok tagjai közűl egy vagy két deputatust, úgy, hogy a jövedelmet beszedvén, cassáéi a mennyi expensák lehetnek, abbúl in fixo, tudniillik búzáért, húsért, zabért, nemkülömben az mennyi dietim való polturapénz is találtatik, azt azon deputatusoknak kiadja, hogy ők, és nem az cassáéi urburariusok közzé, in sua individua azt subdividálják, és a helyett fejérpénzt az ország részire incassálják.

---

*) A beszterczei oeconomicalis Administratio (az orsz. közjövedelmi tanács egyik osztálya) értetik.

Decimosexto. Így accomodálván az urburariusokat és bányászokat, minden úttal-móddal kellene nyomozni, urburariusok opiniójához képpest is, miként neveltetnék az bányák jövedelme? következendőképpen:

Decimoseptimo. Inquiráltassék, nem találtatnak-é valamely minerák liqvefacturához valók? mellyeknek elolvasztatások miként alkalmatossabban s hamarébb véghez mehetne, s mennyi emolumentumot, aranyat, ezüstöt, s egyéb metallumokat in officina liquefactoria prosperálhatni belőle? Kiben is informatiójúl légyen a Tekintetes Commissiónak, adnectált tabella sub nro 5.*) Mivel mondathatik: a szénnek szűk volta miatt, nem olvasztathatni az minerákot, szükség azért, investigáltassék, az carbonaria officinákot mikínt lehessen bővíteni és szénrűl provideálni? nemde nem lehetne-é Garam vize beneficiumával Zsarnóczánál az fát oly móddal szállítani, az mint Beszterczéhez szállíttatni szokott?

Decimooctavo. Nevezet szerint penig, mivel az berzsenyi, mostani fegyverkezésünk állásával elhagyott bányában bizonyos minerák in parato lenni mondatnak, inquiráltassék: mennyire extendáltatnak azok? és micsoda emolumentumára az Hazának elaboráltathatnak per liquefactionem? és ha szekereken kellene-é elhordatni őket, limitáltassék: mennyi szekér (plus-minus) kívántatnék alája? Ki a Nemes Vármegyék által, arra rendeltetett terminusokra egyszersmind vagy per partes előállíttatnék.

Decimonono. Mivelhogy az bányákhoz számos vas kívántatik, inquiráltassék: az bányavárosoknak környékén hol és ha erigáltathatnék-é valamely vasbánya, cum emolumento Regni et fodinarum? Kire inspectorúl deputálni kellene egyet urburariusok közzűl.

Vigesimo. Szükséges tudni azt is: mindazon üdőtűl fogvást, a mióltátúl verespénz verettetett, mennyi réz in massa azon monetára fordíttatott? külön connotálni azt, az ki poltura-pénzre ment, külön a ki öt garasokra.

Ezekre azért reflexióval lészen a Tekintetes Commissio, — kikkel egyéberánt nem circumscribáltatik annyira, hogy a

---

*) Nincs itt, valamint a megelőző nro 1. tabella is.

mit ezeken kívűl szükségesnek és azon bányák conservatiójára, előmenetelire tanácsosnak lenni feltaláland, férevesse; sőt inkább Haza szolgálatiban szokott dexteritására bízattatik pro rei et circumstantiarum exigentia mindenek investigatiója és rendben vétele, úgy, hogy mindenekrűl ő Fölségének általam teljes informatiót tehessen, s hasznos munkájának gyümölcsét egész hazástúl tapasztalhassuk.

Datum Lévae, 5. 9-bris 1707.

G. B. Miklós m. k.

L. S.

(Egykorú másolat két íven, in folio. Nyilván ezen, akkor még, mint említtetik, csak fogalmazat alatt volt utasítás az, melyről Bercsényi nov. 3-iki föntebbi levelének »Eddigvaló...« bekezdésében emlékezik.)

48.

Fölséges Uram!

Majd curír által tudúsítván Fölségedet dispositióimrúl, most csak azon kérem alázatossan Fölségedet: Pexának parancsoljon Fölséged, mit csináljon az feleségemmel? Arra nézve küldtem fel: nem tudom, mint maradjon? Nem tudom, Lengyelország hányadán van, és ezen szepesi dologban mint egyeledtek? Azért Fölséged kegyelmességében ajánlom; valamit parancsol Fölséged, hogy azt cselekedje, megírtam. Maradván

Fölségednek

Újvár, 6. 9-bris 1707.

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

49.

Nagy-Tapolcsán, 8. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Dániel Uram elmenése után haszontalan írásommal nem akartam sietnem, míg bizonyossat Fölségednek nem írhatok; hanem már mindeneket eliutízvén, tegnap megindítottam min-

denfelűl az hadakot, s magam is már ideérkezvén, majd béérkeznek utánnam az hadak, az gyalogok penig már is előttem vadnak; és Otlik Urammal beszélgetvén, látván szükségét: inkább *itt hagyunk fent kevessí az dolgokon, mert nincsen mód benne kétfelí operálnunk.* Expediáltam azért előre Otlik Uramot Rosenbergre, hogy mindeneknek végire is járjon, s készre is mehessek. Préni Miklóst és Csajágit előreküldtem ő Kegyelmivel, és Szinnait is, lehet *talám kétezer együtt.* Az földnépinek felűltetésére penig már előreküldvén, azt mind Rosenberg táján fogja Otlik Uram összeszedni. Csak — hiszem Istenemet — ex insperato megjátszatom, valahol lesz; nem is csavargok sokat, csak az egyenes úton megyek. Bagosi Uramnak is meghadtam: siessen az ezerével, — ki is hasonlóképpen Búcsúrűl még az más éjjel megindúlt, — igyenessen az Ipoly mellett Szécsénnek, és ha ott mit tanál Nógrád s Hont hadában, jó, azzal nem késik, megyen igyenessen Rozsnyónak és az Gömör vármegyei insurrectióhoz csapja magát, ha más parancsolatot nem veszen.

Írtam Bertóti Ferencz Uramnak (ha kezében akadhatna levelem) kétfelé is, hogy ha onnanfeljűl is distrahálnák; noha ollyan reménségem van, még ott fogom tanálnom (Szepes-) Szombathely s Iglyó körűl az ellenséget, mert nem hagyja kordélyra el azt, hogy hátra ne nézzen. Még ugyan sohonnan semmi újabb hírem felőle nem érkezett, noha mindenfelé írtam.

Holnap itten megnyugtatom az hadat, mert két napi essőben hoztam, — hadd halladjon az gyalog, és holnap estve megindúlok, *minthogy csak elszököm innen, minét* (-et) *csak járok;* úgy akarnám, hogy virradtig *Privigyét érjem, más étszaka a Fátra alá Rosenbergre,* onnan — kitanúlván az dolgot, — az mely nap *megindúlok, virradtig próbálok* Isten kegyelméből, az ki mind is, ha az üdő engedi, az *jövő hétfőre eshetik meg.* Jó volna, ha valahol oly helyen érné írásom Fölségedet, hogy másfelűl is tehetnének valamit rajta. Megírtam ugyan Bagosinak is, s küldök embert Gömör vármegyére is fel, Zólyomra is írtam Radvánszki Uramnak, — megválik, hol, mi lesz? De én azokra nem várakozom, ha Isten engedi, eljárok dolgomban.

Itten penig defensióban hagyom őköt, az mint lehet. Újvárban az ágyú alá szállítottam 3000 lovast, Nyitrára ezeret, Ocskai ezerét Bánban hagyván egy batalion gyaloggal. Trencsén vármegyében penig Vinkler és Luzsinszki erőssen iparkodnak, nagy spiritussok erigáltatván az tótságnak. Most is Puchóhoz akart azon Ilavára járt újheli némethez menni az morvai népség, — azt széllyelverték magok szegények. Küldök fehérpénzt is közikben, és az vármegyét is adhortáltam; nem is hiszem, ez tegyen már valamit, mert mód nélkűl megszakadozott. Tegnap is oly hírem gyütt, hogy ismég Csallóközben ment benne, és már ezelűtt is volt híre: egy regiment Pozsonnál által s felment. Ez még oda nem érkezhetett Szepesben, hanemha azelőtt is úgy szökött volna. Egyébtűl nem tartok, hanem, ha *azon had gyünne, az mely Csehországban vót.* Semmi nélkűl nincs dolgok odafel is, mert Sentérűl kivitette Eszterház Joseph mindenit. Isten kegyelme mind nagyobb, az ellenség fondorlóságát megfordítja jónkra; csak bár vehetnék Rosenberg körűl Fölségedtűl valami tudúsítást! Magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Most hozák ezen Ebeczki inclusáját;*) confirmatióját várom; Isten adja igaznak! Nem lehetetlen.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., némi részben titkos jegyekkel.)

50.

Tapolcsán, 9. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnapi curírom expeditiója után érkezék hozzám Gyürki Pál Uramnak Alsó-Kubínbúl Árvábúl irott levele, melyben írja Rétei Jánosnak 6. praesentis, hogy megtért az német Szepességrűl; kinek levele mássát Fölségednek alázatossan accludá-

*) Nincs mellékelve.

lom. *) Abbúl ki nem tanúlhatom Lubomirszkinak semmi dolgát; azt sem tudom, azólta — sohonn an semmi hírem sem gyüvén felőle, — miben vadnak ottan az dolgok? Soha nem tudtam, mit csináljak? hanem mindgyárst küldtem igyenessen hozzája emberemet, ezen accludált kérdésekkel; **) mert nem örömöst praecipitálnám úgy az dolgot, hogy sem itt, sem ott, hanem, ha Fölséged parancsolja-é persequálni nekik, vagy miben vadnak?

Ma egész eddig is várakoztam, semmit sem hallok, hanem már csuporton tartván elűttem az hajdút Bánban, magam is az éjjel odaszállok az lovas haddal Bán körül közhelyre, és mivel két- vagy háromezer lovassal egész eddig Puchón van Generál Stainwil, Viarddal, — ha semmi hírem Szepesrűl nem gyün, holnap neki fordúlok; hiszem Istent, vagy elnyomúl elűttem, vagy szerencsét ad Isten, és azalatt ha Fölséged parancsolatját vehetem, vagy más bizonyos hírem érkezik onnan: igyenessen neki fordúlhatok Szepesnek, Árván által, avagy Zsolnának Liptóra fakadhatok.

Megvallom, Kegyelmes Uram, igen akartam volna, ha most lecsendesíthetnők Lubomirszkit; de *nem tudom, az lengyel dolgok miben vadnak? Ha most nem tanálta ebben keverni magát, jó lenne-í ily móddal háborgatni? Ez nem múlja ideit, csak maga hadával.*

Itt penig, hiszem Istent, megbátoríttatik most az föld és az haza is, mert ily alkalmatosságot nem mindenkor tanálunk. Puchóhoz semmi succursusa nem lehet; hacsak ott érem, nem válik Istenem áldásábúl rosszunkra ezen dolog is.

Rottenstain is most érkezett, 4-ta indúlt Kassárúl; azt mondja, már megcsendesedett volt azon sléziai német híre.

Ezeket azért akarám Fölségednek értésére adnom alázatossan, hogy vehessem hamarébb parancsolatját. Másként, itten az több postírungiban is csendessen van az német, s igen hírrelik, hogy két regiment felment volna bennek, — de én inkább azt gondolom, hogy csak az érseket késérték, az kit,

---

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Nincsenek mellékelve.

mondják, Szombatban vólt. Az igaz, most csak ezek kutyálkodnak Puchó körül, de már nem tudom, még ott érem-í őköt?

Az üdő itten jól szolgál; nem tudom, már Rabutin mint veheti az üdőnek hasznát? Már ma 5 napja semmi hírem feljül. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

51.

Bán, 10. 9-bris 1707.

Kegyelmes Uram!

Alázatossan követem Fölségedet, hogy ezelütt küldött levelem által ha botránkozást tanáltam volna tenni dispositióim s resolutióim változása iránt; mert ugyanis oly véggel gyüttem vala, hogy megpróbáljam az puchói németet útamban: de még csak constitutiójának sem járhatok jól végére, nemhogy késedelem nélkül általeshetném rajta. Az árvai tiszttartó levelébül penig, — az ki még ugyan 5. iratott, — csak 300 lovas vitte vissza az rabokot *) az Szepességrül, és hogy Lubomirszki hostilitást tészen; nem várok azért több üdüt, hanem az gyalogságot megindítottam, s magam is megyek utánna, Otlik Uramot praemittálva, egészszen az első dispositió szerént. Ha Isten ott engedi eloltani az tüzet: könnyű lefordúlni, akár az Facskónak, s akár Árvának, az nyakában ennek, s annyival is szerencséssebbek leszünk, ha messze nyúlik Zsolnáig meddig, az mint currensibül látom; s most is jobban fél még azon tótság is az szepesi és sléziai hírtül. Csak megyek már sebtiben, éjjel-nappal; provisió van mindenütt elüttem. Ollyan hírrel megyek, hogy az Facskóra kerülök Vinklerékhez.

*) Görgey Jánosék.

Ezeket sietve akarám Fölségednek alázatossan megírnom, hogy vehessem parancsolatját. Maradván
Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

52.

Kas, Bajnócznál, 10. 9-bris 1707.

Alázatossan adom tudtára Felségednek: Istennek hála, eliesztém az németet Puchórúl, felgyújták, ott hagyá; nem tudom, szöktetett-é valamit Sileziába? de az meg nem elüz, mert én holnapután Liptóban leszek, és mindgyárt — ha lehet — fészkébe szorítom, fel is pörzsölöm addig, még már gyün, ha eddig nem gyütt segétsége. Az gyalog gyün, de elhagyom. Ha megszalad, én odamegyek, — talám szabad ellenséget persequálni idegen földön is! Kit Isten kegyelmitül várván, maradok

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, negyedíven, Bercsényi saját kezével, egészen titkos jegyekben írva.)

53.

Kass, 10. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Mai curírom expeditiója után, az mint írám, megindúltam, Kegyelmes Uram; az hadakot elbocsátván, magam elmaradtam Bánban az hírekre nézve, hogy kitanúlhassam, mert igen féltettem ezzel az conjunctióját Lubomirszkinak, minthogy Zsolnának igyekezett. Semmi hírem nem gyüvén sohonnan, soha nem tudtam, amaz is ha nem közelít-é? Mégis, Isten kegyelméből megiedt tegnap az híremtűl, Puchót felégette, s ott hadta. Volt oly hírem is, hogy az vlárai passuson ment bé Morvára (mert ha rajta mentem volna, más salválása nem is

lehetett volna ;) meg is ütköztem vala benne, hogy netalám Silesiának menjen, s most sem hiszem, valami ne lopódott volna de mind ugyan nem ment: mert bíztatásomra az zlechai passuson mikor megint Újhelynek gyütt volna, meg is puskázták az szegény tótjaim. Már béhódolt volna egészszen, ha fel nem érkeztem volna; azért késtem, Kegyelmes Uram, az mit késtem eddig is, hogy mellőlek szökhessem: ne essenek desperatióban addig is, mert most engem Túróczon által Zsolnára várnak az facskói passusra.

Én, Fölséges Uram, megyek; de 5. és 6. költ levelekbűl tudom visszamentét az rabokkal, de caetero semmit sem tudok; mindazáltal csak elsietek, úgy, hogy holnapután bizonyossan Rosenberget meghalladom, s ugyanazért hoztam az mit hozhattam. Van *velem tizenegy ezer* (ezred) *lovas, ítélem többre hétezernél, gyalog több kétezernél, de elhagyom az gyalogot; ha bészoríthatom fészkében, kitüzeltem Rotenstainnal, — nem is várok én senkit mást hevenyiben;* ha szükség, azután gyülekezzünk.

Otlik Uramra bíztam vala ezen levelemet, küldje meg Fölségednek: de inkább mást küldtem arra clavissel,*) mert nem tudom, az mint mehet? Ez is későn fog — elhiszem — járni.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Míklós m. k.

Csak elhiszem, odaszánták volt most Puchón német uramot, mert most veszem útamban Nyitrárúl Géczi tudúsítását: az postírungokbúl sietve gyütt az Vág mellől Újhelyben az lovas német, és Lozungh-lövéseket tettek Sentétűl kezdve, Leopoldban, Újhelyben, Beczkóban, Trencsénben. Ego sum famosus miles, ez amaz!....

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., részben czifrákkal írva.)

*) A közvetlenül megelőző levélkét érti.

54.

Tót-Próna, 12. 9-bris 1707.

Kegyelmes Uram!

Tegnap, éppen hogy az fárasztó hegynek indúltam, akkor veszem Fölséged curírja által parancsolatját. Elübbi curírjaim által küldött írásombúl elítílheti Fölséged: micsuda zuzmarázos volt az lelkem, midőn semmit sem érthettem ma egy hete; elhitettem vala magammal, hogy elszorúlt az Bertóti póstája, és hogy az erdélyi (német) Fölségedet avocálta. Itt penig felbízgattam az szegény tótságot, parollámra megütötték az dobot és fegyvert fogtak az puchói német ellen; hogy hagyjam az szegényeket, és magunk reménségét? hogy hagyjam Fölségedet, és az parancsolatomot hogy múlassam? Az szememet sem hunhattam bé.

Most már annyival újúlt búm, hogy ezen levelébül értem Fölséged parancsolatját, és látom praecipitantiáját Bertóti Uramnak, és nem látom módját az megszorításának hertelen, okot adunk penig ellenünk; mert elhiszem, s tudom más okokbúl kutyaságát: de ezért kezdődvén az hostilitas, — hiában hányjuk az többit szemére, míg meg nem szorítjuk; javallanám azért, dissimulanter küldene Fölséged hozzája, hogy Bertóti Uram praecipitatiója Fölségednél nem kedves: de mivel ugyancsak adott okot az suspicióra elütti actusibúl, azért Fölséged kívánja tudni: mit akar? Mert így nehéz lesz neki megengedni in gremio Regni való lakását. Azalatt praeoccupáltatik az passusa segétségének, fölmennek az hadak, — hadd lakjék ő addig Podolínczon, akár irruáltassék Fölséged akaratja szerént, akár szálljon az had az 13 városra quártélyban, és úgy praemáltassék. Én megírtam Bertóti Uramnak: minden gondja légyen igyenessen az passus őrzésére, és tovább Fölséged parancsolatjátúl (várjon.) Bár Kassára gyütt volna már Fölséged közeljebb! — Most szörnyen fáj az fejem, azért Fölségednek Beniczky Gábor által megküldtem minden dispositióimot.

Midőn ezen levelemet írnám, ihon gyün az portásom, kit magam expediáltam; hozza, hogy az puchói németet megszo-

ritották: sem Morvában, sem fel, sem alá nem mehet, háromfelé próbálta, — sohult el nem mehetett, mindenütt visszapuskázták. Már, ha ráérne Andrási, most volna jó; azért mind ennyi fejem fájdalmával magam megyek az gyalogsághoz, majd eligazítom, talám virradtig Zsolnára megy, még által is költözhetik.

Ezeknél, Kegyelmes Uram, Fölséged maga látja, többet nem tudtam mit cselekednem. Ha van Sziléziában német: most csap ki; mert azt hozza ezen szempillantásban hírűl, hogy az gyalogot is kivitte Újhelybűl, és Szombatbúl ment succursusa. Átkozott lárma, ha most nem distrahált volna: elveszett volna német uram színe! Már Isten mint adja?!... Bárcsak meglődöztethetném innen az partrúl, mert az ágyútúl nem maradhatna. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot. Az többirűl irok másszor majd, Fölséged curírja által.

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

55.

Tót-Próna, 13. 9-bris estve, Anno 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Beniczki Gábor által küldött alázatos informatióm és annak rendi szerént való expeditióim, s leginkább, hogy Andrási Pál Uramot magam kívántam vala expediálnom: nem mindenekre adott üdűt az írásra; azért is felejtkeztem vala el csak emlékeznem is az sléziai csapásrúl, mellyet, Fölséges Uram, vizsgálván: nem látom az ő nyomokon módját, hanemha aperte, sine consequentia Poloniae; mert 17 mérfődön általmenni ezereknek, — nem porta-lopás, hanem detassírung, és differál az lopó-portátúl; más az, hogy aliud est ex Silesia excurrisse, et aliud est Silesitas ipsos incursionem vel irruptionem fecisse. Ha azt Fölséged parancsolja, hogy oda is bécsapdozzunk: közel s könnyebb útját tanálni, és annak nem kell sok praetextus, mert azzal nem salváljuk az repraessaliát; mi csak ollyan az, Fölséges Uram, mint az kívánós leány szerelme;

nem azért nem ő, hogy nem akarna, — hanem, hogy az nyikogó bajtúl fél! Szintín úgy járna bizony az, mint Morva egymásra; de, én azt gondolom, talám hallasztanánk Sileziát továbbra, hadd ne féltse, s ne őrizze; mikor Austriát s Morvát in securo hiszi lenni: akkor még, Sileziához kapva, tehetünk egy jó fordítást az német conceptusiban; ugyan ez ad okot, hogy elmélkedésemet leírjam.

Úgy immaginálom én, Kegyelmes Uram, ezen németnek conceptusirúl, az mint indúlt, hogy Starnbergnek az lehet maximája (kivel kérkedik, hogy két esztendő, nem kell több neki az lecsendesítéshez,) nem is gondolhatok mást: hanem minden külső communicatióktúl akar bennünköt elrekeszteni, és mintegy elkerétenyi, hogy magunkban eltespedjünk, nulla extera spe refocillati. És azt ő problematice kispeculálta, s azért, az Dunántúl az liniákot kétezer ember őrzésivel, látja, megtartotta, s occupálja bis 20,000 hadainkot: itt az Vág vízibűl csinál liniát az praesidiumokkal, úgymint: Sente, Leopold, Vág-Újhely (kit, mondják, igen fortificált sánczokkal, és kívűl is citadella-formát csinált,) Beczkó, Trencsín, et per consequens Zsolnáig, és ezeket akarná még most is occupálni, ha merné. Esztendőre Rabutin Eperjes, Lőcse felé,*) ez erre Liptó felé fog nyomúlni, — és így elrekesztenek bennünköt minden communicatióktúl és refugiumoktúl, et debebimus illis flectere Genua. De, bolond ő Nagysága, mert nem tudja, hogy ő sem ott jár mindenkor, az hol akarja, s mi sem, s ha annyira nyújtózik, — megszakad az kötele!

Lubomirszki dolgában, Fölséges Uram, továbbá is gondolkodtam, s ugyan azért tartóztattam ezen Fölséged curírját, hogy érthetvén többet: írhassak is többet; de mennél többet hallok s olvasok: annál kevesebbet értek benne, s nem is vehetek más opiniót, mint az mint írtam, hogy az csak úgy esett. Hamisságát másban elhittem, ebben ártatlanságát, és ex hoc capite tartom semminek Smigelszki hírit is per se; hanem lehet ollyan elmélkedés, hogy az császár pénzin fogad hadat, ha volna mit adni neki, mert Lubomirszki is cselekedte azt hajdan; annyival is inkább, mivel úgy hallom, már Baraszlóban

*) Ide egy N. B. jegy van téve maga Bercsényi által.

telepedett vala. Mindazáltal béküldöm most magát Mecsinszki Uram fiát az atyjához, oda 3 mérfőd, kitanúlhat mindent, úgy is már az essős üdű ad üdűt arra. De, csak tudhatnám, Stanislaus hol van, s mint van, s miben van? jobban conjiciálhatnám. Már *ezek dolga csak semmi, hacsak új ellenségünk nem támad.*

Késön kelve juta eszemben: ha nem jó volna-í valami spiritust erigáltatni Augustusnak? Lenne készen ez is; mert nem kelleněk někünk most igen okos, igen messziláto; tanálněk abban módot; nem, hogy jobb volna bavarusnál (Max-Emmánuel), *hanem hogy addig is több filelme nevelkednik német uramnak.* De ez csak villámlás, most írásom közben, — okot adhat udvarlásomkor egy jó discursusra.

De, hogy azon szerencsém lehessen hamarább: elhiszem, pro 5. stál az kassai terminus, s azért is, mivel már az üdű is alkalmas armistitiumot csinált, mert már Nyitrátúl fogva vér az essö, hétfőn kezdette, itt már hó lepte meg bennünköt ebben jó tót országban; már Sileziában sincs német, már nincs maradása az Vág mellett is: mert Puchótúl, csak elhiszem, elszalasztják német uramot; az hidegben megúnja szegény tót várni az hajdút, máskínt stuka na raz vidze. Elment az, elhiszem, mert azt hozák ma hírűl, hogy bé sem mert szállani Puchóra, csak az kertek alatt kőtözött, még gúnyhót csinált, hogy visszapuskázták; holnap azt várom, — posett. Szegény hajdúm hiában kínlódik; azért magam is Bajnóczra megyek, és az hadat kiszállétom, egy kis nyúgodalomra terjesztem. Minthogy már mind is csak 12 regimentem van, nem lehet feleznem, hanem harmadát ha bocsátom az többit hajtani; és ott eligazítván mindent, igyekezem az bányák felé vennem úgy útamot, hogy Kassára is érkezhessem egy úttal, kinek már igen közelét ideje, az rosz útakra nézve kiváltképpen. Már penig itt sem lehet tenni semmit is; csak már Generálisom volna bár közikben, de Antal Úr is csak úgy van menőfélben; már Bajnóczon elvárom řesolutióját, ha megyen is, ha nem is. Írtam Csáki Mihály Uramnak: de nem gyün, hihető, Antal Uram általmenetelét várja. Andrási István sincs. Kedvére hagyom Antal Úrnak: akár Pápára, akár Kassára menjen, akár Újvárban maradjon, mindegy. Hanemha csak magokra bízom per partes az kapitányokra magokot, hogy per brigadas lévén

osztva, vígyázzanak egymásra, segítsék egymást, s ha érik, omnes a nyakában; de Brigadírosom is már csak maga Ebeczki van. Babócsai derék ember, s ugyan azért küldtem Bertóti Uram mellé, ad hanc expeditionem. Bárcsak Ocskai volna itten, egyébre nem is vágynék már. Nyitra várában vitetném Eszterház Dánielt váznak, — onnan hadd dictálna: mert írva, szólva, senkisem jobb nálánál; ha úgy tehetné, mint akarná, — esset maximus Generalis! Azt az Ocskait ide kellene űzni, hadd gyünne Losoncznak, Bozóknak, Selmeczre, Körmöczre, Bajnóczra, — mert arra megyek én, — hogy beszélhessek víle; mégis, jobb rendben hagyhatnám őköt. Mert oly szükségesnek látom azon (kassai) gyűlést, mint az élethez az kenyeret.

Ezen hadnak, Fölséges Uram, szeme-szája teli tölt nézésemmel; sem kér, sem zúgolódik, sem excedál; igazán mondhatom, Kegyelmes Uram, azt mondja az tisztek elűtt az nemesség, (hallotta Fölséged étekfogója is) csak olybá tartják, hogy nézik az hadakot, mint ha processiós műlatságot látnának. Két-három ezer egy faluban szállott: szomszéd faluban másnap tudták meg. Hogy megindúltam, hová megyünk? A németre! Gyün-í a Generálisunk? Csak azt sem mondta: rosz az üdő! Hitemre, kétszer is étszaka készülőt fuvattam, míg az kávét megittam, — rám gyüttek, hogy merre menjenek? Van ugyan rongyos is kevés-kevés közte: de — hitemre, — ruhássabb még sohasem volt hadunk; paripája nem szinte, de bizony kevéske fogy, s nincs recrutta, mert lovat nem szerezhetnek, s fegyvert az hajdúnak. Már az egész réz-restantiáit elengedték communiter, csak eltörtem az rovásokot. Ezen a télen májusig fizetést nem praetendálnak, mundírt sem, az kinek taval adtak; csak az tiszteknek toljuk bé az szájokot, — mind kipoltolom. Mutatok én talám módot; csak akarjuk igazán: kevésbűl is sok telik. Így nincs haszna tovább, Fölséges Uram, mert csak tabellázunk, s nincs emberünk effectivus; papiroson szedi az quártélymester: de 600 lovas effective, 50 rongyos, 60 beteg, 70 szökött, 80 portán, széllyelküldve vagyon 100 is; defalcatis defalcandis, — marad szolgálatra 240, facit in toto ezer; tíz a zászlója, dobja is van, furírja is van, csak profúsza

nincs, mert nem szokás büntetni; hiszem, ha vét: összeszidják az ebadtát, — s vége van.

Az fehérpénzrül parancsolt Fölséged. Kegyelmes Uram, már én azt praevie is intimáltam simpliciter, hogy nem lehet máskínt: egy angáriát most úgy kell megadni mundírra, mert az nem kettő, — de hatvankét millium kongóbúl sem telik ki! Úgy látom, azon szegény kongó maga magában mutatott példát: Pro libertate! Addig nem fogtok adózni, míg őtet böcsüllitek, — azt tette az! Dum non vultis mecum esse liberi ab onere, assummite majus.

Többel most nem alkalmatlankodom Fölségednek, hanem magamot kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Lubomirszki praetextussa alatt bárcsak az hadainknak lehetne quártélyja az 13 városon: constringáltatik úgy, hogy vagy ellenség lesz, vagy barátunk, vagy eloszlik az hada, hacsak, mint azelütt, Lengyelországban nem quártélyoz, kit most sub turbido el fog követhetni; de, hiszem, Tököli ideiben is volt quártélyos ott, sine offensa Reipublicae; de azt a szomszédságos statussa mutatja meg Lengyelországnak. *Mikor muszka volna Krakóban, vagy Staskó* (Szaniszló) *nem haragudnék, — meglehetne.*

Fölségednek írtam vala alázatossan Forgács és más Generálisok quártélyjárúl; Petrőczi Uram is kér, — relegáltam Kassára.

Parancsolta Fölséged kikeresnem okát Andrási és Radics regimentinek mundíratlanságát; azt keresetlen is tudom: mert Andrási batalionja akkor még jó mundíros volt, tavaszszal, azért nem adattam; az másik, Kassára ment batalion az recruttáira kivette mundírposztójára az assignatiót, úgy, hogy 3000 vég abát rendeltem Bertóti Uram kezéhez: csináltassa meg Sáros és Abaújban, és az recruttáknak osztassa; de az miért meg nem lött? sokszor kérdeztem; az tiszt Bertótira, Bertóti Uram: nincs más; meghadtam, meglesz! Radics regimentinek penig mundírjának egy része azon 1000 vég posztó-

búl rendeltetett vala Bertóti Uramra, az mellyet ő Kegyelme Lőcsén pro fixo mondott lenni; kire tettem reflexiót, azután azt mondta: máshová parancsoltatott, és ez oka mind annak s mind más regimenteknek, az kik azon posztóra voltak assignálva, mert más nem volt helyében, post universalem mundurae subrepartitionem. Ittvaló batalionja Radicsnak igen ruhás, most is hoztak utánna; kongós cassája is van elég, de mi haszna! Nekem is ír, mit csináljon víle?

Éppen most hozák hírit: az német Trencsénnek ment Puchótúl, tegnap Ilava felé gyütt ismét Trencsénbűl, hihető, commendírozottjait viszi ki onnan; ott érik hamarább Andrásiék, ha jól mennek.

(Eredeti, másféliven, negyedrétben, s. k., némi részben czifrákkal írva.)

56.

Bajnócz, 18. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Beniczki Gábor Uram expeditiója után sűrűbben veszem már Fölséged parancsolatjait: de ugyanazokbúl látom utozásit Fölségednek; nem hiszem, már indúlásom előtt vehessem Fölséged váloszadó parancsolatját, azért csak az mennyiben szükségesnek ítílem, alázatossan informálom Fölségedet.

Puchón való németet nem érhetnénk már, hanem étszaka általjővén Trencsénnél az hídon, Ilavára lóháton vitt bé száz gyalog németet, 3 ágyúval és sánczásókkal, nyelvet fogott felőlem, étekét is félben hagyván, elméne Újhelynek, ismég az trencséni hídon vissza; ma negyednapja róla nincs hírem. Már elküldtem ismét Tapolcsán s Bán közé az hadakot, s örömöst úgy csinálnám az liniát: mind Sentére s mind Trencsénre érkezhetnének; mert ezen két hídja mindenkor lehet kárunkra. Most penig nincs úgy az had, hogy quártélyra mehetne valamely része, mert, félek rajta, mi sem marad; hanem csak itt kell lenniek szalmán, kitűl igen félek. Nincs penig kire bíznom az commandót, Ebeczkivel kínlódom magával; ha Otlik Uram lehetne egyik oldalon, úgy mégis jó volna, bár csak míg Ocskai

érkezik. Nem tudom, már Antal Úr is mit fog resolválni? Mert kedvére hadtam, az mint írtam; mert mindegy talám, kiváltképpen azért, hogy az had *idegenkedik töle, — semmibe tartják mind.* Erre nézve már csak Beniczkit várom itten, és magam inkább Tapolcsán felé megyek az hadak közé, és onnan Léva felé, s nem megyek már Körmöcznek, az mint írtam vala.

Lubomirszki dolgában combináltam az dolgokot; úgy látom az dunaveczi pap írásábúl és Stainwil Balassa Gábornak mondott szavaibúl: ezeknek kell vala megegyezni; mert per expressum azt mondta: Lubomirszkival megyen egyezni, és Silesiábúl több haddal. Így, immaginálom: kellett ő köztök végezésnek lenni, de ez amazt hítta, s az ezt magához; és így már mintegy megcsalatottnak tartván magát Lubomirszki, — kinek úgy sem tehetni semmit is, — csak elhiszem, ha valaha, most lehetne vele bonis modis végezni; ha Fölségednek úgy tetszenék, az mint írám, levele declaratióján lehetne felvenni; de Denhoffrúl nem is gondolkozom, és lengyelekkel sem kérkedett Stainvil, kit el nem hallgatott volna, többit kimondván. Íme, most is mit ír Szúnyogh Uram azon dolog iránt, minthogy megírtam vala, béküldje emberét, in paribus accludálom. *)

Momezán írásain eleget gondolkodtam, s nem is látom más okát azon dolgoknak, mint az mit Fölséged írnya méltóztatott *Nedeczkinek.* Azon okon kívűl másokrúl emlékezem levelemben *Momezánnak,* kit a végre alázatossan accludálok Fölségednek,**) hogy, ha tetszik írásom s váloszom, jó; holott nem, — az mi kimaradni való, könnyű kihadni, s könnyen más is leírhatja az czifrákot; de én Fölségednek sem tudnék többet írnom arrúl, mert nincs másban nagyobb scrupulusom, mint *Malborog Berlinben,* — hiszem, az *angliai Malburg az;* talám nyilván azt hiszik, az mit *Alörs írt* felőlem, hogy Fölségedet *én akarom pro pace Germanis danda.* De én ezekbűl is csak jót reménlek; lehetetlen, az üdő már ezekben nekünk jót ne hozzon, az mint kitetszik elmélkedésem az czifrázott levelembűl. Az nekem szólló levelét is megküldtem, Kegyelmes Uram, mert látom, nem mind van egyben, az mi másban, kivált az hajtmanrúl.

*) Nincs itt.

**) Már szintén nincs itt.

Szinyavszkiné Asszonyomot valóban szánom; egy böcsűlletes süly lesz az, az mint iránzom, az ki megfakadt az nagy vastag, kijáró belin; mellyet — elhiszem — mesterségesen kínoznak, mint engem félesztendeig, de piócza annak az orvossága, ha azzal élne, venné hasznát. Abban meg nem hal, de kínossan él.

Íme, Eszterház Antal Uram micsuda szép novellákot külde ezen órában, alázatossan accludálom;*) még itt újság: de már az Dunántúl — elhiszem — nem titok. Klobusiczki Uramrúl is szép az opinió; folytában meglehet, de valóságát kitanúlni nehezebb. Ezen levelére nézve, emberének is javallottam, csak ad revidendum formában menjen által most, — ha akarja; rendben hozván őköt most, majd osztán az fagyon elég had mehet utánna.

Ezen órában veszem Otlik Uram levelét; fel akar menni, megírtam: ne menjen. Maradok azonban

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Nedeczkiné Asszonyom küldött levelet az urának, ha útját tanálná; nem tudom, az Fölséges Fejedelemasszonynak megyen-é eleiben? Megirtam neki: parancsolattúl várjon.**)

Éppen nem tudom, *mi hozhatná boszúra az svécust egyéb az segétségnél?* de az is oly nevezettel, ha meg akarnák érteni, igen jól esnék.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., részenként titkos jegyekkel.)

Melléklet:

Lubomirszky iránt való consideratiók.

Minthogy dunaveczi pap írásábúl is látom, kiben nevezi egyikét császár regimentjét (melynek azelőtt is hírét hallottam, Morvában légyen, felszedvén a lovasokat, mintegy 6 vagy

---

*) Ma már ezek sincsenek mellékelve.

**) Nedeczky Sándorné szül. Huszár Ilona — kinek férje követ volt Péter czár udvaránál — rendeltetett ugyanis Rákóczi által az ekkor Lengyelországban tartózkodó fejedelemasszony mellé udvarmesternőül.

7 száz ember indúlt vala Berennek,*) másikát Stainebel, — de Stainvildet akarta nevezni, — a mely Generális most Puchónál vala mintegy 2000 válogatott lovassal, 4 sereg ráczczal, és két sereg magyarral, Balassa Gáborchoz is lementek vala, mondották ott, hogy ők Zsolnára mennek, mert Lubomirszkyval meg akarnak egyezni, és hogy Silesiábúl is várnak segítséget, a mint volt is híre valami gyülevésznek, — de az széltoszlattatott a mi gyalogjaink és parasztok által, midőn a passuson akart volna kijönni. Igen colimálható dolog: nem volt Lubomirszky dolga semmi nélkűl, de — elhiszem — keveslette Lubomirszky a segítséget, acceptálni nem akarta, et per consequens, azon irruptiót is csak lopó-porta képében, híre nélkűl tehették Lubomirszkynak; mindazáltal jó volna most végét vetni, mintsem úntalan istrázsálni; kiben oly consideratióm: ha most Lubomirszky megcsalatkozott a császárban, — nem volna jobb, mint most barátunkká tenni. Egyébaránt is, a mint Árvábúl is írják, Novitarg körűl most valami provisiót készítenek, kit Lubomirszkyénak lenni magyarázok, nem bízván Iglyóban.

Azomban, gondolkodom úgy is: mivel többször ízben hallottam, hogy Lubomirszky nem fizet maga népének, kezdenénk el az hadfogadást fejérpénzen, — talám eljönne az hada, és árát szabni, a ki lóval, fegyverrel gyünne; sőt sub generalitate oly írást bocsátani, hogy akárki, akármely regimentbűl, akár magyar, akár más nemzet elszökött volna is, mivel a szökésnek oka volt a rézpénznek böcstelensége, gratiája lesz, nem lészen semmi bántása, csak térjen meg hiti mellé, bátran jőjön azon regimentbe, — ennek nagy hasznát remélhetném, azon okbúl, hogy a franczia és német desertorok irtóznak, elhiszem, a némettel való czimborájátúl, már ki is nyomúlván a zsiroskább tartásrúl; elhiszem, kevesen kezdenék, követnék sokan. Ezt penig vagy Bertóthy Ferencz Uram, vagy Babócsay Uram kezdhetné, s continuálhatná is; úgy is most adtam ki posztóját, fegyverét Babócsai Uramnak, recrutát kezdhet inkább azon; csak a Nemes Vármegyék contingensibűl mehetne fejérpénz kezéhez ő Kegyelmének!

(Eredeti, egy íven in folio, Bercsényi főtitkárának Ebeczky Sámuelnek kezével írva.)

*) Brünn.

57.

Bajnócz, 21. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap megérkezett Beniczki Gábor Fölséged parancsolatjával, s jelentette, hogy Fölséged orderének értelmén el nem tudván indúlni Bertóti Uram, póstán ment Lőcsére Lucsifnátúl; az volt — úgy értem — scrupulussa ő Kegyelmének, hogy az magyarországi határrúl az sonczi passust elérnie nem lehet, kirűl itt is úgy informáltattam; hanem hogy Dunavecz-, vagy inkább Kalastromtúl egy hegyen általmenve, hadak költözését azon az passuson is impediálhatni. Másik, ha előbb tegyen-í insinuatiót? vagy az hadat küldje előbb? Én azt tartom, egyszersmind. Bagosi Uramnak is igen jó lesz conjunctiója Bajcsival innen Árva felűl, mert úgy lehet Zsolna felé is jobb communicatiója; az mint is, ezt értve, Liptó vármegyét assignáltam quártélyúl Bagosinak, hogy az quártély nevezeti ne distrahálja hadát. Ennek más alkalmatossága is jó lesz; ha ott nem kell, s az üdű engedi itt operatiót tenni: igen jó lesz onnan conjungálni magát az hajdúságnak, mert úgy sincs in toto 3000, az kinek hasznát vehetném, s azt sem tudom, merre szakaszszam?

Fölséged ugyan igen jól considerálta azt, hogy nem írván directe Fölségednek Lubomirszki: nem illik kezdeni; de, úgy látom, Bertóti Uram által abbúl semmi sem lesz; és az mint írják, már is béküldte lovassát Lengyelországra, — csak így marad csendessen, s vár az alkalmatosságtúl. Csak jó volna, ha lehetne ebben medius terminust tanálni. Mikor valami olylyan futott lengyel úr tanálkoznék, az ki sub titulo interesse Reipublicae ugratna belé, jó volna talám, s még jobb, ha az hajtman vagy prímás nevével lenne. Kamenicz nem messze, de az első hol van? Isten tudja.

Miúlta Újhelben tért az ellenség Puchótúl: azúlta semmi hírem sincs fundamentalis felőle, nem is látszik semmi motussa; küldtem ugyan portákot is, embereket is, de az üdű al-

kalmatlan változósága is akadály mindkét résznek; *én ugyan nem operálhatnék, ha akarnám is.*

Jelentette Beniczki Uram azt is: az quártélyok osztását nem egész informatióval transmittálta Csáki Uram, mert az kassai altereriának nem Esztergam, hanem Abaúj, Fölséged parancsolatja szerént maradott, ez penig az újvárinak, és azért nincs több 1 regimentnél Abaújban. Fölséged stóbjára és quardiájára is, igenis, volt reflexióm, mert Zemlénben 5 regiment is beléillik in hac constrictione, — de még az is Léván vala akkor, midőn Erdélyrűl még jobban is lehetett gondolkodnunk; most már idejővén, tettem mutatiót, és íme Fölségednek alázatossan megküldtem, — megküldöttem Generális-Commissarius Uramnak is. Nemkülömben az hadaknak is bagázsiájok és az szolgálatra alkalmatlanjának elküldése iránt így ment az dispositió; mert itt már csak szalmáz az had, az Commissariatusság sem fogja győzni abrakkal.

Már, Fölséges Uram, ezt nem remediálhatom nagyobb confusió nélkűl, hanemha Kassán, és azutánra tehetni az mutatiót és compensatiót, juxta futuram improportionatam proportionem. Azalatt, Kegyelmes Uram, elég helye lehet azon hadaknak is Zemlénben, Borsodban, Tornában és az többiben, az mint kitetszik ezen tabellábúl. *)

Pekri Uram dolga nem csuda, — úgy szokta. Ignorantia et imbecillitas animi sunt defectus, non vitia naturae; et ubi judicium caret: affectus pro objecto verba movet. Pekrinek az feiben jó orgona volna: de az mutatio vocum nem az maga hatalmában, hanem in objecto van; mind összeereszti azt ő: altus, tenor, tremula micsuda, — mind összezúg az, ha megindúl, valameddig spiritus animi moventis ki nem fogynak az lelki fujójábúl; akkor nyugszik, s újrakezdi.**)

*) E táblázat ma már nincsen csatolva.

**) Megjegyezzük, hogy e levélhez — a téli elszállásolás ügye végett — az Erdélyből kivonúlt ezredeknek Pekry kezével írt következő jegyzéke van mellékelve: »Regimina Transylvanica. — 1. Regimen Pekrianum. 2. Regimen Telekianum. 3. Regimen Csákianum. 4. Regimen Gyulaianum. 5. Regimen Jósikaianum. 6. Regimen Balogianum. 7. Regimen Toroczkaianum. 8. Siculi Udvarhely- et Marosszékienses. (A háromszék- és csík-gyergyaiak Moldvába szorúltak ki.) 9. Regimen Szent-Páli. 10. Regimen Ritterianum. — Migrantes et nobiles Transylvanici.«

Szemere és Besenyei ezerek iránt írt Károli Uram: bocsássam oda, mert oda lesz Döbröczön. Mintsem pereat salus mundi illius: hadd menjenek; két ezer = nro 200. Látom, sajnálja ő Kegyelme assignatióinak tilalmát; azt írja: Lónyai megcsináltatta volna az egész hadakra az mundírt, ha meg nem tilalmaztam volna assignatióit. Bárcsak az assignatióktúl mentene Isten! Kassán meg is ment, úgy hiszem; csak feloszszuk ott az országot, — osztán csak egymásnak s egymásra panaszkodjunk Fölséged elütt, hogy nekem sincs! nekem sincs! ahun, annak sok van!...

Nedeczki Uram írását bizony elmélkedve olvasom; elhitette — látom — magával: féltében ment vissza az svécus; 30 mérföldnire jár Mendzikoff. Bertóti Uram küldött valami gazetát: abbúl nem látszik féltében való térése; hanem, inkább hiszem, kell valaminek lenni Sléziában, s nem akar anynyira távozni. Csak reménlem, etiam per *pacta futura nem lesz ellenségünk több; nehezen is hiszem, megbékéljík az czárral, ha innen érzi az Augustus boszúját.*

Pongrácz, Kegyelmes Uram, nincs mellettem, hanem írtam neki: igyenessen siessen Fölségedhez; de az, Kegyelmes Uram, *szuszmata ember oda, bátortalan, eszének sem meri hasznát vennyi; talám csak Steczel is jobb volna annál,* az mint láttam *tömösvári* reportumát s relatióit; de hiszem, hadd menjen ez is, az mint Fölségednek tetszik; ez ugyan maga is fundatus, amaz accomodativussabb. Tanálkoznának még az házában, de nem applicatusok, s nem is keresik az applicatiót, s hertelen nehéz elölvenni őköt.

Otlik Uramot ma várom ide; talám majd Ocskai is elgyün. Csáki Uram excusálja szépen magát: egy pénze sincs, cselédjét nincs mivel ruházni; csak kicsin üdüt kér, hihető, pénzt is kér. Már csak úgy hagyom itt, az mint lehet, de semmi, — budut dobre; addig míg odajárok, nem sok roszat látok!

Sileziában 8000 németet mondanak lenni, — én bizony vécusnak hagyom, mert hol venné császár uram? *Saxónak nem hihetem; talám jó volna spiritust csinálni a saxónak, mint minap írám.* Meglehet ezután is! Most már több írásommal

nem alkalmatlankodom, reménlem, pro 4. udvarolhatok Fölségednek, kinek is kegyelmességében ajánlván magamot, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy és egy negyedíven, negyedrétben, s. k., részben titkos jegyekkel.)

58.

Esztergály, 30. 9-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Megindúlván Bajnóczrúl, utulsó alázatos írásom szerént az hadak között dispositiót tettem, Nyitrátúl Bánig in semilunam vetvén az liniát. Érkezett azalatt hírem, hogy az újhelyi lovas is Szombat felé ment, s nemkülömben az galántai s diószegi is oda takarodott, s ugyan akkorban vala híre, hogy az érsek, palatinus, s több urak is Szombatban gyünnek, valamely gyűlést, vagyis — inkább hiszem — instellatió praetextussával conferentiát tartani. Vala gondom reá, hogy bizonyos portákot bocsáthassak által holmi hajócskákon, nem félvén az víz áradására nézve, — valóságos nyelvet kaphassanak. Az mint is Pozsony eleire menvén Balogh István portája: Bazín és Szent-György között éppen hat hintóban akadtak, hat-hat lóval, urakkal s asszonyokkal rakva. Meg nem gondolták, hogy lehessen az postírung liniája között általhozni, — mégis, pro gloria gentis, csak elhajtották őköt. Éppen akkor hált vagyis hálni akart (ha igaz) az érsek Sárfőn; mindenfelűl eleikben mentek az németek az hintóknak. Látták, már el nem hozhatják, — nekifordúltak az katonák az hintóknak, s belíek lövőldöztek, s ott hadták, s magokot az Vágnak ugratták, s elgyüttek; s nyomba gyütt az híre, hogy erre nézve már nem Szombatban, hanem, Pozsonban fognak gyűlekezni az urak.

Elgondolám én is, hogy összegyűlve már az németség: nem oszlik el próba nélkűl, és csak elhiszem, Séllyéírt Nyitrán adja meg az kölcsönt; s mindgyárst, csak ex praeconceptu,

Nyitrához közelétettem 9 regiment lovassal. Nem is hibázott opinióm: mert ez elmúlt szombaton éjfél után indúlt költözni az szeredi hídon az német, virradtig tartott csaknem 2000 lovasnak általköltözése, és az városnál sorban állott, s ezer gyalog gyütt utánna. Már Nyitrán készszen várták, s úgy az több hadaknak is hírt tettek; porták mentek eleiben. Azonban az szőlőkig gyüvén az német Senténél: mindgyárst kezdette az kegyetlen hideg esső verni őköt; várták egy ideig az üdőt, s hihető, nyelvet fogni is elküldtek az falukra azalatt, mintegy tíz óra tájban megtértek re infecta; jól is indúltak volna: mert egész nap, egész éjjel fernyeteggel egyeledett nagy esső meg nem szűnt, bé kellett valamely faluban vonyódnyiok, et habuissent vitam, — wász? (Így.)

Nyomában volt az portánk s ember is utánna, kik referálták széllyeloszlását; sőt előre is megüzenték volt az kuruczos labanczok, hogy bizonyossan általgyün egy próbára, — azután nem kell félni, mert ezen az héten megoszlik széllyel. El is hiszem, keres nyúgodalmat most magának, az nagy víz bátorsága alatt, és egy része falukra fog oszlani. Annak is continuál híre, hogy két regimentnek fel kell menni; most lesz ideje, ha akarja.

Séllyének — mondám — kölcsönyjét adja; kirül hogy brevibus informáljam Fölségedet: Antal Úrnak írtam vala, tegyen diversiót csak lármáskodásával, midőn megtértem volna Túróczbúl az puchói németre. Kiment azért Újvárbúl Séllye irányában, ágyúzni kezdett által, szekéren vitt hajócskát, azon általszalasztott valamit, lármát csinált: az egész lovas hada az németnek ment oda pro succursu; addig visszatakarodtak az Vágon az mieink. Másfelül az lovasokbúl küldött talám két ezeret sentei hídhoz Antal, és midőn már az lovas német Séllyében ment vala, sőt az gyalog is vonódott: mindgyárst estve lóháton ostromnak mentek az sentei innenső sánczon szörnyű lövéssel s kiáltással, majd egykét óráig puskázódtak; az német nem gondolta plindi lármának lenni, ismét visszament Sentéhez. Reggel ismét Antal rajta Séllyén, és felgyújtatta az várossát. De már látván az német: quid significat? nem ment vissza, hanem általgyütt az Vágon, és az köpözdi erdőben lesben állott; de már az mieink megérzették

volt az költöző német büzt, — Antal is vonódott az ágyúkkal, és az lovas Ürménnél állott lesben. Megindította azonban az mi vígyázó lovasinkot az rácz Köpözdtül, Mocsonokon általhajtotta; megsegétették az mi lesünkbül 3 zászlóval, megint visszaüzték Köpözdig, el is kaptak bennek. Akkor mutatta ki magát az német Köpözdnél, s az mieink Ürménnél, egy mérfődnire; látván egymás árnyíkát, — összeszidták egymást, s ott hadták; az is visszament morogva Sentére, s az mieink kaczagva Újvárban, — hogy ők megjátszották az németet!

Másik casussa vala ugyanakkor Blaskovicsnak, az ki emlékezetre méltó próbája volt. Csak százötven lóval bocsátám Ocskai és Rétei János ezereibül, az kinek kedve van, Blaskovicscsal által az Fehérhegyen, Bántúl; ment véle öt hadnagy s több jó emberek. Szenyiczín hallotta lenni az németeket az maga házánál Blaskovics, odament, hogy nyakokban gyújtsa. Azonban Szobotiscsára mentek volt; utánnok eredett lappangva, s kikémeltette őköt: 300 vasas-német késérte Viard bagázsiáját Újhelyben, Szobotiscsán az kastélyban szállottak minden félelem nélkül; kinek semmi árka, sem tartalékja. Az város két végén tánczoltak korcsmákon. Már csak 105 lóval volt Blaskovics, az többi másfelé szakadt volt valami próbára. Ők bizony conceptusra fakadnak: 15 lovast egyik az végére az városnak, 15-öt az másikra elküldenek, az többivel körülállják az kastélt, kinek az istálló-ablakjain lórúl beláthattak. Maga Blaskovics húszad-magával gyalog száll, az kapu mellé vonja magát, meggyújtják csendessen az kastély környékit. Az tüzre felrivalkodnak az németek, kinyitják hertelen az kaput; lárma nem lévén, azt tudták: magában gyúlt. Azonban rajtok Blaskovics gyalog; az lovasok az karabélyokbúl az istáló ablakjain lődöznek közikben; kik az lovakra kapdoztak: az város két végén ama 30 katona rajta, széltnyargalódzanak, körülgyújtják az kastélyt. Azalatt Blaskovicsot gyalog, midőn már vagy 30 németet megöltek, kinyomják; ismét lóra kapnak. Az németek megmaradt lovaikot kicsapják az kapun, Blaskovics elkapja, — et sic, egy óráig való vesződésekben 3 emberét vesztve, elindúlt Blaskovics. 200 lovára felel az németnek, hogy elégett, s legalább veszett 50 német. Azon étszaka az brezovai kopaniczákra gyütt, s ott

szállott hajnalra; egy mérföd Újhelyhez. Elárúlták szegént s reávitték az németet; azokban az elhánt házokban csak körűlvették őköt, — mégis, az pajzán-lovára kaphatott, harmadmagával általvágta magát köztök. Más hadnagy egyedűl, az többi is, ki lovon, ki gyalog csak széltment, úgy, hogy Isten kegyelméből az tisztek meggyüttek mind, az katona is előlkerült, csak 8 test maradt helyben; rabúl mi esett? nem tudhatni, de mind is vagy húsz az ki elől nem kerűlt, csakhogy jobbára gyalog. Ha ezzel nem verte volna Isten, — igazán szép actussa volt Szobotiscsánál. — Ezeket, Kegyelmes Uram, múlatságképpen alázatossan akarám leírnom Fölségednek.

Azonban látván az esső s üdő is armistitiumot tett: megindúltam, s majd Losonczra megyek, az hol az Haupt-Quártélyrúl csak pro interim is disponálok, s mindgyárst megindúlok holnapután Kassára, Fölségednek udvarlására.

Antal Úrnak hogy kedvére hadtam vala, alázatossan megírtam Fölségednek; válosztotta azért magának az Dunán által való menetelét, most had nélkűl; az mint is most maga szállítja Nyitra környékire Andrási Istvánt, kit Bottyán fog felváltani, — ő penig mégyen Bottyánt felváltani. Immár látom, nem újít Bottyán Dunántúl! Bezerédi szép actiót tett most ismét Styriában: két zászlót és 60 rabot hozott; arra nézve Sopronnak ment Pálfi Óvártúl; nem érte ugyan: de egy húzomban Sárvárnak az élést bévitte, s most Fehérvárnak is bé akarják vinni. Had penig több is van ott az elégnél. De már csak hadd vonakodjanak, míg szólhatok Fölségeddel, ott is, itt is; s nem is hiszem, újítson egyik is. Noha én igen nagy sárban s essőben indúltam: de már két napra fagyra kaptam, s most esik az hó nagyon, s csak elhiszem, tél lesz! Én penig télen-nyáron maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Midőn már Korpona felé gyüttem volna: veszem 24. költ levelét Okolocsáni Mihály Uramnak; ismét újúl az bilszkói hír, valami papok ismét bizgatják az kicsapásra. Én bizony nem hiszem, csak úgy próbáljon, — s más

hadaknak nincs híre; ebbűl szakaszszon oda? veszni küldje? én bizony nem hiszem! Mindazáltal renováltam dispositióimot, írtam mindennek, sőt Bertóti s Babócsai Uraiméknak megírtam: ha succursus kell, írjanak Ebeczki Istvánnak Tapolcsánra, — úgy van ott orderezve: 5 jó regimenttel mégyen requisitiójokra, és helyben marad a híával Bán felé Ocskai maga brigádájával, Andrási s Balogh István maga brigádájával Nyitra körűl. Mert Ebeczki úgy is helyben van ad succurrendum rendelve omnibus, de cum omnibus, szakadozása nélkűl brigádájának. Kit alázatossan tudtára akartam adni Fölségednek, s azt is, hogy semmiben sem immutáltam az szepesi dispositiókot.

(Eredeti, egy és egynegyedíven, negyedrétben, s. k.)

59.

Losonczon, 2. X-bris 1707.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Noha már útban létemrűl tegnapelütti alázatos írásommal udvarlottam Fölségednek: ideérkezvén mindazáltal, vettem szokott alázatossággal két rendbéli leveleit Fölségednek, mellyeknek egyikét Ocskai — igen csendes sietéssel jővén, — küldte utánnom, az másikot magam embere hozta; melybűl látom, az erdélyi német is összehúzta mérgét az Szamoson túl, kivel talám bővölhet az quártély, kit egészszen függőben hadtam, és csak interims-quartír formában vadnak az bagázsiák is, ad solam alimentationem designálva. De, ha abban valami rendet s proportiót kell keresnünk: szükséges lesz az effectivus statussát portióinknak tudni, kit, az mustráknak meg nem léte s talám nem is lehetősége miatt, illyen accludált formulában parancsoltam venni minden regimentnek tabelláját, *) kit minden quártélymester maga felhozzon Kassára. Azt Károli Uramnak is megküldtem; s azért hiszem, az Dunáninnen való hadaknak statussát kitanúlhatjuk, s egyszersmind az recrutta szükségének számát is. Hanem az praetoriana militiának nincs

*) Ma már nincs mellékelve.

ez, gondolom, hírivel, s nem is tudom kinek insinuálnom. *Bánnám, ha Disalör apám kriticálná felette,* akár, hogy másnak, akár, hogy neki irok felőle; méltóztatik tehát Fölséged az iránt úgy parancsolni, az mint tetszik.

Ebben, Kegyelmes Uram, az fizetésnek kérdése mondva van kihagyva; minthogy una voce az restantiák elvesztését s felejtését imprimáltam az hadaknak, — nem akartam okot adni az kérdéssel emlékezetire is annak, ki mit kérhetne? Ha az praetoriana militia restantiái kérdésben mennek, és az mint Fölséged méltóztatott emlékezni felőle, mind remundája s mind fizetése Apám gondja: legalább propter futurum computum de praeteritis, praesertim mundurae, és propter notitiam recruttarum szükségesnek gondolnám az tabelláknak egyenlőségét.

Méltóztatik Fölséged emlékezni Augustus igyekezetinek indúlatjárúl, kit lehetetlen szó nélkül hadnom; mert, ha csak álmodta volna is, mégsem tartanám még ideit még álma beszédjének, mikor vel in parte declinante fortuna Svecorum, vel in discessu tam longo eorum, hogy az relicta Respublica conjungálhatná magát vele; hát megűl mondanám lehetőségét: de így vagy csak Bajkának (sic) tartom, vagy mesterséges collusiónak tartom ad explorandam mentem Imperatoris, et augmentum causae belli, et ad abstrahendum Czarum ab alieno intentionis scopo, et ad turbandum electionis moetum. Kirűl noha jobb coramisálni, mint calamisálni: mindazáltal nem állhattam, hogy csak ennyit is ne írnék. Magamot Fölséged kegyelmes gratiájában alázatossan ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Szegény vén Mecinskihez hírírt küldtem, s maga gyütt mondani, hogy semmit sem tud; sokat beszél ugyan: de úgy látom, az szüretnek érzi végét, és kívánja még látni hóta elűtt Fölségedet, azért gyün ő is Kassára.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k., némi része titkos jegyekkel.)

1708.

(Első fele.)

1.

Eperjes, 12. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnap napestig munkálódván az fegyver és mundírposztó szerzésének rendelésében, semmi bizonyosra az fegyver iránt nem mehettünk; hanem mivel az posztóknak szerzését Hellenpach az rézírt felvállolta: hogy azért in omnem casum, de Montanis instituendae solutionis prospiciálhassunk: az cassalis pénzbűl adtam az bányavárosok contingensit in redemptionem cupri annyit, az mennyin eladhatná; és így, ha szintín az collectált pénz egyeledněk is polturával: már az réz bizonyos mundírung lehet, 50 mázsát számlálván hetenként per anticipationem crediti sui, esztendőre valót számlálok, minthogy 2000 mázsára valót kívánt maga is az bécsi kereskedő.

Ezt azért tanálom jobbnak, hogy az mi bor és réz itt lehet, fegyverre maradhasson inkább, minthogy azt Hellenpach nem szerezhette, és így csak 1000 vég posztót és ezer sing selyemposztót várok Keczer Uramtúl. Az többi, az mire az ezer hordó bor és 1000 mázsa réz mehet, együtt az bejövő fehérpénzzel, marad az fegyverre. Itten adok assignatiót az feljebbemlétett beszterczei réz árában Keczer Uramra 50,000 forintra, oly véggel, hogy az marhás vármegyékbűl vagy marhát az pénzben, vagy pénzen ott marhát vegyen, mellyet májusban administráljon Hellenpachnak, cum designatione praetÿ, hogy ő is hasznot mutathasson rajta. Ez czinczig-czanczig nélkűl esik már így meg. Hellenpachal madarat fogathatni, penighogy habet, quod agat.

Az Oeconomicum iránt Praeses Urammal (b. Klobusiczky) nem sokra mehettem, mert minapi conferentiában való determinatiók meg nem lévén sem nálom, sem nála, Aszalai

Uram connotálta, (talám csak magának) tartja in secreto. Emlékezvén az 2000 mázsa rézrűl, azt mondja: abbúl még az költséget suppetálni kelletvén, ezerre reámegy, az többi Senatus, posta micsuda, harminczaddal sem elég, mert az felső Administratio most már csak semmi. És így, hogy már megint ne mentegethesse magát, és ad extraordinarias expensas interveniálható költség, rabok s aprólékos (az ki nélkűl lehetetlen egy országnak lenni,) ne maradjon Fölséged éppen fundus nélkűl: az mostani hadi cassát semmire sem toldottam az Oeconomicumbúl, hanem egyedűl 1000 mázsa rezet, (az kinek az árát az munkájára menni mondja úgy is,) redimáltatom Keczer Urammal 25 tallérjával mázsáját: 25,000 forint, poltura-pénzűl az contributiókbúl fizeti le az perceptor, az többit naturálékkal exolválja az bányákra; és így esik, — az mint feljebb írám, Keczer Uramra bízott fegyvernek az árában 1000 mázsa réz, az 1000 hordó bor mellé. Marad tehát még az ezerkét-háromszáz mázsa réz, az só, az harminczad Praeses Uramnál, kinek is rend szerént csak egyik felekezeti is felérné deputált exolutióit. Azért is, ha Fölségednek úgy tetszenék, igen jó volna az sóvári sót inkább az Commissariatusságra az prófunt-sütésekhez és az praesidiumokra osztani in fixo; mert az kősót könnyebb pénzzé tenni, s talám ugyan azért fogy annyira, még az sütés mellett is. Ugyan csak az réz már, munkáján kívűl 30,000 tallért tehet, s ahhoz az harminczadok tehetnek szükségérűl az Oeconomicumnak. Accedál ehhez az is, hogy az Senatus s más fizetéseket in allegatum vevín Praeses Uram, nem marad az felső Administratióra több az magok fizetésénél in fixo, és így az mit ott prosperálhatok (közeljebb talám több üdűm lesz vizsgálására,) fordítom az hadi szükségre; de ez csak talám.

Az altereria szükségeirűl is kirendeltem az fundust, úgy, hogy Keczer Uram districtussábúl az városok quottájábúl csak két-két részt, hogy bizonyossabb lehessen; az többit az bányavárosok egy részibűl, oly véggel: az ottfönn való bányák (quottája) bumbák csináltatására való légyen. Hanem íme, micsuda tabellát újjobban, sub titulo domesticae vagy praesidiorum Altereriae assignált (La Motte,) alázatossan megküldtem Fölségednek; nem tud ebben informálni Stréter Uram. Én abban

sok inconvenientiákot látok: azért küldtem per expressum ezen Lamot Uram vagyis Altereria Secretariussát Deplumet, hogy Lőcsére hozza meg Fölséged parancsolatját. Hátára írtam az ő Kegyelme tabellájának consideratióimot; az mint fogja Fölséged parancsolni, úgy légyen, — de úgy ítélném, hogy az praesidiumokban való immobilis tiszteket distingválni kellenék az mobilisektűl, úgymint, Zaügborter, (Zeugwarter), ágyúöntőket és telepedett mesteremberek, kik continuo szükségesek, és azoknak in fixo lehetne fizetések, együtt az Vice-Generális inspectiója alatt való praesidiumokban való hasonló immobilis tisztekkel, úgymint: commendánsok, porkolábok, etc. És mivel látom, 3 Óberst-Laüdinant van az Altereriában: lehetne azokra *) inspectiója Bácsmegyeinek idefel, és Revírnek Újvár táján s túl. Az mi penig az pixidariusok, Handlangerek s holmi más mobilis tisztek, lennének az mezei Altereria corpussához számláltatva, et per formam commendatorum, mikor, hová, mennyi kívántatnék; mert minek Kassán 31 pixydarius mindenkor? Újvárban 15? holott onnan commandók mennek. És így várom Fölséged kegyelmes parancsolatját. Sréter Uramnak így hiában, ha nem tennék oly rendelést, hogy Bácsmegyei venné fel pro suis omnibus, és Revier pro suis, úgyis már assignatióját pro Revirianis mind kiadtam. Maradna tehát osztán még egyedűl Sréter Uram stóbja, mellyet is cum sua glossa accludálok.**) Megmondtam Deplumenek: cum ratificata tabella gyűjön.

Végre, Fölséges Uram, jelentem alázatossan Fölségednek, hogy én máig sem tudom: az praesidiumokban hol, micsuda fizetéssel vadnak az tisztek? és így nem is tudom, kinek honnan jár fizetések? Eddig senki sem kért: de most az quártély reámhozza. Mikor Aszalai Uram megküldené: tehát az Vice-Generális stóbjának utánnavetném mindazokot is.

Az udvari hadnak is fizetését deputáltam az rendelés szerént; hanem az palotás és az munkácsi praesidium iránt így ítélem, hogy az praesidiariusnak ad formam reliquorum az prófuntja s hússa magazinumbúl mégyen, s ahhoz fizetésében

---

*) T. i. a helyhez kötött alkalmazású tisztekre.

**) Sem ez, sem a tabella nincsen ma már csatolva.

1 forint, úgy, mint az palotásoknak az Udvari Commissarius által. Ezt egyébaránt kimutatja az mustra-listájok, — ki van arra az assignatió.

Hírt azólta sehonnan semmit sem hallottam. Ráday Uram eleiben írtam, hogy megyek. Esze Tamásnak 5 serege vice-kapitányával itt Sáros körül jár, maga az többivel Nagy-Mihály táján, de kevésnek hallom. Ezennel indúlok Lőcsére; várom ezekre parancsolatját Fölségednek. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Az 33 pénzt az cassa contingensében már belécsúsztattuk.

Fölséges Uram! Alázatossan követem Fölségedet, hogy praesummálom ezen két pariáit Fölséged parancsolatinak accludálnom, *) csak azért, hogy az expeditiók fogyatkozásit láthassa Fölséged, kivel erednek az keresetlen mentségei az Oeconomicum fogyatkozásinak. 1-mo, Praeses Uramnak csak értésére adatik, hogy az hadakra rendeltetett az túlsó fiscalitás, et quidem ad assignationem Commissariatus; láttatik ezzel naturaliter cessálni az Praeses authoritása, és subjaceálni az Commissariatusságnak, — holott Praeses Uram által illett volna parancsoltatni az túlsó Administratiónak. 2-do. Ha az Commissarius assignatiója stál csak: tehát confundálja az cassát és fizetést, Horvát Uram parancsol Zsigmondnak, **) szabja Zsigmond, rója Horvát. Nulla per nulla, gett auf.

Általam penig Fölséged azt parancsolta: az Oeconomicumnak proventussa az túlsó Cassa Bellicában erga quietantiam menjen, és úgy fordíttassék az exolutiókra, nem az commissarialis alimentatióra csak. Gondolom, nem is illik Fölségednek directe parancsolni külömben, hanem per ordinem Praesidis; külömben fognak independentiát magyarázni túl.

Ha Fölségednek úgy tetszenék, jó volna Radvánszkit talám általküldeni pro authoritate, Spátaival vagy kivel. Az instructióját projectálnák túl, — quid fieri posset cum

---

*) Ma már hiányzanak.

**) Azaz: m a g a m a g á n a k. (Szent-Györgyi Horváth Zsigmond.)

Vice-Praesidio, és úgy mehetne ad rem certam; — már én ugyan illyenformán parancsoltam, az mint írám, hogy Fölséged parancsolja.

P. S. Éppen hogy expediálni akarám ezen alázatos levemet: érkezik Jósa, két rendbéli Fölséged parancsolatjával. Sréger Zsigmond itt nincs maga, Baraszlóban s onnan talám Bécsben — úgy mondja Keczer Uram — adott neki passust régen, hogy ne féljen megtérni. Megmondtam Keczer Uramnak: tegyen iránta vígyázó dispositiót. Marait visszaviszi Jósa Uram.

Színairúl, Fölséges Uram, igazán írhatom, részegeskedését nem ösmértem; máskínt is, elég szorgalmatos, az pallérkodása tudom, meglesz; dexteritása nem ér tovább az eszinél, s eszet mérhet nemcsak Móriczczal, de Eszével is; hanem regimenthez hogy parasztos: azért in suo genere nem mondhatom nem jónak; mindazáltal bánnám, szígyent vallanék véle, mint már másokkal; de úgy hiszem, nem lenne roszabb igen Móricznál.

Rádaiék levelét is veszem ismég; magok is írtak nekem, de csak azt, hogy ezt felszakaszszam.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, sajátkezűleg írva.)

2.

Lőcse, 16. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan követem Fölségedet, hogy ennyire is hallasztottam alázatos tudúsításomot; de magam is cum impatientia vártam volna, minthogy még szombaton, gondoltam, fognak végezni Lubomirszkivel, mert pinteken, béérkezésemkor tanáltam itt levelét Rádai Uraiméknak, kiben kérdést tesznek Bertóthi Uramtúl: ha kívánságára Lubomirskinak magok menjenek-é hozzája? Azúlta csak ma érkezett ezen levelek, kire nézve még semmit sem tudván, semmi rendelést sem tehettem az hadak indúlásárúl; máskínt is, még Esze Tamásnak vagy 200 hajdúja gyütt bé Esze János Bátyám-Urammal, de

még Brigidor (sic; Brigadier) Öcsém-Uramnak hírit sem hallja. Ordódi Uram készszen tartja az commendírozottakot. Semmi ollyas hír Sileziábúl nem hallatik, hanem az lengyel levele tartja, az ziweczi pottstarostáé, hogy Sileziában érkezett volna több had quártélyban.

Az mi hadainkrúl éppen semmit sem tudok. Bánkánál való általjövetelét írta Andrási, az mint Fölséged olvasta, — azon nem lehet épétenem, mert portáskodhatott valami Morvánkára. Hanem 12. datálja levelét Bajcsi, kiben írja: újjabb orderére Ocskainak lemégyen; okát azért nem tudhatom, hogy elgondolom, Korponára várnak, — azért sem örömöst késem. Babócsai Uramtúl az mint informáltatom, csak két svadront sem vihetek talám fel az regimentbűl, rongyossága miatt; munkában van ugyan már mundírjok. Orosz Pál tisztei ellen most van az examen; de Rétei György és Szalai hadai mind sincs 50 lovas, — elküldtem Tótt Mártont ismét az Hernát mellékére kemény parancsolattal, mert mindinkább hazaszöktek az ezerek alúl az hadak onnanfeljűl, az mint hallom. Nem is bízom egyébhez, hanemha az fizetésnek híre hozza rakásra őket, mert meg az quártélyok is ürössek, mind farsangolni oszlott.

Vettem más parancsolatját Fölségednek, Ballingh leánya felől, de az már bément Siléziában; mondja Bertóti Uram: meghányatta mindenit: de semmi ártalmast nem tanált; azt mondja, díb-dáb fehérruhájánál egyebe nem volt az ládában. Errűl én, Fölséges Uram, ugyan semmit sem hallottam soha: de, igazán írhatom, Kegyelmes Uram, oly gyanóságban nem lehetek Ballingh iránt, mert igen sedulus és promotióra igyekező tiszt; valósággal írhatom, jó tiszt, és jól igyekező, s nem is reméllheti Sileziában, se másutt promotióját, mint itt. Hanem, inkább hiszem, meg akarván menekedni az leánzótúl, er hatt sie abfertiget; megrakta, hihető, reménséggel tölt ládáját holmi díb-dábbal, s elbocsátá um ain Hausz waitter. Mindgyárst megvész azon regement, ha ő nem élteti: mert beteges Oberst-Leudinandja már is búcsúzik, s más sem sok van jó tiszt most még az hadak közt.

Balogh Gergelynek, Kegyelmes Uram, Balogh István hadnagyának, volt általam instantiája más jószág iránt, de az

involválva lévén, nem resolválhatta Fölséged; hihető, ezért mutat másra. Nedeczki Pál, Sándornak bátyja. Bornemiszát nem tudom, sem jószágokat: de Balogh Gergely kevéssel is contentáltathatik, talám többen is beérnék azzal, ha informatióra menne, s én is érthetnék valamit benne. Jobban gondolkodom Oberster Túróczin: mindene elveszett, s még soha semmi gratialist sem kért, csak most könyörög, s nem tudok mit nevezni Fölséged elűtt nyavolyásnak.

Sréter Uramot azért tartóztattam, már vévén tegnap az altereria iránt parancsolatját Fölségednek, hogy egész véget vessek dolgában, kirűl alázatossan fogom Fölségedet tudúsítanom. Magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

3.

Lőcse, 18. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma délután megérkezvén Rádai Uraimék Lyublyórúl, maga ment relatiót tenni Fölségednek, annyival is inkább, minthogy — mondják — resolválta Lubomirszki: nem veszi, csak az ő Kegyelmek neve alatt az assecuratiót. Hogy penig magam iránt emlékeztettem, nevezetessen az mostani neki írott levélben, ítéltem illendőnek lenni, azért, hogy Rádai Uraimék azzal váltak el tőle: nem hiszik, Fölséged contentus légyen véle, és így intra metum maradván dolga, declarálta elmenetelit úgy, az mint fogja Fölségednek referálni Rádai Uram. És így jobbnak ítéltem valami véggel távozni neki, mintsem bosszútelve. Hogy consuláltassék penig Fölséged méltóságának, et constet ratio recessus a desiderio: az én interpositiómot kívántam inkább Fölséged eleiben küldeni, neki való írás szerént. Én ugyan inkább akartam volna: mentek volna viszsza innen ezen válaszszal, s én is írtam volna neki, — talám

kicsalhattuk volna tőle előre az assecuratiót; de Rádai Uramot az kis magnes elhúzá Kassára most is, mint minap, és így elhiszem, maga fogja ismég magát fárosztani az assecuratióval; mert szükségesnek látom, belététessék azon Szinyawszkira való relegatió, különben pro finitis fogja tartani avagy csak az papok kérdését is; legalább szabadon ne bocsáttassa.

Már én is holnap itt elvégzem munkámot, és el kell az hadakot indítanom, mert most veszek 9. datált leveleket, kiben az hadak oszlását írják felicissime; semmi sincs más hír, mint Generál Hartleben veszett el, és derék rácz tisztek. Majd lárma lesz, mert bagázsiája ment Sopronhoz az németnek, hihető, azon felváltás.

Az Babócsai és Gyürkit (ezredeket) még itt kell hadnom, mert mezítelenek, csak 200 megy fel az kettőbűl, ha elkészűl munkában való ruhájok. Ordódinak megírtam: elindítsa az hadat Fölséged parancsolatjára.

Bolond német hírekben olvasom: az malecontentusok deputátussival alkuszik Cardinalis Sax Zaisz, — hihető, szombati purger, Monsieur Stadtrichter von Bézingh, Land-notarius von Modern, und die Herrn Herrn Capitulares, sambt der gleriszaj! Kitanúlom, ha felmegyek. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

4.

Lőcse, 20. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Noha Rádai Uram elmenetele után reménlettem vala, magam is ma megindúlhassak: de, úgy látom, akaratom ellen is csak szombatra marasztja dolgaim vezető fátumom az indúlatomot; azért már holnap Isten kegyelméből megindúlok, itten már elvégezvén dispositióimot.

Mikházi és Orosz Pál hadait kiigazítani küldtem Babócsai Uramot; nem hiszem, tegyen az kettő is egyet. Szalainak vagy 200 katonája velem gyün. Babócsai s Gyürkiébül nem gyühet semmi, ruhátlansága miátt; hanem már egészszen elrendeltem ruháját és recruttáját. Nagy segedelme lesz az cassának az zsoldosok restantiájábúl való száz forint; mert Szepessel számot vetve, colimálom, azoknak az zsoldosoknak restantiáit ha felszedik mindenütt: kitelik az recrutázásra való pénz alkalmasint, — csak meg ne sokalják némely negligens zsoldosadó vármegyék, Sáros, Gömör a capite libri; azért is prae primis azon kezdem az assignatiókot, mely az computust fogja erültetni.

Ezen két regimentbül marad Babócsai Urammal postírungban 800 lovas, Kézsmárkban 200 gyalog Andrásibúl, az Oberst-Laüdinandt Naümannal; jó ember igen, de sebe miátt az keze rotvad, búcsúzik is, s kenyeret is kér szolgálatjáért. Minthogy Andrási Pál is gyarlón lát regimentihez, — most az recruttával van dolog, — azért rendeltem nyavolyás Du Prét aggregatus Oberst-Laüdinandtnak Andrási Pálhoz, úgy, hogy maradjon Kassán azon batalion mellett, és az Oberst-Wochtmaster Ballingh az recruttákban fárodjon; különben, Kegyelmes Uram, talpra nem áll azon regiment. Ha penig Ballingh nagyobb suspicióra való okot is tanált adni: tehát Bertóti Uram mind ollyan betegen is csak hajtsa Naümant az quártélyban, recruttázni az portásit Sáros vármegyének.

Bagosit is expediáltam. Újvárosi cum gaudio ment inkább Bagosihoz vicének, mintsem máshová. Esze Tamásnak még sincs híre; hanem hadtam ordert: gyüjön utánnom, az maródiát hagyja az quártélyban; de Esze János azt mondja: úgy is elmaradt, az ki beteg volt, nem kell nekik quarter, inkább mennek az forintocska után. Bár több is volna, mert

Tegnap veszem Andrási (István) expressussa által levelét. Ocskai, Rétei s a többi egyeránt írják: szalma sincs, az nedves üdüben veszni kezdett az katona lova az rosz szalmátúl, azért szökik az katonaság; még itt is irtózik az szalma híritül. Igen félek, hátrább ne kellessék az liniát vonnom; és így az gyaloggal lehetnénk jól ott, alkalmatos helyeken. Erre nézve, Fölséges Uram, ha szabad volna lehozni az Andrási ba-

talionját, az ki Kassán van s volt az nyáron, igen jó volna; de a helyett hanemha Fervil és Bonefusbúl változva járnának bé Kassára, Fölséged istrázsájának és holminek véghezvitelére. — még hasznokra volna azon regimenteknek, mert még három holnapi quártélybúl ha csak harmada egy-egy holnapig laknék is bent: tehát vacansa maradna kinek-kinek 3 frt, regimentcassa segéthetné magát azzal is.

Csak az gyalog szerzésén búsúlok is én legtöbbet; de már fegyverrel bíztatnak valamelylyel, csakhogy Károli abáját igen elrekesztette az víz, vagy micsuda; bár csak hírit hallanám, — talám Fölségednek mostani odaközelétísivel érthetek valamit felőle.

Antal Úrnak hosszú levelét vettem; már az regimentek reductióját rendben vette, és Kis Gergelynek is regimentet csinált. Mind összehivatta az tiszteket; az már jó, de, hogy már is ex spatijs imaginarijs minden roszat praevideálva, igen irtózik túl, — nem jó oly hamar; úgy látom, könnyű lesz viszszacsalni, — csak hadd farsangoljon még túl egy kevéssé; még hadat csalok én ővéle által!

Forgácsnak levelét alázatossan accludálom; *) írtam neki válaszúl pro consolatione, hogy szánom, elhigyje, de nincs nehezebb, mint valakivel elhitetni, hogy oly békességes tűrésű életre adhassa magát. Szolgái iránt Fölségednek alázatossan instáltam, etc.

Lubomirszki adott váloszt: hétfőre Késmárkra küldi embereit pro finali.

Okolocsáni Mihály Uram megadá Fölséged parancsolatját; mindgyárst kezéhez is adtam ő Kegyelmének a Nemes Vármegyékre szólló leveleket, mert annál jobb modalitást nem tudom, ki tanálhatna; ollyan particularis beneficiumi vadnak némely vármegyéknek, az kikkel segíthetik magokot, s dícában nem mehet, quia non est genericum.

Micsuda expeditiókot készétettem azonban, alázatossan accludálom Fölségednek; **) könnyű, Fölséges Uram, ha még valami kimaradt, hozzá tenni, vagy corrigálni. Generális per-

*) Ma már nincs meg.

**) Már nincsenek mellékelve.

ceptor most, látom, nem lehet, hanem így ketten, (mert hasonló kell amott is), hadd törtessék elsőben az jeget, mert magamnak kell úgy is az kártyában néznem. Az tabellákot is nagyobb munkával kèllett renováltatnom, propter rationem computus, exactionem 9-bris et X-bris, et accrescentiam 150,000 tallerorum. Nincs is más semmi kérdés, hanem az városoknak van injuriájok az prothocolatio szerént; mert az két garas az quártélyért csak hat hóra iratott, — azonban 12-tőre értettük is, vetettük is fel. 50,000 frtnál többre menne; azért csak az 3 frtos dícában hadtam őköt, az hogy 12 hóra számlálván, ha látjuk: sok polturát adnak, — csak fizessék, mért nem veszik az polturát; ha fehérpénzt adnak sokat: elengedhetni osztán benne egy marokkal kinek-kinek; de még semmit sem adtak, azt mondtam: nincs mibűl engedni! — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Az míg tanácskozának Antalnál: addig az soproni német 1 katonáját, 50 lovát s az rézdobjait elvitte az quártéllyábúl, már Bécsben is vitték. Balogh Ádámot per fortia solennissime brigadírosnak kéri; talám mégis jobb lesz még egy kicsinné suspendálni, és valamely jó actussát várni, hogy inkább annak, s nemcsak az solennissima recommendatiónak tulajdonítsa ő is, s más is. *)

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

5.

Battizfalva, 22. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnap Lőcsérűl indúlásomkor vettem alázatossan Fölséged levelét, Golowkín és Nedeczki írásával. Úgy látom, azon böcsűlletes musqua udvar maga sem tudja, hányadán van?

---

*) Úgy lőn, Balogh Ádámnak nemsokára bekövetkezett kölesdi fényes győzelme ily »jó actus« volt, s megtermé számára formaszerűleg is, az általa csakugyan rég megérdemlett dandárnoki rangot.

Semmi notabilist nem tanúlhatok Nedeczki Uram írásibúl, hanem azt látom: minthogy ott van, megtudja, mint járnak? Én elhiszem, az svécus békességnek nagy akadályja, hogy inter Polonicam phantasiam et Moscovitam durniam nincs jó temperativum medium; azok egyenlő gondolkodással néznek egymásra, mint az bátortalan, szeméremtűl megrekesztetett kérőnek nyelve: bizony, én is régen, — én is régen, — de nem hittem, mert azt tudtam, hogy Kegyelmed hamis!

Igen erősíti ezen elmélkedésemet *Momezan* írásának némely czikkelyje, és Nedeczki Uramnak ezen subtrahált notája. Mindeneknek segedelmét s világosítását várhatnók Vetési *) által, s ugyan csak azon ratio is ellent vethetne az novogrodi netalám leendő *electiónak.*

Golowkín levelét azért küldtem Fölségednek, hogy nem örömest írnék ellenkezőt az török dolgában Fölséged írásával, — azért várok Fölséged parancsolatjátúl. Ha Fölséged most tészen váloszt, könnyű Nedeczkinek megírnya: messzebb vagyok; hozzám jővén netalám azon muskva követ, Huissen nevő, fínom okom lesz ezen levélbűl mind szóllanom, s mind ennek váloszolnom. Azért alázatossan ezen levelet, Fölséged parancsolatjával: mit írjak? visszavárom.

Már Bagosi megindúlt. Fölségednek indúlásához kívánok szerencsét, s igen bánom, hogy Enyiczke Fölségednek oly pusztán udvarlott!

Az árvai papra lesz gondom; most is mégyen egy korhely franczia pap Dis Allőrs Uramhoz káplánnak, az poznániai Palatinissátúl; tegnap részegen reám ille venit, ut Salvator et auxilium nostrum, si ibit ad Principem, dicat ad aurem; vizsgálom, s hát ollyan gaz pap, az ki zsibvásárra hordja Krakóban az misít. Akai *) majd imádta, s illyen színnel ment quártélyozva előbb-odább. Feladám neki az mester-asztalt, s elküldöm Kassára Dis Allőrs Uramnak ajándékon. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k., pár szava czifrákban.)

*) Követ a franczia udvarnál.

**) Árvai kapitány.

6.

Rosenberg mellett, Szokalczon, 23. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Tegnap s ma útamban éppen öt levelét veszem Ocskainak, úgy másoknak is, mellyekbűl látom bizonyosnak, hogy az német túl a Vágon igen megritkúlt; nemcsak Újhelybűl ment el Stainwill maga és az minsteris regimenttel, és ott csak Viard maradt 400 lovassal és talám 1000 gyaloggal: de még Nagy-Szombat környékérűl is igen elment, s penig mind bagázsiástúl hullogtak, azelűtt is két regiment elmenetelének vala hírc; nemcsak az lovasnak, de az gyalognak felét ha írják lenni Szombat körűl annak, az ki vólt. Ezek penig mind Morvában mentek. Újhelybűl is két passuson mentek Morvában bé. És most valami ökörvevők gyüttek Újvárban Pozsonbúl, azok is mondják: tanáltak Pozsonbúl jövet hatszázig való lovas németet bagázsiástúl mennyi Pozson felé. Szluha azt írja: úgy colimálja, Silézián által Stainwillel az ujheli és Szombat tájárúl Morvában takarodott németség, Lubomirszkihez igyekezik; nem tudom, ha azon Pozsonbúl jütt emberek szavábúl, vagy csak maga gondolatjábúl colimálja-í? Mert, ha már Lubomirszkival való végezés s annálinkább Szinyavszki Uram mellette való feleleti nem ellenzené gondolkodásimot: magam is azt hinném; de, ámbár csalárdságnak ítélnénk is Lubomirszki dolgát, kinek Szinyawszkit is megcsalni nem csuda, segétvén ahhoz az czártúl gyütt jelentés is hitelünket csalárdságárúl, — nagy vélekedést csinál mindazáltal elűttem az most pro 29. Februarÿ már publicált ország gyűlése Pozsonban, az hol az császárnak is jelenlétit hírrelik. Azért, csak elhiszem, vagy nyúgodni, fiadzani s ruházodni ment az német innen Morvában, hogy akkorra jelen lehessen cum magna fama, — vagy semmi sem lesz az gyűlésbűl.

Hírrelik ugyan mondta-mondtábúl azt is, hogy Imperiumban most az postírungot megzavarták volna az francziák, s Lincz tájárúl félnének; nem is lehetetlen megriasztani Gronszfeldet: de ez illyennel hiában nem csecsegtetem (sic)

magamot, mert ellenben ollyat is ír egy azt mondják emberem, hogy Stainwill Erdélyben mégyen, Rabutin ki fog gyünni, Pálfi az Vágon túl commandérozni, Starnbergh Olaszországban; ki tudja, mi szándékjok lehet! Azért alázatossan akartam Fölségednek ezen németek bémenetelét Morvában adnom értésére; míg bizonyossabbat érthetünk felőle, meghadtam: csak elmaradjanak Babócsai s Gyürki commendérozottjai. Ha hirtelen akar: sok nem gyühet, arra lészen 1. Babócsai, 2. Gyürki, 3. Ordódi, 4. Bonefus, Verfil, (Fierville) 5. Andrási az kassai quarnisonbúl, — ezek mind hamar érhetik egymást, sőt még Zai is közel lesz.

Bertóti Ferencz Uramnak is megírtam: minden továbbvaló lármáskodás nélkül vígyázásban légyen, és Ribinszkinek *) küldjen valamely bort, vesse meg útját barátságának sub praetextu communicationis passuum; és keresné módját: mikínt tanúlhatná ki, ha nincs-í valamely prófunt s provisió-készítés az útján? s mi sentimentumban légyen hadastúl? Az saxónak is van híre, hogy még az dánus is 2000 embert adott volna neki. Ki higyje, adjon is, vegyen is hadat?!

Én is leküldtem adjutantot az hadak közé instructióval ad revidendum et investigandum singula, és mindgyárst tudúsíthatom világossabban Fölségedet. Megírtam s módját mutattam: Ebeczki maga menjen által válogatott lovassával mind az három brigádának egy étszaka fel Pozson felé, reggel bocsássa szélt mint az hangyát az apró-portát, Ocskai várja az gyaloggal az passuson, Andrási csináljon lármát az postírungok körül, — talám megbomlik az pozsonyi gyűléskedések, mint az szombati, mert esze veszhet; úgy is, köszönjék az kalendáriumnak, hogy megtoldotta az esztendőt az idín egy nappal: mert napjok sem lett volna az gyűléshez! Kell penig ismét több 2000 napnál, ha ollyanra akarnak kapni. Igazán, a vén asszony: péntek, s pozsonyi gyűlés: kántor, penig bissextilis kántor.

Okolocsáni Mihály Uramnak is megmondottam: mindgyárst béküldjen ő Kegyelme is nyelvet fogni: ha nem vonyódik-é most Silézia felé azon német?

---

*) Lengyel tábornok.

Szirmai Uram nékem és az feleségének írott levelcit alázatossan accludálom Fölségednek; *) az feleségét az mint tudni kívánja, inkább hiszem: borocska s más holmi kellene neki, — azért nem akartam penig megküldeni az Asszonnak, hogy mindgyárst búsítani fogja Fölségedet passusért, hogy küldhessen az mit kér. Váloszt is akkor adok, az mikor Fölséged parancsolatját vehetem iránta: ha engedi-é Fölséged, vagy sem? Az való, hogy ha az emberének szabad volna kigyünnyi: tanúlhatnánk valami hírt; de talám az gyűlésrűl ő is sok haszontalanságot praedicállana most, az ollyat szeretőknek.

Ha az musqua követ ki tanálna gyünni az Golowkín levele mellett (kit alázatossan visszavárok Fölségedtűl,) bizonyossat tanúlhatnánk tőle, s útat mutatna talám valamely claveses correspondentiára az ott maradó követtel, sub titulo, mintha muskvátúl jött levelek volnának; Komáromnak csinálnám póstáját.

Írja Szluha azt is, hogy az hintókot kiadni nem akarják, hanem asszúszőllő-tokajit kívánnak igen, — talám azzal kicsalhatná; meg is írtam: csak próbálja, felhozatom.

Már nékem is van vőm is; **) kicsalom Győrrűl, jó lesz quardi damesnek Fiam-Uram!

Könyörög az német levél által Nyitra vármegyének: küldjenek innen is Max (Stahrenberg) Uramnak provisiót az Vágon; azt írja: úgy szokás francziánál is, egymásnak hódolnak. Nem szokás nálunk! mert nem engedték Morvának, Austriának; az más télen mi ott fogunk quártélyozni, ha akkor nekünk adnak ennyi: mi is adunk, ha másszor idegyünnek, — de most semmi sem lesz belőle! Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s k.)

---

*) A Bercsényinek szólót l. mindjárt alább; a nejének szóló, természetesen, nincs itt.

**) Gr. Zichy Péter a költő, a ki Bercsényinek első nejétől Homonnai Gr. Drugeth Krisztinától született leányát, gr. Bercsényi Zsuzsánnát ekkor tájban vevé nőül.

7.

(B. Szirmay István, gr. Bercsényinek.)

Méltóságos Fő-Generális Uramnak, Nagyságodnak alázatossan szolgálok,

Kívánván, Isten ez új esztendőnek minden részeit tegye boldoggá és szerencséssé! Martiustól fogvást egy bötű írását sem láthatván beteges feleségemnek, magam is az elmúlt esztendőt többire mind ágyban töltöttem, annyira elhatalmazván rajtam az átkozott nyavalya: ha csak félnapot ülve töltöm is el, azután napok kívántatnak continuo sebes lábaim dagadássinak meglohadására. Alázatossan instálok Nagyságodnak: méltóztassék egy passust küldeni akár Horváth György, avagy Huber Sámuel nevű embereimnek, küldhessem feleségemhez, udvarolván előbb Nagyságodnak, hogy az Méltóságos Fejedelem és Nagyságod gratiájából, küldhessen nyavalyás feleségem bor és egyébféle provisiót; talám ebbéli gratiáját még valaha megszolgálhatom Nagyságodnak!

Az Méltóságos Fejedelem, nem kétlem, értette Gróf Rákóczy Erzsébet (gr. Erdődy Györgyné) Asszonyom halálát; úgy Nagyságod is Gróf Zichy Péter Uram házasságát, ki valóban érte volt, hogy Cardinális Uram ő Eminentiája copulálta volna Gróf Berchényi Zsuzsánna Asszonynyal: de nem akarta, már Győrré vitte.

Várom Lichtenstein herczeg hátramaradt kanczáinak restitutióját, ki már az restans ezer forint végett (mellyet én Nagyságod commissióira erogáltam) admoneáltatott, eddig kölcsön fölvévén, meg is adtam volna, ha Nagyságod nem affidált volna, hogy meghajtatja.

Iterato instálok alázatossan: ha magam szerencsétlen voltam tavaly az obtineálandó passushoz, — most ne denegáltassék emberemnek; úgy az volanter feleségemnek írt levelemre adandó válaszát is megküldenie méltóztassék Nagyságodnak

god. Ajánlom alázatossan ezzel Nagyságod gratiájában magamat, maradván

Nagyságodnak

Datum Posonij, 10. Januarij 1708.

régi alázatos szolgája
Szirmay István m. k.

(Eredeti, egész íven, in folio, csak az aláírás s. k.)

8.

Besztercze, 27. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ez étszaka veszem 23. költ parancsolatját Fölségednek Győri Péter Laüdnant megfogatása iránt; szintén itten tanált lenni, mindgyárst megarestáltattam, Sréter Uram kezéhez adtam, hogy ő Kegyelme küldje Kassára; megírtam Radics Uramnak: ott légyen árestomban, Fölséged továbbvaló parancsolatjáig.

Alig tudok másznom az rosz útakban; ugyan holnap Korponán leszek, s tudósíthatni fogom bővebben Fölségedet, mert nem látok semmi bizonyossat Ocskai relatióiban is, mivel azon staffetaliter küldött leveleim után ismét Ilaván volt az német, ki másfél ezernek, ki háromnak írja; vagy Morvában nem ment vala az német, vagy kevesebb volt. Confirmáltatik, látom, az híre az pozsoni gyűlésnek is, és az császár jelenlétinek is.

Vettem Fölséged acclusájában az nekem szólló leveleket, melybűl látom Ebeczki brigádájának kicsin voltát; nem tudom, mit kell tenni az szökésben merűlt katonasággal; az fizetés is mint fogja őköt édesétheti? nem tudom, mert csak poltúrával akar felfordúlni az cassa, de az is hírűl, csak mert még nem is szedik az vármegyék. Megválik, micsuda fortélyokkal prosperálhatok! Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

9.

Dobrowinya, 28. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ma reggeli gázolásim közt veszem alázatossan 23. Kassárúl költ parancsolatját Fölségednek; s jóllehet utulsó alázatos írásom szerént már Korponárúl akarék ma datálnom: de az rettenetes csúna üdűben s útakban, mellyeknél húzamost soha rosszabbat sem jártam, nem értheték tovább ma ennél, s csak elhiszem, ha ott is ollyan üdű jár, — lészen alkalmatlansága Fölségednek is utozásában. Vagy akarja, vagy sem, nyúgodni kell most az fegyvernek, ha ázni nem akar; mert három nap szörnyű hó az sárra, s már harmad napja mióta esső esik az nyakában.

Hogy azért punctatim kezdjem most nyúgtomban alázatos váloszomot: elsőben is az zsoldosokon kezdem, és alázatossan emlékeztetem Fölségedet, hogy az zsoldosok restantiája nem vármegyék contingensit illeti már, nem is mehet az dica vagy más adjustatióra, hanem egyedűl privatusok restantiája az, azoké tudniillik, az kik nem praestálták az zsoldosokot juxta limitationem pro tunc factam Comitatuum, és így pro poena tartozik per flor. 100 kiki zsoldossáért. Ha ebben az proportiót kezdenék az dícákban keresni: keresni kellene az első limitatióban, kibűl mennyi absurdum következhetnék! Inkább sokan keveslik, az kik megadták, hogy költségekhez képpest csak semmi az száz forint. Alázatossan kérem Fölségedet, csak az statutum mellett maradjunk az iránt.

Ballingh akarom, hogy regimentéhez láthat, mert nem favoritám: de bizony most ő az Óberster setko, mert az Óberst-Laüdinandt Naüman csak nyomorog sebeiben. Most, minthogy megengedte Fölséged, írok magának Andrási Pál Uramnak is: lásson regimentihez, és az bataliont indítsa s hozza le magával. Mert látom, ugyan csak gyaloggal kellenék az postírungot tartanunk, mert most is oszlik, nemhogy gyűlne az szalmára az lovas.

Minthogy az török aba későbben gyün: annál jobban kí-

vánom szaporíttatni az posztót; mert csak az recrutta fő az fejemben, — pénz, posztó, s ösmerős tiszt kell ahhoz.

Az cassának s perceptornak írott instructiót expeditiómban (mellyet Fölséged említeni írásában méltóztatik, hogy tetszik) megtanálhatta volna Keczer Sándor Uram superflua kérdésének feleletit az perceptor iránt, mert már azt ő Kegyelme nékem Eperjestt proponálta; és meg is mondottam s értettem is ő Kegyelmével, jelenlétiben Praeses és Kecskeméti Uraiméknak, hogy az collectatiónak és executiónak mivolta ő Kegyelmét illeti; de valamennyi fárodsággal ő Kegyelme maga perceptorának parancsolná felolvasni: annyi fárodsággal felolvassa Kecskeméti, és így ő Kegyelme csak az béhozását sürgesse, — nem kell több perceptor! Akkor kérdi ő Kegyelme: hát ad-é az assignatióimra, a hová parancsolom, Kecskeméti Uram? Arra feleltem ő Kegyelmének: nem ad, s nem is disponálhat azzal Kegyelmed; hanem kiadja azt, az mit committálok, íme, per positiones most, s úgy azután is. Mert — úgymond, — nékem vannak sok költségeim, hol egy, hol más commissióim, azokra ki ad? Az ki committál Kegyelmednek, mondok, meg is parancsolja akkor, ha kérdi Kegyelmed: mibűl költsön? Sok difficultási solválása után úgy kívánta: tétessem írásban mindazokot, s azokbúl eruáltam azon expeditiót. Meg is mutattam nemcsak haszontalanságát: de confusióját is az dolognak, ha más percipiálna, s más ineálná az computusokot, s harmadik az assignatiókot. Haugyan parancsolja Fölséged, meglehet, de minden expeditióinak változásával; mert ez szerént, ha marad, egyéb egyik nem lesz, hanem pénzolvasó; az mit ma egyik házban olvasnak: holnap viszik máshová olvasni. Csak szégyenli Keczer Uram, hogy ő Kegyelme rendelt vala magának — hihető — perceptort, már szegénlegén ne maradjon semmi nélkűl; szégyen is volna az, Uram, Kegyelmednek! hát mindenért más után kell járni Kegyelmednek, Fő-Commissarius lévén?! De hiszem, hadd lenne bár perceptora elég, — csak pénzi lenne elég! De bizony, azt hiszem, per assignationem megy el annak java, nem per manus numeratorum.

Sáros vármegyének difficultása, nem tudom, mint lehet az nemessek dícája iránt? mert in individuo lévén az várme-

gyének és vármegyéknek augmentuma: azon augmentum juxta proportionem arithmeticam oszlott mind az nemesség s mind az szegénségre mindenütt. Mert hiszem, nemcsak a parasztok iránt volt az conscriptio kétsége, hanem in individuo, s úgy is determináltatott s úgy is oszlott. Már számát nem tudom: de megküldöm az munkát Fölségednek Korponárúl; s magok is mért nem kérdik írás által tőlem, ha nem értik?

Mikor Keczer Uram azt mondta: az kassai épület fundusát ki nem adtam: nem merte volna mondani: ki nem rendeltem; mert maga approbatiójával rendeltem Eperjestt az Abaúj vármegyei nemesek dícájábúl 12,000 forintot; talám az expeditiójával késett el Pongrácz? De hiszem, az meg lesz addig, míg kiszedi az pénzt; sőt azt is mondtam: ha másonnan akarja jobban, — nekem mindegy!

Az jászok iránt Fölségednek is úgy tetszett, hogy inkább az postírung közé számláltassanak, és így nem lehetnek az quártély-listában; adják csak meg az dícát, — kifizetem az postírungot zsoldosinak! Az tavali mundír restantiája még túl Abrukbányán; hiszem, senkinek sem assignáltam még. Lám, azt mondja Vay Uram, készek megadni az árát; hozathat posztót Keczer Uram, — azt mondja — eleget, akár az ő Kegyelme perceptorának fizessenek, akár másnak. Egyébaránt, ha marhával bíztatnának: kelletinél több posztót hozatnánk nekik is. Én igazán írom Fölségednek, ex professo nem esett kimaradások; megvizsgálom, hol múlt, s min múlt?

Újságban írhatom Fölségednek, hogy Balogh István de dato 23. írja: már Pálfi volna az commando, Staremberg Imperiumban, és Eugenius Pozsomban mégyen, az császár képe lesz az gyűlésen. 2-do, mások írják, »azt mondják« uram nevével, két derék Urat küldenek ki közinkben, úgy, hogy mi is kettőt küldjünk oda tractára; — hadd múlassák magokot! Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., már rendkívül elfakúlt írás.)

10.

Korpona, 31. Januarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az kegyetlen, alkalmatlan útakban ideérkezvén, gondoltam: már itten rakáson tanálok minden rendőeket, és szaporán láthatok az dolgokhoz; de még itt is mintha úton volnék. Csak távúlrúl nézték, elhiszem, hol járásomat: mert nemhogy az computusokra s díca-pénzzel gyüttek volna az Nemes Vármegyék, — de még az Tábla deputatussiban is igen kevesen vadnak. Vadnak ugyan már talám itten vagy tízen az körűl való vármegyékbűl: de még az fölföldrűl Andrási Mátyáson kívűl senki sincs.

Azért, jóllehet már Beniczki László és Gerhart Uraimék itten vadnak ad erigendam Tabulam: de még várakozniok kelletik az többire. Máskínt, látom, qualificatus emberek gyüttek, principaliter Luby Uram, — az már is mindnyájoknál többet beszél s kiváltképpen az diurnum és subsistentiárúl. Az mint is tagadhatatlan, hogy ezen kis puszta város már is annyira megtölt, hogy szállások sem lehet, — nemhogy az instansoknak lehetne alkalmatosságok és az perlő feleknek, máskínt is szűk élésű város lévén. Hogy azért méltán panaszok ne lehessen, mintha az stóbnak bészállása mondva akadályjára lenne az törvényes processusoknak, — mint hogy az articularis hely változzék: inkább kívánom, az stób transferáltassék Beszterczére, úgy is Zólyom vármegye az is s ez is, és az környékben van destinált quártélyja; s annyival is könnyebben esik, hogy még nem is volt kiosztva eddig az quártélyjok, s meg sem telepedtek vala, hanem csak most az interimalis quártélyban vót az computus.

Azért is szükségessebbnek látom ezt, hogy megtérvén az hadak közűl adjutantom: nemhogy jobban volnának, — de naponként oszolnak az hadak, és, a ki rosszabb, Brigadíros Uraimék magahitteskednek, Andrási (István) Uramot semminek tartják; s bizony, az mint látom, csak az üdűnek köszönjék, hogy eddig is helyben vadnak, mert csak híre is az rendetlen-

ségnek (ki már az parasztok között is köz) okot adna az ellenség próbájának; és így de necesse közikben kell szállanom, megzabolázásokra. Arra nézve magam, bagázsiámnak könnyebb részével, Kis-Tapolcsánra szállok, az hol oly közhelyen leszek, hogy Bánhoz, (Nagy-)Tapolcsánhoz, Nyitrához s Újvárhoz három-három mérföldnire esem, vígyázhatok reájok, látogathatom is őköt lopva is gyakrabban. Az midőn penig szükséges tanál lenni Beszterczére való rugaszkodásom is: ott maradván Kis-Tapolcsántt bagázsiám, tartalékjok lesz az hadaknak is. Már azért e héten azon vagyok, hozzákészüljek ezekhez, s itt is mire mehetek az dolgokkal azalatt? elvárjam, s azonnal lemegyek; addig talám Esze Tamás is felgázol, s vetemedik az cassában is valamely pénz, hogy ne kelletnék ürös kézzel mennem közikben.

Azonban micsuda számban hozta meg az adjutant az hadak számát? Íme, alázatossan annectálom Fölségednek,*) s minthogy inkább az egri oldalrúl való hadak mentek el egészszen, az kik nem qvártélyban, hanem csak haza oszlottak: igen jónak látnám, ha Fölséged méltóztatnék parancsolni Zay Uramnak, Borsodban lévén quártélyja: persequálná őköt és hajtatná fel; én ugyan írtam magának is, az tiszteknek is, csakhogy, látom, nem igen bírnak velek az tisztek is; hanem, ha egyfelől hajtják, s másfelől fizetnek: úgy ha gyűl fel valami bennek. Az provisióban nincs fogyatkozás; nem panaszolkodik egyébrűl az szalmánál, kit azelőtt semminek tartott, — most nem-akarásnak praetextusa. Elég az ugyan, az szalma is hogy fogy, és így, hacsak érkezik az gyalogság: de necesse hátrább kell szállítanom kevéssé az lovast, és az gyalog mellett vígyázó-seregeket változva hadnom, hogy egész esze ne veszszen az hadnak.

Az ellenség constitutiójárúl bizonyossat csak nem tudnak. »Azt mondják« uram, egész reportuma Andrási Uramnak; nem szokott az ittvaló hírharang hangjához, valamit mondják, — mindent hiszen, és maga confundálja magát. Azt ugyan az egyet combinálom, hogy három lovas-regiment ment el. Szluha írja, hogy Pozsonban hírrelik, Sileziában ment volna

*) Lásd a levél végén.

azon három regiment; de nem ítélhetem abbúl, hogy Újhelybűl az sárga német (gondolom, Virtzburgh regimentje,) az zongori hidaknak Austriának ment, az más kettő penig tapolcsáni actusa után Pozsonnak, s inkább hiszem, az is az zongori hidaknak ment, mivel túl az Dunán semmi híre sem kerekedett, már penig régen esett; és így azon regimentek lesznek talám, az kiknek felmenetelérűl írtak régen.

Pálfi János az commandót kezére vette, Starnbergh Imperiumban mégyen; hihető, talám fogyása az armádának itten, és szüksége az Imperiumnak okozta ezt, mert írja Ocskai: valami testnek zsebében tanálták felesége levelét minapi harczon, hogy panaszolta, Mailbrunghnál mindenét felpraedálta az franczia. Közhíre bavarusnak (Max-Emmánuel) országában léte, — de nem igaz még az!

Az pozsoni gyűlésnek híre continuál, az hová engem is bizonyossan várnak, tíz Urat (mágnást) küldenek zálogban helyettem, öt németet s öt magyart, mert csak beszélleni akar az császár velem! — Pálfi megjárván az postírungokot, kidoboltatta az gyűlést s hírreli az békességet; meglehet farsangban ez illyen múlatság!....

Muskva követnek semmi híre.

Bottyán már általgyütt; az regimentét igen sajnálja, túl kellett hadni, nemcsak, de per reductionem Antal Uram három seregét az 13-búl elvette, mint már az regimenteket elrendelte Antal túl, s jól is. Írtam vala ugyan, hogy bocsássa által Antal regimentét (Bottyánét,) de még ő (Eszterházy) kér többet, az mint ezen alázatossan accludált levelébűl *) megérteni méltóztatik Fölséged. Bezerédi actussa igen szép ismét; de, hogy Fehérvárra bévitték az élést Budárúl, azt nem is írja, (Antal úr,) s még is igaz. Az felesége iránt semmit sem írok, hanem az Eszterházy Dániel általjövetelérűl megírom: én nem revocálhatom oly hertelen, hanem bocsássa vissza, ha kéredzik, s javallja neki, ha nem kéredzik. Andrásit általküldöm, Bottyánt teszem itten helyében, — talám megbaltáz **) az

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Czélzás Bottyán híres ezüst-baltájára (vulgo »Bottyán fejszéje« vocitata,) a melylyel vezényelni szokott csatáiban.

magahitt tisztekben! Azt üzente: most ő frissen van, mit csináljon már?

Az hintók munkában vadnak: de bort kívánnak érette, penig asszúszőllőt, más rendbéli vásárlási is Fölségednek már Újvárban vadnak; írtam Keczer Uramnak, de talám Fölséged parancsolatjátúl fog várni; nem hiszem, jobban el ne menne (a hegyallyai bor) Újvárbúl, mint Lengyelországban, ha parancsolna Szluha kezéhez Fölséged, — mindent hoznának érette.

Ezek után Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Nyughatatlanúl gondolkodva: micsuda praesumptióbúl indíttatott az pozsoni gyűlés és az békességnek ennyi híre, kilső s belső hírbocsátásokbúl? és miért nem fél prostitutiójátúl az császár, ország nélkűl gyűlést praetextuálni? velünk akar békélleni, s nem insinuál directe, sem indirecte semmit? — tanálom, hogy talám csak az külső fejedelmeknek, s azoknak, kiket colligatusinknak gondol, eszeket veszteni. 2-do. Interregni declaratio nem akarja, hogy üzettessék-fűzettessék per tractatum, hanem gyűlést tart, ad prout conventum fuerit, és hogy sub hoc titulo stabiliáltathassa inkább magát, mintsem per tractatum particularem, in Regimine; abban fog új hitet s mindent ígérni, és csak az gyűlésbűl, nem az császár: hanem az gyűlés nevével fognak kiküldeni hozzánk, invitálni, denunciálni, és ha nem akarunk az tractában ereszkedni, — abbúl fognak keresni az köztünk való dissensióra okot.

Ezeket ugyan mind semmiben hajtom, *hacsak valamely erőltető potentia* közben nem veti magát és *nem fog kívánni praescribálni; nem is tartok jobban, mint saxótúl.*

Már csak azon difficultás forog előttem: ha kiküldenek levelet pro passu et salvo conductu venientibus, mit kell cselekedni? Ha Fölségedhez akar menni: tudom, tetszésétűl kell várnom Fölségednek; de ha először csak hozzám, Szirmai tanácsábúl netalám? elvethetem engedelmem kérésivel ideig,

— de nem az üdőt, hanem az dolgot kérdem: jobb-é nem is admittálni s meg sem hallgatni senkit közűlök, hoc titulo, hogy ab interregni tempore, Confoederationis sine praescitu tractában ereszkedni semmiképpen Fölséged nem akar, — avagy jobb-é nyelvet fogva tőlök, ezzel bocsátani embereiket? Mert, megvallom, még is in illo statu vagyunk, hogy propter populum pacis cupidum, nehéz simpliciter postponálni az békesség ígéretit, et propter colligationum fundamenta, nehéz ereszkedni in speciem tractatus. És így, várom alázatossan Fölséged parancsolatját, mitévő legyek, ha mi illyen occurrálni tanál? — Kérdetlen voxomot ha anticipálnom kell: ezt tartom, Kegyelmes Uram, talám nem volna rosz, ha Fölséged tetszéséből *magam, mintegy magamtúl admittálnám őköt, és kitanúlva minden principiumjokot, akár suspendálni, akár kiadni lehetne rajtok,* Fölséged parancsolatjátúl való dolognak tartván. *És lehetne külsők elütt is valóságos declaratió, hogy csak megérteni kivánta általam* Fölséged, *mit akarnak? pro diffidentia populari tollenda.* Mert, nekem úgy tetszik, könynyebb az hamisságot elhitetni hamissan színezve hírrel, mintsem ha szemre kél; nekünk is könnyebb lesz megösmértetnünk az néppel az ellenség fortélyjit, ha eleiben terjed, mintsem ha meg sem hallásával az nagyhírű jónak fogják privatuminkot hitegetni. Várom azért Fölséged parancsolatját.

Megküldtem alázatossan Fölségednek Golovfkínnak szólló levelemet titulus nélkűl, ha tetszik Fölségednek elküldeni; ha penig nem tetszenék: könnyű mást küldeni, hiszem subscriptiómot más teheti, — mit ösmér benne? Lám, én sem tudom olvasni az orosz írást!

Ímé, micsuda kapunyiló újságom gyütt, már harmadik confirmatiója után küldöttem meg Fölségednek; nem nekünk jelent roszszat az bécsi kapuzárás, ha az szombatival nem conveniálna is!

(Eredeti, másféliven, negyedrétben, s. k., nagyon elfakúlt írás. Némi része czifrákban.)

Melléklet.

Ocskay Uram brigádája.

Lovas regimentek:

Ocskay . . .	800
Rétey János . .	700
Berthótÿ Zsigmond elment.	
Szalay	500
Luzsénszky . .	400

Gyalog regimentek:

Révay Imre . .	600
Vinkler . . .	700
	3700

Ebeczky Uram brigádája.

Lovas regimentek:

Ebeczky . . .	700
Rétey György .	500
Csáky	200
Deák Ferencz elment.	
Barkóczy Ferencz elment.	
	1400

Balogh Uram brigádája.

Lovas regimentek:

Balogh . . .	300
Géczy Gábor .	500
Somody Ferencz	500
Gyalog: Urbán Czeller battalionja . . .	600
	1900

Perénÿ Uram gyalog-brigádája.

Perénié . . .	300
Színai	400
Csajághi . . .	900
	1600

NB. Az lovasnak mostani quártély rendelése szerént minden regimentben kellenék lenni nro 500, az gyalognak mindeniknek legalább nro 700, az többinek quártélyban; de semmi sincs az quártélyokban, holmi bagázsián kívűl, mind elszökött az többi.

(Eredeti, Bercsényi kezével, egy, rovatolt félív belső felére írva.)

11.

Korponae, 4. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tokajbúl 29. költ levelét Fölségednek, szokott alázatossággal vettem, melybűl bölcs elmélkedését Fölségednek az elüttünk való ellenségrűl olvasom, kit — reménlem — következett alázatos írásim világosíthattak is. Az minthogy az csak való, hogy ment el valami az lovasban; az is igaz, hogy Starnbergh helyett Pálfi János vette kezére az commandót, ki is megjárván az postírungot, most Bécsben ment vala, és micsuda hírt hagyott? levelébűl megérteni méltóztassék Fölséged. Errűl megúntam már hallani s olvasni; mely hírharangot tulajdonítok egyedűl az Pozsony s Nyitra vármegyei általgyütt nemességnek, kik nem mentek denotált quártélyjokban, hanem cselédjekkel való communicatio kedvéért, csak innen az Vág-parton való egyes falukban lappanganak; azért meghadtam: senkit ne tanáljak közülök az postírung liniának elütte. Mert az új érseknek rettenetes híre kezd lenni, és mind az gyűlést s mind Starnbergh változását neki tulajdonítják; hogy az békességről szólva mondotta Starnbergh: ne bízzék ahhoz, mígnem auszrotten az magyart, — azon felpattant, s azt mondta: vagy nem él, vagy soha tovább Starnbergh nem commandíroz; és csak imprimálta magának: megcsinálja az békességet; kívánta, hogy mind Fölségedet s mind engem híjanak az gyűlésre, kit eludálni akartak Fölséged fejedelmi titulussának meg nem adásával, kit potenter manuteneált: nem lehet Fölségednek denegálni született fejedelemségét! Végre én is fordúltam elő, s azt állította: ha az török ministereknek, nemhogy más kilsű országbélieknek is, meg kell adni azon böcsűlletit*) az kit praetendál, — nem detrahálhatnak nékem is. Bell concepto! az török, — ergo én is!

Igazán, mikor ezen s hasonló novinkákot hallanék: íme az komáromi commendantnak ezen accludált leve-

---

*) Az »excellentiás« czím értetik.

velét *) küldi póstán Bertóti István Uram Újvárbúl. Jól cselekedte, hogy megírja: ki leveleivel s kitűl gyün? könnyebb volt általlátnom böcsülletes conceptussokot, hogy ismét az palatinalis mediatióra akarnak szorúlni. Mit űzi-fűzi az ember az ollyat, az kinek az eleje rosvadt, s az vége posvadt! Nincs egyéb mesterségek az szemfényvesztőségnél, és az interregnumot keresnék eludálni; talám az imperialis imaginatiók — inkább mondhatom, mint hírek — ösztönözik, s másként, vettem lument Fölséged intentiója iránt az Szirmai emberének ki nem bocsátásában; csak azt írtam mindgyárst Bertóti Uramnak: ne írjon egyebet váloszúl, hanem hogy neki nincs hatalma salvus conductust osztani. Noha, csak elhiszem, megírta vala már: tőlem vár; és így ebbűl mit magyaráz? ő lássa; de itt bizony Kákonyi Uram nem kákol!

Hallottam már ollyat is, hogy intentiójok légyen az 25. punctumot **) a capite ruminálni, és mindenekrűl diaeliter concludálni, articulusokat formálni, s arra megesküdni kíván az császár, és így cessálni fog minden praetensiónk. Hamis kis conceptus: az mit publico tractatu denegált, privato conventu akarja ad speciem ígírni, sine securitate, sine formalitate tractatus; hihető, cum reserva executionis ad pacem, ut interim fallat. Be nevetném, mikor az militiae eductiót articulariter resolválná hírünk nélkűl, és megnyitná Budának az kapuit! Úr-Isten, hogy kén belémennünk, mikor nagy az Duna!....

Szirmai feleségének írott levele iránt úgy cselekeszem, az mint Fölséged parancsolja. Az hintók felől most is ír Szluha: már készülnek, csak az borrúl parancsolna Fölséged.

Az mi ittvaló dolgaimot illeti: igazán, csak kettőzik munkám mindenben; sem az vármegyék, sem az hadak az expeditiókot nem értve az computus iránt, inkább csak kérdezkedni gyünek; azért már el kellett hallasztanom, — minden provincialis commissarius in facie loci sui districtus vigye véghez. Az recrutta-pénzt szűkön oszthatom, mert itt szorúlt az poltura; hanem némely regimentek sub titulo vacantium alkalmasint

*) Ma már nincsen csatolva.

**) A magyar alkotmány ellen I. Lipót által elkövetett főfő-sérelmek, melyekért a háború keletkezett, huszonöt pontba voltak foglalva

szedtek, de nem merték kiosztani; azok bizony jól cselekedték az rosszat. Holmi assignatiókkal is tentáltam. Valamit az hadak szednek, még az keveset kevés panaszszal csak kiadták; sőt azt vallják az vármegyék követjei, hogy az parasztság mondja: csak többet ne adjanak, az 2 frtot a dícátúl megadják fehérrel is. Én azért semmit sem violentálok, csak folytában bocsátom. Már látom, minden mestersége abbúl áll az okoskodásnak, hogy kéretlen hozza az polturát, mert az cassábúl semmit sem adnak, csak per assignationes, és azok — úgy mond — nem vesznek fehérpénznél mást. Siessünk az dícával! Tegnap is ezen tetves kis város panaszra gyütt, hogy 12,000 frt az contingensek, ők megadják, s nem akarják felolvasni; én is felvitetem, és quietantia alatt investigáltatom most: haugyan nem anticipáltak-é valamit? mindgyárst confiscáltatom poltura uramot. Vizsgálom, az fehérpénz mint foly? azt mondják, elég van az paraszt közt is; megválik! Hadd gyűjön csak az poltura, bizony kibeszéllem utánna az fehért is! Én mindenkor megírom Keczer Uramnak, mit csinálok itten? De ő mit csinál? nem tudom. Itt bizony, hiszem Istent, kigázolok, — csak ott lehessen az fegyver s mundírbúl valami.

Kókai általgyütt, de azon reménkedik, istenkedik: oda ne menjen az Tiszántúl, ő ott senkit sem ösmér, jó pápista papot sem kap; ha meg kell lenni, nem tehet róla, — de idején könyörög, ha itt lehetne accomodatiója. Azért Fölséged parancsolatjáig megtartóztattam, és alázatossan projectálom Fölségednek: minthogy Bertóti Zsigmond lehetetlen, megférjen abban az ezerben Eszterház Dániellel, — másként igenis kemény legén, — nem jobb volna-é ő oda? De azt sem merem egészszen commendálni, mert most oly két vétekben esett, az kiért árestomot nem elég szenvedni; 1-mo, order nélkűl ott hadta az postírungot; 2-do, valamely katonáját agyonvagdaltatta, maga-í? vagy mással? még nem constál, most citáltattam; ha nem halálos-vétkes, sub bona spe Fölségedhez küldöm, ezen regiment reménségével, mert igen jó regiment, veszőfélben van azért itten, hogy az tisztek megszakadoztak Eszterház Dániel s Bertóti közt; csak azt kesergi Bertóti: miért nincs magának regimentje? Törvényes processussal az Regulamentum szerént nem bízom, kiadhassak rajta: mert úgy járunk vele, mint az

kassai törvénynyel; hiába még nekünk az auditor, — hacsak kadiát nem teszünk helyében, nem lesz igazság!

Íme, Kegyelmes Uram, Esze Tamás Uramnak is micsuda levelét veszem, kit az főstrázsamestere hozott; most sem érkezett, hihető, váloszszát várja protestatiójának. Megírtam neki: maga sem tudja, úgy látom, mit írt? gyűjön csak fel, ne búsúljon semmit, eligazítom dolgát. Már, Kegyelmes Uram, ítílje Fölséged, micsuda galibám van: Csáki Mihál, Bottyán; Ocskai, Ebeczki; Préni Miklós, Esze Tamás, und Csajági obrz trauf! *)

Vettem az göncziek iránt való kegyelmes parancsolatját is Fölségednek; azon leszek, fejekben verjem az jót. Az dícák extractussit felküldeni el nem múlatom, csak Pongrácz András érkezzék; még elmaradt zalicsálni Liptóban.

Az selmeczi Commissiót is vizsgáltam; igen-igen jól progrediáltak; nagy munkájokkal kitanúlták már, hogy nincs haszna az bányáknak: de, hogyha lesz-é s lehet-é? — még nem tudják. Elég az, hogy subtilisálva, számtalan diffidentiát csináltak az urburariusok és cameralisták magoknak; azért magam megyek holnap Selmeczre, igen rövid processussal quam quem, de valakit megriasztok, et debebit mihi venire res in apricum most csak hamar; csakhogy suspendálnom kell talám non ita ab officio az Administratort, **) mint az Administratiót, ***) hogy folyhasson próbája de instituto az munkások fizetésének mindenekrűl. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossam magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Golowkínnak az két fia már kigyüttek Komárombúl Újvárban, holnap Selmeczen lesznek azok is, vagy holnapután; az követnek nincs híre, tőlök megtudom.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.)

*) A nevezett két tábornok, két lovas dandárnok, és három gyalog brigadéros közötti rangvitára czéloz.

**) B. Hellenbach János.

***) A beszterczei oeconomicalis Administratiót fogja érteni, mert Hellenbach mint bányagróf csak maga administrált.

12.

Kis-Tapolcsán, 17. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az muszkva úrfiak, Golowkín Uram fiai, ideérkezvén, sietnek bé az atyjokhoz, és Fölséged udvarlására is kívánkozván, eligazítottam, késérőjől advân melléjek Nagyságos Majténi Pál Uramot, ki is még ez elmúlt nyáron kijővén, alázatossan akarja magát praesentálni együttal. Az úrfiak úgy mondják, Jaszliskára várják valami valakok, Erdélyen akarnának általmenni Moldvában; nem tudom, mehetnek-é bátorsággal? Mert ámbár légyen passusok az némettűl: de ugyan üdű is sok telik abban, míg azt ki s béküldezik; talám jobb volna Szinyawszki Uramnak comitivája mellett igenessen Ilvónak (Lwow, Lemberg) igazítani, avagy, ha Jaszliskárúl magok késérői gyünnének eleikben az magyar szélekig; mert úgy látom, nem igen hisznek az lengyel Uraknak is, s nem jó volna penig úgy inviálni őköt, hogy vétkét akadályjoknak tulajdoníthatnák nekünk. Fölséged tudom, fog méltóztatni iránток disponálni. Talaba most is ott van Újvárban, várja az követet, az kinek is lejövetelét bizonyosnak nem tudják még mikor lesz? de elgyün bizonyossan; de talám elkésik Talaba azzal is, ha sokáig várja.

Ezen késűn járó levelemben *) egyébrűl írnom nem kívánok; hanem magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Nedeczkiné Aszszonyom, Ura kívánságára valamely szolgáját akarja béküldeni (Oroszországba),

*) Bizonyára a Golowkín-úrfiakkal járó b. Majthényi Pál vág-beszterczei prépost vitte e levelet, mintegy meghitelő irat gyanánt.

eligazítottam ezen úrfiakkal; ha nem lenne Erdélyre menések, bémehetne vélek, ki is Fölséged parancsolatjától fog várni.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

13.

Kis-Tapolcsán, 18. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Selmeczrül ide Kis-Tapolcsánban jövő útamban vettem alázatossan Károlybúl 6. Februarÿ írott parancsolatját Fölségednek; kire itt reám tódúlt sok dolgom, üdüt sem engedett alázatossan válaszolnom. Minthogy ezen már hagyott üdüre s napra az tisztek idegyülekeztek vala: kívántam is elsőben belétekéntenem az dolgokban, s úgy adnom alázatossan bővebb informatiómot Fölségednek.

Az mi azért az ellenség állapotját illeti: úgy látom, Pálfi nem állandó Commendant, hanem csak Vinter-Khünigh; de ugyan Pozsonban van maga, az hol az gyűléshez keménynyen készülnek, az akasztófánál általsánczolják az mezőt, a Dunátúl fogva a hegyig. Leopoldban készétenek 400 lóra istállót, elhiszem, kazárma lesz. Tarlóst (az Kis-Duna közt van, kit Vízköznek hínak, nagy-magyari réven innenfelül) most sánczoltatja, oly hírrel, hogy Galántát el akarja hagyni. Azt is hiszem, ott készül az füvelléshez. Újhelyben Viard van, Magyar-Baradban az sárga német, két mérföld Újhelyhez; Szakolczán Stainvill. És így is megtetszik, s az rabok, desertorok relatiójábúl is, hogy regiment-számra semmi német sem ment el, hanem, az mint vallják magok is, quártélyban nyúlt el maródija, és recruttázni oszlott az mi oszlott. Eléggé pirongattam is az sok hiábavaló monda-mondáért; de, meg kell vallani, az üdüknek s vizeknek alkalmatlanságai csak nem engedik az portázást, és az ellenség is csendessen nyugszik.

Az szalmának fogyatkozását bőven remonstrálták, s attúl való irtózása az hadaknak, valóban lassan gyüti az hadakot. Már alkalmasint kiadtam pro 9-bri et X-bri az assignatiókot, oly renddel, hogy az regimentek tisztei azt exigálván, ne légyen szabad azt kiosztani, hanem béhozván az pénzt,

mindgyárst mégyen az mustra- és fizetőmester azon pénzzel ad exolvendum. Ezt nem lehetett máskínt, hanem így, az vármegyék késő administratiója végett.

Az recrutta-pénzeket is adton-adom naponként, ex quotta contingenti Nobilium; mivel az harmadik forint recruttára rendeltetett: senki, igazán írhatom Fölségednek, csak difficultásban sem veszi az vármegyék közűl ezen az földön.

Kassán miben vadnak? nem tudhatom, mivel Keczer Sándor Uramnak semmi tudúsítását sem vehetem; vízben merűltek-é az pósták? vagy csak nem akarja, tudjak valamit, míg irremediabilissé nem lesz az dolog? én nem tudom. Bertóty Ferencz Uram írja, hogy fegyvert eddig is vett volna, — sem reze, sem pénzi; és megküldi desperatissime írott panaszszát Lőcse várossának, meg nem fizethetőségérűl az summájának: holott valóban fenyegettek bennünköt az sok polturával; nem veszik-í tőlök? vagy nem adják? soha sem tudom. Szomolnoki inspector (Berthóty László) levelét is küldi Bertóty Uram; nem mívelik ottan az bányát, nem adják oda azt, az mit in naturalibus rendeltem; hihető, fehérpénzt kérnek az munkásoktúl, s nekik vörössel akarnak fizetni.

Most Selmeczen létemben mind szénégetővel, s mind kapással magam beszéltem, s megértettem vélek, úgy az városokkal is: az magok exolutiójára rendeltetett magok summájának úgy veszszük bé adaját, mint ők fizetnek és fizettetnek; contentáltattak, és majd 200,000 forintnyi fundust adtam az bányák munkájára az réz redemptiójáért, kit mundírra, és Sréter Uramnak 40,000 frtot altereria szükségére fordítottam, s már Hellempach parollája teszi az anticipatiókot. Ottfönn, látom, nem segétik egymást; aligha azt nem bánják némellyek, az mit akarniok kellenék; csak odateszik az konczot az tűzhez: hadd bugyogjon magában, vagy elforr, vagy az tüze alszik, — csak nézi. Írok most mind Keczer Uramnak, mind Echonom Uramnak, mégegyszer, azután assignatiókkal zavarom fel az vármegyéket, — talám megmondják, kinek hol fáj? Hiszem, ha tudom, hol fogy az poltura: mindgyárst moderálom én ottan az executiót, s keverem az pénzt, hogy reducálhassam folyását. Már itt bizony az piarczok quoad esculenta et potulenta megindúltak; igaz, kiki csak annyit ad el polturán,

az mennyi szüksége van az dícában; de hiszem, úgy gyün az bé üdűvel, ha gyün!

Az selmeczi históriát rövideden leírom Fölségednek. Nincs haszna az bányáknak? nego majorem; nem veszszük hasznát az bányáknak? mitto, ellátom; de bizony, debebit solvere: mert ha in suo statu veszszük az költséget, minden positió megadja az maga hasznát, de így kell érteni, hogy valamint az tisztekkel tölt s katonákkal szűkült regimentnek több az fizetése az hasznánál, — úgy vannak az bányák dolgai; mert valaminek in florenti statu kellene meglenni: annyi az ordinarium költség, mind az tisztek s mind mesteremberekben, és azt pro prima necessitate expensarum tették; azért megfordítva az positiót, simplices proventus suos in se cujuslibet fodinae considerháltatom, deductisque deducendis, igenis, (sublatis superfluis) kitelik magábúl haszna; az mint csak már is látom eleibűl az munkának, kire én is munkával vehettem őköt. Azalatt, hogy sine intermissione folyjanak mindenek: megvan mindennek rendi. Cornelius próbája succedált, de még nem in toto; de talám többet használ az én argumentumom. Mert azt keresték, mikínt lehessen több vizet húzni az kész mesterségekkel? Sok tusakodásoknak utánna sapientissime est per me excogitatum, hogy: nagyobb vödörrel húzzátok, több víz gyün ki! Dasz gehet an; de ugyanezen tréfára méltón kívűl is van valamely inventióm, ha succedál, jobb lesz Cornelius Tacitus conceptussánál.

Az mi azért az földbűl gyün: várjuk Isten áldásával, interim super terram laborando. — Valóban, szeretném megzajdítani az pozsoni gyűlést; in hunc finem Ocskait 2 regiment lovassal és 3 batallion gyaloggal küldtem túl az Vágon, Morva és Silezia közt való szélekre postírungban, és extendáltam az liniákot Csáki Mihály Uram commandója alatt. Andrási István helyett Bottyán Nyitrára, onnan le Újvár s Esztergam eleiig mégyen ennek commandója, úgy, hogy Morvátúl Esztergamig in contiguo lesznek az postírungok az két Generális alatt; magam in Kis-Tapolcsán — a polczán várom az üdűt s az Isten áldását, csak érkezhetnék az had. Az rosz üdűben nem hiszem, meg is indúlt volna Andrási Pál Uram batalionja, mert retteneteseknek kell az vizeknek lenni, mint Fölséged

méltóztatik írnya; kinek elhiszem tartósságát, mivel szüneti az essőknek nincs.

Ez lesz, elhiszem oka, most sem érkezett senki az felső vármegyék deputatussiban Korponára, — nem állhat fel az Tábla. Már írtam Klobusiczki Uramnak : vigore Legum foglaltassa jószágaikot, kiknek nincs mentségek.

Az marha jobb az pénznél, ha jót adnak; ugyanezen okbúl még Eperjestt tettem én azon munkát, és a végre is assignáltam még akkor az Tiszántúl való és Tisza-melléki vármegyékrűl 50,000 frtot marhájúl Helempachnak Keczer Uram által, s az által reménleném az posztónak is meglételét; csak fegyverünk lehetne!

Az Brigadírosok competentiájának sem ízi, sem semmi, csak egymásban keresik az vétket; már ugyan inquiráltatni is akarok köztök, de az bizony egészen úgy van, valamint Fölséged elűtt beszéllettem; nem volt ott competentia, formalis, hanem n e m-t u d o m uram vétett ott legtöbbet. Ha másszor úgy gyün : tudják már másszor! Másszor meg másként lesz.

Antal Úr nem kér most hadat ismét, mert per accordam feladták Körmendet; senki nem is bántja őköt, valóban is iparkodik. Most országgyűlését tartott ő is túl; *) csináltak magoknak Regulamentumot-é? vagy inkább de effectu Regulamenti Statutumokot; ideküldték hozzám, most ruminálom. 12,000 frtot declaráltak subsidiumúl a túlsó föld, ha sok nem volna; de semmi az, jobb semminél, mert omnem regulatam alimentationem a mellé, és szabad asztalt Antal Uramnak, Dánielnek nem, — kiért összevesztek; már mediatornak küldöm Andrási István Uramot által, musz közikben! Alázatossan követem Fölségedet, előbb nem vettem Fölséged parancsolatját az Asszony (gr. Eszterházy Antalné) iránt, — már általment volna az Dunán.

Készűlnek az hintók, mennyiben, s micsodások? alázatossan accludálom signaturáját; az bora mint érkezhetik? nem tudom; bővebb informatiót veszek Szluhátúl : ha veszik-í a marhát és közép-bort az árában?

---

*) Sümegen, a dunántúli vármegyékkel, kerűleti gyűlést.

Szent Isten áldassék, hogy Fölséged tetszését ellátva, úgy intíztem Kákonyi követségeskedését; nincs már semmi híre azúlta, ott ptrüszköl Komáromban, talám az nagyhírű curírságával; de mikínt lehessen kéretlen elméjekre adatnom, hogy privatim kérjen az, a kit küldeni akarnak, passust? keresni fogom keresetlen útját s módját, csak elhullatom az szót, felszedi az hírharang, s általviszi hangját.

Az moskva úrfiakot már Eger felé igazítottam Patakra, s onnan Fölségedhez, vagy fel, vagy alá. Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Forgácsné Asszonyom levelét alázatos recommendatióval accludálom Fölségednek. Minap írtam vala Fölségednek, mit adtam neki válószúl? de nem adattam meg az levelemet, visszavettem, s igen akarom, mert nekem semmit (sem) adott Fölséged az iránt válószúl; értem, khain Andtwort iszt auch ain Andtwort! — Éppen most veszem Unghvármegye levelét, hogy mint Hevesben, ottan is az dícák számában elmaradott 4000 díca, az zálogos falukon, de non ex malitia, hanem az conscriptor betegsége miátt Kassán meg nem jelent; azzal már az unghvári dominium 4000 dícával superálja az munkácsi dominiumot; most veszem eszemben, derék ember vagyok én Unghvártt!....

Az feleségem ezen orosz püspök levelét accludálja; jó volna, Fölséged parancsolna inquiráltatni: ki adott neki valamit? és azon Blasewski nevű butykót meg kellene fogatni.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k.)

14.

Kis-Tapolcsán, 20. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezék »Kedves Sógor-Uramtúl« (hg Eszterházy Pál nádor) Fölségednek, mint »Kedves Öcsce-Urának« írott atyafiúi szeretetibűl s maga kókó-

ságábúl írott levele, együtt az acclusákkal.*) Elgondolhátom az nékem írott levelébűl, az Fölséged levelének tenorát. Elhiszem, nem kedve szerént van ez az mediatoroknak, hacsak akarják mediatiójokot, s ha nem akarják, — tudom, nevetik!

Ma gyütt ollyan hírem is, az lovas német jobb részint áltálment az Dunán; elhiszem, az liniákot fogják megerősíteni, az császár lejövésére nézve és készületinek lehozása securitásáért; micsuda rivallást tehetnék rajtok? de még az üdű nem engedi, mert miúlta itt vagyok is, mindennap esső, hó, rettenetes vizek, sárok, Lévára sem mehetni, s még penig áradnak actu a vizek; lesz gondom mindazáltal reá, hacsak lehet. Ha béáll az gyűlések, nem hiszem, ne kívánjanak akkor követeket küldeni »jobbágy uraimék,« két »jobbágyot« magok közűl, tyúkkal, kalácscsal az »hatalmaskodó szabadosok« közé. De, értvén már Fölségednek is tetszését: választ sem teszek, ha kérnek is passust, magam neve alatt, hanem valakivel elútazom őköt, az kinek írnak, hogy ne agnoscáljam őköt abban, az mit ez által keresnek. Igazán, akarnám, ha lehetne valamely oly módot tanálni benne: hogy lehetne nem küldetett ember felekezetünkbűl ottan? de nehéz, mert nem mehet, nisi missus; privatus ember nem mér, kémnek tartanák; hanemha valaki felvállolná, ad protestandum menne oda, de úgy sem lenne bátorságos, sem hasznos: mert hiszem, credentia nélkűl non haberet locum contradictor extra Paller-Thor. Talám lehetne ezen levelére Sógor Bátyánk-Urunknak Fölségedtűl válaszsza, atyafiúságossan admoneálni: ne fároszsza magát, ne farsangoljon bőtben, ne ruházza magára az palatinusságot, s másokra az statusságot, — mert mind kiszakadt már az a nyakokbúl! Szabad nemzetet illet az gyűlés, és azok közé való az palatinatusság; jobbágyit hívatja az császár Pozsonban, — nincs itt ollyan, az kinek szóllana a levél! Vajkán van az jobbágyoknak palatinussok, az közel van Pozsonhoz, — talám azokot hívatja! Hihetű, az új érsek számára akar új urbariumot csináltatni.

Pÿber Lászlót hozzám várom, majd serio szóllok neki,

---

*) Ez acclusák bizonyára a Rákóczit uraló vármegyék és főurak számára szóló regalisok valának.

megkínálom bémennyi, lássuk, nem lesz-é beteg belé? Ha felvállolja: bizony mindgyárst felküldöm Fölségedhez pro instructione; de nem érthetek egyébaránt ollyat, hogy odavágyna; majd-majd!

Ha Szirmai tanál magának passust kérni, Fölséged parancsolatja szerént való móddal: nem denegálom már; de mit csináljak véle? felküldjem-í? vagy bocsássam? Mert ha béhat híre az szózatnak, hogyha sine charactere gyünne valaki, mégis az a mégis mindgyárst Szirmaira fog esni, mert legjobb praetextusa van az kéredzésre; elvárom azért Fölséged parancsolatját, és magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Ezt az böcsülletes pakétomot, kire egy felül az nékem, más felül az Fölségednek szólló levél volt kötve, nem tudom, micsuda subtilitásbúl küldték? mert ezen regalisoknak per omnia másikját divulgálni kívánván, mindenütt az commendantoknak küldték: Budára, Szegedre, Trencsénben hová, s azok iktatják ki, — már nálom is egynéhány benne. Az trencséni commendant, egy dobos, furír, és valami Regimentsz-Secretarius által Ocskainak küldött egynéhányot; megarestáltatta dobos-követ uraimékot. Az mennyire vizsgálom, miólta hangja ment szómnak, hogy nem ex praescitu nostro van az gyülés: minden csak bolondságnak s hamisságnak tartja; éppen semmit sem mozdít — látom — az emberekben.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.)

15.

(Hg. Eszterházy Pál, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Gróff!
Kedves Sógor Uram!

Noha nem kétlem, máshonnan is megérthette már Kegyelmed, mi módon a mi Kegyelmes Urunk ő Fölsége, annyi sanyarúságok s változások alá vettetett megnyomorodott Ha-

zánkon kegyessen szánakodván, és annyi ártatlan keresztény vérnek bőséges kiontásán megkönyörülvén, ezen országot kívánatos csendességben és nyúgodalomban helyheztetni kívánván, ahhoz való szükséges és végső, úgymint az országgyülésbéli alkalmatosságot (maga híveinek alázatos javallásokra nézve is) kegyelmessen resolválni, az magyar statusoknak közönségessen Pozsonban leendő országgyülését hirdetni, és hogy az Haza kívánatos lecsendesítése nemcsak közelíttessék, könynyebbíttessék is, és szerencsés kimenetellel is végbenvitetődjék: fére tévén az tudva levő, eddig elkövetett alkalmatlan állapotokat, királyi kegyelmességétűl és magával született kegyességétűl meggyőzettetvén, atyai szeretetit felülhalladó indúlatjábúl mindazokat is, a kik ő Fölségének tartozó hívségtűl eltértenek, azon országgyülésre hínya méltóztatott, kiknek is maga királyi szava alatt elégséges hitlevelet, és mind eljövetelekre, ott múlatásokra, mind penig visszatérésekre teljes bátorságot ígírt.

Hogy mindazonáltal magának Kegyelmednek is kiválképpen lehessen tudtára, és említett Kegyelmes Urunk ő Fölsége maga jobbágyihoz illy bőven megmutatott kegyelmességét, és Hazánk csendességének megszerzésében s annak megtartásában való igyekezetit és kívánságát tapasztalhassa: ímé, Nemes Vármegyéknek szólló, Kegyelmes Urunk ő Fölsége azon gyülésre regalis-leveleit a végre kívántam az Méltóságos Fejedelem, Kedves Öcsém-Uram kezéhez juttatnom, hogy onnan mind bizonyosb alkalmatossággal elküldetvén, nyilván légyen mindnyájok előtt, és a Nemes Vármegyék, úgy a többi is, a kik a gyülésekre törvény szerint hivattatni szoktanak, kétség kívül megértsék nemcsak azon gyülésnek megszolgáltatását, hanem azonfölül Kegyelmes Urunk ő Fölsége ezen országhoz való atyai hajlandóságát és királyi gondviselését s gondját bőségessen észrevegyék s megismerjék.

Kihez képpest Kegyelmedet palatinusi tisztem s közbenjáró hivatalom szerint intem, és arra a kitűl édes Hazájához viseltetik szeretetire kínszerítem, hogy országunk végső pusztúlásának és romlásának eltávoztatása s ártatlan keresztény vér továbbvaló kiontásának megszűnése kedvéért, a mostani alkalmatosságot necsak el ne múlassa, sőttinkább az em-

lített kegyes regalisoknak publicatióját maga hathatós munkálkodása által secundálván, és minden tulajdon tekintetek s igyekezetek hátrahagyásával, csupán csak az Haza közönséges javának előlmozdításában tökélletessen fáradozni, és hogy a Nemes Vármegyék követjei, úgy a többiek is azokban levők, a kik országgyűlésében megjelenni szoktanak és azzal tartoznak is, a mostani országgyűlésére (úgy, hogy velünk együtt Hazánk lecsendesítését és megtartását illető dolgokban fárodjanak s munkálódjanak) közinkben eresztessenek és küldettessenek, — cooperálódni ne nehezteljen Kegyelmed.

Egyébaránt tartok attúl, hogy ha (a ki távúl légyen!) az gyűlésre hivatalosok, akár az említett regalisoknak megtartóztatása és eltitkolása, akár penig eljövetelekben való meggátoltatások miatt az gyűléstűl elmaradnak, és azon okbúl az Haza csendességére és megtartására kegyelmessen nyújtott üdvösséges alkalmatossághoz nem juthatnak, hogy az elmúlatásnál sokkal több és veszedelmesb, s netalántán váratlan alkalmatlanságok ne kövessék szegény Hazánkot; kik miatt bizonyára Isten s keresztény világ előtt Kegyelmedre is, és főbb vezérlőkre háramlik minden ok és vétek, és mindazok az országbeliek által Kegyelmeteknek fognak tulajdoníttatni, úgy, hogy Kegyelmetek holta után is nem egyéb, hanem szomorú és keserves emlékezeti Kegyelmednek is föntmaradván, azt a maradékok is, kik valaha élni fognak, átkozódva fogják forgatni elméjekben.

Mindezeket penig hogy szívéhez ne végye és mélyebben meg ne fontolja Kegyelmed, éppen nem kételkedem benne. Kívánatos válaszát elvárván, maradok

Kegyelmednek

Bécsben, 26. Januarÿ 1708.

jóakaró sógora
Esterhás Pál m. k.

Külczím: Méltóságos Székessi Gróff Bercsénÿ Miklós (Titulus) kedves Sógor-Uramnak ő Kegyelmének adassék.

(Ebeczky Samu kezével írt egykorú másolat, egy íven, in folio, Bercsényi febr. 20-iki leveléhez csatolva.)

16.

Kis-Tapolcsán, 22. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezelütt harmadnappal expediáltam bizonyos curírem által az palatinus levelét; nem tudom, az rettenetes vizekben mint mehetett? mert azólta úgy megáradtak, hogy itt kis-tapolcsáni patak vize is az ablakokon járt bé. Most kegyetlen hideg zivatar kezd lenni, talám Mátyás uram jeget akar hozni!

Bottyán sem gyühet hozzám Nyitrárúl, nemhogy Poszon tájárúl érthetnék valamit. Hanem Antal Úr levelét veszem; írja: az Drávån gyütt vala valami rácz által, de visszaverte Balogh Ádám, zászlót s dobot is nyert tőlök; valóban nyughatatlan iránta az brigadírosság miátt, — de már Bezerédinek generálisságot kér; nem lenne ennek szűneti! Megírtam neki: csak hallgasson, meglesz brigadírossága Baloghnak, mikor nem is gondolná, — csak Fölségedet ne úntassa. Az pozsoni gyűlés iránt is jó kemény intimatiókot küldött az vármegyékre túl; én nem, mert látom: csúfnak tartják úgy is gyűléskedéseket!

Nekem az occurrált: Fölséged ha visszaküldené az regalisokot, és megírná váloszúl az palatinusnak: ne prostituálja nevezetit is palatinusságnak; minthogy nemesi méltósága az Nemes Magyarországnak, — nem illet az jobbágyot! Az császár maga jobbágyit másutt tanálja; nincs Magyarországban jobbágy-nemesség! Nemes nemzetet illet az gyűlés, nem mást; jobbágyot az poratka.

Ha Fölséged neki írnya nem akar, s nekem parancsolja: én bizony megírom, s mind visszaküldöm neki, mégpenig bé az gyűléskor, ad publicam faciem loci. Úgy is most bíztatom Obed Andrást: menjen bé cum nostris, és mondja meg, hogy nem tanálkozott köztünk több bolond, csak ő, az ki bé akart volna menni az gyűlésre, hanem ő bément az palatinussal és urakkal való tanácskozásra, mégpenig cum pauco famulici numero, — kevés tetővel.

Írja Antal Úr azt is: Bécsbűl üzenték, és nem tréfa,

hogy Eugenius még 8000 emberrel gyün ezen corpushoz, 4000 dánus, az többi más. Tegnap hoztak Bánbúl egy Újhelbűl szökött borbélt: az is úgy mondja, van Eugeniusnak is köztök híre, de hadakrúl nem hallott, hanem Latur, Altham s Devent regimentjeinek gyütt egy orderjek felmeneteljekre; még ugyan semmi el nem ment az hadakban, hanem holmi élhetetlen maródi ment Morvában. 22. regiment szám szerint in toto Starnbergh corpussaféle, azoknak recruttájokhoz bíznak.

Az ittvaló cassa polturás, az fölső nyugszik, keletit az polturának veszett híre rontja; csak már az fegyver és mundírban ne esnék hiba, kirűl minap írtam bővebben.

Nincs már sok hía az recrutta rendelésének, effectussát meglássuk húsvétig, azalatt is iparkodom az mint lehet, és magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Pozsonban van egy Lapsánszki névő szombati kanonok, valamely pénzi vólt ideki, valamely atyjafiánál, talám az öreg Lapsánszkinál; alkalmasnak hallom; ha Fölséged kegyelmessége járúlna hozzám: talám én azt kiűzném-fűzném valami mesterséggel, reászánnék valamely költséget, osztán hadd lenne mégis pörléskedésemnek haszna; úgy gondolom, csak in forma depositi volt azon pénz, de nem tudhatom még bizonyossan, hol s kinél van? Úgy is odavész az, hacsak én ki nem kergetem; talám valamire mehetek. Már is tettem bizony én abbúl ígéretet, s bízom hozzá nagyon; ki tíznek, ki húsznak, ki több ezernek is mondja. Forog valami missilis levele is Lapsánszkinak, de még nem akadt kezemben; míg Fölséged kegyelmes resolutióját nem veszem, nem is igen pengetem addig.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

17.

Kis-Tapolcsán, 27. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Noha azúlta is, miúlta felgyüttem, semmit sem kívántam volna elmúlatnom: de az üdűnek nagy alkalmatlansági akadályozták igyekezetinket, még csak bizonyos hírkapásinkot is. Már ma negyed napja, hogy jó üdűk kezdenek járni. Addig váránk s óhajtánk az jó üdűt és az vizek apadásit, hogy ezen órában hozák nagy hével-lével, igazán váratlanúl, hogy már Starenbergh (Miksa, altábornagy) bent van Nyitrán, kit ezen Bottyán Uram Fölségednek irott levelébűl is (kit hertelenségembűl hogy fel tanáltam szakasztanom, alázatossan követem Fölségedet) méltóztatik megérteni Fölséged.

Tettem ugyan már dispositiót: ha ideérkezik, beneventálhassam, meg is vizsgáltatom egy kevéssé: ber biszt du? wie haiszt du? és micsuda gyűlés lesz Pozsonban? Azután innen mindgyárst elküldöm igyenessen Egerben, és meghagyom az késérőnek: ott várja Fölséged (noha meg is előzheti azt) továbbvaló parancsolatját iránta, ha vigyék-é Fölségedhez? vagy mit csináljanak véle? Talám jó volna, ha maga Fölséged szemben nem lenne is véle, ott megexaminálni, mert gyakrabban ex responsis quaestionum novae oriuntur quaestiones, ez penig nemcsak az mostani constitutiókot: de az következendő intentiókot is meg tudja jól mondani, ha akarja; ha penig nem akarja is egyszer, — megmondja másszor, kit szép szóval, kit haraggal, s csak elhiszem, meg sem meri ott tagadni. Én is az mit itt kivehetek belőle, alázatossan pro confrontatione megírom Fölségednek. Ez Istennek szép ajándékja: húsz magyar labancz katona késérője lévén, 14 szegén kurucz hat katonát elfog, kettőt levág, s magát az Generálist annyi postírung között elhozza. Csak két tizedesse vala Balogh Istvánnak; elhiszem, ezen actus követvén az minapi morvai passusnak felverését, és onnan is az kapitánt 14 rabbal, zászlóval, dobbal elhozván, — az mint már megírtam, — csinál zenebonát az gyűlésnek is!

Eszterház Antal Uram levelét is vettem, kiben írja: Pozsony elein az Lajtán túl ismét szerencséssen jártak portási, s maga is feljűl ment az Rábán, hogy infestáltathassa jobban az gyűlés útját, s hiszem Istent, vérszemet kapnak most hadaink, mig megeszmélli magát az német.

Csakhogy az mi hadaink nem tudom mit akarnak, hogy éppen semmire sem szaporodnak? Még az egészlen eloszlott Gundenfingernek semmi híre; Diák Ferenczébűl gyütt valami, — egyéb semmi. Andrási batalionjának sem híre, sem Radics ittfönn megkevesedett batalionjának lejövő részinek; ha penig vizsgálom, nem lehet csak kétezer gyalogot is összevennem egy felé való próbára, s hacsak két felűl egyszersmind nem mozgunk, — nehezen látom jó módját.

Az recruttázásra már ugyan kiadtam közel 20 regimentre az assignatiókot: de még ezeknek is hol lesz fegyvere? az jó Isten tudja; mert van egy holnapjánál több, levelét sem vettem Keczer Uramnak, nem is többet egynél, miólta elgyüttem. Az mundír is lassan érkezik, — de azzal nem anynyira törődöm; ugyancsak már az ittvaló hadaknak e napokban egészszen kiadom assignatiójokot, s hiszem Istent, lesz is folyamotja, minthogy az ittvaló Nemes Vármegyék szívessen contribuálnak mind ennyi ínség között is fehérpénzzel.

És mivel az rézpolturának oly dühödt neve van, hogy az sem foly, sem gyűl, s majd talám haszontalannak látják incassáltatásokot; tudja Isten. mit akarnak? kiszedték, s nem hozzák, és az assignatiókot fehérrel fizetik. Igen jó móddal írás nélkűl megértettem velek, hogy az recrutta s remunda fehérpénz nélkűl nem lehet: azért az nemesek harmadik forintja abban értetődik. Igaznak ösmérve, zúgolódás nélkűl, még azon harmadolást extendálják az parasztságra is; azért is úgy intízem minden assignatióimot, hogy cum imputatione excessuum et executionum, nem exurgálja az assignatió, ha lehet, nemcsak most teletszaka az postírung exolutiója, az tertialitást. És mivel egy oralis és egy equilisnek vacansa 30 frtra mégyen in toto teletszaka: azon leszek, többre ne menjen 9 frtnál az assignatió, és hadd incassálják polturájúl az többit, — lássuk, micsuda folyamotot vehet circulatiója? Mert már ezután örömöst keverve adnám ex cassa, kire reserválok

az nemesek dícáibúl és az lovakbúl, zsoldos summábúl bizonyos fehérpénzt. Sőt, hogy bizonyossabb lehessek további conceptusimban: post decimam lesznek itten az computusok az Provincialis-Commissarius elűtt, s ugyan írhatom, Fölséges Uram, éppen segétenek az vármegyék mindnyájan; az egy Zólyom kezdette vala pengetni mindenre az polturát, s ott az luteránus koldúsnak sem kell, nem is csuda, — hiti tartja: mert az bonum opusnak haszon az merituma.

Itt, Kegyelmes Uram, ezen két districtusban, assecurálom Fölségedet, alkalmas rendet fogunk tartani; de odafel mint lesz? nem tudom, noha minden expeditióimot egyeránt küldöm, valamint másnak, úgy Keczer Uramnak is, és az assignatiókot sem confundálom; hanem az postírung fizetését az vármegyékre asssignálom, az hol quártélyja van, hogy mindenkor imputáltathassék, ha mit az quártélyban exigáltak volna, s még penig kemény tilalma van: senki se nyúljon az exigált summához, hanem itt van készszen az fizető- és mustramester, — mihelt elhozza az pénzt, hírt tesz, mégyen az fizetős mustramester, kézrűl kézre exolválja az postírungot, s az mi marad az assignált summábúl (mert bővebb az lista néha az mustránál), visszahozza. Ottfönn postírung nincs, csak az quártélyossal ineálja bár computussát, és az assignatiók exactiójában assistáljon, úgy, az mint bőven írtam Keczer Uramnak, és az instructióban.

Vagyon nagy reflexióm azon regimentekre is, az kik itten nincsenek, és az praetoriánára: mikint lehessen recruttájok? De mivel senki, sem azok, sem az Tiszántúl nem insinuálja magát: elhiszem, megmenekedem bajátúl, és noha nem tudom, de mégis nem akarok confusiót okoznom, — semmit sem assignálok az Tiszántúl való vármegyéknek nemesi contingensire, az kit legalább meg nem emészt az quártélyos, sem penig azon vármegyékre, az kikben az praetoriana militia, és a mennyi részében vadnak quártélyokban. Már ugyan, reménlem, talám az jobb útakkal felérkezik Keczer Uram póstája is, s érthetek legalább per informationem azokban is valamit.

Préni Miklós Uramnak is három batalionjára kiadtam rendit s expeditióit, csak hogy tudhassa felszedni, azért bo-

fizetését praestálják, az exactióját Szluha Uramra bízván. Már 6 hét alatt bíztat Revier perfectiójával. Az altereriabéliek rendit is helyrehoztam itten; megküldik La Motnak is. Az szükséges munitió iránt sürgetem s hajtom Srétert, kinek 40,000 frtot jó pénzűl assignáltam itt, az Keczer Uramnál való 180,000 frt assignatión följűl, — csak legyenek serények az effectussában!

Az selmeczi munka mint progrediál? particulariter csak arrúl tudúsítanak, hogy még három elhagyott vízvonyó gabolly nyugszik, — mégis ökrök s industria által már megállíták áradását az viznek, és fogyasztani kezdették, s már világos haszna; az többirűl nem panaszkodnak, hihető, jobban vadnak. Ma is, holnap is akartam de necesse odafordúlnom, csak az porták hirit vártam; már vendégemet bévárom, s mindgyárst megtekéntem, és az útak javúlásával Berzsenben is ugratok szekereket. Azalatt talám az vizekben merűlt hadak is, kivált a gyalogok, elölmásznak; az portázásban penig addig és az vigyázásban semmi el nem múlik. Ocskai túl Morva szélére mégyen, Bottyán mit dem rechten blinden Augh auf den linken Fligell, Csáki halb rechtsz, futtatni fognak azalatt.

Alázatossan követem azonban Fölségedet ez kis írásomrúl; kívántam volna még több írásommal is udvarlanom Fölségednek, mert, de mikor, immár, ihon la, — kifottam az üdűbűl, mert tegnap kezdettem, ma végeztem egy húzomban írásomot. De azt nemcsak ma végzettem, hogy vagyok s halok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Gyün az hintó, nincs bor; meg kell lenni pénzűl addig tőlem.

Kegyelmes Uram! Mennyit kerestem Kassán az cabalát, elbújt volt az ládámban, most előakadt, pro curiositate elküldtem Fölségednek.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k.)

18.

Kis-Tapolcsán, 28. Februarÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Nyavolyás Préni Miklós Uram szígyenvallva panaszlá, hogy csak competálnak véle; még Esze Tamás is azt mondja: Fölséged megígérte, — soha nem parancsol neki! Azt mondja: ha Fölséged parancsolja, ő bizony mindgyárst függ Esze Tamástúl, mert ő csak megcselekeszi, valamit parancsol Fölséged; a mellett, eddig még ő sohasem kért semmit, s látja, hogy kéretlen sem adnak, s majd kifogy mindenébűl, könyörögni — azt mondja — szígyenli is, nem is meri; engem kér szegén: alázatossan recommendáljam írásommal Fölségednek; azért adám ezen csekély írásomot késérőűl kezében ő Kegyelmének, bíztatván Fölséged kegyelmességével, kiben magam is ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

19.

Kis-Tapolcsán, 1. Martÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Generál Büszkeházi Max Starnberghet megfogó katonának hármát küldtem kívánságok szerént Fölséged eleiben; magok kívánták késérni, kiket alázatossan recommendálok Fölségednek, nemcsak azért, hogy elfogták, — mert azt Isten adta neki büntetésűl, — de, hogy az Vágon túl való nemes-legények, jószágok, mindenek túl: mégis oly szorgalmatossággal hozták el inkább, mintsem ígéretinek és 3000 aranyjának örűltek volna. Ha maga méltóztatik is Fölséged szóllani vélek: qualificatus legényeknek ösméri; az minthogy ugyan kérve is

kérték az engedelmet, hogy, ha tovább nem viszik is Egernél az rabot, magok hadd udvarolhassanak Fölségednek! Bornemisza János strázsamester, Fekete Miska, igen kijáró katona, Vígh Jancsi, egy Vígh János nevű régi hadnagyomnak s végre imperiumbeli kapitánnak fia, — erre haragszik Max Uram, mert megdöfölte. — Egyéb particularitásokrúl más úton írok ezennel póstán Fölségednek.

Maradok
Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, sajátkezű.)

20.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezelőtt harmadnappal expediáltam expressus curír által Max Starnberghnek szerencsés elfogatásárúl alázatos tudósításomot Fölségednek; azalatt is penig kívánván feleségével szemben lenni: Generális Bottyán Uram engedelméből írt Szeredbe, eljöveteléről; de még Bottyán Uram, felesége tanácsábúl, hogy nem jó lesz hírem nélkül általjövetelét megengedni: a midőn már levelét elküldötte, kívánságárúl túdósított. Mit írt légyen által a feleségének? azt ugyan nem tudhatom, mert abban Bottyán Uram meghitte; de Szeredből micsoda válasza érkezett? kezemhez hozták. Generál Hartleben is a szerint írt Bottyánnak, hogy a felesége egy hintóval és négy vezetékkel akar kijönni, convoit küldjön Sentéhez.

Én ezeket megértvén, kijövetelét nem engedtem, hanem azonnal idehozattam Nyitrárúl. Elérkezésével, olly praetextussal, mintha máshonnan értettem volna, hogy a pozsoni gyűlésnek beállásával a császár megtilalmazta volna: offensiva operatiókat ne tegyenek, — kívánván némelly dispositiókat experiálnom, üzentem hozzá: jelentené meg; kire ő minden reverentia és megalázás nélkül azt tészi válaszúl: Bedanke mich dem Herren General umb die Höffligkeit, ich weis nichts davon, und obgleich auch ich etwas wieszen sollte: so wolt

ich nichts sagen! Ezen üzenettel megtérvén hozzám, én is újobban üzenék neki: ha ő engemet olly formán Bécsben látna, s tennék olly üzenetet, — miként gondolkodna felőlem?...

Hogy büszkeségében alábbhagyjon: mindgyárst kivont fegyverrel két strázsát állíttattam belűl a szállásán, kettőt kívűl, s egy tisztet hálattam vele. Akkor kezdi magát észrevenni, mit akarnak vele? Követett, hogy nem úgy hozták a választ, a mint ő mondotta. Másnap kívánkozott volna szemben lenni; de, hogy magát jobban megalázza, nem admittáltam, hanem némelly punctumokkal küldöttem hozzá Generális Andrássy István Uramot, Fodor Urammal; ő Kegyelmek kérdésire is csak a nagy büszkeséggel válaszolt, — kitetszik nyilvánvaló hamissága. Examenét, íme, alázatossan accludálom Fölségednek; *) azon semmit építeni nem lehet, kit Fölséged bölcsen dijudicálhat; más rabok és desertorok, sőt még maga embere is külömbet fateálnak, nála talált levelekbűl is különbözőt értek, mert abban positive fel vagyon téve: Szombatbúl és másutt levő regimentekbűl is két schwadron, mindenik 80 személlybűl, az egész regimentbűl commendírozva felmenjen Pozsonyhoz, és ordert adott Pálffy a szeredi commendansnak: ha az hídnak megtartásához nem bízněk, hányattassa el; kirűl Starnbergh midőn kérdeztetett, semmit tudni nem akart. Kívánkozott tegnap is hozzám: inkább nekem fogja megjelenteni, quae essent secretiora, noha Generális Andrássy István Uram és Fodor Uram előtt szörnyen esküdött, ördögökkel vitette magát, ha többet tud, a kit mondott; de pro mortificatione tegnap sem admittáltam.

Bottyán rendes complementumot tett néki; látván büszkeségét, hozzá mégyen, azt mondja néki: Domine Generalis! Vestra Dominatio non est modo Viennae; ita se debet humilliare et accomodare, sicut captivus! Azzal feltészi a süvegét. Ma reggel hivattam magamhoz, de semmi kérdéseket nem tettem; magátúl kezdett volna szólani a pozsonyi gyűlésrűl, és miket hallott ő a császártúl. Én abban is fent hadtam, — jobban mortificáltassék. Tűllem hogy kiment, senkire még nem is tekintett, csak keresztűlment által, még meg sem hajtotta

*) Ma már nincs mellékelve az eredetiben.

magát, megátalkodott büszkesége miatt. Csak azért is, hogy senkivel conversálkodni sem akart, ebédre asztalomhoz hivattam, kit maga is észrevehetett: nem böcsületiért, hanem pro mortificatione. Ma ebéd után küldöttem el; és mivel a mosqua követnek jöveteléről semmi bizonyos hírem: Thalabát nem akarván tovább tartóztatnom, őtet rendeltem melléje Egerig; előbbi alázatos levelemhez képpest oda várja iránta Fölséged parancsolatját: ott hagyja-é? vagy tovább vigye? Én ugyan, ha merném Fölségednek javallanom, javallanám alázatossan, csak azért is: menne nemzetünk közt nagyobb híre Starnberg Fölségedhez való vitelének, pro gloria gentis vitetné Fölséged magához; és Fölségeddel való szembenlétét megengedi-é? álljon Fölséged további kegyelmes tetszésén, kire bizony méltónak nem tartom: mert midőn némelly kérésére Fölséged engedelmét emlegettem, csak nevezni sem kívánta Fölségedet, csak hallgatott. Megírtam Vass Sándor Uramnak: míglen Fölséged parancsolatját iránta vészi, miként accomodálja; gondolom mindazáltal, addig is, míglen Starnbergh odaérkezhetik, fogja ő Kegyelme venni irántavaló parancsolatját Fölségednek.

Szintén azon alkalmatossággal, hogy Starnberget expediálom, vészem 20. Februarÿ Károlybúl irott méltóságos levelét Fölségednek, az includált némelly Nemes Vármegyéknek szólló Fölséged parancsolatjival, mellyeket kegyelmes parancsolatja szerint meg is küldöm.

Az contributió állapotjárúl, úgy más egyéb idevaló dolgok constitutióirúl két curírom által is bőven írtam Fölségednek; most azért hosszasb írásommal terhelnem Fölségedet szükségesnek nem láttam, nem is kívánom: de egyiket sem győzöm visszavárni, válaszát sem vehetem Fölségednek; nem tudom, hová lettek? talám az árvizek nyelték el? Berthótÿ Ferencz Uram ugyan nekem is írt a városok állapotjárúl: de a mint általláttam, magok sem érthették a contributiónak mivoltát, kivált az naturálék administratiójában; de az iránt is cum allevamine solváltam difficultásokat. Csak Keczer Uram mutatna serénységet a collectatióban; de két holnaptúl fogvást egy levelénél többet nem láttam; sokszor írtam, mind dispositióimrúl tudósítottam, — válaszát sem vehettem ő Kegyel-

mének, kit panaszképpen jelentek is alázatossan Fölséged előtt. Írtam most is, ha erre válaszát nem vehetem, megírtam : többet nem is írok, de ha mi fogyatkozás lészen, magát azzal ne mentse : ő nem tudta a dispositiókat, s hírem nélkűl semmit el nem követhetett, mert mindeneket megírtam, de semmirűl sem tudósított; kibűl egyebet nem magyarázhatok : valami particularis conceptusának kell lenni.

Berthóty Uram is csak a nincsenrűl és nem lehetőségrűl ír, azt nem írja : miként continuálják a collectatiót? Próbálnák meg elsőben: mire mehetnek a collectatióval? — azután repraesentálnák annak mivoltát, úgy lehetne más mediumrúl is gondolkozni; de arrúl emlékezetet sem tészen. Még Lőcsén voltam, mondották : nagyobb része az impositiónak már készen vagyon, mind a városoknak, úgy a vármegyéknek is polturájúl, — még eddig sem polturát, sem fejérpénzt nem tudok, adott volna valaki a cassába.

Kókay iránt Fölséged parancsolatját értem. Ez előbbi levelemben is alázatossan emlékeztem Berthóty Zsigmond felűl, azon regimenthez Kókay helyett accomodáltatnék, kirűl most semmi választot nem tészen Fölséged; én azt is válasznak ösmérem. Tiszán innen való embert már nem tudhatok, a kit lehetne applicálni, hanemha valakit az erdélyi urak közűl Fölségednek kegyelmesen tetszenék azzal consolálni, minthogy úgy is Partiumbúl exurgál azon regiment.

Esze Tamás iránt is kegyelmes parancsolatját Fölségednek értem; leszek szemben véle, fogok is tudni véle szóllanom.

Az selymeczi commissiónak folyamatjárúl ezelőtt is alázatossan informáltam Fölségedet; holnapután magam divertálok annak újobban való megvizsgálására, fogom bővebben onnét tudósítani alázatossan Fölségedet. Hellenbachban mind az okosságbúl, mind a vétkességbűl volt egy kis részecske; de mind jobban akarom azt, hogy posztóval bíztat. Ma vészem levelét, kiben írja : Bécsbűl bizonyossan ki fogják hozni a posztót.

Az hírekrűl ismét írhatom Fölségednek: cofirmáltatik, hogy a franczia 80,000 emberrel Rajnán innen szállott ki; mit írnak errűl in Januario? íme alázatossan adjungálom. E

mellett, mint Starnbergh beszédébűl vészem észre, úgy mások relatiójábúl is értem : Rabutínt magát bizonyossan bagázsiájával együtt ki várják Bécsbe, beteges állapotjára nézve a commandót nem viselheti; az alatt míglen más Generálist commendíroznak Erdélyben, Krichbaum lészen a commandó; de azután ki fog succedálni? még nem tudhatni. Jó volna, Fölséges Uram, lennének jó vígyázással Rabutin kijövetelére, ha Magyarországra jönne ki; de inkább hiszem, török földin mégyen.

Az fegyverrel consolált Fölséged. Recrutapénzt a regimentekre már alkalmasint kiadtam; mundírrúl sem búsúlok annyira, — de a fegyver fogyatkozásátúl tartok, mert Keczerhez, a mint látom, éppen semmit sem bízhatok. A melly regimentek még hátravannak, azoknak is kiadom a recruttára való pénzt, csak már ezen fegyver, kirűl Fölséged méltóztatik emlékezni, jöhessen ki.

Méltóságos Generális Esterhás Antal Uram ő Kegyelme nékem is megküldötte a Dunán-tulsó Nemes Vármegyék punctumit; mellyekre, minekelőtte Fölséged parancsolatját vettem volna, válaszoltam ő Kegyelmének; most fáradozván Generális Andrássy István Uram Dunán által való expeditiójában is, azon vagyok: teljes informatióval és instructióval bocsáthassam által ő Kegyelmét. Magamot ezzel Fölséged kegyelmességében alázatossan ajánlván, maradok

Fölségednek

Kis-Tapolczán, 1. Martÿ 1708.

alázatos hív szolgája

G. B. Miklós m. k.

Legalól: Fölséges Fejedelemnek.

(Eredeti, két íven, in folio; csak az aláirás sajátkezű, a szöveg Ebeczky Sámuel főtitkár kezével iratott.)

21.

Selmecz, 7. Martÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem curírom által Fölségednek két parancsolatját, mellyeknek egyike 27., az másik 28. praeteriti

költ. Egész consolatióval is írhatom, méltán complacentiával olvastam az váloszszát »kedves Atyánkfiának« *) kiben nemhogy én, de nem tudom ki tanálna nem jót se nem elégségest; mert az Isten széki eleiben való hívás, itt nem imádság, hanem citatoria, ad reddendam rationem vilicationis, — úgy is villicusnak vallja magát! Íme azért, hogy legalább recepisse nélkűl ne hagyjam levelét, mit írtam? alázatossan én is accludálom Fölségednek.**) Rendben esik: Fölséged pirongatja, s én szánom szegént. Akartam ugyan váloszolnom: minek hínak bennünket az gyűlésre? midőn már törvéntelen törvényével proscribált bennünket nyomtatva; de, — gondoltam — nem jó lesz, ha nem ironice tanálják érteni, hanem veszik pro agnitione proscriptionis. Azért csak elégségesnek ösmérvén Fölséged bölcs írását, elküldém; tudom, már desiderio várják az váloszt, — hadd olvassák!

Szegény *Szirmai Apám* csak nem állhatja, hogy nem percz. (Sic.) Most küldött ki egy voloment; az tractatus punctumink secretuminak elucidatiójára concinnáltatott, sub titulo: »Fenestra obscura Rakocziana.« Igazán írhatom, Kegyelmes Uram, azt tartom, Isten elvette az eszeket, midőn szóval mindent ígérni hirdetnek, oly világossan adják s vallják ki magok vétkit, mint a eszeveszettek, manuteneálván az haereditást, az absoluta hatalmat az királyjoknak, és az karloviczi békesség által való jussát Magyarországhoz, melyre Augustában még Maximilianus hittel ígérte vala magát, és maradékát obligálta, de nem affulgeált előbb az occasió, hanem az karloviczi békességgel.

Ezen nyomtatásban eresztett írást oly dolognak tartom, Fölséges Uram, hogy méltónak ítélném magyarra fordítani is, egy kis praeambulummal, s kibocsátani, s más módon is válosz nélkűl nem hagyni; mert igazán, per hanc Fenestram Rakoczianam penetrál lux Ungariae ad cognoscenda arcana tÿrannidis Austriacae.

Most, hogy meg nem küldöm, alázatossan követem Föl-

*) T. i. a Rákóczi által hg Eszterházy Pál nádor levelére írt választ.

**) Lásd a jelen levél után.

ségedet, — lehetetlen, le ne irassam, most iratom és mindgyárst megküldöm, csak tegnapelütt gyütt kezemhez. Azon alkalmatossággal írja, s kér: küldjek passust Hubertnek, hadd küldhesse feleségéhez és hozzám, de ő bizony, — azt írja, — nem bánja, ha éntőlem mindgyárst visszamégyen is; csak elhiszem, habet aliquid koko sub tecto. S minthogy ezen Fölséged írása után nehezen hihetem, quoquomodo kívánjanak valakit kiküldeni: mégis nyelvet fogni tőle szeretném, s keresem módját, mikínt stÿlizáljam úgy passusát, hogy mindgyárst megtérhessen? Azalatt az Nemes Vármegyéknek is megküldeni Fölséged levelét igen méltó. — Igen jól tanálta Fölséged, hogy nem szükséges az protestatio; már is az interregnum elég protestatió, s azt reflexióban venni új írással, de praesumptione assumptionis nominis Regni, elég lesz.

Munkácsi dolga valóban rút ábrázatú, annyival is inkább, hogy már az Tiszán is általhatott; de soha bizony nem hiszem, sine adminiculo extero merjenek valamit, azt pedig még talám akkorra nem várhatni. Nem kellenék abban sok ceremonia: mert perceptor lévén, nagy occasiót ad neki az collectatió, s nagyobbat netalám az collectált pénz; titulo executionis menjenek hozzá, s hozzák el. Hiszem, én is most itt egy szolgabírót megfogattam Nyitra vármegyében, s vasban küldtem ad requisitionem Comitatus kezekhez, ut faciant judicium. Az ónodi articulus útat irtott az illyenben. Az igen jól esik, hogy Szent-Iváni János Uram most Unghvártt van; írtam ő Kegyelmének: Bocsának nemességet ígérjenek, — nyakon köti bizony az még az püspökjöket (Hodermarszky) is!

Tournon írása már is jobbízű 24 ke-, Kheszánál (így); de megvallom, Kegyelmes Uram, *Antal Úrhoz* éppen nem bízhatom, mert most is micsuda galibájára *van a felesíge,* egymást el sem győzik, s el sem hagyhatják. Másik az, hogy csak hírivé tenni is bajos: mert hiszem az készületinek híre is előbb érné az antipodákot, mintsem Párist! Harmadik az, hogy nagy securitas kellenék neki az utozáshoz; jóllehet, ha az utulsó meglehetne, és útját látná bizonyosnak, s talám *ha az felesíginek lehetne Kassán lakásával kedvét tanálni:* az elsőnek tanálhatnám módját, mert elmennék Újvárba, onnan ad conferendum elhivatnám hacsak *a Dunapartra is;* gus-

tust csinálni magának könnyű volna: de nem tudom, *az Asszonnak* hogy lehetne innen oda? Tanálnék ugyan motivumot, si mobile fit fixum: Rechtsz um wendt aich, und lingszum! Mindazáltal, Kegyelmes Uram, nem jó s nem könnyebb volna-í valami oly embert küldeni bé, az ki manuductor lehetne in fundamentalibus, és characterizálni Turnót; mert ugyan csak *Antal is* nem lehetne maga, költség penig mellyiknek kell több? én nem tudom. Azt ugyan megvallom, hogy majorem faceret figuram, sed in effectu? nem tudom. Azon nem kell búsúlni: bu isz Gelt? mert is szerezzünk neki, s ott is szerezzen magának; ott sem leszünk oly szegények, az mint Fölséged Károlybúl példázta. Mi sokféle mesterember lakik oda fel, az mie van, sincs annak, mert mindene kedvétűl függ.

Nem tudom, Kegyelmes Uram, polturábúl mikínt áll az világ ott? de már régen óhajtott levelébűl Keczer Uramnak látom, polturát sem adnak bé; azt panaszolja: lehetetlen annyit adnyi, az polturát semminek tartja, s az semmit sem adja. Itt sincs bizony, Kegyelmes Uram, annak divatja, s nem igen hordják itt is, hanem per assignationes csak fizetik neheztelés nélkűl; kevés szó nélkűl ugyan nem hadták vala: de már miúlta bizonyossá tettem őket, hogy nem fogják assignatióim az tertialitást meghalladni, és meghadtam: az cassában mind bévegyék az polturát az nemességtűl és városoktúl ultra tertialitatem, és az plebs az 30 frt vacansnak csak 9 frtja maradjon pro assignationibus intra manus in alba exigendi, egészszen, látom, megnyúgodtak rajta, és ahhoz alkalmaztatják magokat. Kibűl mennyi pénz gyün bé? megküldöm tabelláját Fölségednek, most vétetem rendben; és az rézpolturát hadd incassálják csak, ha reászorúlunk: kedves lesz, ha nem szorúlunk is, könnyebb lesz, mintsem bé nem véve. Ugyan csak úgy kormányozom én az dolgokot, hogy, hiszem Istent, alkalmasint béérjük ezzel az hadakot, s meg lesz ebbűl mundír is, más is, csak az exactiójában remissusok ne legyenek. Sok volna, Kegyelmes Uram, leírnom, mennyiféle mesterséget keresek ad obtinendum finem nostrum, s minden útam egyet czéloz, ut habeamus, et facilius habeamus! Még senki oly irrationabiliter nem is proponálta előttem, mint Kassa várossa, leírván szórúl szóra az determinatiót, ut etiam pol-

ture acceptentur: azért csak ollyat adjanak, s miért nem veszik az altereristák? Azt feleltem, hogy »acceptentur,« úgy értsék magokra, mint másra; másként nem is illik hazafiúságokhoz lélek ellen magyarázni az haza determinatióját, ut suo fine careat, minek az subsidium? Higyjék el tehát, hogy rólok is gondolkozunk, midőn magokkal is segéttetni úgy akarjuk magunkot, hogy ők se opprimáltassanak velünk. De hiszem, csak addig nehéz az contributio, míg gyűl, mint a kilís; ha meggyűl: magában is kifakad s kiomlik az, s azután elfelejti fájdalma panaszszát, még javallja, hogy jól van az ember utánna.

Az szegén Tiszántúl való katona sem szegényebb az többinél, csak hogy annyival külömböznek, mint az barát a jesuvitátúl; szegény az barát, semmije sincs, kódúlva úntig eszik s úntig iszik, — még sem kaphat gatyára! Az jesuvita gazdag, szép rendi van: még is csak collatiót eszik akkor rendessen, mikor széltiben eszik az barát rend nélkül. Most is mint élnek a Tiszántúl? ők tudják; de azt tudom, hogy itten az szalma mellett harmadnapig sincs mit ennyie magának. Ott nem tudom, mit vett fel? de itt tudom, hogy még egy ezer sem vett fel papirosnál többet, csak egy pénzt is, hanem most exigálják, s csak hízik az híritűl. Magok az okai az quardiánok; mert hiszem, Kegyelmes Uram, emlékezhetik Fölséged reá, úgy maradánk, hogy meglássuk, mi marad az túlsó quártélyjábúl az erdélyi futottaknak? azután segítsük reá az többire, juxta contingens; de ha semmit sem tudok egyebet, hanem Károli Uram írja: sok volna az panasz, hová dirigálja? mert van igazságos is bennek, — ellene penig kedvemnek nem örömest cselekedném. Ego interrogavi: Hitemre, megköszönöm, ha kérdetlen cselekszik, csak osztán rám is ne járjon panaszra; ugyanazért semmit sem assignáltam azon vármegyékre, az kikben ő Kegyelme van; sőt proxime már meg fogom Fölségednek küldhetnem: mi marad, mi nem? Úgy disponálhat Fölséged iránta, az mint jobb lesz. Mert alázatossan megköszönöm alázatossan, si res cum onere vadet; úgy járunk osztán, mint Helempachchal: factus est ipse pro omnibus, — már, mikor maga mondja, omnes mondják: nincs! Ha számot kérünk, úgy adja, az mint csinálta; verbi gratia: előbb teszi

az exitust, azután keresi az introitust; a hol kevesebb, azt mondja: apparet, non sufficiunt sumptibus, s nem mondja, mibűl költött többet? Az hol több, azt mondja: hoc non est certum aliquando, neque sufficiet. Elia, Lelia!

Már béhozódván Helempach, brevibus írhatom, Kegyelmes Uram, habemus spem; de, ha sokáig tart: késő lesz az spesnek jutalma, mert Istennek hála, megtartózkodva minapi ittlétemtűl az vizek, 80-nos ezüstes rudát is szedtek már, s most ismét oly inventióm van: ha succedál infallibiliter megérdemlem azon 70,000 frtot, az kit ígértek vala itt az Kunsztmaisternek pro recompensa; neki nem succedált, ha nekem succedálna, — be nevetném! Nyernénk egy milliomot az országnak véle, et obtineremus effectum. Mert, Kegyelmes Uram, ezer ratiotinatiónak is úgy látom az a vége, hogy az mely szőllőben tő nincs: hasznot nem hoz, a mely bányának kevés vagy szegény rudája gyün, mind semmi haszon az többi. De caetero in sua proportione lesz haszna mindennek, egyedűl az Vindschaht, az ki most ollyan, mint az reménség feiben való új ültetés az szőllőben: más szőllőnek emészti hasznát. Azt penig piszkálni, darabolni haszontalan: egy erővel kell hozzá nyúlni; ha hasznát látom, pénzzel hozzá, — meglesz hamar; ha nincs haszna inventiómnak, s jobb sem lesz: hagyjuk ott, s máshoz kezdjünk; mert csak rajta fogva tehetünk valamit. Ma, holnap még itt leszek próbáján, az machinát próbáltatni; el kell azután mennem, — mert nincs mit ennem, de teszek dispositiót, hogy múlathassak itt más úttal. Hiszem Istent, rendbe hozom itten is az dolgokot, s azután lesz ideje az examennek de praeteritis et confusionibus, et erroribus.

Második, de előbb költ Fölséged levelébűl értem az Erdély felé tött jó dispositiókot; adja az én Istenem jó effectussát is! Kolozsvárt nem hagyja talám, valamint (Vág-) Újhelt, kirűl tegnap írják: elhagyja,— nem hagyja bizony még egyikét is! Én is tettem dispositiókot: mennének Pozsonhoz az gyűlésre, ha bé nem bocsátják, szidják össze az ollyan vendéghívókot, gyújtsák fel, s hagyják ott; de üdű kell ahhoz s kicsin víz, mert vissza is kéne onnan gyünni: nehezebb soknak, mint kevésnek Starnberggel! Ha ideit látják, megírják, — mindgyárst

köztök termek én, ott van Tapolcsánban minden készületecském. Most beneventálnom kell ex vinculo sacramentali az feleségemet, a ki most vontatja magát errefelé az sárokon, farsangolni akar bőtben; idehozom, valamennyi klauberni van az bányákon, mind az commandója alá adom.

A propo, Pálfi János levelét veszem; azon kér: Starnberghnét bocsássam, mert igen siratja az urát, hadd consoláltassék, vagy az ő hitire bocsássam vissza két hétre Starnberget. Megírtam: már késű. Most úgy írja: »Confoederatorum Statuum Generali et Locumtenenti«, — hiszem, tudja, mikor kér!...

Az hintók már készszek, egykét hét alatt itten lesznek Újvárban, íme az ábrázatja; de az a baj, hogy én három hintót parancsoltam vala: egyet 4 emberre való Raizwegent, az mint Fölséged parancsolta, és két Svimmedlt, (?) magamnak verbigratia egyiket; ez penig, az mint írja, mindkettő egyforma, hanem egyik vörös, másik zöld bársonynyal, s az árok sem egyenlő, hihető, czifrább. Már nem tudom, ha egyforma lesz, parancsolja-í Fölséged, mindakettőt felküldeni? vagy az elmaradott 4 emberre valót megcsináltatni? Mindenekben Fölséged kegyelmes parancsolatitúl várván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Most veszem Bottyán levelét; ismét nyereséggel tértek portási, de nem tudják, kiket vagdaltak? csak, hogy igen czifra német ruhákot hoztak.

Kegyelmes Uram! Az Tiszántúl való tiszteknek posztójok kitelik, ha Keczer Uram meghozatja; az kit arra is rendeltem.

(Eredeti, egy és fél íven, negyedrétben, s. k., némi részek titkos jegyekkel.)

22.

(Gr. Bercsényi Miklós, hg. Eszterházy Pálnak.)

Méltóságos Herczeg!

Minémű nagy csudálkozással olvastam Herczegséged nékem irott levelét, s mennyire szánakodom, igaz hazafiúságomtúl viseltetve, Herczegséged és a több odaszorúlt magyar Urak illy boldogtalanságban forgó sorsán: annyival szükségtelenebbnek ítílem hosszabb írásommal világosítanom, a mennyivel — reménlem, — bővebb válasza az Fölséges Erdélyi és Vezérlő-Fejedelmünknek, Herczegséged szívét s magyarságát meghatja. Kit midőn ezúttal Herczegségednek megküldök, kívánom, hogy Isten nemzetséges igaz szabadságunknak dicsőségét engedje Herczegségednek is elérni, az mellyet minden magyar szabadossan megösmérhessen! Maradván ezzel

Herczegségednek

Selymecz, dje 7. Martÿ 1708.

(Ebeczky Sámuel kezével írt egykorú másolat, féliven, Bercsényinek ez napon kelt megelőző leveléhez csatolva.)

23.

Zólyom, 13. Martÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem tegnapelűtt későn estve ideérkezésemkor Fölséged 8-va költ írását, az acclusával, kire előbb nem adhattam, tegnapi migrenás kínom miatt, alázatos válószomot; de mivel továbbra terjedett írásom, mintsem ad latus férhetne, az újabb leírásával penig az üdűt tölteni nem akarván: merészlem alázatossan Fölségednek csak úgy küldeni, az mint csekély elmélkedésem szűlte; s ha tovább mit méltóztatik azokban parancsolni, alázatossan kérem s várom vagy vissza, vagy írásban, mert felét is elfelejtém én bizony annak, az mit írtam.

Accludálom azonban az minap említett Fenestrát is, az kibűl igen kitetszik német uramnak foga fehére, s talám csak ez

is Fölséged gondolkodásinak más útját nyitja; noha, elhiszem, ezt csak úgy kell nekünk böcsülnünk, mint ők Veracius Uramot.

Az 600 arany, Fölséges Uram, még nem derék dolog; rosz gazdája volnék Fölségednek, ha még csak azt sem tudnám feltanálni! Annak meg kell lenni most csakhamar; hiszem, az magyar aranyat is elveszik ottan talám.

Megérkezék azonban Súgó is tegnap, Fölséged elsőbb, még 2-da költ levelével: de Bajnócz s Tapolcsán felé kerengvén, későbben járt; igen akarom, hogy contentálhatta relatiójával Fölségedet.

Igen consoláltatom azzal, hogy Fölséged examenre méltóztatik venni Keczer Uramot és írásimot; már ugyan szaporábban veszem leveleit: de nem sok szaporáját látom az munkának; de, bizony az vármegyékben sok múlik az dologban, magok confundálják magokot, az mint az Zemlén vármegyei dícák rectificatiója mellé igen odaillik ezen Klobusiczki Uram levele is, — szükségesnek is ítéltem alázatossan megküldenem Fölségednek. Mi, ha jól emlékezem, még az törvén is az Camerae Praesesnek ad inspectiót az collecták rendiben; talám jó volna munkát adni neki: járná meg az vármegyéket és hozná az kassai praescribált módra az vármegyékben az collectákot; mert jobban rémíti az híre s rendetlensége, mintsem summája az országot. Légyen csak bizonyos már minden ember: többre nem extendáltatik, mint az mint írtam ezelőtt már bőven, az assignatio, az mely fehért fiadzik, bizonyossan frissebbek lesznek; vegyék bé az cassában polturájúl az többit, mert addig nem hiszik, az is fehérré ne váljék.

Cornelius Tacitus, est satis madidus; bizony, Kegyelmes Uram, nagy chaos az, — de úgy intézem, kár nélkűl keressük most az hasznot. Ego habeo conceptum, verbi gratia anticipato adtam Helenpachnak per assignationem Civitatuum Montanarum pénzt, mellyen az következendő esztendő ez folyásban jövő rezet felváltottam; ismét azon rezet assignáltam mundírra, és Helenpach ahhoz bíztában et sibi pro fixo reputans, már jól megindította parollájával az mundírt pénz nélkűl; már most azon anticipatiónak nevezett collectalis summát, meghadtam, tartózkodás nélkűl fordítsa az bányákra, úgy,

hogy ezen majd esztendeig való summát ha három holnap alatt mind elköltik is, semmi, mert többet assignálok akkor; és most mennek ad disquisitionem, ut omnes hutae reintegrentur, et omnis labor redeat ad statum suum, és his sumptibus acquiretur sumptus, és quod maximum, s csak én tudom, három holnap alatt ellátjuk: mennyi víz van a bányában, s kihez folyik? Ha látom, akkor segétem hasznát, ha nem látom vagy hasznát vagy bizodalmát: losz den Daüffel laufen, — belégarázdálkodom akkor jobban Helenpachban, még én tészem adóssá, legalább nem hiszem, hogy ő is nem adós, addig, valamíg kéri az parollájának az árát. Interim sperabimus benedictionem; brevibus, Fölséges Uram, nem lesz kárunk, ha nincs hasznunk is rendelésembűl az bányákban, sem azok nem tartóztatnak semmire az hadi munkátúl; de

Az vizek és hadak gyűlekezeti majd egymást fogják váltani; megapad az víz, ha megáradnak az hadak, majd lest is jobban állhatni, s bizom most brigadírosimhoz, mert félnek az mester-asztal után. Csakhogy most íme az szerencse mint játszik velünk, sub nro 2 et 3 méltóztassék meglátni Fölséged; *) poco bene, poco male. Soha nem tudom, hol vegyek tüzes mesterembert Antalnak, hanemha Rottenstaint sacrificálom, és itten aggregatusnak tartom Rhent, ha jobb nem lesz; mert nem lehet kedvét szegnem, látom, Antalnak, — jól indúlt most, hadd berzenkedjék, már is nem oly solennis az recommendatiója. Most küldök nekik posztókot is: pedighogy pénzt nem kér! Az ő tulsó (sümegi) gyűlésének punctumira való váloszomot Beszterczérűl megküldöm.

Az hintók is meglesznek, fizetve is meglesznek, akár úszik le az bor, akár sem; ha legyün is, jó lesz másra.

Nyavolyás Forgácsnétúl maradhatatlan vagyok; már Fölséged írásábúl consolálom, hogy nemsokára bízhatik egyikhez; de most beteg az Ura, könyörög ismét, hozzámennyi. — Az többbirűl az replicámban van egész emlékezet, Fölséges Uram, az mellyekrűl Fölséged parancsol; hanem Haister iránt irok Antalnak; lássuk, mint írtóznak-é tőle?

Újvárra, igenis, van Kegyelmes Uram, kívűl is, belűl is

*) Ma már nincs semmi melléklet.

gondom; csak ollyan útálatos ne volna az hadak elütt: mind könnyebb volna in tempore provideálni; de addig is meghal fele, míg csak szellőzik benne az hajdú.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot. Maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Igazán, majd el is felejtettem volna az P. S.-ot! Megvallom, bánom, hogy szerencsétlen vagyok az gratialis pénzéhez Lapsánszkinak: mert magam is így akartam keresni az meritumot, az mint Fölséged resolvált; egyébaránt sem kívánok alkalmatlankodnom Fölségednek, hogy pört és bizontalant gratiájúl vagy grationalisúl adjon Fölséged, — már is régen útjára bocsátám. Nem is engedem mindazáltal Fölséged kegyelmes ajánlását messzire, mást fogok most kérnem nemsokára; sine consequentia való dolog, — de azt ugyan igazán!

Éppen most érkezék Starnbergné levele, alázatossan accludáltam; más levele Eger felé keresi, kiben szerencsés szülését írta, — az későbben éri talám.

Külön félíven:

P. S.

Fölséges Kegyelmes Uram!

Károli Uram pénzét még Selmeczen létemkor elvitték, de Helempach kivette belőle az maga adósságát, kinek praetensióját én nem is vizsgáltam, mert hiszem az passus kiadásakor is együtt valának emberei Helempach emberivel elüttem, s úgy kérték, hogy abbúl kell kifizettetni Helempachnak. Az meglett dolog után emlegette elüttem Károli Uram papja, hogy Keczerre igazítani akarja Helempachot; de ő azt mondja: ego nihil habeo cum Domino Keczer, ego ad parollam et obligationem Domini Generalis administravi; possunt cum Domino Keczer finire sua negotia, uti volunt, — ego me non immiscebo. Igazán nem tudom, de gondolom, 5000 frtot vett ki.

Az accludált lengyel levél Varsavárúl költ; abbúl con-

cludálom, hogy Fölségednek is írt *onnan az Asszon* (Sieniawska), *mind az svécus, mind az Ura*, s mind az maga históriájárúl. Úgy látom, el kell hinnünk az musqua nyereségét az svécuson; bárcsak vagy kétszer esnék az ollyan: mindgyárst jobban közeléttetnék az békesség! Talabát én azólta is próbálgattam; megvallom, maturussabb s judiciosussabb embert szeretnék ad negotiationes; de ollyan residens lesz — gondolom — qui agentem agat inkább ott, ceremonia nélkűl. Az való, intranttá teszi magát, és az németes tisztekkel is confidenssé.

Ezen alázatos levelemet ex superabundanti ugyan az Starnbergh elfogó strázsamester által akartam póstán praemittálnom Fölségednek, hogy meg is térhessen addig Egerbe, míg odaérkeznek véle; az többi katonák véle mennek, cum desiderio: magokot Fölségednek praesentálhatni; hihető, Haiszter elfogóinak példájához képpest, bíznak Fölséged kegyelmességében.

Károli Uram nekem írja, hogy tolláltatott az Regulamentum szerint való cassája azon földnek, — az instansokot hová dirigálja? Én nem értem ezen kérdésit; válószúl azt írtam ő Kegyelmének: nem tudom tolláltatását az cassának; de azt tudom, hogy Keczer Uram semmit sem akar nekem írnya, miért? ő tudja; és én sem kívánok akadályoskodni az Tiszántúl, s innen is azon fölső hadak quártélyjára semmit sem assignálok. Az instantiáknak pedig van regulamentalis útja, — bocsássa útjára, kiket illet!

Kegyelmes Uram! Majd második ízben felejtem el megírnom Fölségednek: most valamely magyar imperialis adjutant gyütt ki Pozsonbúl, az ki régen ki akarván szökni, rajtaérték, megvallotta: kuruczczá akart lenni; törvényje vót, Szirmai s más magyarok és Szluha innen írásával megnyerték életit, s rabon bocsáták ki Pozsonbúl; az által *Szirmai üzent: az Istenért, nagy vígyázással legyünk az oroszok factiójára s valamely orosz püspökre, mert nagy és igen titkos bizodalma van az németnek abban; hogy Erdélybül kicsapván a német, hát megett addig Újvárt szállja meg és consequenter az bányákat*, etc. Sőt még, csakhogy bizonyossan nem tudja, de talám *Lubomirski* interessatus ebben.

(Eredeti, összesen másfél íven, negyedrétben, s. k. Az utolsó félívet képező önálló utóirat jó része titkos jegyekben írva.)

24.

Beszterczén, 20. Martÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Aláżatossan vettem Fölségednek Kökényesdi újjabb leveleirűl való tudúsítását. Turnon Uram maga nem alkalmaztatása annyival rosszabb, hogy ha dexteritása nem világosítja okát : miért kellett inkább őreája, mintsem magyarra bíznya hazánk dolgait? — szűkit fogják köztünk az embernek magyarázni. Már, úgy látom, character nélkűl is oly baj lesz annak ott (Párisban) maradni, mint avval; micsuda útat tanál neki Fölséged? azt nem tudom.

Az subsidiumok iránt való újjabb parancsolatok bárcsak fegyverre segéténének bennünköt; kit Bonak Uram anynyival is jobban segéthetne már, mivel az lengyel hírekbűl látom, hogy Varsavára akar gyűni Danskárúl.

Az moskva mediatiónak talám jobb folyamotja lehet most, mint eddig: mert ha összevetem az muskva félelmét az sileziai commissio rupturájával, (mellyet ide is irogatnak Sileziábúl) egyik dolog segíteni fogná az másikot. Elfelejti Peterburgot az muska, és az svécus gloriabitur victoriam finivisse, hogy lehessen ideje visszatérni.

Az bavarus iránt ha még consensust keresnek : nem lesz az meg ez idín, s attúl félek, üdűt adnak az ellenségnek ellenünk keménkedni; ha bennünköt pedig *confundálni tanál : confundáltatik az* irántunk való opinio ismét, s addig nézünk egymásra, hogy elsuhanik az alkalmatossága az jónak. Urbikkal való correspondentiában magam is munkálódnám, minekutánna vettem az iránt Golowkín levelét, de nem tanálhatom módját. Vártam volna azért is az másik moskva követet : de nem hallom már annak is hírit.

Baranyai mellé adjungált tiszttel szóllottam, és rendeltem subsistentiájúl quártélyt neki; s mivel, az mint mondja, törvényje is volt és ad archibuzandum (főbelövetésre) condemnáltatott: nehéz lesz accomodálni in non hostili parte; hanem mondám, hogy fogok Fölségednek írnom felőle: ha nem mél-

tóztatnék-i Fölséged per interpositionem az nagy-hajtmannál (Sieniawsky hg) gratiát szerezni neki? avagy ha csak obsitet nyerne is, kivel szerencséit kereshetné. Sőt mivel, az mint exponálja casussát, ha úgy van, én nem convincálhatnám azért: novum Unfardaiis-Rechtet (így) javallottam, kérne, kit annyival könnyebben nyerhetne, hogy nem ellenséghez ment; de, az mint látom, ezt nem ellenzve, inkább az bagázsiáját sóhajtja. Írtam azonban Bertóti Ferencz Uramnak is: ha valóságossabban végére mehetne casussának, mivel talám Rÿbinszkivel correspondeálása ád alkalmatosságot hozzá. De, hogy accomodáltathassék, módját nem látom; noha bizony, jó Obersterekre volna szükségünk, vehetnénk regiment nélkűl is hasznát, ha jó volna.

Az Keczer Sándor dolgairúl az cancellaria által írott parancsolatjára méltóztatik Fölséged magát revocálni, kit is ugyan vettem, de abban semmi sincs egyéb, hanem az eltagadott dícákot vizsgáljam, és ne praecipitáljam felosztását, kit nem is gondoltam eddig, hogy osztályra való légyen, annyival is inkább, hogy az praegravált vármegyéknek ítéletiben ereszkednem nem kívánok; másik, hogy Heves maradjon Keczer Uramnál, kirűl ugyan még Korponárúl praevie írtam vala Fölségednek, s minthogy particularis parancsolatját az iránt nem vettem, hanem sub generalitate placidatorum értettem, s gondoltam, helyt adni méltóztatott Fölséged ratióimnak, — nem gondoltam, vétsek véle; már revocáltam azonnal írásomot.

Az ellenség constitutiójárúl ezen órában veszem az acclusákot.*) Ha módja lesz az ellenségnek benne: csak elhiszem, megelőz. Komáromnál, innen az Vág-Dunán, reparálják s nagyobbítják az híd végin szokott sánczot. Az újvári praesidiumrúl parancsolni méltóztatott Fölséged, de bizony minden gyalogunk is befér oda: mert mindenestűl sincs hatezer gyalogunk; az recrutta penig igen késő dolog, mert mindig csak hullogva gyün, az mi gyün. Már most universaliter az executióit az summáknak mikínt rendeltem meg Keczer

*) L. gr. Csáky Mihály tábornok jelentését, közvetlenűl a jelen levél után.

Uramnak: elsőben Fölségednek megjelentse, s úgy vegye parancsolatját.

Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Megfelejtkeztem vala megküldenem Fölségednek pariáját, micsuda protestatiókot tettek Nemes Szala és Baranya s Tolna vármegyék? mellyeket Eszterház Antal Uram küldött kezemhez, oly véggel, hogy, ha ítélem, béküldjem;*) de, utulsó írásához képpest Fölségednek, kívánok inkább kérdést tennem, azon okbúl leginkább, hogy több Nemes Vármegyék is vadnak innen (a Dunán) hasonló állapotban, és így csak ezeknek protestatiójok ha nem tenne diformis opiniót az többinek hallgatásával, s másként is talám superfluum quid, — úgy is semmi híre az császár oda (Pozsonyba) jövetelének; s nem is múlja még ideit, ha parancsolja Fölséged, béküldhetni, ugyanazért tartottam meg az originalisokot kezemnél. Méltó ugyan megdícsírni ezen zelussokot, annyival is inkább, hogy az Dunán túlsó földnek resolutiója majd meggyőzi az innenső keményszájú magyarokot, — talám azért is, hogy még nem szaggatta fel az díca túl az szájokot!

Az 600 aranyat holnap Fisser által megküldöm Fölségednek, jóllehet itt bizony sem Hellenpach, sem cassa annyit elől nem adhat, — de meg kell lenni Fölséged parancsolatjának!

Elhiszem, Starnbergh eddig Appermond halálát megmondotta; elfelejtettem vala megírnom. Az Fejedelemasszonnak**) talám már megnyílt volna az útja.

Foly ollyan hír is, hogy kiindúlt volt az császár, (Bécsbűl,) de Dunántúl valamely portánk visszaszalasztotta, s már Csalóközbűl ment volna had eleiben.

---

*) T. i. Pozsonyba, mert a József császár által oda egybehívott gyűlés ellen tiltakoztak a nevezett vármegyék.

**) Rákóczi Juliánna, Aspremont őrgróf özvegye.

Ezen accludált levelet valami törökök hozták; azt mondják, nem tudják, micsuda levél? Landor-Feirvárban adták nekik. *)

(Eredeti, egy és egynegyed íven, negyedrétben, s. k., néhány szava titkos jegyekkel.)

25.

(Gr. Csáky Mihály, gr. Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens!

Kiváltképpen való nagy jó Uram!

Épen midőn Rétey György Uramot Nagyságod méltóságos engedelméből elbocsátottam volna, (a ki is hazamenő útjában Nagyságod udvarlására is el fog menni) akkor veszem Nagyságod levelét, szokott engedelmességgel. Alázatossan köszönöm Nagyságod regimentemhez mutatott kegyelmességét, assignatio iránt. Óberst-wochtmester Uramat hogy csak oly könnyen expediálták, még csak azt sem tudta megszabni, Nagyságod leveléből értem. Alázatossan köszönöm az iránt is Nagyságod gratiáját, hogy tőle bennünket megmenteni méltóztatott.

Azonban holmi gazhírekkel Nagyságodnak alkalmatlankodni nem mérészlek: mivel hol azt hírlelik, hogy Trencséntűl, hol Bánkánál, hol Szerednél akar a német kicsapni; de még ekkoráig semmire sem mehetett. Pro distractione alázatossan includálom Nagyságodnak ezen levelet.**) A próbát pedig a mi illeti: teljes tehetségünkkel azon vagyunk, ha csak a Vágnak áradása miatt lehet, mennél jobban végben vihessük. Ajánlván Nagyságod kegyességében magamot, maradok

Nagyságodnak

Nagy-Tapolcsán, 16. Martii
Anno 1708.

engedelmes alázatos
szolgája
G. Csáky Mihály m. k.

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Ma már nincs idemellékelve.

Külczím: Méltóságos Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós Uramnak, kiváltképpen való nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatossan írám.

Beszterczе. P. H.

(Eredeti, egész íven, in folio. Csak az aláírás sajátkezű.)

26.

Fölséges Fejedelem!
Nékem jó Kegyelmes Uram!

Most vészem Generális Györky Pál Uram levelét, kiben írja ő Kegyelme: feles katonák találkoznak regimentjébűl az erdélyi hadak közt, kik örömest visszajőnének; recurrált ő Kegyelme hozzám azoknak visszahozatásokrúl. Mely iránt nem tudván Fölséged kegyes intentióját, relegáltam ő Kegyelmét Fölséged kegyelmességéhez. Kihez való képpest, hogy annyival is a recruta-költség compendiáltassék: alázatossággal recommendálom Fölségednek, ha kegyelmes tetszése járúl, a kik az erdélyi hadak közt nevezett Generális Györky Pál Uram regimentibűl találkoznak, azoknak visszaadásokrúl kegyelmessen parancsolni méltóztassék. Magamot ezzel Fölséged kegyelmességében alázatossággal ajánlom. Maradok

Fölségednek

Beszterczе, dje 20. Martÿ
Anno 1708.
alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, in folio; csak az aláirás s. k.)

27.

Beszterczе, 24. Martÿ 1705.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem 20. költ, staffetaliter gyütt levelét Fölségednek, s azzal együtt mást, sub dato 16., mindkettőt

Gál-Szécsbűl. Az erdélyi németnek mozgását nem csudállom: de azt csudáltam inkább, hogy eddig is nem mozgott; hihető, őtet is az üdű változása tartóztatta. Csak elhiszem, nem akarja abrakon hízott lovait hevertébűl füvellőre verni, hanem az egy fordúlással teszen az mit tehet, s úgy váloszt magának füvellő helet. Ugyanettűl félve, valóban ébreszgetem én is ittvaló hadainkot, s most is reiteráltam: akár tudtával ennek mozogjon amaz, ez is reákezdi; akár magátúl múlassa amaz magát: ez sem hiszem, csak lopva hagyja el postírungjait!

Én azt akartam vala, Pozsonyig szalaszszam az lovas hadainkot, s visszatérve szálljunk mezőben; de nem hiszem, az víz megengedje, kit az ellenség elkövethet mirajtunk. Azon leszek mindazáltal, magam is közikben mehessek, s praeveniáljam ezen praevisiót. Károlyi Uramban semmi kétségem, quia voluntas fiet pro facto; már is bádgyadt az katona lova, az mint írja, — nem sokat hízik, míg Váradot éri!

Hogy az szegénség hadban készül, nem magyarázom azt egyébre, hanem az katona s hajdú nem fizet hírire. Még segéteni fogja az recruttát ezen opinió; azért is hadtam az militaris dícákot még in suspenso, sine exactione vel assignatione.

Az havasalföldi vajda, igenis, elhiszem, többet fél az némettűl: azért is inkább szeretne minket, — ha nem félne még szeretni is!

A 8 hordó bornak igazán szép s jó árát tanálá Fölséged keresetlen vásárlásával; ez az java, hogy lesz min járni azon Udvarhoz! Kray odament Dantzkára, — Fölségednek expressusa? Hát valljon az én Monsieur le Argenteriám *) nem gyühetne ki egy úttal? Nem hiszem, el ne bírhatnák azt Seinges Uramék; de talám eltörnék alatta az essedo! A patvar vigye, ahhoz biztomban majd cserépre szorúlok; örömöst megfizetném mind költségét, vámját miit, csak születnék már egyszer! Meglátom én is, az bécsi essedók (hintók) micsudások lesznek? és elküldöm mind az kettőt, — Fölséged maga

*) A XIV. Lajos királytól ajándékban kapott 100,000 livre értékű asztali ezüstkészlet.

váloszsza az szebbiket s a jobbikot, avagy az jobbik járót, quod est principale.

Kökényesdi Uram bizony szép Vetéseket tészen;*) de, hogy Kényesdi ne legyen Kökény Uram, — Túrja (Tournon) szúrja tövis Uram, még jobb talám, egy darabig, — még is, ösztönözik egymást! Hogy ad recognoscendum akarnak ideküldeni: talám az békéllés híre is okozza, s nem ok nélkül; üdüt nyerni keresnek, — félő, ne veszejjenek üdüt, ha kiváltképpen nem keménkednek addig is; talám, Fölséges Uram, igen in tempore volna most írnya Kökényesdinek: hogy az gyűlés által hírrelt békéllésnek postpositiójábúl és az interregnumnak manutentiójábúl kimagyarázván szándékunkot, *omni extremitate akarnak aggrediálni, és armáddjokot Imperium* és *Olaszországbúl erősétení;* azért legalább ne múlassák el az *diversiót Imperiumban, hogy ne rontson meg addig, míg ők vizsgálódnak.*

Az mi illeti az *pénzverést,* — ott lehet, az hol Fölséged parancsolja; de, igazán mondva: *mennél nagyobb rejteket keresünk neki: annál nagyobb* hírt csinál maga magárúl, és az üdüvesztése az transportumoknak és inter inventorem et fabricatorem communicatio replet aures plurium; ut-ut sit, itten már pro praecautione van két hete, miólta *mind csak jó ligájú császár garassát verik; az pénzverésnek folyása közé csak beléleverhetni az* másik *ligát is.* Míg transportálnának, s hozzákészülnének másutt: addig alkalmas sebünk be is gyógyúlhat. Itt van most az Commissió, *majd beszéllek én errül in secreto, s meg is indítom, ha jó módját látom.* Az ellenségre nem kell ebben nézni, mert *csak az itthon való opiniót tollálhassam egyszer, és eredjen circulatiója!*

Az díca-pénzeket, Fölséges Uram, én igenis, egyeránt szedetem: de még bizony nincs itt cassában sem abbúl, sem másbúl; mert igenis elhittem vala az vármegyék követjeinek készségeket, és csak azt tudtam: mind úgy lesz az; azonban, nemhogy az cassában: de még az hadaknak assignatiókra sem adtak semmi fehérpénzeket egészszen. Most executiókot

---

*) Kökényesdi Vetéssy László, Rákóczi követe a franczia udvarnál.

küldtem mindenfelé; megírtam Keczer Uramnak: elsőben Fölségedhez vigye, ha másként estek volna dispositiói Fölségednek — ez ne légyen, mert látom zemléni fárodságos munkáját Fölségednek. Adja Isten annak hasznát, másnak példáját! Nem tudom, mit mond Keczer Uram? de hiszem, az Fölséged dícáinak kevés hía marad az ő Kegyelme districtussán kívűl. Én bizony magamra nézve nem kívántam azon kezdenem az executiót, emberségbűl penig még semmit sem adtak.

Károli Uram embere most van itt, s már absolváltam cum contento, az mennyit tudnom lehetett irántok; mert maximája az repraesentatiójának abbúl áll, hogy nem lehet accurata remonstratio. Kiadtam recrutta- és postírung-pénzeket. Maradt még Beregh s Unghnak valamely fehér forintja, — azt az munkácsi és unghvári épűletekre szánnám, ha úgy tetszik Fölségednek, mert Unghvárt látom veszendőben lenni. Én ex capricio, hogy ne láttassam interessate az magamét tatarozni, — ott sem por, sem ólom, sem épétés jó, más sem néz belé, azt tudják : gondom van reá; ha elgondolom majd történhető veszedelmét e miátt: az lelkem is irtózik belé. Mert Munkácshoz hiában nem is (harap) az vén fogával Rabutin, — de ezt bizony kettémarhatja. Isten úgy segéljen, azt sem tudom, kinek s mit committáljak iránta? Fölségedet is alázatossan követem, hogy ezzel alkalmatlankodom: de, úgy tetszik, lelkem ellen is esnék nem repraesentálnom, hogy én nem disponáltam iránta. Meg is írtam Baranyainak: *) maga udvaroljon Fölségednek, és ha Fölséged méltóztatik parancsolni iránta, jól megértse; mert az dominium nem elégséges reá, — kevés oeconomiámot is rosszúl győzi, azt mondják.

Térek már elsőbb levelére alázatos válosztételemmel Fölségednek: Szirmai Uram ollyan diákjának kérte az passust, az ki már kurucz hiti megszegésével lett ismég labanczczá, még hírrel, — azért illetlennek tartám admissióját, mást küldjön, megírtam; azúlta nincs hírem, hanem holnap indifferens passust küldök. Hírem más nincs az gyűlésrűl, hanem hogy az császár sem gyütt, sem gyün. Az sessiójokrúl hallani hogy még egyszer hívatásunk determináltatott, — két felűl is

*) Baranyay András, ungvári parancsnok vala.

írják, hac distinctione, hogy egy felűl az érseket és Erdődi Ádámot, másfelűl az érseket, Pálfi Jánost és Szirmai Uramot írják, rendelték volna ki hozzánk, de egyik sem írja: mellyik érseket? Inkább hiszem az kalocsait, amazt talám Cardinálisnak írnák. Hozták azt is: most indúlt volna híre, az franczia megverte volna az németet; de semmi particularitását sem hallom.

Az Munkácsi dolga igazán csak sau! sau! (Schau! schau!) Valamit ad Isten, én nem sokat tarhatok sem attúl, sem saxótúl; mi, elfelejti az parasztság is majd nyomorúságát az quártély után, mint az gyermekágyos asszony az kínját, ha talpra kap!

Az franczia solemnis követségét, úgy látom, csak akkorra kell halasztanunk, az mikor per honoris illik megköszönnünk azt, az mit ád, s azzal segét az költségen is, mikor hasznát mutatja barátságának, azaz *mikor az bavarust cum solennitate invitálni küldünk;**) de meg kell előbb az *gyűrűváltásnak lenni.*

Már feljebb is imádtam Istenemet, s most is kívánom: lehessen az zemléni gyűlésben való munkája Fölségednek hasznos és foganatos; meg is írtam Keczer Uramnak: ha miben írásim azzal nem tanálnának egyezni, tehát ne is vegye elől. Hanem itt occurrálván Sréter Uram és altereria: nem lehet ismég Fölségednek még nem írnom, hogy Keczer Uram districtussábúl az város csak két rész contingensire van több százezer frtnál assignálva, itten 40.000, mégis ideküldöznek Kassárúl pénzért, s azt írja Keczer Uram Sréternek: ha felmégyen, pénzt vigyen magával! Ha méltóztatik Fölséged megtudni, mit adtak meg azon assignatióbúl? még is itten teszen költséget; meg is hadtam, menjen fel maga Sréter Uram, mert én igen-igen félek, hogy semmi sem lesz az altereria készűletiben, a pénznek késedelme miátt.

Úr-Isten, vidd Moreára az törököt, s Morvára az magyart, és szakaszd végit az muskva históriának; mert csak azt

*) T. i. Max-Emmánuel híres bajor választó-fejedelmet meghívni, az Ónodnál üresnek declarált magyar trónra.

hiszem, victor amicus erit, — akármellyik üresedjék munkájátúl, jónkra lesz!

Nemcsak Quadagniné bányáját: de az magok kamoráját sem győzik az mi gazdátlanságú tanácsink. Itt nincs annyi erőm, ezer frtot adhatnának az (törvényes) Tábla fizetésére. Eperjesrűl két levelét vettem; *) első, hogy dícát ne fizessen az cameralis negotiatio; másik, Fölséged determinálta az Szirmai borait kiadni: mivel míveltessék az szőllőköt? és hogy Fölséged is úgy rendelte: ők csak az Senatoroknak fizessenek, azért térítsem meg költségeket, kit számadásban béadtak Fölségednek Kassán. Valljon nem boszúság-í? .... Nyúznám, nyúznám!

Starnbergrűl megszűnt most egyszer az irogatás; azt hiszem, idefelejtik, mint Haisztert; csak az fris híre buzgott, mint az halottnak szánakodása, — azután memento, végre inter defunctorum omnessi között keresi magát. Illyen az világ, kutya-világ! Még most ex partibus okoskodik Starnbergh Uram, majd sóhajt, végre szitkozódik, s azután kérdetlen is mond majd desperatissime az Udvarrúl.

Károli Uramnák semmi levelét még nem vettem, mert praevie megírtam: sem nekem, sem Hellenpachnak abban semmi vétke, hanem maga emberei sem ellenzették, sőt vallották odavalónak az pénzt, hanem post factum gyütt levele. Hogy kárban essék Károli Uram, az nem lehet; de ha Keczer Uram vette kezéhez az marhát, ut per ejus manus vegye contentumát, méltó; de, hogy lehetett volna ezt oda mutatni? ugyancsak Keczer Uram számot ad arrúl, s consequenter az ország fizeti azt meg. Ebben, hitemre, nincs, Fölséges Uram, semmi czinczig-zwantzig, meg is üzentem most maga vice-kapitányja által. Majd én is panaszkodom, de talám megvárom, hogy meggyűljön az cassa! Volt volna úgy tudtomra az dolga Károli Uramnak, beleszóllaltam volna; de így semmit sem tudtam egyebet benne, hanem hogy Károlyi Uram adós, és egy része arra mégyen, s kértek ab utrinque: szabadítsam fel az pénzt; felszabadítottam: adják ki kinek-kinek az övét azután gyütt hozzám az papja.

---

*) A közgazdasági tanácsnak. (Consilium Oeconomicum.)

Az én Post Scriptumom, Fölséges Uram, nem nagyot importál; megböcsülhetetlenül halladja feljül azt Fölséged kegyelmességének szép ajánlása, kit — megvallom — soha elégségesképpen meghálálnom csekély szolgálatimmal nem tudok: de midőn életem s egész erőm s tehetségem igazán fel van áldozva Fölséged szolgálatjára, — nihil est mihi residuum! Nem is kívántam volna még most arrúl alkalmatlankodnom is: mert elsőben lehetőségét s importantiáját akartam volna megtudnom; de, hogy Fölségednek elméit függőben s talám más gondolatokra ne tartsam, alázatossan jelentem: Fölséged méltóztatott egykor nekem Murány várárúl szóllani, kirül — hitemre — azelütt nem gondolkozva, perpendáltam azután. Nem kívánok példája hanem az telhetetlenségnek, nagyobb-hírő jószág is levén; már penig Bajnócz és Lipcse, — s még sem elég? De ösztönözött Fölséged bölcs opiniója, s kiváltképpen most, midőn majd helyét sem tanálom az feleségemnek. Unghvártt fél, csak azért is, hogy távul van; Bajnóczon német büz van, Lipcsén nem lakhatni: pure censust ad, egy marok eledele sincs embernek. Télen-nyáron quártély az bagázsiám, mindenem futófélben. Azért is accedál ez is most az muráni elmélkedéséhez, és így járt ott elmém: taliter-qualiter kezemhez véve, pro futura cautela megárendáltam volna most az muráni dominiumot; de úgy mondák: Fölséged azt nem engedi kiárendálni, az vashámorokra nézve, s azt akartam meglátni: mit importál az az országnak? mikint lehessen nekem azt recompensálnom? de, hogy úgy ne járnék véle, mint az szent-kereszti árendával. *Híre van békesség-keresíseknek is, — talám jobb kézbül beszélni!* (Sic.) Ezek az okokbúl, Kegyelmes Uram, minden instantiám az muráni árenda; de bizony nem tudom, micsuda? Immár, az mi lesz, hadd légyen, ha Kegyelmes Uram, valami más ok nem lesz ellentálló. Nem keresem én az vasban is kárát az hazának; legalább leszek ollyan gazda, mint az egész Consilium! Ugyanis nehezebb lesz most Unhgvárt, mint Muránban csalnom az feleségemet is; így alúl is, feljül is, középben is lakhatom az országban.

Végzem alázatos írásomat azzal, hogy már Szőcs Farkas és Rósa Egerben vannak fogva; Fölséged tovább mit parancsol iránok? Talám már engedelmessebb lesz az többi is.

Én azonban magamot Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k., némely része titkos jegyekben.)

28.

Beszterczo, 26. Martÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Starnbergnek engedelmembűl jöve ki két szolgája, oly véggel, hogy mellette maradjanak, kiket most felküldtem Kassára; meghadtam: addig szembe se bocsássák az Urokkal, míg Fölséged nem parancsol iránta, mert én itten nem visitáltattam; két ládabeli portékájok, levelek — úgy mondják — semmi sincs. Pénzt 500 aranyot kívánt, ezek százot hoztak, mellynek 50-ét kivette Bottyán, az katonáknak 200 frtig vala kezes; én is adattam 400 frtot Talaba kezéhez, az kibűl ha mi marad, hagyja azon commendantnál Talaba, az hol hagyja Starnberget; kirűl mivel nincs informatióm, ki nem vettem itten, az 50 aranybúl ki sem tölt volna, hanem, ha Fölségednek úgy tetszik: azon száz aranybűl rendelhetni annyit Szasánnak, az mennyit Fölséged parancsol; kirűl Starnbergh írása mindgyárst mehet, noha már parancsoltam én Sasannak, Fölséged parancsolatja szerént. Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

29.

Beszterczo, 27. Martÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem Gál-Szécsbűl 22. költ levelét Fölségednek. Úgy látom, alkalmas zabolázására lészen az emberek-

nek, hogy Fölséged méltóztatik maga eleiben venni az magoktúl directe et indirecte számozott confusióknak panaszsza vizsgálását; mert ugyanis, Kegyelmes Uram, mindenik tudja panaszlani mind maga s mind más fájdalmát, — segéteni penig az közjót nem keresi senki, sőt az közjót sem tartja jónak, ha nem érzi in privato hasznát.

Az szomolnoki hevírek, igenis, nem vétettek azzal, hogy folyamodtak Fölségedhez. Sinite parvulos venire ad me! Adja Isten, Kegyelmes Uram, ébredjen fel Praeses Uram; mert nem, hogy nem tudná: de nem akarja senki közülök. Minap is itt is kérdém az beszterczei inconsultum Consiliumtúl: miért nem fog az pirongatás rajtok? Azt felelte egyik közülök: mert sokan vagyunk hozzá, és senki külön magára semmit sem veszen benne, kiki azt hiszi: az többire esik az, nem ő reá! Bizony, Kegyelmes Uram, alázatossan követem Fölségedet, de midőn írtam vala ezelőtt is, hogy Klobusiczki Uramra kellene bíznya az vármegyék dícázása revisióját: azért írtam, mivel látja másban az roszszat, az mint írta, — hadd corrigálja; lássuk hívségét és diligentiáját! Sőt, ha már maga jószági iránt megzaboláztatnék: talám csak az iránt való boszújában is jó volna másutt, az hol nem interessatus; de nem cum plena facultate, hanem ad referendum. Mert bárcsak ezen, Fölséged istenes munkás vizsgálása Zemlénben, terjedhetne tovább! Én bizony itten vizsgálódom: de semmi ollyas nevezetes panaszt az ellen nem hallok; az dícák magok értelme szerént folynak.

Keczer Uram serénsége is úgy lehetne az exactióban foganatossabb, ha bőven fizetnének; már veszem én is gyakor tudúsítását ő Kegyelmének, s több panaszunk lehet majd már az üdőre, mert félek, kifogyunk belőle; majd zöldellő erdővel több falu mégyen el az executió elől, mint eddig, az mint Munkács és Unghvár körül tapasztaljuk. Az mi azért az dícák defalcatióját illeti: az mennyire az Heves és Ungh vármegyei 16,000 díca extendáltatik, annyiban szaporodik az cassalis calculus. Azért nem kell egyéb denominatió, hanem,ha együtt is, másutt is extendáltatik annyira az defalcatió: feltanáltatik az cassában ezen summa; az minthogy én inter assignata tettem is már specialis positióúl. Másként is, nem mindenütt van még vége az panasznak; nem századrésze marad el ennek az col-

lectának! Nem is teszek én reflexiót egyébre, hanem az fehérpénzre; az többit hadd kérjék, hadd szedjék, otÿm-potÿm.

Az városok elviselhetetlen terhét, Fölséges Uram, magam is látom, s láttam még Lőcsén is, s írtam is, úgy tudom Fölségednek, s ugyan ex ea reflexione nem ment tovább assignatióm az városok quantuma iránt, hanem úgy, hogy az harmadik frt fehérpénzűl értessék, és az 3 frtbúl csak 2 frtot assignáltam, — azaz, az városok contingensinek két részit rendeltem csak az altereria szükségére; és így is kitelvén az 120,000 frt summa, az harmad-részit in suspenso hadni parancsoltam vala. Már ezen harmadik frtnak ugyan értelme, az quártély redemptiójának csak hat havi értelmivel úgy is defalcatióban mégyen, és így azt gondolom, ha az harmadik, rézpénzűl incassálandó frtot in suspenso hagyjuk is, és csak egy frt fehérpénzt praetendálunk azokon is, mint ezeken, sine scrupulo subsistálhatunk. Hanem Kassa iránt, az quarter et quardizon iránt lehet kiváltképpen való reflexió.

Ezenkívűl, az mi nehezebben esik nekik, az naturáléknak megadása; az iránt az Generális-Commissariatusságnak régen adtam értésére, hogy az városokon ne pratendáljanak többet felénél az naturálékban, s még, azt hiszem, eddig sem exequálták azért őköt. Hogy penig az városok iránt való opiniómot Fölséged méltóztassék bővebben megérteni: az kassaiak punctumira felteszem az replicát, kibűl lehet universalitást érteni; in similibus simile judicium. És, ha úgy fog tetszeni Fölségednek Keczer Uramnak parancsolni: moderálhatja s dirigálhatja minden város dolgát ahhoz képpest.

Az én projectumom az pénz iránt, félek rajta, kókóvá válik; mert az mint látom, egyéb nem lehet, hanem hogy a mennyire most az garas verettetik, *ha csak annyi ligája lesz, mint azelütt volt az polturának: tehát egy gíra ezüstön* 11 frt *nyereség lenne;* és így valamennyi ezüsti proveniál az bányáknak: procreálna hetenként per flor. 2000 plus-minus. Már az a kérdés: utrum sit operi pretium annak kedvéért *adulterálni az egész* ezüstöt? Igenis, lehetne 15,000 frtot hetenként veretnünk, ha ezüstünk volna; azt Fölséged tetszése szerint meglehet ott is; de hiszem, nem lehet *az ezüstöt innen oda* (Munkácsra) *vinnyi.*

Úgy látom penig, minden mestersége csak abbúl áll, hogy kevés sáfránt tegyen, — többet sáfrányozhat.

Sréter Uramot, Fölséges Uram, nem kell csudálni: mert bizony nem vehet együnnen is executió nélkűl semmit; azért is nem sokat bízom ahhoz. Én ollyan rendelést tettem, hogy itten egyedűl csak annyi készpénzt hadtam kezéhez menni, az menynyi az újvári laboratorium, és ezen bumba- s más csináló mesterek költségét és az újvári altereristákot in toto más assignatióval már ki is fizettem; az mi elmaradt ettűl: Hellenpachnak kellett per anticipationem felvállolni, salétromot, ólmot, etc. És így az az 40,000 frt adaequate elkel s kelt itten, cum bono effectu. Ellenben többet assignáltam az fölső altereria szükségére Keczer Uram által collectálandó pénzbűl százezer frtnál, — abbúl kellett volna eddig is mind Bácsmegyei s mind az solutor kezéhez assignáltatni. Éppen nem látom, mikínt lehessen Srétert in hac casu culpálnom; ha semmit sem vehet fel ex assignatis: mikínt adjon? Elhiszem, Keczer Uram azt fogja mondani: bár csak az puskaport fizethesse ki, az kit szerzett azólta; hiszem eadem est et hic ratio, mert itt is egyformán foly az collecta, mint ott; itt sincs, ha nem adnak. Már itt az iderendeltetett véghez ment, — menjen ott is; azért magát is (Srétert) felküldöm.

Keczer Sándor Uram midőn Fölségedtűl kérdé az mesteremberek fizetését: hihető, még nem vette vala azelűtt tőlem, kérdésére feleletemet. Itt is hasonló kérdés volt, s véghez is ment per acceptationem contingentis, seu assignationem ad illam civitatem, az hol volt de facto prius praetÿ adjustatione, hogy kongó-summát ne fizessünk.

Babócsai Uram szepesi praetensiója larum-farum, mert még Lőcsén elintézém, úgy, hogy az vármegyén nem praetendálja, hanem, hogy ingrediatur computum coram Provinciali Commissario, ott producálják az exemptiót, mivel elűttem nem producálhatták; azért nem exequál Babócsai Uram, én elhiszem.

Nincs most semmi particularis hírem sohonnan. Az vizek ismét áradnak; ha ollyan essők s havak esnek ott, mint

itt, visszaneszez német uram, úgy hiszem! — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot. Maradván
Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Tegnap írott alázatos levelemet az inclusák rendbenvételiért tartóztattam; érkezék azalatt mind Bottyán s mind Eszterház Antal Uramtúl ezen accludált tudúsításom.*) Ébreszgettem újjabb leveleimmel is, ha az víz áradásán addig erőt vehetnének, míg túl erőt nem vesznek az mieinken.

Micsuda rendelése ment az altereriának itten véghez, azt is méltóztassék Fölséged meglátni; hogy lehessen hát nem az fölső városok fundusára reflexiója Sréternek, az holott az positive odarendeltetett? Igaz dolog, ehhez is magam tekéntettem. Az más héten Kassán lesz Sréter; csak legyen pénzi Keczer Uramnak, adhat Bácsmegyeinek. Kivált az Bácsmegyei cassáját s laboratoriumját meglehetne talám úgy assignálni ex illo contingenti Civitatum ad Altereriam destinato mint én itten Reviért; tudniillik, hogy Reviérnek assignáltam minden maga és Rottenstánhoz tartozók fizetését, azonkívűl az laboratoriumhoz Újvárban, egész esztendőre való praetensiói és requisitumi szerzésére adtam egy város contingensire assignatiót, cum contento ambarum partium. Azonban Fölséged parancsolta vala nekem: Reviernek ingenírségére is fizessek; nem tudom, mit, s mennyit? hanem maga azt mondja: 50 egész tallér, vagyis száz forintja jár, és már 14 holnapra praetendálja. Kire nézve Fölséged továbbvaló parancsolatjáig adtam a 9-bri számlálván 6. hóra ki az assignatióját; még 8 hóra praetendál 800 frtot.

Méltóztatott volt Fölséged minapiban parancsolni valamely Óberst-Vochtmasterségre accomodálandó tiszt felűl; vagyon, igenis, vacantia 4 vagy 5 regimentben is, úgymint 1. Csáki Mihálynál; 2. Barkóczinál; 3. Sőtérnél; 4. Eszterház Dánielnél; 5. Orosz Pálnál, mert ott semmi jó tiszt nincs, szegény Illyési most is oda van, nincs 200 katona az ezerben. Ezek kö-

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

zűl ugyan legalkalmatossabbnak ítélhetném vagy Eszterház Dániel, vagy Csáki mellé; ha felgyün s meglátom, helyét is tanálom.

Az reámküldött Óberster Uram is itt hányja körűlem az bakot; aligha Antalhoz nem küldöm által most.

(Eredeti, két íven, negyedrétben, s. k., némely részei czifrákkal írva.)

30.

Beszterczén, 2. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Szokott alázatossággal vettem Kassárúl 24. Martÿ küldött méltóságos levelét, s méltán követhetem is Fölségedet, hogy írásommal incommodáló elmélkedést okoztam Fölségednek Heves vármegye dolga iránt. Igazán írom, Fölséges Uram, egyebet nem magyaráztam, hanem hogy Fölséged resentiálja magamtúl esett dispositiót, Fölséged híre nélkűl: azért kívántam inkább mentségűl írnom, az mit írtam. Mellyik levelemben írtam Korponárúl? azt bizony nem tudhatom, mivel nem szoktam megtartanom vagy feljegyzenem Fölségednek való írásimot; de azt bizonynyal tudom, hogy megírnom csak azért is akarnom kellett, hogy el tudtam gondolnom: mind Keczer Uram, s mind az jászok szót tesznek, ha csak relative is Fölséged előtt iránta; és így, ha akaratomot elfelejtettem véghezvinnem, Kegyelmes Uram, mea culpa sine malitia; azért is bátrabban követem alázatossan Fölségedet.

Okát penig, Fölséges Uram, igazán írom, hogy nem volt kassai praetensiójára Darvasnak semmi reflexióm, sőt bizony akkor arra nem is emlékeztem; hanem concurrálván akkorban Sőtérnek, az jászságnak, Barkóczi ezerének és Pest s Heves vármegyéknek külön-külön dolgai, s láttam úgy összekeveredettnek lenni azoknak dolgait, hogy két Commissariusnak directiója miátt confusió nélkűl nem lehetnek; mert az jászság Hevesben is, Pestben is lakik is, portáz és posztírungoz is, hasonlóképpen Barkóczi: másutt quártélyja, másutt excessusa. Pest Nógrádhoz képpest túl esik Hevesen, azon ottvaló militiának mindenkor által kell járni Hevesen, s általvárni min-

dent innét; ha valamely detasament esik: annak az innenső corpusbúl kell esni, míg Hevest éri: Darvas gondja, Hevesben másé, s messzébb az segedelme, Pestben ismét Darvasé. Accedál ahhoz, hogy az Heves vármegyei gyűlés is akkor jobb, mikor az nógrádi szomszédos possessorok járnak hozzá; és így ex prioribus praemissis, midőn az computusokhoz kell vala fogniok: két felé szakadt munkájok, ide is, az regimentekre nézve, s oda is, az cassára nézve. Az regimenteknek hasonló baja: ide is részibe, s oda is az cassával. Azért ex hac rerum correlatione in illa plaga, akartam complaceálni mind magoknak, s mind az dolognak, és az cassák confusióját (az ki egyébaránt meglehet másként is) eltávoztatnom. Igen messzellették az kassai járást is; az minthogy míg Tapolcsánra jártam, az jászság alkalmas summát administrált is ide, és egyéb assignatiók is innen emanáltattak vala reájok. De hiszem, mind feltanálkozik az per communicationem cassarum inter se.

Alázatossan írhatom én is Fölségednek, hogy én sem érthettem eddig az sóvári dícákrúl semmit; abban Fölséges Uram talám nem hibázok, ha írom, hogy írtam Fölségednek: az supernatans dícáit megvévén azon vármegyéknek, lehet remittálni, Fölséged az kinek mennyit akar; ex rationibus scilicet accidentalibus, sine titulo adjustationis ha kinek mi defalcáltatik, kevesebb az consequentiája az proportiónál.

Az Posnaniainé Óberstere még is nyakamon van; ha nem accomodabilis, és Fölséged nem kívánja interpositionalis kegyelmét hozzá nyújtani: én is általküldöm Antal Úrhoz; ott messzebb lesz, ha jó lesz; ha jó nem lesz, — solemnissime bocsássa el.

Appermont halálát Szluha levelében jelenti Szirmai Uram is, ki ismét fürdő-passust kíván az fölföldre. Nem tudom, mit akar? Az írja, belé légyen téve: r e d i r e, máskínt ki nem bocsátanák; de nem kívánja addig renováltatni passusát az Bellicummal, míg passusomot Újvárban Szluha kezénél lenni nem tudja. Van ebben consideratióm: Fölséged parancsolatja nélkül ki nem adom; mert elsőben Fölségednek készszen kell tartani (Szirmay) jószági confiscatiója iránt az választ. Tanúlhatnánk ugyan tőle az ellenünk való készületekben valamit: de hiszem, majd meglátjuk, s ha tudjuk, sem készül-

hetünk mink az ellen jobban, csak az mint magunktúl lehet. Hiában már nekünk az tanács, hír, — pénz nélkűl!

Pénz nélkűl? igazán; mert ugyanis, ki sivánk-rivánk az telet: de csak annyi haszonnal, hogy meg nem fagyánk. Két-két havi posztírungos assignatiókot adtam, s minthogy még azt sem vehették meg az vármegyéken, — nem búsítanak többért. Majd úgy járnak velem az hadak, mint az lengyel püspök az klopcsival: megette az egyik madarat, — hol a másik? A to druga! Hol az egyik? A to jedna! Mert majd mezőben megint adok két havat; ha nyári fizetést kér, azt mondom: atto, nyár van már! Ha postírungot kéri: atto jeszt! Hát a hópénz? Ihon a hópénz! Azalatt fülel a poltura az cassában. Ez iránt, Fölséges Uram, sokat gondolkodom, mit kell csinálni? — mert az megfehérűlésérűl kókó lett conceptusombúl, — de bizony, módját nem tanálom; hanem már megszűkölvén, és sok restantia maradván: egyszersmind kellene mind az impositákot continuálni polturájúl, fizetni az hadnak keverve polturájúl, és végre megújítani az értelmét az ónodi Articulusnak de redemptione bonorum, kit az kassai determinatió is igen segét, mert cum reflexione constitutionis Ónodiensis van feltéve: »etiam acceptentur, et ideo.« És ez, Kegyelmes Uram, egyedűl való segedelme kelésinek, mert az hiteti s adja meg az parancsolatok mellett egyedűl böcsit; úgy lehet reiterálni bízvást az Ónodban rendelt kongós bírákot, és úgy állhat minden szükségünk helyre.

Bár pirúlna az orczám, ha nem ösmértetném meg az házával, hogy van láttatja fárodságos munkájú szolgálatomnak, ha volna mire tenni reflexiót; de még az evő falatját is az hadaknak ki kell sínya-rínya, morgani az vármegyéktűl! Most is csak ezen districtusban is több van 200,000 frtnál fehérpénz restantia; szépen szól, jól rendel, — de rosszúl fizet az átkozott ez is!

Ítélném, Fölséges Uram, nem rosznak lenni, ha circa medium Maÿ ismét ollyan kis gyűléskét parancsolna Fölséged, oda Eger vagy Gyöngyös táíkára, az hol már lesz talám fű, és maga táborát gyűti lassan Fölséged, cum tali declaratione ad Comitatus fienda, hogy akkor ott lesz az generális-computus mind az Provincialis-Commissarius, s mind az cassa között, és

tam de praestitis az quietantiákot, quam ipsas restantes summas, sub gravissima ibidem declaranda irremissibili poena, hozza bé akkorra minden Nemes Vármegye, s egyszersmind oly követjeit küldje, az kik de occurrentÿs ad subsidium et permansionem Patriae unanimiter végezhessenek. Az Fölséged Zemlénben kezdett istenes munkája így foganatos gyökeret verhetne, mert simplicia mandata, látom, csak seponáltatnak ad novas quaestiones; pro cautela inobedientiae kérdéseket tesznek, és a mellé prose o wibaceny, complement nie da nicz.

Ugyanis, circa medium Maÿ, vagy közel akkor tájban, ítélném azért is legjobbnak, hogy az hadak első füvellésének zsengéje akkor lesz; ha valaha, akkor lesz még üdünk hozzá, mert kilássuk addig: hol s mint kezdi füvellését az ellenség? kinek szándékárúl éppen semmi bizonyossat sem érthetek; hallani ugyan ollyat is, hogy igyenessen által akar gyünni az Vágon, és innen füvelleni, s azért készétené Komáromban mind élését s mind sánczát, hogy füvellve akarja operatióját kezdeni, mivel már is igen ki kezdették vala mutatni magokot oda az mezők, de — elhiszem — az mostani hideg s essős üdők míg ismég fel nem derülnek, ott is megakadt az mező jövése.

Én ugyan Újvárrúl is valóban gondolkozom; már is küldöm az mit küldhetek; salétrom van, port is csinálnak: de az kész port Sréter nélkül is elküldhetné Keczer Uram Újvárban, mert abban belé nem halnak még az vármegyék; *) osztán az szekérbért is reá kellene szánnyi, — tanál furmányost eleget; mert azt altereria lovaiban több kár esik. Az provisióban lesz nagy fogyatkozás; úgy látom, Keczer Uram sem bíztat, hogy az vármegyék megadják restantiájoknak az árát, holott már is sokat vásárlott az Commissariatusság, kezességemre adtak nekik, s úgy látom, kíntelen leszek pénzt is adnom, ha lesz, ut praevisis provideamus. Hajdú az harmadik; annak már szaporításához nem bízom; egy lyukat, úgy, az mint lehet, bédugok vélek: de két felé semmi sem lesz belőle; vagy benn, vagy kinn, hadd érje, míg éri, haec de expost.

Most penig, Kegyelmes Uram, optime libenter accludálom ezen Dunántúl való leveleket Fölségednek, **) minthogy

*) T. i. a lőporkészletnek Kassáról Érsek-Újvárra szállíttatásába.

**) Ma már nincsen mellékelve.

méltó olykor múlatságot is keresni az historiák olvasásában; hoc addito, hogy megfordúlt Pálfi Árpástúl szép csendessen ismét, maga Pozsonban, és az hada kiki helyére ismég visszaszállott az Vág mellé.

Már Bottyán hidat akart csináltatni, Ocskai Morvának menni, Csáki Ilavának s Újhelynek, de már: holt! én, mert festina lente az nagy Vágon által! De mindazáltal Kapuvár micsuda hely légyen? Momezánnak irott clavises levelembűl méltóztassék megérteni Fölséged, *) azért küldtem meg mind levelét s mind válaszszát, ha Fölségednek tetszik megküldeni. Ösztönt adott illyen írásomra Bonaknak Varsaván léte.

Vagyon, Fölséges Uram, nagy bajomra, hogy port és munitiót s ahhoz 12 fontos ágyúkot kíván Antal Úr; port keveset küldhetek, ágyút nem, kit talám küldenék, ha volna, nem Sárvárért, — hanem hogy ha Újvárt menteni per divisionem akarnánk: nem lehetne jobban, mint akkor Német-Újhelt vagy az bécsi lineán általlődözni, bumbázni, — azért bizony odahadnák itt az obsidiót; mert nem lehetne armádánk elütt üressen hadni az obsidiáló gyalogot Újvár alatt, bár sánczban is, ha nekünk is lenne gyalogunk kívűl is; azt penig, látom, Antal Úr solemnissime elkövetné, s ugyan — úgy látom — most iparkodik mereri gloriam. De 20 fontos bomba, 3 fontos golyóbissal — nem nagy potentia; itten penig nincs mit küldenem.

Ocskai Uramnak micsuda kis iráskát küldött ki az trencséni plebánus titkon? (kit is gyakran túdúsítja, és ígértem is neki promotiót köztünk osztán,) alázatossan megküldtem; onnan datálja, az honnan neki írták, úgy szokta Morvábúl is olykor datálni. Az új bécsi hírek ezt nem írják: de lehetetlennek sem mondják. — Az pozsoni gyűlésrűl secretariussa Ocskainak küldött sub praetextu vásárlás bátyjához Pozsonban, de Szombatbúl replicál ez kis iráskában. **) Egyéb particularitásom nincs is az iránt, hanem többfelűl írják, hogy Pozsony várát az por és bumbák gyulladása elhánta, és az városnak nagy része elégett, s eloszlott az gyűlés, — kit még nem tartok bizonyosnak.

*) Kapuvár martius 20-kán capitulált gr. Eszterházy Antal hadainak, nevezetesen Thelekessi Török Istvánnak.

**) Sem ez, sem a trencséni pap czédulája nincs már csatolva.

Mindennyi írásom között is majd elfelejtem Fölségednek megírnom, az bányák históriáját. Mikor már sok elme- s próbafuttatás után, in ipsis terminis desperationis lettünk volna az Vindsacht iránt, és már ex multis antecedentibus, ezen három vagy 4 punctumot adtam volna ki pro finali decisione summenda commissionaliter Csáky Uramnak, — már ad hoc convocatis ad cras senioribus: azon estve 9—10 óra közben, mintegy veszélybűl szaladott formában hével-lével gyün hozzám Hellenpach Uram, ezen annectált darab kővel, hogy Isten ma talám negyednapja micsuda áldását mutatta ott, az hol csak egy s két lattos minerákot desperabunde vágtak, — s oly mértékben, hogy 5 societas, azaz 30 ember ássa, az ki már is 80 és 100 latos ércz, s penig mindenfelé való terjedéssel, és az mint mondja, jól aludt azon éjjel, s másnap mikínt dictálta maga az replicát az Commissióban? megküldtem Fölségednek. *) Már most ezen generica válosznak particularis deductiójában fárodnak brevibus; mert eddig soha ezzel megelégéteni nem tudtuk, az mit most kér, — ennyire ébresztette az új nyílt reménség. Meghadtam, Kegyelmes Uram, ut primitiae benedictionis offerantur Deo, és az nagy-hétben jövő haszna azon új találmánnak osztassék az szegények közé alamizsnájúl, annyival is méltábban: mivel az oszlop elűtt az Vindsachton publicus precest instituáltak; mindennap három-négyezer ember, gyermek, asszony, majd sírva könyörgenek az Istennek, hogy szánja meg az Isten annyi ezer éhelhalásra jutott lelket, s adja szent áldását az bányáknak. Mert, Kegyelmes Uram, hiában azt apellálni, érzi annak kárát minden rend; csak ollyan panasz bizony minden kereskedés, mint mikor keveset visznek az konyhára, s az szakácsban keresik az vétket, hogy rosszúl főz. Hiában kaptázza ember az szűkön varrott czipellőst!.... Apropo, még az én vízimesterségem is optima spe lactatur; adderet magnum pondus, si succederet pondus. Quod bonum, felix, faustum fortunatumque sit, et cedat ad D. T. O.

---

*) L. a levél végén.

M. G. *) et Regni nostri salutem. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot.

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Kegyelmes Uram! Hogy penig ezen kis íráskám is P. S. nélkűl ne maradjon: alázatossan accludálom sub N. B. más írását is, in negotio Religionis, Antal Úrnak **); kinek ugyan én csak azt replicálom, hogy azon légyen, ut maneant omnia in statu quo, és hatalmaskodásoktúl mindenik félt tilalmazza, mivel Fölséged és az Confoederatio hites végezése tanál módot annak ideiben az accomodatiójában az dolognak ott is úgy, mint itten; és annectálom azt clavessel neki, hogy hagyja abban, az kiben tanálta, és túl létiben újságot ***) ha nem enged: eleget cselekeszik, s várjon Fölséged specialis parancsolatjátúl. Korvíninak már ordert küldtem: mustráljon által ide; Török Istvánt jó lesz Fölségednek általhivatni peremptorie, ad Commissionem peragendam, kire Kassán destináltatott. Fodornak, qui unus de tribu, beszéllek, ha használ. Csernelt Helvetiába kellene küldeni, — hadd zelálna ott pro Patria et Religione, hadd canticálná az Cantonokot! —

Radvánszki Uram általküldése iránt megküldtem az punctumokot régen az Praesesnek, nem akarván praetereálnom az Oeconomicumot, hogy ex officio, sub sigillo oeconomicali expediálják; még sincs. Kinek adjungálnám az ordereket de assistentÿs? Nem is tudom, miért hallasztja Praeses Uram? mert majd kifogy az üdűbűl; egyébaránt akkor kellene neki menni, mikor amazok idegyünnek, mert már is írt nekem Antal Úr: igen fél, az religio dolgában tüzet ne gerjeszszen; de talám nem hat annyira zelussa, ducitur ratione *extra interesse, elig neki Besztercze cum Radván!*

Már sok felűl hozzák, Kegyelmes Uram, az *Fejedelemasszon kijövetelit. Én bizon, fölötte gondolkodva,* Fölséges Uram, azon nékem megnyúgodt az elmém, hogy ha szintín volt

*) Dei Ter Optimi Maximi Gloriam?

**) Ma már hiányzik.

***) Értsd: újítást, változtatást.

is valami *gondolkodása az hiti változásában: nem okozta egyéb, hanem fogyatkozása, és elhagyatottnak ítélvén magát lenni, — az által reménlett pártfogást brandeburgus és másoknál;* sőt talám ugyan már nem is reménlette, hogy Fölséged többűl *magához vegye.* Igaz ugyan, Kegyelmes Uram, *gravius est ferre, quam sufferre,* — könnyebb nézni, mint érzeni az kártékony tüzet: *de, ha lehet vagy jobbítani, vagy reprimálni az roszat: nagyobb könnyebbségére lehet még* Fölségednek; kiben mivel maga kegyelmességébűl méltóztatott Fölséged nekem, igaz szolgájának parancsolni, azon igaz kötelességembűl merem alázatossan írnom: *abban elsö érkezésinek napjaiban kell az moderament tenni, és elsöben is mindgyárst az férficselédet amoveálni, és titulo complacentiae et venerationis, magyar udvart rendelni, és quardiam obsequii haec praecedant, sequatur humana dimissio universaliter omnium, ne distinctio suspicionis praesentet notam.* Azalatt már praevie *dámák, hocmesterasszonyok készen legyenek;* és azt tartom szükségesnek: minekelűtte az *régiek diffidentiába hozzák az újakot, abandonáltassanak, — nem lesz kinek panaszlani; még más útat keres, addig megtöródik. Ezek ha kimennek is hírül más országba: senki csudálni nem fogja, mert még jónak mondja, okát tudva, úgy is;* sőt talám inkább gondolhatná ember visszáját, ha mind ennyi *circumstantiák után is liberum agens maradna.* Nem értem, Kegyelmes Uram, azt, *ut sit in detentione; agantur humanissime, non secrete, cum praescitu, decisivo et celeriter, ut fiat uno ictu, et multis passionibus sit ratio publicae dignitatis et timor diffidentiae in populo,* etc.

Ha tekintjük, az sem sedáltathatik soha jobban, mint dum haec viriliter agentur. Minden cselédjét, az ki elmegy, meg kell ajándékozni; és ehhez minden kilsö múlatságot engedni, ad satietatem nyargalódzék, — mind elszokik mindentül, ha companiája nem lesz! Ezeket, Kegyelmes Uram, *fidele obsequium meum mnisium* (így) *praesentis et futurae deponit gratiae;* quod politica disvaderet loqui, cor profert.

(Eredeti, két és háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.; az utóirat nagy része titkos jegyekkel. Az levél elején a fejedelem kezevonásaival ezen emlékeztető jegyzet áll: »Az Keczer ordere suspensiója. Commissariatus fizetése.«)

31.

A bányaügyi bizottság válasza, Bercsényi gróf kérdőpontjaira.

Extractualis.

Relatio, quid nimirum in Sessione Commissionali Anno 1708. die 31. Martÿ Novizolÿ habita, per deductionem laboris sÿstemalis ex productis Camerarum Montanarum, tam Mensium Julÿ et Augusti, quam etiam Novembris et Decembris Anni proximi praeteriti 1707., sicut et proximarum sepimanarum, coram Eadem Commissione Delegata, proventibus ac expensis ordinarijs eadem Commissio eruerit, et quid ipsi Dominus Administrator (b. Hellenbach) ad propositas principaliores ipsum fundum concernentes quaestiones finaliter reposuerit.

Quaestio Prima.

An fodina principalis Vintschachtensis penes proprios proventus subsistere possit?

Declaratio Commissionis.

Consideratis et ruminatis coram Commissione productis documentis, calculatoque ejusdem fodinae proventu et expensis, elicitur eandem fodinam penes proprium proventum subsistere nequaquam posse.

Quaestio 2-da.

An igitur sit operae pretium eandem fodinam Vintschachtensem conservare et excolere, cum dispendio aliorum proventuum?

Opinio Administratoris.

Quamvis a 17. Annis et ultra experti simus, quantae expensae debuerint fieri in conservationem profunditatis Vintschachtiensis sub continua spe meliorationis et redituum expensarum: nihilominus eadem ad ultimam horam frustrati sumus. Ob id tamen ulterior cultura non intermissa fuisset, modo

media superstitissent; sed ijs perditis, et proventu minus sufficiente, necessitati eandem profunditatem deserere et quasi medietatem equorum cassare, sumptusque restringere, sperantes, quod ex quinto Zarkóczy-Lauff, ubi singularis affulgebat spes, poterimus obtinere introitum meliorem, ut et illas partes non solummodo conservare, sed adhuc derelictam profunditatem denuo aggredi poterimus; aqua autem nimium excrescens, et defectus in dies accrescens, insufficientium sumptuum, caristia pabuli, imo non sufficiens extensio illius minerum et introitus speratus minus secundare voluit nostram bonam intentionem; unde et illas partes coacti sumus deserere, animati nova machina Corneliana, qui nobis promittebat, quod loco 10 parium equorum, quinque paria sufficient ad extrahendam eandem aquam, et ita sumptus compendiare velit. Istud autem promissum cum in effectum deduci non potuerit: non solummodo non diminutae sunt expensae, sed auctae. Unde succursus ab Inclÿto Regno desiderari debuit; qui si hactenus non fuisset, jam deseri debuissent residuae quoque partes.

Quod autem sumptibus proprijs non sufficiamus: hoc comprobatum est in priori puncto.

Quicquid autem sit, cum res sit magni momenti, et totum Regnum sentire deberet hujus fodinae ruinam, — de occultis quoque judicare non possimus; sicuti exemplum habemus haesternae diei, ubi insperato Deus nobis dederit pulchras mineras ad loco inundationi aquarum intra spatium 14 dierum obnoxio, octuaginta et centum Lotonum venis, ad omnes plagas sese extendentibus.

Eapropter, quis talimodo culturam ejus vellet disvadere? ubi Deus potest dare majorem benedictionem, prouti exempla sufficientia habentur. Et quod majus est, Regnum penes amissionem quoque aliquorum sumptuum, nihil perdat: sed in membris suis semper habeat suam effusionem et circulationem.

Accedit principaliter et hoc: si ista fodina totaliter desereretur, nulli proventus ad Regnum actualiter notabili aliqua summa reddundarent, cum omnia illa loca, unde aliquid argenti provenit, opplerentur aqua, et in superioribus partibus unus solummodo locus certus sit pro hic et nunc, qui aliquid utilitatis profert. Proinde ad plura loca in illis partibus ex-

quirenda, absque hoc Regnum succurrere deberet sumptibus sub dubia spe aliquid obtinendi, et in modernis locis actu habeamus mineras benedictas. Creditur quoque, cum accedamus ad aestatem, pabuli quoque pretium decreturum, imo est in quantitate accresurum.

Quaestio 3-tia.

Cum fodinae ejusdem conservatio magis svadeatur, quaeritur jam: donec spes ostensae benedictionis uberiorem fructum suppeditaverit? aut si eadem non successerit: qua modalitate et quibus succursibus possit juvari?

Opinio Administratoris.

1-mo. Omnes proventus Camerarum maneant intacti penes Cameras, quo se invicem in concreto juvare queant.

2-do. Donec alia media affulterint et in ordinem meliorem redacta fuerint, fiat succursus in carne et frumento.

Quarto.

Sed ponatur casus: subito emergent aquae, et praeter expectationem inundabunt cuniculum maximae spei Liszi-Lauff vocatum, periculo proximum, quid in eo casu faciendum foret? et expensae hactenus in culturam praefatae fodinae Vintschacht adhibitae, quem in meliorem fructum in promotione ulterioris negotiationis montanicae et quo converti deberent?

Opinio Administratoris.

Quamprimum superarentur partes Liszi-Lauff, et introitus per id magis decrescerent, et nulla spes affulgeret illam aquam extrahendi, propter nimios sumptus cassari deberent equi; et interea temporis donec aqua ascenderet usque ad Siterspergher-Lauff, quod vix infra unius Anni decursum eveniret, minerae hincinde adhuc haerentes omni modalitate effodi et in usufructum converti deberent. Quibus obtentis, accedentibus quoque minoris, quas Deus conservare velit in Fuxenschtoln, simulque residuis in officinis conflatorijs hincinde adhuc existentibus, possent plura loca indagari supra Erbschtolln et in Hodrasch alijsque in locis Újbányae, item

et in Berseny, propter plumbiferam mineram. De quibus omnibus non parva spes, si melius coli poterunt, et operarÿ rite exolvi. Laboratores residui metallici ex Vintschacht possent applicari ad Vallem Dominorum. Quibus melior ordo et labor institui posset.

(Eredeti, két, sárga selyemmel összefűzött íven; in folio, fracto margine. Melléklet Bercsényi april 2-iki leveléhez.)

32.

Besztercze, 5. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tartozó igaz kötelességem alázatossan üdvözli Fölségedet ezen áldott húsvéti ünnepekben, kívánván szívessen, hogy Isten engedjen Fölségednek sok számos következendőköt is érnyi szerencséssen, édes hazánk terhes munkáinak szerencsés vége után, maga méltóságos nevének örökös dücsősségére, és fejedelmi székének gyükerezett birodalmával s annak nevelésével, maga mélsóságos személyjének is magossabbra való helyheztetését is érhesse Fölséged, nékem s több hív szolgáinak örömére, nemzetünk vígasztalására, és ellenségünknek kissebbségére. Lássa meg az világ nem semminek lenni, kit az Isten szokott kezeire venni!

Veszem azonban alázatossan 30. Martÿ datált levelét Fölségednek, s köszönöm alázatossan az Fölséged kegyelmességét, mellyet Fölséged levelének utólján méltóztatik maga kegyelmességéből jelenteni; de én alázatos váloszomot köszönettel kívánom kezdenem, s nem is mérészlem írásomnak bővségével azt terjesztenem, minthogy az egeket is az kevésszavó háláadás szokta meghatni; azért kezdem s végezem azzal, hogy Murán vára sem lesz erőssebb az én igaz hívségő kötelességemnek háláadó állandóságánál! Fiat voluntas Domini; úgy veszem, az mint Fölséged kegyelmessége méltóztatik adnyi. — Alázatos köszönöttel veszem az argenteria felől való túdúsítását is Fölségednek; elgyőzöm már várni; ha eddig az hírivel meg kellett elégednem: könnyebb várnom már bizonyos voltát.

Az erdéli németnek régen elgondoltam megtérését, híri csendesülésébűl; mindgyárst féltem is én attúl, mihelt Károli Uram levelét olvastam, hogy oly vakmerőn készült s oly tüzessen ellene: elviszik az hírit, s üdőnek elütte elszalad előle, s mássżor ki sem mér gyünni.

Megírtam már, Fölséges Uram, hogy az én pénzverő villámlásom kókóvá vált: mert nem lehet azon többet prosperálni, hanem egy gíra ezüstön 11 frtot, azaz, ha nem az mostani garas verése marad; mert rend szerént tallért és forintost egy gíra ezüstbűl 18 vagy 20 frtot verhetni, garast 24 frtot, illyet penig 35 frtot, az rezét és munkáját nem számlálva; munkája semmi, reze kevés. És így igaz, hogy 11 frt sem semmi, ha sok ezüstünk volna: de két-háromszáz gíra ezüstnek mind is két-háromezer frtra mehetne illyen haszna. Esztendeig summát tészen, de mivel nekünk most hamar kellene az segétség, — nem fog sokat tehetni, mert csak az bányásznak sem volna az sok. És így, ha méltó-í *adulterálni az monétát húsz-harminczezerért?* Nem! Elküldtem ugyan ma ismét az mesterért ma Körmöczre, mert betegsége miátt még véle nem szólhattam.

Az pénznek szűkit tapasztaljuk, Fölséges Uram, itt is; s ugyanis, az mint Fölséged méltóztatik maga is írnya: nem tölt erszént az szép szó! Elhiszem, Fölséged szíves munkálkodásában consoláltatnak, meghallják bölcs szavait: de mind elfelejti azt, ha az zsebben kezd vájni! Hiában az szegény ember elütt az ratió, mikor nincs pénzi. Már, Fölséges Uram, ily költséges hadakozáshoz kezdve, lehetetlen az rézpénznek valóságos folyása nélkül el lennünk. Ónodnál vítattam, Kassán kiáltottam, most is oxicrucium elüttem. Nincs oly ember, az ki nem sóhajtja, mindennap panaszolják, szidják elüttem, az ki elrontotta; s mondom, micsuda? az opinió nullitatis miért? Quia caret suo fine; quis finis? Ut peragrata quaesturarum circulatione, moriatur in comparatione bonorum stabilium. Ott meghal, s ismét ex cineribus ut foenix reviviscit in manibus alterius (venditoris nempe) et novum iter circulationis ingreditur. Ergo hoc fine caret, hinc contemptus. Megadta ezt neki Ónod, azon épétette Kassa emlékezetit. Légyen ennek példázott híre, s mindgyárst oly hirtelen reviviscál, valamint

meghólt! S ahhoz, már incassálva lévén az poltura: most micsuda nagy jó segétsége lesz az circulatiónak, ha ex forte cassae indúl, — sok volna leírnom. Félő, hogy úgy ismég polturává válik az ország? Nego illatum; mert ha az cassa minden contingensit bészedhette volna in tempore: maga megmutatta volna magát, hogy nem sokkal kellett volna kevesebb fehérpénzt olvasni neki, mint most kíván. Osztán interrupte menjen az circulatió, annyit bocsátunk ki az cassábúl, az menynyi sok ne legyen. Ha most egyszer fundust nyerünk: igen meg kell szaggatni az adót, hogy kicsinyenkínt adjon havonként. Könyv nélkül tudnám ennek minden positióját. De minthogy már, úgy látom, túl vagyunk eddig az nagyján az téli munkának: ezelütt való alázatos levelemre reflectálom magamot, akkorra hagyom, s most nem alkalmatlankodom.

Az alatt penig miben legyenek dispositióim s Keczer Uramnak utulsó írásom? mivel Fölséged úgy parancsolja, azt is s többet is alázatossan accludálok Fölségednek.*) Sub Litera A. remonstratiója annak, hogy, hacsak annyi részit exigálják is az fehérpénznek, az mint az egész országban egyiránt rendeltem: mikínt telik ki az eddig kiadott mind particularis, s mind generális assignatióknak summája? Kinek mi assignáltatott? meglátszik sub C., consequenter kitetszik az is, hogy marad még az cassában, ha béadják, fehér is annyi, az kibül az következendő fizetéseket legalább fehérrel trágyázhatjuk, (praemissa redintegratione opinionis) ad circulationem polturarum. Ha béadják, mondom; mert, Kegyelmes Uram, noha haszontalan panaszokkal nem akartam alkalmatlankodnom Fölségednek: de itt bizony nincs ezer frt az cassában; hanem, mivel minden szükséget per assignationes tudtam le magamrúl eddig: már most szüntettem meg az assignatiókot, minden sívó-rivónak vetettem: hadd rágódjék, töltse az üdüt, — addig többet nem kér! Már kimentek az cassalis exactiókra való assistentiák, s ezután gyün bé, az mi gyün.

Az 150.000 tallérnak collectatiójában még Kassán is abban az opinióban voltam, az mit Fölséged most parancsol,

*) A Keczernek szóló levél hiányzik; azonban a többi csatolványok A-tól H-ig megvannak, — lásd a levél végén.

bizonságom Otlik Uram, de Keczer Uram azt mondá Eperjestt: Fölséged csak őtőle várja; én is azért itten (magamot tekéntve.) nem parancsoltam vala azt specialiter sürgetni, hanem már ki van adva újonnan is az collectálandó cassalis summában, és már meghadtam Horvát Györgynek, hogy mindenütt elsőben is arrúl quietáljon az béhozandó pénzrül. Azalatt, hacsak quo ultra assignationes az cassában volna Keczer Uramnál, akárhonnét hozták, — kiadhatná, mert hiszem, ha már az is egy cassában számláltatik: feltanálja magát az summa ex calculo, akármit mibül erogáljon; úgy itt is, ha volna most, mindgyárst küldeném az 6000 frtot, parancsolatjára Fölségednek.

Ungh és Beregh terhét nem könnyíti, Kegyelmes Uram, az: hová fordíttatik az collecta? hanem az collectatió és exactió; abban ha nem lesz engedelme: még jobb, ha participál abban, az kit fizet. Ezt, Kegyelmes Uram, nem azért írom, hogy tovább is kívánjam, — mert örömöst reászánok, ha lesz, — de még egy fillérjét sem láttam; az semmi, nagyobb annál, hogy Globicz*) esze után bánnám, ha erszényemet is csak skarpe-skarpe! Kiben ha csak Fölséged nem succurrál, én innen nem segéthetek; hanemha Lemer Uram munkácsi útjában csinálna oly rendelést, a ki Fölségednek is tetszenék, és az imponáltatnék Globicznak, — talám pallérnak meglehetne úgy! Vajda Jakab**) Lemerrel menne Fölségedhez, ott venne informatiót: miképpen kell mind az fizetésnek, s mind az naturálék segedelminek lenni? (mert bizony, nem tudom.) és Fölségedtül Vajda Jakab felgyühetne hozzám póstán; talám addig gyün pénzem valahonnan, s úgy tennék minden rendelést általa, hogy ő lenne a fizető-pallér. Alázatossan követem mindazáltal Fölségedet, hogy búsítani mérészlem.

Szirmairúl és az pozsoni gyülésrül valamit tudtam, mind megírtam az elmúlt póstán Fölségednek; azúlta gyütt ki bona fide Szombatbúl egy kis-pap, oly véggel, hogy Kassára menjen az jesuvitákhoz, assignatióért; kinek is minden hozott

---

*) Az ungvári erődítések restauratióját és kibővítését vezető hadmérnök, kit utóbb gr. Stampa követett.

**) Bercsényi ungvári tiszttartója.

leveleit, együtt fassiójával, íme, alázatossan megküldtem Fölségednek.*) Nem ítélvén jónak, hogy most, az sok executiót sirató országot szabadon járja oda s vissza: itt lesz továbbvaló parancsolatjáig Fölségednek. Meggyühet, ha úgy tetszik Fölségednek, nála nélkűl is váloszsza az kassai rectornak. Píber László Uram ugyan sürgeti kis-papok élődésit, ex ratione Ecclesiae, mert sohult nincs már academiánk, s kifogyunk az papoknak az okosságbúl, — úgy sem sok van, azt mondja. Úgy gondolkodom egyébaránt magam is errűl: ha más vallások nagy költséget sem szánnak az illyen tanúlóktúl: talám sine praejudicio lehetne valamely conniventia iránok, ne videamur deesse velle Ecclesiae nostrae. Ez is emlékezik az gyűlésrűl, s másoknak is beszédje az Cardinális kijövetelére czélozott; én nem tartom lehetetlennek, ex praesumptione authoritatis et crediti, et impellente necessitate, — külömben nem; de azon necessitást, — megvallom — nem capiálhatom még Kökényesdi írásibúl.

Tolvai Gábor már itten van Lipcsín, s nem vettem iránta való írásomra parancsolatját Fölségednek; azért, ha nem veszem e napokban, első parancsolatja szerént Fölségednek szóllok véle. — Ezen alkalmatossággal Fáy Uram**) accludálta Haister írását maga tartásárúl; íme, lássa Fölséged, mit használnánk véle Sasannak! Vagyon Gandelnek is memorialissa mellette; non novi hominem nec opera ejus, — várom Fölséged parancsolatját. Már sokan cselekedtek így, — talám hadd ez is!

Az munkácsi históriának mássát várom, az Barkóczi Uram küdte cédulájának is. Hihető, látják: az hadi emberek dícája nem exigáltatik, — ő is az akar lenni; falustúl menjünk inkább, úgymond, mintsem adózzunk! Ugyanis j o b b a d j - búl lett az jobbágy; most sok jobbágybúl lenne j o b b n e a d j! Ezerszer meghalna inkább, ha feltámodhatna. Én errűl, Fölséges Uram, azt tartom, az mit Curtius ír, Lib. 7.

---

*) Ma már nincsenek mellékelve.

**) Id. Fáy István murányvári kapitány, mely erős sziklafészekben tartattak ekkor rabúl egyebek közt gr. Heister Hannibál cs. altábornagy, b. Tolvay Gábor kir. ítélőmester, és Gandel Zsigmond volt szathmári labancz kapitány. Az említett iratok már nincsenek csatolva.

Cap. 1., ollyan most az egész hazánk; ha hír üti az fülünket: fölbuzdúl az vérünk, et objecta movent sensus, ex radice affectus.

Az Oeconomicumnak régen köziben ugrott az két CC-nek az O, — és Co-co-nomicum lett belőle; soha nem is lesz már ebbűl patronomicum, hanemha patronus, a patrando dictus. Én ugyan, Kegyelmes Uram, azért is alázatossan köszönöm, hogy csekély opiniómot kívánja venni, hogy annyival jobban secundálhassam Fölséged intentióját; mert, látja Isten, gondolatját is bétölteném Fölségednek, ha lehetne: de bizony, Fölséges Uram, csak látom, lehetetlen illyen nagy dolgot faragás nélkűl készíteni. Csak azt tartom én, nihil curando errores, egy nyomot kellene űznünk; ha kimarad is valaki s nyomot veszt: Hurvari! Hurvari!... Nekem, hitemre, Fölséges Uram, egyszer nagyobb facilitással nem folyt az dolgom, mert csak nyomon megyek, ha nem így, hát amúgy — csak egyre megyek! Bizony, Kegyelmes Uram, itt sincs fehérpénz az vármegyékben, azért tapogatódzom: csakugyan jobb az csendes praetensió az semminíl, jobb az bíztatás az kétséghozó semminíl! De, csak fegyverünk volna, — mind kinyögnénk az többit!

Sréterrűl az elmúlt póstán írtam bőven; most nem írhatok egyebet, hanem hogy bizony nem panaszol, sőt kérkedik La Mottal. Megvizsgáltam, minden dispositióját jól tette: de mikor deficiente pecu-, deficit omne-nia! Fölséges Uram, ha meg nem mondottam vala Keczer Uramnak Eperjestt, hogy az ottfenn való altereristák fizetése és szüksége directe onnan légyenek, és az ideváló innen, s azért ottan többet 100,000 frtnál, s itt keveset assignáltam, — nem menteném, nem is dícsírem, mert most sem jár frissebben, csak Srét for Srét, (Schritt für Schritt) etc.

Az munitió alá való szekerek impositiójában, Kegyelmes Uram, nem jól informálják Fölségedet; mert méltóztatik Fölséged emlékezni, Kassán az altereria sisthemájábúl parancsolta Fölséged rendben venni, hogy ne légyen elhányva: hol ágyúja, hol golyóbissa, etc. — Azt rendben vévén ott, jelenlétemben praesentálták Fölségednek; parancsolt Fölséged az transportatiójárúl, s kellett Keczer Uramnak együtt vélek el-

intízni: honnan hová, s ki mit vigyen? Úgy hozták az vármegyék szekerei limitatióját hozzám, és tetszett Fölségednek is propositióm, hogy megírjam magam az vármegyéknek: mivel még az fennálló szekereket nem állították, azalatt vigyék helyére ezen munitiót; és így belétekintettem az limitatióban, s minden vármegyének cum declaratione még Lőcséről megküldtem; azúlta hol vízzel, hol sárral apelláltak. Parancsoltam azután sürgetését Sréternek, — iterum nyist. Már ezelűtt némely nap ismét reiteráltam magam nevivel az vármegyéknek, s egyszersmind committáltam minden vármegyében quártélyozó tisztnek: mind szekeret szerezzen, s mind késérje, ut in effectum ducatur. Hogy penig minden vármegye de loco ad locum praescriptum menjen, az azért rendeltetett cum labore még Kassán, hogy másként némely vármegyét tízszer is érné az transennája az szekerezésnek, míg mást egyszer, vagy egyszer sem. Ki is hogy világossan constáljon Fölséged elűtt: íme accludálom azon kassai rendelést egészszen, sub Lit. F. Ha azért imputáltatni parancsolja Fölséged az dícákban, könynyen meglehet így ezen rendbűl; de ha mindent imputálunk: nagyobb fundust vessünk fel, s nehezebb lesz az nagyobb summának az nevezeti, mint az lerovásnak s imputatiónak öröme. Mikor annyi milliumot adnának, az mennyi kellene: annyit fizetnék bizony mindenért, az mennyit kérnének; akár csak Dantesnek (tantus?) tartanám az pénzt.

Nemkülömben esik egyébaránt az újvári épűlet iránt való rendelésem, midőn az szükséges 400 szekeret és 1500 embert az ittvaló vármegyékre post dicas plebeas limitáltam, olyformán, hogy akár munkást, akár annak díját in sortem contributionis dicalis adják, és kedvekre hadtam az optiót, két holnapi számlálással, az mennyire: ugyan annyiban lerovatik dícájábúl. Az kirűl recepisséit vettem némely vármegyéknek panasz nélkűl való promptitudójokkal, úgy rendelvén currentaliter az faluknak is: váloszthasson maga az szegénség benne. Íme, ezt is alázatossan accludálom Fölségednek. Tudom, ez meg nem lesz punctualiter; de ugyan supportálhatja az defectust könnyebben az maga oeconomisálásával Szluha, és in supplementum rendelt summájával Komárom vármegyének.

Az királyi városok iránt, reménlem, már ezelütti alázatos írásom adott satisfactiót; az minthogy, úgy hiszem, hacsak két-két frtban maradnak, és az naturálékban lesz engedelmek, nagyon consoláltatnak. Igy ugyan, Fölséges Uram, az pénz iránt nem is búsítanak, elhiszem, azért is, hogy per partes az bányákra nagy ösztön magoknak is; de az naturálénak felit suspendáltam Fölséged parancsolatjáig. Oly kedvvel vitték, hogy kérve is csak azt kérték némelyek. Bizony penig hát szegény az apraja az városoknak itt is. Az mit meg nem vehetni, hiszem ex natura rei is in suspenso marad. Nemcsak az városon lesz az úgy, bizony, Fölséges Uram, minden vármegyében elég marad az egri computusra is, ad deliberandum: quid cum hoc? quid sine hoc?

Nem tudom ugyan, Fölségednek mit fog tetszeni az iránt resolválni? Talám még német uram is azt gondolná: az ő kedvéért lesz az gyülés, s nem turbálná, s talám pro commodo intentionis eshetnék az. Mindazáltal fordúlt meg az elmémen, hogy ha csak praescindálni akar Fölséged más dolgoktúl, az mellyeknek de futuris dispositionibus kellene előfordúlni, és csak az réz folyását nyomni: talám meglehetne azon opiniónak béjövetele a nélkül is, ha Fölséged minden vármegyére iratna, oly tenorral, hogy feles panasz jővén Fölséged eleiben és kérdés-támosztás az ónodi Articulusnak az moneta iránt való értelmében, az kassai determinatióra nézve, — kit is Fölséged pro unius cujusvis integrali notitia et directione tudtokra akarja adni, hogy ex consideratione et respectu etiam Ónodiensis Articuli, lett az poltura-pénz acceptatiójának determinatiója Kassán; azért, igenis, kell currens monetának tartani, s lehet is váltani s fizetni adósságot vele; nem is lehetne külömben az collectált summát az hadak szükségére is considerálni, s igen sajnossan is érzi Fölséged s érezhetjük is mindnyájan, hogy ex hac sola opinione nullitatis monetae inkább fogy, mint nevelkednék folyása, noha annak szükségét s hasznos voltát mind szegény s mind gazdag egyaránt óhajtja. Parancsolja azért Fölséged, hogy nemcsak currentaliter publicáltassa minden Nemes Vármegye az szegénség között is, hanem effectusba úgy vétesse azon Articulust, hogy minden pedeanus és vármegyék székin exceptio nél-

kűl törvényesnek ösmérjék; és már Fölséged az Táblának is intimálta: azon ónodi Articulust, úgy mint Ország végezését, in hoc recto sensu vegyék.

Én már, Kegyelmes Uram, illyen juridicum mandatumot adtam ki vármegyére, az ki illyen appellált causát csak azzal vetett el, quod sit delicata materia, ex interventione determinationis Cassoviensis. Megválik, ha nem excipiálnak-í ellene, in foro contradictorio? De, justus sensus Articuli et determinationis iste est. Még lehetne talám Fölségednek azt is tangálni levelében, hogy bizonyossak lehessenek benne: ultra determinatam articularem summam több nem introducáltatik. Így szaporábban meglenne, et nec tempus haberent contraloquendi, mert mindgyárst folynának az próbái. Mindazáltal csak igen szükségesnek gondolnám (hacsak más obstaculum nem lesz) egy kis hebdomadalist tartani; néznénk meg egymást: ki mint tudja az leczkéit? Dicitur culpa Comitatus Abaúj et Zemlén, etc.

Az mi az ellenségnek constitutióját illeti: az mindenütt helyben van; csapkodják egymást. Morvában ismét szerencsésen jártak; most apróbb portáink járják már ismét Morvát, de az német sem hever. Íme, Csáki Mihály Uram levelét, az kivel nemannyira az ellenség kicsapását, mint Diák Ferencz ezerének ismét oszlását akarom jelentenem, oly alázatos kérésemmel accludálom Fölségednek,*) hogy méltóztassék Zay Uramnak parancsolni megfogatások iránt; különben, ha az excessus defalcatiójáért példáúl kezdi venni az had az oszlást, — nem jó lesz! Gunderfingernek sincs híre; Orosz Pál (ezere) alig van száz. Már nincs nagyobb, mint hogy az árkokrúl in finitimis hadták ottan az postírungot Diák Ferencz hada; nincs mivel helyreütni vétkeket.

Príni Miklós regimentjének recruttázó tisztje levelét is meg kellett Fölségednek küldenem, mert az Ónod vidéki falukon s városon kellenék neki mind felszedni szököttjét, és az szabad helyeket s mind recruttázni.

Éppen elijedtem az recruttázásnak kevés folyamotjátúl; nem embere annak némely, hogy még az pénzre reá is nézzen.

---

*) Lásd lejebb, a két első csatolvány után.

De mi haszna tegnap kezdett s ma sem végzett hosszas írásommal tovább alkalmatlankodnom? Sem írok, sem panaszlok, sem kérkedem már többet! Hanem most veszem Szluha levelét. Pozsonbúl lehozták már Komáromban az hintókot, és hoznak Bécsbűl mundírposztót 300 véggel; ezt próbálám. Szirmai feleségének írott levelét includálja, minden egyéb nélkűl, hanem, hogy az vín Haister, az kié már az commandó, most hamar akar próbálni innen az Dunán. Hadd próbálja, ha meri; bizony, úgy jár velem, mint Rabutin Károlival, — viszszatér, ha megúnja, s mindgyárst nyomában megyek én is. Még Nyitrát akarja felégetni? Azért ne fároszsza magát, — maga is felgyújtja ezt Esze Tamás!

Én azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, három és egy negyed ív, negyedrétben, s. k.; nehány szava titkos jegyekkel.)

33.

Projectum circa publicas Regni necessitates.

In annexo sub N. B. extractu, consignatae habentur inclusa extra militiae intertentione, universae Regni pro publico erogari solitae expensae, deinde universi Regni proventus. Ac tandem naturalium, sive pro vestitu militiae, qui intra Regnum appromtari potest, sive pro eductione, in quantum ex exteris Provinciis res necessariae induci debent, pretium expressatur. Pro prima positione, assumptis existentibusque universis Regni expensis, velut ex eodem extractu sub A. patet. Necessarium est, ut singuli, ad quos, quae particulares positiones pertinent, specificationem specificandorum exhibeant.

Exolutio militiae, inter has positiones, ideo complete ponitur, ut pro conductione et redingratione Regiminum, ex eorum stipendio, qui desunt, superesse possint expensae.

Has expensas, quae paratis exolvi solent, sequuntur expensae, pro intertentione supranotatae militiae, puta, quanta

in quantitate sit necessarium frumentum, caro, sal, pabulum ut extat in extractu sub B. Hic quoque victualia pro praesidiariis, ultra colonellos superioribus Dominis officialibus, ac aliis, qui ex publico vivere solent, connotanda venirent, siquidem victualia pro iis necessaria in calculo non continerentur.

Quae victualia respective in mensuras et consequenter in paratam pecuniam redacta, quantum constituant? videre est sub C.

His universis accurate consignatis, ac in unum computatis apparebit, quantas per annum habebit Regnum expensas?

Habita cognitione expensarum, investigandi veniunt universi Regni proventus, unde tanta pecunia conflari queat, velut si quantum habetur sub D., respectu cuius singularum particularium positionum, de quanto Introitus summarius extractus requireretur.

Augmentari posset Proventus, duplicatione Tricesimarum, devalvatione pretii salis, et si quae similia publica essent.

Ut autem salis uberior Proventus sit, et Incolae in omnibus partibus Regni salem habere queant, quam maxima in copia per districtus ad omnes domos annonarias, tanquam loca depositionum, commoditate curruum ad easdem domos annonarias hactenus ordinatorum et respectus huius vecturae multiplicandorum administrari, ibidemque secundum instituendam limitationem per annonae commissarios, sive pro naturalibus, sive paratis pecuniis divendi posset.

Verum quia non modo parata pecunia, sed et amictus pro militia esset necessarius, qui militibus in rationem stipendiorum imputari debet, ille expressatur sub litera E.

Haec pro amictu necessaria in suas petias et mensuras redacta, ac tandem in pecuniam conversa, quantam summam constituant? extat sub litera F.

Ad vestitum noduli singuli etc. necessarii sunt, sed similia intra Regnum facilius comparari valebunt.

Quae quidem pro amictu necessaria essent, duplicis ordinis, alia quae intra Regnum haberi possunt, alia autem, quae ex Provinciis exteris inducenda veniunt.

Circa has positiones constare deberet Partium superiorum Domini Commissarii: quantam Confectionem Panni ibi-

dem sperarent? ut educenda naturalia vel pecunia, intra Regnum in tantum conservari possint.

Non absimiliter, quae ex provinciis exteris inducenda sunt, illa partim alba pecunia et pretio aeris, partim naturalibus educibilibus, intra Regnum congerendis, comparanda sunt, pro qua necessitate quanta summa requiratur? exstabit sub G.

Ultimatim, certum quantum pecuniae vel naturalium deputandum esset pro inducendis diversi generis mercibus, sine quibus Regnicolae esse non possunt, ut sub H. Quae merces, quia pro aliis darentur naturalibus, summa Capitalis semper in integro permaneret.

Circa praemissa statu rei, in considerationem sumpto, siquidem bellum sine milite, miles sine pecunia, tanquam nervo belli subsistere, pecunia autem (proventibus ordinariis Regni minus sufficientibus) sine contributionibus haberi non posset: Ad haec etiam commercii cursus educendis naturalibus continuari deberet, remedium praemissorum instituendum veniret.

Verum quia currens moneta cuprea, notabili in quantitate cusa, pro exolutione militiae et aliis necessitatibus absque notabili quapiam circulatione hactenus erogata ac nimium multiplicata, propter eius copiam contemneretur, ita ut et venalium quoque pretium, nonmodo summam ad caristiam acer edisset, quin imo iam complures Incolae, ne quidem naturalia, pro eiusmodi moneta cuprea venui exponere vellent; quorum pretium ad justum valorem compulsivis mediis reduci, aut recusantes ad vendenda naturalia adigi ut possint, fere impracticabile, animosque Incolarum disgustans, et maiores quasi minus tangens esse videretur.

Inducenda itaque esset circulatio et necessitas pecuniae; qualis circulatio fieret, si Regnicolae per Impositiones Cassam Regni augmentaverint, et quidem tanta in quantitate, ut cuprea moneta, sensim in massam reduci queat. Si enim quantitas summae permanserit, tanta cupreae monetae copia modernum non evadet contemptum.

Necessitas autem pecuniae et iustum venalium pretium sequetur, si nonmodo parata pecunia, sed et naturalia pro militia et quaestura necessaria, ac in annexo extractu sub C.

F. G. H. denotata, per Regnicolas administrarentur; nam coëmptione naturalium pro militia et quaestura necessariorum cessante, Incolae, pro Impositionibus pecuniam praestare debentes, sua divendere necessitabuntur naturalia.

Quod autem status questurae infallibilem fundum habere debens, modalitate limitationis inviari deferet, ratio esset: quia propter contemptum pecuniae venalia haberi et Incolae ad vendendum adigi nequirent, imo per necessariam venalium coëmptionem, pretium accresceret; verum per limitationem Incolae ad praestanda naturalia adigi valerent.

Habita porro, ad supra declaratas positiones reflexione, ut pro publicis necessitatibus ordinarii, extraordinarii sufficere possint Proventus: necessarium esset, exitum quam maxime compendiare, quatenus nonnisi eae expensae fierent, sine quibus Regnum militantes ac Regno servientes subsistere nequirent.

Deinde rationibus ex praemissis, dum Impositiones supra Comitatus instituendae viderentur: bonum esset convocare Comitatus, qui visis his necessitatibus, haud dubie, amore Patriae, si ultro aliquam partem per plebem et Comitatenses exolvendam assumerent, satius esset, quam si iis insciis et non conscientibus, necessitate urgente, quasi vi, Impositio exigi deberet, quae ita et necessaria naturalia, respective in menstruas Impositiones subdivisa, menstruatim effectuenda essent; qualia naturalia, in quantum fieri posset, ex fiscalitatibus quoque angariatim administrari deberent, modalitate sub litera J. expressata.

Ut autem Introitus nonmodo adaequare, sed et superare possit compendiatas expensas: videretur esse necessarium, ut Status et Ordines Regni, a summis ad infimos, prius quam propter praemissus defectus se suaque periculis exponant, paratis pecuniis, frumento, et aliis naturalibus, nulla habita ad Taxas Comitatenses reflexione, sed amore in Patriam ducti, singulus secundum suam possibilitatem concurrat; visaque majorum promptitudine, inferiores haud dubie eo promptiores redderentur, difficultates autem, in singulis Comitatibus per aliquot juratas personas, limitatione mediante, idipsum effec-

tuare necessitarentur. Alias respectu potentiorum, militantium et Regno servientium, Comitatus vix aliquid efficere valebunt.

Quia autem principaliter Libertas Statuum et Ordinum Regni vindicaretur: inductionesque mercium, notabili in parte, in gratiam eorum continuandae essent. Quicunque intra Regnum facultates et bona possident, aut alia beneficia percipiunt, sive illi ecclesiastici, sive saeculares, sive militantes, sive alias Regno servientes sint, non obstante ullius politicae, militaris aut oeconomicae conditionis exemptione, omnes et singuli pro ratione facultatum contribuerent; et quidem conveniens est, ut potior pars contributionum inde compleretur; quod facilius nunc adhuc plebe iuvante, quamvis alia etiam onera persentire debente, effectuari potest, quam ea enervata, si integrum onus in eos redundaret.

Ac proinde iure merito, Status et Ordines vel decimam partem universorum proventuum, ita et allodialium naturalium, pro publicis necessitatibus administrare possunt; puta, qui habet boves vel alia pecora centum, ex iis daret decem. Qui 500 saponum frumenti, ex iis 50. Qui undecunque et ex quibuscunque beneficiis florenos mille, ex iis 100 administraret, et per consequens.

Modelitatibus praedeclaratis, pro panno conficiendo, lana quam maxima in copia si administraretur, colores autem occasione quaesturae inducerentur: intra Regnum quam plurimis Pannificibus existentibus, augeri posset notabiliter pannus.

In quantum autem, ultra pannum domesticum, necessaria esset panni et aliarum mercium Inductio: merces eiusmodi duntaxat inducerentur, sine quibus Regnicolae subsistere non possent.

Pro directione, ut constare possit educendorum et inducendorum pretium, Domini principaliores Factores, hactenus praxim habentes, specificationem particularem omnium inducibilium et educibilium extradare necesse esset, ut ad interim signatura sub K. docebit; quibus educibilibus, cum Inclytis Comitatibus communicatis, singulus pro ratione suorum beneficiorum ad certam summam educenda procuraret.

Hac specificatione habita, si naturalia educibilia in mi-

nori pretio, quam per exteros acceptari solent, per Factores Regni acceptarentur, inducendaeque merces pretio nonnihil elevato, sive in sortem militum, sive aliorum Regnicolarum darentur; ex occasione huiusmodi Quaesturae militia notabiliter contentaretur, Introitusque insensibiliter augmentaretur.

Ex hoc Commercio ut universi Regnicolae participare possint: in Confiniis denominarentur loca magis commoda, ubi Factores ex Compania Regni constituendi, tempore etiam revolutionum, si in illis partibus contingerint, cum mercibus secure subsistere possent.

Qui quidem Factores, certi de naturalibus existentes, administratis administrandis in fixo Commercium promovere valebunt, ita, ut dum unius ordinis menstrura Impositio educetur, alterius administratio eam subsequatur; Naturalia tamen educenda tanta in Copia esse deberent, ut apud vicinarum Provinciarum Compagnias, pro Credito aliquot millia remanere possint.

Factoribus iniungendum esset, ne minus necessaria et ad luxum deservientia inducantur; imo cum non leves in vestitu appareant Inconvenientiae, causa cuius vel naturalia vel pecunia argentea extradatur: non esset inconveniens, vestitum pro ratione cuiusvis Status circumscribere.

Denotati Factores, si quas res non educibiles, pro militia tamen deservientes, puta, Telam: Lanam etc. pro mercibus perceperint, illas Dominis Commissariis, ad quos spectabunt, loco paratae pecuniae assignabuntur.

Caeterum intra Regnum omnibus et singulis quaestus licitetur, cuicunque ex locis Depositionum, merces, naturalibus persolvendas, accipere liceat; nemini tamen privato, praeter Companiam Regni et Factores aliquid educere vel inducere permittatur.

Si quis difficultaverit, caro pretio intra Regnum per particulares mercatores merces divendi, stabit in arbitrio cuiusvis eiusmodi emptio; cui si ea displicuerit, licitum erit in locis depositionum emenda emere.

Si autem minutiora, pro naturalibus notabilioribus aliquis comparari non posse putaverit, v. g. mediam libram piperis et quid simile; in his nulla difficultas subesse videtur, tum

ex eo, quia pro similibus etiam minutiora, puta: cera, lana etc. et similia possunt administrari; cum etiam, quia aliquot inter se possunt concurrere pro eremptione naturaliam, qui ex mercibus emendis proportionate expost participare valebunt, quae omnia cursus rerum naturalis per se inducet.

Annexum sub Nb. Extractus dilucidatio haec fuit, N. B. J.

(Eredeti, Bercsényi april 5-iki leveléhez csatolva.)

N. B. J. Expensarum Regni, cum Introitu Comportatio, Naturaliumque pro subsistentia Militiae et Commercio necessariarum connotatio.

Eductio Militiae.

A.	Menstrue	Per annum pro 12 mensibus		Per annum.
Unum regulatum Regimen pedestre, cum Compagnia Granaterorum percipit	Rh. 7,682	92,204	Pro 9. Regiminibus	829,836
Unum Regimen equestre regulatum	Rh. 7,438	89,256	Pro 8. Regiminibus	714,084
Unum Regimen Campestre pedestris ordinis exolvit	Rh. 5,000	60,000	Pro 12. Regiminibus	720,000
Unum Regimen equestris ordinis	— 5,669	68,028	Pro 34. Regiminibus	2.312,952
Excellentissimus Generalatus, et Brigaderiatus .	— 10,104	. . .	. . .	121,248
Dominorum Commendantium et Praesidiariorum Stipendium . . .	. . .	. . .	. . .	. . .
Expensae Artilleriae, cum exolutione artificum ad eandem spectantium.	. . .	. . .	. . .	. . .
Pro armis et aliis accessoriis	. . .	. . .	. . .	. . .

Expensae Regni.

	Menstruatim	Per annum pro 12. mensibus		Per annum pro 12. mensibus
Inclyti Commissariatus, cum suis subalternis . .	Rh. . .	. . .	. . .	. . .
Excellentissimus Senatus cum suis Accessoriis deputatur	Rh. . .	. . .	. . .	. . .
Inclyti Oeconomici Consilii, cum suis Accessoriis	Rh. . .	. . .	. . .	23,801
Pensionariorum salarium	. . .	. . .	. . .	. . .
Aggregatorum salarium	. . .	. . .	. . .	. . .
Extraordinariae expensae, puta pro sumptibus Excelsae Aulae, Ablegationum, exploratorum, aliisque varii generis occurrent, de facili exurgunt ad	. . .	. . .	. . .	. . .

Annonae pro Regulata et Campestri Militia necessariae Computus.

B.

Panis dantur pro singula portione in diem Librae 2.	Per mensem Librae Panis	Per annum Librae Panis		Per annum Librae Panis
Panis pro uno pedestri regulato Regimine, pro 12. Compagniis et Compagnia Granaterorum .	112,710	1.352,520	Pro 9. Regiminibus	12.172,680
Panis pro uno equestri regulato Regimine pro 12 Compagniis	72,630	871,560	Pro 8. Regiminibus	6.972,480
Panis pro uno Regimine Campestri pedestris ordinis pro 12. Compagniis .	100,680	1.208,160	Pro 12. Regiminibus	14.497,920
Panis pro uno Regimine Campestri equestris ordinis pro 10. Compagniis .	66,480	797,760	Pro 34. Regiminibus	27.123,840
			Summa .	60.766,920

Quot sunt Centenarii Panis: pro singulo una Libra Salis requiritur. Salis Librae 6076:69 1/5

Carnis dantur pro una portione, per Septimana Librae 3.	Hebdomada dantur Librae	Per Annum pro hebdomad. 52. — Librae		Per annum librae Carnis.
Carnis pro pedestri regulato uno Regimine, cum Compagnia Granaterorum	5,635 1/2	293,046	Pro 9. Regiminibus	26,374 : 14
Carnis pro uno regulato equestri Regimine . .	3,631 1/2	188,838	Pro 8. Regiminibus	15,107 : 04
Carnis pro uno Regimine Campestri pedestris ordinis	5,034	261,768	Pro 12. Regiminibus	31,412 : 16
Carnis pro uno Regimine Campestri equestris ordinis	3,324	172,848	Pro 34. Regiminibus	58,768 : 32
			Summa .	131,661 : 66

Annonae pro Regulata et Campestri Militia erogari solitae Computus.

Salis menstrue pro singula portione, libra 1. datur	Menstrue salis librae	Per Annum pro 12. mensibus		Per Annum
Salis pro uno Regimine pedestri regulato cum Compagnia Granaterorum	1,878 1/2	22,542	Pro 9. Regiminibus	202,878
Salis pro uno Regimine equestri regulato . . .	1,210 1/2	14,526	Pro 8. Regiminibus	116,208
Salis pro uno Regimine Campestri pedestris ordinis	1,678	20,136	Pro 12. Regiminibus	241,632
Salis pro uno Regimine Campestri equestris ordinis	1,108	13,296	Pro 34. Regiminibus	452,064
			Summa .	1.012,782

Avenae pro singula portione equili, menstrue dantur Cubuli Posoniensis $2^1/_2$	Singulo mense Cubuli Posoniens.	Pro sex mensibus hybernalibus		Pro sex mensibus hybernalibus
Avenae pro unius regulati Regiminis pedestris ordinis portionibus equilibus	385	2,310	Pro 9. Regiminibus	20,790
Avenae pro unius regulati Regiminis equestris portionibus equilibus . .	3,240	19,440	Pro 8. Regiminibus	155,520
Avenae pro equilibus portionibus unius Regiminis peditatus Campestris	235	1,410	Pro 12. Regiminibus	16,920
Avenae pro equilibus portionibus unius Regiminis equitatus Campestris .	$2,912^1/_2$	17,475	Pro 34. Regiminibus	594,150
			Summa .	787,380

Annona necessaria pro Praesidiariis.

(A rovatok hiányoznak).

Expensae pro Annona Regulatae et Campestris Militiae.

C.	Annona	Precium	Floreni Rhenenses
Panis librae 80 computatae pro uno cubulo Posoniense, faciunt cubulos	$759,586^1/_2$	Per Rh. 2. Cubulum computando facit . .	Rh. 1.519,173
Salis unius ordinis Centenarii	6,076 Libr. $69^1/_5$	Centenarium per Rh. 4. computando facit .	— 24,306 d.76
Carnis Centenarii . .	131,661 Libr. 66	Centenarium per fl. 6 computando . .	— 789,969:96
Salis alterius ordinis Centenarii	10,127 : 82	Singulum Centenarium per Rh. 4. . . .	— 40,511 : 28
Avenae cubuli Posonienses	787,380	Cubulum per d. 75 computando facit . .	— 590,535
		Summa . .	Rh. 2.964,496

Expensae pro Annona Praesidiorum.

E converso in consideratione veniunt in fixo universi Proventus Regni, circiter ad summam subinsertam exurgentes.

D.

	Ex montanis in alba pecunia proveniunt per Annum circiter	Rh.
	Ex Piseto	—
	Ex aere Neosoliense per Annum proveniunt Centenaria circiter —, singulus vendi potest —, facit itaque	—
	Ex Tricesimis per Annum proveniunt . .	—
	Ex Fodinis Szomolnokiensibus per Annum sperantur circiter Centenaria —, faciet . . .	—
	Proventus Salis Soóváriensis importat circiter	—
	Proventus Salis Tokaijensis et Máramarosensis	—
	Bona fiscalia importare possunt in paratis .	—
	Item vini urnas —, urn. per f.— comput., facit	—
	In frumento fiscalitates importare possunt circiter cubulos Posonienses —, facient . . .	—
	In avena importare possunt cubulos —, facient	—
	Decimae in vino importare possunt urn. —, facient	—
	In frumento importare possunt cubulos Posonienses —, facient	—

Specificatio diversi generis rerum pro Militia necessariarum, quae in quantum intra Regnum haberi nequeunt, ex exteris Provinciis, pro paratis vel Naturalibus induci debent.

E.

Panni latioris pro unius personae tunica et caligis dantur ulnae 3¼	Personae 1 Regiminis	Panni pro uno Regiminis ulnae	Panni ulnae 19 in petiam computando, facit petias		In toto Petiae.
Panni pro supranotati Regiminis regulati pedestris ordinis primae planae officialium et gregariorum personis Nro	1,668	5,421	285. uln. 6.	Pro 9. Regiminibus	2,567. uln. 10
Panni pro regulati equestris Regiminis inferiorum officialium et gregariorum personis Nro	1,020	3,315	174. uln. 9.	Pro 8. Regiminibus	1,393. uln. 15
Panni pro campestri peditatus Regiminis personis	1,584.	5,148	270 : 18	Pro 12. Regiminibus	3,251 : 7
Panni pro campestris equitatus Regiminis personis Nro . . .	980	3,185	167 : 12	Pro 34. Regiminibus	5,699 : 9
				Summa .	12,914 : 9

Dominus Martinus Beniczky sperat confectionem 10,000 tunicarum et caligarum, his itaque ex summa demptis, necessariae essent petiae panni . . . . 11,203 : 18

Pro 10,000 tunicis et caligis sunt necessariae subtilior. cent. 588

Telae latioris pro unius vestis subductura requiruntur ulnae 3.

Telae pro tunicis subducendi 75,500 requiruntur ulnae . 226,500

Telae latioris pro una persona pro triplici albo vestitu requiruntur in Annum 18 ; pro totidem personis ut tunicae specificantur ulnae 1.359,000

Summa . . 1.585,500

Penula datur pro duobus annis, necessariae itaque inmediate in annum	37,750	. . .
Dominus Martinus Beniczki sperat appromptationem manicatarum penularum	12,000	. . .
Item ordinariarum penularum Nro	9,852	. . .
His itaque demptis, comparandae veniunt ex genere aba, singula petia pro una penula computata	. . .	16,098
Lanae Tytiricae pro penulis requiruntur centenarii Nro	. . .	1,632
Breves coturni pro Peditatu sunt necessarii pro singula persona paria duo, in toto paria Nro	. . .	68,040
Coturni ordinarii appromptandi sunt pro equitatu pro singula persona paria duo, in toto paria	. . .	82,960
Pilei sunt necessarii	75,500	. . .
Ex 10. centenariis subtilioris lanae conficiuntur pilei 2,000, requiruntur itaque lanae subtilioris centeniarii	. . .	377 Librae 50
Insuper vestitus praesidiariorum.		

Expensae pro supranotatis naturalibus, et nonnullis aliis coëmptionibus et inductionibus necessariae.

F.

		Pretium	Floren. Rhenens.
Panni colorati latioris sunt necessariae petiae	Ulnae 11,203 : 18	Petia pro Rh. 30 computata facit	336,118 : 39½
Lanae subtilioris pro Panno intra Regnum conficiendo, centenarii	588	Centenear. per Rh. 60 computando facit	35,280
Telae sunt necessariae pro subductura et albo vestitu ulnae	1.585,500	Ulnae d. 13 computata facit	206,115
Pro penulis ex genere aba conficiendis, requirentur petiae	16,098	Petia pro Rh. 4. computata facit	64,392
Pro residuis penulis, intra Regnum conficiendo Lanae Tytiricae necessarii centenarii	1,632	Centenar. per Rh. 8. facit Rh.	13,056
Brevium coturnorum pro Peditatu necessaria paria .	68,040	Par pro d. 60. computando facit	40,824
Coturnorum autem ordinariorum paria	82,960	Par pro 1. fl. Rh.	82,960
Pro Pileis lanae subtilioris centenarii	377.50	Computando facit per d. 60.	22,650
		Summa .	801,395.39½
Ex summa generali naturalium non educibilium pretium exurgit ad . . .		. . .	400,885
Naturalium autem educibilium pretium facit		Rh. 400,510 : 39½	. . .
Verum quia ex montanis ex cupro sperantur in alba		Rh. . . .	. . .
Itaque naturalium educibilium pretium, dempta albae monetae, summa facit		Rh. . . .	. . .
In considerationem adhuc veniunt inducenda aromata, colores, sericum, tela etc. Imo et ultra supranotatam necessitatem, pannus communis et praestantior, ita, ut Domini Officiales et alii Regnicolae, ex beneficio quaesturae, necessitatibus suis prospicere possint, quae omnia de facili exurgunt ad		Rhenens. .	. . .

N. B. K. circa subsequentia.

(Eredeti, Bercsényi april 5-iki leveléhez csatolva. A folytatás hiányzik.)

35.

(Gr. Csáky Mihály tbk., gr. Bercsényihez.)

Méltóságos Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens!
Kiváltképpen való nagy jó Uram!

Alázatossan akartam Nagyságodnak jelentenem, ma lévén nálam Deák Ferencz Uram ezerebéli egyik hadnagy, referálja, hogy a mely katonák Perceptor Uramtúl hoztak levelet Labancz Miklós Uramnak, hogy a bajnai excessusért háromezer forintokbúl ezer forintot akarnak defalcálni, hacsak a Nemes Vármegyével nem componálják dolgokat, ezt a több katonák között elhíresétvén, arra nézve egy éjjel kétszáz katonájok összevervén magokat, az ezert odahadták. A mint referálják, egy tiszt sem ment volna el vélek; a mely tisztek pedig a nyomokon éppen Gÿmessig utánnokmentek volna, bé nem érhették, mivel, a mint neki mondották, már akkor a Garamon is túl voltak. A tisztek is panaszolkodnak előttem: nem tudnak nekik mit tenni. Bárcsak az a hír ne ment volna közikben, inkább megtartóztathatták volna a katonaságot. Örömest magam is könnyíteném őket: de ha Ebeczky Uram ezerével váltatom fel, nem tudom osztán, kivel próbáltassunk csak úgy is, mint eddig?

A Nagyságod regementje pedig, a magaméval együtt vígyáz a bánkai és galgóczi passusokra; Orosz Pál és Mikházi Uraimék ezerei pedig miként maradtak? — jól tudja Nagyságod. Ha Gundenfinger Uram ezere felérkeznék (a mint Nagyságod levelébűl értem, hogy útban volna,) azzal váltatnám fel őket. Látja Isten, hogy nem találhatom fel módját, hogy könnyebbíthessek rajtok? Azért írom meg Nagyságodnak.

Azonban ezelőtt negyednappal kétezerig való német hirtelen kicsapván Lehotákra, kit is hamar észrevevén Csajági Uram, a gyalogsággal a szorosok felé tartván, nemsokáig késett; a mint is a hátrúljárójával jól megpuskáztak, alkalmas marhát és szekerit elnyervén, magokban is ednehányat elejtettek. Reménlem, másszor nem fog azon a passuson próbálni, és ha próbál is, úgy vélem, nem nyér semmit is.

Kívánom azonban, ez áldott húsvéti innepi napokat a Méltóságos Asszonynyal együtt sok számos esztendőkig szerencséssen érhesse Nagyságtok. Ajánlván kegyes gratiájában magamot, maradok

Nagyságodnak

Nagy-Bossány, 2. Aprilis Anno 1708.

alázatos engedelmes szolgája
G. Csáky Mihály m. k.

Külczím: Méltóságos Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós Uramnak, kiváltképpen való nagy jó Uramnak alázatossan írám, ő Nagyságának. — Besztercze.

P. H.

(Eredeti, egy íven, in folio; csak az aláírás s. k. Bercsényi april 5 iki leveléhez csatolva.)

36.

Beszterczе, 11. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan vettem még 4. költ méltóságos levelét Fölségednek. Klobusiczkit, úgy látom, Fölséged egészszen ösmeri, azért tovább nincs mit írnya felőle. Az vármegyék tisztei fogyatták ezelűtt is, s úgy látom, most is azon fölső vármegyéket; mert, Kegyelmes Uram, bizony itt sem tud mivel kérkedni könnyebbségében az szegénség: de az rend talám jobban foly az vármegyékben, egész Gömörig.

Az cassában bizony ide sem hoznak semmit is, de az assignatiók legalább kevessebb panaszú executiókkal exolváltatnak. Hanem az recrutták nehezen folynak. Ottlik Uram az iránt panaszló levelét Rosenbergrűl ma vettem, hogy erővel et cum excessu szedik az recruttákot; de azt csudállom, hogy eddig is nagyobb panaszok nem gyüttek az iránt: mert nem elég, hogy zsoldost nem ád, — de deterreálja, ijeszti s tilalmazza kiki jobbágyját, s azt kívánják, hogy ne engedjek szolgát s jobbágyot fogadni, hanem csak jövevént, élhetetlen rosz-

szat, és koldúst az ispitálbúl. *Igen félek rajta,* Kegyelmes Uram, *kifáradunk mi ebbül az aristocratiábúl!* Soha nem hiszem, még régenten is nem az generositás csak: hanem az boszúság hozta magával az insurrectió törvényjét, és onnan jure haereditario szállott az mi magyar voxolásunk is reánk. Csak az, hogy mindnyájan, ha én! — etc.

Az portális hajdúnak dolga, Kegyelmes Uram, mindenütt kérdést nevel: mert többször adta, az kinek többször veszett hajdúja. Másutt, az hol jobb rend tartatott, az recrutta az vármegyében ex communi ment. Némelynek egyszer adott hajdúja ma is él, némely egy hétre s kettőre fogadta; azért az vármegyék keressék in gremio sui és vizsgálják ámbár az iránt az szegénségnek igazságos könnyebbségét: de az vármegyék iránt nem lehetek az regimentekhez képpest egyéb reflexióval, hanem, hogy a tempore reductionis regiminum, az mostani regimentekben kelletett statuálni ex integro; és így az mit praestáltak, megholt, elveszett, fogyott, mást a helett ne adjanak, — hanem az mi hazaszökött bennek, avagy még restálnak, azt megadják, s minden regiment és vármegyék között hogy ez szerint vessenek Provincialis-Commissarius Uraimék számot, meg van írva a primordijs.

Az zsoldosok dolgában praevideáltam alkalmasint az difficultásokot, és az abbúl eredhető inconvenientiákot, ha abbúl az hadi tisztek vehettek volna okot az nemesség ellen, et quidem in particulari: azért praescindáltam azt az recruttázásban, és csak ad computum hadtam incassandae in paratis pecuniae poenalis negligentium. Nem tesz azért semmi hátramaradást az recruttázásban, ha suspendálja is Fölséged executióját annak, ott kiváltképpen, az hol úgy sem győzi az cassa a nélkűl való contingensét is bévenni; noha az fehérpénz lehetne, ha lehetne, az Uraktúl.

A Tiszántúl való salétrom bészedésére könnyen persvadeáltathatnék Helempach, mikor állandóságát remélhetné, s messze ha nem volna talám rendelési is; kirűl maga is eleget szóll, hogy nem kellenék ezt kívűl hozni. De, hogy az most lehessen, Kegyelmes Uram, abban nincs mód: mert Hellenpach nem pénzen, hanem rézen veszi, azt is penig csak per anticipationem crediti arra az rézre hozatja, az mi még az főd-

ben van; tudniilik én nem assignáltam in redemptionem cupri többet neki negyvenkét vagy háromezer forintnál az városok adajábúl fehérpénzűl, az többit polturájúl és marhájúl 50,000 frtot az Tiszántúl Keczer Uramra, és ő neki kellett most interjecta sua parolla et credito, 170,000 frt érő mundír és altereria és egyéb designált fegyvert mit hozatni, — már nem is sok hía van, s azonkívűl is az bányákot ís míveltetni, s az törököknek is az restantiák exolutiójára 400 mázsa rezet adni. Ezek lehetetlenek volnának, ha parollája s credituma százezerekre nem volna; most penig meritumot keresve, nem difficultálhatta. Most írja szintín ma, hogy fegyvert is hoznak most neki Sléziábúl: de nem creditumra azt; (hihető, titkos árúnak az árát félve kereshetné azután sléziai uram!) Ha több ily emberünk nem lehet: ezt — látom — megérdemli az medicum adagiumot. Honora medicum propter necessitatem!

Mindennek csak az pénz nincs az oka; mert hiszem, ha Kállóban pénzzel ülne akárki: bizony, eleget válthatna ott salétromot az környékbűl. Hát nem lehetne-í az felső-districtusbúl az altereriára rendeltetett fundusbúl oda destinálni egyvelgessen pénzt? Én ugyan Helenpachot sem praetereálom: de, megvallom, most nem örömöst turbálom, mert az új áldása az Istennek continuálván, iparkodik egész attentióval az megtartásában, s már, az mint írja, 4 újjnyira meggyőzte az vizeket, és minden pénzit kiki adja most ezen jó reménség alatt; már excrescált 200 lótra az minera.

Görgénnek, quoad posteros et gloriam gentis, dücsősségessebb az históriája, megtartásánál; méltó is lesz ezt divulgálni, és az megmaradtakot pro exemplo particularis jutalommal tisztelni.

Ónodhoz való szállását Fölségednek értve, kívánok szerencsés mezőt (táborozást) Fölségednek, mindnyájunk örömére. Én is bizony örömöst kivinném már az sóskára, az éhvel holt postírungot: de még nem látom az ellenségnek indúlatját. E héten már idevárom az Provincialis-Commissariusokot; tam de finalibus computibus cum Comitatibus, quam de futura annona teszünk Csáki Urammal rendelést, az mint lehet; azután mindgyárst megyek innen, úgy, hogy ide vissza már nem is akarok térnem, hanem magam az hadak közé, Csáki Uram

penig profuntomot cantálni az vármegyék közé mégyen. Az szekerek iránt, Fölséges Uram, magam tudom, kiment az expeditiója az Commissariatusságtúl az vármegyékre.

Az Vojnovics írásában azt csudállom leginkább, hogy az követ javallásábúl írja, ha igaz. Itt, úgy látom, akármellyiket engedje meg Fölséged, de pénz kell neki hozzá, s talám az pénznél is nagyobb az írott engedelem; hasznát nem ítélem, mert, tako mi Boog, eldugják láb alúl, ha kaphatják, — ott bizony Horvátországban nem kalandoz! Ha ugyan az sicariatusságra ajánlja magát: azzal talám elbocsátanák, de minek neki az passus, ha csak el akar gyünni? mert tanál a nélkűl is útat magának. Talám jobb volna Fölséges Uram, nem adni directe váloszt neki, hanem, hogy Fölséged nem elég világossan érti: micsuda hasznot reméllene hoc vel illo medio? És venné Fölséged azon követnek, az kire relegál, bizonyos informatióját. Osztán talám inkább *Párisban, vagy bavarushoz kellene igazítani, — kérne ott magának alkalmatosságot ad diversionem faciendam.*

Itten mindennap igazán esik, nemcsak csöpög az esső, ki micsuda excusatiója portázóinknak, clarum sat abunde est. Mégis volt Ebeczki brigádájábúl által porta Pozsony elein; nem kapván semmit, általmentek Stomfának az hegyen, és ott két compania labanczot, — kiket már Paluska fogadott vala, — egészen eltörlöttek, 18 rabot egy kapitánynyal hoztak által. Nem tudom, ha csak akasztatni kellenék-í az ollyakot, kik közűlünk elállottak? Én meg akarnám külömböztetnem ex ratione causa transitus; hiszem, abbúl nem várhatni rosszat, inkább jót, — mert így nem lesz jó szabadjában hagyni őköt.

Ocskai most ment bé Morvában, 6. praesentis, mintegy 3 ezer emberrel; még nincs hírem felőle; hiszem Istent, jól jár, s csinál lármát.

Píber Lászlónak még nincs semmi váloszsza; itt tartóztatom azért Tolvait Lipcsén; hogy mint kezdjem vele beszédemet? örömest tanúlnék Píber írásábúl. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Kegyelmes Uram! Ezennel veszem Sőtér levelét, hogy az rácz akar reája ütni, ségétséget kér. Meg is tartóztatta Gunderfingert levele által. Kit küldjek? Diák Ferencz, Mikházi, Orosz Pál, Barkóczi, Eszterház Dániel regimentjei mind oda vadnak szélt; hacsak Besenyei vagy más nem segéti, — innen ne várjon! Csak azt irom neki: ne higyje, csak vigyázza.

Kegyelmes Uram! Már levelem végezése után érkezék az újvári pósta. Szluha írja: már az hintókkal elérkeztek, s igen dicsíri őköt; mind az kettőt felküldöm igyenessen Fölségednek, — tessék Fölségednek azt válosztani, az mellyik szebbik, ha nem lesz mind az kettő szebbik. De, az mint hallom dícsíretjeket: talám mondva csinálták, s gondolva, — ha nem tudva is — Fölséged számára; azért is talám nem árt szellőztetni őköt. Üzenték, úgy írja Szluha, Pozsonbúl: Haiszter most bizonyossan fog próbálni, de talám túl az Dunán.

Bottyán írja most: Balogh István portája 8 rabot hozott; azoknak fassiójok szerént Imperiumban jól múlatná magát az franczia; semmi segétség, még recrutta is kevés gyütt.

Haiszter commandójában nincs kétség, most Szombathoz gyülekeztette vala népit: de azt írja Bottyán, ismét eloszlott; az is igaz, mind Nagy-Magyarnál, Samarjánál s Pozsonnál készszen van az hídja.

Eszterház Antal Uram Sümögrül ír. Munitiót, pénzt, s mundírt kír, — mást semmit. Haiszter (Hannibál) szabadúlásátúl hogy igen irtóznak túl, az mint irányozza, és hogy írt némellyeknek, s váloszszokot várja; talám, most bátyja (gr. Heister Siegbert) commendérozván, azokra nézve is irtóznak tőle.

Ocskai tudúsítását veszem Blaskovics által ezen órában; az ki Morvábúl érkezvén, relatióval magát küldte, hogy Puchón belől hat mérföldnire, valami Vizovics nevű várost vertek fel; de az várában 40 gyalog német volt, azt ott hadták, az várost fel nem égették, minthogy holdúlásra ajánlották magokot, hanem az embereikben kihoztak zálogúl. Útjokban égettek falukot; de rettenetes szoros passusnak mondja, úgy, hogy két mérfődnyire is puskázás között gyüttek, — ellepte az hegyeket az morvai puskás. De csak távúlrúl lődöztek, úgy, hogy egy katona s egy hajdú esett sebben csak. Marhát, posz-

tót hoztak felesset, — s mégis mundírt kér az relatió után. Nem nyér ez már magának, csak az torkának, míg az mundírnak s fizetésnek tart az híriben.

Az Somogyi ezerében is majd zúdúlás esett az postírungfizetéskor most; keveslik az két havat, de csak hamar adhatnék más kettőt, reá tudnám szoktatni, hogy hópénznek tartaná az tallért! Én Istenem, mint irtózik az lelkem csak elmélkedve is, az fizetéső históriáknak következő galibájátúl!.... Excessust defalcálni? Még az mit ellopott is, olybá tartja, mint ha magáébúl adná, s erőnek tartja az visszafizetést, — nemhogy az mit megevett, excessusnak ösmérjen. Soha nem volt ez Wirdtzhauszban, nem tud ez az Auszzüglihez semmit; ha mindenit megeszi is az gazdának, azt mondja: semmi kárt nem tettem az ebadtának, még hazudtját sem mondtam; evénk egy falatot, s az lovamnak adék vagy két marok abrakot, — s azért elfogják az fizetésemet? hiszem, nem élhetek éhel; gyere pajtás, hadd itt a — lelküt, menjünk haza!

Ez már sem szökés, sem vétek, sem desertor, sem profugus; nec fur, nec latro, nec miles, nec hospes, nec nobilis, nec rusticus, nec liber, nec ligatus, — sed omnia. Igazán, malum quod in civitate commune est, consvetudo dicitur.

(Eredeti, két és egy negyed íven, negyedrétben, s. k.; némi részek czifrákban.)

37.

Beszztercze, 14. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn Fölséged Kassárúl 6. költ méltóságos levelére való alázatos válosztételemhez készültem volna: hozák ezen annectált levelét az Cardinál Herczognak.*) Akarom, hogy okot adott neki váloszom Fölségednek való írásra, melyben — elhiszem — Starnbergen kezdi, s máson végzi. Nekem nem ír már, mert talám megelégedett váloszommal.

*) Sem ez, sem a lengyel ezredest illető, alább említett csatolvány nincs már mellékelve.

Ugyan ma hozák hírit Szluhátúl az régen várt Huiszennek, már Szeredben érkezését; ír nekem is, hogy gyün. Kire nézve már meg köll tartózkodnom holnaputáni indúlásomtúl, mert útban alkalmatlan volna összeakadnom véle; hanem ugyan Selmeczre divertálnom kell addig is, mivel az víz már csak in perpendiculo csak másfél ölnire volt az új szent áldáshoz, és indifferenter kellett az városiak lovait vinni, — azzal már, Istennek hála, fogyására indították; ma hozták hírit: egy éjjel fogyott egy singet, de mégis van még bajok, az kire nézve hínak is, kérnek is, s megyek is holnap.

Az posnaniai Oberstnek nevét is históriáját is íme alázatossan accludálom Fölségednek. Ha így van, ehr hat recht. Mint látom, nekem jóforma embernek látszik.

Megtetszik, szegény Apprmont jó opinióval ment az másvilágra! Szirmai bizony megint megharagszik.

Az lengyel példát, Fölséges Uram, nem az summának meg nem adásábúl: hanem annak mind meglesz, még sem elég voltábúl magyarázom; mert ha mind fehérpénz lenne is: két-három hóra sem elég az egész armádának fizetésére s költségére; de bizony nem fele veszett némely hópénznek!

Az poltura, Fölséges Uram, bővebbkébb lévén itten, bizony némely vármegyék meg is adták volt, s néhutt készszen van hordókban; de fehért exactió nélkűl csak nem ád, s azt mondja: nincs! Hanem én Nemes Nyitra Vármegyének singulariter proponáltattam: in gremio sui levén az had, introducálja folyását az veres polturának, ut prosit toti Regno; mert ott hirdetvén folyását, az hol van az had, nagy objectiótúl ment meg; ma vala nálom követjek, örömöst, csak mikínt? mert kívánják; feleltem ad captum difficultásaikra, ut opinionem tollant, s talám véghez vihetem, ha közikben mehetek, azon Bars és Nyitra vármegyékben; és így keverhetném az mezőben első fizetéseket, mert nincs más haszna. Egészen kimutatott mindent minapi tabellám.

Egészen úgy küldtem én is Pest vármegyére, valamint az Tiszántúl rendelte Fölséged. Az zsoldosok summája nagy summát tenne, s legnagyobb hallgatásban vadnak penig az iránt, mert potiores tangit.

Már oly hiszemben voltam, hogy az német megindúlt

egy felé, de csak megmustrálta magát köztök az vén Haiszter, s visszament Pozsonban, s már megfordúlt az híre, hogy az Dunántúl megyen, azonban ismét helyeikre oszlott, hanem csak mozognak ide s tova. — Ocskait parancsoltam renoválni portáját az minapi után, ugyan maga keménnyebben, egy-két fordúlással az füvellő előtt; azután sóskára kapunk mi is, kiben úgy igyekezem cselekednem: mihelt elmegy moskva (Huissen) Uram, (kit Fölségedhez nem tudván merre dirigáljak? csak Szent-Péter felé fogom küldenem, akárhová eltérhet onnan,) mindgyárst én is felvett útamot continuálom.

Megyek innen Bajnóczra, mindgyárst túl az hegyen van Ilava körül Ocskai, innen Csáki, megvizsgálom, quid potem? és úgy szállétom fel Ocskait, túl az Vág-mellékérül, innen az chinoráni rétekre, az honnan Trencsén s Újhely felé szeme lévén, mindenre reáér Morvában is.

Másik két brigádának, úgymint Ebeczki és Balogh Istvánnak, az javát felszedem, s leszállétom Kér és Komjáti közé, s lenyújtom az szárnyát az Duna mellé.

Az aljassa, vagyis inkább díb-dáb, diribos-darabos seregő ezereket, úgymint: Diák Ferencz, másik Orosz Pál, Mikházi, Szalai, Eszterház Dániel, — mindenestűl sincs ezer ember öt ezerben, hatban is, — az Garam mellé szöktetem őköt, ad magnam famam közikbe vonatom az gálya-sátoromot, és hadd légyen azonban ott az Szomellplatcz.

Az gyalogságot pro securitate Újvár és Nyitra közé szöktetem, cum bona manira; de mi haszna? mert valamennyi van, sem elég Újvárnak, mert mindenestűl sincs több 8 batalionnál; mi lesz még az recruttákbúl az Szomelplatzczal? nem tudom; azért is sürgetném Andrási Uram regimentjét is, — de semmi sem lett még belőle.

Az Dunántúl való históriákot Bezerédi Uram jóvá tette; de íme, mit ír Antal Úr; *) majd elfelejti az ágyút! Megadtam már neki az váloszt, csak azért küldtem Fölségednek, hogy az communis folyó híreket láthassa Fölséged. Nem is törődöm én jobban, mint, hogy lehessen Antalt cum manira általhoznom? Hanem fel nem gyün, s ha megyek, szalad. Csak kész-

*) Ma már nincs mellékelve.

szen tartsuk most az munitiót és ágyúkot ad casum, és az puskaport, Fölséges Uram, hadd hoznák in tempore, az ki készszen van.

Az szomolnoki s minden jó dispositiókban adjon Isten állandóságot; még jobbá lennének az jók is, ha nem változnának. Nem panaszlott nékem Doboziról, ha izzadt is, Praeses Uram, mert nem szokások írva, — csak reávárják, osztán sohantva (így) mondják.

Keczer Uram nem tudom miért nem tanálja fel az generalis assignatio mellett az Commissariatusság fundussát? hiszem, megmondtam: quid generaliter assignatur, sine designatione, — intelligitur ex fundo collectatae summae cassalis; ergo fundus commissarialis est in fundo cassali. Úgyde, semmi sincs cassában! Vegye ki az semmit az fenekérűl, töltse teli az assignatióktúl elmaradott s maradandó summák collectatiójával, — et non videbit fundum fundi. Még Bertóti Uramnak ennél is kevesebb múlatsága lehetne az sÿbillával, mert nem azért küldtem Kassára, hogy ott kérdje: honnan fizessenek? hanem, kinek, minek, mit, s mennyit? És azt Keczer Uram az vármegyének contingensére assignálhatja, az hol az praesidium van, akár egyre, kettőre, quod non turbat ordinem, ha az quottát nem excedálja, az ki az cassában való.

Ezer szekérnek ment ki limitatiója; Kegyelmes Uram, ugyan attestálom: regimentekre nem osztatott, mert nem is tudja némely: mirevaló? hanem az Generális-Commissariatusság hatalma alá rendeltetett. Már az mennyit Fölséged oda parancsol maga mellett lévő hadaknak, annak számábúl kitelhetik; az többivel az mint lehet, megosztozzunk mezőben; mert ha annyi kellene, az mennyi kell, — bizony, három annyi sem lenne elég, és nem győznék az panaszt az Nemes Vármegyék.

Hogy P. S.-ban írott igaz kötelességemnek nyilatkoztatását kegyelmessen venni méltóztatott Fölséged, alázatossan vettem, s tovább is szokott kegyelmességében Fölségednek ajánlom magamot; maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Alázatossan követem Fölségedet, kéntelen búsítom, Dr. Langh Uram lejövetelét kérem, ha lehet, mert az feleségem igazán majd fennállva megyen nehezebb nyavolyájában; már két-három héttűl fogva mindennap szemlátomást rosszúl van, fenn sem járhat; *valami bolondságot vett ismét a feibe, soha senkinek sem mondja, de búját ösméri minden. Tudom, hogy irántam van, titkos kedvetlensége van hozzám,* s nem szól, hanem már ma resolválta magát, hogy orvosságot vészen, ha Doctor Langh Uram elgyün, de mástúl nem. *Bizony, minden órán féltem az gutaütéstül.* Megvallom, Kegyelmes Uram, ez is tartóztatott rész szerént. Alázatossan veszem Fölséged kegyelmességit elbocsátásában.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., a jelzett részek titkos jegyekkel.)

53.

Besztercze, 16. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Önnön magam tisztességes kezeivel nyomtatott írásomra adott méltóságos váloszszát Fölségednek ezen órában veszem alázatossan, kibűl Diák Ferencz szerencsétlenségét *) értem; hihető, Sőtér hire fordúlt erre, az mellyek készűltek vala Kecskemétre, idefordúltak.

Tolvai Gábort már elhozattam, de még nem szóllottam véle, várván Fölséged parancsolatjátúl; már megszólítom.

Az nándor-fehérvári bassa barátsága, úgy hiszem, pénzt keres; elhiszem, ha megeszik az kenyerét, visszabocsátja; mindazáltal ollyan jó securitással bizony jó volna egy kemény próbát tenni, de talám Szent-Miklósi és Sőtér hadábúl kellene csak válogatva menni, úgy kitelnék az kettőbűl válogatott 600. Mikor ugyanis Szegedhez lehetne hozzáfogni: bezzeg azon úttal hasznossabbnak gondolhatná ember ezeknek munkáját; de máskínt tesznek annyit, mint Szepesben tavalyi lármánk tett nekünk.

---

*) Arad tájáról felcsapott ráczok elfogták Csegénél.

Az szegedi obsidio iránt parancsolja Fölséged opiniómot, s egyszersmind méltóztatik Fölséged hozzá tenni: ha az németnek segétsége nem gyün, és hogy az pénzen ne búsúljak. Ezzel, Fölséges Uram, minden opinióknak vége van; talám megtudjuk most az muskva követtül valóságát. Az minapi írásom szerént Stomfánál fogott rab kapitány fassiója ugyan azt tartja, hogy májusban bizonyossan legyün 4 regiment dánus, és azon 2 regiment, az ki Erdélybül kijővén tavaly, nyúgodalomra mentek Bécsen feljül.

Most semmi hírem, hanem vévén Fölséged parancsolatját: pro 15 Egerben ez úttal, addig, elhiszem, lesz hírünk, s alig várom, eligazíthassam a muskvát, hogy az hadakot telepéthessem helyben, s úgy mehessek én is. Kirül ezelütti levelemben írtam vagy nyomtattam pennámmal alázatossan. Most írom, hogy vagyok, élek s halok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

39.

Besztercze, 21. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Babócsai Uram ő Kegyelme alázatos instantiáját kívánja Fölséged eleiben terjeszteni, mivel az mely radosnyai kevés portiót méltóztatott vala Fölséged ő Kegyelmének, cselédjére nézve, kegyelmesen conferálni, már azt Pÿber László Uram püspökségéhez applicálni Fölséged resolutiójábúl kívánván, s máskínt is, igen előre esvén s már is dézmáit s jövedelmének részit Píber Uram szedvén, igen alkalmatlanúl esnék azzal, s annyival alkalmatlanyabbúl már az quártély végivel cselédjével hurczulóskodni; s kár is volna ily szükséges és szolgálatra való embert cselédjén való búval s bajjal distrahálni. Azért instantiáját, az mennyiben illik, alázatossan Fölséged-

nek recommendálni méltónak ismervén, ajánlom Fölséged kegyelmességében; és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

40.

Beszterczе, 23. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Alázatossan követem Fölségedet, hogy még 13. költ Fölséged levelére válószt nem tettem; okozta azt Selmeczre való útozásom, és az Huissen muskva követnek érkezése; hogy legyen mit írnom, tanúltam azúlta.

Selmeczrűl nincs mit írnom egyebet, hanem, hogy az benedictio ugyan continuál: de az víz és Hellempach is continuál alkalmatlankodásában; az víz azért, hogy nem húzzák, s Hellempach azért, hogy nincs mivel húzatni. Fogytán drágább az lótartás, szűkebb az pénz, s ollyat már nincs hol vennem magamnak is; most veszi esziben magát Hellempach: semmit sem adtam én, s ő sokat anticipált.

Az pénzverés, Fölséges Uram, igenis, abban marad, mert annak nincs haszna.

Az unghvári deliniatiója Damazónak *) igenis jók, kiváltképpen az víz mellett és a parton, cum restrictione tamen amplitudinis; mert az mint azelőtt méltóztatott vala Fölséged emlékezni, 5 s 6000 frtot örömöst reászánok, de többre nem terpeszkedhetem.

Alázatossan köszöni az feleségem Fölséged kegyelmességét az prophaetiárúl; valóban fog is vigyázni reá, mert azt mondja az franczia: halálok, igen rosszak volnának!

Térek azonban belgo-muszka Huissen Uram iránt való informatióra; ki is három napot múlatván nálom, annyival is

*) Demoiseaux, franczia hadmérnökkari dandárnok, Munkács, Ungvár és Ecsed erődítései kibővítésének tervelője.

inkább beszéllettem örömestebb véle, hogy éppen nem barátja — látom — Bécsnek, hanem az mint kezdette, úgy continuálta minden beszédjét, és sem ijesztett, sem bíztatott, sem javallotta az békességet; hanem, azt mondja, hogy Fölséged az palatinusnak (hg. Eszterházy Pál) irott levelén megindúltak igen, és extrema praeparatiókot tesznek készületjekkel. Két regiment Olaszországbúl gyün, van híre az dánusoknak, és 8000 embert reménlenek, és Haisternek két projectuma: egyik Újvár, másik Nyitra et circumjacentia loca, hogy környülszállhassák Újvárt; s azt, látom, sustineálni akarja, hogy nemhogy Passaviumot: de Ulmát sem veszi meg az franczia, az mint készülnek ellene az franczia (sic) fejedelmek.

Minden voxa abbúl állott, hogy, ha lehetne az idei campaniára való készületit az ellenségnek valamely békesség reménségivel eludálni, és azután erősíteni az foedusokot, quo dicit nos carere, és úgy vehetnénk üdüvel hasznát az Urának is. Egy szóval, Kegyelmes Uram, igazán úgy szól, mint illik colligatusunk emberéhez.

Minthogy azért már ma elbocsátottam, és Batát az adjutantot küldtem valamely késérőkkel vele Szent-Péter felé, hogy oda menjen, valahol Fölségedet tanálja, — többet nem írok harmadnapi beszédjérül, hanem hármot.

1-mo. Urbikkal való communicatiónak örömöst nyitja útját, mert vagyon véle clavisse, az melylyel kínált, és megmondottam: adja Fölségednek; sőt maga is kész írnya, valamint fogja Fölséged parancsolni. De mikínt lehessen az correspondentiának útja? azt nem tudom; hanemha az moskva czárral való communicatiójának útját erre fordítanák, kirül én Golowkín Uramnak is írtam vala ezelütt is. Azt mondja Huissen: ő vissza van Urbikkal, mert már is igen bécsi, s kárát keresi az czárnak, maga jövendő hasznáért, — azért veszett belé, s nem is bíztat sinceritásával. Immár ezt szabad megpróbálni, útja készszen van.

2-do. Pro facienda aliqua opinione pacis, írt levelet az angliai követnek, kit velem communicált s nálom pöcsételt, oly tenorral, hogy éppen mást tapasztalt itten, mintsem Bécsben hallott: mert az békesség ellen éppen nem látja, hogy volnánk; hanem mivel az formalitása nem jó, és hogy az media-

tiótúl, az kit az Udvar maga válosztott vala, ily simpliciter recedálnak: azzal vetettek suspiciót inkább, mint reménséget elménkben, és hogy úgy értette beszédembül, hogy az mediatio propositióit nem rejiciáltuk volna oly simpliciter, mint az gyűlést és diaetalis tractát; s minthogy azért az ő mediatorságát illető dolognak tartja: akarta pro bono pacis procurandae értésére adni ezt, s meglátja, micsuda sensusban tanálja Fölségedet? és hogy pro 15. lesz gyülekezetünk Egerben; ő úgy gondolja, az mint az elméket látja, ha valami propositiókot tenne az mediatió addig vagy akkor, — meghallgattatnának. Ez, Fölséges Uram, úgy ítélem, éppen intentiója szerint esik Fölségednek, az minthogy Píber Uram által is quasi in hanc formam írva mi váloszsza gyütt Pálfi Jánosnak? íme alázatossan accludálom; *) sed hoc vadet directius, et magis erit nutritivum.

3-tio. Ez nagy dolog! Azt mondja: Haiszter neki szóllott az öcscse szabadúlása iránt, és hogy az czár szolgálatjába akar menni, ha az öcscse szabadúlhatna. És így, azt mondja: vidd véghez az öcsém szabadúlását, *és nem azt cselekszem az magyarokkal, az mi lehet, hanem az mit akarok, és megyek az czárhoz, csak legyen szabad az öcsém, hogy legyen kire mimet bíznom azalatt is.* Ennek valósága kitanúlására, mondám neki, írjon innen, hogy nagy inclinatiómot tapasztalta öcscse szabadúlásában, és hogy eddig is maga vólt oka keménnyebb tractamentumának, és hogy én ígértem írnya Fölségednek mellette; s hát csak belétette, hogy *azért ne cselekedjék azalatt oly rigorral és animositással.* Midőn seriumnak lehetett ösmérnem ezen dolgot: elküldöttem levelét, és beszéllettem tovább de modo continuandi hoc negotium; kiben ollyan útat mutatott, hogy neki van véle clavisse, és praetextussa is van visszaküldésre, azért, ha Fölséged parancsolatját értheti, mindent úgy követ. Proponáltam neki, s azt mondja: capabilis volna (Heisternek) *még* Fölségedtül *is pénz-ajánlást offerálni; sőt, ha concurrenter lehetne affidatiója és ut sic faciat, nem hiszi, nagy dologra nem vehetni volna. Csak hihessünk neki!* Emlegette ugyan parollára való kibocsátását az öcscsének is; nem gondolnám jó-

*) Ma már nincs csatolva.

nak, hanem inkább hadd *küldjön ő kéz alatt embert* ad agendum. Gondoltam: Urbik ha nem tudhatna-í errűl? de nem mondtam, mert nem hiszi; meglátom. Hanem pro finali azt tanáltam: inkább olly praetextust vegyen, hogy útban tanálta az czár levelét, kiben más útra küldött parancsolatjára referálja magát, s azért küldjön vissza, és lévén *clavesse vele,* vesse meg fundamentumát; úgy látom, ez igen kész mindenre.

A mellett azt is akarám Fölségednek jelentenem: ezt akarták küldeni Francziaországban, s ha küldenek valakit, ezt küldik; azért igen szükségesnek látnám ezt pro omni posse et casu jól instruálni; tudja, látom, az Udvarok állapotját, és megvallom, illyen embert ott (a czári udvarnál) nem láttam; kevéssé bátor beszédő, de talám azt én praesumpta confidentiának és valamely simpathiának magyarázom, ex abundantia cordis. Magának is nagy kedve volna Párisban, és *incitálni az Urát az császár ellen;* hoc bene, Úr-Isten, segéts reá!

Hartleben mondatta általa: ő által nem gyün (a Vágon,) csak mi ne menjünk; elhiszem, sóskázni akar ő is! Micsuda írásom gyün azonban ismég Szluhátúl, alázatossan accludálom; *) még nincs hírem további motusirúl. Már én holnapután okvetetlen lemegyek az hadak közé és kiváltképpen Újvárrúl provideálok, az táborokot elhelyheztetem, és Csáki István Uramot kell hadnom retrogvardiának secretumban; mert Eger el lehet: de Újvár bizony el nem lehet nála nélkűl. Csáki Mihály recidivában esett; majális cura Lőcse. Bottyán oda sem lát az egy szemével, az hová néz, és így de necesse kell lenni itt Csáki István Uramnak, — madarat ijeszteni az borsóbúl legalább.

Én penig, dispositis rebus, azon vagyok, alázatossan udvarolhassak pro 15. Fölségednek Egerben, s ugyan erre Fülek és Hajnácskő felé megyek igyenessen; azért már az ollyakkal nem is alkalmatlankodom Fölségednek, az kik oda valók lesz-

---

*) Ma már nincs mellékelve.

kne, hanem magamot Fölséged kegyelmességében alázatossan ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k., némely részei titkos jegyekkel. Igen elfakúlt.)

41.

Huissen beszédi observatiója.

Minthogy az császár és az udvara, úgy más ahhoz inclináló fejedelmek híreséték: az jó alkú rajtunk múlník, sőt most mindenfelé keresztény fejedelmekhez szándékoznak írnia és publice manifestálni, hogy diaetaliter offerált és pacificatióra czélozó mediumokat Confoederált Nemes Haza contemnálja, mondotta: eam invidiam refugiendam, nem ártana sub honesto titulo et cum clausulis, sine praejudicio juris belli interregni, legalább is propositumoknak meghallgatására küldeni congressusokba; könnyen lévén, kitetszenék, avagy sine spe volna az pacificatio, coloratus titulusokkal az dolgot protrahálni vagy eludálni.

Császár — mondja — nagy inségben vagyon, nervum belli non habet; maga Eugenius Angliában és az Hollandiában ment, annak szerzése kedvéért. Hispaniát igyekezik francziának cum alijs: hogy az Carolus Neapolisban, Siciliában, Mandienamumban (így; Mediolanum?) és az olaszországi statusoknak, úgy viciniának is, uralkodhassék, meliori esse lévén austriai potentiának in contiguo uralkodni, (mint) valde distracte nagy Hispaniával dicsekedni, és magát nem nagyon segéteni. Azonkívől ez idejtt jó progressusokat tett az franczia, — az mellyeket cunctanter láttatott volna mondani, azért nem is indicáltam.

Segétséget vár az császár Olaszországbúl öt regiment cavalleriát Magyarországban, ő és mások látják; két regiment in complete errefelé megindúlt, — talán az sem fog jünni, nemhogy öt jünne.

Esztergami érsek minthogy nagyon pártját fogja az magyaroknak, suspicióban vagyon az Udvarnál, magyar, lengyel

és svéciai conferentiákbúl dextre excludáltatik, és panaszképen resentiálja. És noha vagyon (híre,) hogy az Augustus lengyelországi titularis király hadi készölettel vagyon az császár segétségén, — nem hiszik, gondolván: magyarországi koronát appetálja, és netalántán azért az érsek is oly nagyon fáradoznék az magyarok dolgában. Ezen érseket és kalocsait is nagyon dícséri az causánknak folytatásában; az első nemkülömben, hanem »nos Ungari« in publicis Congressibus nevezi.

Jelentette azt is, hogy pro publica gvarantia jól volna maga principalissát praeponálni akárkinél is; hamarább végbevinnék az dolgainkat.

Németnek ez a szándékja, hogy Nyitrát magáévá tévén, egészlen el nem rontatott Lévát restaurálják, és Újvárat körűlvévén, zárják meg; azért Haister mindenféle nehéz munitiót sollicitál, de még nem resolváltatott; ugyan csak ez a szándékjok.

(Eredeti, Bercsényi hadi irodáján készült följegyzés, czíme a gróf írásával. Félív, negyedrét. Az april 23-iki levélhez csatolva.)

42.

Beszthercze, 26. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Szintín az hadak közé való indúlásomkor vettem alázatossan egyszersmind 19. és 22. költ méltóságos leveleit Fölségednek, mellyekre szükségessebbnek ítíltem alázatossan két dolog iránt válaszolnom. Első Starnbergh, hogy az Méltóságos Fejedelem-Úrfiakot kíszabadítsa: abban — igazán írom — sem az országnak, sem senkinek in particulari ellenszóllását nem ítélhetem, sőt mindnyájon örvendenénk azt szívessen; nincs is egyéb consideratió benne, mint az meghihetősége, kit tam solemni interposita cautela, talám nem lehet kérdésben venni, hanemha az volna, quod non sit cautio militaris, et repressaliarum desit occasio. De hiszem, maga hiti és irott parollája is accedálhat ehhez. Annyiban, látom, csalatkoztam meg opiniómban, hogy de publicis nem ír semmit az Cardina-

lis Fölségednek. Az üdő hosszú talám: de, ha véghez akarja vinni, — nem hosszú. Fölséged tetszése lehet továbbá is, kinek szívessen kívánom Isten által szerencsés végét!

Pro secundo. Az franczia história, az kibűl értvén az toisont,*) alázatossan aggratulálok ex toto corde Fölségednek, quod specimen singularis amicitiae et observantiae mindnyájunkot méltán consolálhat, et publica spes singulorum erigetur. Oda bizony én, eleget gondolva, nem tanálok egész embert; Antalrúl már megírtam sentimentumomat, másképpen, mást csak ollyat sem tudok. Meglátom most, in quibus terminis vannak az dolgok? és expressust expediálok directe hozzája, az kivel általhivattassam, s inkább magam szóllok véle az Dunaparton, ha lehet; mert nehéz neki írnya. Momezan in hac materia most mit ír? alázatossan accludálom Fölségednek.**) Nem lehetne-í az erdélyi püspökség titulussába ruházni? Mert, ha nem lesz itt hivatalja, nem lehetne az; de úgy is praeceptor kellene neki, et minus faceret ő ott, mint más. Talám nem lesz késő errűl Egerben szóllani.

Újvár miben van? íme Revier levelébűl meglátja Fölséged. Most megyek magam oda, teszek minden lehető dispositiót; de igen szükséges nem késni az munitiónak.

Útamot nem tartóztatom, s nem is alkalmatlankodom többel Fölségednek, hanem ajánlom kegyelmességében magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

---

*) A spanyol király által franczia közbenjárásra Rákóczinak megküldött aranygyapjas rend jelvényét érti.

**) Sem ez, sem Reviére alábbemlített levele nincsen már ma csatolva.

43.

Nagy-Bosány 30. Aprilis 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ide az hadak közé érkezvén, az ellenség constitutióját vizsgáltam mind az két Generálisnak *) jelenlétiben, s minthogy semmi valóságát még ki nem mutatta az ellenség campírozásának: csak elhiszem, el nem hagyja postírungit táborszállása elűtt, hanem erőséti inkább Újhelt kissebb redvansamentumával (így,) kiben kevesebb népet szoríthasson. Leopoldot igen tölti éléssel, és az lovassa is még Újhel és Szakolcza körűl helyben van, hanem Sente és Szombat tájárúl egyrésze az lovasnak általment az Dunán, kirűl Eszterház Antal Uram azt írja vala, hogy Kémle és Óvár közé szállott Haiszter egész corpussával, túl akarván kezdeni operatióit, cum solitis clausulis protestatorijs, et coronatis cito, cito, citonibus declarálja. S mindgyárst másnap veszem levelét, — hogy semmi sincs benne, hanem hogy 4000 szállott volna az Nyulasra, és ismét reconciliálván magát Antal Úr, ágyút és succursust kíván. Komáromnál, az győri pusztán felűl való részen is egy sánczocskát vetvén az német: rajta küldött étszaka; secundálván az várbúl ágyúkkal, és sajkások jővén, kivitték az 70 németet belőle, és levonatta darabját az üres sáncznak, kit másnap ismét reparált az német. Ezt continuálni nem mindennap lehet, s consequenter nem is impediálhatni. Szent-Gothárdrúl csaltak ki lesre vagy százig való gyalog németet az portássi, — azokot lekonczolták mind. Itt penig igen lecsendesedett az német, azért szabadon jár portásunknak kényje túl, holmi apró nyereséggel.

Consideratis considerandis, úgy ítélem: az általment német az Nyulason azért lippent meg, hogy talám az fiadzását várja valami succursusnak, és azért akarja túl impetálni hadainkot; innen penig Stainwil Leopoldhoz száll, az hol in securo lévén, Leopold, Szered és az Dudvág között, secundálni

*) Bottyán János és gr. Csáky Mihály.

fogja postírungjait. Kire nézve micsuda dispositiókot tettem, íme alázatossan accludálom. *)

Hogy penig még is múljék az üdő (mert nincs profuntum az magazinokban, sem szekerünk, hogy tábort üthessünk,) máskínt is, az gyalogság úgyis ott Trencsén körűl lévén: hogy üttetlen ne hagyja ott Morvát, Ocskai mellé rendeltem 5 regiment lovast és 5 battalion gyalogot Szetín felverésére, kit most körűlsánczolni kezdettenek. És hogy az újhelinek is múlatsága lehessen: Csáki Mihált parancsoltam Újhely alá menni innen akkor, ha az víz engedi lesre; ha nem engedi: fitogassa magát. Bottyán penig Galánta körűl; és ez meglévén, úgy szálljanak ki ad loca ordinata. — Lévához az mely regimentek mennek, mind nyeboscsík, per centum kettő-három, sok lesz. Ott hadd fiadzzék az is, cum fama solemnissima.

Antalnak penig megírtam: e héten napot adjon, magam szemben leszek vele az Dunaparton; és az Fölséged parancsolatja szerint megírtam neki: az Bakonrúl ne gondolkodjék, (mert már is azzal appellált,) hanem bonis modis Egerben gyűjön, és gördítettem eleiben Párist is per quaestionem. Ha Egerben akar gyünni: ne gyűjön most Karvához; ha nem akar: gyűjön hozzám, beszélek vele. Megyek azért ezennel Újvár felé, és ezekrűl addig többet nem írhatok.

Hanem, in casu quo már is megindította volna Haiszter túl munkáját (mert egy óra közi az Nyulasrúl való indúlatjának,) megtudván Újvárban: immediate Újhelt toto corpore aggrediáltatom. Azért is meghadtam Ocskainak: ott maradjon az gyalogság az hegyen túl, és Újvárbúl addig Csáki Uramnak gyün ordere tőlem, s küldöm Bottyánt cum omnibus viribus atque.

Valamint van az dolog, — de az szombatiak gratiát kérnek, mind in communi, s mind in particulari; valamint éreznek! Pálfit — hallom — Olaszországban mégyen; az francziának is communiter nagy híre foly.

Újvárban mindenrűl disponálok pro posse, csak az mu-

*) Lásd mindjárt a jelen levél után.

nitióval el ne késsenek. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlván magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

44.

Az füvellő-táborok állásárúl és az mostani constitutiókra nézve való dispositiók.

Ocskainak az túlsó oldalrúl az mostani próbája után által köllene jönni ide Chinorán vagy Nagy-Tapolcsán tájékára, és az maga brigádájábúl három vagy négy zászlóalja katonaság lehet túl Illava tartományon vígyázóban, az Vinkler gyalogsága mellett. Melly
Vinkler gyalogságábúl lehetne az Vág-melléki praesidiumokban szállítani, az mennyi kívántatnék, Révay Imre gyalogja helyett; az többi, az hol alkalmatossabb, ott lehetne, az parasztságnak felvítelére.

Az Préni és Urbán (Czelder) gyalogjai szállhatnának ide Száraz-völgyire, addig, még az újhelyi németség illyen nevezetes formában helyben volna, olly praecautióval, hogy azon újhelyi németnek ha erre irruptiója lenne: azonnal Csajágival csuportra mehetnének, és Ocskay az maga brigádájával megegyezhetnék addig is vélek, még Nyitrára, onnand Komjátihoz és Lévához is hírt tennének, s ad casum mindenfelűl succurrálhatnának egymásnak.

Ha penig az Vág mellett Ilavának, s annak is felűl menne: innen az feljebbírt gyalogsággal és maga brigádájával Ocskay Uram hát megűl esnék az ellenség excursiójához képpest.

Midőn penig Újhelybűl az lovas német kitakarodnék és Sente s Leopold közé telepednék: àkkor már lehetne az Vágmellékire való excursiótúl tartani; azért, más nagyobb considerατióra nézve is, az gyalogságnak egészen Újvár és Nyitra közé köll szállani mindgyárst, olly observatióval, hogy, ha Sze-

red és Leopold között lenne az tábora az ellenségnek: Nyitrához közölebb lenne az gyalogság, úgymint Préný, Csajágý és Urbán.

Ha penig az németség alábbtakarodnék az Duna felé: az gyalogságnak .egészszen Surány és Komjáti tájékára köll telepedni, és egy végben lenni az Bottyán Uram corpusa mellett való gyalogsággal.

Hogyha penig az ellenség Dunántúl kezdene valamelly operatióhoz: tehát minden késedelem nélkűl az egész hadaknak öszve köll itt menni, és egész erővel olly operatiót kezdeni, az kivel revocáltathassék; tudniillik az elmaradt praesidiumit impetálni kellenék, és kemény lovas portával kemény irruptiót tenni Pozsony tájékára s Morvára, arra Bécs felé, az ellenség túlsó constitutiójára vigyázva, s ahhoz alkalmaztatva minden rendelését. Sőtt, ha az Dunántúl olly keménnyen fogná az ellenség az dolgot, hogy az Vág-mellyékét elhadná: Posont köllene impetálni, — kit nem képes gondolni.

De az ellenség általmenetelével az Dunán, úgy hiszem, innend fog egy része maradni az lovasnak, Leopold alatt; az ki in securo lévén, nehéz lesz köztek operálni külömben, hanem in illo et tali casu legjobbnak látom az hadaknak felűl fordúlni rajta, és elsőbben is Újhelyt impetálni, az hová az Trencsén vármegyei tótságot felszedvén, az bajnóczi munitióval és az gyalogsággal mehetne Ocskai maga brigádájával, innend penig az többi lovas haddal és valamelly gyaloggal az tábora környékén úgy vigyázni, hogy midőn Újhely succursusára menne: háta megé esvén, in tempore secundálhatnák, és resistálhatnának azon kis táború németnek. Azt véghezvinni legalkalmatossabban úgy lehet, hogy Ocskay felűl fordúlván Újhelynek (az mint meg van írva), Csáky Uram Ebeczkivel akkor menjen Bánkához, hogy háta megé eshessék az németnek, ha Leopoldtúl Újhelynek menne, akár éjjel, akár nappal, kire portázói vigyázhatnak. Bottyán Uram penig Balogh Istványnyal, Esze Tamás, Révay Gáspár gyalogjaival menjen igyenessen Galgócz és Szent-Péter tájára, avagy az hol az tábora lesz az ellenségnek, annak arányában, hajókot vivén magával, és az német lovasnak Újhely felé való meneteliig verje föl az táborát. Kire, ha köll, taraczkokat is vihetni Nyitrárúl. És így, ha

mindkét felül nem is, de egyik felül bizonyossan kárt vall az német. Kire Isten segétvén bennünket, azután folytában mehetne az diversió; mert securum dorsum, nem irtózné az retirádától az ember, ha szintén az egész erejével visszagyünne is az Dunán Hajszter.

Ezen circumstantiákra nézve rendöltetnek az tábori corpusok illyenformán:

	Lovas.	Gyalog.
Nagy-Tapolcsán táján	Ocskay Rétey János Luzsinszky Kókay	Préni Urbán Vinkler az Vág mellett.
	Lovas.	**Gyalog.**
Nyitra alatt	Balogh István Guldenfinger Szalay Pál	Csajágÿ Eszc Tamás.
Suránnál	Géczy Gábor Rétey György Ebeczky István Somogyi Ferencz	Révay Gáspár N. B. Andrásy jön.
Az Garam mellett	Csáky Mihály Orosz Pál Mikházy Diák Ferencz Bábócsay Ferencz Gyürky.	Révay Imre ott reparálja magát az táboron.

N. B. Ebben olly observatiónak köll lenni, hogy, ha az ellenség Senthe s Leopold között száll ki: az erőssebb brigádának köll lenni, úgymint Ebeczkiénak Nyitrán, és Balogh István Uram ezere Suránnál, Somody ezerével, és Guldenfinger helyben maradhatna. — Nagy-Bossán, die 29. Aprilis. Anno 1708.

(Eredeti, Bercsényi cancelláriáján készült irat, egy íven, in folio. A megelőző levélhez csatolva.)

45.

Kis-Tapolcsán, 2. Maÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap Nagy-Bosánrúl az hadak közül eljővén, vettem alázatossan 25. Aprilis irott Fölséged kegyelmes parancsolatját, s azonnal ezen póstán expediáltam az tiszteknek az parancsolatokot, hogy inter 15 et 20. Maÿ Egerben hozzák az recruttákot és hajtottakot.

Az budai accludált relatio igen mérges, de az jó, hogy sok üdőt ád neki; addig Isten sok roszszúl költ napot jóra fordíthat. Még ugyan Eugenius Csalóköztűl messzi van; sánta Rabutínnak is messze lehet Buda! Hanem tegnap hozák hírit Újvárbúl, hogy Gútához feles lovassal érkezett Ebergéni; gondolom, azért haragszik, hogy gyakran azon béjáró portáink közűl minap minden tábori marháját elhajtották, éppen Csütörtök mellől. Egy faierwergert is hoztak, az ki szolgálatot is kíván, bavarus; felküldöm Kassára in die Schule.

Azonban Nagy-Bosánban az Nemes Nyitra Vármegye gyűlése engem szerencsére ott ért, micsúda effectussal? ezen alázatos acclusámbúl *) méltóztassék megérteni Fölséged; kibűl azért csináltam illyen írott históriát, hogy az egri gyűlés elűtt is cum suis argumentis hadd lehessen értelme másoknál is, nemcsak híre. Az hol tetszik, naturalis inclinatiót s kedvet csinál; az hol nem tetszik: jobb most rágódjék rajta az gyűlés elűtt, mintsem — mint eddig — az végezés után keressen eszet magának, mintha Nirnbergában voxolna. Azért küldtem meg Bertótÿ Uramnak, és Keczer Urammal communicative ha javallják, bocsássák hírit; nem az írást, hanem az dolgot hiresétsék. Nemkülömben itten is el fog folyni az vármegyéken már ennek híre, kinek, úgy látom, örűlnek az hadak, mert desperáltak volt az fizetésrűl; örűlnek az szegények, mert feketítték, az fehérpénz kérőktűl való féltekben.

Most megyek egyenessen Újvárban, ott reménlem tanálhatnom Csáki István Uramot, az kinek lehetetlen lesz Eger-

*) Lásd az I. számú mellékletet.

ben menni, mert még mezőben sem fogna szállhatni az had, — üressek mind Újvár, s minden magazinumok, sem pénzi, sem credituma. Az fölsőbb vármegyékbül bár csak már marhát küldene Keczer Uram, ha az gabona-restantiának sem ára, sem hozása nem lehet.

Kegyelmes Uram, talám jó volna valami költözésrül gondolkozni in tempore ott valahol Földvár körül: mert igen emlegetik az Bakont ezen styriai hírekre *) nézve; csak el is hiszem, hogy azért lippent meg túl valahol Rabutín: két-három felül akarja aggrediálni őköt. Még Ebergényirül is gyanakszom: Komáromhoz fog szállani, túl is, innen is csatázni. Azt megvallom, *nincs mit bíznunk az karvai salvus passushoz.*

Bottyán Újvárban akar maradni, ha megszállják; azt mondja: Fölséged parancsolta volt; hóhárlelkű németje, — illyen erővel hiában gyün!

Én azzal consolálom magamot: ha Haiszter általhajtja túl az hadunkot, — többen leszünk itt, s őneki lenni kell ott is; ha nem hajtja: lesz gondja túl is! Micsuda renoméban van Rabutín s Haiszter? megküldtem nyomtatva. **) Magamot azonban Fölséged kegyelmességében ajánlom, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k., némi része titkos jegyekkel.)

I. Melléklet.

Minthogy azt látjuk mindnyájan: illyen regulariter poltura nélkül nem boldogúlunk, azért szinte tegnap valék Nemes Nyitra Vármegye gyűlésén, az hol remonstrálván ratiókkal, hogy mivel ösmerik szükségét s kívánják folyását, külömben reménleni nem lehet, hanem hogy valort és aestimatiót szerezzenek néki azzal, hogy currens monétának esmérjék: azért az ónodi Articulusnak determinatiója szerint jószágváltásban és adósság fizetésében venni mondják, hanem currentaliter impo-

---

*) Lásd a II-ik mellékletet.

**) Ma már nincsen csatolva.

nálják, és minden városi, falusi bíráknak pro publicato Statuto tartani, hogy minden pörlekedűknek servatis conditionibus úgy ítéljék, et quidem cum amissione capitalis, non acceptati pro currenti moneta.

2-do. Azon ónodi gyűlésben rendöltetett kongók-bírák fölálléttassanak ismét, mutato nomine, Inspectores Limitationis Venalium et cursus Monetae indifferenter, azaz válogatás nélkűl: poltura, vagy fejérpénz.

3-tio. Az limitatiót együtt publicálják azon okbúl, ezen pénz folyását publicáló currensekkel, s minden Inspectornak adassék az limitatió kezéhez, cum facultate confiscationis juxta Articulum Ónodiensem.

4-to. Minden úr és nemes-ember mindgyárt az uraság korcsmáin kezdje elűszer is acceptatióját a polturának indifferenter, augmentatiója nélkűl az bor árának, minthogy első példája az vitézlő rendnek és szegénységnek: mindent vehetni polturájúl, mert a korcsmán is elveszik!

5-to. Az restantiákot rigorosissime szedjék indifferenter; kit annyival jobban lehet már, mert már feles assignatio és exactio ment a fejérpínzre, az poltura is szűk, s most hertelen fizetés sem megy az hadra.

6-to. Az szomszéd vármegyékkel cum declaratione et transmissione formalitatum communicálják, s idemet kívánjanak, okát adván, hogy itten ezen Nyitra vármegyében lévén most a sedes belli és több húsz regimentnél postírungban, s majd az tábort is itt szállják, látják: fizetés nélkűl nem subsistálhat az vitézlő rend; fizetést adni fejérpínzűl nem lehet, mert az dícákbúl az mit adtak, annak is nagyobb része polturájúl adatott; defraudálni penig az ország végezését nem lehet; hogy penig ne légyen az, az mi pínz gyalánt adatott: új impositióval és collectával az polturát fölváltani nem lehet. Azért mind az szükség, s mind az ónodi Articulus confoederált kötölességbűl kínszerétvén, nem lehető ezt hallasztani; sőt most, midőn az had még polturáúl fel nem vette fizetését, és publice felvételének készségét, ha folyását az Nemes Vármegyék introducálják, az had offerálta: hogy cum effectu kezdjék a Nemes Vármegyék, igen szükségesnek ítéltetik, hogy az militia táborban való szállása elűtt azt látván,

minden difficultas és confusió nélkűl az már beszedett s hadi cassában levő polturát is vegye fizetésében. És mivel ezen confusiók nem tolláltathatnak külömben, propter correlationem sui, hacsak egyik el nem kezdi, mivel egyike a másikát szokta vetni okúl: nem kél, mert az had nem veszi; nem veszi az had, mert nem kél, — azért pro extremo remedio tanáltatván az, hogy ott kezdjék, az hol az hadak és táborozások vannak, és elűbb lássa folyását az had, mintsem az cassábúl pro nihilo tartassék fizetése, kivel az feljebb való vármegyéknek is egész útja nyíljék, — mert sohul sem fogja difficultálhatni az had elvételét az polturának, ha itt is elkűtheti, az hol táborozik, — sohul ellenben az vármegye lakosa difficultálhatni nem fogja, ha az hadaknak is azzal fizetni, s consequenter restantiáinak számában is acceptálhatni tudni fogja; sem nemes, sem keresked nem útálhatja, ha jószágban s adósságban adhatja, summáját sem féltheti, ha állandóságát tudhatja.

Kire minden kedvetlenség nélkűl megdisputálván ugyan praevie az difficultásokat derekassan, — végre applausussal concludálták, hála Istennek, hogy így jól lesz; közönségessen mondták, s köszönték közékbe való menetelemet, s azt mondták: az Isten küldett, mert ezen difficultásokot praevideálták vala az hadak iránt, és nem is reménlették tanálhatni remediumát; nemcsak az hadakrúl, de magokrúl is desperáltak. Igaz, hogy volt némely (zálogos) jószágát féltő embernek komor ábrázatja; kire nézve mondám, hogy tudom, van olly ellenkező ok még egy s legnagyobb, az kit mondani senki sem mér, s a szivét gyütri, tudniillik: fejérpínzen vettem az jószágot nagy summában, — most majd kiváltják, hertelen más jószágot nem vehetek, meglesz az békesség, rajtam vész az poltura, kuldússá leszek! De íme, consulálok ezen bajnak is; azon vagyok, azt javalljam most Egerben az Országnak, hogy mivel ezen poltura igazán vehiculumja hadakozásunknak, s olly fundamentalis segétsége, kinél nagyobb itthon nem lehet: azért pro puncto et conditione Confoederationis tétessék, hogy meg ne békélhessünk külömben, hanem ezen poltura-pénznek vagy folyásárúl, vagy redemptiójárúl, és addigvaló valorának securitásárúl való végezéssel. Inter coetera azt kérdém: már ki hiszi, ha máskínt meglehet, ezen megakad-é a bíkesség?

Erre mint az exstasisbúl támadtak volna fel némelly seniorok, una voce szóllalván: úgy bizony jó lesz! úgy bizony mindgyárst ma kezdjük el! de instructióban adjuk az követünknek, hogy ezen instáljunk is, necsak segétsük Nagyságod jó tanácsát! S ez mindgyárt végét szakasztotta az gondnak, és cum desiderio prothocoláltatván, és hogy el ne oszoljanak ezen gyűlésbűl, még mind nem expediálják és az limitatiót nem adjustálják, s Egerben hozzák az limitatiót, s azalatt folyjon az poltura, az kit már az kuldús sem vette el. S még az is accedál ehhez, hogy tudják, nem lesz mindgyárst más vármegyékben folyása, és sokan fogják még Egertűl várni ezt, sőtt az még csak innotescál is feljebb, s gyűlésrűl gyűlésre ráklábon mász a Tiszáig, — — holnapok telnek belé: mindazáltal csak resolváltatott, minthogy itten van a sedes belli, és ha itt megakad folyása, mindenütt elvész, s ellenben ha itt foly, mindenütt bécsúsz, mert marha, só, s minden hadi költség itt rekednek, és itt köll vettetni az fundamentumának: azért csak elkezdjék s continuálják, mert látják, hogy meg köll lenni, reá kínszeréti a szükség is azt is, a ki nem akarná, az fölfölden is, — légyen gloriájok és meritumok abban, hogy nem várván új intimatiót, proprio motu accedálnak in exemplum boni publici!

Adja Isten már ennek folyamatját; így, hiszem Istenemet, még magunkot egyszer kiemeljük a sárbúl! Vannak több conceptusim is ebben, azutánra valók: mikép lehessen insensibiliter hovatovább kedvessebbé tenni ezen polturát? ha úgy nem járnék, mint eddig, hogy sok conceptusimnak maskara lött az vége; s tudom, sokan mondják s többen gondolják: ekkor is annyit beszélt az Generális, így lesz! amúgy lesz! — semmi sem lött belűle! Igenis, én meggyújtom az gyertyát, hogy égjen; más, maga hasznát néző vagy értetlen, elfújja az gyertyát, hogy elaludjék, s azt mondja: meggyújtá, lám, — nem ég!... Azért is már olly remediumokrúl gondolkodom, az mellyek insensibiliter legyenek, ha lehetnek; Isten dolga! Nos interim oremus et laboremus.

(Eredeti, Bercsényi cancelláriáján készült irat, egy íven, in folio.)

II. Melléklet.

Stÿriai relatiók,

mellyeket bizonyos ember, a ki, maga járván ezelőtt harmadnappal Stÿriában, referálja.

1-mo. Purgai Commendans Holli, Horvátországban küldettetett bizonyosszámú recrutta muskotérosokkal, hogy horvátországi praesidiumokbúl, úgymint petrinai, szilszeki, (sziszeki), gradiskai, gróti, (bródi) consztaniczai, jászterbáczi és karlóczi várasakbúl az végbeli lovas és gyalog vitézlő rendet kihozza, s az muskotérosokat helekben hagyja; ezeket pedig egy részét Purgóban és Fierstenfeldre, s egy részét pedig Szent-Gothárdra szándékoznak bétenni. Ezek azonban elérkezvén, vadnak olly szándékkal, hogy egy napon megindúlván Haister Sopronbúl, ezek Stÿriábúl, s Szombathelnél magokat conjungálván, onnéd hová igyekezzenek? nem tudatik; hanem hallatik, hogy Haister lenne commendójok.

2-do. Stÿriában Prainer regimentjébül vadnak dragonyosok hétszázan; Purgóban és Fierstenfelden s a körülbelől lévő falukban vadnak postírungban.

3-tio. Lovas rácz se horvát Stÿriában nincsen még most, hanem gyalogok vadnak, együtt az németekkel.

4-to. Haubtman Finght muskotérossait, kétszázig valót, kettőt-kettőt egymás mellé akarnak öszvebékózni, s úgy Péter-Váradjára az regimenthez küldeni, tartván attúl, hogy az útban el ne szökjenek.

5-to. Az stÿriai uraknak az magok jószágokbúl köll bizonyos népet állétani; némellyekre, a mint limitáltatott, esik húsz-harmincz muskotéros is. Azonban az kik az parasztok közül is gazdagok: magoknak proportionate köll embert adni; ha arravaló fiok vagyon, annak köll elmenni, ha nincsen pedig, fogadni köll, s elszökvén, duplán fizetik.

(Eredeti, nyilván gr. Eszterházy Antaltól Bercsényinek megküldött feljegyzés, féliven, ívrétben.)

46.

Újvár, 5. Maÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezen újvári ordinariát sem akarván elbocsátanom alázatos írásom nélkül: egyebet nem írhatok, hanem, hogy Eszterház Antal Úrnak semmi hírit sem hallom; levelemre váloszt hogy nem ad, azt nem tudom mire magyaráznom: messzi ment-é? vagy elfogták? Ma ugyan oly paraszt-hír gyütt az Duna mellől, hogy Pápa felé volna már az német, — de 3. praesentis Csornábúl írnak, hogy semmi hírek sincs. Az ugyan igaz, hogy most is csak szivódik az német által az lovasságbúl; azért már bizonyos portákot bocsáttam, s kéntelen vagyok még holnap megvárnom bizonyos hírit, hogy confusióba ne hagyjam itt őköt, legalább megindíthassam az dolgokot, az mint az constitutiók engedni fogják. Máskínt már alkalmasint elintéztem itten mindeneket, s prospiciáltam is mindenekrűl; ki megvan már, s ki meglesz ex proximo.

Szirmai Uram feleségének irott levelét accludálom Fölségednek pro curiositate: micsuda szép correspondentiája van? s miben töri magát? Personalissá hogy nem lett, haragszik. Szluhának írja ezeket, az mint extrahfiltam.*) Úgy hiszem, ha förödni gyühetne, — nem menne magát köpölyöztetni Pozsomban többűl! Azt üzente: az franczia dolgok úgy vannak, mint azelűtt üzente; és hogy minden punctuminkot ők is javallották, és az Cardinalis által Bécsben küldték.

Ha pro 15. nem érkezhetem (Egerbe,) követem idein alázatossan Fölségedet; de, hacsak lehet, nem késem, sem múlatok. Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom magamot, s maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

---

*) A Szluhának irott levél darabját lásd alább, azonban Szirmaynak nejéhez szóló levele, természetesen — miután kézhez küldetett volt, — nincsen mellékelve.

Valami kapitány Saur van Kassán, szabadítani kívánnák; ha Fölséged megengedi, hadd hoznák el, mert azt írja Radics Uram Szluhának: nem meri Fölséged parancsolatja nélkűl; hihető, specialis parancsolatja lehet iránta.

Portásink meg nem szűnnek, még mindennap nyereséggel s rabokkal jártak, most is Söprőstűl 4 rabot s 15 lovat hoztak; de semmit sem tudnak. *)

Kutya, hitiszegett Pongrácz Gáspár ismét labanczczá lett; 15 lóval ment bé Újhelyben.

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

Melléklet.

Görgei Uraimék még Berenbe (Brünn) vannak; nem roszúl esett előbb kívánnia eleresztetni ő Kegyelmeket.

Én a 28. Martÿ egyszer sem vóltam sessióban, csak az ágy fenekit nyomom. Nékem bizony semmi egyéb nem kellene, csak egészség; ha pedig Isten azzal sem akarna megáldani: csak házomnál nyúgodalmom lehetne, — nem sokat epeszteném az jövendővel magamot!

Pozsony, 28. Aprilis 1708.

(Eredeti, kis negyedrétű czédula, b. Szirmay István kezével írva, bár aláiratlan.)

47.

Kis-Tapolcsány, 9. Maÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Újvárbúl irott alázatos levelem szerént megvártam ott az pápai hírt, — kókó! Még hírit sem hallják az németnek; hanem, íme alázatossan accludálom az mi méltóbb. **)

Útamban tanáltam muskvicza német uramot Verebélyen, s azonnal el is eligazítám ugyanonnan; tegnap tovább mehetett Senténél.

---

*) T. i. a rabok Heisterről.

**) Ma már semmi csatolvány nincsen.

Ocskai és Csáki Mihályékrúl semmi hírem, mint járhatának oda? Örömöst azzal udvarlottam volna előre ezen póstán Fölségednek: de már nem győzöm várnyi az jó híreket. Ocskai ugyan bément (Morvába,) elhiszem, nem veszt, ha keveset nyér is.

Már itt füvellőt, prófuntot s rendet szabtam, már cassálni megyek Beszterczére, ha mi gyűlt volna belé, és úgy egész véggel megyek Fölséged udvarlására, s viszem magammal váloszszát Kiszel bujdosása relatiója iránt való Fölséged méltóságos írásának, kit ma vettem. Többel nem is alkalmatlankodom most. Magamot Fölséged kegyelmességében ajánlván, maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

48.

Beszthercze, 12. Maÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Minthogy még valamely elmúlhatatlan expeditióim tartóztatnak ma indúlásomtúl: akartam Blaskovics Uramot*) előrebocsátanom az (nyert) zászlókkal, hogy Morvában való szerencsés járásárúl Ocskai Uramnak maga tehessen relatiót. Nem igen szemrevalók ugyan az zászlók: de valent satis pro augenda fama et faciendo bono sangvine. Mikor ott érhették volna Levenburgh és Krumpach Generálisokot, kik egy nappal előbb mentek ki onnan Szetínbűl, úgy híressebb szerencséjek lehetett volna; így is jobb semminél, s kivált azért, hogy actu praesidiumot akartak csinálni belőle. Hódolt is meg egynehány falu azon úttal. Ezt meg lehetne cum declaratione még írnya az külső országra is, — lám ők kissebbet is hírrelnek!

*) Ocskay alezredese.

Már én mindeneket rendben hagyván, holnap megindúlok; kívánom, tanáljam Fölségedet frissen. Maradván
Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Az hozott rabokon már is Révai Imre szegén rabjait*) váltotta ki Trencsénbűl Ocskai, talám 68-at küldött bé, ide penig kettőt hoztak az javában, kiknek examenjét alázatossan accludálom.**)

Accludálom pro curiositate Fölségednek Ocskai levelét is Viardnak, Pongrácz Gáspár iránt,***) az ki minap bészökött Újhelben; kirűl valami szél fújt, s hivattam, hozzám indúlt, — s Újhelben ment, de régi kutyasága megtetszik ezen trencséni Commendant kis levelébűl is.†) Csak eb az eb itt is, ott is!

(Eredeti, félíven, negyedrétben, s. k.)

Melléklet.

Extractus responsi ad Literas Viardianas in negotio Pongrácziano et Krokonicsiano.

Quod vero ad recommendationem bonarum avium, Gaspari videlicet Pongrácz et Emerici Krokonics, ejus opinionis sum: si virtutes ipsorum praetitulata Dominatio Vestra nosset, instantias suas vix promovere studuisset; nec enim est in uno, aut altero quid laudandum aut aestimandum. Ex quo Gasparus quidem Pongrácz, per inveteratam suam malam consvetudinem, ubique practicatam inconstantiam, nullibi demonstratam fidelitatem, et ad instar adulantis canis, jam uni, jam alteri parti instabilem et fidefragam adhaerescentiam, primum quidem a parte Caesarea, jam autem a fidelitate Regni profugus et fidefragus, quid aliud de se ominandum promittit, quam ut hanc arundineam constantiam suam, apud suas Do-

*) Révay Imre hajdúi Pruszkinál estenek volt rabbá.

**) Ma már nincsen itt.

***) Lásd mindjárt alább.

†) E levelke elhányódott, s ma már hiányzik.

minationes quoque palam faciat et manifestet; neque enim ipsum studium amplectendae fidelitatis Caesareae ad id induxit, verum quemadmodum, quo semel est imbuta, recens testa servat suum odorem semper: sic pariter quibus a juvenilibus annis suis in plurimis occasionibus depravatam ducere vitam asvevit, propter quae facinora sua multoties tum in Imperio, tum vero hic in Hungaria sententionatus fuisset, in senili jam etiam aetate sua ab ijs desvescere nequit. Quibus concludo, quod prout hic erga merita sua parvum honorem et aestimationem habuit: ibi minime eandem recuperaturus est; brevi enim fiet quod et ibi fidelitatem mutabit.

Quod vero ad alium virtutum suarum asseclam Emericum Krokonics attinet: asvetus is quoqe clancularijs latrocinijs et praedonijs, illum quoque non aliud ad recalcitrandum impulit, multominus fidelitas Suae Majestatis Caesareae induxit, verum sub titulo et pallio ejusdem fidelitatis, hic spolia et publica latrocinia ad magnae summae valorem sese extendentia perpetrans, vitaeque suae metuens, confugit ad partes Caesareas, non ut ibi fidelis sit, verum ut a metu hoc liber, nova spolia et laudabilem vitam suam ibi quoque demonstrare possit. Unus itaque et alter multis refusionibus (quae subticeri nequeunt) obnoxÿs sunt in optima forma recommendati. Etc.

(Egykorú más, féliven, in folio, a megelőző levélhez csatolva.)

49.

Kis-Koszmály, 24. Junÿ estve, 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Az tegnapi híreimre midőn Fölséged váloszszát, (mellyet ezen órában vettem) alázatossan várnám: veszem azon közben Bottyán Úrnak ezen accludált leveleit; *) az kikbűl egész külömbözősége látszik az tegnapi híreknek. Mert Vámosfalva kirűl sub A. emlékezik, az Szigetközben van, másfél mérföld Győrön feljűl Nagy-Szeghez — az honnan írják — sem esik

*) Sem a tábornok levelei, sem az alább érintett csatolványok nincsenek mellékelve.

keresztűl-által (a Dunán) továbl, s megtudhatták, s igen hasonlét az elsőbb datumú, sub B. irott levelével az portásnak. Szarvához vivő hajók csúfossak elűttem, s nem magyarázhatom; ha Csalóközbűl az Dunákrúl viszi: vagy Komárom felé mentében az Feketevízen akar hidat vetni, vagy maga hírivel Gútához hozni, hogy Komáromtúl való felvontatás nélkűl jusson hozzá; másmódon vízen eresztheté hajóját mindenfelé. Komáromhoz ismét ha mennyi akarna: minek menne Vámosfalvához? Mert onnan már az győri pusztára kellene kerűlnie Komáromnak, az hol arra is, erre is van hídja.

Vetem ehhez Szluha levelét sub C., az ki leghihetőbb, hogy szándékjában van, és csak elhiszem, hogy Esztergamot meg akarja raknyi, kinek teszen az karvai sáncz is valamely akadékot; s neki penig más munkája elűtt jobb ahhoz fogni. Hogy penig az gyalogja szélt van még, 21. költ levele sub D. az minapi papnak bizonítja, és az indúlásárúl nincs híre senkinek eddig; mindazáltal az szekerekre való hajók járását nem ok nélkűl valónak tartom, ha igaz; s csak elhiszem, valami ebség bántja feit, és Séllyének immaginálván megszállását: Komáromnál való általcsapással, avagy Gútánál való hídvetéssel akarna keresni diversiót hát megűl; kit többször is követett már velem Haiszter.

Lévén azért elűtti parancsolatira Fölségednek és ezen circumstantiákra reflexióm, s annyival is inkább, hogy látom, mely haszontalan s bizontalan híreken épít Bottyán Uram, s ha már valamely stratagemmája esnék hát megűl, az mi tornóczi táborunk az ágyúk lövésérűl ha tudná meg csak költözését; kire nézve már én elküldöttem Ebeczki Uramot, s megírtam Bottyán Uramnak, hogy nem méltó, Séllye akadályozza egyéb dispositióinkot: azért szálljon táborostúl Suránhoz, és az híd hajóit magával hozza, és hagyja ott Somogyit ezerestűl az istrázsán az Vág-mellyékén. De megmondottam Ebeczki Uramnak: haugyan mindezek így nem lennének, hanem valamely operatióra ment volna által az német: ne szálljanak el onnan, kirűl az tudúsítást elvárom holnap; mert ha el kell is szállaniok, talám illendőbb: általam revocáltassanak, mintsem magam menjek értek. Ha Suránhoz gyünnek, odamegyek, ha eddig is talám magokban is elgyüttek onnan, ezen hírre nézve.

Accedál penig ehhez az is, az mit Ocskai sub. F. ír az Viard készületirűl s nem elmentérűl; kire nézve igen jó helyre is vette magát Ocskai Uram, s nem lehetetlen, concomitanter ne kívánjanak lármáskodni, az is, s ez is. Talám azt is gondolja: Komáromtúl túl is, innen is zabolán tartja ellenkező igyekezetinket.

Ezekhez képpest, Kegyelmes Uram, az mint Fölséged mostani levelét látom, gondolom, nem vétettem: mert ugyanazon Komárom felűl való confusióra volt reflexióm, melyrűl Fölséged is emlékezik; és hacsak túl nem kezd valamihez: egyenlő gondolkodásnak lehet akár Séllyét, s akár Újhelt, mert az mennyivel könnyebb Séllye: annyival közeljebb az ellenséghez. Ha penig operálni kezd túl: meglehet pro revocatione együtt az készületivel egy jó marssal odamennyi. Ha penig Fölségednek más resolutiója lesz is: mindgyárst onnan az hadak válosztása meglehet, nem oly szeme elől az ellenségnek; az holott is micsuda hadak lesznek? alázatossan accludálom Fölségednek. Kit könnyű lesz kitanúlni ezen motusa után az ellenségnek, kinek csak holnap is meghozzák hírit; desertorokot is hoznak ide holnap, van is itt mellette Babócsai Uramnak, az ki bizony nem sokat tud, hanem tíz regimentnek mondja az németet mindössze, s nem tudja, hová lett az többi?

Ocskai Uramhoz is expressus emberemet küldöm ezennel, hozatok oly embert, az ki tehessen genuina relatiót. Nem száz ember van ollyan már ott kéz alatt, az ki dolgozott, s az ki az csejtei nemessek közűl járta is. Azt igen jóváhagyom, hogy az (bánkai) hidat készétse, s ha lehet, oly erőssen, hogy bírhasson ágyút is; mert ugyanis Újhelynek az volna mind közeljebb s mind jobb útja, — innen hat mérföld.

Reviert, Fölséges Uram, ezen hírekre nézve nem lehetett Újvárbúl odaparancsolnom; s másképpen is, Fölséges Uram, talám igen hamar kinyilatkozhatnék híre: mert az tyúk is kivakarná, Újvárban csak két-három napi absentiájábúl is kikeresnék, hová ment? Hiszem, talám Barsonwil is véghez vihetné azt; *) ha Fölséged ideküldi, én elküldeném, s ha itt nem tanál is: tennék rendelést felőle.

---

*) T. i. Vág-Újhely erődítvényeinek hadmérnöki kikémlelését.

Ezen eddigvaló alázatos írásom, gondolom, magában is felelet Fölséged bölcs elmélkedésére; mindazáltal, (hoc supposito, hogy ugyanis valósága úgy hozza az híreknek magával tovább is, mint eddig,) hogyha az ellenségnek ereje ugyanis csak nekünk való: nem volnának talám inseparabilis difficultások; mert Újhely nem ex professo épűlt, s nem is Starnbergh által hármossan, — hanem az hadak kevesűlése szorongattatta vélek, és az mint hallom, már gyakrabban csak vak lármátúl is szorúlt, hol egy, hol kettőben. Másik az, hogy az mína tenne annak szaporán szükségérűl. De rövidebben végzem: nem lehet Fölségednek kevesebbet várni Újhelynél, mint beljebb, s nem lehet nagyobb hírrel, mint hamar. Másmódon is, az offensio másként sem lehet, magával hozza az ütközötet, s azzal külömbözik — gondolom én — az diversiótúl: mert ez fugit offensam, amaz vagy keresi, vagy ellentáll az keresetlen erőnek. Nekünk, Fölséges Uram, úgy gondolom én, egyet kell válosztani: vagy defensive lássuk s nézzük, mit akar? vagy offensive vegyünk átalt; s meglehet minden Séllye, Sente körűl is, az mi beljebb is, hogyha meri, s akarja; ha nem meri: nem gyün Sentéhez, mert azt csak annak hiszi, hogy provocáljuk; ha meri: annak hadta, hogy provocáljon. Avagy per diversiones offensivas kívánjuk elébb mind ereit s mind kedvét fárosztani, hogy feljűl szorongattatván, mi is keménnyebben tolhassuk. Ez is igen függ egy vagy két diversiónak jó vagy rosz successusátúl, sőt talám mindenütt az felsők szerencséjek folyásátúl.

Mindezen problematica propositióimnak leírásával nem akarok egyebet, hanem csak azt: ha Fölséged levelében föltett bölcs elmélkedéseinek érhettem-í értelmire? Mert az mi az lovas hadak elmaradó számát, hol s mire való reflexióikot illeti: azok nem sok difficultást tehetnének; mert énnekem kevés is elég, sok is, az mikor kevés volna. Még ugyan nevezetes diversiójával nem láttatott segéteni magán, s nem praeferálta azt az ellentállásnak; sőt hihetőbb volna, nem bízván ereihez: inkább összehúzná magát, míg ereihez juthatna; példa Újvár s Leopold, az hol egyiken sem keresett diversióval segéteni, hanem magunk kívántunk inkább diversiót tenni, és nem csak petekérozni; mert kevés had még többfelé néz néha.

Az mi Fölséged Drégelytűl való marsruttáját illeti: ott vala ma, úgy hiszem, Generális-Commissarius Uram Fölséged udvarlásán, informálhatta Fölségedet. Azt ugyan bizonyíthatom én is, hogy Léva s barsi híd között igen alkalmatlan lesz az fű szűki miátt csak egyszeri szállás is; hanem úgy kell Tompátúl keresni az táborhelyt, hogy onnan egyhúzomban osztán által is lehessen gyünni az Garamon. Azért is megjáratom holnap innen is, túl is az helyeket. Szecsék táján ugyan elég az mező, az mint hallom, s ugyan holnapután általmásztatom ezen két regimentecskét is, az ki itt van.

Haiszterrűl (Hannibál) csak azért emlékeztem, hogy juta eszembe útamban: Fölséged emlékezett vala maga is felőle, s levele is akada kezembe Fáinak, — kinek váloszt adnom még nem tudtam, és az orvoslásának oka juttatá eszembe Kassát; külömben Fölséged kegyelmessége, mert azok mind consideratiókot érdemlő okok.

Igenis, kimaradt az harcz-rendi Momezán levelébűl; hiszem írtam is akkor levelemben Fölségednek annak kimaradása felűl. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, és maradok

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, másfél íven, negyedrétben, s. k.)

50.

Kis-Koszmály, 25. Juný 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Ezennel küldötte Ocskai az accludált levelével együtt ezen két legént, mellyek Újhelybűl Viarddal menvén ki, most szöktek Baradtúl. Kivált az iffiabbik nyelves legén, — tehet relatiót Fölségednek, s méltán magával is beszélhetnek Fölségeddel, hogy jobban felelhessenek az kérdésekre. Az igen jó volna, az mint mondják, hogy négy regimentnek fel kellene menni: mert megverték az németet Imperiumban, s meg is

vettek valamely helt; nevezet szerént mondják: Latur, Ulefeld onnan, Haiszter mellől Altham, — negyedik regimentet nem tudják; és már két orderjeket mondják, harmadikra várakozván, hirdették két-három nap eljövetelek elütt, sőt parolla alatt is kiadták vala már indúlásokot; igaz, úgy is hirdették ismég, hogy Szakolcza felé mennek Haiszterhez, conjunctióra.

Ezekbűl colimálható: talám azon két regimentnek La Tur és Ulefeldnek felmenetelivel, semminek tartanák az többit ott hagyni, azért viszi inkább corpusra; s talám negyedik regiment, az kit nevezni nem tudnak, Hanover lehet, az melyrűl az csalóközi tegnapi pap levelkéje emlékezett, hogy magánossan ment által Csalóközbűl, mint ha Óvárnál maradnának, quod non erat credibile de ratione. Másként, alkalmasint kitapogattam már az 18 regimentjét, hol van? Mert, ha Csalóközön 10 regiment, Viarddal, az mint mondják, 3 lovas, negyedik Újhelyben, Sopronnál kettő, — az már 16 regimentet tészen; ketteje könnyebben merűlhetett az praesidiumokba.

Viard igen jól feküinnék Baradnál, az mint ezek mondják, mikor hozzáférhetne ember innen; mert két vizes, árkos folyásban vetvén reménségét, nemhogy pórt gyüjtene (az mint írták) össze magához: de minden extraordinaria vígyázás és szállás nélkűl fekszik, és futrázsolni gondatlanúl jár ki errefelé egy mérföldnire is, kevés pratsofttal. Szakolcza felűl, mondják, lehetne megkerűlni, s minden tartózkodás nélkűl rajta mennyi, — de az messzebbre esik; egyenes útján Ocskaihoz 5 mérföld volna most, de amarra kerűlve, tenne kilenczet is Ocskaitúl. Igazán, diversió volna azt felverni; 3000 németke barátságáért nem szánnám az fárodságot, mert oly helyen van azért az, hogy nem igen félnek attúl. Német uram csak Győr tájárúl is előmben állhatna, s közeljebbrűl is, mert kerűlve is két nap reá érne ember, s harmadnapján akár délig, azaz félnap is visszaérne az ember az Vág mellé, akár Trencsén körűl gyünne ki; kiben két objectió lehet nagyobb: egyik, hogy még nincs hírem Haiszterrűl, másik, hogy nehezen hiszem, Szakolcza felé kerűlve, maga hírivel mehetne ember, az sűrű faluk, morvai nép, és szoroskább útak miátt. Mindazáltal, ha az német túl az Dunán Haiszterrel valamely oly munkához fogott volna: talám ugyanis, Fölséges Uram, nem rosz próba

volna ez, s ugyan úgy mehetne ember, hogy, ha híre menne is, — vagy megverekedhessék véle, vagy persequálhassa is; mert, csak elhiszem, diversiónak s revocatiónak is beilleném, s talám nagyobbnak is tartaná egy Séllye szállásnál. Ha az ember gyaloggal piszmogni nem akarna is bémenet: egyenessen küldhetné ember azon passusra, az merre kellene kigyünni, ha hírét hoznák hát megül Haiszter megtérésének. Ebben Otlik Uram adhat informatiót Fölségednek.

Azalatt megírom Ocskainak most, (minthogy egy illyen gyermekforma legén szaván ugyan nehéz megindúlni,) vizsgáltassa meg ezeket jól: merre, mennyi üdüre, és miformában lehetne véghez menni ennek? És mivel az futrazsérossa úgy kijár, próbáltassa meg, s ha nem lehet hertelen: készüljen reá, csuportoztatván netalán széllyedt katonáit. Ezek visszatérvén Fölségedtül: mindgyárst magok akarnak kalaúzok lenni. Addig, Kegyelmes Uram, lesz bizonyossabb hírünk — gondolom, — Haiszterrül, és vehet Fölséged resolutiót: ha ugyan magát Viardot, az mint feljebb írám, próbáltassa-í meg Fölséged? avagy csak az zsákmányossát próbálja-í meg Ocskai? Úgy látom, nem szűnik most is hadat kérni, az mint is subtraháltam azon czikkelyét az levelének; de nem tudom, ha rajta akar-é mennyi? vagy csak próbálgatni? Mert 3000 némettel megverekedni aperte, — tudom, mit tesz neki; s nem is tudok ahhozképpest felelnem kérdés nélkül nekie. Jó lesz azért, Kegyelmes Uram, ítíletem szerént, ezen occasiót Fölségednek megvizsgálni, és mihelt gyün hírünk Haiszter felől is s Ocskaitúl is, — könnyű lesz Fölségednek parancsolni, akár egy s akár másképpen: ki menjen? s mint menjen? Még úgy fordúlhat, hogy talám az lehet előjárója az újhelyi próbának is; előre feljülkerülve Szakolczátúl az lovassa: addig az corpus Újhelyfelé nyomúlván, ha bé tanálna szorúlni az lovas elütt Baradban, hamar környűl lehetne vennyi, — Újhelytűl 3 kis mérfőd az közi.

Talám nem bánnám, ha most kár nélkül tolnák az mieinket túl; bár Sümeget szállaná meg, — úgy volna ehhez több üdünk. In tali casu jó volna, igenis, séllyézni Bottyánnak: *talám azt tudná az német, conjunctiót keresünk; vagy igen sietne reánk, vagy Bécshez szaladna,* ha kiváltképpen igaz

megverettetése az imperiális armádának, kire a 12. Maÿ reáérkezhetett volna talám Straszburgrúl, csakhogy Pozsonbúl nem gyütt híre az tanácscsal: azért kételkedem még benne. — Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Ezen legényeknek egyike furírja volt Ocskainak, rab vólt, és úgy állott vala oda, sebei gyógyíttatása kedvéért; az ifiabbikot Pongrácz Gáspár csalta vala el, hogy már portára, és mikor az németek az hagyott helyre gyüttek: ezek, nem tudván ebségét, fegyverhez kapdoztak vala négyen, — azonban csak elrivogatták őket az többi, s elvitték. Tudom, Fölséged kegyelmessége fog járúlni hozzájok, hogy gratiájok lehessen, s tegyék le újra az hitet.

Most kérdém jobban: 4 regiment van Viarddal, Senburen (Schönborn) az negyedik, de mind is 3000, az ráczczal. Viardot — mondják — úgy is hallani, ott marad 2 regimenttel és az ráczczal, s a többi elmegy. Újhelt nem féltik, mondják, mert megsegéti Hayszter.

(Eredeti, egy íven, negyedrétben, s. k.; némi részben titkos jegyekkel.)

51.

Kis-Koszmály, 25. Junÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Azon Munkácsi nevő böcsűlletes, hírem nélkűl való szolgámot vason hozatván ide, íme, Fölséges Uram, elküldöttem. Fölséged méltóztassék examináltatásárúl s továbbá felőle kegyelmessen parancsolni.

Azonban, tegnapi parancsolatjához képpest Fölségednek, íme, az marsrouttát, az mint gondolhattam s kitanúlhattam, két felé is kitettem; *) egyik világossabb s közeljebb, másik kerűllőbb s titkossabb útja.

*) Lásd a levél végén.

Hírem még azóta semmi sem gyütt sehonnan: de Ebeczkitűl ha ma nem is, virradtig lesz bizonyos hírem, és ha szükségessebbnek fogom ítélnem szóllanom Fölségeddel előbb, mintsem az hadak közé mennem, magam is elnyargalok Fölséged udvarlására; mert úgy tetszik, jobban esnék bizonyos rendelésre mennem az hadak közé, mintsem csak reájok néznem.

Az cassába pénzt nem hoztak; kíntelen leszek assignálnom vármegyéket az hadaknak, kibűl jó is lehet, hogy míg kiszedik, addig is az circulatió jobban begyütt; segéteni is fogja az circulatiót, ha az had is maga szedi, s el is veszi jobban, az mit szed; mert ha most kész poltura-pénzzel fizetnénk: ismét üdűnek előtte hertelen megárosztaná ezen az vidíken contemptusra az polturát. Készszen akarom azért vinni az hadak közé az assignatiókot, ha mi patkoltatásra valót adatok is azalatt azt kívánóknak. — Ezzel Fölséged kegyelmességébe ajánlom magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

Külön negyedíven:

Mars routta.

Drégelytűl 1. statió	Tompa; ez mérfőd	nro	2.
2.	»	Kér s Varsán közt	»	2.
3.	»	Barsi hídon által Csifárnál,	»	2.
4.	»	Lédecz és Gímes-Kosztolán közt	»	2.

Ezen Gímes-Kosztolánhoz Nyitra 1 nagy mérfőd;
Surány esik oda 3 mérföldre,
Újvár esik 4 mérföldre.

Morvánkára penig, az hol Ocskai az hidat akarja vetni, 4 mérföld. Útja és statiói lennének:

Kosztolántúl által az hegyen Kovarcz felé, az apponi hídon túl, az Nyitra vize mellett az réteknél . . mérföld 1½.
Apontúl az radosnyai réteknél . . . . » 2.
Radosnyátúl Morvánkára . . . . . . » 1½.
Ez alkalmas hegy, de tágos, és nem meredek innen.

N. B. Prófuntházok vadnak Kovarczon és Nagy-Tapolcsánban.

Morvánka s Pősténhez Újhely 2 mérfőd.

Az másik útja, hátrább.

Drégelytűl Tompa s Kér, ut supra.

Kér s Varsántúl által az barsi hídon Kis-Tapolcsán felé Nemcsén . . . . 2 mérföld.

Nemcséntűl Szkiczóra, Hrusó vára alatt, által Kolozsok felé, ugyan Kolozs és Újfalu között statió . . . . 2 mérföld.

Onnan az bosáni hídon által Dvorán és bajnai rétekhez . . . . 1½ mérföld.

Onnan Radosnyához . . . . 2 mérföld, et per consequens, ut supra.

N. B. Bajnátúl által az völgyen Brunócz felé Lukának Újhely csak 2 mérföld.

Trencsén felé Kolozsokra az útja, ut supra. Kolozstúl Ribíny és Bán közé . . . . 2 mérföld.

Bánhoz az árkok egy mérföldnire vadnak, az kik jobbra Trencsént, s balra Beczkót hagyják, és oda hidat ha nem viszünk, szekerekkel nem csinálunk.

Újhel Bánhoz 2 mérfőd volna.

Submitto me in his Otlik Uramnak.

(Eredeti, egészben véve háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

52.

Kis-Koszmály, 28. Junÿ 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Midőn szintín indúlnának Babócsai Uraimék Barsonvillel: akkor veszem ezen Ocskai levelét; *) és mivel azon desertor az kit küldött, mást mondani nem tudott, hanem az constitutióját Újhelynek, cum deductione, honnan mint lehet aggrediálni? másként is, franczia, jóforma ifiú-legén: összebeszéltetém

*) Ma már nincsen csatolva.

őket Barsonwillel, és elküldem mindgyárst, hogy cum majori informatione ismét együtt térjenek meg.

Csak nemsokára azután érkezék Ebeczki István Uram; megindúlása után az tábornak jővén, csak azért küldte, vagyis küldettette magát Bottyánnal, hogy Pozsonbúl kiüzentek Rezlerék: szörnyen könyörögnek, segétsünk rajtok fegyverrel, mert az Udvar kemény inquisitiót akar ellenek. Pálfi János bizonyossan disgustate resignálta az hadi szolgálatot, s bément Horvátországba, és hogy csak egyedűl az horvátok fogják még igen keménnyen mellettek, abbúl van még reménségek. Jó van, jó van, fiant palam exempla tÿrannidis!... Czauner gyütt ki, s az által üzentek nékem némellyek, sem más sem tud hozzám gyünni; kérdi Bottyán: merjen-é érte küldeni? azt kérdi; mindgyárst elhozatom, Fölségedhez küldöm.

Ittem, bavarus hogy már otthon van. Stainwil 13 standárral ment Vereknyétűl által Pozsonnak s Hamburgnak felfelé, bizonyosnak mondja Ebeczki; ha bizonyos, elhiszem! Baradtúl is felment Stainwil regimentje és a többi, s talám Stainwil veszi fel őköt. Lasz passíren!

Ma érkezvén Haller Uram, mindgyárst elküldtem ő Kegyelmével, és mivel már értem Fölségednek az vichnyei hévízben való menetelét: nemcsak ezen levelemet küldtem arra, de póstát is erigáltattam directe Radosnyátúl, mert csak öt mérfődnyire esik ott Fölséged Radosnyához: Zsarnóczára, Welykopolyára, Nagy-Tapolcsánra. Újvár felé penig igyenessen jár az pósta Lévárűl Şelmeczre.

Ezennel indúlok, és útamban még magam megnézem az táborhelyt, ha lesz szükséges. — Ezzel maradok

Fölségednek

alázatos szolgája
G. B. Miklós m. k.

P. S. Éppen most érkezék Reviernek ezen acclusája.*) Már Fölséged parancsolatjához képpest az mi szükséges lesz, az vontatót is lehet intézni. Az mely árúló tisztrűl ír Bertóti, felicissime felakasztatom.

(Eredeti, féliven, negyedrétben, s. k.)

*) Lásd alább.

Riviére jegyzéke.

Projectum,

quidnam pro infraspecificatis tormentis, quodvis 100 globis, in pulveribus et jugis bobum requiratur?

	Jugu boum cum omnibus pertinentibus paria.	Pulv. Centenar.	Librae.
Pro 20. libr. tormento	10	10	—
Pro 19. » tormento	10	9	50
Pro 12. » tormento	8	6	—
Pro 10. » tormento	8	5	—
Pro 30. » mortario	2	—	—
Pro 28. » mortario	2	—	—
Pro 20. » mortario	2	—	—
Pro quovis mortario 100 bombis, facit nro 300	38	—	—
Pro pulveribus, Lunthen et alÿs requisitis currus fortes 4, cum 4 bobus quisque	8	—	—
Summa paria boum . .	88	30	50
Observandum, quod pro onerandis bombis et globis tormentalibus, jam currus hic reperiuntur.			
Equi Regni reperiuntur 21.			

Si Excellentia Sua demandaverit pluria mortaria praeparare: expectatur mandatum.

(Eredeti, Riviére kevével írva.)

53.

Suránnál, 29. Juny 1708.

Fölséges Fejedelem!
Kegyelmes Uram!

Tegnap ide az táborra érkezvén, az Nyitrán innen, retécenetes szoros szigetben találtam; Újvár alatt volna az tábora az ellenségnek, is beérni véle, oly helyen vagyunk, — máskén alkalmas statusban s rendben találtam őköt, kivált az gyalogság annyi számúban (a hány az ezer) csak béillik.

Mindenképpen vizsgáltam az ellenségrűl való híreket: de az turris Babel históriáját repraesentálák, mert majd mindenik mást beszéllék; az kibűl concludálám: sokat tudnak semmit, hanem csak »azt mondják« uram bizonyítja, hogy kevés az német, mert csak itt is van, s amott is van; minden bizonyossabb hírek az pap írásán fordúlt. Hanem mindgyárst még tegnap bizonyos vizsgáló-portát, jó alkalmatos embert jó instructióval bocsátottam, kiváltképpen vigyázni az ellenség rezgelődésére, ha híre tanál futni Ocskai expeditiójának.

Az Csalóközben való bécsaphatóságunknak vizsgálom mindenképpen módját, s holnap erre is mégyen porta bé, — meglássuk, mit hoz? Ha hajónk elég lenne, nem volna lehetetlen bémennyi; legalább készűletünknek híre tartóztatni fogja Ocskai impetitiójátúl az csalóközi németet. Úgy is hiszem, tart attúl: mert az malmokot vagdalja az német, félti, hajóit el ne hozassuk. Csak tegnap is nyerték vissza az nagy-szegi malmokot portásink, s egyűttal bent az Csalóközben, az komáromi város sarampójánál vagdaltak le némely német s labanczokot.

Éppen most érkezék eddig várt tudúsításom Somogyi Uramtúl, egy zászlótartó tévén ily reportumot, hogy az Duna most árad, annyira: lehetetlen volt az ereken bémennyi; hanem hajón hivatta ki bizonyos meghitt emberét, az ki szerdán volt az német táboron, s azt mondja: egy regiment ment Vereknyénél által Pozsonnak, s onnan Köpcsén felé, s úgy mondják, Bécs felé, bagázsiástúl. Ötödnapja ment 500 lovas Győrré, mert nem maradhattak portásinktúl; azokkal ment 60 szekér, és ismét tegnap ment majd annyi utánna. Immár az

táborban nincs másfélezer is, életét kötötte, s hitta: parasztruhában nézze meg maga. Az gyalogja nincs mezőben, hanem Csütörtökben 800, az többi széllyel. Stipticzhez jártak, s ugyanazon parasztember egyik, könyörgeni, szegényeк; azt felelte: Jó atyámfiai! én bizony semmivel sem bíztathatlak, mert csak az Isten s az jó kuruczok menthetnek meg benneteket; mert hacsak ki nem verik, — e bizony itt nyaral, felejti Magyarországot, csak Németországot segíthetné; maga országában sem tudja, mint maradjon: nemhogy itt venne erőt! — Odajárt most Haiszter Bécsben segétségért: de bizony elbírta az lova farkán is, az mit hozott; legyütt — mondják — Pozsonba.

Ezen intercipiált leveleket is most küldte Somogyi; de mi haszna? mikor clavis! Azt látni belőle, nem ment el Stainwill.

Szintín hogy ezt írnám, érkezék az Vízközrűl egy volentér hadnagy, az ki 15 lóval bujkált; nagy pakétom levelet hozott, valami két kocsi győri német vitte Bécs felé, — győri s komáromi levelek, mind pöcsét alatt vadnak; megtéptem bennek egynehányot: de bizony olvasni sem méltók. Meghányatom holnap, ha mi lenne bennek. Industriája jó az hadnagynak; csak ifiacska, collaudatum dimittam, mert eszes legény, és most is Szigetközbűl Csalóközön által, Gúta s Komárom közt gyütt el negyedmagával, az többi ott maradt még bujkálni. Óvárnál semmi had nincs, Köpcsénnél sincs, odament Ebergéni bagázsiája által az Dunán Köpcsén felé, — talám az is felmegy. Hírt egyebet nem tud, hanem az Pozsonban járt emberek közbeszéddel mondják, hogy már az francia Bécsen feljűl jár. Csak elhiszem, hogy ott jár, — még az hírin is feljűl jár!

Holnap kiszállétani akartam az tábort jobb helyre ennél, túl az Nyitrán; már bévárom Csáki ezerét, s holnapután szállétom ki őköt és az brigádákra készétem, béfordúlok Újvárban talám; máskínt nincs ollyas dolgom már, mert az fizetés dolgát megcsendesítettem már jó kedvekkel az assignatiókkal és valamely anticipatiókkal. Az computusokhoz mint készüljenek? megtanítottam; bizony, ugyan vágyódnak az jó rendre. Bottyán nem ökör, mert nincs szarva, — de van ha-

jója 22.*) Ezzel Fölséged kegyelmességében ajánlom alázatossan magamot, maradván

Fölségednek

alázatos hív szolgája
G. B. Miklós m. k.

(Eredeti, háromnegyed íven, negyedrétben, s. k.)

*) Ilyes kíméletlen, sértő megjegyzésekkel tette a heves és gúnyoros Bercsényi ellenségeivé a tábornokok és főurak legnagyobb részét. Bottyánra azért haragudott gyakorta, mert az szeretett a saját esze után, és nem Bercsényi vagy mások orderei szerint járni, miu'án több hadi tapasztalata volt mindnyájoknál.

TARTALOM.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. (Monumenta Hungariae Historica). *I. osztály: Okmánytárak*: (Diplomataria). I—XV. XVII—XXV. kötet. 1857—1876. 8-rét. (A XVI. kötet sajtó alatt). Ára az eddig megjelent 24 kötetnek együtt megrendelve 43 frt. Tartalom:

Magyar történelmi okmánytár, a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. (1441—1652). Összeszedte s lemásolta Hatvani (Horváth) Mihály. I—IV. kötet. (Monum. Diplom. 1—4. köt.) 1857—59. $89^{5}/_{8}$ ív 8 frt.

Magyar történelmi okmánytár, londoni könyv- és levéltárakból 1521—1717. Összeszedte és lemásolta Simonyi Ernő. Egy kötetben. (Monum. Diplom. 5. köt.) 1859. 318 lap. 2 frt.

Árpádkori uj okmánytár. (Codex Diplom. Arpadianus cont.) Fejér Gy. Codex Diplomaticusának folytatása. Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I—XII. kötet. (Monum. Diplom. 6—13. 17. 18. 20. 22. kötet.) 1860—1874. 392 ív 28 frt.

Alvinczi Péter okmánytára. (Diplom. Alvinczianum). Erdély visszacsatolása felett a magyar királylyal és megbizottjaival folytatott alkudozások történetéhez 1685—1688. Közzé tette Szilágyi Sándor. 2 kötetben. (Monum. Diplom. 14. 15. köt.) 1870. I. VI és 421 lap. II. 338 és LVIII lap. 4 frt.

Pázmány Péter levelezése. (Codex Epistol. Petri Pázmány Card). Közzé teszi Frankl Vilmos I. kötet. 1605—1625. (Monum. Diplom. 19. kötet). 1873. XXV és 461 lap 3 frt.

Okmánytár I. Rákóczi György svéd és franczia szövetkezéseinek történetéhez. 1632—1648. Szerkeszté és jegyzetekkel ellátta Szilágyi Sándor. Egy kötet. (Monum. Diplom. 21. kötet.) 1873. IX és 491 lap. 2 frt.

Okmánytár II. Rákóczi György diplomácziai összeköttetéseihez. (1648—1660.) Szerkeszté Szilágyi Sándor. Egy kötet. (Monum. Diplom. 23. kötet.) 1874. VII és 740 lap. 3 frt.

A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése 1632—1660. Szerkeszté Szilágyi Sándor. Egy kötet, két fényvéseti hasonmással. (Monum. Diplom. 24. kötet). 1875. XII és 644 lap. 4 frt.

Oláh Miklós levelezése. Közli Ipolyi Arnold. Egy kötet (Monum. Diplom. 25 kötet.) 1876. XV és 639 lap. 3 frt.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. (Monumenta Hungariae Historica.) *II. osztály: Irók.* (Scriptores) I—XXIII. 1. 2. fele. XXIV—XXIX. és XXXII. kötet. Egy a VIII. kötethez tartozó pótfüzettel. 1857—1877. 8-rét. Ára az eddig megjelent 30 kötetnek együtt megrendelve 54 frt. Tartalom:

Szerémi György, II. Lajos és János királyok házi káplánja emlékirata Magyarország romlásáról. 1484—1543. Közli Wenzel Gusztáv. Egy kötet. (Monum. Script. 1. köt.) 1857. XXXIV és 410 lap. 2 frt.

Verancsics Antal, m. k. Helytartó. Esztergomi Érsek összes munkái. Közli Szalay László (1—7) és Wenzel Gusztáv (8—12) 12 kötet. Név és tárgymutatóval. (Monum. Script. 2—6. 9. 10. 19. 20. 25. 26. 32. kötet.) 1857. 294 ív. 26 frt.

Gr. Illésházy István nádor följegyzései 1592—1603, és Hidvégi Mikó Ferencz históriája 1594—1613. Biró Sámuel folytatásával. Közli Kazinczy Gábor. Egy kötet. (Monum. Script. 7. kötet.) 1863. IX és 231 lap. 2 frt.

Rozsnyay Dávid, az utolsó török deák, történeti maradványai. Összeszedte s jegyzetekkel és oklevéltárral kisérve kiadta Szilágyi Sándor. Egy kötetben s egy pótfüzettel. (Monum. Script. 8. kötet.) 1867. 544 lap. 2 frt.

Áltorjai B. Apor Péter munkái. Közli Kazinczy Gábor, Egy kötetben. (Monum. Script. 11. kötet.) 1863. X és 484 lap. 2 frt.

Brutus János Mihály, m. kir. történetiró magyar historiája. 1490—1562. A m. k. egyetemi könyvtár eredeti kéziratából a szerző életével közli Toldy Ferencz. I. II. III. kötet. (Monum. Script. 12. 13. 14. kötet.) 1863—1867. I. CIX és 461 lap. II. IX és 495 lap. III VIII és 474 lap. Ára 7 frt.

[illegible] Ferencz, nagyváradi püspök, magyar historiája 1540—1572 [illegible] és Istvánfi Miklós jegyzéseikkel együtt. A herczeg [illegible]ból közli Majer Fidel. Bevezette Toldy Ferencz [illegible] Script. 16. kötet.) 1866. LXXXVIII és 553. lap. 3 frt.

[illegible] János magyar historiája 1592—1598. A szerző életével. Közli [illegible] Egy kötet. (Monum. Script. 17. kötet.) 1866. LXXX és [illegible] lap. 2 frt.

[illegible] Imre naplója 1676—1678 évekről. Közli Torma Károly. [illegible] Script. 18 kötet.) 1866. XII és 199 lap. 1 frt 20 kr.

[illegible] Imre naplója 1693—1694. évekből. Az eredeti kéziratból közli [illegible] kötet. (Monum. Script. 15 kötet.) 1863. VIII és 701 lap. 3 frt.

[illegible] Imre naplói, leveleskönyvei és egyéb emlékezetes irásai két [illegible] Kálmán. I. kötet 2 részben: K. Tököly J. és [illegible] (Dobai Zs., Sándor. G., Bay M., Almády J.-nak) naplói és [illegible]—1705. II. kötet: Leveles könyvei és egyébb emlékezetes [illegible] 23. kötet két részben, 24. kötet.) 1868—1873. I. XXXII és [illegible] II. [illegible] és 707 lap. 7 frt.

Kritobúlosz: II. Mehemet élete. A magyar tudományos Akadémia történeti bizottsága által kiadott görög szöveget ugyannak megbizásából forditotta Szabó Károly. Egy kötet. (Monum. Script. 22. kötet.) 1875. X és 273 lap. 2 frt.

Történelmi naplók. 1663—1719. Ottlyk György önéletleirása. — Bártfai követek naplója az ónodi gyülésről. — Gr. Teleki Mihály és Pápai János Nándor-Fejérvári követségének diariuma. — Ifj. Tsétsi János havi krónikája. — Bivolinyi István töredék-naplója. — Ritter György János sopronyi emlékirata. Egy kötet. (Monum. Script. 27. kötet.) 1875. XXXII és 607 lap. 4 frt.

Szamosközi István fennmaradt történeti munkái. Közli Szilágyi Sándor. Három kötetben. (Monum. Script. 21. 28. 29. kötet. 1877.) 4 frt.

HARMADIK OSZTÁLY: ORSZÁGGYÜLÉSEK.

MAGYAR ORSZÁGGYÜLÉSI EMLÉKEK, történeti bevezetésekkel, Fraknói Vilmostól) Első kötet: 1526—1536. Budapest, 1874. XXXII és 550 lap. 5 frt. — *Monum. Comitialia. I köt.* — Második kötet: 1537—1545. Budapest, 1875. 688 lap. 5 frt *Monum. Comitialia. II. kötet.* — Harmadik kötet: 1546—1556. Budapest, 1876. 617 lap. — *Monum. Comitialia III. köt.* Ára 3 frt. — Negyedik kötet. 1557—1563. Budapest, 1877. 670 lap. Ára 3 frt.

ERDÉLYI ORSZÁGGYÜLÉSI EMLÉKEK történeti bevezetésekkel Szilágyi Sándortól. I. kötet. 1540—1556. XVI és 596 l. Ára 3 frt Második kötet. 1556—1576. 584 l. Budapest 1877. Ára 3 frt.

NEGYEDIK OSZTÁLY: DIPLOMACZIA.

MAGYAR DIPLOMACZIAI EMLÉKEK, az Anjou-korból, szerk. Wenzel Gusztáv. Első kötet: 1268—1341. Budapest. 1874. XXX és 423 lap. 3 frt 15 kr. — Második kötet: 1341—1370. Budapest, 1875. XXX és 687 lap. 5 frt. Harmadik kötet: 1371—1426. Budapest, 1876. XXVIII és 771 l. 4 frt. *Monum. Acta Extera I., II., III. kötet.*

MAGYAR DIPLOMACZIAI EMLÉKEK Mátyás király korából. Szerkesztik Nagy Iván és b. Nyáry Albert. Első kötet 1458—1465 Budapest, 1876. XXIII és 390 lap. Ára 2 frt. Második kötet 1466—148 . Budapest 1877. 448 l. Ára 2 frt.

☛ Mind a négy osztályból eddig megjelent **62 kötet** együtt megrendelve, **240 frt** helyett **100 frtért** kapható.

KNAUZ NÁNDOR: Kortan, hazai történelmünkhöz alkalmazva. Jutalmazott pályamű. Budapest 1877. 75 iv. 4 frt.

KÁLLAY BÉNI: A szerbek története 1780—1815. Első kötet, Budapest, 1877. 639 lap. Ára 3 frt 60 kr.

Budapest, 1877. Nyomatott az Athenaeum r. társ. nyomdájában.